

וגם בך יאמינו לעולם

מלמד ששומעין מפיק
בשומעין מפיק הקודש
ולא מפיק אלא ופי
זקנים העתידים לבוא
אחריו ונשי הנביאים
לכך נאמר (שמות יט, ט)
"וגם בך יאמינו לעולם".
(מבשרא דרשב"י ב"ר יצ)

פרקי יסוד
בנחיצות ונצחיות
של אמונת חכמים

כל הזכויות שמורות לעורך הספר
054-8457083

ב"ק אדמו"ר מביאלא שליט"א

בן ציון רבינוביץ
בלאאמו"ר זצוקללה"ה
מביאלא
עיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד אור ליום ו' ערש"ק תולדות ד' כסלו תשפ"א

החיים והשלום וכטו"ס
לכבוד הרה"ג ר' דניאל ליברמן
משגיח דיישיבת נור ישראל - גור
שיחיו בטוב ובנעימות עכב"ב.

אחדשה"ט באה"ר,

שמחתי בראותי עליהם לתרופה מספרך החשוב והנכבד וגם בך יאמינו לעולם, הערוך ומוכן לעלות על שולחן מלכים מאן
מלכי רבנו, לבאר עניני אמונת צדיקים בפרט בדורינו - דור עקבתא דמשיחא אשר חושך יכסה ארץ, ומבטלים ל"ע האמונה בה'
וכמשה עבדו, דאתפשטותא דמשה בכל דרא ע"י הצדיקים ששתלם הקב"ה בכל דור.

וכ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה ויעו"א האריך בספרו הק' חלקת יהושע, שיסוד עקבתא דמשיחא תלוי בחיזוק האמונה בצדיקי
ישראל, וע"י האמונה מקיימים את ה"א תירא [דברים י ב], וכן נתבאר בספה"ק אור המאיר [נראשית]: שלהשיג יראת ה' בשלימות
אפשר רק למי שיש לו יראת רבו, וזל"ק: הגה כתיב [תהלים קיא ו]: ראשית חכמה יראת ה', כי עיקר הכל הוא היראה, אבל צריך
להיות יראת רוממות ושהיראה יהיה מתוך האהבה, ובוה פירשנו הפסוק [שם לד ה]: דרשתי את ה' ועניני וכו', כי איתא בגמרא
[פסחים נב:]: ששמעון העמוסני היה דורש כל אתין שבתורה, וכשהגיע לאת ה' אלהיו תירא פירש, עד שבא רבי עקיבא ופירש:
את ה"א לרבות תלמידי חכמים. כי בזה שיש לאדם יראת רבו ויראת ת"ת, מזה יוכל האדם להשיג יראת רוממות, אבל זה שאינו
ירא מרבו ממילא אינו יכול להשיג יראת רוממות, והאיש הזה עדיין אינו שלם, עכל"ק.

וכפרט בדורות אלו שהכפירה בראש כל חוצות, דבר גדול עשיתם ללקט נפוצים מהספה"ק הקדמונים, ולחזק ברכי דשלהי
בעניני אמונת צדיקים הנחוצים מאד, ודבר חשוב הוא להתחזק באמונת אומן כי חיים הם למוצאיהם בפה [משלי ד כב], והן הן
הדברים שכתב הרה"ק מסלונים זצוקללה"ה בספרו יסוד העבודה [ח"ב פ"ג], אבדה האמונה ונכרתה מפיהם [ירמ' י כח], פירוש
שאם היו לוקחים מוסר היו חוזרים בפיהם תמיד גודל השנאת השי"ת ונפלאותיו, ועי"ז ה' מתחזק בהם האמונה בה', ועתה
שלא לקחו מוסר אבדה האמונה מפני שנכרתה מפיהם, עכל"ק.

וכתב זקני הרה"ק מאוסטרובא זצוקללה"ה ויעו"א בתולדות אדם [שמות]: וצדקתם עומדת לעד, היינו שיגיע לצדיקי הדור
יותר שלימות ע"י אמונה שיאמינו הדור בהם. עוד כתב [מקץ]: ע"י דביקות בהצדיק יוכל הצדיק להשפיע עליהם כח שיוכלו
לעמוד באמונתם אשר הנאולה תהיה במהרה בימינו אמן, עכל"ק. העולה מדבריו שאמונת בני ישראל בצדיקי הדור נתנת כח
ושלימות לצדיקים ועי"ז יכולים להשפיע כטו"ס לבג"י.

וניכרת השקעתכם המרובה בעריכת הספר שיגרום בס"ד להחזרת האמונה בצדיקי הדור שליט"א, ואסיים בברכות
מאליפות מעין הפתיחה, שתוכל להמשיך ולהרבות פעלים לתורה ולהו"ל עוד ספרים חשובים לתועלת הכלל והפרט, וזכות כל
הצדיקים יעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב ברו"ג, ותזכו לברכת התורה או"ך ימים בימינה ובשנאולה עושר וכבוד, וימלא
השי"ת כל משאלות לבכם לטובה, ונוכה במהרה לכיאת משיח צדקנו, אכ"י"ד.

כ"ד חס"ח המצפה לישועת ה' במהרה רידן,

דניאל ליברמן

כ"ק אדמו"ר מראחאמסטריזוקא שליט"א
ארה"ב

ביום ראשון בערב לס' ויחי יעקב
אור ליום י"ג טבת תשפ"א לפ"ק
הובא אל הקודש בהיכל
איתן מושבו בבארא פארק עותק מספרא דנן.
אחר העיון בכמה מקומות אמר:
דער אייבעשטער זאל העלפן ס'זאל זיין
מיט גרויס הצלחה,
פאר'ן חינוך פון די דור, פאר'ן חינוך פון די דור,
ברכה והצלחה.
א גרויסע חיבור.
אמונה, אמונת חכמים, צדיקים.

יעזור השי"ת שיהיה בהצלחה גדולה
למען החינוך של הדור, למען החינוך של הדור
חיבור גדול, אמונה, אמונת חכמים, צדיקים.

מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א

בית מרן אדמו"ר שליט"א

רח' אהבת שלום 13

קרית יוזניץ בני ברק 5161314

טל: 03-6738494 • פקס: 03-6728444

בס"ד, יום ראשון לסדר "גם בך יאמינו לעולם",
ח"י בשבט תשפ"א לפ"ק

הנה יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה אליה ישאף ולזאת יתפלל כל חסיד, היא למצוא את הדרך ישכון בה אור, באמצעות הצדיק אשר הוא האמצעי להגיע לעבודת הש"ת. על-כן בואו ונחזיק מיבותא להאי גברא רבה ויקרא הרח"ג רבי דניאל ליברמן שליט"א, חמשמיע לקח טוב לתלמידים ומדריכם בנתיבות יושר, אשר ירד לערוגות חבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים, בדרכי העבודה התמימה ושגב ההתקשרות ברועי ישראל שבכל דור ודור, אשר ממנה יתד ופינה לאמונת אלקי עולם, כמאמר הכתוב "יאמינו בד' ובמשה עבדו".

חיבורו המופלא ועליו חיקרים חיו למראה עיני מרן אדמו"ר שליט"א, אשר הפליא את אופן חליקוט מספרי חז"ל ותורת החסידות דבר דבור על אופניו, לרבות מעשה רב מארחותיהם הנעלות ודרכי החסידים הישרים והתמימים, והפליג בתועלתו תברוכה לכל מבקש ד' והחפץ בקרבת אלקים לזכך נפשו, וכדברי רבנו הק' מרן בעל 'אהבת שלום' ז"ע בהאי פרשתו, אשר זה שעדיין לא כיתת רגליו ללכת לצדיקי אמת וחסר ידיעת בית רבו, אינו יודע איזה דרך ישכון אור האמיתי ואיה מקום מנוחתו.

מרן אדמו"ר שליט"א האציל ברכתו הק' כי חפץ ד' בידיו יצליח להשלים חיבורו מתוך רוב ברכה והצלחה בפעליו הברוכים, ויהי אלקיו עמו לחלקו כיעקב ולהפיצו בישראל, למען ישובטו בו רבים ותרכה הדעת, יפוצו מעיינות החסידות ורצה, עדי נזכה בקרוב ממש לעת רצון וישועה בגאולת עולם, ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים, במהרה דידן, אכ"ר.

הכו"ח בפקודת הקודש

שאל שני גיזר אלדק

ב"ק אדמו"ר מבאיאן שליט"א

ביום שני פרשת צו ט' ניסן תשפ"א

הובא ספר זה בקודש פנימה.

קבלתי רשות לפרסם שכ"ק אדמו"ר מבאיאן
שליט"א

הפליג מאוד בגודל חשיבות אמונת חכמים כמו
שנאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

עוד הוסיף ואמר בשם זקנו הרה"ק מרוזין זי"ע שהעיד
על עצמו כי הוא חד בדרא באמונת צדיקים.

ב"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א בעיר קרית יואל בארה"ב

ביום ב' פר' שופטים שנת תשפ"א לפ"ק הובא תכריך כתבים מהספר הנוכחי בקודש פנימה אצל כ"ק מרן שליט"א ועיין למשך זמן בתוכן הספר, ואמר בהתפעלות:

**ס'איז זייער א שיינער ליקוט, כ'זעה ס'איז געבויעט אויף גוטע
יסודות, ס'ליגט אסאך יגיעה דערין.**

והוסיף לומר מה שפירוש בעת עמדו במקהילות לדרוש לפני תלמידי הישיבה הגדולה בקרית יואל יצ"ו, לפרש מאמר הגמרא במס' ברכות (דף לג:) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה (דברים י יב), ופריך אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, ומשני אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא. וידוע מה שפי' בתולדות יעקב יוסף (פ' שופטים) שהכוונה על אותו הדור שהיו לגבי משה רבינו אשר אצלם היתה היראה מילתא זוטרתא.

אמנם עוד יש בו כוונה עמוקה, עפ"י מה שפירוש אבא מארי זללה"ה בדרך משה (פ' חקת) את מאמר המשנה (ראש השנה כט.) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק (שמות יז יא), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים, והטעם שתלה הכתוב שעבוד לבם של ישראל לאביהם שבשמים בהרמת ידיו של משה רבינו, כי בא הכתוב ללמד את בני ישראל אורח חיים למשכיל, למען דעת אשר אי אפשר להם להתחזק בדרך התורה ולשעבד את לבם לאביהם שבשמים, אלא בכח הצדיקים והחסידים שבכל דור ודור אשר יורו אותם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, אבל אם לא ישמעו לקול צדיקי הדור ואיש כל הישר בעיניו יעשה, אז לא תהא קיום לתורתנו הקדושה ויסורו מדרך הישר חס ושלום.

והנה הרמת ידים רומז על הנהגה ושררה, על דרך הכתוב (בראשית מא מד) ובלעדיך לא ירים איש את ידו. ומשה רומז על כל צדיקי הדורות, כדאיתא בתיקוני הזוה"ק (דף קיב.) אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכם. וזה שאמר הכתוב והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל, פי' כאשר תהא ההנהגה בידי הצדיקים האמיתיים שיש בהם אתפשטותא דמשה, ויהיו בני ישראל נכנעים תחתיהם, אז יזכו לשעבד את לבם לאביהם שבשמים וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו, פי' כאשר ירפו ידי הצדיקים שלא יכניעו בני ישראל את עצמם תחת מרות צדיקי הדור, אז וגב"ר עמל"ק, כדמתאמרא משמיה דהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע (הובא בנוצר חסד פ"ו מ"ב) שכל מקום שאין שם ראש ומנהיג, אז הס"מ שרו של עמלק נעשה שם ראש, ויפלו ברשתו לסור מדרך התורה חלילה, עכ"ד.

ובאבות (פ"ד מ"ב) הזהירנו חכמינו ז"ל שצריך שיהא מורא רבך כמורא שמים. ולזה דרשו חז"ל (פסחים כב:) את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, והכוונה כי כדי לזכות לאת ה' אלקיך תירא, היינו יראת שמים, צריך תחלה לרבות תלמידי חכמים, שיהיה לו מורא רבו, ואז יזכה ליראת שמים. וזה שדרשו חז"ל וכי יראה מילתא זוטרתא היא, ואיך יבא האדם לידי יראת שמים, ועל זה בא כמשיב אין לגבי משה, כי מי שיש לו יראה ממשה, היינו מהתלמיד חכם אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, אצלו יראת שמים מילתא זוטרתא, כי אם יש מורא רבך, אז בניקל יבא לידי מורא שמים. ודו"ק

ואח"כ בירך שהספר יצא לאור בהצלחה וסייעתא דשמיא להגדיל תורה ולהאדירה וימצא חן בעיני אלוקים ואדם.

זה ליקוט מאוד יפה, אני רואה שזה בנוי על יסודות טובים, מונח בזה הרבה יגיעה.

כ"ק אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א

גליונות הספר היו למראה עיני כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, אשר הביע קורת רוח מרובה מן תוכן הספר ומן העבודה הנפלאה שבעריכת אוצר מקיף כזה. ונתן את ברכתו: יהי רצון שיהיה לתועלת למבקשי ה' וחפצי קרבת אלקים, וכל העוסקים בדבר גדול לזכות את הרבים יזכו לכל הברכות האמורות בתורה, וכולנו נזכה לכתובה וחתימה טובה.

והראה בענין זה את דבריו הק' חוצבים להבות אש ממרנא החתם סופר זיע"א בפרשת שופטים משנת תצד"ק, שהיו מורגלים בפי הגה"ק רבי יודא'לע מדזיקוב צוק"ל והיה מראה ומקריא את הדברים בפני מקורביו, וזל"ק בתוה"ד:

והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת שם את ה' אלקיך וגו' וכל העם ישמעו ויראו, וכו', ונלע"ד אחז"ל חסידים הראשונים היו שוהין שעה א' קודם תפלתם וכו' ופריך תורתן מתי משתמרת, ומשגי כיון שחסידים הם תורתם משתמרת מאליהן (ברכות ל"ב ע"ב), וכו', באיזה טענה ימרה הזקן הזה, אי לא שיאמר אני בעל מלאכה א' עוסק בתורה ומעיין בה יומם ולילה, והכהן הזה וחבריו מצאתים חסידים ואנשי מעשה שוהין שעה אחת ומתפללין ומקריבים קרבנות כל היום וכל הלילה לא יחשו ותורתם מתי משתמרת שיבואו ויכריעו עלי, ולא יאמין כיון שחסידים הם רוח ה' בקרבם ותורתם משתמרת ומכוונים ההלכה אל האמת, וכו', והנה זה מקיל עבודת ה' בעיני ישראל שארית העם שיאמרו קדושי עליון אינם בני תורה, על כן במיתתו של זה הזקן נאמר וכל העם ישמעו שזה נוגע לכל העם מקצה.

ב"ק אדמו"ר מסקולען שליט"א ארה"ב

ביום ראשון פ' שמות תשפ"א הובא עותק מהספר בקודש פנימה
ועיין בכמה מקומות ואמר:

א מורא'דיגע ארבעט, א געוואלדיגע חיזוק פאר'ן דור,
די יסוד פון יודישקייט אמונת צדיקים,
דאס האלט די דור,
דאס טוט צואיילען די גאולה.

ואח"כ בירך ואמר:

דער אויבערשטער זאל העלפן
עס זאל שטארק מצליח זיין.

בהמשך ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א לדברי ה'עטרת ישועה' מדזיקוב
בפרשת וארא, ומפני חובת הקודש נעלה כאן את הדברים:

"כי צריך להאמין באמונה שלימה שבכל דור ודור יש צדיקים, ומי שאומר אשר
הצדיקים הראשונים היו צדיקים ולא עתה, אין לו אמונה אפילו אמונת הבורא, כי
כתיב ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ואיתא במדרש אם במשה האמינו בה' לא כ"ש,
אלא לומר לך כל המאמין בצדיקים ועבדי ה' כאילו מאמין בהקב"ה {מכילתא
בשלח}, וא"כ צריך להאמין גם עתה בצדיקים. וזה מרומז בפסוק וארא, וברש"י ז"ל
אל האבות, היינו מי שאומר וארא אל האבות אשר הם דורות הראשונים היו צדיקים
ולא עתה, ושמי ה' לא נודעתי להם, אלו האנשים אין להם אמונה גם בה' כי צריך
לצדיקים שהם בימים ההם".

זו יצירה מדהימה, זה חיזוק עצום עבור הדור
היסוד של היהדות הוא אמונת צדיקים
זה מה שמחזיק את הדור, זה מקרב את הגאולה.
השי"ת יעזור שזה יצליח מאוד.

הרב שמואל דוד הכהן גרוס שליט"א

והרב נפתלי נוסבוים שליט"א

מחשובי דבני גור

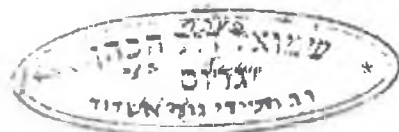
הסכמה

ראיתי את ספרו של הרב דניאל ליברמן שליט"א והתפעלתי מאוד מתוכנו שמביא גם את יסודות האמונה בצדיקים במיוחד לאור החסידות מהבעש"ט הקדום, ועד צדיקי זמנינו. ובודאי יהי' ספר זה לתועלת גדולה והאמונה בצדיקים מחזקת את האמונה בהשי"ת כידוע.

והשי"ת יהי' בעזרו ויפיץ את חיבוריו ברבים.

הסכמה

ראיתי את ספרו של הרב דניאל ליברמן שליט"א
ובמבואו מביא את יסודות האמונה בצדיקים
במיוחד לאור החסידות מהבעש"ט הקדום
ועד צדיקי זמנינו. ובודאי יהי' ספר זה לתועלת
גדולה והאמונה בצדיקים מחזקת את האמונה
בהשי"ת כידוע.

בס"ד אלול תש"פ

גם אני עני מצטרף לדברי הרה"ג וכו' הרב ר' שמואל דוד גרוס שליט"א בדבריו החשובים והנעלים אודות הספר החשוב וגם כך... אשר חיבר הרב ר' דניאל ליברמן שליט"א ובו דרכי העבודה והחסידות אשר כל המעיין

דוד הכהן גרוס

אני יודע עני מצטרף לדברי הרה"ג וכו' הרב ר' שמואל דוד גרוס שליט"א בדבריו החשובים והנעלים אודות הספר החשוב וגם כך... אשר חיבר הרב ר' דניאל ליברמן שליט"א ובו דרכי העבודה והחסידות אשר כל המעיין

בספרו בודאי יתחזק ויתעלה בעבודתו ית' ובאמונת צדיקים, והספר החשוב עולה על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן, ומשמיא דזכו לי' בספרו הנ"ל, והנני לברכו מקרב לב שיזכה לברך על המוגמר, ויפוצו מעינותיו חוצה לזיכוי הרבים אכ"ר.

הכ"ד לכב' התורה

נפתלי נוסבוים

בד"ץ בעלזא

Beis Din Zedek
of Kahal Machzkei Hadas E. Israel

בית דין צדק
קהל מחזיקי הדת בארץ ישראל

בסדר ביה סבת תשפ"א למ"ק פעהיק ירושלים תובכ"א

הנה אחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהם הוא "באמונת חכמים", כדאיתא במס' אבות פרק קנין תורה, ואחד מיסודות החסידות הוא הדבקות בחכמים ובתלמידיהם, שהיא מצוה מתרי"ג המצוות, כמבואר בספר המצוות להרמב"ם (מצוה ו), ונפסק להלכה ברמב"ם הלכות דעות (פ"א ה"ב), וכל הדבוק בצדיקים כאילו דבוק בשכינה כביכול, וברור יתום זה שבו רבו הנסיונות עד למעלה ראש, השמירה הכי יעילה שלא לסור מדרך התורה והיראה היא הדבקות האמתית בחכמי וצדיקי הדור שלימ"א, אשר על כן בואו ונחזיק טובה להרב החסיד הנכבד מוה"ר דניאל ליברמן שלימ"א, שטרח ועמל ללקט ולאסוף מדברי חז"ל והקדמונים ומספרי רבותינו הקדושים תלמידי הכעשי"ט הק' וי"ע ועכ"ל את נודל החוכה והתועלת של אמונת חכמים והדבקות בהם ובתלמידיהם ולהביאם תחת מכבש הדפוס לתועלת הדור.

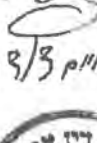
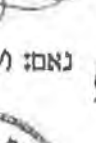

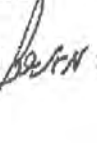

הספר ערוך ומסודר בטוב מעט ודעת, דבר רביר על אפניו, ובודאי יהיה לתועלת רבה לכל בני דורנו, להתחזק במצוה רבה זו ולהתאבק בעפר רגלי החכמים ולשתות בצמא את דבריהם באמונה שלמה ותמימה.

והננו לברכו שיוכה לראות פרי בעמלו, והמקום ב"ה יהא בסערו לזכות את הרבים באות נפשו, ויתברך משמי מעונה בכל מילי דמיטב.

הב"ח בברכת העזרה, הביד"צ דקהל מחזיקי הדת בארץ ישראל

נאם: ראב"ד

נאם: י"ג

נאם: נאם: נאם: נאם: נאם: נאם:

לשכת הביד"צ:

ירושלים:

רח' יצחק שולל 4

טל. 02-5019888

פקס. 02-5019880

ת.ד. 13008 מיקוד 9113001

בני ברק:

רח' האדמו"ר מבצלא 4

טלפקס. 03-5784762

אשדוד:

רח' עקביא בן מתלאל 9

טלפקס. 08-8464843

Chashem Vashem:

Jerusalem

4 Eshel St.

Tel. 02-5019888

Fax. 02-5019880

P.O.B. 13008 Zip 9113001

Beit Zedek:

4 Hashem St. Be'er Sheva

Telephone. 03-5786762

Ashdod:

9 Akavya Ben Mahalal St.

Telephone. 08-8464843

תוכן הענינים

אקדמות מילין א

מבוא לתורת החסידות

בו יבואר שהאמונה והדביקות בצדיקים וכן כל תורת הבעש"ט מקורה בתורה
ובחז"ל והחסידות רק חידדה והעמיקה את גודל נחיצותה ג

פרק א' צדיק יסוד עולם

בו יבואר שהעולם נברא עבור הצדיק וכל קיומו של העולם אינו אלא בזכות
הצדיק וכל ההשפעות הן בגשמיות והן ברוחניות באים מכוחו ט

פרק ב' בכל דור ודור

בו יבואר שאין דור שאין בו צדיקים גדולים וגם בדורות האחרונים אין כוחם
נגרע משל הדורות הקודמים כז

פרק ג' האמונה בצדיק

בו יבואר החובה להאמין בכח וגדלות הצדיקים שהם למעלה מהשגתינו וכפי
גודל האמונה כך תגדל התועלת מהם נא

פרק ד' ובו תדבק

בו יבואר שיש חיוב מן התורה להיות דבוק בצדיקים כדי שנזכה על ידם להיות
דבוקים בשכינה קג

פרק ה' כח וגבורה נתן בהם

בו יבואר שהקב"ה מסר את ההנהגה של אנשי הדור לצדיקים ולחכמים אשר
באותו הדור והשליט אותם אפילו על העליונים וכביכול גם על עצמו קכג

פרק ו' חובת הציות

בו יבואר שהציות לצדיקים וגדולי הדור אינו רק עצה טובה אלא הוא חיוב מן
התורה ועל פי ההלכה קנה

פרק ז' ההכנעה והביטול לצדיק
בו יבואר שהדביקות בצדיק תלויה במידת ההכנעה והביטול אליו **קפט**

פרק ח' העבודה הנסתרת של הצדיק
בו יבואר שהצדיקים מסתירים את עצמם וזה מקשה להבחין מי צדיק באמת ומה הם הסימנים של צדיק אמת **רלז**

פרק ט' השפעת הצדיק בדרכים שונות
בו יבואר שישנם אופנים רבים ומגוונים של השפעה מהצדיק ולכן כל צדיק יאחז דרכו במה ואיך להשפיע על החוסים בצילו **רסט**

פרק י' ההתנגדות על הצדיק
בו יבואר אשר לכל צדיק אמת ישנה התנגדות ומה הסיבות לכך, ושאין להתפעל מכך, ועד כמה צריך ליזהר להתרחק ולברוח מהמתנגדים **שיא**

פרק י"א גורמי ההפרעות להתחבר לצדיק
בו יבואר סיבות שונות שעלולות לגרום לחלושי הדעת לא להתחבר לצדיק וככל שתתחזק ההכרה שהצדיקים הם למעלה מהשגתנו כך יעלמו כל ההפרעות **שמט**

פרק י"ב הפגם בשרשרת הדורות
בו יבואר אשר מאז ומתמיד כל הקלקולים והצרות שהיו בעולם מקורם מחסרון באמונת חכמים **תכט**

פרק י"ג המעבר מפרנס לפרנס
בו יבואר שהנהגת מנהיג חדש אינה בהכרח דומה להנהגת קודמו ומאת ה' היתה זאת להחליף את ההנהגה לפי צורך הדור **תמט**

תוכן עינים מפורט **תפו**

אקדמות מילין

ב"ק אדמו"ר ה'פני מנחם' מגור זי"ע בהסכמתו לספר יסוד העולם

הנה נדברו איש אל רעהו וכו' וליקטו ילקוט
דברי רבותינו הק' בענייני אמונת חכמים וכו', החל
ממדרשי חז"ל ועד דברי תלמידי הבעש"ט זצ"ל
זי"ע ותלמידיהם. וענין אמונת חכמים חשוב מאד
בכלל, ובפרט בדורנו הדבר צריך חיזוק, ובפרט כנגד
המשחיתים הלועגים ומנסים לערער ח"ו ענין זה.

הלכך גם כי זוהי רק התחלה ויש עוד להוסיף הרבה
בענין זה, עצם ההתחלה בכיוון זה, והרעיון כשלעצמו
ראוי לחיזוק ולעידוד, וישר חילם לאורייתא.

אקדמות מילין

אודה ה' בכל לבב אשר הנחני בשנות בחורותי בדרך אמת וזיכני לראות ולהכיר חסידים קדמאי אשר היו עבורי דוגמה חיה של הכנעה וביטול לצדיק והמחישו לי יותר מכל אמונת חכמים מה היא. ביניהם המחנכים שזכיתי להנות מאורם, הרה"ח ר' שמחה בונם רוזנשטרוך ז"ל, והרה"ח ר' מנדל וויסבוים ז"ל, ובראשם המחנך המופלג הרה"ח ר' גודל אייזנר ז"ל שהיה בעל מדרגה ומורם מעם, ועוד בפולין היה ידיד קרוב של ה"בית ישראל" זצ"ל, ואילו כאן בארץ ישראל, כאשר ה"בית ישראל" זצ"ל כבר ישב על כסא ההנהגה, ראינו אצלו את הכנעתו בקודש ואיך ידיו רעדו ממורא רבו כאשר הושיט ראשי אצבעותיו לקבלת שלום.

ועל כולם האי קדוש עליון, ה"פני מנחם" זצ"ל בכל שנות כהונתו כראש ישיבה לפני עלותו על כסא האדמורו"ת, אשר כגודל רוממותו וצדקתו כך גודל ביטולו לאחיו הקדושים ה"בית ישראל" זצ"ל וה"לב שמחה" זצ"ל. והוא היה משים עצמו כאסקופה הנדרסת לפנייהם וכל מילה שלהם היה עבורו כתורה שלימה והיה דורש ומתעמק בה כאמורה מסיני. הוא היה הלפיד שהאיר לכל העדה להדריכה איך לגשת אל הקודש ואיך להתייחס למנהיגי הדור.

בדורות קודמים לא היה כל כך צורך להרבות בדיבורים אודות אמונת חכמים, כי האוירה היתה ספוגה באמונה פשוטה והתבטלות מוחלטת לצדיקי הדור. לא כן כיום, אשר החומרניות פשטה על העולם ובעקבותיה השטחיות בכל העניינים הרוחניים, רוח המתירנות הנושף בכל המחוזות עלולה להחליש גם כאלו שנמנים על ציבור הנאמנים לדבר ה'. בפרט צעירי הצאן שלא ראו ולא טעמו את נועם המתיקות ושגב מעלתם של חסידי אמת של פעם.

לכן, גם אותם דברים שהיו פשוטים בתכלית הפשטות ולא היה צורך לאמרם, בדור שלנו התעורר צורך להסביר אותם ולהרחיב הדיבור עליהם.

כפי שכתב אותו צדיק נשגב, ה"פני מנחם" זצ"ל, וזה לשונו (בהסכמה לספר יסוד עולם): **ענין אמונת חכמים חשוב מאד בכלל, ובפרט בדורנו הדבר צריך חיזוק, ובפרט כנגד המדיחים הלועגים ומנסים לערער ח"ו ענין זה. הילכך גם אם כי זהו רק התחלה ויש להוסיף הרבה בענין זה, עצם ההתחלה בכיוון זה, והרעיון כשלעצמו ראוי לחיזוק ולעידוד, וישר חילם לאורייתא.**

זה שנים אשר דבריו הקדושים היו טמונים בלבי ואמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנה. בתקופה זו, כאשר בגזירת עליון השתבשו סדרי עולם בהתפשט הנגיף ברחבי תכל והיו עיתים שנאלצנו להסתגר בבתים באין יוצא ובא, מצאתי שעת הכושר להוציא מכח אל הפועל את מחשבתי לטובה.

עדיין יש מקום להוסיף הרבה בענין חשוב זה, אבל תמכתי יסודותי במה שכתב החובות הלבבות בהקדמתו שגם זה מעצת היצר להימנע מלבצע דבר שעדיין אינו בשלימותו, כי לא עליך המלאכה לגמור ועכ"פ החלק הקיים אין מן הראוי לעכבו מפני כך.

מי יתן וחיבור זה יתרום לחזק את שלהבת האש של אמונת חכמים הדולקת בכלל ישראל מאז הווסדו לעם ועד היום הזה, כהבטחה העליונה האמורה בתורה, (שמות יט, ט) **"וגם בך יאמינו לעולם", וכדרשת חז"ל וגם, לרבות זקנים העתידים לבוא אחרך, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמנן.**

מבוא לתורת החסידות

בו יבואר שהאמונה והדבקות בצדיקים
ובן כל תורת הבעש"ט מקורה בתורה
ובחז"ל והחסידות רק חידדה והעמיקה
את גודל נחיצותה.

מבוא לתורת החסידות

הדקע של תקופת הבעש"ט

בשנת נח"ת זרח אורו של הבעש"ט הקדוש, בתקופה קשה וחשוכה בגשמיות וברוחניות. היה זה אחרי גזירות ת"ח-ת"ט שהמיטו חורבן על קהילות רבות. באותה תקופה גם שלטו ה"פריצים" שעשו במחוזיהם ככל אשר עולה על רוחם. סבל ועוני היה אז מנת חלקם של היהודים ברוב מושבותיהם.

הסבל הגשמי באופן טבעי גם גרם ירידה רוחנית חמורה. רבים התגוררו בכפרים קטנים לצורך מחייתם, מנותקים מחיים יהודיים, וילדיהם לא קבלו חינוך כראוי.

אמנם היו גם תלמידי חכמים, אבל הם היו יותר מכונסים בתוך עצמם ולא כ"כ ירדו אל העם. ואילו המגידים שדרשו לפני פשוטי העם דברו יותר בסגנון של המוכיחים שהגדילו את העונש הצפוי למי שלא מתנהג כראוי. גישה זו הטילה מורך בלבבם של האנשים ולא הצליחה לרומם את רוחם, שהיתה בלאו הכי בשפל המדריגה.

כדרכו של השומר ישראל הקורא דורות מראש, אשר לא יתן למוט רגליהם של עמו ישראל, המציא להם מזור ותרופה בדמותו של הבעש"ט, ומשפל המדריגה הרים אותם והכניס בהם חיות חדשה.

החסידות לא המציאה שום דבר חדש

תורת הבעש"ט הינה רחבה ומקיפה תחומים רבים, אולם לא יעלה על הדעת שהבעש"ט המציא דברים חדשים שאין מקורם בתורתנו הקדושה, הרי זאת התורה לא תהא מוחלפת, ואמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד) אפילו מה שתלמיד

ותיק עתיד לחדש כבר הראה הקב"ה למשה מסיני.

החסידות כולה בנויה על יסודות של חז"ל ורעיונות אשר רבים מהם כבר מבוארים בספרי הראשונים והקדמונים. הבעש"ט הקדוש רק לימד מה הם הנקודות העיקריות עליהם לשים את הדגש, הוא גילה מה הם הסיבות של החולשה הרוחנית ואיזה יסודות יש לחזק בעיקר.

למה הדבר דומה, לאדם שנחלש מאד ואין לו אפילו כח להתהלך על רגליו. כאשר הוא שואל ברופאים, הם אינם מיעצים לו להוסיף רגל **שלישית** כדי שיוכל ללכת, אלא חוקרים מה סיבת החולשה, האם מקורה בלב, במערכת השרירים או כל סיבה אחרת, ומורים לו הדרך איך לתקן סיבות אלו. כך הבעש"ט לא הוסיף ח"ו שום דבר על מה שנאמר בתורה שבכתב ושבעל פה, רק חידד שישנם מצוות שהם יסודות חשובים לדת, כגון השמחה בעבודת ה', הכוונה לשם רצון ה' (רחמנא לבא בעי), האהבת ישראל, הענווה, האמונה בהשגחה פרטית, הדביקות בצדיקים וכדומה.

החסידות מגלה את הפנימיות של כל דבר

הבעש"ט גם לימד להתבונן **במכוון** של המצוות ולא להסתפק רק בעשיה גרידא של המצוות. כאשר מתעמקים **בפנימיות** של המצוה היא מקבלת משמעות הרבה יותר רחבה. דרך משל, באם נביט על חוט חשמל, לא נראה רק חוט מצופה גומי, שמחבר בין נקודה לחברתה, בלי שנבין מה מהותו של החוט. אבל אם נתבונן שעיקר כוחו של חוט זה הוא **הזרם החשמלי** שעובר דרכו, נתיחס לחוט זה בצורה לגמרי אחרת, נדע איך להשתמש בו, להפיק ממנו התועלת הנרצה, איך להפעילו ואיך לא להנזק בו.

ידוע הביטוי "אור החסידות". באם נביט לתוך חדר חשוך, לא נוכל להבחין מה שנמצא בתוכו. רק כאשר נדליק את האור, יתגלה לעינינו הריהוט הנמצא בחדר, האנשים, או החפצים שבתוכו. מובן שהאור לא **הכניס** לתוך החדר את התכולה הנמצאת בו, רק האור מאפשר לנו **לראות** את מה שלא יכולנו לראות לפני כן.

זו ההשפעה של אור החסידות, שמאירה את העינים ומלמדת אותנו לראות

את הפנימיות של כל מצוה וכל דבר הקיים בעולם שהקב"ה ברא. היא מלמדת אותנו לראות את כח ה' הנמצא בכל מקום בכל דבר ובכל זמן.

האמונה והתבטלות לצדיקים כולה מיוסדת על דברי חז"ל

אחת הנקודות המרכזיות בתורת הבעש"ט היא האמונה והדביקות בצדיקים. הבעש"ט גילה שענין זה הוא גורלי ביותר, בפרט בדורות האלו, וכמעט שאין אפשרות כלל להתקרב לה' או עכ"פ להגיע לשלימות בעבודת ה', בלי ההתחברות לצדיק. כמו כל היסודות של הבעש"ט, גם עקרון זה מיוסד על מצוות מפורשות בתורה הקדושה ומקורות רבים בחז"ל. מרגלא בפומי' של הפני מנחם זצ"ל שאין שום מנהג של חסידים שאין לו מקור בדברי חז"ל או בקדמונים.

מטרת ספר זה הוא לבאר את המקורות של כל מה שמקובל אצל אלו שהולכים בדרך הבעש"ט ותלמידיו ולהוכיח שכל דבריהם אמת, מיוסדים על אדני פז ושרשיהם עמוקים ואיתנים, כעץ שתול על פלגי מים אשר כל רוחות שבעולם לא יוכלו להניעו ממקומו, בשום זמן מהזמנים, עד ביאת משיח צדקינו, במהרה בימינו, אמן.

פרק א'

צדיק יסוד עולם

בו יבואר שהעולם נברא רק עבור הצדיק
וכל קיומו של העולם אינו אלא בזכות
הצדיק וכל ההשפעות הן בגשמיות והן
ברוחניות באים מכוחו.

צדיק יסוד עולם

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו בשביל צדיק
אחד העולם מתקיים שנאמר (משלי י, כו): "צדיק יסוד
עולם". (יומא לח:)

במקורות

מטרת הבריאה עבור הצדיק

כאשר עלה לפניו יתברך במחשבה לברוא עולם, היתה הכוונה תחילה על האדם
הצדיק, אשר הוא זה שמוציא מכח אל הפועל את מטרת הבריאה. ואף אם
אמנם לא יוכלו כל הברואים להתנהג בשלימות כרצון הבורא, הרי עכ"פ הצדיק,
שהוא האדם השלם, מצדיק את קיום הבריאה, כדאי' במדרש (בראשית רבה ה, ד):
בשעה שבא לבראת את אדם הראשון נמלך במלאכי השרת ואמר להם
(בראשית א, כו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". אמרו לו, אדם זה מה טיבו,
אמר להן, צדיקים עומדים ממנו. הדא הוא דכתיב (תהילים א, ו) "כי יודע ה'
דרך צדיקים", כי הודיע ה' דרך הצדיקים למלאכי השרת.

הצדיק אשר חי בעולם הזה ומקיים כראוי את תכלית הוויתו, מאפשר את
הקיום של העולם כולו, כי בזכותו כבר יש סיבה להחזיק את כל הקיים בעולם.
וכך מפורש בחז"ל בכמה וכמה מקומות כדוגמת מה שאי' במסכת חגיגה (יב:)
בזה הלשון:

תניא רבי יוסי אומר: אוי להם לבריות שרואות ואינם יודעות מה רואות, עומדות ואינם יודעות על מה הן עומדות, על מה הארץ עומדת וכו', רבי אליעזר בן שמוע אומר: על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר "וצדיק יסוד עולם".

ובמסכת יומא (לח:):

ואמר רבי אלעזר אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא שנאמר "וירא אלוקים את האור כי טוב" (בראשית א, ד) ואין טוב אלא צדיק שנאמר "אמרו צדיק כי טוב" (ישעיה ג, י).

וכן במדרש תנחומא (פרשת נצבים, אות ב'):

אפילו צדיק אחד ביניכם, כולכם עומדים בזכותו, ולא אתם בלבד, אלא אפילו צדיק אחד ביניכם, כל העולם כולו בזכותו עומד, שנאמר "צדיק יסוד עולם".

ובמדרש אגדת בראשית (פרק מ"ט):

כשהקב"ה רואה לדור שמרשיע, הוא חוזר ומבקש אפילו צדיק אחד שיתלה בשבילו, וכן בירושלים שהיו רשעים וביקש מהן אפילו צדיק אחד שיתלה להם בשבילו, שנאמר (ירמיהו ה, א): "שוטטו בחוצות ירושלים אם תמצאו איש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה". למה, שצדיק אחד מעמיד את העולם על יסודו.

כל הבריאה מיועדת לשרת את הצדיק

הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות סדר זרעים, מבאר ענין זה באריכות, שכל הנמצאים אשר נמצאו תחת גלגל הירח, נמצאו רק עבור האדם הן דומם הן כל מיני צמחים זרעים ואילנות, והן כל החי כולם לצורך האדם קיימים. יש מהם שתועלתם ידועה ויש שלא ידועה ולא יכיר בה, אבל הכל לתכלית האדם, ומה שאין אנו משיגים הבנתו, היא מחולשת שכלנו.

והכוונה באדם הוא האדם השלם בחכמתו וצדקתו, וכל שאר הבריאות נבראו רק לשמש אותו ולאפשר את קיומו.

בהמשך דבריו הוא מפרש, שכאשר אנו רואים אדם כסיל וריק שיושב בשלוה בעולם ונהנה בממונו, עלינו לדעת שכל זה אינו אלא רק לתועלת הצדיק. וזה לשונו:

ואם יאמר איש שהרי אנו רואים שוטה וכסיל והוא שוקט בעולם לא ייגע בה ואחרים עובדים אותו ומתעסקים בעסקיו ואפשר שיהי' המשתמש בעסקיו איש חכם ונבון, אין הדבר כאשר יחשוב, שמנוחת הכסיל ההוא כמו כן עובד ומכין הטוב ההוא לאיש אשר חפץ הבורא לתת לו, שאף על פי שהוא נח ברוב ממונו או רכושו יצוה לעבדיו לבנות ארמון כליל היופי ולנטוע כרם חשוב כמו שיעשו המלכים וכל הדומה להם ואפשר שיהי' הארמון ההוא מזומן לאיש חסיד יבוא באחרית הימים ויחסה יום אחד בצל קיר מן הקירות ההם ויהיה לו סיבה להינצל ממות, כמו שנאמר (איוב כז, יז) "רשע יכין וצדיק ילבש". או יקחו מן הכרם ההוא כוס יין יום אחד לעשות ממנו צרי הנקרא תריאקה וימלט בו מן המות איש תמים ושלם אשר נשכו האפעה, וכן מנהג הקדוש ברוך הוא וחכמתו אשר העביד בה הטבע עצות מרחוק אמונת אומן.

בזה הרעיון מפרש הרמב"ם מה שהובא בגמרא (ברכות נח.) את דברי בן זומא, שהיה יחיד בדורו:

בן זומא ראה אוכלוסא על גב מעלה הר הבית, אמר ברוך חכם הרזים וברוך שברא כל אלו לשמשני. הוא היה אומר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול, חרש וזרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה ואח"כ אכל. ואני, משכים ומוצא כל אלו מתוקנים לפני, וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש, גזז ולבן ונפץ וטוה וארג ואח"כ מצא בגד ללבוש, ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנים לפני. כל אומנויות שוקדות ובאות לפתח ביתי ואני משכים ומוצא כל אלו לפני.

קידוש ה' הוא זה שהעולם ניזון בזכות הצדיקים

א"י בספרי (עקב אות לח) בבוא יעקב למצרים פסק הרעב ובמותו חזר למקומו, ואמר רבי אלעזר ברבי שמעון שזהו קידוש ה'. מבאר הרמב"ן כוונתו (סוף פרשת ויגש)

שידעו במות הצדיק כי בזכותו ניזונו. והכי נמי במיתת מרים נסתלק הבאר, להודיע כי בזכות הצדיקים ניזונו, וזהו יסוד וקיום התורה, עכ"ל.

החתם סופר (פרשת חוקת דה"מ יען) על יסוד דברי הרמב"ן האלו, מסביר בכך את ענין חטא מי מריבה בזה הלשון: אם יתן להם עכשיו (לאחר פטירת מרים) מים בלי זכות צדיק, יאמרו נא ישראל בה גם בלעדי הצדיקים לא יעזבם הקב"ה, ומאי אולמייהו. על כן רצה הקב"ה שמשא ואהרן יוציאו בזכותם ועל שמם של עצמם כדי שידעו שגדול כח הצדיקים וחכמי ישראל ויאמינו בהם לעולם. והיינו "והשקית העדה ובעירם" שידעו ויבינו כי הוא המשקה אותם. אך משה רבינו ע"ה לרוב ענוותנותו ודכאות רוחו לא עצר כח לומר "אני המוציא לכם מים"... לכן אמר בהיפוך: "המן הסלע הזה נוציא לכם מים", וכי אנחנו המוציאים, הלא השי"ת מוציא... על כן "ותשת העדה" ולא הם השקום, ולא נתקדש השם שידעו כח הצדיקים, לכן "לא תביאו". עי"ש.

אכן בכל יום ויום בת קול מכרזת על יסוד זה, כדאי' בגמ' (ברכות יז:) אמר רב יהודה אמר רב: בכל יום ויום בת קול יוצאת ומכרזת ואומרת: כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני. וכתב השל"ה הקדוש (תורה אור פרשת וישב מקץ ויגש) וז"ל: והענין, כי רב חנינא היה בדורו הצדיק הגדול עמוד אחד שהעולם עומד עליו, וזהו שאמרו "בשביל" חנינא, ובשביל פירושו לשון שביל וצינור.

גם ברוחניות השפע עובר דרך הצדיקים

וכפי שזה בגשמיות, כך הוא גם ברוחניות שההשפעה הרוחנית כולה נמשכת מכח הצדיק, כפי שכתב הר"ן בדרשות (דרוש שמיני) וז"ל:

ראוי שנאמין, שכמו שבזמן שבית המקדש קיים היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל. כן ראוי שיהי' הנביאים והחסידים מוכנים לקבל שפע החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים לכל בני דורם, גם אם לא ישתתפו עמהם, אבל מצד המצאתם בדורם, שהם עצמם כמו המקדש המקודש.

והרמב"ן (סוף פרשת עקב) כתב וז"ל:

ויתכן באנשי זאת המעלה, שתהי' נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים,

כי הם בעצמם מעון לשכינה, כאשר רמזו בעל ספר הכוזרי ע"כ, ואפשר שנתכוין גם לזה. ולפיכך בהמצא לנביאים וחסידים בדורות יהי' השפע שופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שיהי' שופע על כל המוכנים מבני דורם. וכל שכן לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם.

בראי החסידות

בזכות הצדיק אנו חיים וקיימים

בספרי החסידות מעמיקים את הרעיון שהצדיק הוא יסוד העולם, וחייבים להאמין אשר בלי הצדיק אין שום אפשרות קיום לעולם, כפי המבואר בתפארת שלמה וז"ל (פרשת חיי שרה דה"מ ועשה חסד): גודל מעלת דיבוק חכמים והצדיקים שבדור, אשר מזמן הבעל שם טוב נגלה לנו גודל מעלה זאת... גילה לנו הבעש"ט זי"ע שהפיץ אורו על פני תבל, כי בלתי דיבוק חכמים שבדור, איננו אפשרי להיות קיום לעולם. עכ"ל.

ובספר רמתיים צופים (תדא"ר פי"ג אות לד) כתב הרה"ק רבי שמואל משינאווע זי"ע וז"ל:

לא יכולתי להתאפק מלרשום לי לזכרון ללמוד ולדעת האיך להתדבק בצדיקים, כמו שאמרו חז"ל באבות (פ"א מ"ד) והוי שותה בצמא את דבריהם. כי כל תקוותינו הם הצדיקים שבדור שמזכים לנו כל השפעות טובות וקדושה וזוכים בשביל כל ישראל כל הטובות, הן בעולם הזה והן בעולם הבא. על כן צריך להיות דבוק להצדיק בכל לבו ונפשו, וזה צריכים אנו להאמין באמונה שלימה שעל ידי הצדיקים שבדור אנו חיים וקיימים. וכאשר מבינים זאת בודאי הם צמאים לשמוע דבריו הקדושים כמו הצמא למים שהאש הטבעי בוער בו, כן ראוי שתבער בו האש מנשמתו ולשמוע

דברי הצדיק, אז יכנסו הדברים בלבו ויעשו בו רושם. מה שאין כן אם דביקותו להצדיק בדרך קרירות וכל שכן חס ושלום אם יש לו איזהו הרהור על הצדיק יסוד עולם ועל כל פנים אינו צמא לדבריו, לא יתפעל מדבריו הקדושים ואינו זוכה בזכויות הצדיק כיון שיש לו הרהור שאין צריך בדוקא להצדיק שיזכה אותו, וחלילה וחס אם אומר מה אהני לן רבנן שאמרו בסנהדרין (צ"ט ע"ב) שהוא אפיקורס גמור רחנא ליצלן.

אמונת חכמים פירושה שיצריך להאמין שהשפע האלוקי אינו יכול להגיע ישירות לכל אחד, רק מושפע לצדיקים שהם ראשי הדוד ומהם הוא עובר לכל יחיד

בספר מגדל עוז (מונדשיין, עמ' שכ"ז) מובא מכתב הרה"ק ר"א הלוי מסטראשעלי, וז"ל:

אף שישראל כולם בכלל עלו במחשבה וכולם קרויים בנים למקום כו', אעפ"כ אינם יכולים לקבל חלקי חיות נשמתם ממקור החיים א"ס ב"ה כי אם דרך חכם וצדיק שבדור, ונקרא ראשי אלפי ישראל שהוא בחי' ראש ומוח, אשר בתוכו מאיר אוא"ס ב"ה שאינו נתפס בשום שכל והשגה ולית מחשבה תפיסא ביה להאיר לו באור תורה, ובאור תורתו ממשיך חיים לנפשותינו להאירה ולכללה באור וחיות האמיתי, ולכל או"א חלקו הראוי לו ממקור החיים א"ס ב"ה.

ובספר מכתבי תורה ויראה (פילץ עמ' ריח) מובא אגרת קודש שכתב הרה"ק מפילץ זי"ע להרה"ק מהרי"ם מגאסטינין זי"ע וז"ל:

"הנה זאת ידוע לכל יודע שעיקר מתכונת המנהיג להגביה לבבות ישראל ולקשרם בא"ס ב"ה, ולהמשיך כל ההשפעות בכל הזמנים המיוחדים שנמשך טיפה טל של תחיה, ובהיות שכל רצונות ומחשבות העדה הקדושה מבוטלים אל מנהיגם, אזי כשנפתחו שערי אורה משפיע איזה השפעה, הוא בדביקותו מושך השפע לענינים הנצרך להם בזה הזמן כפי מעמדם..."

ובספר תורת אבות (עשה לך רב פ"א אות ב') מהרה"ק ר"א מסלונים, וז"ל:

כי חיות ופנימיות התורה היא לעולם נשפע בכל יום ויום ושעה ורגע לתוך

פנימיות כלל ישראל כו'. כי השפע יורד להנשמה כללית הנקראת כנסת ישראל, ומהכלל נמשך להראשי דורות אשר הם נקראים ראשי העדה, כי חסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו, וכבוד ה' חופף עליהם להעניק אליהם הברכה רוחנית והשפע אלקות אשר מחדש בטובו תמיד בהליכות עולם העבודה הפנימית כו'. מכאן ידע איש לבב והמבין דעת, אשר הנפרד הרי זה כפורש משורש החיים אלו, שהוא החיים הנובע מהמקור. ואם שהוא עובד ה', אינו כי אם כנהנה מהספיחים דספיחים, וגם אינו זוכה לאור שפע הנתחדש מהשי"ת המחדש בטובו בכל יום, אשר הוא שפע אור הדביקות מהשי"ת לעמו.

הענין מבואר יותר בהרחבה בספר נתיבות שלום (חסידות, מאמר ד') וז"ל:

במצוה זו [של מצות עשה להדבק בחכמים ובתלמידיהם – הביאו הרמב"ם בפ"ו מהל' דעות ה"ב – הובא לעיל] יש ב' חלקים: א', אמונת חכמים, האמונה בהם. ב', הדבקות בהם. ולכאורה צריך ביאור ענין אמונת חכמים. כי ממה נפשך אם יודע ומכיר שרבו הוא חכם אמיתי בתורה וירא"ש, מה צריך אמונה על דבר הידוע, ואם אינו יודע אם הוא באמת חכם אמיתי, מה שייך ענין אמונת חכמים, ואולי באמת אינו חכם.

אמנם מבואר ענין זה במה שכתב הס"ק מסלונים זי"ע בכללי אמונת חכמים שלו [תורת אבות – שער "עשה לך רב"] שאין צריך להאמין אשר רבו זוכה למדריגות גבוהות, כי בזה אין לו אליו תועלת, וגם יפול הנופל ממנו וכו', אלא שצריך להאמין, כי חיות ופנימיות התורה היא נצחית ונשפעת בכל יום ויום ובכל שעה ורגע לתוך פנימיות כלל ישראל, ורק הכלל א"א להם לקבל, ע"כ השפע יורד להנשמה הכללית, והם ראשי הדורות, אשר הם נקראים ראשי העדה, כי "חסד השי"ת מעולם ועד עולם על יראיו" (תהילים קג, יז) וכבוד ה' חופף על ראשי העדה, להעניק להם ברכה רוחנית ושפע אלקות, אשר מחדש בטובו תמיד בהליכות עולם וכו'.

בין דבה"ק, כי יהודי מחויב להאמין, כי חיות ושפע עליון יורד לעולם על כלל ישראל ע"י הנשמות הכוללות הם ראשי הדורות וראשי העדה ומהם ישקו העדרים בשפע אור אלקותו ית', ואין הפרש בין שמואל בדורו או יפתח בדורו (ר"ה כח, ב) כל אחד מאנשיהם מקבל מהם שפע עליון.

כענין זה ענה גם הפני מנחם זצ"ל כאשר נשאל ע"י מאן דהוא מה צריך להאמין באמונת חכמים, אמר לו בזה הלשון:

"רבי" הוא "כלי", הוא מקבל את ההשפעות, דרכו יורדות כל ההשפעות, הוא "צינור"... אתה לא חייב להאמין שאני צדיק הדור, אינני כלל צדיק הדור, אבל אסור לך להתבונן אם הרבי כן גדול או לא גדול, הוא כן בסדר או לא בסדר, כי זה מהרהר אחרי רבו. רק הצדיק פותח את השערים, כמו שהעבודת ישראל אומר אשר יפתח הוא מלשון פותח, שהוא פתח, יפתח בדורו כשמואל בדורו. "רבי" אין זה תלוי אם הוא צדיק הדור, זה דבר שמקבלים מן השמים. וזו האמונה שצריך להיות ב"רבי", וכאשר מקושרים אליו יכולים לקבל את כל ההשפעות. איני אומר דברים מעצמי, כל זה כתוב בספרי חסידות. (קונטרס נסיעה לצדיק – גור, עמ' 11)

הסיבה שהשפע עובר דרך הצדיק כי הוא רב מדי שהחמוץ יוכלו לקבלו ישירות

הביאור לכך למה השפע צריך לעבור דוקא דרך הצדיק ולא מגיע ישירות לכל אחד, כי השפע במקורו בשמים כל כך ענק ובלתי מוגבל שאין באפשרות לכל אנשים פשוטים לקבל אותו, רק כאשר יצטמצם דרך בית קיבול אחר יוכל להיות מותאם לפי ערכם. כדוגמת מי הנהר שצריכים לעבור דרך תעלה עד שיגיע לשימוש האדם, וכך כתב החסד לאברהם (אזולאי מעין ד' נהר נ"ז) וז"ל:

כי הצדיקים גומלים עמנו חסד תמיד, שהם דרך ותעלה וצינור להורדת מי השפע לגדל פרי הצלחתנו הגשמית והרוחנית. והענין שאין דרך להורדת השפע הבירה העליונה כי אם על ידי התעלות הרחבים והישרים, וכמו שבהעדר המים אי אפשר לגידול הזרעים כך בהעדר התעלה וקלקולה אי אפשר גידולם גם כן.

וכן מבואר גם בנועם אלימלך (פרשת בא דה"מ בא) וז"ל:

הבורא ב"ה ויתעלה זכרו לנצח זה תענוגו להיטיב ולהשפיע לכל העולמות ולכל הברואים. אך מחמת שהשפעת הבורא ב"ה היא רב מאוד ובלתי אפשרי לקבל השפעתו כי אם על ידי ממוצע, הוא הצדיק המקבל השפעה

מלמעלה והוא משפיע לכל, גם למי שאינו הגון ומוכשר לקבל, אעפ"כ הוא משפיע לו.

סיבה נוספת כי ההכוון לא תמיד זכאי לקבל השפע, מעו"א"כ הצדיק שזכותו רב וגדול

בגמרא יומא (כט.): אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר למה נמשלו תפלתן של צדיקים כאילת, לומר לך מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפצילות [דהיינו מתגדלות ומתפשטות], אף צדיקים כל זמן שמרבין בתפלה תפלתן נשמעת.

ובשבט מוסר (פל"ט) כתב וז"ל:

אם יש צדיק בעולם, אזי אע"פ שאין השואל ראוי, מניחים לעבור השפע לירד בעבור הצדיק, שהצדיק גורם להמשיך מלמעלה שפע לכל ישראל ואע"פ שאינו ראוי.

בספר אהבת שלום (פרשת יתרו ליקוטים) וז"ל:

כל צדיק בדורו, אם מקושרים אליו וכו' וסרים למשמעתו וכו', יכולים לקבל על ידו כל השפעות טובות וכו', אעפ"י שאינם ראויים לכך מחמת מעשיהם, רק מחמת שהקב"ה אוהב צדיקים וממלא רצונם וכו', בשביל ישראל להתפלל עליהם ולהיטיב להם וכו'. אבל אם ח"ו אינם דבוקים אל הצדיק וכו', אז הקב"ה מדקדק במעשיהם בפנים זועפות אם הם כדאי וראוי לגמול חסד עמהם.

ומובא משל על כך (דרך חסידים ערך צדיק אות ב' בשם ליקוטי אמרים): משל למלך שהגלה את בניו והיה אחד מהם חכם, שהיה לו צער. ובזה נתעוררו רחמיו על כל הבנים מכוח החכם. כך הצדיק מעורר רחמים של הש"י על כל ישראל. וזה בחי' אעירה שחר – כי בת קול מכרזת בכל יום שובו בנים שובבים ומזה הכרוז בא התעוררות לכל אחד ואחד. ודוד המלך ע"ה אמר: אני מעורר השחר, שחר לשון דרישה, היינו אני מעורר שהקב"ה ידרוש את ישראל לשוב אליו.

נשמת הצדיק היא נשמה מיוחדת הכוללת הרבה נפשות ולכן בכוהה להשפיע לכל הנפשות הקשורים בשורשה

בספר תניא (פרק ב) מבואר באריכות שישנם נשמות שהם בבחינת ראש ומח לכל בני דורם אשר כולם כלולים בנשמת ראש הדור שהוא נשמה כוללת שכולם יונקים ממנה, וכלשונו:

וכן בכל דור ודור יש ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בבחינת ראש ומח לגבי נשמות ההמון ועמי הארץ וכן נפשות לגבי נפשות וכו' כי יניקת וחיות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה על הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם, עכ"ל.

והרה"ק רבי מנדל מוויטעבסק זצ"ל כתב באגרת (הובא בספר פרי הארץ מכתב לב):

והנה מחסדי השי"ת לבל ידח ממנו נדח, נתן לנו את התוה"ק ע"י משה רבינו ע"ה להיות הוא כללות כל ישראל, וכולם היו כלולים בו במקור חציבת נשמתם וחיותם, וכן לכל הצדיקים שהיו מימות משה בכל דור ודור אשר היו כללות כל ישראל. וכאשר הצדיק יעלה במדריגות ומעלות, יהיה עליה לכל נפשות ישראל שיוכלו גם הם לעלות מתתא לעילא עד מקום גבוה המקור והמעין שעלו מכבר ע"י צדיק כללי.

על כן צריך כל איש הישראלי להיות חזק מאד מאד באמונתו כל חד וחד לפום שיעורא והכנת נקיות הכלי הוא הגוף שלו להאמין בה' ובתוה"ק והטהרה ובכל עובדי השי"ת באמת ותמים בכל כחו, ולהתקשר עמהן בתוכן נקודת חיות אחד אל אחד חברים יחד ויהיו לאחדים יחדיו יהיו תמים, בודאי יתגלה עליהם כבוד ה' באור התורה והעבודה ואור היראה והאהבה לו לבדו יתברך.

ובכתבי האריז"ל מובא שנשמות הצדיקים שבכל דור שורשם בראש של אדם הראשון, וכפי שהראש שולט על כל הגוף ומפעיל אותו, כך נשמות הצדיקים שבכל דור ודור הם המשפיעים והמפעילים של כל בני דורם.

מנהיג הדור הוא בחירה שמימית, אשר מלכתחילה ניצוק בו נשמה מיוחדת עבור תפקיד זה, ולכן אי אפשר שיתמנה על ידי אדם

מכל המבואר מובן גם כן שרק בכח עליון יכול להתמנות מנהיג על העדה,

אשר נבחר לכך בטרם ירידתו לזה העולם. ואין בכח אנושי למנות או להתמנות ראש עדה, כי כוחות עליונים אלו שייכים רק לנשמות שההשגחה העליונה הועידה לכך.

וכך כתב הדגל מחנה אפרים (פרשת פנחס) וז"ל:

והנה ידוע, ראשי הדור הם לפי הדור. ולפי שורש נשמותיהן כן שולח השם ברוך הוא – היודע שורש נשמות של כל ישראל – תמיד בכל דור ודור ראש ומנהיג להם כפי אותו הדור, בכדי שיוכל הראש – הצדיק להעלות כל בני דורו לשורשן ולקרבן לפני ה'.

ולכך אי אפשר שיתמנה ראש על הדור על ידי אדם, כי אם על ידי השם ברוך הוא שהוא מקור המקורות, ויודע שורש נשמות של כל דור ודור, כן הוא שולח ראש ומנהיג להם לפי מה שצריכין. וזה יש לפרש שרימז "יפקוד ה'" שאתה "אלקי הרוחות לכל בשר", היינו, אלקים על כל הרוחות והנשמות של כל בשר, ולכך לך נאה לפקוד "איש על העדה".

רעיון זה נמצא גם בדברי האור החיים הקדוש שכתב בענין הבקשה של משה רבינו ע"ה (במדבר כז, טז) "יפקוד ה' אלוקי הרוחות" וגו', שבקשת מש"ר היתה שימנה מנהיג שיוכל להשפיע על כל אחד ואחד, וזה יתכן רק באם כולם יהיו ענפים מהשורש שלו. ורק השי"ת שהוא אלוקי הרוחות, היודע רוח של כל בשר, רק הוא היודע מי הוא המנהיג שכוחו בכך, וז"ל:

יפקוד ה', פירוש ימנה, קל אלוקי הרוחות, פירוש שיודע רוח של כל בשר וגדר תכונתם, תמנה אחד שיהי' טבעו שוה בתכונה לכל העדה וכו' ובחירה כזאת היא מוחלטת השגה מזולתו יתברך כי הוא לבדו יודע תוכן הרוחות ויודע רוח שיתמזג עם כולם. ואיש כזה אינו בנמצא זולת אם יהי' אדם כמשה שכל ישראל הם ענפיו והוא שורש לכולם, וזולת זה תהי' עדת ישראל כצאן אשר אין להם רועה וכו'.

אכן חסידים קדמאי, כאשר התיחסו להתחלפות המשמרות, בהסתלקות המנהיג וממשיך דרכו התמנה תחתיו, היו סולדים מביטויים כגון "מאז שהוא התחיל להיות רבי" כי אין אפשרות "להיהפך לרבי", רק רבי צריך "להוולד רבי", מכח נשמתו המיוחדת. לכן היו מתבטאים "ממתי שהוא התחיל את ההנהגה"...

ליקוטי רעיונות

ארבעה מיני תועלת מגיעים מהצדיק לבני דורו

הכלי יקר (פרשת חוקת) כותב שמן כל צדיק מגיע לבני דורו ארבעה מיני תועלת. האחד הוא שכל העולם ניזון בזכותו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות יז:): כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו', והרי המה כמו האם המניקה את בנה, כמו שאמרו (תנחומא שמות י"ב) "שני שדיך" אלו משה ואהרן, וכן פירש רש"י (שיר השירים ד, ה). וכן מצינו שבזכות מרים היה להם הבאר שהיה מספיק לישראל כל צרכיהם. השני, שהצדיק מלמד להועיל דרך ה' ומצוה, על כן דומה פטירתו כשבירת העדות. השלישי, שזכותו מגן כצל וכבגד העשוי להציל מקור וחום, ובמותו סר צלם, והרי הם ערומים מכל מכסה, כדרך שנאמר (במדבר כ, כט) "ויראו כל העדה כי גוע אהרן", ודרשו חז"ל (ר"ה ג.) וַיֵּרָאוּ הַיּוֹדִים בְּצִירִי, שנראו, והיינו בהסרת הענן כו'. הרביעי, שהוא מכפר עליהם במיתתו. זהו סמיכות ליום כיפור.

גם עבודת הכהן גדול ביום כיפור היתה צדיק הדור

איתא בספר הקדוש עבודת ישראל (ליום הכפורים): בגמרא מסכת יומא (עא:) תנו רבנן מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש הוה קא אזלי כולי עלמא אבתרה, כד חזיונהו לשמעיה ואבטליון דהוּו קא אתי שבקוה לדידיה ואזלו לבתר שמעיה ואבטליון, לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאפטורי מיניה דכהן גדול, אמר להן "ייתון בני עממיא לשלם", אמרי ליה ייתון בני עממיא לשלם דעבדו עובדא דאהרן ולא ליתי בני אהרן לשלם דלא עבדי עובדא דאהרן. ופרש רש"י דעבדי עובדא דאהרן רודפי שלום עי"ש. והדבר תמוה מאי שנא דנקטו בלשונם המדה טובה ההיא יותר מכל מעשים טובים שהיו בהם נגד הכהן שהיה בימיהם שהיה בו איזה צד קנאה ושנאה? ונראה לבאר על פי דברי מורנו

הגאון מורינו הרב דוב בער [המגיד ממעזריטש] זצלה"ה על רבי ישמעאל בן אלישע שנכנס להקטיר קטרת וראה אכתריא-ל קה ה' צבקות ואמר לו ישמעאל בני ברכני וכו' (ברכות ז.). שרבי ישמעאל הגם שהיה גדול החכמים, לא בזכותו לבד זכה להמראה נפלאה, כי אם על ידי הקנה התנא שהיה בימיו והוא הרימו ונשאו בקדושתו כדרך הצדיקים להרים השליח צבור בקדושתם, ועל ידו זכה לכל אלה ע"כ. ובודאי מורנו הצדיק אמר אלו הדברים על פי רוח קדשו שהופיע עליו. אכן על פי דבריו ועל פי שכלנו נראה לומר כי מסתמא הכהן שהיה בימי שמעיה ואבטליון בבית שני ולא היה כל כך כהוגן, מסתמא לא זכה לעלות לקדש קדשים ביום הכפורים כי אם על ידי שמעיה ואבטליון שהיו אז ראשי הדור והם הרימוהו ונשאוהו לזאת המדרגה. ולכן השיבו לכהן גדול שלא יתגאה עליהם, כי הם עבדו עובדא דאהרן, פירוש שעיקר העבודה היום היה על ידיהם והבן.

כל הנמצאות בעולם הבריאה מופעלים ומתנועעים ע"י צדיק הדור

צריך שנדע, כי כל הנעשה כמין הטבע המפורסם על יד המרכבה הראשונה, היא השמים ושמי השמים... הנה הוא מה שיעשה בזה הטבע השני, על ידי האבות הקדושים ושאר הנביאים והחסידים, אשר הם מרכבת המשנה, אשר לו גלגליה ואופניה, אשר על ידם יתנועעו כל הנמצאות, לפי הטבע החכם אשר הוטבע בהם... ולזה חוייב לשמוש זה הטבע המעולה, שימצאו שם בכל דור ודור אנשים מעולים שומרי תמונתם וצלמם, שיניעו כל הנמצאות כסדרן וכהלכתם, עכ"ל. (עקידת יצחק, שער ט"ו)

הצדיקים בודאים עולמות חדשים ע"י עבודתם, אשר שם לא נגזרו הגזירה, ומעלים לשם את אלו שזקוקים לישועה

בתפארת שלמה (פרשת האזינו) בשם הרה"ק הנועם אלימלך, מה שאנו רואים שהצדיקים מרפאים חולים וכדומה, כי ע"י לימודם בתורה ומחדשים חידושי

אורייתא, המה בוראים דברים חדשים, לכן אף שנגזר על האדם איזה גזירה חו"ש, המה בתורתם ועבודתם מביאים האדם הזה בעולם החדש והוא כאיש אחר, כי על אותו העולם לא נגזר כלל גזירה זו, וממילא נתרפא החולה.

ובתורת חיים להרה"ק מקאסוב (ליקוטים): כי הצדיק בורא בתפלתו ובתורתו עולמות חדשים, כאשר שמים החדשים וארץ החדשה אשר אני עושה תמיד ע"י תפלות הצדיקים. על כן איש אשר מתקשר בצדיקים ובתפלתם, אז מעלה הצדיק את האיש אשר צריך להמתקה, לעולם החדש אשר שם לא פעל אותו האיש כלל.

הצדיק מעלה ומתקן את כל ניצוצי הנשמות הקשורים בשורשו

בשער מאמרי רז"ל להאריז"ל (עירובין נט:): ר' פרידא הוה ליה ההוא תלמידא דהוה תני ליה ת' זימני כו', נפקא בת קלא ואמרה ליה ניחא לך דליספו לך ת' שני, או דנזכו את ודורך לעלמא דאתי, אמר דנזכי אנא ודרי לעלמא דאתי, א"ל הקב"ה תנו לו זו וזו כו'. כי כל הנשמות מתחלקות לס' רבוא שרשים מחולפים זה מזה ובכל ס' רבוא נצוצות נשמות, והנה כל הנצוצות שתלויים בשרשם בשורש נשמת ר' פרידא נקראים בני דורו כו', והנה בקצת שרשים יארע שאיזה ניצוץ נשמה פרטית תלך לאיבוד שנשארה בתכלית סיום הצרוף והזקוק בסיגים האחרונים, ואינה יכולה להצטרף מרוב דקותה ורבוי הסיגים כו'. ולכן הבטיחו השי"ת שבכל ניצוצי הנשמות שבשרש ר' פרידא כלם יתוקנו ע"י גלגולים, ולא ישאר אפי' אחד מהם שיאבד ח"ו, וזה בזכותו כי אם השורש טוב אז כל ענפיו נתקנים.

הצדיק מרגיש את הכאב והצעד שיש לכל אחד שהוא מקושר אליו

בספר אמרי אמת (אוריזשעב פרשת וישלח) כתב וז"ל:
אם יהיה אחדות עם צדיקי הדור ויהיו מקושרים להצדיק באמת, אזי הצדיק

מרגיש הכאב של כל אחד ואחד המקושרים אליו, ולפעמים שהאיש עצמו לא ירגיש הכאב והצדיק מרגיש תיכף ומיד. כי הוא למשל כמו בגוף האנושי, אם יש לו איזה כאב באיזה אבר אזי מרגיש תיכף הראש, ומחפש תחבולות להתרפא, כן הוא ממש בכלל ישראל, הצדיקים הם בחינת ראש וכל בית ישראל המה האברים. וחז"ש כשאיש ישראל מקלקל את מעשיו, אזי נפגם בו איזה אבר כנודע. וכן אם ישלוט על האדם איזו צער ויסורים, אזי מרגיש תיכף הצדיק בהרגשה רבה כמו שהיסורים באו עליו ממש ח"ו, ונוגע אל לבבו, ואז הוא מבקש רחמים על זה האדם, ונתרפא ונשפע עליו שפע אור אלקים. וכיון שהצדיק יודע מה שחסר לו, אז יכול להמציא עצות להאדם איך שינצל מכל היסורים והצער, כי כמו בפרטיות האדם הראש יודע ומבין עצות לרפאות את אבריו, כן הוא ממש בכלליות, הצדיק שהוא בחי' ראש עבודתו תמיד לקרב את ישראל לה', ולעשות להם כל טוב הן ברוחניות והן בגשמיות. וזהו הכל כשיש לו התחברות אל הצדיק ומקושר אליו ומאמין לדבריו, אבל זה האדם שאינו מקושר לשום צדיק, או שהוא חז"ש מלעיג על הצדיקים, אזי בוודאי שאי אפשר לו שום טובה.

ובספר לב שמחה (תצוה תשל"ט) כתוב לאמור:

וכתוב "כי יהי' להם דבר בא אלי", הדבר מעצמו בא אליו, הצדיק מרגיש המחשבה של האדם ומרגיש את אשר הוא צריך, כמים הפנים לפנים.

יש להקב"ה חיבה יתירה לצדיקים, לכן כל המהנה את הצדיק חשוב מאד הדבר בשמים

בספר יסוד העבודה (ח"ב פ"ה):

איתא בבראשית רבה (ס, ח) יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, שאילו שיחת אליעזר פרשתו ג' וד' דפים הוא כופל ושונה. ושרץ מגופי תורה, ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי המקרא. אמר ר' אחא יפה רחיצת עבדי בתי אבות מתורתן של בנים, שאפילו רחיצת רגלים צריך לכתוב, ושרץ מגופי התורה וכו'. והיינו טעמא מפני שהי' כל זה מאליעזר בגודל אמונה ותשוקת נפשו למלאות רצון צדיק אדונו אברהם, מפני שאברהם הוא עובד את ה' בכל

אהבת נפשו, ע"כ חשק מאד אליעזר בזה שהוא יהי' טפל לשרתו באמונה ובחיבה יתירה, למען יגיע ממנו נחת רוח להשי"ת עי"ז. וכיון שהשי"ת יראה ללבב, חביב הי' עליו שיחתו והאריך בה יותר מן דבר של גופי תורה. ובפרשת חיי אמר (ב"ר נח, ח) כמה דיו נשפכין וכמה קולמסים נשברים לכתוב עשרה פעמים בני חת אלא לומר לך שכל המברר מקחו של צדיק כאילו קיים י' הדברות, חמשה פעמים כתב בני ברזילי, ללמדך שכל המאכיל פרוסה לצדיק כאילו קיים חמשה חומשי תורה, והר"ז הכל טעם אחד מפני שצדיק חובת הקב"ה בעובדיו מאהבה יתירה ושומרי מצותיו לנח"ר לפניו. לכך כל המהנה לכם חביב כאילו קיים עשרת הדברות וחמשת ס"ת. כי השימוש הזה מיישב דעת הצדיק ובא עי"ז יותר לעבודת ה' מפנימיות הכוונה הרצוי' בעיני ה', ע"כ חשוב לזה האיש שגרם זאת כאילו קיים כל התורה כולה.

וראה דברים נפלאים אשר כתב בזה בקדושת לוי (דרוש לפסח): "דהנה ידוע מאמר חכמינו ז"ל (ברכות יז:) דכל העולם ניזון בשביל חנינא בני כו', ואעתיק לך מה שכתב במדרש תלפיות וזה לשונו: אמר המאסף מכאן יראה מעלת הצדיק לפני הקב"ה ושמסר העולם ברשותו ושיעבד לו לעשות כל רצונו כו', והטעם שכיון שהעולם נברא בשביל הצדיק וכולם נבראו לצוותו כמאמר חכמינו ז"ל (שם ו:) לכן מסר הקב"ה כל העולם בידו ושיעבדו תחתיו לקיים כל מה שיגזור ואלו היו יודעים העמי ארצות בזה היו מעטרים את הצדיק בכל יום עטרות זהב לו והיו מספיקים לו כל צרכו, כי משלו נותנים לו כעבדים המשמשים את המלך במסים וארנונות דעבד שקנה נכסים עבדי דמאן נכסי דמאן, נמצא שהכל משל הצדיק ובשבילו נברא ולו נתן הקב"ה הכל במתנה, וכל מה שאוכלין ושותין עמי הארץ במותרים ונפרדים מהצדיק גזילה הוא בידם, דבשלמא בשביל לשמש לצדיק בכל צוותיו מה שאוכלין אינו גזל אצלם לפי שהם משמשים והם כעבדים המשמשים את רבם שאוכלים ושותים והוא ברשות רבם עד כאן. הרי לפניך, דאם האדם מאמין דהצדיק הוא עובד את השם בשביל כל ישראל הנצרכים אם כן אם היה זה ברור בלבו של אדם אז בודאי אף אם הוא בעצמו אין יכול לעבוד את השם כראוי על כל פנים הוא מחבר את עצמו להצדיק והיה מהנהו מנכסיו כיון דהוא ניזון בזכותו".

פרק ב'
**בכל דור
ודור**

בו יבואר שאין דור שאין בו צדיקים
גדולים וגם בדורות האחרונים אין כוחם
נגרע משל הדורות הקודמים.

בכל דור ודור

אין דור שאין בו כאברהם, ואין דור שאין בו כיעקב, ואין
דור שאין בו כמשה, ואין דור שאין בו כשמואל (מדרש)
בראשית דבה נו, ז)

במקורות

חז"ל מעידים שאין דור שאין בו צדיקים גדולים בראשונים

היות וקיום העולם הוא רק בזכות הצדיק, מובן ממילא שחייב להיות בכל דור
צדיקים כאלו אשר בזכותם הבריאה יכולה להתקיים. והוא מה שחז"ל אומרים
(יזמא לח): אמר ר' חייא בר אבא ראה הקב"ה שהצדיקים מועטים עמד ושתלם
בכל דור ודור, שנאמר (שמואל-א ב, ח) "כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל".
כך מבואר במקומות הרבה בדבריהם ז"ל. בגמרא (סוכה מה):

אמר אביי לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינתא
בכל יום, שנאמר (ישעיהו ל, יח) "אשרי כל חוכי לו", לו בגמטריא תלתין
ושיתא הוו.

בדומה לכך בזהר הקדוש (תיקון כ"א דף ג):

דאינין ע"ב צדיקים דאינון כגוונא דסנהדרין ורזא דמלה (ישעיהו ל, יח) "אשרי
כל חוכי לו", ל"ו בחושבנא סליק תלתין ושיתא, ואינון ל"ו בארעא דישראל
ול"ו לבר מארעא דישראל.

עוד מצינו במדרש (ב"ר נח פרשה ל"ה):

רבי חזקיה בשם רבי ירמיה אומר: כך אמר רבי שמעון בר יוחאי, אין העולם יכול לעמוד בפחות משלושים צדיקים כאברהם אבינו.

ובמדרש תנחומא א"י (מקץ ו):

"נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם" (תהילים לז, כה), אמר רבי שמואל בר נחמן פסוק זה שר העולם אמרו, נער הייתי מימות אדם, וגם זקנתי עד ימות המשיח, ולא ראיתי שעזב הקב"ה את העולם מן הצדיקים, אלא שבכל דור ודור מעמיד צדיקים כו'.

וכן אמרו במסכת קידושין (עב:):

כשמת ר' עקיבא נולד רבי, כשמת רבי נולד רב יהודה, כשמת רב יהודה נולד רבא, כשמת רבא נולד רב אשי. ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנאמר (קהלת א, ה) "וזרח השמש ובא השמש".

במסכת מגילה (יא.) דרשו על הפסוק (ויקרא כו, מד) "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם". בימי פרסיים העמדתי להם דניאל וכו', בימי יוונים העמדתי להם שמעון הצדיק וכו', בימי המן העמדתי להם מרדכי ואסתר בימי רומיים העמדתי להם של בית רבי וחכמי הדורות וכו'. וכתב על זה החתם סופר (דרשות ז' אדר תק"ס דף קכ"ז) כי הנה עיקר אמונת אומן בתורת ה', הוא האמונה בחכמיו דור דור ודורשיו, ולהאמין בשופט אשר יהי בימים ההם, כי לא יטוש ה' עמו, ויהי' ה' עם השופט ההוא, כאשר חכמים הגידו בפ"ק דמגילה על הפסוק ואף גם זאת, וזהו כלל גדול שכל קוטבי התורה סובבים עליה. עכ"ל.

הגדלות של הצדיקים אינה כפי ערך הדור

אנו קרוצים מחומר ואין לנו שום מושג בגדלות של הצדיקים. ולכן יש לאנשים פשוטים מקום לטעות ולחשוב שהצדיקים של דורם אינם חשובים כאלו של הדורות הקודמים ואין כוחם יפה כמו שלהם. חז"ל מגלים לנו האמת שאין הדברים כך והגדלות של הצדיקים אינה לפי הדור, ואינה כלל לפי השיפוט הדל שלנו, וכך א"י במדרש קהלת (א, ד):

אמר רבי ברכיה כתיב (דברי הימים-א יב, כח) "ויהוידע הנגיד לאהרן", וכי יהוידע היא נגיד לאהרן, אלא אלו היה אהרן קים בדורו של יהוידע, יהוידע היה גדול ממנו בשעתו. אמר רבי סימאי כתיב (שם ו, לד) "ואהרן ובניו מקטירים על מזבח העולה" וגו', וכי אהרן ובניו קימים, והלא צדוק ובניו היו, אלא ללמדך שאלו היה אהרן ובניו קימים, צדוק היה גדול מהם בשעתו.

עד כדי כך חשוב המסר הזה, שהכתוב פגם בכבודו של צדיק שכבר היה בקבר בשביל להגדיל את כבוד הצדיק בשעתו, כדאי שם:

רבי הלל בריה דרבי שמואל בר נחמן מייתי לה מהכא (נחמיה ח, יז) "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד". פגם הכתוב בכבודו של צדיק בקבר בשביל פלוני בשעתו. ורבנן מייתי לה מן הכא (עזרא ז, ה) "בן אבישוע בן פנחס בן אלעזר וגו' הוא עזרא עלה מבבל", אלא אלו היה אהרן קים היה עזרא גדול ממנו בשעתו.

עוד אי' שם במדרש על הפסוק (קהלת א, ד) "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת":

רבי אבא בר כהנא ואמרי לה בשם רבי אדא בר חוניא יהיה בעיניך דור שבא כדור שהלך, שלא תאמר אילו היה רבי עקיבא קיים הייתי קורא לפניו, אילו היו רבי זירא ורבי יוחנן קיימין הייתי שונה לפניהם, אלא דור שבא בימך וחכם שבימך כדור שהלך וחכמים הראשונים שהיו לפניך.

וסוגיה ארוכה היא בגמרא במסכת ראש השנה (כה):

תנו רבנן "ושבעים מזקני ישראל" (שמות כד, ט), למה לא נתפרשו שמותם של זקנים הללו? שלא יאמר אדם לחברו, פלוני כמשה ואהרן, פלוני כנדב ואביהו, פלוני כאלדד ומידד. ואומר (שמואל-א יב, ו) "ויאמר שמואל אל העם, ה' אשר עשה את משה ואת אהרן" וגו'. ואומר "וישלח ה' את ירבעל, ואת בדן ואת יפתח, ואת שמואל" (שם פסוק יא) 'ירבעל' זה גדעון, ולמה נקרא שמו 'ירבעל'? שעשה מריבה עם הבעל. 'בדן' זה שמשון, ולמה נקרא שמו 'בדן'? דאתי מדן. 'יפתח' כמשמעו. ואומר "משה ואהרן בכהניו, ושמואל בקראי שמו" (תהלים צט, ו). שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לומר לך, ירבעל בדורו – כמשה בדורו. בדן בדורו – כאהרן בדורו.

יפתח בדורו – כשמואל בדורו. ללמדך, שאפילו קל שבקלים, ונתמנה פרנס על הצבור, הרי הוא כאביר שבאבירים. ואומר "ובאת אל הכהנים הלויים, ואל השופט אשר יהיה בימים ההם" (דברים יז, ט). וכי תעלה על דעתך, שאדם הולך אצל שופט שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו. ואומר "אל תאמר, מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה" (קהלת ז, י).

בראי החסידות

בכל צדיק נמצא כוחו של משה רבינו ע"ה

בתורת החסידות מבואר שבכל דור ודור יורד כוחו של משה רבינו ע"ה בתוך נשמות של צדיקי הדור כמבואר בתניא (פרק מ"ב) וז"ל:

בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש.

וכן כתב גם הנועם אלימלך (פרשת דברים) על הפסוק (דברים א, לז) "גם בי התאנף ה' בגללכם", וז"ל:

אשר בכל דור מוכרח להיות צדיק בגלגול משה רבינו ע"ה אשר יבטל הדינים מעל ישראל, עכ"ל.

ורבי צדוק הכהן זצ"ל כתב בספרו פרי צדיק (פרשת שקלים אות א):

"ועל כן משה רבינו ע"ה הוא הפנימיות של כל נפשות דישראל היינו השגת הדעת שמצד שורש ומקור הנפש מאותיות התורה והוא הדעת שבנפשות כל ישראל שבכל הדורות ועל כן איתא בגמרא (שבת קא: וש"מ) משה שפיר קאמרת בענין דברי תורה. בתמיה איה הדעת שלך. ובכל דור

יש גם כן נפש או נפשות של ראשי אלפי ישראל הכוללים כמה אלפים נפשות. ויש ראשי הדור שהם כוללים נפשות כל אותו הדור דוגמת משה רבינו ע"ה ובהם שורש ממשה וכמו שאמר האריז"ל על לשון משה שפיר קאמרת דגדול הדור נקרא כן שהוא ניצוץ משה רבינו ע"ה עצמו המתגלגל בכל דור".

הרה"ק רבי משה יחיאל מאוזרוב זצ"ל האריך לבאר שזה הכוונה במה שנאמר: "וגם בך יאמינו לעולם", וז"ל:

ארז"ל (מכילתא יתרו) עה"כ "וגם בך יאמינו לעולם" (שמות יט, ט) "גם בך" גם בנביאים העתידיים לעמוד אחריו. והנה יש לתמוה בתרתי, ראשית והרי בפסוק נאמר "בך", ועוד הכיצד נאמר "לעולם", והרי עתידה הנבואה להינטל מישראל, וא"כ מה מקום לומר גם בך, דגם בנביאים העתידיים לעמוד אחריו, לעולם. ברם מצינו שגם החכמים קרויים נביאים, כמ"ש (שבת קיט:) עה"כ "ובנביאי אל תרעו" (דברי הימים-א טז, כב) אלו ת"ח, ומאחר שאיתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, בכל צדיק וחכם דאיתעסק באורייתא (תיקו"ז דף קיב.) לכן נאמר "בך" כי האמונה בכל חכמי הדורות, נובעת מאותה האמונה שהאמינו ישראל ברועה הנאמן מרע"ה, שהרי נשמתו של משה מתפשטת בהם, נמצא שהאמונה היא באמת "בך" ממש, וזה שאמרו משה שפיר קאמרת (חולין צג.) ופירש"י משה תלמיד חכם, היינו שבכל ת"ח יש ניצוץ ממרע"ה, כמ"ש הכסא מלך בביאורו לתיקו"ז (הנ"ל) כי בכל צדיק וחכם מתפשט ניצוץ מרע"ה כשעוסק בתורה, ועוזרו לכוין אל האמת, ובשער רוה"ק להאריז"ל כתב שנשמה של צדיק יש לה לבוש הנקרא חלוקא דרבנן, ובאותו לבוש מתגלה לצדיק החי, ומגלה לו רזי תורה, ואין יכולת בשום צדיק להתלבש בלבוש זה, רק אם בתוך נשמתו מתלבש ניצוץ ממרע"ה. (באר משה פר' בשלח מאמר ב)

נשמות הצדיקים הם מדורות קודמים

הכלל הוא שהצדיקים אינם כפי ערך הדור, אלא כך סדרה ההשגחה העליונה שיהי' בכל דור צדיקים לפי צורך הדור, וכמדויק מלשון חז"ל (יומא לה:) שהקב"ה שתלן בכל דור ודור, שפעולת ההשתלה היא להעתיק ממקום למקום לפי הצורך.

וכך כתוב בספר **אוהב ישראל** (פרשת ויגש בפסוק ויסע ישראל וכל אשר לו מו, א):
 ידוע בזוהר הקדוש כי הצדיקים נקראים מחצדי חקלא. כי לפעמים בעת
 אשר יצטרך בכל דור ודור שיהיה ביניהם נשמות קדושות וטהורות כמו
 נשמות תנאים ואמוראים ונשמות צדיקי יסודי עולם, כדי להגן בעדם מכל
 צרה שלא תבוא, או לאיזה סיבה משאר סבות. וכשהצדיקים רואים
 ומשימים לבם הטהור להבין זה, אז קוצרים וממשיכין נשמות קדושות
 מהגן הק' ומחקל תפוחין קדישין, אשר שם היא מקור שרשם ומחצבתם,
 ומביאין אותן הנשמות אל זה העולם. ולכן נקרא בשם מחצדי חקלא כי הם
 קוצרין וממשיכין הנשמות קדושות מחקל תפוחין קדישין.

ובספר **אור לשמים** (פרשת כי תשא) בשם הרה"ק החוזה מלובלין, על פסוק "וישא
 יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם" (בראשית כט, א):

כי יעקב אבינו ע"ה הסתכל בדרא בתראה וראה שהם קטני השגה, המשיך
 עליהם נשמות גדולים כדי שיהיו להם סיוע בעבודת הבורא. וזה פי' "וישא
 יעקב רגליו", שרצה להגביה את הדורות של עקבתא דמשיחא בחינת
 רגלים. ולכן "וילך ארצה", הולך לזה העולם הנקרא ארץ. בני קדם, נשמות
 גבוהות שנקרא בני קדם, שיוכלו להגביה הנשמות הנמוכות.

כך מבואר גם בספר **אגרא דכלה** (פרשת עקב) וזה לשונו:

להיות ידוע שגם בדורות הקטנים הללו שולח השי"ת לפנינו למחיה איזה
 נשמות להיות לראש לדורות, והנשמות הללו הם נשמות גדולות מדורות
 ראשונים, וישלחם אלוקים לפנינו לשום לנו שארית בארץ להודיענו הדרך
 אשר נלך בה. והנשמה הגדולה הזאת צריכה להתאחד את הנשמות
 הקטנים, להיותם בשלום ובאחוה, ומה שיחסר זה ישלים זה. ויחשב לפני
 הקב"ה כאילו כל אחד קיים המוטל עליו בשיעור קומתו, עכ"ל.

לצדיק של הדור הזה יש גם את הכוחות של הצדיקים שקדמו לו

גם מבואר בספרים שכל צדיק מקבל את הכוחות של הצדיקים שקדמו לו,
 ובכך הרי כוחו רב ביותר. ובזה הסביר הרבי מטאלנא ר' יוחנן טברסקי זצ"ל למה
 קוראים אמונת צדיקים לשון רבים, ולא אמונה בצדיק לשון יחיד, כי הצדיק

של עכשיו יש לו גם הכח של כל הצדיקים שמלפניו [כדמצינו באלישע, "ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי" (מלכים-ב ב, ט)], ולכן משתמשים בלשון רבים, כי הצדיק כולל גם את הצדיקים שלפניו.
רעיון זה השמיע גם האדמו"ר הלב שמחה זצ"ל אחרי פטירת אחיו הבית ישראל זצ"ל:

בפרשת ויחי נאמר (בראשית מח, כא) "ויאמר ישראל אל יוסף, הנה אנכי מת, והיה אלקים עמכם וגו'". וכי מה הרבותא ב"והיה אלקים עמכם"? כפי שהיה עד כה, כן יהיה גם להבא! ותו: מה שייך כאן 'והיה', לשון שמחה (בראשית רבה מב, ג)? אלא, ש'יעקב אבינו לא מת' (תענית ה:), ואדרבה, לאחר פטירתו, יכול הוא להשפיע עוד יותר מאשר קודם, שהרי 'גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייתן' (חולין ז:). וכמו שאמר אלישע לאליהו כשנפרד ממנו (מלכים-ב ב, ט): "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי"! לכך נאמר: "והיה אלקים עמכם", כלומר, דוקא עכשיו, אחרי פטירתו של יעקב, יהיה אלקים עמכם עוד יותר מבתחילה, בכפל כפלים! וזהו הטעם ל"והיה", לשון שמחה.

והוסיף עוד:

הגמרא אומרת (מועד קטן כח.) 'מיתתן של צדיקים מכפרת'. אם כן אין חילוק בין עשו תשובה לבין לא עשו תשובה, הכפרה באה ממילא, וכלם שוים אצלה. "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו" (תהילים קל, ח) — הוא כבר עשה תשובה בשביל כולם! כאשר מתמנה מנהיג חדש, הריהו מקבל כח כפול: הן את כחו שלו עצמו, ונוסף עליו כחו של המנהיג הקודם. זהו שנאמר אצל אליהו ואלישע "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי". כל אחד יעזור כפי כוחו, וגם אני אעזור ואפעל ככל יכולתי! (לבם של ישראל ח"ב עמוד כז).

לדור חלש נדרש צדיק יותר גדול

לפי הכלל שמלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא, ניתן להבין גם מצד השכל שיש מקום בדורות האחרונים לצדיקים גדולים כימי קדם ואולי עוד יותר כפי מה שמובא בספר מאיר עיני הגולה (ח"ב אות תע"ט) בשם הרה"ק החידושי הרי"ם זצ"ל, וז"ל:

בכל דור יותר מאוחר, נותנים מן השמים מנהיג יותר גדול, כי כפי מה שהדור גרוע יותר, נצרך לאיש גדול יותר שיוכל להגביהו. כמו חולה שהנהו יותר מסוכן, נחוץ לו רופא היותר מומחה, עכ"ל. ובספר חידושי הרי"ם על התורה (עניני חסידות) בשם הר"ב מפשיסחא שכל מה שהחולה יותר מסוכן הוא צריך לרופא יותר מומחה, ולכן רואים מצדיקים מופתים ונפלאות שלא ראו בדורות הקודמים.

ובדומה לכך אי' בספר עבודת יום הכפורים על ברית מנוחה (להג"ר שלום בן אחי הפרמ"ג, מתלמידי הרה"ק ר"ב ממעזבוז):

מה שאמרו ז"ל (שבת קיב:) אם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים והלואי כחמורו של רפב"י. זה היה עד ימות של בוצינא קדישא בעש"ט שהאיר ה' אורו ממזרח. אבל משם והלאה נתקיים בנו מאמר ז"ל במסכת שבת (קד.) שאמרו אתו דרדקי לבי מדרשא דאפילו בימות יהושע לא אתמר כותייהו. וכן מוכח המשל של בעש"ט ז"ל מבת מלך שחלתה כו', שפתח המלך כל האוצרות והשליכן לחוץ, ואמר שכל מי שרוצה לכנוס ולקח יבוא ויקח. בימים הקדמונים שלא הכביד עדיין חוליה, לא כל הרופאים נכנסו אלא המפורסמים, וגם להם היה מתנתם בשיעור וקצב וגבול, אשר עליהם נאמר לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. מה שאין כן בדורות אחרונים שאנחנו בו, שכל הרוצה ויטול יבוא ויטול באין גבול ואין תכלית, ועל דורות הללו נאמר (דברים ל, יד) "כי קרוב הדבר מאד בפ"ך ובלבבך לעשותו".

וכך אמר הרה"ק רבי יוחנן מסטאלין קארלין זי"ע:

היינטיגע צייט אז ס'איז בבחינת עקביים, דארפ'ן דיא מנהיגים זיין גרעסער נשמות (בזמנים אלו שהם בבחינת עקביים, צריכים המנהיגים להיות נשמות יותר גבוהות). משל למכשיר שצריך להוריד עצמו ולהתרומם, אז ער איז שטארק, קען ער זיך בייגן, און ער ברעכט זיך ניט איבער, אבער אז ער איז שוואך קען ער נאך ח"ו זיך איין ברעכין, וירד משה מן ההר – מ'דארף קענען זיך אראפ לאזין (אם הוא חזק הוא יכול להתכופף בלי להשבר, אבל אם הוא חלש, אז הוא יכול להשבר ח"ו. וירד משה מן ההר, צריך שיהי' היכולת להוריד את עצמו). (ברכת אהרן עמ' רטז).

אכן מצינו בחז"ל (שהש"ר פ"ד ג, ו) יותר ממה שהעמידה להם צדיקים בבניינה

העמידה להם בחורבנה. דוקא אחרי חורבן בית המקדש התרבו בעם ישראל יותר צדיקים וחכמים, התנאים והאמוראים הקדושים אשר עליהם התבססה כל התורה שבעל פה, כי כאשר הדור התמעט היה צורך בריבוי צדיקים להחזיק את הדור.

בדורות האחרונים יחזרו שוב צדיקים כבדאשונה, כעין גלגל החוזר

הסבר נוסף מובא בספרים שהעולם הוא כגלגל החוזר, לכן באחרית הימים הגלגל שוב עולה למה שהיה בדורות הראשונים. וכך כתוב בפתיחה לספר עשר אורות על הקושיא, איך אומרים החסידים נפלאות על הצדיקים, והרי אמרו חז"ל (שבת קיב:) אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם ואם הראשונים כבני אדם אנו כחמורים, ואיככה יצויר להאמין בדורות האחרונים ענינים נשגבים כאלה. עיין בספר ברית מנוחה [אשר האריז"ל העיד עליו שכל דבריו ברוה"ק]. וז"ל: ובזה תוכל להשיג גבורות אלקיך יותר ממה שהשיגו הקדמונים בחכמתם הגדולה, כי זה אמת דורות ראשונים לעולם חכמתם שהם חכמים מחוכמים, דורות אמצעים אינם כ"כ, דורות אחרונים חכמים מן הראשונים, וזה לפי טבע ולפי יצירת העולם כמו שהגלגל חוזר וכו'. וכתב על דבריו אלה בספר אור לשמים (פרשת תצוה), שהטעם הוא כי הם בסוד סוף מעשה במחשבה תחילה, בסוד ה' אחרונה שבשם.

לדור יותר חלש לפעמים יש יותר טובה מצדיק יותר קטן שמלמד זכות עליהם

גם לפי פשטות הדברים שהצדיקים המאוחרים אינם בדרגה הגבוהה של הדורות הקודמים, דוקא בכך יש בהם תועלת יותר גדולה לדור שלהם. כי אילו הצדיקים הקודמים היו מחמירים יותר על דורם, לפי ערך מדרגתם, והצדיק של הדור היותר חלש מליץ טוב כלפי שמיא על הדור שלו. וכך כתב התפארת שלמה (פרשת בראשית) וז"ל:

צריך האדם להתאבק בעפר רגליו של הצדיק אשר הוא בדורו פן יאבד חלילה, יפתח בדורו כשמואל בדורו, וכן אמרו ז"ל (ר"ה כה:) שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם. לכאורה קשה הלשון קלי עולם,

אמנם הנה הצדיקים הראשונים בהיותם במעלה הגבוהה מאד מאד, הנה היו מחמירים על דורם, אמנם הצדיקים אשר אינם במדריגה גבוהה ההיא, המה מקילים על בני דורם להמליץ טוב בעדם למחול על עונותם לכל חטאתם, כי מתנצלים לפני הש"י על כובד הגלות וגודל העניות. וזה שאמר הכתוב "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים" רמז לב' מיני הצדיקים הראשונים והאחרונים, "את המאור הגדול לממשלת היום" שהיו בדורות הראשונים והיה כחם לבטל מבנ"י כל גזירות קשות, "ואת המאור הקטן" הוא הצדיק שבדור הזה "לממשלת הלילה" בגלות המר הדומה ללילה, וגם לו הכח להתפלל כמו בשנים קדמוניות על הראשונים והאחרונים דבר טוב.

כך כתב גם בספר עטרת יהושע (פרשת וארא) בשם האור פני משה זצ"ל שנאמר לו ע"י הלבנה אשר הצדיקים הקטנים באחרית הימים יהי' כוחם רב. וז"ל: כמו שאמר הרב הצדיק רבי משה מפשווערסק זצ"ל שהלבנה אמר לו אשר באחרית הימים יהיו צדיקים קטנים ויהיה ביכולתם להשפיע פרנסה ושפע רב.

מי שאינו מאמין שגם בדורות שלנו יש צדיקים גדולים, אין לו אמונה גם בה'

כך או כך, בכל דור ודור צריך להאמין בצדיק שיש בדורו כי יד ה' לא קצרה מלהושיע בכל דור, ומי שאינו מאמין בכך הרי הוא כופר בדברי חז"ל וקרוב הוא ח"ו להתנתק מאמונה בה'. וכדברי העטרת יהושע (פרשת וארא):

צריך להאמין באמונה שלימה שבכל דור ודור יש צדיקים, ומי שאומר שהצדיקים הראשונים היו צדיקים ולא עתה, אין לו אמונה אפילו אמונת הבורא, כי כתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, לא), ואיתא במדרש (מכילתא בשלח) אם במשה האמינו בה' לא כל שכן? אלא לומר לך כל המאמין בצדיקים ועבדי ה' כאילו מאמין בהקדוש ברוך הוא. ואם כן צריך להאמין גם עתה בצדיקים. וזה מרומז בפרשת וארא (שם ו, א), וברש"י ז"ל וארא אל האבות, היינו מי שאומר וארא אל האבות, אשר האבות הם דורות הראשונים היו צדיקים ולא עתה, ושמי ה' לא נודעתי להם, אלו האנשים אין להם אמונה גם בה', כי צריך להאמין בצדיקים שהם בימים ההם. עכ"ל.

כן המליצו בנוסח ה"הגדה": "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" – "מתחילה" מי שסבור שרק בדורות הקודמים היו צדיקי עובדי ה', "עובדי עבודה זרה היו אבותינו" מחשבה זו היא מחשבת עבודה זרה שיש להתרחק הימנה, אלא על האדם להאמין "ועכשיו" שגם בדורינו דור שפל ישנם צדיקי אמת שעל ידם "קרבתנו המקום לעבודתו" ניתן להתעלות בעבודת ה' כדבעי (מאורי אור, בשם הרה"ק רבי יוסף מאיר ממחננובא זי"ע).

הזלזול באנשים גדולים גורם לזלזול בעוד דברים עד שיכולים להגיע לעבירות הכי חמורות

הגאון ר' ברוך שמעון שניאורסון ראש ישיבת טשעבין, הסביר הענין שדרשו חז"ל והובא ברש"י (נשא ה, י"א) על הפסוק "איש אשר יתן לכהן לו יהיה. איש איש כי תשטה אשתו", ואמרו, אם אתה מעכב מתנות הכהן חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה. וקשה מאד, וכי בעד עיכוב שק חטים של תרומות ומעשרות יהא נענש כל כך. ובאור הדבר כי אם יש מי שמעכב המעשרות, על כרחך הוא על ידי שאומר 'כהן זה אינו ראוי לכך', וכדאיתא בסנהדרין (ז:) שאין נותנין תרומה לכהן עם הארץ, שנאמר "ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלויים למען יחזקו בתורת ה'" (דברי הימים ב לא, ד), כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורה ה' אין לו [והוא מחליט כי אין הכהן הזה צדיק מספיק שיהא ראוי לקבל המעשרות]. וכן הולך הלאה על דרך זה ומוסיף קרירות מענין לענין, זה אינו כהן וזה אינו צדיק או חסיד, רב או ראש ישיבה וכו' וכו', ועל ידי זה מתחלת גם אשתו להקל ולזלזל בכל מיני הוראות והדרכות שנקבעו על ידי גדולי התורה, וזאת [שאינו מעשר] היא רק ההתחלה, עד שמגיע ליד קרירות בכל הענינים עד שמזה בא שמדברת עם אנשים [שהרי גם זה רק ענין הרחקה וכו'], וכן עוד ועוד דברים עד שלבסוף אכן מגיעים לגרוע ביותר. נמצא שאין הדבר עונש על שלא עשר, אלא שהוא תוצאה, בגלל שלא עשר סוף שבא לידי ענין סוטה... (ילקוט איים רבים דף רצא).

ליקוטי רעיונות

המגיד מקאזניץ זי"ע העיד אשר בזמנו נמצא הכה של השלש אבות

הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע כותב בזה הלשון:

ושמענו בשם [הרה"ק רבי ישראל] המגיד דקאזניץ זצ"ל שאמר פעם אחת בערב יום הכפורים, שגם אז בזמנו נמצא כח ג' האבות הקדושים, ואמר על הרב הקדוש מאפטא בעל אוהב ישראל זצ"ל שהוא בחינת אברהם, ועל הרבי מלובלין זצ"ל שהוא בחינת יצחק, ואת עצמו שהיה שמו ישראל חשב כנגד בחינת יעקב, רק חסר הכבש להקריב, ואמר שהוא מכוון כל אותו הכוונות של הכהן גדול בהקריבם.

והמכוון שלו מה שהזכיר הג' אבות על פי המדרש (ויק"ר אחרי כא, יא) בפר בן בקר זה אברהם וכו' איל לעולה זה יצחק וכו' עז בזכותו של יעקב וכו' שנכנס עמו זכות האבות. ועל זה הזכיר שנמצא בדור שלו גם כן הקרואים בשמות האבות הקדושים שהם בבחינתם, והכוונות יכול לכוון כמו שהיו מכוונים גדולי הדור בזמן שלא היה הכהן גדול ראוי לכך כנ"ל. וכיון שיכול להיות הכוונות על ידי אחר אמר שאין הקרבנות מעכבין. ואיתא במדרש (בר"ר פ' נ"ו) אין דור שאין בו כאברהם וכו' ובתנא דבי אליהו אין דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב רק שאין אנו יודעין מי הם והם יכולים לכוון כל הכוונות הראוין לכהן גדול. ואף שאין לנו הקרבנות מ"מ כשנזכה נוכל לתקן על ידיהם שהם יכוונו המכוון של הקרבנות ולתקן הכל ביום הכפורים כמו שהיה מתקן הכהן גדול בהכנסתו לקדש הקדשים וכדברי המגיד הקדוש זצ"ל. (פרי צדיק לערב יום הכפורים אות ג).

זהו דרך הבעש"ט להאמין שגם בדורינו ישנם צדיקים גדולים במקדם

וכבר אמרתי כמה פעמים להסביר ההבדל בין האמונת חכמים של החסידים ובין האמונת חכמים של אותם שאינם חסידים, שהם מאמינים דכל מה דאיתא בש"ס ובמדרשים אודות גדלות התנאים והאמוראים שייך רק לזמניהם ודוקא נאמרו אודותם ולא לזולתם, אולם החסידים מאמינים שגם היום נמצאים צדיקים עם אותם מדריגות שהיו אז בזמניהם, וסוברים שבלי אמונה פשוטה בגדלות הצדיקים אי אפשר לאדם לבוא לשלימות, ומצאתי ראייה לשיטתם מדברי חז"ל שאמרו שמקלו של ר' מאיר היה מלמדו דעת (ירושלמי מו"ק פ"ג ה"א) וכן אמר ר' יהודה הנשיא האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה (עירובין יג:) שראה אותו פ"א וכדאיתא בתוס' (מנחות קד.) ומשום זה עלה על כל חבריו בתורה, ומזה אנו רואים האיך התנאים האמינו בכח החכמים עד שתלו הצלחתם בתורה בסגולת אמונתם ולא רק כתוצאה מלימודם, וזהו דרך הבעש"ט שהנהיג שע"י אמונת חכמים יכולים לבוא לשלימות בתורה. (מעדני יוסף עמ' יב.).

מה שחז"ל אמרו שהראשונים כמלאכים, הכוונה שבכל דור יש בחינת ראשונים שהם ראשי העם

אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכו' (שבת קיב:). י"ל דהיינו שכל דור ודור יש ראשונים ראשי עם שהם נקראים ראשונים, ויש בינונים נקראים בני אדם, ויש ע"ה נקראים חמורים, ע"כ צריך כל אדם להאמין בצדיקים שבכל דור שהם כמלאכים, ואם מאמין בזה אזי הם בני אדם, ואם ח"ו אינו מאמין רק שעולה בדעתם שהצדיקים כבני אדם אז בוודאי הם כחמורים ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר. (הרה"ק רבי חיים מקאסוב זצ"ל, תורת חיים ליקוטים).

כפי שהתורה ניתנה בסיני ע"י סרסור, כך בכל דור אי אפשר לקבל את התורה רק ע"י סרסור הצדיקים

הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע אמר:

כמו שהתורה הקדושה ניתנה בסיני ע"י סרסור הוא מרע"ה, כמו"כ בכל דור ודור ע"י אמונה בעובדי ה' באמת ובטחון בתפילותם והבטחתם, עי"ז יכולים לקבל התורה הק' בכל דור ודור ולהאמין באמונה שלימה ולבטוח בהבטחות שהבטיחנו התורה הק', ולהאמין בכל חוקיה, ולהאמין באמונה שלימה בהשגת הבורא ב"ה. (ברכת דוד בחוקות).

הצדיקים אשר בכל דור מביאים גאולה רוחנית לנשמות של בני ישראל

מה שושנה זו אינה אלא לריח כך לא נבראו הצדיקים אלא לגאולתן של כו' (ויק"ר כג, ו). הגם שאמרו חז"ל (ב"ר נו) אין לך דור שאין בו כאברהם יצחק יעקב משה ודומיהם, וכאשר עינינו רואות ב"ה בכל דור ודור צדיקים יסודי עולם השי"ת יאריך ימיהם ושנותיהם, אל תתמה על עיכוב גאולתנו, כי הפירוש הפשוט מורה על גאולה מצרות המתחדשות בכל יום רח"ל, כמ"ש "לא מאסתים" כו' (ויקרא כו, מד) שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי הדורות (מגילה יא). אכן עיקר הכוונה על גאולת נשמות ישראל להעלותן מתחת שיעבוד היצר הרע וסט"א, וגאולה זו האמיתית אינה כי אם על ידי הצדיקים המעלין נשמות ישראל ברוב כוחם וגודל קדושתם לפניו יתברך וממשיכין להם מוחין חדשים לעבודתו יתברך. (עבודת ישראל אחריו).

גם לפי קט שכלנו שאין לנו השגות גדולות בנסיעה לצדיק, אם לא היינו מחזיקים עצמינו אצל הצדיק מי יודע איך היינו נראים

בספר דבש השדה (אות קצח) בשם הרה"ק ר' אשר ישעי' מרופשיץ כתב וז"ל:

רבים אומרים אין ישועתה לנו ליסע לצדיקים, זה לא היה כי אם בדורות הראשונים שהיו משכילים ונבונים להבין השכל שיש בנסיעתם זו, להם היה ראוי ליסע לצדיקים. משא"כ אנחנו שאין לנו מבינים שכל גדול בזה, מה לנו ליסע לצדיקים, הלא טוב לנו לישוב בביתנו וללמוד תורה. אולם פיהם שוא ידברו, בעו"ה בדורות הללו מי שאינו נוסע לצדיקים ואינו בכת חסידים, הוא בכת לצים המתלוצצים בצדיקים כו'. וז"ש שלמה המלך (משלי טו, כד) "אורח חיים למעלה למשכיל", פירוש יש אורח חיים הוא הנסיעה לצדיקים שהוא אורח חיים, אפילו הוא למעלה מהשכל שלך, שאין לך בזה שכל גדול כמו בדורות הראשונים, אפילו הכי טובה מאד, "למען סור משאול מטה". תאמינו לי אחי כי לולי היה כנופיא חסידים מי יודע מה שהיה עמנו.

הליצנות היא הגורם של כל הקלקולים

הרב הצעיר מסטאלין, הרבי רבי אשר זצ"ל אמר בחנוכה תרל"ג בשם אביו הבית אהרן מקרלין, שהחורבן של ההשכלה היה ע"י ליצנות. והוא התבטא שליצנות היא ההתחלה של האפיקורסות. בהתחלה עושים ליצנות מהחסידים, אח"כ ליצנות מאנשים חשובים, אחרי זה ליצנות מהמשמשים, אח"כ מהרבי"ס, אחרי זה עושים ליצנות מצדיקים של דורות קודמים, עד שזה מגיע לכביכול בעצמו.

מעשה רב

סיפר הרה"ח ר' בנציון ז"ל מאוסטרובה, שכאשר באו פעם ראשונה אל הרבי החידושי הרי"ם זצ"ל לוורשא הרב הקדוש ר' וואלף מסטריקוב זצ"ל והרה"צ ר' הירש מטומשוב זצ"ל ישבו בקיבוץ של כמה חסידים ודברו על דבר אופן ההנהגה החדשה של הרבי זצ"ל אשר לא הורגלו בזה עד עתה, והפליאו מזגו הטוב של הרבי שמדבר הן ליחיד והן לרבים במענה רך מתוך אהבה וחיבה יתירה.

ואז בליל שבת קודש כשעמדו כל הנאספים סביבות הרבי זצ"ל פתח פיו ואמר בזה הלשון: למה לא יאמינו שיש איש יהודי שיש לו חן בשמים ויש ממנו נחת רוח בשמים?! ומה שאין יודעים מי הוא, אדרבה זה טוב יותר, כי עי"ז אין מהרהרים עליו (האט מען דאך גאהר נישט אויף עהם). וכן צריכים להאמין בפשטות דברי חז"ל שאין לך דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב, ובזדאי יש גם היום צדיק כזה שהוא יסוד עולם. ובתוך דבריו הפנה פניו הקדושים מעט אל ב' תלמידיו הנ"ל ואמר בקול גדול: אולי תחשבו שהנהו "איש טוב" [אפשר מיינט עטף ער איז א גיטער] הלא דוד המלך ע"ה היה בודאי איש טוב, כמו שאמר "ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה" (שמואל-ב ו, כב) הלואי יהא לי חלק עמהם לעתיד לבוא, ומכל מקום מי שנגע בו בחוט השערה עקר אותו [האט ער עהם אויס געריסען] מב' העולמות. (מאיר עיני הגולה, תקכ)

כשנסתלק הבעל שם טוב ספד לו חד מבני חבורתא קדישתא דיליה, ה"ה הרב הקדוש ר' דוד הלפרין [בנו של ר' ישראל חריף רבה של אוסטראה וזסלב], וכה אמר: אמרו במדרש (וזאת הברכה ח) בשעה שהגיעו ימי משה ליפטר מן העולם, אמר לו הקדוש ברוך הוא "הן קרבו ימך" (דברים לא, יד), אמר לפניו רבונו של עולם, אחר כל היגיעה הזו אתה אומר לי הן קרבו ימך, "לא אמות

כי אחיה ואספר מעשי קה" (תהילים קיח, יז). אמר לו אי אתה יכול "כי זה כל האדם" (קהלת יב, יג). אמר משה, רבונו של עולם דבר אחד אני מבקש ממך לפני מותי, שאכנס ויבקעו כל השערים שבשמים ויהיו שאין זולתך, מנין, שנאמר (דברים ד, לט) "וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' אין עוד" (עכ"ל המד").

והמשיך הרב הקדוש ר' דוד: תפילת צדיק אינה חוזרת ריקם, תפילתו של משה רעיא מהימנא לא כל שכן. שערי שמים עדיין לא נפתחו והתהומות טרם נבקעו למען יראה כל יצור שאין זולתו, אבל אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא. מפקודה לפקודה ועד לקץ הימין לוקח הקב"ה נשמה קדושה וטהורה מאוצרו העליון, מהיכלו של משה רבנו ומשגרה לעולם השפל, כדי להמשיך בתפילתו ועבודתו של אבי הנביאים עד שתתקבל. הולכת הנשמה הקדושה הזאת ומרימה קול שאגה אדירה המרעידה עולמות עליונים ותחתונים, קול הנשמע מסוף העולם ועד סופו, שאגה הבוקעת שחקים וקורעת רקיעים ומחרידה את היקום כלו בקריאתה: ה' הוא האלקים! וממשיכה נשמה קדושה זו, מסתובבת על פני תבל, אוספת סביבה נשמות טהורות ונשמות מפוחמות, התוהות ונפחדות המחפשות דרך, ומזכנן ומטהרן ומובילה אותן לשביל התורה של משה רעיא מהימנא. **נשמה כזאת היתה נשמת רבנו ישראל בעל שם טוב.** (בית קאצק, פרק א)

הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל [נאמן ביתו של הרב הקדוש ר' שלמה'קה מזוועהיל זצ"ל] עשה 'עסק' גדול מהכניסה אל הצדיק ומהשהיה בקרבתו, ואמר 'כשאני נכנס לצדיק אינני נכנס רק לצדיק זה, אני חש בעצמי שאני מתקשר כעת בשלשלת הזהב הזאת של הצדיקים הקדושים והטהורים שבכל דור ודור, השייכים לשושלת זו עד הבעל שם טוב זי"ע ועד בכלל', ובשעה שהיה אומר זאת, היה מתלהב מאד כאילו היה עומד להכנס אל היכל הבעל שם טוב, פניו האדימו וכל כלי אמר חרדת קודש.

רבי אלי' היה אומר: 'כשמושיטים יד לרבי לאמירת 'לחיים' הרי שהושטה זו היא גם לאבותיו וזקניו מיסדי השושלת ועד תלמידי הבעל שם טוב ולמעלה בקדש. וכאשר מגישים 'קויטל' לרבי, הרי זה כאילו נותנים את הקויטל לרבי הראשון של השושלת, כי המשך רוחני אין לו שום הגבלות גשמיות של מקום

וזמן. כן הדבר בקבלת ברכה או עצה מפי צדיקים החיים עמנו כיום, שלא רק מכח עצמם הם משפיעים אלא גם מאבותיהם וזקניהם. וכשמתקרבים לדלת הרבי, צריך לחשוב כאילו דלתו של הרבי הראשונה עומדת להפתח לפניהם... (כתבי ר' טוביה פריינד)

שמעתי מאדוני אבי ז"ל שהאדמו"ר הזקן מטשארטקוב זצ"ל שלח פעם לעיר בוטשאטש את ר' אלתר רימינווער שהיה נחשב לאחד מגדולי החסידים כבר בזמן הרוזינער זצ"ל. כשבא ר' אלתר בחזרה לטשארטקוב, שאלו הרבי: וואס הערט זיך נייעס אין בוטשאטש, ענה לו ר' אלתר: מ'רייניגט די שטאט, מ'פלאסטירט די גאסן. אמר הרבי: אזוי, מ'פלאסטירט שוין די גאסן, ס'איז נאך שייך אז בוטשאטש זאל זיך אויס רייניגען, דער טאטע האט געזאגט אז משיח וועט קומין נור ווען ס'וועט זיין א מנין יודין אין בוטשאטש וואס האבין אמונה אין דער בעל שם טוב הקדוש. ושאלו הרבי: האבין זיי אמונה אין דער בעל שם טוב, ענה לו ר' אלתר: וואס בעל שם ווען בעל שם, אינם מאמינים בו כלל. שאל לו הרבי: אין האר"י הקודש האבין זיי אמונה, דער מגן אברהם ברענגט עס, ענה לו ר' אלתר שגם לא. שאל לו הרבי: אין רשב"י האבין זיי אמונה, ענה לו ר' אלתר: ר' שמעון איז גיווען א תנא, אין זיי האבען אמונה אין די תנאים. ענה לו הרבי בזה"ל: פארוואס זאלין זיי נישט גלייבן אז בדור הזה גיפונט זיך אזא צדיק וואס האט זיך אויס גיהארייט אזוי ווי ר' שמעון בן יוחאי [- למה אינם יכולים להאמין שיש בדור הזה צדיק שעמל על עצמו כמו רשב"י]. איך זאג אייך קלאהר אז בדור הזה גיפונט זיך אויך אזא צדיק וואס האט זיך אויס גיהארייט אזוי ווי ר' שמעון בן יוחאי (-אני אומר לכם בבירור שיש בדור הזה צדיק שעמל על עצמו כמו ר' שמעון בן יוחאי). ואמר על זה בנו של רבינו האדמו"ר רבי ישראל זצ"ל שאביו אמר הדברים על עצמו, כי אלו ידע שיש בדור הזה צדיק כזה ששקול כרשב"י היה נוסע אליו אפילו למרחקים להתקשר אליו, ואמר שענין זה נמצא במדרש רבה (בר"ר נ, ז) ר' אליעזר בן יעקב אומר אין דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב כמשה וכשמואל. (מעדני יוסף עמ' יב)

שמעתי מפי ידידי מו"ה מנחם דוב מיללער מסיגוט ששמע מאביו מו"ה אברהם יצחק שפ"א היה בצוותא חדא עם איזה אנשים ממחוז מארימאראש אצל הרה"ק [רבי חיים מקאסוב זי"ע] וישבו שם לערב בבית מדרשו עם יושבי ביהמ"ד וספרו זה לזה סיפורים שונים מצדיקים ובתוכם מהבעש"ט ז"ל. ומחמת מתיקות הסיפורים משך אותם הזמן עד קרוב לחצות לילה. ואז סיפר איזה חסיד סיפור פלא מהבעש"ט ז"ל. וכשגמר הסיפור גנח איזה חסיד הא, הא, "וי נעמט מען היינט אזא בעש"ט". ובאותו הרגע שמעו איזה פסיעות שפוסעים על המעלות של עץ שירדו מביתו הקדוש להביהמ"ד (כי דירתו היתה על העליה והביהמ"ד היה למטה) ומאד התפלאו לעת חצות לילה מי ומי ההולך לקראתם. ובתוך כדי דיבור פתח הרב הצ' את פתח הביהמ"ד והיה מלוכש בהאשפענציר הקצר כדרכו בק' ונשאר עומד על הפתח, ואמר בזה"ל: **שוטים טפשים, בכל דור איז דא א בעש"ט** רק אז היה באתגליא והיום הוא באתכסיא, ודפק על הפתח וחזר לביתו. והמה נשארים כאבנים דוממים ולא יכלו לדבר זה אל זה כמו שעה חדא בראותם את רוח קדשו שהרגיש בדבריהם. (אבן שתיה מער' הרה"ק רבי חיים מקאסוב אות ז)

פ"א בדברו [הרה"ק רבי נח מקאברין זי"ע] מצדיקים הראשונים וחסידים הראשונים, ואמר לו חסיד א': באם הי' היום החסידים הראשונים היו סוקלים את החסידים שיש עכשיו באבנים. ויאמר לו הוא ז"ל: שוטה הי' מסקלים המנהיגים של עכשיו באבנים? ובאיזה רגעים אחדים אמר אפשר נוכל לאמר כי הצדיקים של עכשיו הם יותר גדולים, כי דרך העולם הבית הרעוע אשר הוא נוטה לנפול אזי סומכים אותה בעמודים המורגלים אשר לא תטה יותר, אבל הבית העומדת לנפול לגמרי אז מוכרחים לסמוך אותה בעמודים חזקים שלא יפול לגמרי. כן בימים האלו אשר העולם נופל לגמרי, אזי הסומכים היינו הצדיקים הנשלכים לסמוך ולהחזיק שלא יפלו לגמרי, ע"כ מוכרחים הסומכים להיות גדולים וחזקים מאד. (ברכות לעד - מאמרים טהורים עמ' עה)

שמעתי מפי הרה"ח ר' משה אהרן הלוי בויס זצ"ל שסיפר כי פ"א ביקרה זקינתי הרבנית בריינדל ע"ה, כלתו של הרבי ר' בונם [מפארשיסחא] זי"ע זצ"ל,

את **הרבי הזקן מאלכסנדר מוה"ר רבי יחיאל זצוק"ל** זי"ע, והיא היתה אז באה בימים מאד, ושאל אותה: נו, וואס זאגט איהר, רעבעצען, אויף די היינטיגע רעבע'ס? מסתמא קוקען זיי אייך אויס ווי די פלעדערווישען [פיי מנקה הרחובות] [מה אומרת הרבנית על הרבי'ס של היום? מסתמא הם נראים לכם כמנקה רחובות], וענתה לו: איי, מיין הייליגער שווער זי"ע האט געזאגט, אז בעקבתא דמשיחא, וועט דער דור זיין אזוי נידריג, אז מ'וועט באדארפען האבען גאהר גרויסע רעבע'ס זיי ארויסצושלעפען [אין זה כך, חמי הקדוש זי"ע אמר שבעקבתא דמשיחא יהי הדור כ"כ ירוד, שיהי צורך ברבי'ס גדולים ביותר כדי לרומם אותם]. (קול מבשר ח"ב - ווערטער)

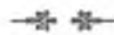

מעשה ביהודי ת"ח שפנה אל הרה"ח ר' אלי' ראטה בשאלה: במה זכה לשמש את קודש הקדשים [הרה"ק **רבי שלמה מזוועהיל**. השיב לו ר' אלי' תשובה ובה פרק חשוב נוסף באמונת חכמים שלו, וכה אמר לו: בצעירותי התווכחתי עם אחד מחברי, שטען בלהט כי בזמננו לא נשארו צדיקים כדוגמת הצדיקים מדורות קדומים, וכל דברי השבח המופלגים הנאמרים במעלת הצדיקים ובמאמיניהם, הם נחלת העבר, אני השבתי לו, שאיתא בגמ' (יומא לח:) ראה הקב"ה שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור, הרי נאמר "בכל דור ודור", בכל הדורות כולם, יוצא איפוא שגם דורנו בכלל זה, וגם כיום נמצאים צדיקים קדושים שהקב"ה שתלן לטובת עמו. אמונה ברורה זו, היא שהדריכה אותי בכל שנות חיי, ובזכותה הגעתי לחסות בצל צדיק הדור, הרה"ק ר' שלמה'קה זי"ע. (איש חסיד היה עמ' ע)

ברטט של קדושה היה ר' אלי' [הרה"ח ר' אלי' ראטה ז"ל] משוחח בתורת החסידות וביסודותיה שהציבו הצדיקים בני היכלא קדישא של הבעש"ט וממשיכי דרכו לדורותיהם. לפנינו קטע משיחתו של ר' אלי' בנושא זה: עם גילוי תורת החסידות ע"י **הבעש"ט** זי"ע, נאצלו נשמות תלמידיו הקדושים, נשמות מיוחדות, נשמות גבוהות כאלו המיוחדות למנהיגי החסידות, נשמה כזאת מכונה בלשון החסידים "נשמה כללית" בה נכללים המאמינים והמקושרים אליו, נשמה המיוחדת לרועה צאן קדשים, ולא לשום אדם גם אם הוא מתקדש ומיטהר ועובד את ה' מנעוריו (כמו שנתבאר ענין זה בתניא ובעוד

ספרי חסידות), נשמה כללית זו נותנת כח מיוחד להנהיג עדה בישראל, נשמות אלו נמשכו מדור לדור, מאב לבן ועד דורנו, דברים מופלאים אלו, סיים ר' אלי' בנויים על יסודות איתנים של תלמידי הבעש"ט והמגיד זי"ע. גם יש שורש ויסוד לכך בספרי המהר"ל זי"ע. ותיקי ירושלים, בני הדור הקודם, מציינים כי ר' אלי' בהשגתו המיוחדת בצדיקים, זכה לגלות את רום עוצם מעלתו וקדושתו של הרה"ק המהר"ש מזוועהיל זי"ע. לא עמדו לו לצדיק נסתר זה הצטנעותו והסתרתו מעין רואים, ברבות הזמן, בפיקוחו של ר' אלי', הפך ביתו לתל תלפיות, ואנשים רבים צובאים היו בקביעות על דלתותיו ונפקדים על ידו בפקודת ישועה ורחמים ברוחניות ובגשמיות, כנודע ומפורסם עד היום הזה. (איש חסיד היה עמ' צג)

בחורף שנת תשמ"ד לפ"ק ביקרתי עם הרה"ח ר' סיני הירש הי"ו, אצל הרה"ג ר' רפאל דוד אויערבאך זצ"ל, מראשי ישיבת "שער השמים" וסיפר לנו עובדא שהוא היה עד לזה: בשנת תשי"א, השנה שבו היתה העליה של ילדי טהראן, וידוע שהציונים ניסו להעבירם על דתם בכל מה שאפשר, נכנס הגה"צ ר' ישראל גרוסמן זצוק"ל אל הגה"ק מבריסק זצ"ל, והתחיל להרעיש על שמעבירים בני ישראל על דתם, ושאלו כדת מה לעשות, נענה הגה"ק מבריסק ואמר: זהו דבר השייך לאדמו"רים ושילך להתייעץ עמהם.

מיד שם פעמיו אל האדמו"ר ה"בית ישראל" מגור זצוק"ל, כאשר גמר להגיד לו דבריו, אמר הבית ישראל דבר זה לא שייך אלי, ואני הולך לדון בדבר עם האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל, כאשר נודע הדבר לר' דוד אוירבך סיקרן אותו הדבר מאד לדעת מה ידברו בעת שיתוועדו הבית ישראל עם רשכבה"ג האדמו"ר מבעלזא, וידברו בענין ילדי טהראן, לכן ביקש מידידו הרה"ח ר' נחום קורנפלד ז"ל שהיה מבאי הבית ומהמקורבים אל האדמו"ר מגור, שיודיע לו מתי יתוועדו שני הצדיקים יחדיו.

כאשר שמע ר' רפאל דוד שהבית ישראל עומד לנסוע לקטמון בכדי לבקר את מרן זי"ע, הקדים לנסוע לביתו נאווה קודש של מרן זי"ע והתחבא בתוך החדר של מרן זי"ע, והנה ה"בית ישראל" הגיע במפתיע לביתו של מרן זי"ע מבלי להזמין ביקור, ולכן כאשר נכנס אל חדר הקודש לא היה מוכן עבורו

כסא, ואמר ה"בית ישראל" לגבאי ר' שלום פויגל ז"ל, בבקשה תביא כסא עבורי, והנה אך יצא ר' שלום מהחדר להביא כסא, ניגש אל מרן זי"ע ואמר: מה יהיה עם ילדי טהראן, הלא מעבירים את בני ישראל על דתם, ככה כפל ושילש הדיבורים כמה פעמים, ומרן זי"ע נשאר יושב כפוף על כסא קדשו סמוך על השולחן ונהם קצת בקול, ולא ענה כלום.

כעבור כמה דקות התחיל מרן זי"ע לומר: עמך ישראל צריכים פרנסה ככה כפל ושילש הדברים, ופתאום קם מרן זי"ע ממקומו ואמר אל ה"בית ישראל" בוא ונגיד ביחד: בני ישראל צריכים כסף בכדי לחנך דורות ולהקים מוסדות התורה וכל כוונתנו הוא לשם שמים, כך אמרו שלוש פעמים.

ואמר מרן זי"ע: אבי מר מהרי"ד ז"ל אמר: פעם היה נסיון העושר קשה יותר מנסיון העוני, אבל היום כולי עלמא מודי שנסיון העוני הוא גדול יותר מנסיון העושר. כאשר יצא ה"בית ישראל" מהקודש הבחין בר' רפאל דוד שהתחבא שם, והחווה לו בידו שלא יספר הדברים, ואכן עד לאחר פטירתם של מרן מהר"א זי"ע והבית ישראל, לא סיפר הדברים לבני אדם, זולת לאחיו הגאון האדיר ר' שלמה זלמן אוירבך זצוק"ל, אמר לו אחיו ר' שלמה זלמן: עכשיו נראה את הכוח פון די חסידישע רעבעס (כעת נראה את כוחם של האדמורי"ם).

וכן היה, שעד אז שררה דחקות גדולה בארץ ישראל, ומאז שנפגשו יחדיו נשתנה הדבר והתחיל להיות שפע בעולם, ומוסדות התורה התחילו להשתקם ולבנות בנינים ומבצרי תורה וחסידות יותר בניקל.

וכל פעם שר' שלמה זלמן זצ"ל היה עובר ליד בנין שבנו עבור מוסד נענה ואמר: ראו כמה גדול כוחם של צדיקים.

אירע פעם שהיה בעיר בני ברק יחד עם אחיו ועבר ליד הבנין של ישיבת פונביז שעדיין היה באמצע הבניה, נענה ר' שלמה זלמן ואמר לאחיו ר' דוד: **ראה כמה גדול כוחם של האדמורי"ם.** (הרה"ח ר' אהרן וינד שליט"א "בעלזא" עקב

פרק ג'

האמונה בצדיק

בו יבואר החובה להאמין בכח
וגדלות הצדיקים, שהם למעלה
מהשגתינו, וכפי גודל האמונה כך
יתגדל התועלת מהם.

האמונה בצדיק

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, לא) אם במשה האמינו קל וחומר בה', בא זה ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם. כיוצא בדבר אתה אומר (במדבר כא, ה): "וידבר העם באלוקים ובמשה", אם באלוקים דברו ק"ו במשה, אלא זה בא ללמדך שכל מי שמדבר ברועה נאמן כאילו מדבר במי שאמר והיה העולם.. (מכילתא בשלח פרשת ו')

במקורות

האמונה בה' כרוכה באמונה בצדיק

חז"ל הפליגו בגודל החשיבות של האמונה בצדיק עד שהשוו אותה לאמונה בבורא עולם. מדבריהם למדנו שהם תלויים זה בזה, שהאמונה בצדיק היא הגורמת להאמין בה', ולהיפך אם ח"ו יחסר אמונה בצדיק זה יכול להביא שלא יאמין בה', חלילה.

כך מבואר גם במה שדרשו בענין פרעה שלא רצה להכיר ביוסף, וזה לשונם **במדרש** (שמות רבה א, ח):

"אשר לא ידע את יוסף" (שמות א, ח), וכי לא היה מכיר את יוסף, אמר רבי

אבין, משל לאחד שרגם אוהבו של המלך, אמר המלך התיזו את ראשו, כי למחר יעשה בי כך. לכך כתב עליו המקרא, כלומר היום "אשר לא ידע את יוסף", למחר הוא עתיד לומר (שם ד, ב) "לא ידעתי את ה'".

אמונת חכמים ראויה להיות היסוד הראשון לקיום התורה

במשנה (אבות פ"ו מ"ה) מנו חז"ל את האמונת חכמים כאחד מקנייני התורה, כי היא הכרחית להשגת התכלית הנרצת, ומבלעדיה לא יתכן קנין האמת. ומהר"ם **חאגיז ז"ל** (בספר משנת חכמים אות תקו-ז) כתב כי היא ראויה להיות נמנית כמעלה הראשונה וז"ל:

שתי אמונות הן, ושתיהן הן נצרכות לקיום הדת וישובה, וזו היתה מעלת ישראל בצאתם ממצרים, שהאמינו בה' זו תורה שבכתב, ובמשה עבדו זו תורה שבע"פ, ולפיכך ראויה אמונת החכמים להיות נמנית למעלה ראשונה להמ"ח מעלות שהתורה נקנית בהן, אלא שלא מנו אותה בראשונה לפי שאצל התלמיד קטן אי אפשר להסבירו גודל הצטרפות המעלה וצריך תחלה להכניסו בעול התורה, לפי פשוטו. כמו שהיה מעשה באותו שבא לפני שמאי והלל, וא"ל כמה תורות יש לכם, א"ל שתיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה, א"ל שבכתב אני מאמין, ושבעל פה איני מאמין, וגירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. שמאי גער בו בנזיפה, והלל גייריה, ויומא קמא א"ל א"ב ג"ד עד שלמדו הכ"ז אותיות כסדרן, ליום מחרתו אפיק ליה ע"ד תשר"ק צפע"ס, וא"ל שכך היה צריך ללמוד בהפוך אתוין, א"ל אותו גר רבי והא אתמול לא אמרת לי הכי אלא כסדרן א"ב ואיך היום אתה אומר תשר"ק. אמר לו אתמול לאו על ידי קא סמכת, ואם הייתי רוצה לרמות אותך מיום אתמול הייתי מלמדך בהפוך אתוון תשר"ק, והייתי אומר לך כי כך הוא סדרן של אותיות, א"כ גם היום תסמוך עלי שכך צריך להיות כסדרן ושלא כסדרן, ומתוך כך נתקרב תחת כנפי השכינה, יען הכל תלוי באמונת חכמים להאמין את כל אשר יגידו לבני ישראל, ולא נטה ימין ושמאל.

ולפיכך אמרו רז"ל על פסוק "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" אם במשה האמינו ק"ו בה' ומה ת"ל במשה ללמדך שכל המאמין ברועה ישראל

כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם (מכילתא בשלח), ולהיפך למי שמדבר עליו כמו שנאמר "וידבר העם באלקים ובמשה", ואמרו עוד דבשכר אמונה שהאמינו שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה כמ"ש "ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה ובני ישראל" והושוו בני ישראל למשה כאילו כולם במדרגה א' היו באותו פרק לומר שירה.

עוד כתב (משנת חכמים אות תקפט):

לדעתי כל הדרשות והדברים שהת"ח וראשי הקהילות קדושות משמיעים להמון, ואפילו עם התלמידים, מצד החיוב היה מוטל עליהם בימים ההם ובזמן הזה להיות דוקא בעיקרי האמונה זו אמונת החכמים עד היכן מגעת, כדי שעל ידי כך אחר כך תהיה אמונת האלהית הנשמעת מפיהם תקועה בלבם, וזה יהיה גורם להביא אותם לידי שמירת המצות כהלכתן, אבל כל זמן שעיקרים הללו לא ידעו מהם דבר ומסופקים בהם הרי שמירת המצות רופפות בידם ואינה אלא כמצות אנשים מלומדה, ולפיכך מתרשלין עד שבאים לגדר ההכחשה, ולכן גמרתי אומר שבכל מקום שידי יד כהה מגעת לברר גדר אמונה זו אין אני נמנע, ואין אני חושש על האריכות וכפל הדברים.

המפקפק באמונה בצדיק הוא כמטיל ספק וככוּפֵר בתורה

האמונה בצדיק היא יסוד כ"כ חשוב, שמי שאינו מאמין בכך באמונה שלימה הרי הוא כמטיל ספק בכל התורה. וכך כתב בספר העקרים (מאמר ד' פכ"ב) וז"ל: שעיקר גדול אל התורה ושורש אל האמונה, שהוא מסתעף מאמונת ההשגחה, הוא שהשי"ת מכריח הטבע תחת כפות רגלי המאמינים כו'. שזה דבר מוסכם מהנביאים כו', שהטבע משתנה על פי הצדיקים כפי מה שירצו, וכל שכן על פי הנביאים שהיו הנסים מתחדשים על ידם ככל היוצא מפיהם כו'. ומי שיספק שהשם יתברך לא ישלים רצון הנביא או הצדיק הראוי לכך, הנה הוא כמטיל ספק בתורה ושורש משרשיה.

ושם (פרק מ"א):

עובד השי"ת אינו משועבד כלל למנהג הטבע ולא יזיקוהו הטבעיים וכו', אבל כל הדברים הטבעיים משועבדים אליו וכו', וזה יסוד גדול לתורה.

וכתב בספר משנת חכמים למהר"ם חאגיז (אות תקי"ב):

דמי שמפקפק בדברי החכמים, ואין לבו שלם עם כל היוצא מפיהם ואפילו שיחה קלה, יהיו בעינך ככופר בכל התורה כולה.

אמונה הוא ענין שאינו נראה לעין ואין עליו הוכחה

המשמעות של המילה "אמונה" היא על דבר שאינו נראה לעין ואין לנו הוכחה על כך, כי בדבר הנראה לא שייך מושג של אמונה. אם כן, האמונת חכמים שאנו מחויבים בה, פירושה להאמין בדברי החכמים גם בלי ראיה בחוש ומופת על אמיתת דבריהם. ואכן, כך מפורש בגמרא (ב"ב ע"ה):

יתיב רבי יוחנן וקא דרש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות ל' על ל' וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים שנאמר "ושמתי כדכד שמשותיך" וגו' (ישעיה נד, יב) לגלג עליו אותו תלמיד השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן כולי האי משכחינן. לימים הפליגה ספינתו בים חזא מלאכי השרת דיתבי וקא מיניסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וחוקק בהם עשר ברום עשרים, אמר להו הני למאן, אמרו ל' שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים. אתא לקמי' דרבי יוחנן אמר ל' דרוש רבי לך נאה לדרוש, כאשר אמרת כן ראיתי. אמר לו, ריקא אלמלא לא ראית לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה. נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות.

ויש לקח מזה מוסר השכל דאותו תלמיד לאו קטלא קניא באגמא הוי מדזכה לראות מלאכי השרת עוסקים בתיקון שערי ירושלים, ומ"מ לא חס רבי יוחנן על חייו ועשאו גל של עצמות על שלא האמין לדברי חכמים. ובספר בני יששכר במאמרי קדשו לחג השבועות (מאמרי חודש סיון מאמר ה) כתב דאותו תלמיד מעיקרו נמי ה' בו אמונת חכמים, דאילמלי כן ה' רבי יוחנן מענישו מיד, אלא שלא ה' מאמין כ"כ בלב שלם ולא ה' האמונה תקומה כ"כ בלבו עד שיה' הדבר מוסכם אצלו כאילו עין בעין רואה כן, לכן נתפעל מאד בתמהון לבב כאשר ראה כן בעיניו, ואילמלי ה' מאמין כן באמת גמור לא ה' לו להתפעל כלל ממה שראה כזאת עין בעין, ע"כ כשאמר וסיפר לדבר חידוש וראה עין בעין דברי רבי יוחנן מקויימין, הענישו רבי יוחנן על כל זה.

ומסיק הבני יששכר בספרו מגיד תעלומה (ברכות ו. ד"ה רב ביבי) "מחוייב כל בן ישראל להאמין בדברי חכמים מבלי ראיה בחוש ומופת ובנסיון, ומי שאינו מאמין נקרא מלגלג על דברי חכמים".

האמונה בחכמים פירושה להאמין שהם למעלה מההשגה שלנו

התורה ציוותה שלא לסור "מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז, יא) ובא הפירוש בדברי חז"ל (ספרי קנד) אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. כי מחוייבים אנו להאמין שהשגת החכמים והצדיקים היא גבוה בהרבה מהשגת אנשים, וראיתם היא ראיה רוחנית שונה לחלוטין מהראיה השטחית של כל בשר ודם, אשר על כן נקראים "עיני העדה".

לכן דעתם והכרעתם היא הנכונה והאמיתית, גם אם היא לא מובנת להמון עם. וכדברי ספר העיקרים (מאמר ג פרק כג) כי לפי שכל אדם מדרכו לחשוב ולייחס לעצמו התבוננות והסברא והשכל יותר מכל מה שזולתו, עד שתמצא כמה פתיים ונשים ועמי הארץ מדברים תועה על החכמים, ויחשבו עצמם משכילים יותר מהם, אמר הכתוב כי אף אם יראה לחולק שהחכמים אומרים על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, לא יזח מדבריהם לעולם, עכ"ל.

ועיין באריכות בענין זה להלן בפרק יא.

בראי החסידות

האמונה היא למעלה מהשכל

כפי המבואר בתורת החסידות (עיין לעיל פרק צדיק יסוד עולם דף כ) נשמת הצדיק היא נשמה כוללת אשר בה כלולים נשמות רבות. אם כן איפוא, הרי כל נשמה פרטית היא עצם מעצמותה של הנשמה הכוללת ומשום כך היא נמשכת ומתדבקת בנשמת הצדיק שהיא שורשה בלי שום שכל והבנה. וכפי שביאר הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע, בעל התניא (הובא בספר מאה שערים עמ' כט):

וואס איז אמונת הצדיקים, כי כל נשמה פרטית היא ניצוץ וחלק מהנשמה של הצדיק, ויש נשמה שהיא חלק עשירית מנשמת הצדיק, ויש שהיא חלק ממאה ואלף ורבבה, עד שלפי ערך החלק שיש לה בנשמת הצדיק כך אמונתה בו. כי ענין אמונה לא בדבר שהוא מושג בשכל ודעת, כי בזה לא שייך ענין אמונה, מאחר שהוא מבין בשכלו ודעתו את הדבר, ולהיפוך ענין אמונה בדבר שהוא עצם מעצמותו ובעצמותו לא שייך דעת ושכל, למשל כמו שלא שייך לומר שמבין בשכלו שזהו רגלו או ידו וכו' כי זה עצמותו ומהותו ולא שייך בזה שכל ודעת, כן הוא בענין אמונת הצדיקים, מאחר שנשמתו חלק פרטי מעצמות נשמתו של הצדיק, והוא מאמין בו באמונה שלמעלה מן הדעת והשגה רק שנמשך אחריו כל עצמותו ומהותו מאחר שהוא חלק ממנו.

וכך התבטא פעם הרה"ק רבי אשר מסטאלין, שאביו בעל הבית אהרן מקרלין זצ"ל אמר בזה הלשון: בכוחי להסביר את החסידות מכח השכל כך שכל המתנגדים היו מודים בכך, אלא איזה פנים יהי' לחסידות שבאה מכח השכל. הרי כל החסידות בנויה על אמונה, רק אחרי שאדם כבר חזק באמונתו, אז אפשר להעזר גם בשכל שהוא יסכים גם לאמונה, עכ"ל.

ההכרה להאמין בצדיקים כי ישנם דרגות שפשוטי בני"י לא מסוגלים להשיג ורק ע"י שהם מקושרים לראשי הדור יש גם להם שייכות לזה

כבר מבואר גם שהקב"ה השית עולמו באופן שראשי הדור שהם זוכים לדרגות גבוהות הם ישפיעו על פשוטי בני ישראל שאין ביכולתם להתעלות כל כך, ע"י שהם יאמינו ויתבטלו לגדולי הדור (עיין לעיל דף טז) וזה לשון הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע באגרת שכתב בפקודת אביו הנועם אלימלך זצ"ל (הודפס בסוף הספר נועם אלימלך ע"ש):

הנה מצינו בשירת הים שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, לא), ומה לנו מזה שישראל האמינו במשה, הגם שהשי"ת הבטיח למשה "וגם בך יאמינו לעולם" (שם יט, ט), מה לו למשה רבינו מזה, וכי רצונו היה שיאמינו ישראל בו, הלא לא היה חפץ רק שיאמינו בה'. אמנם התורה הקדושה השמיענו בזה דבר גדול, והוכרחו על כרחם להאמין במשה, דהנה כוונת המקום היה בהוציאנו ממצרים שנקבל התורה, והוכרחו להיצרף כצרוף הכסף מזוקק שבעתיים ולכך היה כל אלו המאורעות קריעת ים סוף ושאר כל הניסים, ומרע"ה היה מקדש עצמו עד שבא למדריגת הנבואה ועלה למרום והוריד התורה לישראל, והנה כל ישראל לא היו יכולים בוודאי שיהיו כולם במדריגה זו של משה ושיקבלו התורה ע"פ מדריגת הנבואה, אך מחמת שהאמינו במשה והתקשרו בו, והוא היה משפיע עליהם רוח קדושה והיו כאילו הם ג"כ במדריגה זו, ועי"ז יכלו כולם לקבל התורה ע"י אחדותם והתקשרותם במשה, ונמשל מובן מאליו.

כך כתב גם השפת אמת (נשא תרל"ז) וז"ל:

משה קיבל תורה כו' (אבות א א). הגם שהתורה ניתנה לכל ישראל, אמנם יש ב' ענינים בתורה, א', היגיעה שיכול כל איש ישראל למצוא ע"י יגיעה בתורה כ"א כפי השגתו, אך יש עוד סגולה בתורה לחכמים ראשי הדורות להשיג מה שאינו עפ"י שכל אנושי, והוא הירושה שניתן לנו, כמ"ש "תורה צוה כו' משה מורשה קהלת יעקב" (דברים לג ד), ולכן אמונת חכמים הוא יסוד התורה, ולכן הקדימו חכמים זאת המשנה באבות, לומר שאלה הדברים שהגידו אבות העולם לא יחשוב אדם להרהר בהם עפ"י אימוד דעתו, כי זה בירושה מסיני, וע"ז אמרו משה קיבל כו' ומסרה ליהושע כו', ובגמ' אל תקרי מורשה אלא מאורסה (ברכות נז.), וזה ההפרש כי ירושה

הוא בלי יגיעה רק נחלה שאין לה הפסק, אבל מאורסה היא התקרבות שבא ע"י פעולות האדם ויגיעתו בתורה, וזה נאמר לכל פרט, התקן עצמן ללמוד תורה שאינה ירושה "לך" דייקא (אבות ב יב), אבל לכללות ישראל נאמר "מורשה קהלת יעקב", אעפ"כ ע"י שזוכין להכניס עצמו תוך כלל ישראל זוכה לחלק הירושה ג"כ כנ"ל.

ובשם הבית אהרן מובא (ליקוטים בספר בית אהרן) בזה"ל:

מיקאן גאר ניט דער ליינגען קיין גאט זאך אן צדיקים, מיזאהל גאר ניט מיינען אז מיקען אפיס טאן אזאך וואס צו גאט גיהער, אן אצדיק, ווארום היכי תמצא וויא אזוי קאן אגרעבער גוף אגשמי, זיין א מחותן מיט אגאט זאך, נאר דורך צדיקים דורך דער צורה פון אצדיק, דורך דעם דיבור פון אצדיק יכולים להתקשר לדבר ד'.

בלשון הקודש – א"א להשיג שום דבר אלוקות זולת הצדיקים, שלא יחשבו שיכול לעשות עניני עבדות ד', כי איך יכול גוף גשמי וגס להיות שייכות עם עניני אלוקות, רק ע"י צדיקים, צורתם ודיבורם, ע"כ.

כפי גודל האמונה בצדיק, כך יוכל לקבל תועלת ממנו

מאחר שהצדיק הוא העמוד התווך עליו נשען כל העולם כולו וכל ההשפעות שהקב"ה משפיע לעולם מוכרחים לעבור דרכו (כמבואר לעיל בפרק א) לכן מן ההכרח להאמין בכח הצדיק ובלי זאת לא יתאפשר לצדיק להשפיע עליו. וכפי גודל האמונה כך תגדל ההשפעה שניתן לקבל מהצדיק, הן בגשמיות והן ברוחניות, וזה לשונו של התולדות יעקב יוסף (פרשת יתרו):

צריך הבנה בענין אמונה זו ברועה ישראל, איזה תועלת יוצא מזה לעבודת ה' יתברך שיהי' נחשב כאילו מאמין בו יתברך. (ומתרץ) כי צריך המנהיג הציבור לשם שמים ליישר את העם בגשמי וברוחני, לא בעובדא ובמילולא בלבד לומר תוכחה ומוסר, רק גם במחשבה – שיקשר את עצמו בו יתברך עם בני דורו ולהעלותן שידבקו בו יתברך, ובתנאי שגם הם ידבקו את עצמם אל ראשי הדור, ואז יוכלו ראשי הדור לאחוז בידן ולהעלותן.

ובזה פירש השפתי צדיק (שבועות אות צב) מה שאמרו חז"ל (רות רבה ד, יב):

"וצמית והלכת אל הכלים" (רות ב, ט) אלו הצדיקים. היינו לפי גודל הצמאון ואמונה להצדיקים ביכולת לקבל מהם ואם אין לו צמאון אינו יכול לקבל מהם כלל.

ובספר רמתיים צופים (תדא"ר פי"ג אות לד) כתוב לאמור:

ולא יכולתי להתאפק מלרשום לי לזכרון ללמוד ולדעת האין להתדבק בצדיקים כמו שאמרו חז"ל באבות (א, ז) "והוי שותה בצמא את דבריהם". לכאורה

כל השותה הוא ודאי בצמא כי כל תקוותינו הם הצדיקים שבדור שמזכים לנו כל השפעות טובות וקדושה וזוכים בשביל כל ישראל כל הטובות הן בעולם הזה והן בעולם הבא. על כן צריך להיות דבוק להצדיק בכל לבו ונפשו וזה צריכים אנו להאמין באמונה שלימה שעל ידי הצדיקים שבדור אנו חיים וקיימים וכאשר מבינים זאת בודאי הם צמאים לשמוע דבריו הקדושים כמו הצמא למים שהאש הטבעי בוער בו כן ראוי שתבער בו אש מנשמתו ולשמוע דברי הצדיק אז יכנסו הדברים בלבו ויעשו בו רושם. מה שאין כן אם דביקותו להצדיק בדרך קרירות וכל שכן חס ושלום אם יש לו איזהו הרהור על הצדיק יסוד עולם ועל כל פנים אינו צמא לדבריו לא יתפעל מדבריו הקדושים ואינו זוכה בזכויות הצדיק כיון שיש לו הרהור שאין צריך בדוקא להצדיק שיזכה אותו".

כפי חוזק האמונה בצדיק כך יהי' מוכן גם לקבל את תוכחתו והדרכתו

היות ומתפקיד הצדיק הוא גם להדריך את העם, להוכיחם וליישר אורחותיהם (כמבואר לקמן פרק ה) מובן שזה יתאפשר רק באם הם יאמינו בצדקת הצדיק. וככל שיאמינו בו ללא עוררים כך תהי' יותר נכונות מצדם לקבל הדרכתו. וכפי שמובא הפירוש (בספר לב אבות) בדברי חז"ל:

עשה לך רב (אבות א, ו), כלומר תקבלוהו עליך לרב, וכדי לקבל תועלת מן הרב צריך שהתלמיד יאמין לו ויסמוך על דבריו, וז"ש ותסתלק מן הספק, כלומר לא תפקפק כלל בדברי רבך אלא סמוך עליו, כי זולת זה לא יועיל לך:

וכדברי המאור עינים (פרשת ויצא יעקב) וז"ל:

כי המאמין בחכמים בודאי ישמע לדברי תוכחה ולדברי תורה ויבוא לידי קיום המעשה, וכמו שכתוב: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", רצה לומר, אף על פי שלא היה להם שכל כל כך להאמין בבורא ב"ה, על ידי שהאמינו במשה שהוא עבדו עובד ה' היו דבריו נשמעים להם ובאו להאמנת השם.

צריך לדעת שאין לנו שום השגה בגדלות של הצדיק

יסוד מוסד באמונת צדיקים הוא לידע ולהאמין שהצדיק הוא גבוה מעל גבוה, ושאין לנו השגה כלל בגדלותו ובקדושתו. כדברי הרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע בביאור מאמרם ז"ל (מועד קטן יז.) אם הרב דומה למלאך ה' צבקות יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. שכמו שאין לאדם השגה להשיג מה זה מלאך, כמו כן יהי' דומה בעיניך רבך להאמין במעשיו ובהתנהגותו אף על פי שאין אתה מבין עליו. וזהו, אם הרב דומה – בדעתך – למלאך ה' צבקות להאמין שכמו שאינך מכיר את המלאך כך אינך מכיר את הרב ואין ביכולתך להגיע לשכלו, אז תורה יבקשו מפיהו, תוכל ללמוד ממנו, ואם לאו, שנדמה בדעתך שתוכל להגיע לשכלו ולמדריגתו, אל יבקשו [הובא בספר בית ישראל מהמגיד מקאזניץ על המשנה באבות (פ"ד מ"ב)].

השכינה מדברת מתוך גרונו של הצדיק

בתורת החסידות מבואר שהסיבה שיש להאמין לדברי הצדיק, הוא משום שהשכינה שורה אצלו, וכביכול השכינה היא זו שמדברת מתוך גרונו.

והוא ע"פ מה שאי' במכילתא (הובא ברש"י ויקרא יז, יג):

"ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה", אחז (אהרן) את המלאך והעמידו על כרחו, אמר לו המלאך הנח לי לעשות שליחותי, אמר לו משה ציוני לעכב על ירך. אמר לו אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה, אמר לו אין משה אומר כלום מלבד אלא מפי הגבורה", אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה אל פתח אוהל מועד בא עמי ושאל, וזהו שנאמר (שם פסוק טו) "וישב אהרן אל משה".

וכך כתב בספר דגל מחנה אפרים (פרשת ואתחנן):

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור" (דברים ג, כג) דהנה לא כל העתים שוות ולא כל הרגעים שווים, והצדיק שהוא יסוד עולם ה' ברוך הוא שולח במחשבתו מה שצריך לומר בעת וברגע ההוא. ובזה תבין הרמז בכאן "ואתחנן אל ה'" שזה היה תפילות משה העניו והשפל "בעת ההוא לאמר", שאוכל לומר לפום שעתא לפי מה שצריך ברגע ההוא. והמשכיל יבין, עכ"ל.

ובמקום אחר (פרשת ויגש) כתב לתרץ קושית הרמב"ן מה זה הסימן שנתן יוסף לאחיו כי פי המדבר עליכם בלשון הקודש ועל כרחק שאני יוסף אחיכם, הלא יש כמה מן אומות העולם שיכולים לדבר בלשון הקודש, ובפרט המלכים. ותירץ הדגל מחנה אפרים שיוסף טען להם "הנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין" (בראשית מה, יב) היינו שצדיקים כמותכם יש לכם לראות ממש בעין השכל "כי פי המדבר אליכם" בלשון הקודש, היינו בלשוני הקדוש תוכלו להבין שכביכול הבורא ברוך הוא הוא עצמו ממלל מתוך גרוני, וזה בודאי אין בכל אומה ולשון ובודאי שאני יוסף אחיכם, ע"ש.

היות והצדיק שליחו של המלך, הוא אינו אלא מעביר דבריו של המלך

משל נפלא על כך מובא בספר נועם מגדים (פרשת צו דה"מ לא תאפה חמץ) בזה הלשון: והנה אודיעך ואאלפך בינה הטעם האמיתי שצריך להזהר בשמיעת קול חכמי הדורות כי דבריהם דברי אלוקים חיים הבאים להם ברוח הקודש. כמשל מלך בשר ודם מלכותא דארעא, שכוּבש מדינה אחת, אז בראשית ממלכתו בה בוא יבוא המלך בעצמו לעיר המובחרת והראשית במדינה, שם יאספו כל שרי המדינה, והמלך הולך לפלטין אחד יחד עם השרים, וידבר עמם שהוא מלכם ושיגן עליהם מכל צר ואויב, ושיזהרו לשמוע גזירותיו ופקודותיו. אחר זה ישוב המלך למדינתו ועיר מלכותו, והמדינה מתנהגת על ידי שרים ועבדים שמעמיד. אך מלך פיקח הגם שמיישב שרים במדינה, עם כל זה הכל מתנהג ע"י עצמו ובחכמתו, שהם כותבים אליו כל ענייני המדינה והוא כותב להם להתנהג כך וכך, והשרים משמיעים הדבר במדינה, ואינם אומרים על כל דבר שהוא פקודת המלך, רק יצוו סתם, והסכל חושב שהשר מעצמו אומר כך ואינו שומע לדבריו, ומתחייב ראשו למלך.

והנמשל הוא: כך הדבר הזה במלכותא דרקיעא, כי פעם אחת ה' אדוננו נגלה אלינו בהר סיני, ונתן לנו את תורתו והראנו את כבודו וגדלו. אחר זה שב למכון שבתו השמימה, והמדינה מתנהגת ע"י שריו, דור דור וחכמיו דור דור ודורשיו, ולהם יבוא ברוח הקודש פקודת המלך "כך דרוש. וכך יעשו בני המדינה" וכן עושה, ואומר סתם, ואינו אומר שכך בא לו מהמלך, שאין הדרך בכך להזכיר שם המלך על כל דבר, והשוטים הממרים פיו אומרים שגם הם כמוהו, ואינם יודעים שדבר אלוקים אמת בפיו, ונידונים באש. עכ"ל.

ומכיון שיש להאמין שהשכינה מדברת מתוך גרונם, לכן לא רק במה שנוגע לתורה ועבדות ה' יש לשמור על הוראות הצדיק, אלא גם במילי דעלמא היו חסידים שומרים את כל מוצא פיהם של הצדיקים ונשמעים אליהם.

צריך להאמין להצדיק גם בדברים שנראים נגד השכל

גם אם דבריהם נראים שהם נגד השכל הישר, מחוייבים אנו להאמין שהצדק איתם, כפי שמצינו ביוצאי מצרים, אחרי שכבר זכו להגאל ממצרים נצטוו ע"י משה רבינו ע"ה לאחר ימים מועטים (שמות יד, ב) "וישובו ויחנו לפני פי החירות". ולכאורה היה זה נגד השכל וההגיון לשוב להתקרב אל רודפיהם, עם זאת נתחזקו בני ישראל באמונתם ואמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם! וכפי שכותב **התפארת שלמה** (בשלח דה"מ וישובו) שבזכות העמידה בנסיון של אמונת חכמים הם זכו לנס הגדול של קריעת ים סוף!

בספר **שפת אמת** (בשלח תרל"ח דה"מ בפסוק וידבר ה') העמיק עוד יותר את הרעיון הזה, כאשר מדקדק שבנ"י היו הולכים על פי הענן, ולמה א"כ הוצרך משה רבינו ע"ה לצוות על כך, "אבל נראה כי השי"ת רצה שיאמינו בנ"י למשרע"ה לחזור לאחוריהם ולא הראה להם ע"י הענן, רק האמינו למשרע"ה כמ"ש רש"י להגיד שבחם". והיה זה נסיון גדול כי היה מקום לחשוב שהקב"ה אינו מסכים לציווי של משרע"ה לחזור לאחוריהם, מאחר שהענן לא חזר לאחוריו, עם כל זאת האמינו בני ישראל באמונה שלימה למנהיגם והצהירו אין לנו אלא דברי בן עמרם!

להאמין בצדקת הצדיק גם כאשר עושה דבר שנראה לכאורה שזה נגד רצון ה'

הפלגה גדולה מצינו בתורה שגם כאשר נראה לעין בשר שהצדיק עושה דבר שהוא בעליל נגד רצון ה', יש להאמין שהצדיק עושה כדין, וטעמו ונימוקו עמו. כי הרי אהרן הכהן שמע ביחד עם משה רבינו מפורש מפי הגבורה כאשר אמר (במדבר כ, ח) "ודברתם אל הסלע". עם זאת, בשעת מעשה, כאשר ראה אהרן הכהן שמשה רבינו מרים את המקל להכות בו את הסלע, לא הגיב כלום ולא ניסה למנוע את משה רבינו מלעשות זאת, כי גם כאשר נראה שהצדיק עושה דבר שהוא נגד רצון ה', צריך להאמין שהצדק עם רבו. כך הובא בשם היהודי הקדוש רבי יעקב יצחק מפשיסחא זי"ע (על התורה ועל העבודה ח"ב עמוד שנו) על הפסוק (דברים לג, ח) "וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך":

אהרן הכהן זכה לאורים ותומים, "תומיך ואוריך לאיש חסידך", ונקרא 'חסיד' שהרי נאמר "חסידך", היכן מצאנו אצל אהרן הכהן מידת חסידות דוקא. ותירץ הכי, כשאמרו למשה לדבר אל הסלע, היו שם משה ואהרן, וכשמשה הכה הסלע פעמיים עמדו ג"כ שניהם אהרן ומשה, וא"כ מדוע לא אמר לו אהרן למשה, הרי אמר לך לדבר אל הסלע, למה אתה מכה, אלא שאהרן היה 'חסיד' וחסיד לא מעיר הערות לרבי, גם כשנדמה לו שרבו טועה, לכן זכה אהרן ונקרא 'חסיד', בבחי' "וידום אהרן" (ויקרא י, ג).

וכך הובא גם בשם האמרי אמת זצ"ל בספר ליקוטי יהודה (פרשת חוקת). החתם סופר פירש שזה היה החטא של העורב האפיקורס שלא רצה לשמוע בקול נח לצאת מהתיבה, כי נדמה היה לו שזה נוגד רצון ה'. וזה לשונו (פרשת נח): "ויצא יצוא ושוב עד יבושת המים" (בראשית ח, ז), כבר כתבתי במקום אחר [בד"ה וישלח וגו'] כי לא היו רשאים לצאת מן התיבה עד שאמר הקב"ה צא מן התיבה, אך קיי"ל יש כח ביד חכמים לעקור דבר לצורך שעה ולמיגדר ומצוה לשמוע להם ע"כ יונה שהיא בחינת כנסת ישראל ליונה אימתלא (ברכות נג:) שמעה לקול נח ויצאתה כששלחה, משא"כ העורב האפיקורס לא שמע לקול נח נגד דברי ה' שאמר בא אל התיבה ואין לו רשות לצאת עד שיאמר ה' צא, ע"כ כששלחו בעד החלון לא יצא להלן מן התיבה כי ה' לא אמר צא, ולא נכנס לתוך התיבה כי נח דחפו לחוץ, ונשאר מפרח סמוך לאסקופת התיבה והיינו "ויצא יצוא הלך ושוב".

מי ששזפט את הצדיק לפי דאות ענינו, סופו שיבוא להרהר גם אחרי השכינה, מאחר שאינו מוכן להשלים עם כך שישנם דברים שהם מעבר להשגה שלו

בספר באר מים חיים (פרשת בהו) מבאר באריכות ענין זה, וז"ל: על כן מנו חז"ל (אבות ו, ו) בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בה "אמונת חכמים", כלומר שצריכים להאמין בחכמי ישראל, אפילו אם רואים בהם דבר שנראה שלא כן הוא לפי שכלנו, צריך להאמין שבודאי הוא כתורה עושה, ואך לפי שחכמתו ושכלו ויראתו את פני ה' גדלה מחכמתנו, על כן אין אנו מבינים עשייתו.

כי ודאי אם אחד יראה לחכם מחכמי ישראל שעוסק בתורה ובתפילה מעוטף בטלית ותפילין כל היום וכל הלילה, ומתענה ונוהג בפרישות, לזה אין צריך אמונה להאמין כי הוא צדיק, כי עיניו תראינה זאת בחוש, ולא היו צריכים להזהיר את זה בתורת אמונה. אך עיקר אמונת חכמים הוא להאמין בו אף שרואה ממנו דבר שנראה לו שאינו כן לפי שכלו, זאת ישים אל לבו לומר: הלא כמה וכמה אלפי אלפים דרכים שאנו רואים מהנהגתו והשגחתו יתברך שאין אנו מבינים אותם כלל... ואך כי אנו מאמינים כי "הצור תמים פעלו וגו' אל אמונה ואין עול" (דברים לב, ד) וגו' וחכמתו יתברך גדלה מכח חכמתו ושכלנו, כן במעשה הצדיקים ודאי הם עושים כנכון לפני ה' ורק אנו אין מבינים דרכיהם ומעשיהם.

בהמשך דבריו כותב הבאר מים חיים, שאם אדם אינו מאמין בחכמים, הסיבה לכך כי הוא חושב שמה ששכלו אינו מבין לא יתכן שזה יהי' נכון ובגאוותו אינו יכול להשלים עם ההכרה שישנם דברים שהם מעבר להשגה של האדם הפשוט. אדם כזה בסופו של דבר גם יתקשה לקבל את הנהגתו של הקב"ה, כי יקשה לו כמה וכמה דברים שלא יובן ע"פ שכלו, על כן אמרו חז"ל (סנהדרין קי.) כל המהרהר אחרי רבו כמהרהר אחרי השכינה. רח"ל.

סוף דבר הכל נשמע אשר אכן אמונת חכמים הוא יסוד שהכל תלוי בו ובזה פירש החוזה מלובלין (בספר זכרון זאת, משלי) את דברי חז"ל בא חבקוק והעמידם על אחת, וז"ל:

והנה איתא (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב, ד) "וצדיק באמונתו יחיה". ופירשנו שיאמין האדם גם בהצדיק כמו בנביא אמת כדאיתא ברמב"ם ז"ל וכן לחכמי כל דור, וזה כולל כל התורה והאמונה.

ליקוטי רעיונות

צריך להתפלל על כך שלא יהי' לו שום ספיקות באמונה בצדיק

"כשם שמוטל על איש ישראל להתפלל אשר אמונה אלוקית יהי' ברור בלבו בלי שום ספק כלל, כך מחויב האדם להתפלל שיהי' ברור בלבו אמונת הצדיקים, בעבור כי הכל עולה בקנה אחד" (עבודת יששכר ליקוטים אות כה).

עיקר האמונה הוא כאשר יש מקום לטעות

הרב הק' וכו' ר' אשר זצלל"ה [מסטאלין] – דיבר מצדיקי דורותינו האלו, ואמר כי בכל דרכי הצדיקים יש מקום לטעות, והראיה מהמעשה בחסיד אחד שהובא בגמרא (שבת קכז:) ששאל לתלמידיו במה חשדתוני כו', ובוודאי היה יכול לבקש אופנים אחרים שלא יהיה מקום לטעות ולחשדות, אלא שעיקר האמונה הוא אם יש מקום לטעות, ומי שיזכה יאמין באמונה פשוטה בכל דרכי הצדיקים שהם אמת. עוד אמר שהצדיקים הוא בסוד פרה אדומה מטהר טמאים בהזאה מרחוק. ומטמא טהורים העוסקים בו, וזה היה ענין גיחזי אצל אלישע. (בית אהרן – אבות).

האמונה התמימה של פשוטי העם בכוחה לגבור על כל הרזחות הזרות

המשכילים, חלוצי תנועת ההשכלה, שכל עולמם היה רק שכל והגיון, יצאו למלחמת חורמה נגד האמונה היהודית. גם הם נוכחו לראות שמה שישמור על עדת החסידים היא האמונה התמימה ברבי, ללא שום פשרות. וכפי שהם כינו

זאת "אמונה עיוורת". כ"ק אדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש זי"ע מתאר ברשימותיו, את מעלליו של שמעון הכופר. שמעון זה שהרס מסגרות יהודיות בקהילות רבות במזרח אירופה, נשלח על ידי "תנועת ההשכלה" להרוס גם את חומת היהדות שהקיפה את חסידי חב"ד ברוסיה הלבנה. ברשימותיו המצוטטות ע"י הרבי, מתאר שמעון הכופר את חיי חסידי חב"ד ברוסיה הלבנה. ובסיכום מגיע הוא למסקנה ש"לא נצליח לשבור אותם, ולא בגלל השתלטות השכל והחכמה בינה דעת, אלא בעיקר בגלל האמונה התמימה של החסידים ופשוטי העם והנשים, אמונה איתנה ברבי, אמונה כזו שחדורה בעצמות, ואת זה לא נוכל להרוס". (אין לנו אלא דברי בן עמרם עמ' 11).

מי שאין לו אמונה בצדיקים, סימן שהסדר לו באמונה בה'

הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע דיבר על התחזקות באמונה שלימה שיש בורא אחד יחיד ומיוחד, עי"ז יוכל להאמין בצדיק אמת, כמאמר רז"ל מורא רבך כמורא שמים (אבות ד, יב), וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה (סנהדרין קי.), כי אם הי' לו אמונה שלימה בהבורא ב"ה, לא הי' מהרהר אחר רבו, והי' לו אמונת הצדיקים. (קהלת דוד לשלישי למילה).

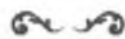

האמונה פשוטה ללא עורדין של אנשים פשוטים

הרה"ק רבי אברהם מסאכאטשוב זי"ע ביאר מה שמסופר בגמרא (פסחים מב.) כי רב מתנה בא לפפוניא והכריז, אשה לא תלוש אלא במים שלנו, כלומר צריך ללוש את המצות במים שלנו בתוך כלי, מן הערב עד לבוקר של יום המחרת. בני העיר, בהיותם עמי הארצות לא הבינו את כוונתו, וחשבו לתומם שרב מתנה התכוון ב"מים שלנו" למים שלו, של רב מתנה, ואכן למחרת באו כולם אליו במרוצה וכדיהם בידיהם, ובקשו: הב לן מיא – תן לנו מים, אותה שעה העמידם רב מתנה על טעותם. לשם מה מספרים לנו חז"ל על עם-הארצות של אנשי פפוניא, הסביר האדמו"ר רבי אברהם מסוכטשוב זצ"ל, בעל האבני

נזר, חז"ל רצו להראות לנו, עד היכן הגיעה בימיהם אמונת חכמים אפילו אצל יהודים פשוטים, שאינם בני תורה. תארו לעצמכם, אילו קם רב בזמן הזה, והיה מכריז ומודיע על חומרה כזאת, שלצורך אפית מצות יש לקחת דוקא מים משלו, משל הרב, וכל שאר המימות אסורים לצורך מצוה, איזה סערה היתה מתחוללת, כל העיירה היתה רועשת ומתמרדת כמרקחה, היתכן, במה חשובים וקדושים יותר מימי הרב, זאת ועוד, הרב היה מקבל את מנת חלקו בחירופים וגידופים וחשדות, כאילו יש לו בדבר איזה נגיעות ופניות. לא כן אנשי פפוניא, בשעה שהיו סבורים שרבים, רב מתנה, פקד עליהם להשתמש דוקא במים שלנו, במים שלו, לא שאלו שאלות כלל, אלא באו בתמימות, הביאו את כליהם וביקשו מהרב "הב לן מיא", זוהי מידת אמונת חכמים ללא פשרות בלי מצרים. (מעינה של תורה הגדש"פ).

הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע התבטא פעם בזה הלשון: דיא ערשטא פעולה וואס ער טוט דעם חסיד וואס ער פארט צו איהם, וואס ער נעמט ביי אים צו אדעם שכל, ער זאל נישט גיין מיט שכל נאר מיט אמונה (- שהפעולה הראשונה שהוא עושה עם החסיד שבא אליו, שהוא לוקח ממנו את השכל, שלא ינהג ע"פ השכל שלו רק עם אמונה). (דברי אהרן עמ' לח).

אם ישים יחבו על צדיק נוסף, בזה מרחיק עצמו מדבו

הרה"ק רבי שלמה חיים מסאדיגורא זי"ע אמר פעם: בהצדיק הנמשל להתורה, האנשים הדבוקים בו צריכים מחשבה זכה בלי שום מחשבה אחרת, היינו שלא יחשוב בצדיק אחר, רק שיאמין בזה הצדיק אשר הוא נוסע אליו, כי אם יש לאדם מחשבה בצדיק אחר בוודאי הוא מרחיק זה הצדיק, כי הצדיק מעתיר קודם עבור האנשים הנוסעים אליו הדבוקים בו במחשבה שלימה כי הם קרובים לו יותר. (חיי שלמה אחרי תרס"ט).

גם האדם בתוך עצמו לפעמים חצוי באמונת חכמים, שאינה שלימות

אמר הרב הקדוש ר' דוד מטאלנא: האונקלוס כתב על "ויקח קרח" (במדבר טז, א) "ואתפלג" קרח, היינו שנפלג מעדת בני ישראל, כי כתיב "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", וכאשר נפל מן האמונה במשה, נפל גם מאמונת ה' יתברך. וזה שאמר בגמ' (בבא בתרא עד.) תא ואחוי לך בלועי דקרח, היינו שבכל אחד מישראל נבלע היום בחינת קרח.

ואמר בלשון אשכנז: "גלייבט מיר יידן, אז א האלבע וועלט איז גיכאפט אין מינות ואפיקורסות. וויא מיינט איהר, האלב ציא טיילין דיא מענטשען, ניין, איטליכער בא זיך האלב..." [– יהודים האמינו לי, כי מחצית מן העולם נתפס למינות ואפיקורסות. ואל תחשבו כי הכוונה מחצית מן האנשים, לא כן, אלא מחצית שבתוך האדם בעצמו...]. (ספר ארץ החיים).

הצדיק יכול לעשות טובה גם בעולם העליון למי שהיה קשור אליו בחייו

וגם אנו מאמינים אשר הצדיק יכול לעשות טובה לאיש גם בעולם העליון ובפרט לזה שנסע אליו בחיים חיותו באם שזוכה לבוא אליו בעולם העליון. וכן איתא מפורש בזה"ק (שמות כ) המנהיג ישראל וכו' מצילן מדין של מטה ומדין של מעלה ומדריכן לחיי עוה"ב, ואנחנו צריכין להאמין בזה מאוד, כי זה כל חיותינו ותקפינו ומס"נ שלנו עליהם. ובכתבי הק' מרנא מהריב"ש איתא ג"כ הצדיק הוא בחי' מה, והצדיק מרכבה לשם מ"ה, והצדיק משפיע הן גשמיות בני חיי ומזוני והן חיות רוחניות לכל ישראל ובפרט להמקושרים אליו, ואפילו בעלמא דאתי על ידו נשפע להם כל טוב, וצריך כל אחד מישראל להאמין כל זה באמונה שלימה, וזהו הפי' איזהו שוטה המאבד מ"ה שנותנים לו, היינו שמאבד האמונה שע"י הצדיק יושפע לו הכל, והוא סובר שמקבל בעצמו בלתי הצדיק ח"ו זה נקרא שוטה, כי האמת אפילו בעלמא דאתי נקרא הצדיק הנשר הגדול שנושא כל המתקשרים אתו בבחי' ואשא אתכם על כנפי נשרים, ומי שמאבד

כח זה ואינו מאמין בכח הצדיק נקרא שוטה, כי זה עיקר חיות האדם אמונה זאת, עכ"ל הק'. (מכתבי אליהו ה"ב עמ' 56).

ובספר **יערות דבש** (ח"א דרוש י"ד) הביא מ"ש הרמב"ן (סוף פרשת עקב) והובא בר"ן (דרוש ב'), וז"ל: וכן הצדיקים מתחברים תמיד עם אנשי דורם, ולא זו בחייהם אף כי במותם כו', כי צדיק נפשו קשורה בנפשות הדור. ולכן כתב האריז"ל בעובדא דר' פרידא (שער מאמרי רז"ל עירובין נט:), כו', כי נשמת הצדיק עם נשמת דורו הם קשורים כו', ולכן בפועל הטוב שלו גם בהם ייטיב ה' היותם קשורים עמו. ולכן אף כי מת הצדיק מ"מ נפשו קשורה למטה בגוף ואינו עוזב בהחלט, להיות קשור עם נפשות דורו כו', ולכן אמרו ברבי (כתובות קג.) כל בי שמשוי הוי אתי לביתה כו', עכ"ל.

בספר **צורר החיים** (מע' הרה"ק ר"א מטשערנוביל אות קל"ב), כתב לפרש המשנה באבות (פ"ה מ"ד) הולך ואינו עושה, היינו אפילו מי שנסע להצדיק ולא עשה שום פעולה טובה מהצדיק. אעפ"כ בעולם העליון כשרוצה לילך להצדיק הלז, מחוייבים להוביל אותו לזה הצדיק, כי יש לו טענה חזקה, אשר בחיים חיותו היה נוסע להצדיק והיה לו הוצאות וטרחות רבות עבור זה, לכן מחוייבים להוביל אותו אליו, וזה שכר הליכה בידו, וביד הצדיק לעשות לו טובה לנשמתו.

ובספר **שומר אמונים להרה"ק ר"א ראטה** (עמ' ש"ח) מובא באריכות, שפעם אברך מחסידי הרה"ק ר"א מטשערנאביל היה חולה מסוכן, ולפני מותו נתעורר וסיפר שבא אליו המלאך ופיתה אותו שאם ישתחוה לעבודה זרה יתרפא, וכמעט שנתפתה, ופתאום ראה שבא רבו וצעק והרעים בקול גדול על המלאך, מה תרצה ממנו אין לך רשות לפתותו. ושבק חיים לכל חי. ואח"כ ספרו זאת להרה"ק, ואמר ודאי כן הוא. ופירש בזה מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ד) הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו. כי ההולך אצל הצדיק ואינו עושה, שאינו מרגיש שום תכלית של עשיה. מ"מ שכר הליכה בידו, היינו שהוא בידו וברשותו של הצדיק, והצדיק מחויב לעשות לו טובה.

הצדיקים בעולם האמת ממשיכים לעזור הלבבות כמו בחייהם

בספר עצי חיים (פרשת משפטים) כתב וז"ל: הצדיקים אשר בחייהם היו מעוררים לבבות ישראל בדברות קדשם בלהבות אש לפני ה', כמו כן גם במותם לא נפרדו, גם לאחר הסתלקותם מעולם הזה ואין בכוחם בפועל ממש לעזור לבבות ישראל, עכ"ז יעזרו אותנו כאשר בחיים לשרת עם אחיו, כמו הלוי שנספלו בקול עכ"ז לא יעברו ממשמרתם, כיון שכל זמן שהיה בכחם לעשות עבודתם, עבודה תמה היו עושים, כן גם לאחר פטירתם למה יגרע, כי העיקר הוא למען הודיע בעולם לקרוא בשם ה' לעזור לבבות בני".

ובספר תפארת שלמה (פרשת קדושים) כתב וז"ל: אחרי אשר האיר הש"י מאורו הגדול שהם הצדיקים המאירים לעוה"ז כו', גם אחרי אשר אספו נגהם ונסתלקו מעולם הזה, עדיין צדקתם תצהיר לעולם כאור ז' הימים, ואורם קיים לעולם להאיר כל הימים בלי הפסק, כמו שכתוב (תהלים קיב, ט) "צדקתם עומדת לעד". ושם (מועדים מבוא השער ג, ב): הצדיקים אשר מפיהם אנו חיים, והם המשיכו האורות מלמעלה, ולהורות את בני דרך הישרה לעבודת הבורא ב"ה כל ימי חייהם להאיר פני תבל. לכן גם בהסתלקותם מעוה"ז ויושבים בכבוד בגן עדן, הנה עודם מסתכלים לעוה"ז בעינא פקיא, ואור תורתם נשפע לכל הדורות הבאים אחריהם בל ימוט לנצח, כאשר הם יודעים כי כל תענוגם בגן עדן הוא ע"י פעולתם הטובה בעוה"ז. וזה פירוש צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים. כאשר במעשה בראשית היה הבריאה בששה ימים וביום השביעי שבת וינפש, ואח"כ חוזר חלילה שבעת הימים, כן אור הצדיקים תאיר לנצח כאור שבעת הימים. עי"ש שהאריך מאד בענין זה.

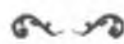
השונמית המשיכה להאמין בצדיק גם כאשר ראתה שאין הוא יודע מה מצב הבן, ובזכות אמונה זו זכתה לתחית המתים

כתב המשך חכמה (בהפטרה לפרשת וירא), שתחית המתים של בן השונמית באה בכח אמונתה התמימה בנביא אלישע, שאותו בן שנולד לה על ידי ברכתו של הנביא יהיה בן קימא, ובלשון קדשו: "עיקר תחיית המת היה באמונה התמימה בהנביא, ובשביל האמונה בהצדיק יחיה את בנה... לכן לנסות גודל אמונתה

בהנביא אלישע, עשה ה' יתברך שהעלים ממנו, והוא שלח לשאול השלום לילד? ובכל זאת האמינה בו, ולא נפל בלבנה שום חסרון אמונה בהנביא, כי הבן אשר נתן לה יהיה בן קימא, והוא יחיה, לכן בזכות זה החיה בנה...".

הלב שמחה זצ"ל היה מצטט ומשבח דברי המשך חכמה האלו.

הרה"צ מוה' מרדכי מקרעמיניץ זצוק"ל גם כתב הרעיון הנ"ל, בתוספת נופך: בא חבקוק והעמידן על אחת "וצדיק באמונתו יחיה" (מכות כד:), אשר למה רק חבקוק העמידן על האמונה, דחבקוק הי' בן השונמית (זוה"ק ח"ב דף מד:), אשר כל חיותו הי' רק ע"י כח האמונה [באלישע], וכנ"ל ולכן הוא העמידן על האמונה "וצדיק באמונתו יחיה" וכו'.

אפילו אם האמונה בצדיק היא עם פניה לצורך דברים גשמיים, גם זה נחשב לאמונת צדיקים, ומתוך שלא לשמה יבוא ללשמה.

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא – ת"א זי"ע אמר: כאשר יבוא איזה איש להצדיק ומאמין בו, ולסוף מבקש מאתו גשמיות ופרנסה, וא"כ האמונה היא עם פניה, ואיך יכול הצדיק לעשות לו טובה, רק הענין הוא כמ"ש שמצות אמונה הוא כמו מצות צדקה, ובצדקה אפילו עם פניה נחשב צדיק גמור (פסחים ח:). וזה הוא דכתיב "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ד), "יחיה" אומר אני הוא חיות ופרנסה, באמונתו יחיה, היינו על אף שהאמונה שיש לו בהצדיק הוא עם פניה שמבקש מאתו דברים גשמיים ופרנסה, עם כל זאת "וצדיק" הינו נקרא צדיק גמור, כמו צדקה שנותן סלע על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור (פסחים ח:). ובפרט שאנו רואים אשר ע"י האמונה שלא לשמה באים אח"כ לאמונה השלימה באמת בלי פניה, כדכתיב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, לא). (אביר יעקב שביעי של פסח תרס"ח).

וכן כתב הרה"ק רבי יהושע מאסטרואווע זי"ע וז"ל:

"ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתים בם וידעתם כי אני ה'" (שמות י, ב). הדקדוק מרבי הקדוש מלובלין זצלה"ה על וכתוב "וידעתם", ולא כתיב וידעו. נראה לי, דהנה איתא (זכרון זאת

פר' בא ד"ה ולמען), דהתלמידים הבאים להצדיק בשביל להשיג טובת הנפש, לקבל תורה ויראת שמים, נקראים בנים. והבאים להצדיק להשיג טובת הגוף ועולם הזה, רפואה ופרנסה וכדו', נקראים בני בנים, כי הם מדריגה למטה מבנים, ואעפ"כ נקראים בנים, כי יש להם אמונת צדיקים. (תולדות אדם בא).

הקב"ה עוזר גם למי שלא מאמין אבל הצדיק יכול לעזור רק למי שמאמין ביכולתו

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע אמר עה"פ "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי", ואמר לה יעקב "התחת אלוקים אנכי" וכו' (בראשית ל, א-ב), כי אצל הקב"ה אפילו אם חלילה מסתפק האדם בזה אם השי"ת יכול לעזור לו ג"כ עוזר לו השי"ת, משא"כ אצל צדיק, אם מסופק אם יכול לעזור לו, אז אינו יכול לעזור לו, וכיון שאמרה רחל "הבה לי בנים וכו' ואם אין" וכו', כאילו שיש הוה אמינא שאינו יכול לעזור לה, על כן אמר לה "התחת אלוקים אנכי", פי' כיון שיש לך צד ספק, אזי אין אני כמו השי"ת שיכול לעזור אף באופן כזה, משא"כ אני אינני יכול לעזור באופן זה שאת מסופקת ביכולתי להושיעך. (שיח זקנים ח"ג עמ' רג (ב)).

כפי גודל האמונה כך הישועה גדולה יותר, ולפעמים גם אם הוא טועה בדברי הצדיק

הרב הקדוש ר' אהרן מנחם מנדל מראדזימין זצ"ל, בדברו אודות המופתים הגלויים שהתחוללו אצל זקנו הרב הקדוש ר' יעקב אריה מראדזימין בעל בכורי אביב, היה אומר תמיד דעיקר המשכת ישועה הוא ע"י אמונה, וכפי ערך איכות האמונה כך הוא ערך הישועה בכמותה ואיכותה. וזהו בענין אמונת ה' יתברך, וכמו"כ הוא גם כן באמונת הצדיקים כפי מה שהאדם מאמין בהצדיק כך באופן הזה אפשר לו להיות נושע על ידי תפילתו. כי האמונה הוא הצנור שעל ידו נמשכין מעיני הישועה, וכמו הצנור שדרך בו עובר המים מן המעיין, דאז אם הצנור רחב עובר דרך עליו מים בשפע הרבה, לפי שהוא כלי שיכול לקבל הרבה,

ואם הצנור צר, עובר דרך עליו מים בצמצום. כך על דרך הזה בצנור הרוחני שהוא האמונה, שאם האמונה הוא בגדלות אז מושך לעצמו ממעיני הישועה ישועה גדולה, ואם האמונה בקטנות ח"ו כך הישועה בקטנות.

ואמר בשם זקנו הרה"ק מהרי"א זצ"ל שהיה אומר כי האנשים הפשוטים דבקים בו ביותר מהחסידים המופלגים, לפי שאמונתם בו היא פשוטה בלא התחכמות כלל וכאשר יאמר להם כן יעשו בפשיטות, מה שאין כן החסידים המופלגים שאחר שמשיב להם תשובה חוזרים ושואלים.

ואמר אדמו"ר (ראמ"מ) זצ"ל שהמאמין בתפילת הצדיקים אפי' אם לפעמים טועה בדברי הצדיק ג"כ הוא נושע בישועה אם אמונתו חזקה. ודיבר בזה ארוכות שזה על דרך מה שאמרו בגמ' (פסחים עב: וסוכה מג.) בטעה בדבר מצוה ועשה מצוה דפטור על האיסור שעשה עמו עי"ש. וסימוכין וראיה לזה שפעם אחת בא החסיד הישיש ר' שמואל הערש נ"י מווארשא אודות בנו מ' יעקב אריה שחלה ונעשה אלם לא יפתח פיו לדבר כלל. ואמר לו אדמו"ר (הראמ"מ) זצ"ל שיקנה בבית המרחקת סם הנקרא אקסענצונג (שפרושו לשון של שור. אקס - שור. צונג - לשון), והחסיד הנ"ל לא שמע שהרבי אמר לו לקנות בבית המרחקת, רק נדמה לו שאמר לו לקנות צונג של אקס (לשון של שור) וכך עשה כשבא לביתו, שהלך למקולין וקנה לשון של שור והניח תחת לשונו של בנו והתחיל לדבר. ואז נסע החסיד הנ"ל לאדמו"ר זצ"ל לבשר לו הבשורה הטובה איך שבנו התחיל לדבר. ואז שאלו אדמו"ר זצ"ל איך עשה, וספר לו כנ"ל. אז שחק אדמו"ר זצ"ל ואמר בזה מתברר תוקף האמונה שהיא גדולה מאד, שאף שטעה בדבריו, האמונה המשיכה הישועה. והמעשה מפורסם. (תועפות ראם, עמוד 44).

אם נמצא בקרבת מקום עם אדם שאינו מאמין בצדיק, הרי זה מפריע גם למי שמאמין שלא יוכל להזושע

הרה"ק רבי ארי' יהודה מאוז'רוב זי"ע פירש בפסוק "ותצחק שרה בקרבה לאמר כו' ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי היפלא מה' דבר כו' ותכתש שרה לאמור לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקת" (בראשית יח, יב-טו). הפסוקים האלו אין להם פירוש וכבר דיברו בזה,

ושמעתי בזה בשם הרב הגאון הקדוש מורינו הרב שלום ז"ל מבעלזא, דנודע כאשר הצדיק מבטיח לאחד איזה דבר על פרנסה או בנים או רפואה צריך להיות לו אמונה בהצדיק בזה, ובאם לאו קשה לו להוושע. וגם באם אז בעת שהצדיק מבטיח לאותו האיש דבר הנצרך לו עומד שם עוד איש אשר אין לו אמונה בהצדיק, אזי מקלקל ג"כ לאותו האיש שלא יוכל להוושע, ומקרר אותו ג"כ וקשה לו להוושע. והתקנה לזה הוא שיקטין הדבר ויקרר הדבר לפני אותו האיש שעומד שם בדיבורים, מה יוכל להוושיע זה הצדיק הדבר הלזה, אין לו כלל כח לזה וכדו', שאותו האיש לא ידע שהוא מאמין במחשבתו בהצדיק ואזי נשאר הדבר קיים אצלו באמונתו השלימה ולא יוכל אותו האיש האחר השומע לקרר אותו ולהשבית אותו מאמונתו. וזה פירוש הכתוב שעל "והוא אחריו" (שם פ' בתרגום יהונתן וירושלמי וישמעאל קאי בתרי', והיתה יראה שרה שמחמת שישמעאל שומע ג"כ זאת והוא לא יאמין בזה ויקלקל ויקרר ג"כ אמונתה שלא תוכל להוושע ע"ז, ולכן צחקה שרה בקרבה, וזה דוקא בקרבה שלפני קרובי העם צחקה זאת לאמר אחרי בלתי כו' כדי שהם יסברו ויחשבו שהיא ג"כ לא האמינה בזה ולא יוכלו לקרר אותה מאמונתה, זאת הי' כוונת שרה ע"ה. אך השי"ת אמר שזה שייך רק בצדיק המבטיח, שיוכל להוליד איזה קטרוג אשר לא יוכל להוושע ע"ז, אך אצל השי"ת לא שייך זאת, שאצל הצדיק צריך אמונה, שע"י אמונה יוכל להמשיך הדבר למטה, כנודע דברי הצדיק הקדוש מנזכיש זצ"ל שנקרא אמונה מלשון "ויהי אומן את הדסה" (אסתר ב, ז) שיכולים להמשיך ע"י אמונה כל דבר, אך אצל השי"ת לא נצרך זאת, ולא יוכלו כלום לקלקל אף שיהי' כמה שלא יהי' להם אמונה, וברצונו לא איחרה שום דבר. (ברכת טוב, פרשת וירא).

וכן הובא גם בשם האהבת ישראל זצ"ל:

שמעתי מאדמו"ר בעל אמרי חיים מויזניץ ז"ל בשם אביו הרה"ק בעל אהבת ישראל זצ"ל שאמר: לא מיבעיא שמי שאינו מאמין בצדיק שאינו יכול להוושע אצלו, אלא אף אם יש שם בחדר הרבי מי שאינו מאמין ברבי, ג"כ מפריע להישועה. (מפיהם ומפי כתבם עמ' קג).

אצל צדיקים צריך להאמין שאין הדבר כפי שנראה לעינים

צדיקים אומרים אמונת ה' מזככת את הנפש, ואמונת צדיקים מזככת את הגוף. והביאור, כי שם אינו רואה דבר, והוא מאמין, אבל אצל צדיקים הרי הוא רואה, והוא צריך להאמין שאין הדבר כמו שהוא רואה, הוא רואה אותם אוכלים ושותים ומדברים עם בני אדם, ובאמת הכל הוא חלק אלקי ממעל. אכן כאשר האדם משבר את תאוותו בעת אכילתו ושאר עניני עוה"ז ורואה שאפשר לאכול ולא להיות זולל וסובא וכדו' עי"ז יוכל לבוא לאמונת צדיקים. (אבקת רוכלים דבורי קודש אות עד)

מדרגת אמונת חכמים יותר קשה להשיגה מאמונה בה', לכן היא חשובה יותר

מצינו שהקפיד ה' על כבוד עבדיו יותר מכבוד עצמו (בר"ר לט, יב), וכן מרומז בפסוק "הללו עבדי ה'" ואח"כ "הללו את שם ה'" (תהלים קיג, א) בשם צדיקים: אמונת ה' מזכך את הנשמה, ואמונת חכמים מזכך את הגוף. ולכן מדרגת אמונת חכמים גבוהה יותר, היות והוא קשה יותר להשיגה, וכל הקשה יותר חשוב יותר. (בית אברהם עמ' קכו).

השמחה בבית השואבה עבור בך שזכינו לקיים כ"ב הרבה מצוות בחודש תשרי שנעשו על פי אמונת חכמים

שאלו להחסיד המפו' רבי אברהם יצחק מהורודוק ז"ל הענין משמחת בית השואבה, ואמר בשם ספרים, בשביל שכל המצוות מחודש תשרי נעשים הכל ע"י אמונת צדיקים, זאת אומרת, תקיעות אין אנחנו יודעים במה לתקוע ואין לתקוע, רק החכמים אמרו בשופר וכל עניניו ודיניו, וכמו"כ ביום הק' "ועניתם" אין אנחנו יודעים במה לענות נפש אם באכילה או בדבר אחר, כמו שדרשו בש"ס, וכמו"כ בסוכה, כמה דפנות וכל דיניו, וכמו"כ בפרי עץ הדר, מה וכל

המינים, וממילא כשמקיימים כ"כ מצות והכל ע"י אמונת צדיקים, בשביל זה הוא עיקר השמחה. (כתבי הרה"ח ר' מאיר ברנשטיין ז"ל הי"ד).

החסידים שיש להם ספיקות ברבם לא יספיקו להחזיק בצדיק כאשר יעבור להוציא אותם מהגיהנום

אי' בספר תולדות יעקב יוסף (פרשת קרח אות ה):

"והענין דכתבתי במקום אחר ביאור ש"ס כל המבזה ת"ח אין רפואה למכתו (שבת קיט:). ושמעתי כי "עוברי בעמק הבכא" וגו' (תהלים פד, ז), שיורד הצדיק דרך גיהנום כדי להעלות הרשעים האוחזים בו, מה שאין כן המבזה וכו' ודפח"ח". והביאו בדגל מחנה אפרים (פרשת צו ד"ה ועתה) "כדאיתא בספרים הקדושים של הגאון מפולנאה בשם הרב המגיד ז"ל מבאר המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו (שבת קיט:). כיון שאינו מאמין בו ואינו נותן לב בעבור הצדיק דרך גיהנום לידבק בו בשביל שלא היה מאמין בו בחייו לכן אינו עולה עמו".

כבוד קדושת אדמו"ר [ה"ה הרה"ק ר' ירחמיאל משה מקאזניץ] אומר, שהחסידים אשר יש להם אמונה שלימה ברבם בלי ספקות, אזי לאחר הסתלקות רבם כשיוליכו את רבם דרך גיהנום, תיכף יאחזו ויחזיקו עצמם ברבם ויעלו עמו, אמנם החסידים אשר יש להם ספקות ברבם בין כך ובין כך עד שיעיינו אם הוא רבי או לא – לא יהיה להם שהות להחזיק בו וישארו שמה. (ספרן של צדיקים – מערכת הרה"ק ר' ירחמיאל משה מקאזניץ אות יא).

הדרך להתקשר לצדיק ע"י ריבוי הנסיעות אליו

הגיד הרה"ק בעל ישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע לחסיד אחד ששאלו כיצד יכולין להתחזק ולהתגבר באמונה בצדיקים, אמר לו: "שאלה זו שאל אבי (הרה"ק רבי יחיאל אדמו"ר הזקן מאלכסנדר זי"ע) את מורו ורבו האדמו"ר הזקן מווארק, והוא השיב כי העצה לזה הוא לבוא אל הרבי לעתים תכופות" (צדיק באמונתו ח"ב ע' קכז אות ג, ומשם בתולדות הישמח ישראל ע' קלג).

מקובל אצל חסידים אשר מושכל ראשון של הצדיק הוא רוח הקודש ולא ינסה להטות את הדברים

"שמעו כי נגידים אדבר" (משלי ח, ו). החסידים הבאים אלי רוצים שאסכים לרצונם בשאלתם, וכל כך המה מצערים אותי עד שאסכים לרצונם, אבל זה לא מן השמים, וזה פירוש הכתוב "שמעו כי נגידים", אם מושכים אותי לרצונם, אני "אדבר", דיבור בעלמא בלי שום רוח הקודש. (חי' הרי"ם משלי).

סיפר הה"ג החסיד רבי בן ציון [אסטראווער] זצ"ל, אשר אחרי כמה שנים הרבה אחר חתונתו רצה להתחיל לעסוק במסחר ופרנסה, ונסע לורשה, ושאל בזה עצת כ"ק מרן הגה"ק [החי' הרי"ם] זצ"ל, והשיב לו בזה"ל: סוחרים נמצאים הרבה, לכן ארצה להחזיק אותך (בל"א אמר דיך דעהאלטין), ואח"ז סיים הלא לא תסע עדין בחזרה ונראה בזה עוד. ואז הרהיב הרה"ח הנ"ל עוז בנפשו, להשיב לו: אשר עתה לא ישנה עוד כלום בזה מעתה, כי ידוע אשר מושכל הראשון של הצדיק הוא הרוח הקודש. (וילקט יוסף אות עד).

וכן היה אומר אדמו"ר מהר"א מבעזלא זצ"ל:

כששואלים אותי הנני עונה מה שמזמנים לי מן השמים לענות. אך כשלוחצים עלי ודוחקים בי – אני עונה כבעל הבית [בעל באטיש, ולא כתשובה של רבי], מכאן למדו חסידים כי אין לדחוק ולהתעקש ולחזור על שאלה שהתקבלה עליה תשובה מפני הצדיק, בתקוה לקבל תשובה אחרת. כי על כן התשובה הראשונה היא זאת שבאה לצדיק משמים. התשובה האחרת היא כבר בדרגת "בעל באטיש". (בקדושתו של אהרן, ח"א עמ' קלד).

כתיב אצל בלעם (במדבר כב, יט-כ) "ועתה שבו נא בזה גם אתם וגו' מה יוסף ה' דבר עמי וגו' אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם" וגו'. הלב שמחה אמר בשם האמרי אמת שכאשר שואלים אותו את אותה השאלה פעם שנית, פעמים הרבה משיב אחרת מבראשונה, כי אם מכל מקום רוצה כך משיב לו כרצונו, וזה אינו עסק. בלעם גם, בראשונה נאמר לו "לא תלך" (שם פסוק יב), ואחר כך כששאל עוד פעם, "ואדעה מה יוסף ה' דבר עמי" אז נאמר לו "אם לקרא לך וגו' קום לך אתם", ומכאן דרשו (מכות י:) בדרך שאדם רוצה לילך וכו', ועל ידי זה נטרד. (איים רבים, דף תק"ו).

רק השמר לך "ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך" (דברים יז, י). פירוש שתשמור פיו ולשונו לעשות רק דבריו הראשונים היוצאים מפיו הקדוש, כי כן הם הדברים אשר ממקום קדוש יהלכון, כי נובעים הם מן המקום אשר יבחר ה', ועל כן "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך", כי אם חס ושלום תתחיל להטות דעת הצדיק לסור לדעתך ויטעים לדיבורך, תדע כי אף שיטעים לדעתך אכן לא זו הדרך האמיתי לסמוך עליו, כי יש צד ימין ושמאל, וזהו "לא תסור וגו' ימין ושמאל", כי כאשר תסור קצת מדבריו יהיה בהם ערבוב ימין ושמאל, ולא זו הדרך הישר אשר הי' מוכן להגיד לך, ועל כן לא תסור רק אותו תשמור ובו תצלח. (אמת ליעקב להרה"ק רבי יעקב יצחק מבלענדוב זי"ע פ' שופטים).

רבינו (הרה"ק רבי יואל מסאטמאר) ז"ל אמר:

שאצל אביו הקדושת יו"ט ראו שהמושכל הראשון שלו היה בבחינת רוח הקודש. פעם סיפר הרה"ג ר' חיי"ל גאלדמאן ז"ל האבד"ק נייפעסט לרבינו ז"ל, שאביו הגה"צ ר' יוסף גאלדמאן זצ"ל האבד"ק נייפעסט שאל פעם את רבו הקדושת יו"ט על איזה ענין מסובך שלא ידע לשות עצות בנפשו כדת מה לעשות, ובשיקול הדעת הראשון אמר לו הקדושת יו"ט שלדעתו יעשה כה וכה, ואח"כ המשיך עוד הגה"צ הנ"ל להסביר להקדושת יו"ט את צדדי השאלה בפרטיות, ואמר: רצוני שכ"ק רבינו יעיין היטב בדבר ויחזה דעתו בבירור. ענה לו הקדושת יו"ט: מה רצונך לידע, האם רצונך לשמוע חוות דעתי לפי שכלי הפרטי, או רצונך לידע מה שחנני אלקים בדבר כפי שנשפע עלי ממרום, כי מה שאמרתי לך מקודם לפי משקל דעתי הראשון, אינו חוות דעתי הפרטי, כי אם הדיבורים שחנן אותי אלקים בנידון שאלתך בשיקול הדעת הראשון, ויותר טוב לשמוע עצת ה' אשר הוא תקום.

ואמר על זה רבינו ז"ל, שידוע לו ענין זה מהרבה מאורעות שהיו אצל אביו הק' שהמושכל ראשון שלו היה מעין רוח הקודש שנזרקה בו, שנתן לו הקב"ה דיבורים בפיו להשיב לשולחיו דבר. (מושיען של ישראל).

אמונת חכמים צדיכה להיות כאילו שמע בעצמו מפי הקב"ה

ברש"י פרשת שמות (ג, יח) כתב שפסוק הראשון הוא של יעקב, והשני של

יוסף, היינו שמתחילה מסר הקבלה שבידו מיעקב, ואחר כך אמר בעצמו. ואם כן לכאורה הוא רק קבלה מיעקב לבד, וברש"י מפורש שהיא קבלה מיעקב ומיוסף.

וצריך לומר שכאן נאמר חיוב שהאמונה בנביא ובדברי חז"ל הוא שיהיה כאילו בעצמו שמע זה מהקב"ה, ולא יתחשב אצלו כשמיעה אלא כראיה ממש. עיין ברש"י פרשת יתרו על פסוק "אתם ראיתם" (כ, יט), ונמצא ממילא שהוא קבלה גם מיוסף כאילו יוסף קיבל זה בעצמו מהקב"ה. (דרש משה, מהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל).

סיפר לי חסיד א', שפ"א אחר התורה שדיבר הרה"ק רבי ישראל מוויזניץ בעל "אהבת ישראל" מאמונת חכמים, סיים: אם איש א' נוסע לצדיק ואינו מאמין אפילו אומר לו על יום שהוא לילה ועל לילה שהוא יום, מאבד הוצאותיו שמוציא בנסיעתו להצדיק, שהלא גם הוא רואה שהוא יום ואעפ"כ אומר שהוא לילה, הוא רואה שהוא לילה ואעפ"כ אומר שהוא יום, וסיים בהתלהבות גדול אין כונתי עלי רק מי שהוא צדיק באמת, עכל"ק, כי שפלותו וענוותנותו מי ימלל. (אור ישראל עמ' ד אות טז).

מעשה רב

הרב הקדוש בעל ישמח משה זצ"ל קרא פעם לנכדו בעל הייטב לב ואמר לו: עתיד אתה להיות רבי, לכן אלמדך דבר חשוב. זה עתה נתתי לב' אנשים קמיע, לאחד מהם יועיל הקמיע, ואלו להשני לא יועיל מאומה. והטעם, כי הראשון מאמין בדברי וברכתי, לזאת הקמיע תועיל לו, ואלו השני שאינו מאמין, למרות שנתתי לו את אותו הקמיע, לא יועיל לו ולא מיד, כי הכל תלוי לפי האמונה. (עי' בהקדמה לישמח משה על נ"ך – תהלה למשה ט).

סיפר הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זי"ע: ידוע לי מצדיקי אמת, ומכמה צדיקים במדינת אונגארין, שריפאו את החולים דוקא בדברים שעפ"י דרך הטבע יש בהם משום סכנה למחלה, וזה כעין מה שמצינו בחז"ל (שמו"ר כג, ג) שהעץ שהשליך משה להמתיק המים דבר מר היה, [ובמכילתא שם: רשב"ג אומר בא וראה כמה מופרשין דרכי הקב"ה מדרכי בשר ודם, בשר ודם במתוק מרפא את המר, אבל הקב"ה מרפא את המר במר וכו', עי"ש], כי כל עיקר הרפואה לא המשיכו אלא בכח התפלה שבקשו רחמים על החולה, ועל פי בקשתם נמשכה פעולת הרפואה באופנים שבניגוד לחוקי הטבע. גם זקני הקדוש בעל ישמח משה זי"ע שהיה רגיל ליתן קמיעות לחולים ידוע היה שעיקר פעולתו בכח התפלה, [ודבר זה לא ידעו אחרים, וד"ל], וכך כתב במכתב להגה"צ מטשענגער זצ"ל בקשתי בעדך וראיתי שהיתה תפלתו שגורה בפי והנני שולח לך קמיע וכו', כלומר שהישועה נמשכה כבר בתפלתו אלא שבשביל להסתיר את הדבר נותן לו גם קמיע שהרואים יתלו בה את סיבת הרפואה.

אשר על כן אנשים שבאו לשאול בעצתם מתוך אמונת צדיקים נושעו על ידם בדרך פלא, ואילו מי שבא מתוך מחשבה שזו תרופה טבעית הידועה לצדיק ממילא תלו בו חוקי הטבע, ומכיון שעפ"י טבע היה זה סם המות לחולה לב

אין כל פלא שהוחמר מצבו ביותר, ורק כאשר שמע בדבר איש האלוקים מתן אמונת צדיקים אז עלתה לו ארוכה.

וכן מובא בספר גשמי ברכה (עמ' תפ"ט), שהרה"ק הדברי חיים מצאנז צוה לאחד שהיה חולה לב לשתות קאווע שחור, ונתרפא. ושמע א' שהיה חולה באותו חולי, ושתה קאווע ולא הועיל כלום אלא אף הזיק. ובא לפני הרה"ק ואמר שעשה אותה העצה שנתן לפלוני, וגער בו הרה"ק הרי קאווע לא טוב ללב. ושאלו האיש א"כ מה אעשה, והשיב לו הרה"ק תשתה קאווע! ואז הועיל לו ונתרפא.

א' מחסידי הלעכוויטשער [הרה"ק רבי מרדכי זי"ע] ר' מאיר היה לו שותף ושמו ר' גרשון והיה מתנגד, וכמה פעמים הפציר ר"מ בשותפו שיסע עמו אל רבו הקדוש, ולא אבה. פעם נזדמן שהיו שניהם בלעכוויטש לרגלי מסחרם, וביקש ר"מ מר"ג שילך עמו לבית רבו, ונעתר לו ובאו שניהם להלעכוויטשער לעת האוכל, וראה ר' מאיר ששותפו ר' גרשון נתפעל מאד, וכשיצאו שאל ר' מאיר את שותפו: מה זה שנתפעלת כ"כ מביאה ראשונה, והשיב ר' גרשון: ראיתי שהיה בקדושה כ"כ והיה אוכל בבחינה שכהן גדול עובד עבודה. ובא ר' מאיר בתרעומת אל רבו, ושאלו לו: היתכן, אשר זה שבא פעם ראשונה ראה תיכף עבודתכם, ואני נוסע זה כמה ואיני רואה, והשיב הלעכוויטשער: הוא מתנגד וצריך לראות, ואתה חסיד וצריך להאמין. (ספרן של צדיקים מער' הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש אות ה)

מעשה ביהודי שנסע להרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע לשבות בשינאווא לשבת שירה בפרשת בשלח, בהיותו ברכבת נטפלו אליו משכילים מליצני הדור, הם השמיעו בפניו דברי לצון והיתול על החסידים הנוסעים לרבים ומאמינים בכחו, נפל אותו יהודי ברוחו ועלו בלבו הרהורי ספק באמונת צדיקים. בשב"ק בשעת קריאת התורה, קרא רבינו [הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע] בקול עז ובדביקות עצומה את המילים 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ופנה אל אותו חסיד, וקרא לעברו: ולא כפי שהם אומרים. (רבינו הקדוש משינאווא עמ' רעו)

סיפר כ"ק אדמו"ר מוויזניץ (שליט"א) [זצ"ל]: פ"א ניגש החסיד ר' משה מסקאלא להס"ק [בעל האהבת ישראל מוויזניץ זי"ע] בצעירותו, תפס בבגדו, ואמר לו: **מי שאינו מאמין שהתורת חיים היה הבעל שם הקדוש, הוא אפיקורס גמור!** ובשעת אמירתו אלו התיבות, (האט געברענט אין איהם א העליש פייער), בערה ויקדה בו אש קודש. את המעשה הזה סיפר הס"ק לאבי הקדוש [הרה"ק רבי חיים מאיר מוויזניץ זי"ע], וסיפר אבי הקדוש, שכששמע מהס"ק את הסיפור הזה אחזתו רעדה (האט איהם געחאפט א דראזשע), ואמר ע"ז אבי הק': שאין פלא בדבר (מה שהפליא החסיד הנ"ל גודל קדושת התורת חיים), כי לפי ערך התקשרות החסידים לרבותיהם בדורות הקודמים, אין פלא במה שאמר. (שבת הילולת תורת חיים תשמ"ז).

שמעתי מפי אחי כ"ק מרן [הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר] (שליט"א) [זצוק"ל], אשר עמד פ"א אצל רבינו הקדוש ובא לפניו אחד עם זוגתו שהיו חשוכי בנים ר"ל, והפצירו מאד שיוושעו עם בן זכר, אולם הם לא רצו לילך מאתו רק שיבטיח להם הבטחה בפירוש שיהיה להם בן זכר, והקפיד ע"ז ואמר: ראו נא מה שנעשה כעת, הנה מצינו גבי חנה שבאתה אל עלי הכהן בתפילה שיהי' לה בן, ואמר לה עלי הכהן "ואלקי ישראל יתן לך את שلتך" (שמואל-א א, יז), **ולא הבטיח לה רק בירך אותה**, מיד כתיב "ופניה לא היו עוד" (שם שם, יח), **שהיתה מאמינה בבירור שיש לה הנער על ידה** [אויף די האנד], **ועכשיו רוצים דוקא הבטחה**. (עשר זכויות מער' בעל ישמח ישראל מאלכסנדר אות כג)

סיפר לי איש מהימן, שבהיותו בבחרותו ונסע לווארקא, נסעו ג"כ אנשים הא' בשמו ר' יודיל שו"ב בסטאק הסמוך לווענגראווי, ועוד איש א' ושמו ר' הירש, סיפרו אשר בעת היות דו"ז הרה"ק מו"ה אשר ז"ל מזעליחאב בווענגראווע הי' בעיניהם כחוכא, ודברו סרה עליו, ואח"ז לאשר היו יראים, דיברו ביניהם שילכו אצלו לקבל שלום, ויראו אם ירגיש שהמה דיברו וחרשו רעה עליו, אז ידעו כי הוא אדם גדול, ואם לא, ידעו את אשר לפניהם. ויהי כבואם לבית הנכון לו, וישא את עיניו וירא אותם ברע, ולא נתן להם שלום, אך פתח פיו: דוד המלך ע"ה אמר "לוה רשע ולא ישלם" (תהילים לז, כא), הרשע בדעתו לדבק

בהצדיק (מלשון ילוה אישי), "ולא ישלם" אולם אינו בשלימות הדביקות ולנסהו בא, אולם "וצדיק" עכ"ז "חונן" במתנת חינם "ונותן" שלום להם, ואח"כ נתן להם שלום. (תפארת היהודי אות כ)

פ"א במחרת יו"כ קבלו סיעת אברכים ברכת פרידות שלום [מהרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע], ויפגוש בא' להוכיחו על ביטול תורה, ויתנצל האברך, ואמר: אם אמנם כי לא קבע לימודו בביהח"ס, אולם בביתו הוא לומד כל היום, ומפני חולשת כחו איננו יכול לקבוע לימודו בביהח"ס כי יהי' מוכרח להרים קולו מפני רעש הלומדים שם, ויען רביה"ק: הלא באופן זה תהי' עם הארץ, כאז"ל (עירובין נד.) בהאי תלמידא דגריס בלחישא, אתיא ברורי' ואמרה לי' לא כך כתוב "ערוכה בכל ושמורה" (שמואל-ב כג, ה), אם ערוכה ברמ"ח איבריו משתמרת, ואם לאו אינה משתמרת, ועוד שם "חיים הם למוצאייהם" (משלי ד, כב), אל תיקרי למצאייהם אלא למוצאייהם בפה. ויקבל עליו האברך הלז לקבוע עתותיו בביהח"ס בבוקר ובערב, אבל התנצל עוד הפעם אשר בצהרים ילמד עכ"פ בביתו, כאשר דירתו רחוקה הרבה מביהח"ס ואם ילך וישוב אז שכרו יצא בהפסדו. אזי פתח רבינו ואמר: מדוע לא תאמר פשוט 'מברויכט דוך אפיס אין דער היים אויך זיין' (צריכים הרי להיות גם בבית קצת), ואמר להעומדים בדרך צחות, הראיתם רבי כזה שיאמר היפך ממה שכתוב בהתורה, שנא' 'נקי יהיה לביתו שנה אחת' (דברים כד, ה) מען זאל א גאנץ יאהן זיין אין דער היים, והרבי אומר מ'זאל גאר נישט זיין אין דער היים [התורה אומרת להיות כל השנה בבית והרבי אומר לא להיות בכלל בבית]. אבל שמעו נא, בבעל הטורים שם כ' לאמור, נקי יהי' לביתו שנה ס"ת השם הוי' ב"ה, אז מען האט דאס אין דיא מחשבה שאד"ט נישט אין דער היים צו זיין [כאשר זה נמצא במחשבה אז לא מזיק להיות בבית], אבל הכרת פניך ענתה בך, **מלפנים האמינו החסידים כי הרבי יודע מה שהחסיד עושה בביתו, וכהיום נכנסים מיט אזעלכי פנימער** [עם כאלו פנים] ואינם מאמינים כי הרבי יודע, דאס קען א גלאטער יונגערמאן אויך דערקענין. ואחרי עבור לפניו עוד איזה אברכים פגש גם באחר, וא"ל: אל תדמה בנפשך כי לא גם עליך נאמרו הדברים. (תפארת ישראל אות רצא).

שמעתי מאדמו"ר הרה"צ רבי מנחם מענדל מגלאגוב זצ"ל, בהיותו בק"ק ריבאטיץ לשבת קודש, שסיפר מעשה, מתלמידי הרב הצדיק קדוש ה' מלובלין, שהיו מסופקים באיזה ענין בזה"ק, ושאלו את רבם, ואמר להם. אח"כ היו מחולקים בדעתם מה שאמר, אמר להם הרב הקדוש רבי משה ליב מסאסוב: שכל זמן שלא תאמינו, שהמיטה אשר הרב שוכב עליה, היא בבחי' הר סיני, והרב הוא משה רבינו, לא תבינו מה שיאמר, וזה נאמר בפרשת יתרו "אל המדבר אשר הוא חונה שם הר אלקים" (שמות יח, ה) ר"ל בכל מקום שהוא חונה שם, אפילו במדבר, הוא הר אלקים. גם כתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (שם ג, ה) ר"ל שבכל מקום שהוא עומד, הוא אדמת קודש. [תורת בית דינוב עמ' נז (כה)].

סיפר הרה"ג בוצינא קדישא קדוש אלקים מרן ר' יהודא ליבלי איגר מלובלין זצוקלה"ה זי"ע: כאשר היה עלם ולמד אצל זקנו מאור הגולה הגאון ר' עקיבא איגר זי"ע הזדמן שבא לשם הגאון מאור הגולה ר' יעקב מליסא זי"ע, והיה צריך אז כמדומה איזה טובה ממנו בשביל אנשים שרדפו אותו, כי הגה"ק רע"א היה גדול כבודו למאוד אצל כל סוגי אנשים כידוע, והקרה ה' מקרה טהור שבאותו עת בא ג"כ חתנו הגה"ק מאור הגולה ר' משה סופר זי"ע לדרוש בשלום חותנו, ושמח הגה"ק רע"א למאוד באורחים הנכבדים עמודי עולם הללו, ומיד אמר להרבנית שלו שתכנה סעודה גדולה לכבודם, ואצלו היה המנהג שתמיד היה איזה מבניו או מנכדיו משמש אותו בסעודה, ובעת ההיא בשביל כבוד האורחים הקדושים הללו צוה לבחור חריף אחד משיבתו הקדושה שהוא יהיה המשמש בסעודה, וכן היה, ובתוך הסעודה כיבד הגה"ק הרע"א להגה"ק מוהר"י מליסא שיבשם השולחן מגדולת תורתו, ופתח הגה"ק מוהר"י את פיו הקדוש ואמר פלפול עצום ונורא בסוגיות עמוקות כיאות לומר לפני הני אריותא. ואחרי גמרו, שאל הגה"ק רע"א את חתנו הגה"ק החתם סופר: ואתם מה תשפטו על ככה והשיב לו: אני אומר שכל דבריו מופרכים, ופתח את פיו הקדוש ועלה הרים וירד בקיאות, ובגודל כחו הראה שכמעט לא מצא הגה"ק מליסא ידיו ורגליו בפלפול שאמר. וחלש דעתיה דרבי עקיבא מחמת שהרגיש את החלישות דעת של הגה"ק מליסא ובפרט שהיה אז נרדף קצת, וע"כ קרא להבחור המשמש בסעודה, ושאלו: מה אתה אומר בענין

הפלפול הלז של הני תרי אריותא, והשיב אני רואה שהצדק עם הגאון מליסא ואיני מבין כלל הפירוכות של הגאון מפרעשבורג, ופתח גם הוא את פיו בפלפול חריף למאד עד שהשיב כל דברי הגאון מליסא על בסיס הצדק והאמת והראה בהיפך שלכל דברי הגאון מפרעשבורג יש פירכא וסתר דבריו מרישא לסיפא, עד שהשתוממו כולם על החתם סופר הקדוש מה ראה על ככה לסתור הפלפול הנכון של הגאון מליסא.

וכאשר תם הבחור את דבריו, געה החת"ס בבכיה, ואמר: באמת הצדק אתי, אך מה זה תמיה, **הלא אם יצוה רבינו חותני אל אבן לדבר, גם האבן מקיר יזעק וידבר את אשר יחפוץ רבינו**. וסיים הגה"ק מורינו הרב לייב'ל זי"ע הנ"ל אל האנשים העוטרים סביבו, אל תדמו בנפשיכם שדודי החתם סופר הקדוש זצ"ל אמר הדברים הללו רק מן השפה ולחוץ חלילה, לא כן הוא, **רק דודי האמין באמונת אומן בזקני הקדוש שאבן מקיר יזעק אם רק יצוהו**, ומה גם שזה שהתלמיד הראה נפלאות כ"כ בלימוד, היה באמת כמו אבן שמדבר, כי ראשית לא שמע כלל דבריהם ז"ל על הסדר כי היה טרוד בעבודתו להיות יוצא ונכנס לשמש בסעודה, ועוד הלא עבה קטנם ממתניו ולא הגיע כלל לקרסוליהם, וסיים הגה"ק מוהר"ל הנ"ל **שכך באופן זה צריך להיות אמונת צדיקים**, זכותם הרב יגן עלינו ועכ"ל"א. (תפארת הצדיקים עמ' 24)

כשקבוצת חסידים ישבו ודנו האם מי שאומר על רבינו משינאווא שהוא מקובל בעולם כרבן של ישראל שהוא אינו בעל רוח הקודש, **האם יש לו דין אפיקורוס**. כשסיפרו לרבינו על הדיון, השיב: אם אומרים עלי שאינני בעל רוח הקודש אינני יודע אם בזה יש לו דין אפיקורוס. אבל אם אומרים אחרת ממה שיראים וחסידים אמת אומרים כן יש לו דין אפיקורוס. (דברי יחזקאל החדש בסופו, י"ג אורות עמ' קמה)

כידוע דברי מורינו הרב אהרן מבעלזא זצ"ל היו בעיני רבינו (כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג זצוק"ל) כדברי האורים. פעם בשיחה עם שאר הרה"צ רבי דוד הלברשטאם ז"ל מקשאנוב, נסבה שיחתם על כך שהרבי מבעלזא נוהג להשתמש בש"ק במאור האלעקטר"י, ורבינו התבטא בלשון זו: איש יהודי

המשתייך לחסידים, והינו מהרהר אחר מעשיו של האדמו"ר מבעלזא **צריך לבדוק אחריו**. (לפיד האש עמד תד (ז))

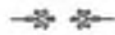

סיפר הרה"ח ר' משה'לי וואלער ז"ל, ששמע בעצמו מאת הרה"ג הר' דוב בעריש מייזליש ז"ל אבד"ק ווארשא, כשהי' במסיבה יחד עם איזה מרבנים מגדולי החסידים, ובתוך שיחתו גינה מעשי המתנגדים הקיצונים שבודים מעשים שקרים על הנהגת החסידים שעוברים ח"ו על איסורים והכל מחמת ריבוי המפלגות וכו'. אז שאלהו א' מידידיו מן הרבנים היושבים אז אם כ"ת מכיר ויודע האמת שהכל מלשינות ושקר, א"כ למה לא נהפך עד עתה להיות בפרסום בין עדת החסידים, ומכש"כ אחר היותו זמן גדול בידידות ובצוותא חדא עם רבינו הקדוש החי' הרי"מ זצ"ל מגור. השיבו הרה"ג הנ"ל: היא הנותנת, הוא זצ"ל גרם לי שהוכרחתי לבטל רצוני ונשארתי מחוץ לעדת החסידים. והענין הי' מפאת ב' דברים שסיפר לי מהפלגת רבותיו, פ"א כשישבנו יחד הפליג מאד בשבחיו של הגאון הרבי ר' יונתן אייבישיץ זצ"ל בעל אורים ותומים, וסיפר בהפלגת חכמתו בכל הענינים, ושהי' לו נשמה קדושה וטהורה מבחי' גבוהה מאד, אבל ע"י המחלוקת שהי' נגדו מגדולי ישראל הי' לו עיכוב בדרכו, וסיים אח"כ ואמר: כי לולי המחלוקת והרדיפות שהיו לו הי' יכול להגיע בגדולתו כמעט לדרגת הרבי ר' בונם [מפרשיסחא] זצ"ל. ועוד פ"א דיבר עמי מגדולתו של היהודי מפרשיסחא זצ"ל, ואמר: כי הנהו מאמין בבירור שהיהודי בעת שהעלה עשן מפיו הלילקע, כיון אז ממש אותן הכוונות שכיוון הכהן הגדול בהקטרת הקטורת לפני ולפנים. והנה אם הייתי שומע דברים כאלו מאיזה איש אחר יהי' מי שיהי' לא נשתוממתי כ"כ בודעי כי רק בפיו הנהו אומר כך, אבל אין זה אמונה גמורה בלבד רק דמיון של מחשבה בעלמא, אבל כאשר שמעתי זה מפיו הקדוש ואני הכרתיו היטב כי אם הנהו אומר כן בוודאי קבוע בתוך לבו אמונה חזקה שכן הוא הדבר, ואיך יכולתי אח"כ להתדבק לחסידים עכ"ל. (מאיר עיני הגולה אות ע"ה)

הרבי רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר ז"ל סיפר מעשה נפלא מבעל התניא, וז"ל: פ"א בא הרב רבי שניאור זלמן לביהמ"ד וראה שבנו הנחמד הלך

מלובש בבגד חדש ויפה, וא"ל: בני, עני כמוך תלבש בגד יקר כזה, והשיבו: אבי יקירי, הלא יש לי נדן מונח אצל איש גביר פלוני, וגם הלא בנך אנכי, א"ל: תדע בני, מה שאינו ביד האדם אינו שלו, ומה שאתה בני, מי יודע מה יולד יום. ולא עברו איזה שבועות והגביר הנ"ל ירד מנכסיו עד ככר לחם ר"ל, ובן הרב ירא הי' לעבור אפילו לפני הגביר שלא יהי' לו כנושה, גם באיזה זמן הי' מוכרח אביו הרב לברוח מביתו מפני המלשינות והמסירות עליו כידוע, ואז הבין בטוב בן הרב דברי אביו כי הכל הי' גלוי וידוע לפניו, ושאל את אביו מפני מה לא גלית את אזני שאקח בחזרה את המעות מהגביר כדי להציל העשוק מיד עשקו, והשיב לו אביו: תדע בני, **כי עיקר היא אמונת צדיקים להאמין שכל דבריהם הם נאמנים וקדושים** כאז"ל שיחות חולין של ת"ח צריכים לימוד. (תפארת ישראל בהקדמה).

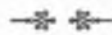

אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיו וכו' (מו"ק יז), ומי מכיר מלאך ה' לידע אם הרב דומה לו. אולם, מעשה היה בתלמידי הרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ל, ששוחחו פעם במעלותיו של רבי, זה אמר כך וזה אמר כך. נענה א' מהם, ואמר: ששמע, שמי שאינו מאמין **שכאשר רבו מנענע בכובעו, הריהו מנענע הז' רקיעים שבשמים**, אין לו אמונת חכמים. ובאותו הרגע נכנס **הרבי ר' בונם זי"ע**, ושאל לבני החבורה במה עסקו, וסיפרו לפניו הדברים. אמר להם: איתא בגמרא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות וכו', וקשה כנ"ל, אולם הפירוש הוא, שכשם שאדם יודע שאין לו השגה במלאך ה', כך צריך הוא להאמין שאין לו השגה ברבו. ואז יכול לקבל ממנו תורה וחסידות. (אמרי אמת ליקוטים מס' מועד קטן)

ר' יחיאל בענעדיקט ז"ל, איש פרעשבורג, אשר רבים מגדולי הדור התארחו כפעם בפעם בצל קורתו, שעה קלה לפני התקדש היום נכנס אצלו בעל הבית, ושאל: כיצד יעשה בענין השימוש בחשמל בש"ק, ענה לו רבינו הרה"ק **רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זי"ע**: השעה דוחקת וכבר אין פנאי עכשיו לברר הלכה זו באופן יסודי, אלא מכיון ששמעתי אשר כ"ק אדמו"ר הרה"ק **רבי אהרן מבעלזא** התארח ושבת פה, יעשה נא בשבילי כמו שעשו אז. באותו

מעמד נכח ת"ח עירוני א' שהביע את פקפוקיו אם אפשר להסתמך בכגון דא על מנהג הרבי מבעלזא, באשר יתכן ואינו בקי כ"כ בענין הזה לאשורו. השתיקו רבינו זי"ע בגערה על שהתבטא כך, והגיד בין השאר: **הבעלזער רב יודע מה מתרחש בכל העולמות העליונים, ורק פה אינו יודע!?** (לפיד האש עמ' תקיז)

סיפר הרה"ק **רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג** זי"ע: ידוע אצל צדיקים, שבמחיצתם הבינו היטב את דרשת חז"ל (פסחים כב:) "את ה' אלוקיך תירא" (דברים י, כ) לרבות ת"ח, אין לנו השגה על גודל פחד שהי' בדורות הקודמים אצל הצדיקים הקדושים, לא כמו בזמננו שכולם נדחפים מתקרבים בלי שיכירו את מורא רבם עליהם. אספר כמה ענינים על ענין זה, שמזה נקבל גם קצת מושג על מדרגות הצדיקים. בעירנו רודניק התגורר דיין ישיש, הגה"צ רבי לייבוש קליינקאפ זצוק"ל, שהיה חסיד אמיתי ותלמיד חכם, אשר עוד זכר מימי בחרותו את מעמד הגעתו של זקה"ק מצאנז לרודניק, להכתרת זקה"ק מגארליץ לרב שם. הוא סיפר, שהבחורים שלמדו באותה תקופה בבית הכנסת שחו ביניהם, **שהרב מצאנז מכיר על פני בחור את כל עבירות שעשה, ומשום כך לא נכנסו הבחורים לבית המדרש, כל זמן שהותו של זקה"ק ברודניק, מרוב פחד, למרות שהבחורים היו משומרים מחטא, ידעו שאם זקה"ק יביט בהם, יראה את כל עבירות שעברו, איך הם נראים כעת ומה חטאו עוד במעי אמם, לכן התביישו להיכנס פנימה אלא התפללו במבוא בית המדרש. גם כשהלכו ברחוב וראו את זקה"ק בא ממרחק, נבהלו מאד וברחו משם, ואף ר' לייבוש המספר שנחשב לעילוי ותלמיד חכם היה בין הבורחים כדי שלא יראה אותם ויביט עליהם ועל מעשיהם (טוב לנו לדעת זאת, שנקבל קצת מושג על מדרגות הצדיקים). אלו היו מעשים שבכל יום אצל צדיקים, עד שהיו צדיקים קדושים שמרוב פחדם בעת בואם לשבות בצל רבם הרה"ק **הרבי אלימלך** זי"ע הביאו עמם י"ב חלות קטנות, משום שפחדו להיכנס לשולחנו הטהור, פן יביט בהם ויראה כל מעשיהם, לכן עמדו במקום מחבוא או בחדר אחר ולא הרהיבו להיכנס פנימה. בחינה זו נרמזה בפסוק (איוב כט, ח), "ראוני נערים ונחבאו", ופירש שם במצודות דוד, כאשר ראו אותי הנערים אז נחבאו לבשתם להתראות לפני. (שיעור חורש"י פר' ויחי תשמ"ג)**

פעם אחת דיבר הרה"ק ר' אהרן מנדל מראדזמין זצ"ל מענין מה שמספרים מהצדיקים שבדורות שלפנינו הרבה מופתים מישועות שלהם לישראל, שזה היה מצד שנפשות ישראל היו באמונה הגדולה, והיתה אמונתם חזקה מאד שתפילת הצדיקים פועל המשכת ישועות. ולכך היה אצל אא"ז מו"ר [ר' יעקב אריה מראדזמין] זצ"ל הרבה אנשים שנושעו על ידו, לפי שהיו מאמינים בו. ואם לא היו מאמינים בו אף שתפילותיו היו מזוככים ובהירים מכל מקום לא היו נושעים, לפי שהאמונה הוא הצנור שדרך בו ועל ידו נמשכת הישועה ממעיני הישועה.

וסיפר סמוכין לזה, כי בזמן שרצו מדינת פולין להסיר מאתם עול שעבוד מלכות רוסיה ומרדו בהם כידוע, והיו אחינו בני ישראל עם יד חיל פולין כידוע שהיו מסיעים להם הרבה בממונם וכחם. אח"כ כאשר גברו חיל רוסיה ובאו לעירות וכפרים ונודע להם על ידי מלשינים ומוסרים באיזה אנשים מישראל שסיעו לחיל פולין, הרגו אותם במיתות משונות ר"ל כידוע. והיה איש יהודי אחד שהיה דר בכפר זאטי, ונקרא בשם נחמן זאטער, וגם הוא היתה ידו עם חיל פולין, וכאשר שמע כי חיל רוסיה נצחו ובאים לעירות וכפרים ולוקחים נקמה מהיהודים שסיעו לחיל פולין נתירא מאד לנפשו ונסע לאא"ז זצ"ל וסיפר לו הכל איך שהוא היה מאכיל ומשקה לחיל פולין ועכשיו כאשר יבואו חיל רוסיה תהיה אשמתו גדולה אצלם ויתנקמו בו, והיה עומד ובוכה הרבה לפניו. א"ל אא"ז זצ"ל: כאשר יבואו להכפר - תסתיר ותחביא עצמך. שאל לו מ' נחמן הנ"ל והיכן אסתיר את עצמי? ענה לו אא"ז זצ"ל תסתיר עצמך בחוץ ותהיה נושע בודאי. ר' נחמן הנ"ל לא הרהיב עוז בנפשו לשאול אותו הפרוש ממה שאמר לו שישתיר עצמו בחוץ, ולקח פרידת שלום ויצא. והאמין באמת כי בטח בשעה שיבואו יעלה על דעתו היכן להסתיר עצמו בחוץ. וכשבא לביתו סיפר לזוגתו ובני ביתו כי אא"ז זצ"ל הבטיח לו ישועה בודאי.

אחר הדברים האלה כשבאו חיל רוסיה והיה מר נחמן הנ"ל בביתו, וזכר מה שאמר אא"ז זצ"ל שישתיר עצמו בחוץ יצא מביתו לחוץ, והיה ערל אחד משרת שלו עומד וחוטב עצים, א"ל הערל אדוני אפשיט את מלבושי שהם מלבושי נכרים ותלביש עצמך בהם ותהיה עומד וחוטב עצים וממילא לא יכירו אותך כלל ותציל את נפשך. וכך עשה והלביש עצמו במלבושי נכרים, ואח"כ תיכף באו חיל רוסיה לביתו וחפשו אחריו ולא מצאו אותו והלכו להם. כי מה שראו

אותו עומד בחוץ וחוטב עצים סברו בו שהוא נכרי. ונמצא שהסתיר עצמו בחוץ. וסים אדמו"ר זצ"ל ראה איך היתה אמונתו של היהודי הזה חזקה, שלא חזר ושאל פרוש הדברים שאמר לו להסתיר עצמו בחוץ ולכך נושע באמת.

והוסיף אדמו"ר זצ"ל ואמר דאף שהיה אא"ז זצ"ל בעל רוח הקדש ופועל ישועות כמפורסם בכל העולם, מכל מקום אם לא היה מאמין לא היה נושע, כי האמונה הוא הכלי לקבלת הישועה, ואם האמונה אינה כראוי הוא דומה לכלי שבור שאפילו אם ישפכו בה משקה יקרה הרבה הלא תשפך לחוץ ותלך לאבוד, כי לא תכיל ותחזיק המשקה, ורק כלי שלם הוא כלי מחזיק המשקה, כך האמונה השלמה הוא כלי מחזיק ברכה וישועה. עכדה"ק דפח"ח. (תועפות רא"ם אות נז).

סיפר הגה"ת ר' נטע ציינוירט ז"ל: כי הרה"ק רבי דוד בידרמן מלעלוב – ירושלים בהיותו ילד שלחו אביו הרה"ק רבי אלעזר מנדל זי"ע ללמוד אצל מלמד א' שהיה ירא שמים אבל לא היה מן החסידים המסתופפים בצלם של צדיקים. ור' דוד סיפר לאביו כי דרכו של המלמד מדי יום ביומו לפני תחילת הלימוד הוא ניגש אצל החלון ומתבונן ומהרהר בתשובה עד שפורץ בבכיה ונחלי דמעות זולגות מעיניו ורק אח"כ הוא מתחיל ללמוד עם התלמידים.

הרה"ק ר' אלעזר מנדל בשמעו זאת התפעל מאד מגודל היר"ש של המלמד, וא"ל כי הוא חייב ללכת לראות זאת במו עיניו, ואכן הלך הרה"ק לראות את המחזה הנפלא הזה, והתפעל מאד מגודל מדריגתו, ושאלו הרה"ק ר' אלעזר מנדל: מנין לך מדריגות כאלו. וסיפר לו המלמד: כי היה אצל הרה"ק רבי ישכר דוב מראדושיץ ושאלו הראדושיצער במה הוא עוסק וכשאמר לו שהוא עוסק במלמדות בירכו שכל יום לפני לימודו עם התלמידים יהיה לו הרהור תשובה, ומני אז מדי יום ביומו לפני התחלת הלימוד הוא מתעורר בתשובה עד שפורץ בבכיה.

ושאלו הרה"ק ר' אלעזר מנדל: אם יש לו לספר עוד סיפור מהרה"ק מראדושיץ וסיפר המלמד כי בהיותו אצל הרה"ק מראדושיץ הגיעה לשם אשה א' עגונה ובבכיה עצומה שפכה את לבה לפני הרה"ק כי בעלה עזבה לאנחות מזה הרבה שנים ואין לה שום אות חיים ממנו ומצפה לגט פיטורין,

והרה"ק בראותו גודל צערה, פנה אל הגבאי, ואמר לו: נחמן, רד למטה אל הרחוב, ותספור שלשה אנשים ואת השלישי תקרא ותביא הנה.

וירד הגבאי מיד ויעשה כדברי הרבי, והנה האדם השלישי היה גוי שנשא עצים למכירה להסקה, וחשב הגבאי האיך יקרא אותו אל הרבי, והחליט להגיד לו כי הוא מזמין עצים למעלה והגוי ישא את העצים למעלה וממילא יכניסו אל הרבי לקבל התשלום, וכן עשה. והגוי נכנס אל הרבי, ואז פנה הרבי אל הגבאי, וא"ל: נחמן זאג איהם (תגיד לו), והבין הגבאי כוונת הרבי, ופנה אל הגוי וא"ל: שיתן גט פטורין לאשה הזאת.

והגוי הזה כמובן עשה עצמו כאינו מבין, והתחיל לענות בשפת נכרים דברים שלא מן הענין, כאילו אינו מבין מה שרוצים ממנו, אבל הרבי פנה שוב אל הגבאי, וא"ל: נחמן זאג איהם. ויפן הגבאי אל ה"גוי", וא"ל בתקיפות ובצעקות: כי לא יניחוהו לצאת מכאן עד שיתן גט ולא יעגן בת ישראל לחנם, והגוי שוב עשה עצמו כאינו מבין, וכשפנה הרבי פעם שלישית להגבאי, וא"ל שוב: נחמן זאג איהם, הבין הגבאי כבר שאין ברירה והרים ידו והכה אותו מכה רבה בהוסיפו לאיים עליו כי אם לא יודה על האמת ויתן גט יצא מכאן בריסוק איברים. ואז כשראה הגוי כי כלתה אליו הרעה מאת הגבאי והרבי, וידם תקפה עליו, נכנע והודה כי הוא אכן הבעל של האשה, והביאו עדים ורבנים וכו' וסדרו כל הענינים ע"צ היותר טוב, עד שיצאה האשה משם עם גט פטורין כשר כדת וכדין.

כששמע הרה"ק ר' אלעזר מנדל ספורי המלמד על גדלותו ורוח קדשו של הראדושיצער, פנה אליו בתמיה, ושאלו: וכיצד יתכן הדבר שאחרי שראית מעשים נפלאים כאלו בחצר קדשו ולא נתקרבת לחסידות, נענה המלמד וא"ל ברוב בורות: נו, תאמרו לי אתם, וכי אין זה כישוף, כי המלמד לא היה אמון על אמונת צדיקים וע"כ נראה היה בעיניו כך ח"ו.

ויהי למחרת, אמר הרה"ק ר' אלעזר מנדל לבנו ר' דוד, כן כן, המלמד עושה תשובה יפה מאד לפני הלימוד, אבל בשביל הדוד שלי הוא לא יותר מלמד, ומאז לא שלחו יותר ללמוד אצלו. (תפארת בית דוד, עמוד יח)

האדמו"ר רבי מנחם מנדל מלובאוויטש זצ"ל דיבר פעם על ענין שהחסיד מוסר עצמו כל כולו לרבי, שזה הן כאשר נכנס אצל הרבי שאינו מצד השכל, אלא מצד עצם מציאותו שלמעלה משכל, כמו הבן שנמשך אל אביו, והן לקיום דברי הרבי שהקיום אינו מצד חיוב השכל, אלא מצד הביטול, שלכן מקיימים גם דברים שאינם מובנים בשכל כלל, ולא עוד אלא שגם הדברים המובנים בשכל יש לקיימם באותו אופן שמקיימים דברים שאינם מובנים בשכל, שבאופן כזה דוקא הוא אמיתת המעלה דקיום דברי הרבי.

פעם נכנס אל אדמו"ר מהר"ש [מלובאוויטש] ליחידות "קבלן" (קאנראקטער) שבמשך שנים התגורר לבדו בפטרבורג בגלל בעיות של שלום-בית, עד שקרוביו שכנעוהו לשוב לביתו, ובדרכו לביתו נסע ללובאוויטש לקבל ברכתו של אדמו"ר מהר"ש. בדרך אגב סיפר לרבי שיש לו הצעה במסחרו מא' הגנרלים שבפטרבורג, ולאחרי שישבו לביתו וישכין שלום-בית, יסע לפטרבורג לגמור את העסקה. אמר לו אדמו"ר מהר"ש: סע מיד לפטרבורג ותסיים את העסקה, ואח"כ תשוב לביתך. תמה הקבלן על דברי הרבי, היתכן, שבהיותו בדרכו לחזור לביתו לאחרי העדרות של כמה שנים, יזרזו הרבי לשוב על עקבותיו כדי לסיים עסקה, מה פשר המהירות. ולאחרי שהרבי חזר שנית על דבריו, אמר לרבי: כדברי הרבי כן אעשה, אבל, אולי יאמר לי הרבי הטעם, השיב לו הרבי: **אילו היית יודע הטעם היית בעצמך "רבי"**. כשהגיע הקבלן לפטרבורג פגש את הגנרל בצאתו מביתו לנסיעה מחוץ למדינה למשך זמן ארוך, ומיד עלה עם הגנרל לביתו וסיימו את העסקה, שלאחרי זמן נתעשר הקבלן ממנה, אז הבין את הטעם שהרבי מיהרו וזירזו כ"כ, שכן, אילו הי' מגיע כמה רגעים לאח"ז, הי' מפסיד את כל העסקה. ולכאורה אינו מובן: מה הי' איכפת לאדמו"ר מהר"ש לומר לו את הטעם שמזרזו ליסע לפטרבורג לגמור את העסקה, והביאור בזה, כאמור שגם בענינים שעפ"י שכל צ"ל קיום דברי הרבי מתוך ביטול, ולכן לא רצה לומר לו את הטעם, **כדי שיקיים דבריו מתוך ביטול, שזהו אמיתת שלימות האדם**. (תורת מנחם תש"י ח"א אות ג)

סיפר המשפיע הרה"ח ר' מענדל פוטערפאס ז"ל: פעם חלה המשפיע ר' חאטשע פייגין בדלקת ריאות קשה, באחת התתוועדויות, שנכח בה ר' חאטשע,

הורה לו הרבי הרש"ב [מליובאוויטש] נ"ע לומר לחיים, כידוע, שתיית אלכוהול מזיקה מאד למי שחולה בריאותיו, אבל ר' חאטשע לא התפעל מכך – הוא נטל כוס מלאה במשקה, אמר לחיים ושתה אותה עד תומה. וראה זה פלא – לא זו בלבד שהמשקה לא הזיק לו, אדרבה הוא הבריא מכך! (ר' מענדל עמ' 114)

פ"א החמיץ אצל א' מאנ"ש הדור בקאברין אוואר שְׁכַר שלם והיה ללא יצלח, ויקח האיש הנ"ל בקבוק שכר והביא לשולחן מרן [הרה"ק רבי משה מקאברין] ז"ל בעת אכילתו, וימזגו עבורו כוס א', והשכר היתה חמוצה לא היה באפשרי לטעמה. והי כאשר טעם מרן ז"ל את השכר, ויאמר להאיש הנ"ל: הלא השכר שלך בלא עין הרע טוב מאוד. ויתן גם להאנשים אשר עמדו שם אצל שולחנו, ויאמר אליהם: אמת שהשכר הזה הוא טוב מאד? ויענו: כן הוא. ויאמר: תראה מעתה להגביה המקח על השכר אגורה פרוטה על כל קווארט כי הוא טוב מאד. והוא באמונתו בא לביתו, ונתן פקודה חזקה לכל בני ביתו לבל ימכרו השכר במקח הפחות. וכן היה שמכר כל הוואר שכר כפי המקח. (אור ישרים – תורת משה עמ' קצז)

סיפר הרה"ח הישיש ר' ניסן פילטשיק ז"ל: אברך שנשואיו התקיימו עוד בחיי מרן אדמוה"צ [הרה"ק רבי אשר הצעיר מסטאלין] זיע"א לא זכה להפקד בבנים, הן אביו והן חותנו נמנו על עדת חסידי קארלין-סטאלין, ופעם כשהשיח צערו לפני אביו התאונן על כן כי חסידים מחצרות צדיקים אחרים נושעים בתפילתם, ואילו אנו החסידים צריכים עדיין להמתין עד כי יגדל שלה, (כי הרבי הממשיך "הינוקא" היה עדיין בגיל הילדות). וענה לו אביו: אני מיעץ לך שבליל שבת, לאחר אכילת הדגים, דרכו של הינוקא [הרה"ק רבי ישראל מסטאלין זי"ע] לשחק בפרדס שליד "חצר הקודש", תפנה איפוא אליו ותבקשו שיפעל עבורך ישועה. הלה עשה כן, וכתשובה לבקשתו אמר לו הינוקא קדישא: מיר וואלטין געהאלטן אויב שייך אינגאנצן בייטין דעם וואוינונג, אויב ניט, לכל הפחות בייטין דעם שלאף צימער (אני סבור שאם אפשר עדיף להחליף דירה, ובאט לא מתאפשר, אז עכ"פ להחליף את החדר שינה). והתפעל החסיד מאד ממענהו, ומיד סיפר לאביו על כך, ואמר לו אביו:

לך לינוקא מיד אחר אכילת המרק, כי דרכו לשוב ולשחק בפרדס, ושאלו איזה שם תתן לרך הנולד, הלה אכן כך עשה, והשיב לו: שיתן שם "אשר". כעבור שנה אכן נפקד האברך בבן. ושאל האברך לאביו: אני כשלעצמי מחוייב הייתי לשמוע בקולך ולעשות ככל אשר תצוני, אך אתה מהיכן שאבת אמונה גדולה כזו **בינוקא קדישא**. וענה לו: נוכח הייתי בעת שמרן אדמוה"ז [הרה"ק רבי אהרן בעל הבית אהרן מקארלין זי"ע] החזיקו על ברכיו ואמר עליו: צוואנציג טויזינט אויגין [פאר אויגין] וועלין זאך שטופין קוקין אויף אהם, (עשרים אלף זוגות עינים עתידים להידחק להביט עליו), ומכח זה ידעתי נאמנה כי לא יפול דבר מהבטחתו הקדושה. (קובץ בית אהרן וישראל גליון לד עמ' קסא).

אספר פה סיפור זה אשר שמעתינו מהר' דוד יהודה נ"י גרינצווייג מפה, והוא שמע את הסיפור מרבו הרה"צ וכו' מו"ה ר' ברוך זצ"ל מאן מווייטצען, אשר היה מנהגו לנסוע מפעם לפעם להסתופף בצלו של רבנו ר' ישעילא **[מקערעסטיר]** זצ"ל, ופעם נסע לרבנו יחד עם כמה חסידים להיות שם בש"ק, והנה, המנהג בקרערעסטיר היה לאכול בליל שבת קדש בין שאר המאכלים כרוב ממולא (געפילטע קרויט), וא' מהחסידים האלו שבאו עם הרה"צ ר' ברוך זצ"ל לא רצה לאכול מהכרוב אשר הביאו לשולחנו של רבנו, ואמר: שזה דבר הצריך בדיקה. רבנו ראה את זה, ושאל: למה הוא לא אוכל מהכרוב הממולא, והשיבו לרבנו שהוא לא רוצה לאכול מהכרוב לפי שהוא אומר שזה דבר הצריך בדיקה, וסיפר מו"ח ר' ברוך הנ"ל שהוא שמע אז מפי רבנו בעצמו, שאמר אז בזה"ל: **צריך בדיקה אחריו**, ובודאי היתה כוונתו לפי דברי חז"ל שאמרו "כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה" ולכן צריך בדיקה אחריו של אותו אדם. (בתי אבות עמ' קעו)

הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע הי' נוהג לקיים בכל יום מצות כיסוי הדם, ולכן הי' בא שוחט לביתו ושחט עוף, והוא הי' מכסה, וכך עבר זמן רב. פ"א בא אליו א' ממקורביו ואנשי ביתו, ואמר לו: שהיום נתיישב לו למה הרבי מהדר לקיים מצות כיסוי הדם בכל יום, כיון שמצא שכתב כן בסידור של"ה

הק'. נענה אליו הרבי: א"כ שעכשיו שאתה מבין נעשה לך נוח יותר מקודם כשלא הבנת א"כ הרי אתה מהרהר אחר רבו! (מהרה"ח ר' שמחה בונם עקשטיין ז"ל)

המעשה הזה התרחש כשבועיים לפני נישואי. לפני תפילת מנחה נכנסתי לרבי (הבית ישראל זצ"ל) לגיזעגענען ולבקשתו פירטתי את הסידורים שעלי לעשות מחוץ לעיר, בסיום הוספתי 'ברצוני לבקר את רבי מרדכי שרצקי ולהזמינו לחתונתי'. הרבי הופתע מאד מכך שהנני מכירו וסטר על לחיי 'מהיכן מכיר אתה את רבי מרדכי?' שאל, אך לא המתין לתשובתי אלא אמר 'שוין, מאוחר, צריך להתפלל מנחה'. וכך יצאתי מחדרו לתפילה. [במאמר המוסגר – רבי שמואל מרדכי שרצקי זצ"ל היה חסיד מופלג ובעל מדריגה שעוד הסתופף בצילו של ה"שפת אמת", כל ימיו היו סבל ומכאובים ולא זכה להותיר זש"ק, אך רק שמחה אפפה את כל ישותו. הרבי החשיבו מאד ולא הרשה לו לטרוח ולנסוע לירושלים אלא נסע אליו לבני ברק בעצמו. שנים רבות התגורר בפתח תקוה ובערוב ימיו עבר לבית האבות של ויזניץ בבני ברק וזכה להערצתו של בעל ה"אמרי חיים" שכיבדו עד למאד. עד היום מוזכרת דמותו בהערצה בחסידות ויזניץ. רבות מסופר עליו אך אין כאן המקום להאריך].

מיד לאחר תפילת מנחה ניגש אלי המשב"ק ר' משה לייב לוק וביקש ממני להכנס אל הרבי. כשנכנסתי, שוב סטר לי הרבי ושאל מנין מכיר אני את רבי מרדכי, השבתי שבהיותי ילד גרתי בפתח תקוה שם זכיתי לשמש את רבי מרדכי שהיה ערירי, ולעזור לו רבות. 'הנך נוסע ישר לבני ברק?' שאלני הרבי. כשהשבתי בחיוב, הוא הוציא מהארון בקבוק ענק מלא ביין, נטל בקבוק קטן ומזג לתוכו ללא משפך הישר מן הבקבוק הענק. הרבי נתן בידי את הבקבוק הקטן, הוסיף עוגה אותה חתך ועטף בעצמו וציין שברכתה שהכל, וביקש ממני למוסרם לרבי מרדכי.

נסעתי הישר לבית האבות, וכשנכנסתי לחדרו ראיתיו יושב באפלולית החדר לאור הנרות הרבים אותם הדליק מדי יום לזכר כל היארצייטן שחלו באותו יום, ומסרתי בידיו את המשלוח מהרבי. מרדכי לא התגרש וביקש ממני

לשבת, בספרו לי כך: "יודע הנך, שהנני סובל ממחלות רבות בגופי, שלוש עשרה ניתוחים עברתי על עיני, עד שזנחתי לחלוטין את כל הרופאים והתרופות. בכל יום הנני נוטל מיינו של הרבי כפית בבוקר וכפית בערב, והיין הזה מספיק לי לבריאות גופי. מעולם לא חסר לי היין. היום בבוקר נטלתי את הכפית האחרונה מהבקבוק הקודם, וידעתי שללא ספק יגיע היום יין נוסף. אני מבקש ממך לספר את העובדה הזו לרבי. ועוד מבקש אני ממך שני דברים נוספים, תספר לרבי שעוד מעט חנוכה, ובחנוכה מדליק הויז'ניצער רבי בחנוכיתו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ (אין לי מושג לשם מה ציין זאת), ותאמר גם לרבי שהנני מבקש את רשותו להגיע לחתונתך בירושלים. אני כמובן חייכתי והשבתי לו שבקשתו קשה עלי – הרי אנו רועדים מאימה ופחד במחיצתו אפילו לפצות את פינו, כל שכן שלא אהיה מסוגל לספר לו סיפורים. אבל הוא ביקש ממני שוב ואני יצאתי בחזרה לירושלים.

למחרת בשעה שלוש וחצי לפנות בבוקר יצאתי כרגיל לבית המדרש שהיה כתמיד מלא וגדוש. בדרך לביהמ"ד ראני הרבי ורמז לי בעיניו שאתקרב אליו. לאחר שנתן לי שלום שאלני מה שלום רבי מרדכי. השבתי שמצבו אינו כל כך טוב, והרבי הגיב בניע ראש. כשראיתי שהרבי עצמו פתח עמי בשיחה, אזרתי עוז ואמרתי שרבי מרדכי ביקש ממני לומר לרבי משהו. 'נו, זאג, זאג', אמר הרבי. התחלתי בבקשת הרשות לבוא לחתונתי, והרבי ענה שאשאלו שוב לפני החתונה (לבסוף הוא לא הרשה לו לנסוע לירושלים). לאחר מכן סיפרתי את הסיפור אודות היין. הרבי עצר תוך כדי הליכה, הניף את מקלו והכני בגבי, כשהוא אומר 'מי שמאמין זה עוזר לו! אתה מאמין? נו, גיי לערנען!' (הרה"ח ר' אלימלך טירנואר שליט"א מאוצרותיו של בנו הרה"ח ר' ישראל פנחס טירנואר הי"ו)

בספר **לבם של ישראל** (חלק ב' עמוד רמה) מסופר על הרבי **הלב שמחה**: הכלל, אשר ידוע היה בקרב קדושים מאז, כי "מושכל ראשון רוח הקודש", מקובל היה אצל הרבי כאבן יסוד שאין לערער עליה. אל הכלל הזה מתייחס היה הרבי בכל כובד הראש, גם כאשר סבר להשתמש בשיקול דעת הגיוני פשוט] המבוסס על נתונים מעלמא הדין, מבלי להזדקק לראיה רוחנית של רוח הקודש – מה שנתן לכנות: "שיחת חולין של תלמידי חכמים" – גם אז נזהר

היה שלא לעבור על החלטתו הראשונה, מתוך אמונה איתנה, כי היא מושתתת על הארה עליונה ומהוה ניצוץ של רוח הקודש.

לאחד ממקורבי הרבי, אשר נתלוה אל הרבי באחת מנסיעותיו לחוץ לארץ, היה אח בוגר. תוך כדי הנסיעה, נודע להרבי כי הוצע עבורו שידוך מסוים. צוה הרבי על אותו מקורב, כי יחדל מללוותו, ויחזור מיד ארצה, כדי לסייע בהצלחת השידוך. אולם, הלה טען, כי דעתו ממילא איננה מכרעת אצל הוריו, ואינו רואה כי יוכל לתרום לקידום הענין. משראה הרבי, כי מתאמץ הלה להמשיך בנסיעה, הניח לו, ולא דיבר עמו עוד בנושא.

כעבור זמן מה, בעוד הנסיעה של הרבי בעיצומה, נודע למלוה משיחה טלפונית עם הוריו, כי הצעת השידוך לא עלתה יפה והיא ירדה מעל הפרק. כאר סיפר על כך להרבי, התמרמר הרבי מאד והתאונן, ספק אל עצמו, ספק אל מלוהו: "אצלי, מושכל ראשון זה רוח הקודש! לרבי, ליהודי טוב, אסור להיות טוב מדי. לא הייתי צריך לותר לך. אילו היית נוסע כפי שצויתך היה השידוך נגמר לטובה".

ועוד שם (עמוד שי"ח): באחת התקופות, כאשר חלה הרבי ונאלץ לנסוע לעתים תכופות לבית החולים, מצא נהגו דרך עוספת, אשר ניתן היה להגיע באמצעותה לכניסה אחורית של בית החולים והיה משתמש בה תדיר כדי להקל בכך על הרבי. יום חורפי אחד, עם הכנסו לרכב לקראת נסיעה, סח לפתע הרבי לנהג: "וכי למה לך כל הסיבוב הארוך הלז? אפשר הרי לנסוע בדרך המלך?" מבלי להעמיק בהערת הרבי ומבלי להתבונן "מה יום מיומים?" פתח הנהג והחל להשמיע את כל הסיבות הטובות, אשר חייבו את ההגעה בכניסה האחורית. האזין לו הרבי, סבר וקיבל, ולא התוכח עוד. כתום הביקור, עת הפנה הנהג את המכונית אחורה כדי לחזור הביתה, שקעו גלגליה בשלולית בוך ענקית עד בלתי יכולת לחלצה. הנהג, אשר החכים לאחר מעשה, וחש עצמו אחראי לתקרית הבלתי נעימה, התחנן לפני הרבי כי יאות לשוב עם יתר המלוים הביתה במונית. אולם הרבי סרב כדרכו תמיד שלא לזנוח בן לוויה – נכנס להמתין בתוך הבנין.

כשחזרו אחר כך לרכב לא היתה האוירה שפירה, שכן כולם חשו רגשי אשם, על אשר לא היטו אוזן להערת הרבי בתחילת הנסיעה. משהבחין הרבי בכך,

החל מיד שופע עליצות יוצאת מגדר הרגיל, וכל הדרך לא פסיק חוכא מפומיה. הערותיו פוגגו את האוירה המתוחה, והתקלה המביכה, הפכה לארוע שולי בלבד.

רק לאחר שובם הביתה, משהחליפו הכל את בגדיהם, והכל שב לתיקונו, הואיל הרבי לסכם את הארוע בהערה קלה: "נראה, כי צריך לציית ל'מושכל ראשון'!"

אצל הרה"ק **האמרי חיים מויז'ניץ** זי"ע היתה האמונה תנאי קודם לברכה, והיתה אצלו האמונה במאמר חז"ל צדיק גוזר והקב"ה מקיים (מו"ק טז:). כלי לקבלת הברכה, פעם בא לפניו א' מחסידיו והזכיר לפניו את חתנו ובתו שלא נפקדו עדיין בבנים שיפקדו בזש"ק, שאל הרבי: זיי גלייבען? [-הם מאמינים], לא ידע החותן מה לענות, מאחר וחתנו לא היה חסיד. נכח שם גם החסיד ר' בעריל וולצר ז"ל שבפקחותו טען: הלא החותן הוא המזכיר, והרי הוא מאמין, וכי מאי נפקא מינה אם גם הם מאמינים, נשאו דבריו חן וזכה הלה לברכת הקודש. ואכן זכיתי והייתי נוכח בחתונת אותו נכד שנולד בברכת האמרי חיים זצ"ל. (מפי ספרים וסופרים ח"ב עמ' קלה)

מסופר על ר' עזרא קוסטרומצקי (דודו של הגה"ח ר' חיים מענדיל ז"ל), שהיה נוסע תמיד להרה"ק **רבי אהרן בעל הבית אהרן מקארלין** זי"ע, וכשהגיש קויטעל לא הזכיר בשום פעם בעיותיו ובקשותיו, פ"א שאלוהו חסידים: מדוע אינו מפרט בקויטעל את בקשותיו, השיב להם: דער רבי ווייסט אלעס וואס מיר פעלט, און איך דארף דאס ניט מזכיר זיין (הרבי הרי יודע כל מה שחסר לי, כך שאין צורך להזכיר זאת) ואדמוה"ז אמר עליו: **אט דאס איז א חסיד** [זה נקרא חסיד!] (קובץ מאמרים בענין נסיעה לצדיק עמ' צג).

פרק ד'

ובו תדבק

בו יבואר שיש חיוב מן התורה
להיות דבוק בצדיקים כדי שנזכה
על ידם להיות דבוקים בשכינה.

ובו תדבק

"ולדבקה בו" (דברים יא, כב). וכי האיך אפשר לו לאדם לעלות במדרום ולהדבק בו, והלא כבר נאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא" (שם ה, כד) ואומר "כורסיה שביבין דנור וגלגלזי נור דליק" (דניאל ז, ט) אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם ומעלה אני עליך כאילו עלית למדרום. (ספרי,

עקב פיסקא מ"ט)

במקורות

הצדיק דבוק בתמידות בה' והוא מעון לשכינה

התורה הקדושה מצוה לאדם להיות דבוק בבוראו. והקשה לחז"ל איך אפשר לחומר קרוץ מבשר ודם להגיע לדרגה זו להיות דבוק בשכינה הקדושה. ואם אמנם שוכן בתוכו נשמה קדושה חלק אלוק ממעל, אבל נשמה זו עטופה בגוף חומרני אשר בטבעו נמשך לתאוות והבלי עוה"ז והוא חוצץ בינו לבין אלוקיו. ואיך יתדבק הגשמי במה שכולו רוחני, אינו גוף ולא ישיגהו משיגי גוף.

על זה באה התשובה בדברי חז"ל שהקב"ה הכין הדרך לכך עי"ז שמוריד לעולם בכל דור ודור נשמות של צדיקים קדושי עליון. הצדיק, הן מצד הנשמה המיוחדת שלו שהיא בדרגה גבוהה הרבה משאר בני אדם, והן מצד העבודה שלו שהוא מתעלה מכל משיכה לדברים גשמיים, זוכה לדביקות גדולה בבורא

עולם. והוא עצמו נהפך למעון להשראת השכינה, בבחינת "אוהל שיכן באדם" (תהילים עח, ט) כדאי' במדרש (ב"ר פ"ו ו) תני רשב"י בכל מקום שהצדיקים הולכים, השכינה הולכת עליהם.

כן אי' בזוהר הקדוש (ח"א קפט).

בכל אתר דצדיקא אזלא קודשא בריך הוא נטיר לון ולא שביק לון כו',
בכל אתר דצדיקא אזלי שכינתא אזלא עמהון ולא שביק לון.

כ"כ הר"ן בדרשות (דרוש ח')

שיהיו הנביאים והחכמים מוכנים לקבל החכמה והנבואה כו' שהם עצמם
כמו המקדש המקודש.

והרמב"ן (סוף פרשת עקב) ביאר בכך את הציווי "לדבקה בו" (דברים יא, כב) וז"ל: כי
הם עצמם מעון לשכינה וכו'.

ובספורנו על הפסוק "והתהלכתי בתוכם" (ויקרא כו, יב) כתב וז"ל:

אתהלך בתוכם, ויִרְאֶה כבודי בכל מקום שתהיו שם, כי אמנם בכל מקום
שיהי' שם צדיקי הדור הוא קדוש משכנו עליון, שבו תשלם כוונתי, כאמרו
(ישעיה סו, א-ב) "השמים כסאי והארץ הדום רגלי גוי' ואל זה אביט אל עני
ונכה רוח וחרד על דברי", עכ"ל.

על הפסוק: "ויעל אלוקים מעל אברהם" (בראשית יז, כב) פרש"י שהצדיקים
מרכבה לשכינה, והוא ממדרש חז"ל (ב"ר פס"ב). והביאור על כך כתב המסילת
ישרים (פכ"ו) וז"ל:

הקדוש הדבק תמיד לאלוקיו הוא עצמו נחשב כמשכן וכמזבח, וכאמרם
ויעל מעליו אלוקים, האבות הן הן המרכבה כו', כי השכינה שורה עליהם
כמו שהיתה במקדש כו' כי ת"ח הקדושים בדרכיהם ובכל מעשיהם, הנה
הם ממש כמקדש וכמזבח, מפני שהשכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה
במקדש ממש כו'. וישכון הבורא יתברך את שמו עליו כמו שעושה לכל
קדושיו, ואז יהי' כמלאך ה' ממש כו', ויכול להגיע דביקותו אל מעלה כל
כך גדולה כו'.

ע"י התקרבות לצדיק מתדבקים בה' גם שאר העם

בכך נסלל הדרך גם לשאר כל העם להתקרב לשכינה, היות הצדיק מלובש גם הוא בלבוש הגוף ושוכן בעולם התחתון בין הבריות, בנקל יותר להתחבר אליו, ודרכו יזכו גם הם לדביקות בה', כמבואר כל זה בספרים הקדושים. וכלשונו של המסילת ישרים (פי"ג):

השרידים אשר בעם, החפצים לזכות לקרבתו יתברך ולזכות בזכותם לכל שאר ההמון הנתלה בם כו', הנה לפחות יחידי סגולה ימצאו אשר יכינו את עצמם הכנה גמורה, ועל ידי המוכנים יזכו גם הבלתי מוכנים אל אהבתו יתברך והשראת שכינתו.

וכן כתב הר"ן בדרשות (דרוש ח) וז"ל:

והחסידים שבדורות, והיה השפע שופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שיהי' שופע השפע הוא על כל המוכנים מבני דורם, וכ"ש לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם.

כתב בספר אהל יעקב להמגיד מדובנא (פרשת תזריע) וז"ל:

בדורו של משה היה נקל להשיג היראה על ידי יראתו וקדושתו של משה, כי היו מושפעים ומקבלים ממנו וממדרגתו. ואני בהיותי בוילנא אצל מורי הוא רה"ק ר"א מוילנא זי"ע, שאלתי את פיו לאמר איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו. השיב לי משל לכלי גדול אשר כלים קטנים סובבים אותו מכל צד וכו', כאשר הכלי גדול מתמלא על כל גדותיו אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אצל הקטנים אשר אצלו כו', עכ"ל.

ההתדבקות לצדיקים היא חיוב גמור מן התורה

לכן צייתה התורה בחיוב גמור להתחבר לצדיקים וחכמי הדור, והיא מצות עשה דאורייתא הנמנית במנין התרי"ג מצוות.

וזה לשון הרמב"ם בהלכות דיעות (פ"א ה"ב):

מצות עשה להזדבק בחכמים ובתלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם כענין שנאמר (דברים י, כ) "ובו תדבק", וכי אפשר לאדם להזדבק בשכינה, אלא כך

אמרו חכמים בפירוש מצוה זו הדבק בחכמים ובתלמידיהם. לפיכך צריך האדם להשתדל וכו' לאכול ולשתות עם תלמידי חכמים להתחבר להם בכל מיני חיבורים שנאמר "ולדבקה בו". וכן צוו חכמים ואמרו (אבות פ"א) והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם.

ובספר המצוות להרמב"ם (מצוה ו') כתב וז"ל:

שציונו להתחבר עם החכמים ולהתייחד עמהם ולהתמיד בישיבתם בכל אופן מאופני העבודה וכו', להדמות במעשיהם וכו' והוא אומרו יתעלה "ובו תדבק". וכבר נכפל זה הציווי ג"כ "ולדבקה בו" וכו'.

ובסמ"ג כתב (עשין ח):

מצות עשה להדבק בחכמים כדי ללמוד ממעשיהם שנאמר (דברים יג, ה) "ובו תדבקון". ואמרינן בפרק אחרון דכתובות (קא:) וכי אפשר לו לאדם להדבק בשכינה והא כתיב "אש אוכלה היא", אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם.

ובספר החינוך (מצוה תל"ד) כתב בזה הלשון:

שנצטוונו להתחבר ולהתדבק עם חכמי התורה, כדי שנלמד מהם מצוותיה הנכבדות, ויורונו הדעות האמיתיות בה שהם מקובלים מהם, ועל זה נאמר "ובו תדבק" וכו'. שורש המצוה נגלה הוא כדי שנלמוד לדעת דרכי השם יתברך וכו'. ועובר על זה, ואינו מתחבר עמהם וקובע בלבו אהבתם ומשתדל בטובם ותועלתם בעיתים שיש סיפוק בידו לעשות כן, מבטל עשה זה, וענשו גדול מאוד, כי הם קיום התורה ויסוד חזק לתשועת הנפשות, שכל הרגיל עמהם לא במהרה הוא חוטא.

ובמשנה ברורה (סימן קנ"ו סק"ד) כתב וז"ל:

והנה יש כמה מצוות תדיריות שמוטלות על האדם לעשות ולהזהר בהן בכל עת, ואינם מובאות בהשו"ע, וכמה מהן העתיקן המג"א וכו' לכן לא אחדול ג"כ מלהעתיק מקצת מהדברים פה וכו'. והראשונה ממצוות תדירות שמביא שם הוא מה שכתב הרמב"ם מצות עשה להדבק בחכמים ובתלמידיהם.

מצוה זו היא נצחית בכל הדורות

התורה הקדושה היא נצחית ומצוותיה חלות על כל דור ודור ועל כל סוגי אנשים, יהיו אשר יהיו. על כל יהודי לשמור את השבת, בין שהוא בעל מדריגה ומרגיש את גודל קדושת השבת ובין שהוא מפשוטי העם ואין לו שום השגה והרגשה במעלת השבת. כך הדין גם על חיוב הנחת תפילין שהוא חל על כל יהודי ויהודי ללא שום קשר אם הוא מודע לקדושה העליונה של התפילין או שאינו מבין כלל מה חשיבותם.

כמו כן החיוב להיות דבוק בצדיקי הדור אינו תלוי כלל ב"מבינות" של האדם, אם הוא "מרגיש" שגדול הדור הוא באמת דבוק בשכינה, או שלפי דל הבנתו אין הוא רואה בו "מדריגות" יותר משאר אדם. ואם התורה מצוה להיות דבוק בצדיק, הרי שעליו להתדבק למי שנמנה על הגדולים והמנהיגים של אותו הדור שהוא נמצא בו.

עליו גם להבין ולהאמין כי אם התורה מצוה להיות דבוק בשכינה, והיא גם מורה לנו שהדרך לכך הוא ע"י דיבוק בצדיק, הרי על כרחך שבכל דור ודור ישנם צדיקים שע"י הדביקות בהם יכולים לקיים את המצוה הזו ולהשיג את המטרה שהתורה רוצה בזה, דהיינו להיות דבוק בשכינה. כי איך תצוה התורה "ובו תדבקון", באם לא קיימת אפשרות להיות דבוקים בחכמים מפני חוסר בחכמים כאלו. ומכאן תשובה לקטני הדעת שאינם מאמינים שגם בדורות האחרונים נמצאים צדיקים כאלו שדרכם ניתן להיות דבוקים בשכינה.

וכמו שהשבת, הספר תורה והתפילין לא נפגמה קדושתם במאומה בדורות האחרונים ממה שהיו בזמן מתן תורה, ואם כי בעקבות ירידת הדורות האנשים פחות מרגישים את קדושתם, אין זה אלא מפני קוצר המשיג, אבל הם עצמם נשארו במלוא קדושתם. כך בענין הצדיקים הנמצאים בכל דור, הרי המה בקדושתם כפי התפקיד שהתורה הועידה להם, ואם ישנם שאינם מבחינים בכך, אין זה אלא מחסרון שלהם, שאינם זוכים להאמין ולהרגיש את גודל קדושת הצדיק והתועלת בהתחברם איתו.

בראי החסידות

אחד היסודות של תורת הבעש"ט

אחד היסודות העיקריים של תורת החסידות, הוא ענין זה עד כמה חשוב להיות דבוק בצדיק ומבלעדי זה כמעט שאין אפשרות להגיע לשלימות בעבודת ה'. ענין זה פרסם הבעש"ט הקדוש, כפי שמבואר באריכות בכל ספרי החסידות, וזה לשון התפארת שלמה (פרשת נצבים):

הנה זה ידוע באנשי דורינו, כי בזמנינו העיקר לעבודת ה' הוא להתדבק אל הצדיקים כל אחד לפי מדריגתו, וזה הענין פרסם הבעש"ט ז"ל בעולם שכל מי שמפריד א"ע מהצדיק ואומר בלבבו מה לי לנסוע לצדיק הדור לבקש תורה מפיו, הלא כמה ספרים קדושים במוסר השכל דרושים לכל חפציהם בתורה ויראת שמים, אבל באמת אין זה כלום כי ראיית פני הצדיק הוא מבטל ממנו כל המדות רעות, דהיינו, העצלות ועצבות וכל התאוות רעות רחמנא ליצולן. וגם בצדקה מה שנותן לצדיק זוכה למידות טובות, וכל חסרונו ישלים ע"י דיבוק חכמים. וגם הצדיק מעלה תפלתו למעלה כי הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, ומגלין אלקותו ית"ש בעולם, ובזה יבוא לשלימות האמיתי.

וכמשל בן כפר שרוצה לבא אל המלך ולבקש מלפניו על אודותיו ועניניו, אבל אי אפשר לו בעצמו לדבר אל המלך, כי כבוד לשון הוא לדבר עם המלך דברים מועטים סובלים פירוש הרבה ענין גדול, והמלך אינו סובל רוב דיבוריו של בן כפר, לכן העצה בזה לבא אל שר אחד משרי המלך המבין בלשון בן כפר הנ"ל, וג"כ יכול לדבר עם המלך כראוי, ועי"ז נודע למלך עסק הבן כפר כראוי ומושיע לו מצעקתו. כן הוא הדבר, כביכול המלך

זה ממה"מ הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו. וטוב לכל אחד לדבק עצמו אל צדיק אחד, ועל ידו יפיק מהמלך מלכו של עולם רצונו.

ובספר תולדות יעקב יוסף (פרשת יתרו) כתוב לאמור:

אמרו רבותינו ז"ל (ספרי פ' עקב אות יג): "ובו תדבק" [וכי אפשר לו לאדם להידבק בה', והלא אש אוכלת היא?!], אלא [הדבק בתלמידי חכמים. כי זה נמשך מזה וכו', ההמוני עם אי אפשר להם לידבק בו יתברך וליראה מפניו כי אם על ידי דבר ממוצע שהוא התלמיד חכם, שעל ידו יכולים לבוא ליראה ודביקות בו יתברך, וזולתו אי אפשר כי אם לבני עליה. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (מכילתא דרשב"י שמות יד, לא) כל המאמין ברועה ישראל כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם, וכמו שהאמונה בו יתברך העיקר הוא הדביקות והאהבה שזה תכלית השלימות, וכל המצוות לא ניתנו אלא כדי שיגיע האדם למדריגה זו, כך האמונה ברועי ישראל העיקר הוא הדביקות והאהבה ועל ידי זה יכולים לזכות לאמונה שלימה והאהבה והדביקות בו יתברך.

אי אפשר להתעלות מעל התאוות הגשמיות אלא ע"י התדבקות לצדיק

הנחיצות של התדבקות לצדיק היא מפני היות האדם מורכב מגוף ונשמה, ובעולם הגשמי המשיכה לגוף חזקה מאד ומקשה מאד על הנשמה להתגבר על כך. והיתה העצה העליונה שיתדבק האדם לצדיק שאצלו גם הגוף כבר מזוקק, ועי"ז יוכל גם הוא להתעלות מעל התאוות הגשמיות. וכדברי המאור ושמש (פרשת מקץ) אשר הלב שמחה זצ"ל אמר עליהם ש"מצוה לפרסמם" וז"ל:

עיקר תיקון הברית לאדם ובפרט בדורות הללו שאין אדם נמלט ממנו וצריכים תיקון, הענין הוא כך לחבר עצמו אל הצדיק, כי הצדיק נקרא כל כידוע מספרי' הקדושים, כי הוא מקושר עם כל להשי"ת אפי' עם תאוות הגשמיות הוא מקושר עד למאד בהשי"ת ביתר שאת ועוז, ועי"ז זה שמקושר האדם עם הצדיק והצדיק מקשר הכל להשי"ת עי"ז זה גם האדם המחובר להצדיק נתבטל אצלו ובטל ג"כ מתאוות גשמיות, ויש לו תיקון גמור כי מה שקלקל תחלה במדת יסוד הנקרא כל עתה עי" התחברות להצדיק

הנקרא כל ומחובר לטהור וקדוש הרי הוא כמוהו בבחי' כל, שהיא המדה שקלקל בה מתחלה ועתה נתקן.

וכך כתוב בספר **שארית ישראל** (שער ההתחזקות, ליקוטים)

חמור יוצא במרדעת שלו בזמן שהיא קשורה לו (שבת פ"ה מ"ב). הפירוש הוא, אימתי יוצא החומר של אדם, במרדעת, שיתקשר עצמו להצדיק שנקרא מר, פירוש שר של דעת שיש לו דעת גדול. אבל אימתי, בזמן שהיא קשורה לו, כשהוא קשור להצדיק באמת, ואם אין מקושר להצדיק באמת אין הצדיק יכול לעשות לו טובה חס ושלום.

בלשון אחר ביאר זאת בספר **בך יברך ישראל** (פרשת ויגש) בשם הרה"ק רא"י מסדיגורא:

כי האדם מעורב טוב ברע, והצדיק הוא כולו טוב, ואפילו הוא אינו צדיק גמור על כל פנים הוא רובו טוב. וכאשר החסיד נוסע להצדיק ומקשר את עצמו לו באמונה פשוטה, אז נכללו זה בזה ומתגבר הטוב על הרע שלו, ויש לו טובה בהנפש.

המגיד מקאזניץ זצ"ל כתב בספר **עבודת ישראל** (פרשת מטות) וז"ל:

ומדרך הצדיק ראש הדור לנטל ולנשא את ראש והמוחין של הנלויים אליו, שיוכלו לעבוד את ה' ג"כ, ולכן בודאי שרי האלפים והמאות השפיעו בקדושתם על כל אנשי הצבא, שיחזיקו את עצמם בקדושה וללחום מלחמות ה' כו', עד אשר לא נפקד ממנו איש, פירוש שלא נפל אחד ממדריגתו ח"ו, אפילו באיזה הסתכלות רע או מעשה כו'.

ובספר **אמרי נועם** (פרשת במדבר) וז"ל:

המתנגדים ומתקשים על ענין הנסיעה לצדיק לישוב בביתו וללמוד ספרי מוסר, ומהם ילמוד לעצמו דרכי עבודה. אמנם התירוץ וכו', כי באמת מתוך הספרים יוכל ללמוד לעצמו הנהגות ישרות וכו'. אולם העיקר הוא להיות הכל במחשבה טהורה וקדושה, והמחשבה הוא דבר שאינו ביד האדם, כי משוטטת אנה ואנה בלתי רצון האדם, ומבלבל התפלה והעבודה, ע"כ

לזה צריך סיוע מהצדיק, אשר בקדושתו יופיע עליו טהרה שיוכל לבוא לטהרת המחשבה וכו', הכח הזה נמסר לראשי הדור, ועל כן נקרא ראש הדור שעושה עמהם טובה במחשבות שבראש וכו'.

הצדיק מטהר את הנשמות של בני

כתב בספר דגל מחנה אפרים (פרשת תזריע) וז"ל:

קבלתי מחכמי ישראל שהיו אצל אא"ז (הבעש"ט) זללה"ה, שגדולי הדור הם יכולים לטהר נשמות ישראל המטונפות מכל לכלוך טומאת זוהמת עבירות ר"ל, ובהם תלוי כל עקרי התשובה, עכ"ל. ושם (פרשת פנחס): הצדיק שמדבק עצמו תמיד להקב"ה, אזי בזה הוא מטהר נפשו, וכשהעולם מדובקים בצדיק, אזי הם גם כן מתטהרים, וזהו שנאמר (ירמיה יז, יג) "מקוה ישראל ד'" וכו'.

ובספר מאור ושמש (פרשת פנחס) כתב וז"ל:

כי הנה העיקר התפעלות צדיקי הדורות וכו' כרשב"י וחביריו, וגם אחריו בסוף הימים שהופיע אור רבינו יצחק לוריא, ואחריו שהתנוצץ ניצוץ הבעש"ט, וגם יתר צדיקי הדורות מאז ועד עתה, היתה מגמתם לקשר נשמות עם בני ישראל לשרשם, ולהסיר מעליהם המסכים המבדילים והתאוות הגשמיות, בכדי שתהיה נשמותיהם קשורה בשורשה לבל יוכלו להנתק ח"ו משרשם, וגם שתהיה יראת הבורא ב"ה על פניהם אפילו בחדרי חדרים, לבלי לעבור בזדון אפילו על קל שבקלות מדקדוקי סופרים.

ובספר דביר המוצנע (פרשת קרח) כתב וז"ל:

שמעתי מפה אדמו"ר הרב הקדוש מראפטשיץ זי"ע שאמר בזה הלשון, מעיד אני על רבי איציקל [החווה] מלובלין זי"ע, כאשר בא אליו אדם מחדש, מיד נטל את נפשו ונשמתו ורחצה וכיבס אותה וניקה אותה מכל טומאה וחלאה, והחזירה לו כאשר נתנה לו בשעת הולדו.

ובספר אור לשמים (פרשת אמור) כתב וז"ל:

גם אם איש טינף נפשו חלילה בעבירות גדולות ח"ו, אף על פי כן בהתקשרותו אל הצדיק רוחץ ומטהר נפשו מכל חטא ואשמה, כי הצדיק

מבקש ממנו ית"ש שיומחל לזה האיש ולהאיר אותו מחמת שהוא מקושר עמו והשי"ת עושה לו רצונו.

"והניף את העומר לפני ה'" (ויקרא כג, יא) והניף הוא לשון ניאוף, פירוש שאפילו מי שטינף עצמו בעבירה גדולה כזו, את העומר – כשהוא מקושר עם הצדיק נמחל לו – עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, ואמר מספרו ש"י, ובהתקשרותך עמו אזי תזכה שתהיה לפני ה' "את" שפירושה עם. אבל צריך האדם מקודם לתקן זי"ן מדותיו אבל אי אפשר לבוא לזה כי אם ע"י דיבוק הצדיקים.

בלי הצדיק אי אפשר להבין את התורה על בוריה

במאור ושמש (פרשת שופטים) הובא בשם הזוהר, וז"ל:

כי הנה ידוע בספרי קודש, העיקר לימוד התורה הוא, שעל כל דבר אשר יוקשה לו ולא יבין לאשורו ירהר בתשובה שלימה, ועי"ז יסלק הקליפה מהלכה. אמנם אי אפשר לבוא לתשובה האמיתית, כי אם ע"י התדבקות לצדיקי הדור שיורו לו דרכי התשובה, ויקשרו נשמתו לשרשו, ועי"ז יוסרו מעליו כל המסכים המבדילים, ואז יבין הלכה. ואמרו בזוהר הקדוש כי אלמלא צדיקי כל דור ודור המלמדים דרך ה', אי אפשר שיראה דבר אחד בתורה על בוריו ומצוה אחת על אמיתתה, הגם שישאל לגדולים ממנו מה שיפלא מאתו אעפ"כ לא יבין על בוריו.

הצדיק מעלה את התורה והמצוות שהם שלא לשמה

בנועם אלימלך (פרשת בלק) כתב וז"ל:

דהנה כל תורה ומצוות הנעשים בלי כוונה, היא כגוף בלי נשמה, ונמצא כשאדם לומד תורה או עושה מצוה שלא לשמה נברא מזה רק הגוף לבד בלא נשמה, ולא כן הצדיק הקדוש הלומד לשמה שנברא על ידי רמ"ח אברים רוחניים. ויש יכולת ביד הצדיק הלומד לשמה להעלות התורה והמצוות של זה שלמד שלא לשמה, כי יכולת בידו להמשיכו נשמה לתורתו של זה שעשה הגוף לבד. וזהו הפירוש מתוך שלא לשמה בא לשמה

(פסחים נ:), פירוש שהתורה היא תבא ליד הלומד לשמה והוא יתקנה על ידי אברי הנשמה.

וזהו גם כן יכול להיות כיון הפסוק "תפלה לעני כי יעטוף" כו' (תהלים קג, א). פירוש עני הוא הנקרא העני בדעת ואינו יכול לכוון בתפלתו, ותקנתו שיחבר את עצמו עם הצדיק הגמור המכוון בתפילה, והוא יעלה את תפילת העני עם תפילתו הזכה, כי תפילת העני נשארה בלא נשמה, והצדיק נותן בה חיות ועל ידי זה תפילתו עולה. וזהו "תפילה לעני", איך יעשה שתקובל תפילתו לרצון. ומפרש הכתוב "כי יעטוף", פירוש שיתחבר עם הצדיק גמור, ויעטוף הוא לשון חיבור. וזהו "ולפני ה' ישפוך שיחו", פירוש שהצדיק ישפוך את השיחה של העני לפני ה' לקבלה באהבה.

ובספר תפארת שלמה (שמיני עצרת) כתב וז"ל:

על ידי התקשרות לצדיק הדור, יכול להיות עליה לכל התורה ומצוות שלא נעשו בדחילו ורחימו ולא פרחו לעילא, וע"י ההתחברות עמו יעלה אותם למעלה וכו'.

כל הרהורי התשובה שיש בדור הם מכח הצדיק

בעל התניא, בספרו אור תורה (פרשת נח ובחוקותי) כתב וז"ל:

כמו שיש לו כח להוריד השפע ולהשפיע, כן יוכל להעלות את כל דורו למעלה כו'. כל הרהורי תשובה שהרשעים מהרהרים כו', הכל הוא ע"י הצדיק.

התולדות כותב בספרו בן פורת יוסף (פרשת קרח):

שמעתי ממורי כי תיקון בעלי תשובה, העיקר הוא ע"י גדולי הדור שיכול להעלותו ולקשרו בשורשו, ע"כ זה דבוק בהשי"ת ממש.

ובספר דגל מחנה אפרים (פרשת שמיני) כתב וז"ל:

והנה אא"ז וצל"ה אמר שעיקר תיקוני התשובה אי אפשר בלא הצדיק, רק על ידו יוכל להתעלות, ואדם הראשון לא היה לו תיקון כי אם באבות הקדושים כנודע.

ובספר תפארת שלמה (מועדים שמיני עצרת) כתב וז"ל:

וכן הוא הכח בצדיקי הדור להאיר נשמות של בג"י ולגמור תיקונם. כמו ששמענו מאת הרב הקדוש מראדשיץ זלה"ה, שהיה מרגלא בפומיה המעשה מהרב הקדוש ר' חייקא המדורא זלה"ה, שעשה בעצמו כמה סגופים, להתענות משבת לשבת כמה פעמים, ואלף לילות היה ניעור משנתו ללמוד כל הלילה, ועכ"ז לא נגמר תיקונו עד אשר בא להרב הקדוש מזהד"ב ממעזריטש זלה"ה על שבת, כידוע.

ומובא בספר תולדות אדם (חנוכה):

אמרו על הרה"ק המגיד מקאזניץ זצ"ל, שלמד הרבה ספרי קבלה טרם שנסע להרב המגיד הגדול ממעזריטש, ואחר כל זאת כשבא להמגיד הקדוש ראה שלא התחיל עדיין ללמוד מאומה.

עיקר העבודה היא להשיג שיש אלוקים וליראה מפניו, וזאת אפשרי ע"י הצדיק

אי' בספר מאור ושמש (פרשת שמות):

שהעיקר כל העבדות הוא להבין ולהשכיל שיש אלקים המושל ומשגיח בדרכי הפרטות ומנהיג את כל העולמות ולית אתר פנוי מיניה. אמנם צריך לזה יגיעות גדולות להשיג זה באמת לאמיתו, וצריך להתבודד ולדקדק היטב בכל עניניו ולהשגיח על עצמו בכל תנועה ותנועה, וגם שיהא לבו בוער כאש להבה בהתלהבות והשתוקקות להבורא יתברך שמו, אזי יוכל לבוא לזה לידע מאלקותו יתברך באמת לאמיתו. וזה עיקר הכל כמאמר דוד המלך ע"ה "דע את אלקי אביך" וגו' (דברי הימים-א כח, ט). וזהו עיקר הנסיעה להסתופף בצל צדיקי הדור כדי שיבוא לזה לידע דאיהו עיקרא ושרשא דכל עלמין.

עוד כתב כדברים אלו (פרשת כי תבא) בשם הרה"ק ר"מ מנעשכיז:

דהכוונה העיקרית בנסיעה לצדיק כו' הוא לבקש את ה', לידע ולהודיע ולהודע ממצאות אלקותו יתברך. ודבר זה אין לו שיעור וערך כלל, וכל

אשר יוסיף להוודע מהשגת מציאותו יתברך, יוסיף לידע שעדיין לא השיג כלל, ולזה יוסיף כל יום לבקש את ה' יותר ויותר.

עוד כתב שם (פרשת ויחי) וז"ל:

שמעתי מפה קדוש איש אלקים בוצינא קדישא הקדוש המנוח אב"ד ור"מ דק"ק נעשכ"ז זצ"ל, שאמר ששורש מה שנוסעים אל הצדיקים, יהיה עיקר הכונה, לא כיש מי שנוסעים עבור תפלה, ויש מי שנוסעים עבור תורה, ויש מי שנוסעים עבור שיראו מדריגות, לא זה הוא הנסיעה העיקרית, אלא העיקר הנסיעה יהיה רק עבור לבקש מהשי"ת היראה הרוממות, ולידע כי הוא עיקרא ושרשא דכל עלמין.

ובמקום אחר (פרשת אחרי) כתב וז"ל:

שאברהם אבינו שלח את יצחק בנו לבית מדרשו של שם ועבר, וגם יעקב נטמן י"ד שנים בבית מדרשם כדי ללמוד תורה מפיהם, כי אי אפשר לידע מאחדותו יתברך אלא על ידי זה שישמש לרב שדומה למלאך ה' צבאות, ובלא זה אפילו אם יתנהג בכל מיני קדושות ופרישות לא ישיג אחדותו.

מהיראה שמרגישים אצל הצדיק יוכל להשיג יראה מוחשית מקל וחומר

במאור ושמש (פרשת כי תשא) כתב וז"ל:

וזאת עצה היעוצה לכל איש ישראל, כאשר בא יבא אל הצדיק שבדור, והנה ירא מגשת אליו כו'. מיד יתבונן בשכלו ויאמר לנפשו, מה זה אנכי ירא לנפשי, הן הצדיק לא יעשה לי דבר מה לרעה ח"ו, אין זה כי אם ממציאות קדושת השם יתברך שמו ויתעלה, אשר כאן נמצא אצל הצדיק השוכן אתו ודבוק בו, ומזה מגיע עלי היראה ההוא. והנה ידרוש נא ק"ו לעצמו, על אחת כמה וכמה להיות חרד וירא מפני מלך מלכו של עולם, אשר הוא ממלא כל חלל עלמין ולית אתר פנוי מיניה.

ליקוטי רעיונות

הצדיק מתקן את פגמי האדם במידת היסוד להיות בבחינת חי

הרה"ק רבי לוי יצחק מאזיערנא זי"ע אמר: ועוד צריך להיות לו אמונת צדיקים, כי כאשר פגם במדת יסוד הנקרא צדיק, ובמדת מלכות הנקראת אמונה, אם יהיה לו אמונת צדיקים, יהיה לו תיקון לזה החטא. ושמעתי מכ"ק אדמו"ר אבי"ד יעקב מסאדיגורא זצקלה"ה שאמר, מי שהוא קרוב להצדיק הוא בחי' חי, ומי שהוא רחוק ממנו הוא בחי' מת, וזה מחצית השקל, אות צדיק הוא באמצע האותיות, הקרובים לו לפניו ולאחריו הוא ח"י, האותיות הרחוקות ממנו לפניו ולאחריו הוא מת, ודפח"ח עכ"ל. (בך יבורך ישראל משפטים).

כאשר הצדיק עוסק בענייני גשמיים, הוא נותן כוחות לשאר העם שלא יתגשמו ע"י מעשיהם הגשמיים

הרה"ק רבי שמואל מסאכאטשוב זי"ע פירש את תלונת אהרן ומרים על משה וז"ל: ונראה לפרש דהנה אהרן ומרים לפי השקפתם הי' נראה להם שמשה עשה שלא כשורה במה שפרש מדרך ארץ, וכבר אמרנו, שלפי חשבונם, מה שישראל נפלו בחטא מתאוננים וקברות התאוה נסתעף מזה, שבמה שהפריש משה עצמו מדרך ארץ נתעלה ונתרומם מכל עניני עוה"ז, וע"כ נעשה נבדל ופרוש מקהל ישראל ולא היתה מדרגת משה מאירה כ"כ ללב ישראל, והיתה טענתם אף שלמענו היתה הפרישה תוספת מעלה סדר קדושה והבדלה, מ"מ עבור כלל ישראל לא טוב, והי' לו למשה לבטל את תועלתו עבור תועלת ישראל.

ומ"מ נחשב להם לחטא שהיו צריכין לכופף את דעותיהם לדעת משה, ולקיים כוף אזניך לשמוע דברי חכמים ואפילו יאמרו לך על שמאל שהוא ימין ועל

ימין שמאל, ולהאמין שבודאי הצדק אתו והוא מבין דעת התורה ורצון הש"י יותר מהם, אף שאינם מבינים, וכאמרם הלוא גם בנו דבר ה' ולא פרשנו מדרך ארץ, ואפשר נמי מטעם הנ"ל, מ"מ משה בודאי יורד לסוף דעת התורה ורצון הש"י יותר מהם, וכמו שהשיבם הש"י שאין ליקח רא"י מהם למשה, "אם יהי' נביאכם וגו' לא כן עבדי משה", קיצור הדברים שחטאם הי' פגם בביטול דעתם לדעת חכמים שהיא תורה שבע"פ. ונחשב פגם בתורה שבע"פ. (שם משמואל שלח תרע"ו).

סוד השולחנות (טיש) שעודכים הצדיקים

הלב שמחה זצ"ל, בהסבו פעם בסעודת שבע ברכות (פרשת בהעלותך שנת תשמ"א) אמר את הרעיון הנ"ל בשם התפארת שלמה וציין את התרגום יונתן בן עוזיאל (יב, ג) שכתב: ולא חש למיליהון, שדרגת משה רבינו ע"ה היתה למעלה מכך, שהיה ביכולתו להשפיע על בני"י גם בלי שיעסוק הוא בעצמו בגשמיות, ולבסוף הפטיר הלב שמחה זצ"ל: זהו סוד ה"טיש" של הצדיקים [שעוסקים בענייני גשמיות, מאכל ומשתה, למטרה זו]. (מפי בעל השמחה).

מותר לבטל מהלימוד עבוד התועלת של הנסיעה לצדיק

כתב באגרות הרי"צ (ח"י דף ק"ז) דהרה"ק בעל התולדות נשאל כיצד הוא מרשה לעצמו להרבות בנסיעות אל הבעש"ט, והרי יש בכך משום ביטול תורה. והשיב, דאיתא במסכת מגילה (ג:) מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה. הוצאת המת היינו בחינת המיתה שבנפש, והכנסת כלה היינו הכנסה תשוקה וכלות הנפש לאלקות. דברים אלו שניתן להשיגן רק אצל הבעש"ט מבטלין עליהן תורה.

הרצונות של הצדיק מעלים את הרצונות של הדבקים בו

טף למה באין לתת שכר למביאיהן (חגיגה ג). וקשה ממ"נ אי אין תועלת בזה מה שכר על זה, וע"ז התשובה, לתת שכר וכו', כי טרחת האב ורצונו להמשיך את טפיו לעבודתו ית', הוא גורמת שכר שיתן הש"י הארה לבניו, ודבר זה נוהג בכל פשוטי בני ישראל שאין להם שכל ורצון כראוי, מ"מ על ידי הביטול לגדולים וטובים ממנו יכול להועיל רצון הצדיק לתת שכר להדבקים בו. (שפת אמת וילך תרל"ד).

מי שהוא דבוק ברבו, הרי הוא כל כולו כמוהו

הגאון הרב נתן מאיר וואכטפויגעל זצ"ל שאל פעם מה פירוש הדברים שרואים שעשרות אלפים יהודים מקושרים לרבי ומאמינים בו. וענה בדרך משל, תלמיד שלומד עם רבו שהוא גדול הדור, ולמד אתו מסכת שלמה, ואת אותה מסכת הוא יודע כשם שרבו יודע, מ"מ אין לו התקשרות מושלמת עם רבו שיודע כל חדרי תורה, גם אם ילמד אתו סדר שלם, או אפילו את הש"ס כולו, והוא יודע את כל מה שרבו יודע, מ"מ חסר בהתקשרות המושלמת. אבל כשהוא מאמין ברבו, אז יש לו את כל הרבי, כיון שאמונה היא התדבקות גמורה. (קובץ נטעי נאמנים גליון ג' עמ' תה).

התיקון השלם רק ע"י הצדיק

העובדה הידועה מהרה"ק ר' חייקא המדורא (כמובא לעיל דף ק"ד) א"י שמעשה שהיה כך היה: ששאל הרה"ק ר"א הגדול מקארלין את הרה"ק ר"ח המדורא אם לומד תורה לשמה, והשיב לו כן, ואמר לו הרה"ק מקארלין כי התנא ר' מאיר מפריכו, שאם לומד לשמה היה צריך להתקיים בו כל מה שר' מאיר אמר שהלומד לשמה זוכה לדברים הרבה, ושאלו הרה"ק ר' חייקא א"כ מה העצה, והשיב לו שילך להמגיד ממעזריטש ושם יקבל עצה.

המורא מהצדיק היא עצמה מורא שמים

"ויבא אהרן וגו' לאכול לחם וגו' משה לפני האלקים" (שמות יח, יב). והקשו חז"ל וכי לפני אלקים אכלו והלא לפני משה אכלו, אלא מכאן שהנהנה מסעודה שת"ח מסובין בה כאילו נהנה מזיו השכינה. ושאלתי את פי הרב הק' המנוח מ"מ דק"ק קאזניץ מהו זה שהוקשה כ"כ לחז"ל וכי לפני אלקים אכלו, הלא שויתי ה' לנגדי תמיד וכל תנועותיו ומעשיו של אדם צ"ל כאילו עומד לפני המלך כידוע וא"כ לכך כתיב לאכול לחם כדרך של צדיקים לפני אלקים. והשיב לי עפ"י מה דא"י בגמ' אסור להתפלל אחורי רבו והטעם לזה כי מורא רבך כמורא שמים ובשעה שיש לו מורא רבו א"א להיות עליו מורא שמים הראוי לתפילה מחמת שיש עליו מורא ואימה אחרת וזהו שהי' קשה לחז"ל וכי לפני אלקים אכלו לפני משה אכלו והי' עליהם אז מורא רבן והיאך הי' באפשרי להיות עליהם מורא שמים ומה זאת לפני אלקים, אלא מכאן שכל הנהנה כו' וזהו בעצמו מורא שמים, ודא ודא אחת הוא. ודפח"ח. (אוהב ישראל, פרשת יתרו)

פעם קודם סליחות במוצאי מנוחה, החסיד ר' זעליג שטיצברג ז"ל קרא לנכדו וא"ל: לאמיר זיך צו גרייטען צו סליחות. ופתח ללמוד עמו בספר **בית יעקב** (מאמרי יוה"כ, ע' פט) שכ' לפרש מ"ש בסליחות "אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני": "כי לצד שיש עבירות אשר מבואר בזוהר דל"מ תשובה עליהם אמנם באמת אמרו ז"ל כ"מ שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, וגם עצה היעוצה לזה לדבק עצמו לצדיק הדור ולחסות בצילו ובכוחו לקרב הרחוקים להכניסם לכנפי השכינה כי הקב"ה גוזר והצדיק מבטלו וזה שאנו מתפללין אל תשליכנו מלפניך בסבת העבירות הנ"ל, ורוח קדשך זה הצדיק הדור אל תקח ממנו, ואך להיות לו אריכות ימים ושנים ועל ידו יצמיח לנו הישועה ויקרב אותנו על כנפי השכינה". עיין שם. ומידי דברו, סערה רוחו בלהבה עצומה, אינגאנצין אויסער זיך, בהתלהבות עצומה, שסחפה אחריה כל שומע.

פרק ה'

כח וגבורה נתן בהם

בו יבואר שהקב"ה מסדר את ההנהגה של
אנשי הדור לצדיקים ולחבמים אשר
באותו דור והשליט אותם אפילו על
העליונים וכביכול גם על עצמו.

כח וגבורה נתן בהם

ענף א': הנהגת הדור בידי הצדיקים

אמר רבי עקיבא נמשלו ישראל לענף מה הענף הזה אינו פורח בלא כנפיים כך ישראל אינם יכולים לעשות דבר חוץ מוצניהם. (מדרש רבה שמיני יא, ח)

במקורות

הצדיק הוא הממוצע בין ישראל לאביהם שבשמים

מיד בתחילת הוייתו של עם ישראל הפקיד עליהם השי"ת את משה רבינו עבדו הנאמן להיות ה"ממוצע" בין ישראל לבוראם, ומקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ה, ה) "אנוכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם את דבר ה'".

משה רבינו ע"ה היה השליח לבשר להם על הגאולה, להתרות את פרעה, לעשות המופתים ולהביא על המצריים את המכות, לבקוע להם את ים סוף וללחום את מלחמת עמלק, להוריד להם את המן במדבר, לעלות לשמים להביא להם את התורה. במשך ארבעים שנה היה להם לעינים, היה לעם מול האלוקים להביא את הדברים אל האלוקים, הזהיר אותם את החוקים ואת התורות והודיע להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

באופן זה קבע הקב"ה גם לדורות שהקשר בינו לעם ישראל יתבצע דרך הצדיק,

כמבואר בתיקוני הזוהר (קיד.) אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא ובכל צדיק וצדיק. וזו כונת הפסוק (שמות יט, ט) "וגם בך יאמינו לעולם", כפי שפירשו חז"ל במכילתא (מס' דבחודש ב, הובא ברש"י שם) וגם, גם בנביאים הבאים אחריו.

לכן, לפני הסתלקותו, ביקש משה רבינו ע"ה (במדבר כז, טז-יז) "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניהם" וגו' "ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה". באותה שעה נצטוו לסמוך ידיו על יהושע "והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וגו' ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל" (שם פסוקים יח - כ).

כך מדור לדור עברה הנהגת הדור מיהושע לזקנים, מזקנים לנביאים, מנביאים לאנשי כנסת הגדולה, וכך הלאה עד סוף כל הדורות ישרה הקב"ה שכינתו על גדולי הדור וחכמיה כדי שיהיו רועים על צאן קדשו.

וכמשל המובא בספרים, כאשר מלך גדול כובש מדינה רחוקה ממלכותו, אחרי הכיבוש הוא חוזר למעוז מלכותו, רק משאיר במדינה ההיא מושל מטעמו, שהוא הנציג של המלך מול העם, הן לפקח על אנשי המדינה שיתנהגו כפי החוקים שהמלך קבע, והן כדי להעביר למלך את הצרכים ואת הבקשות של העם ההוא. כך הקב"ה עיקר שכינתו בעליונים, ובשעת קבלת התורה הוריד שכינתו למטה על הר סיני להתגלות לעם קדושו. אבל התגלות זו אינה יכולה להיות בקביעות, ובמשוך היובל הסתלקה השכינה וחזרה למרומים. רק הקב"ה הפקיד את עבדו הנאמן משה רבינו ע"ה להיות נגיד ומצווה על עם בחירו, וכך קבע לדורות את דפוס הנהגתו עם כלל ישראל.

הנהגת הדור נמסרה לצדיק

אחד התפקידים העקריים שהקב"ה יעד לצדיק הוא להנהיג את הדור, ללמד את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו ולקרנם לאביהם שבשמים. ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים, ואכן בכל דור הצדיקים גדולי הדור הם הרועים הנאמנים ששומרים את צאן קדשו של הקב"ה. הם מלמדים דרכי ישרים והם העומדים בפרץ לגדור הפרצות שעלולות לחבל בכרם ה' צבקות.

הדברים מבוארים היטב בלשונו הזהב של האדמו"ר הפני מנחם זצ"ל שכתב (אוצר דרשות ומאמרים ח"ב סי' סז) וז"ל:

והנה מלבד מה שבני אברהם יצחק ויעקב נשתנו למעליותא בגאולה זו להיותם לעם, גם הנהגת ה' יתברך עם עם ישראל ועם העולם כולו נשתנתה כביכול והגיעה אל תכליתה, כי מעת שיצאו ממצרים מסר את הנהגת האומה הישראלית לראשיה וחכמיה, שמעתה תקבל האומה כלה את מרותם, והשם יתברך בעצמו מאציל מרוחו עליהם שתהיה הנהגת העולם על ידיהם בכח נעלה ביותר, וכדאיתא בגמרא (מועד קטן טז:): "צדיק מושל יראת אלקים" (שמואל-ב כג, ג) וכו' מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה, צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

יסוד זה מבואר בהרבה מקומות בחז"ל, בספרי הראשונים וקדמונים ונקבע להלכה בפוסקים, ולדוגמא חלק מדבריהם:

במדרש (שמות רבה ג, ח):

"לך ואספת את זקני ישראל" (שמות ג, טז) לעולם זקנים מעמידים את ישראל, וכן הוא אומר "וכל ישראל וזקניו ושוטרים ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון" (יהושע ח, לג) אימתי ישראל עומדים, כשיש להם זקנים. למה, כשהיה בית המקדש קיים היו שואלים בזקנים שנאמר "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (דברים לב, ז) שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל.

וכתב בעץ יוסף (שם): דאפילו בזמן בית המקדש שהיה נבואה ורוח הקודש, היו שואלים בזקנים.

ובילקוט שמעוני (שיה"ש רמז תתקצב)

"אל גנת אגוז ירדתי" (שם ו, יא), נמשלו ישראל לאגוז, מה אגוז כל זמן שעצו דבוק לפרי, הוא משומר, פרש ממנו משליכים אותו לאשפה, כך ישראל, כל זמן שדבוקים לחכמים ושומעים דבריהם הם זוכים לקנות שני עולמות. פרשו מהם, אבדו מן העולם.

ובמדרש רבה (דברים א, י):

כשהקטנים נשמעים לגדולים, הם (הגדולים) גוזרים לפני המקום והוא עושה.

דפוס קבוע לדורות

הנהגה זו פשטה צורה ולבשה צורה במשך הדורות, כפי שההשגחה העליונה קבעה בהתאם לצורכי הדור. בתחילה, אחרי משה רבינו ע"ה ויהושע, היתה תקופת הזקנים, לאחר מכן היו שופטים בישראל. היתה התקופה של המלכים, בזמן שבית המקדש היה קיים היתה הסמכות בידי הסנהדרין הגדולה שישב בלשכת הגזית. אחרי החורבן היה מעמד של ראש הגולה ובמשך הדורות התבסס בכל קהילה המושג של מרא דאתרא. מזמן הווסדות החסידות, ההנהגה עברה לראש העדה של כל חצר וחצר. עכ"פ בכל צורה שהיא, כל זה הוא מכח אותה קביעה שהקב"ה קבע בתחילת הווייתו של עם ישראל.

סמכות רוחנית

הצדיקים לא רק מיעצים מה ראוי לעשות, אלא גם מחליטים עבור כלל ישראל מה צריך לעשות, והם הסמכות הקובעת בכל דור. כפי שהקב"ה אמר ליהושע (דברים לא, ד) "כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ", "תביא" על כרחם, טול מקל והך על קדקדם, יָבֹר אחד לדור ולא שני דברים לדור (סנהדרין ח).

ובגמרא (ר"ה כה). כאשר קבע רבן גמליאל הנשיא את השנה, ורבי יהושע סבר שזו טעות, גזר עליו רבן גמליאל שיבוא אליו במקלו ומעותיו ביום הכיפורים שחל להיות בחשבוננו. המטרה בכך היתה כדי להחיל בכך את קביעת הנשיאות ולשדר בכך שיש בישראל סמכות רוחנית, ועל כולם לקבל אותה ולהתנהג על פיה. אכן, רבי יהושע, על אף היותו גדול בשנים מרבן גמליאל ורבו בחכמה, שלימד אותו תורה ברבים, עם זאת קיבל עליו את מרותו ובא אליו ביוה"כ שחל בחשבוננו.

ואי' שם, תנו רבנן למה לא נתפרשו שמותם של זקנים הללו שלא יאמר אדם פלוני כמשה ואהרן, פלוני כנדב ואביהוא, וכו' שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם לומר לך ירובעל בדורו כמשה בדורו, בדת בדורו כאהרן בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו, ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הציבור הרי הוא כאביר שבאבירים.

ועיין באריכות בענין זה בפרק ו'.

לא רק בפסיקת דינים, אלא בכל שטחי החיים

השלטון של הסמכות הרוחנית אינו רק במה שנוגע לדיני התורה ופסיקת השולחן ערוך, אלא הוא כולל כל שטחי החיים בכל התחומים. כי יתרון הצדיק הוא מכח קדושתו ותורתו ועל כן השליטו הקב"ה להיוונ מורה דרך לבניו בכל ענייניהם. וכבר כתב החזון איש (דינים והנהגות עמ' קכו) וז"ל:

השיטה להיות נכנעים להוראות חכמי הדור רק בענייני איסור והיתר, אבל בענייני הוראה בשוק החיים עשו על דעת עצמם, זה היה השיטה הישנה של המינים וירידת היהדות באשכנז, אשר הדיחו את עם ישראל עד שנתערבו בגויים ולא נשאר לפליטה. ההפלאה בין הוראת איסור והיתר להוראת הגדרים והגזירות, הפלאה זו היא גילוי פנים בתורה, ומבזה תלמידי חכמים, ונמנים בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא ונפסלים לעדות. עכ"ל.

כדברים אלו כתב גם הגאון רבי משה פיינשטיין ז"ל אודות ענין מועצת גדולי התורה, בזה הלשון:

סמכותה של מועצת גדולי התורה התבססה על העקרון היסודי שיהודים חייבים לציית לגדולי התורה אפילו בנוגע למדיניות ולשטחי החיים אחרים שלא ציינו במפורש בשלחן ערוך.

וכך הסביר ר' משה זצ"ל השקפה זו. (רבי משה פיינשטיין ארטסקרול ירושלים תשמ"ז, עמוד 91).

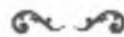
יש אנשים הטוענים שנבצר מתלמידי חכמים מלהחליט בשאלות פוליטיות, וכי על גדולי ישראל לצמצם עצמם בגבולות התורה וההלכה. אנשים כגון אלו אינם יכולים להמנות על מחנה התורה, אפשר בהחלט לומר שהתעלמות מעצתו של תלמיד חכם גרועה מלעבור על מצות התורה! כי אדם העובר על מצוה מפני שהוא חלש מכדי לעמוד בפיתוי, יודע לפחות שדרכו אינה נכונה. בניגוד לכך, אדם המתעלם מעצתו של תלמיד חכם, הוא מכחיש בכך את עליונותה של התורה, זוהי פרצה הרבה יותר חמורה... עכ"ל.

ליקוטי רעיונות

אע"פ שהנבואה בטלה, אבל החכמים יודעים את האמת מכח הרוח הקודש שבהם

מיום שחרב בית המקדש, אף על פי שנטלה נבואה מן הנביאים מן החכמים לא נטלה... הכי קאמר אף על פי שנטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה לא נטלה, אלא יודעים האמת ברוח הקדש שבקרבם. (חידושי הרמב"ן בבא בתרא יב.).

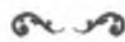
מפורש בתורה שלא מספיק במה שכתוב בספרים אלא צריכים לשמוע גם מהצדיק

"ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע" וגו' (שמות יז, יד). שמעתי בשם רבינו הבעל שם טוב הקדוש זצלה"ה, מה שצריכין לנסוע לצדיק הדור ולא די בספרי מוסר לבד, זה מפורש בתורה, "ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע", אף שאמר ה' אל משה לכתוב בספר, ולכאורה די בזה, ועם כל זה אמר לו "ושים באזני יהושע", שידבר עמו פה אל פה, כי העיקר הוא מה ששומעין מצדיק הדור, כי משה היה צדיק הדור.

ואיתא במדרש (עיין מדרש רבה יתרו פרשה כ"ז) על פסוק "ועתה ישראל שמע אל החוקים" (דברים י, א) כו' משל למלך שנתן לבנו שני כתרים ובאריכות הזמן נאבד ממנו כתר אחד כו', אמר לו המלך בני הוה זהיר מאד שתשמור הכתר שנשאר לך מאחר שכבר אבדת כתר אחד וכו', כן ישראל היה להם שני כתרים נעשה ונשמע ואחר חטא עשיית העגל אבדו כתר אחד שהוא נעשה, ולא נשאר כי אם נשמע, על כן מזהיר השם יתברך את ישראל "ועתה ישראל שמע", רצה לומר שמור על כל פנים הכתר השני שנשאר לך, וזהו שמע דייקא, על כן

כשלומד בספרים שזהו בחינת נעשה אין בזה כח כל כך לעזור אותו, כי כתר נעשה אבדו ישראל, אבל כששומעין מפי הצדיק הוא בחינת נשמע שזהו הכתר שנשאר להם, לכן מוכרח כל איש לנסוע לצדיק הדור ולהתקשר אליו. (הקדמה לס' מגדל דוד).

ובתפארת שלמה (פרשת וילך) כתב וז"ל: ואל יאמר האדם טוב לי לשבת בביתי השקט ושאנן, ולבקר בהיכלי ספרי מוסר, אשר במ אמצא דרך לעבודתו יתברך שמו, ומה לי הטורח הזה לכתת רגלי ולבטל מלימודי כו'. וזה הדבר מרומז בפרשת הקהל, שקרא המלך ספר משנה תורה, אע"פ שהחומש מצוי ביד כל איש ואיש והיה יכול לקרות בעצמו, אע"פ כן עשה הפעולה בלבד כל איש מבני ישראל כמ"ש למען ישמעו ולמדו ליראה את ה'.

הגם שכל יהודי רוצה לקיים מצוות ולא לעשות עבירות, אבל בלי ההדרכה של הצדיק היצה"ר יכול להראות לו על עבירות שהם מצוות ומצוות שהם עבירות

פירשנו בעזרתו יתברך, דהנה כתיב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר" וכו' (שמות יד, לא - טו, א). לכאורה תמוה מה לי אם האמינו במשה עבדו אם בה' האמינו. אך האמת אינו כן, דהנה כל ישראל יש להם יראה מהבורא ב"ה, וזה אין לך אדם שאין לו שעה וכו' (אבות פ"ד מ"ג), אך מי שאינו טוב כראוי ואינו שלם במדותיו רק לה', נראה עבירות מצוות ומצוות עבירות, כמ"ש בס' שעה"ק בשביל אהבתו נראה לו שכן ראוי ודו"ק ותשכח, ע"כ מי שמאמין בצדיקים שהם עובדים השי"ת, כמו"ש אין לך אלא שופט שבימין, "שאל אביך ויגדך" (דברים לב, ז), וכן "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך" (שם יז, יא), כי בכל דור יש צדיקים שמישרים ומתקנים מדותיהם לה' ומזכים הרבים ואין חטא בא על ידם, יודעים מה האמת איזה מצוה הוא לה', ואיזה עבירות כ"א אהבתו לעשות זאת נראה לו מצוות, ע"כ כתבה התורה "ויאמינו בה' וכו' אז ישיר", כי השיגו לרוח הקודש כי הלכו בדרך אמת. (החזה מלובלין זי"ע, זאת זכרון עמ' ר).

ובספר זכרון זאת להחזרה מלובלין (פרשת מקץ) כתב וז"ל: כי אם האדם אינו מציית לדברי חכמים שבכל דור, יכול לעשות כמה עבירות ויהיה נראה לו מצות, כי אם צריך להתחבר לצדיקים שבכל דור שהם אינם מחזיקים טובה לעצמם וה' אתם וכו', ויש להם סיוע עליון בפרט לצורך העולם, וע"כ נקראים תלמידי חכמים ולא לומדים, כי צריך ללמוד מחכמי הדור. ושם (פרשת ויחי): הצדיקים נקראים עיני העדה, על שמשגיחים טובות העדה, ועל ידם נזהרים ישראל שלא להכשל. כי אפשר האדם לטעות עצמו להחזיק עבירות לזכויות, משא"כ ע"י הצדיקים שישירו מידותם והשיגו האמת. ובספר משמרת איתמר (פרשת בשלח), דהרה"ק מלובלין אמר לו בזה"ל: שעיקר נסיעה לצדיקים הוא לזה, לזכות ולידע ולהכיר בין מצוות לעבירות, ולהבדיל ביניהם.

כך פירש גם החידושי הרי"ם זצ"ל את המדרש המובא בפרשת שופטים, וכך איתא במדרש (דב"ר ה, ב) זה שאמר הכתוב (משלי ו, ו-ח) "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שוטר ומושל, תכין בקיץ לחמה" וגו', מה ראה שלמה וכו' ומהו ראה דרכיה וחכם וכו' שבורחת מן הגזל. אמר רבי שמעון בן חלפתא מעשה בנמלה אחת שהפילה חטה אחת, והיו כולן באות ומריחות בה ולא היתה אחת מהן נוטלת אותה וכו'. [ראה פעם בחסיד גדול אחד שנראה לו שאינו צריך עוד לרבי, ויכול להנהיג גם כן עדה בעצמו, ואמר לו:] כתיב "לך אל נמלה עצל" וגו', הנמלה הזאת היא מלאה גזל, שגוזלת מכמה שדות של כמה בעלי בתים, אך מחמת שאין לה קצין שוטר ומושל עשתה סדר לעצמה להיות אוגרת בקיץ לחמה, אף שכולה גזל ומשדות אחרים, רק מנמלה חברתה אינה גוזלת כמאמר המדרש, אבל אם היה לה קצין שוטר ומושל לא היה לה סדר כזה להיות מותר בעיניה גזל של אחרים. וזהו 'ראה דרכיה', זעה אירע וועגין, 'וחכם', זיי דו קליג זאלסט נישט טיען אזוי [-תראה הדרכים שלה ותהיה אתה חכם שלא לעשות כן], רק להיות לך קצין שוטר ומושל. (שיח שרפי קודש ח"ב, ע"ו).

אי' בזהר אשר בלי צדיקי הדור אי אפשר להבין דבר מה בתורה
על בודיו ומצוה אחת על אמיתתה

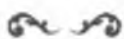
בשם הקדוש אדמו"ר מו"ה אלימלך זצוק"ל אשר אמר כי אם יסתר איש

במסתרים הרחק מאדם, ויתבודד לבדו ללמוד יומם ולילה כו' ובלי רב וחבר, הנה האיש אשר כזה יוכל להיות במחשך מעשיהו כל ימיו, ולא יגיה עליו אור נעימות השם יתברך, ולא ידע את ה'. וכבר מנו חז"ל במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות פ"ו מ"ה) שמהם הוא שימוש חכמים (ודיבוק) [ודקדוק] חברים. ואמרו הזוהר (פר' כי תצא) כי אלמלא צדיקי כל דור ודור המלמדים דרך ה' ועבודתו יתברך, אי אפשר לאדם שיראה דבר אחד בתורה על בוריה ומצוה אחת על אמיתתה. ועיקר יסוד שהכל תלוי בו הוא להתאבק בעפר רגלי חכמים צדיקי הדור, והם יפקחו עיני שכלו לחזות בתורתנו הקדושה אשר לא ראו עיניו אף אם קרא פעמים ושלוש כו'. (מאור ושמש, פרשת שופטים).

כח היצר בעוה"ז ב"כ חזק שאדם לא יכול לסמוך על עצמו וחייב ללכת לצדיק הדור

בספר לקוטי בתר לקוטי (אבות דף פ"ח) מובא דהנודע ביהודה שאל את הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע למה מבזבז כל כך זמן בנסוע להמגיד, והשיב לו על פי מ"ש רש"י (פרשת וישמע יתרו) מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק כו'. הפי' מה שמועה שמע יתרו ובא אל צדיק הדור, והלא יכול לעבוד את ה' גם מרחוק. אלא כששמע הנס של קריעת ים סוף אשר ראתה שפחה על הים וכו', ומכל מקום בא אח"כ עמלק להלחם אתם, אם כן אסור לאדם לסמוך על עצמו ומחוייב לילך לצדיק הדור.

ענף ב': עצה ותושיה גם בענייני העולם

"וכל אשר יעשה יצליח" (תהילים א, א). שהכל צדיקין לעצתו, כגון ד' אלעזר בן ערך שהוא היה יועץ עצות ומתקיימות ומצליחות, אמרו לו נביא אתה, אמר להן לא נביא אנכי, ולא בן נביא, אלא כך מקובלני מדבותי, שכל עצה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, אמר ד' מנסיא מקרא מלא הוא, ["רבות מחשבות בלב איש] ועצת ה' היא תקום" (משלי יט, בא), עצה שיש בה דבר ה' היא תקום. (מדדש תהלים א).

נהנים ממנו עצה ותושיה גם בענייני גשמייות

לא רק בענייני רוחניות היו מתיעצים עם ראשי העדה, אלא בכל ענין וענין ובכל צורך היו שואלים איך לנהוג ומה לעשות, כפי שכתב הרמב"ם (הקדמה לפירוש המשניות):

ולא היה מתחדש אצלם דבר שלא היו שואלים עליו לנביאים בכל עניניהם, ולולי זה, לא בא שאול לשמואל בעד אבידה שאבדה ממנו (שמואל-א ט, ט).

ובעל הטורים כתב על הפסוק (שמות יח, טו) לדרוש אלוקים, בזה הלשון:

ד' במסורה. הכא. ואידך "בלכתו לדרוש אלקים" (שמואל-א ט, ט), בענין שאול שהלך לבקש האתונות. "ולא יכול דוד ללכת לפניו לדרוש אלקים" (דה"י-א כא, ל), בענין הדבר כשראה המלאך המכה בעם. "ויהי לדרוש אלקים" (שם-ב כו, ה), בענין עוזיהו שדרש אלקים במלחמה. מלמד שכל צרכיהם היו באים לו לדרוש אלקים, כההוא דשאול שדרש אלקים על אבידתו, וכההוא דדוד שהתפלל על הדבר, וכההוא דעוזיהו שהתפלל על אויביו.

ובעל העקידה (שער עב) פירש בזה את הכתוב (אבות ו, א) ונהנין ממנו עצה ותושיה וכו' וז"ל:

כי אשר לו כן, לא לבד ימצא בו התועלת התורני, כי גם עצה ותושיה בדברי

העולם, דהכא רבי קארו ליה והתם רבי קארו ליה, כי ידו בכל, בתורה ודרך ארץ. צא ולמד כמה הגדות בתלמוד בדרכי המוסר ובעסקי הממונות אשר נעלמו מעיני זולתה.

או כפירוש השפת אמת (אבות ו, א) שאמר: עצה בעניני עולם הזה, ותושיה י"ל עצה בעבדות ה'.

המחזור ויטרי (סימן תכ"ו ד"ה אין) כתב בזה"ל:

אין שום אדם שבקי יפה בדרך ארץ ותרבות ומנהג כל דבר אלא א"כ למד תורה שבכללה של תורה הוא מוצא כל עניני חכמות ומשלות כל דבר וכו', וכן הוא אומר "אחרי הודיע אלהים אותך כל זאת אין נבון וחכם כמוך" (בראשית מא, לט), ואם אין בינה אין דעת. וכן הוא אומר "אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא" (משלי ב, ה). ואומר "לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה" (שם א, ב) וכו'. עכ"ל

הצדיקים לא רק יועצים אלא גם פועלים למען הצרכים הגשמיים של היהודים

המנהיג של הדור גם דואג לצרכים של העם, משתדל בטובתם ומתאמץ לעזור להם גם בדברים הגשמיים כפי שמצינו אצל יעקב אבינו (שבת לג:): שדרשו מהפסוק (בראשית לג, יח) "ויחן את פני העיר", שיעקב אבינו תיקן להם מטבע, וי"א שווקים תיקן להם, וי"א מרחצאות. וכן רבי שמעון בר יוחאי טיהר את העיר טבריה ממקום שהיה ספק טומאה.

האדמו"ר מלובביץ, ר' מנחם מנדל זצ"ל ביטא פעם ענין זה בשיחה (פורים תשמ"ג) וכך אמר:

ענינו של נשיא אמיתי הוא לדאוג לצרכיהם של בני"י, הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים, וכפי שמצינו אצל הנשיא הראשון, משה רבינו, שע"י ניתנה לבני"י התורה (משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו'), ועל ידו ירד לבני"י "מן" לחם מן השמים, כלומר, שמשה רבינו דאג לבני"י הן ברוחניות, תורה, והן בגשמיות, מן. ומזה מובן, שכאשר יש ליהודי שאלה או ספק בענין מסויים, וענין זה מעיק לו כו', בודאי נתנו לו רבותינו נשיאנו את הדרך המתאימה למצוא פתרון לשאלתו.

ליקוטי רעיונות

העצות שהצדיק נותן למבקשי פניו הם חשובות עוד יותר ממה שהוא מלמדם תורה

שמעתי בשם הרה"ק מוורקא זצ"ל שאמר בדברי רש"י עה"פ אתם נצבים וגו' (דברים כט, ט) החשוב חשוב קודם וכו', והקשה למה יוקדם חוטב עציץ לשואב מימין, במה עדיף זה מזה. וביאר ד"חוטב עציץ" היינו שחוטב עצות עבור בני ישראל כדי ליעצם עצות טובות, ו"שואב מימין" היינו שמשפיע תורה לישראל, דאחז"ל (ב"ק יז.) אין מים אלא תורה. וקמ"ל קרא דהנותן עצות לישראל קודם להמלמד להם תורה, ודפח"ח. ומצאתי ראיה לזה בשבת (פב.) א"ל הוא עסיק בחיי דברייתא ואת אמרת במילי דעלמא, כל שכן זיל לגביה, עי"ש היטב, משמע דזה עדיף מתורה. (ארץ צבי עמ' קח).

האדמו"ר רבי שלומקה מזעוויל זצ"ל היה למקור ישע ועצות לכלל ישראל, והוא נתן ביטוי לזה ברמזי תורה:

נאמר, מחוטב עציץ עד שואב מימין, ופי' רבינו ש"חוטב עציץ" היינו שיש צדיק שחוטב עצות לכלל ישראל, ו"שואב מימין" היינו צדיק שדולה מי דעת, אך חוטב עציץ מקדים בפסוק. (צדיק יסוד עולם עמ' 47).

מה שמן השמים מסובבים שבאים להטיד כל הזמן את הצדיק בשאלות בענייני עזה"ז, הוא כדי שלא תפרד נשמתם מגוויים

הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע ביאר לאמור:
דהנה קבלתי מרבותינו הקדושים על ענין המתמיה עיני כל רואה מה שנהג

הדבר שההמון עם מטרידים הצדיקים, וכל אחד פורש שיחתו לפניו בעניני עסקי העוה"ז, עד כמעט שרוב הימים מטרידים את הצדיקים בעסקי בני אדם, והנה הוא לפלא מה זאת עשה הש"י לצדיקי עולם אשר עבודתם צורך גבוה, וטוב טוב היה להם שיהיו פנויים לייחד יחודים נוראים ופעולות נוראות בעולמות עליונים. וקבלתי שהענין הוא שצדיקים כאלה אשר השגתם גדולה, ובכל יום משיגים יותר אלקותו ית', ובכל יום תשוקתם מתגברת ביותר להש"י עד כלות הנפש, וזה דבר ידוע שהנשמה או המלאך אם משיגים יותר מכדי יכלתם יתבטלו ממציאותם, כי בהתגבר טבע ותשוקת החלק אל הכלל, ירוץ אליו בטבעו להתכלל בכללו, וזה ענין ידוע בנדב ואביהו בקרבתם לפני ה' וכו' (ויקרא טז, א), עיין באור החיים.

על כן מאת ה' היא זאת להצדיקים אשר השיגו והגיעו למדרגה אשר הוא כפי שורש נשמתם, והנה תשוקתם גדולה לעלות במעלות ומסילות היותר גבוהים, והנה יתבטלו ממציאותם ותצא נשמתם להכלל בשורשם, והש"י עדיין רוצה להשתעשע בעבודתם בעולם הזה, על כן שולח אליהם אנשים העוסקים בעולם, אשר מושכים אותם ואת שכלם להתעסק עמהם בענינים, ועי"ז תשאר נשמתם בגוויים בכל פעם, עד אשר ירצה הגוזר לארחא בתפוחא דא, והבן. (אגרא זכלה פרשת לך לך)

מקובל אצל החסידים שניתן לשאול עצות גם בעניני גשמיות אצל הצדיקים מתלמידי הרבי רבי אלימלך זצ"ל

אמר [החסיד המפורסם רבי בן ציון אסטראווער זצ"ל] בשם הגה"ק מרן בעל החי' הרי"ם זצוק"ל, ע"ד דברי ותלונת כ"ק הגה"ק מרן בעל התניא זצוק"ל על מה שהעולם שואלים להצדיקים הק' גם ע"ד עניני גשמיות, כמו ע"ד מסחרים ועסקים וכיו"ב, והלא משמרת הקודש של הצדיק הוא ע"ד רוחניות כמו תורה ותפילה וקיום מצות תוה"ק, ומה שמצינו שגם ע"ד ענין גשמי כמו אבידת האתונות באו לשאול (שמואל-א ט, יח), היא מצד בחי' רואה, וכמ"ש "אי זה בית הרואה" (שם), משא"כ צדיק [ראה ספר תניא – אגרות הקודש כב], ואמר בזה כ"ק מרן בעל החי' הרי"ם זצ"ל דשאני בזה הצדיקים אשר זכו להסתופף בצל

כ"ק מרן הה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצוק"ל ותלמידיו הק' זי"ע ששייכים לשאול אותם גם בעניני גשמיות. (וילקט יוסף אות רכא)

בהמשך להאמור ע"ד נתינת פדיון (ע"י הלימוד וההתוועדות), יש להוסיף שנתנית פדיון (קוויטעל) היא לא רק בנוגע לענינים רוחניים, אלא גם בנוגע לענינים גשמיים, כי אע"פ שרבינו הזקן באגה"ק שולל ההנהגה "לשאול בעצה גשמית כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי", משום שזהו עצם ששייך רק "לנביאים ממש", הרי חסידים לא התפעלו מזה, והמשיכו לשאול גם בנוגע לענינים גשמיים וכך נהגו גם חסידים גדולים ביותר. ולהוסיף, שלאחרי שידועים מ"ש רבינו הזקן שמענה על ענינים גשמיים שייך "לנביאים ממש", אזי יודעים שהמענה של הרבי על ענינים גשמיים הוא להיותו "נביא ממש". חסידים אינם מתייראים. אם יש צורך שהרבי יהי' נביא, הרי הוא נביא, העיקר שיתן מענה על הענינים שחסידים שואלים ומבקשים ממנו. (משיחת האדמו"ר רבי מנחם מנדל מלובביץ זצ"ל ט' כסלו תשי"א).

פעם בראש השנה בעת שהקהל ציפו לדברי כיבושין שישמיע כ"ק מרן מהר"ש [מבעלזא] זי"ע, למרבה הפלא החל כ"ק מרן זי"ע לדבר בענין יציאת מצרים, ותיאר את המשא ומתן שניהל משה רבינו עם פרעה כששאל "מי ומי ההולכים", ומשה רבינו השיב "בנערנו ובזקנינו נלך וכו' בצאננו ובבקרנו" וכו' באריכות גדולה, והקהל השתומם על זה מאוד. בין המסתופפים הי' רבי אלימלך מטלוסט זצ"ל, שנסע לאחר ראש השנה להצדיק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע, כאשר סיפר לרבי מאיר'ל על הדברים שהיו לפני תקיעת שופר, התלהב רבי מאיר עד מאוד, ואמר: "חבל שלא התמקח גם על העופות", נדהם החסיד ולא הבין כוונתו. אז הסביר לו רבי מאיר: דע לך כי נגזרה גזירת מגיפה נוראה על היהודים בראש השנה, והצדיק הצליח לבטלה ע"י סיפור יציאת מצרים, כי הוא בעל הבית בעולם, והשטן ניסה להתווכח לפחות על הטף והנשים, והצדיק סירב, ביקש הקטיגור לפחות על הצאן והבקר, אך גם לזאת סירב הצדיק. והפטיר: "אבער מאיר'ל גלייכט עופות", ובכך נתבטלה הגזירה גם מן העופות. (כמלאך הניצב על ראש דרך).

מעשה רב

שמעתי כמה פעמים מהשו"ב הישן מעירי פה זינקאוויץ, הנכבד הר' הירש לייב זלה"ה, וכן סיפר: פ"א הייתי אצל הרה"ק [רבי אברהם יהושע האעשיל] אפטר רב זצ"ל בעל אוהב ישראל ועוד איזו אנשים, נכנס איש א' מכובד לפני הרב ונתן לו קויטל מענין מסחר שלו, ואנחנו עמדנו קצת מרחוק שלא לשמוע דברי האיש שדיבר הרבה מעסקיו, וראינו מרחוק שמה שענהו הרב הק' על מבוקשו, לא היה ניחא לו לאותו האיש, ורצה להסיב דעתו הקדושה לרצונו, והרב לא הסכים לו, וזה ששמעתי מפי קדשו שאמר לאותו האיש בקול רם: וכולנו שמענו זאת, בזה"ל, תדעו כאשר אני קם בבוקר ואני מטהר ומקדש את הרמ"ח אברים ושס"ה גידים שלי, ובא א' לשאול עצה ממני ידע שהוא כמו שישאל באורים ותומים, ואתם רוצים שאסכים לדעתכם, לא, רק כמו שאני אומר לכם כן יהי, ע"כ דברי קדשו. (סיפורי צדיקים החדש ח"ב עמ' טו אות נו)

בכפר סמוך לעיר וילנא התגורר א' מן הפריצים שהי' מופלג בעשירותו, א' מאנ"ש עמד בקשרי מסחר עם פריץ זה. יום אחד פנה אליו מרן [הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש] ז"ל במפתיע והזהירו לבל יוסיף עוד למכור לפריץ סחורות בהקפה. האיש לא הבין את פשר הדברים, איך יתכן לעשות דבר כזה, והי' סבור שבודאי לא התכוון הרבי לדברים כפשוטם ויש בזה רזין דרזין, ע"כ המשיך ומכר לפריץ סחורות כמקודם, אחרי זמן ירד הפריץ מגדולתו ופשט את הרגל, בא האיש להתאונן לפני מרן ז"ל שיחלצהו ממיצר, השיב לו: מה ביכלתי לעזור לך אחרי שלא שמעת בקולי, תדע כשאנו משיאים עצה ליהודי הננו נמלכים תחילה עם דעת בורא כל העולמות ית', ומדוע לא שמעת ולא קבלת את העצה אשר יעצך. (תורת אבות מעשי אבות אות מד)

והוי רגיל [הרה"ק רבי אברהם מסאכאטשוב זי"ע] בעל אבני נזר לומר שאותן הבאים אליו לשאול ממנו עצה ועושים אח"כ להיפוך ממה שאמר להם, אי אפשר שיהיה להם בדבר זה סוף טוב, והי' יותר טוב להם אם לא היו שואלים אותו כלום. ואמר רבנו הקדוש זצ"ל בצדקתו כי אם אמרתי לו עצה לעשות כן ידעתי למה אמרתי לו כן, כי אם לא הי' הדבר ברור אצלי לא הייתי בוש לומר לו בפירוש שאיני יודע ולא יסמוך עלי, ע"כ צריכין ליזהר שלא לשנות ממה שאמרתי. ודכירנא מה שבדידי הוי עובדא כששאלתי אותו בנעורי אם ללמוד מלאכת שו"ב כי חמי השו"ב דפה קאליש הי' איש זקן ואמר לי שגם הוא לא הי' רוצה להיות שו"ב ומה דסני לך לחברך לא תעביד, אלא שרבו הגה"ק החידושי הרי"מ זי"ע ציוה לו שילמוד מלאכת שו"ב, ע"כ אם גם הרבי שלי יאמר לי להיות שו"ב ילמוד אותי להיות ממלא מקומו, ויהי כאשר ספרתי הדברים לפני רבינו הקדוש (השרף מקאצק זצ"ל) הכרתי בו מתנועותיו הק', שזהו אצלו שאלה חמורה והנה דחף למעלה את הכובע שלי עד שהיה המצח מגולה ועמד מול פני והביט בהמצח איזה דקים ועשה תנועה גדולה והלך ממני ורץ בחדרו הלך ושוב שקוע ברעיונותיו הק' איזה דקים, ואח"כ קרא אלי בחיל בזה"ל: אני אומר לא, שאין זה עבורך להיות שו"ב ושיהיה לך עסקים עם אנשים כאלו, וכן כפל דבריו הק' עד פעם שלישית וראה כמה עמוקים היו דרכיו להשיב לשואלו דבר ברור ואמת כפי המגיע לשורשו ככהן הלוש האורים זיע"א. (אביר הרועים ח"א אות קיז)

דרכו בקודש [של הרה"ק רבי שלמה מראדאמסק זי"ע] הי' כאשר בא אליו איש לשאול עצתו הקודש בעניני משא ומתן, שאל תחילה האין נוטה לזה דעת בעל בתים הפשוטה, ואמר פ"א: שכן משמע בגמ' דאיתא שם בדהע"ה כיון שעלה עלות השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו ואמרו לו עמך ישראל צריכים פרנסה אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד, מיד יועצין באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלים באורים ותומים (ברכות ג.). ולכאורה יפלא למה להם לשאול תחילה באחיתופל, ולמה לא שאלו תיכף באורים ותומים. רק הפי' הוא דאם אחיתופל היועץ יאמר שלא ילכו למלחמה לא יצטרכו לשאול באורים ותומים ולהטריחו בכדי, ורק כאשר כולם הסכימו שילכו למלחמה אז

שאלו לאורים ותומים, נשמע מזה דאין לשאול באורים ותומים כל זמן שלא שאלו עדיין דעת הפשוטה. (אהל שלמה עמ' כח אות לב)

פעם בא אחד **למהרי"ד [מבעלזא]** זי"ע ושאל על שידוך לפני שהתענין על הדבר, ולפני שהלך כלל לשמוע מידידים על טיב ההצעה וכדומה, כנהוג לפני שידוך, וכשבא לפני מרן זי"ע, שאל אותו: האם התענין כבר על ההצעה אצל אחרים, והשיב: לא, אמר לו מרן זי"ע: שלא כך יש לנהוג, אלא קודם מתענינים בכל פרטי השידוך, ואח"כ באים לשאול, והוסיף, שכן מצינו בגמרא (ברכות ג:), מיד יועצים באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים, שרק אחר תכנון והכנת כל הפרטים, באים לשאול באורים ותומים. (עזר מקודש עמ' 22)

הרב הג' ר' מענדיל אב"ד מווארקע ז"ל התקשר בפעם עם בנו עם רב א', ועל השידוך לא שאל אז לרבינו [הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע] כי הי' אז במרחצאות, וכשבא רבינו לביתו נסע הרב הנ"ל לרבינו אודות הסכמה על השידוך, אבל שכבר הי' בא בקישור החיתון הסכים עמו, ועל ש"ק קודם האויפרוף נסע הרב עם חתן לרבינו לקחת ברכה ממנו, וכאשר בא וסיפר שהוא קודם החתונה, שאל אותו: וועמיס חתן איז ער, (אצל מי הוא חתן?) ולפליאה עצומה הי' לו להרב הנ"ל שאלת רבינו, והשיב לרבינו: הלא הרבי יודע כבר עם מי התקשרתי, וגם בש"ק כשנתן לו רבינו יין, שאל אותו עוד הפעם: וועמיס חתן איז ער, שכחתי עם מי התקשרתם, וכן הי' במוצש"ק, ובעת שבאו לקחת ברכת פרידה אמר הרב לרבינו: רצוני לפרד השידוך אף שהוא קודם החתונה כי הבין ששאלת ושכחת רבינו היא לא דבר, ורבינו הק' לא הסכים לו, ועל שכחתו השיב לו: יען שאיננו מאנ"ש לכן שכחתי, אבל דברים האלה לא נכנסו ללב הרב, אך לא הי' לו עצה לפרד השידוך כי רבינו לא הסכים לו, וסוף הדבר הי' כי איזה שבועות אחר החתונה נחלתה ל"ע ושל"ח. (תפארת ישראל אות שטז)

מפעל החיים הגדול ביותר של **רבי מאיר שפירא** היה יסוד ישיבת חכמי

לובלין, ישיבה שחוללה מהפיכה גמורה בעולם התורה בכללו. בענין זה לא סר לרגע מעינו הפקוחה של כ"ק האדמו"ר [הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע], אשר סעדו ותמך בו והדריכו בעצה נכונה. הדבר בא באחת הפעמים לידי ביטוי גלוי בעת שערך רבי מאיר מגבית רבתי בוינה למען הישיבה. האדמו"ר שהתגורר בעיר התעניין בכל פרטי המגבית וביקש מהרב להודיעו יום יום על כל מה שקורה ואף השיאו עצות שונות. יום א' שאל הרב: בשל מה נכנס הרבי כ"כ בעובי הענינים והצדדים הטכניים של מפעלו. הסביר לו הרבי: משמו של הרבי ר' בונם מפשיסחא אמרו, שהחסיד צריך לשאול את פי רבו בכל עסקים מכיון שהרבי מקיים בודאי מצוות "ואהבת לרעך כמוך" בשלימות והוא בודאי ישיא לו עצה טובה ונכונה. אני דואג לך באמת ומסור גם למפעליך מרוב אהבה, לפיכך עליך להתייעץ עמי בכל הענינים. (נזר ישראל עמ' קסג)

בחור שהגיע לפרקו הלך לשאול על שידוך אצל האדמו"ר שלו, לא הסתפק בזה והלך לשאוך גם אצל אחד המקובלים, אך מצא סתירה בין שתי התשובות שקיבל, רבו הסכים לשידוך והמקובל אמר לו שהשמות אינם מתאימים. בא איפוא בפני רבינו [הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא – ת"א] זצ"ל וסיפר לו את כל המעשה, השיב לו האדמו"ר: כי יש לו עליו כמה תמיהות, ראשית, כיון ששאלת את רבך, בשביל מה אתה מוסיף ושואל אצל אחר. שנית, על זה שהמקובל אומר שהשמות אינם מתאימים, יש לנו בקבלה מאבותינו שאין הדבר כן, השמות מתאימים ואני מכיר כמה וכמה באלו השמות שהכל היה בסדר אצלם. שלישית, בעניני שידוכים, יכולים לחוות דעה רק תלמידי הבעש"ט ואלו ההולכים בדרכו. ורביעית, מה יש לבחור להתערב בעניני שידוכים, דבר זה שייך לאביך ועליו לבוא ולשאול. (אביר יעקב עמ' קעא)

שמעתי את הסיפור הנ"ל מידידי ר' חיים ברוך טעשער נ"י, ששמע זאת מבעל המעשה בעצמו, והוסיף לו ששמו דוד ושם המדוברת היתה חנה, והאביר יעקב השיבו, כי בענין השמות יש להם בקבלה עד הרב המגיד ממעזריטש זצ"ל, ומקובל אצלו ששמות אלו מתאימים, וסימנך 'הושענא חנה – דוד'. (נעימת החיים עמ' קמו)

סיפר הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע: חסיד א' של זקני רבי דוד'ל [מטאלנא] היה דבק בו עד להפליא, וכל דבר קטן או גדול לא היה עושה ללא נטילת רשות, והיה בא ממרחקים לשאול עצת הרבי ולא שת לב למרחק וכדומה, וקרבו מאד רבי דוד'ל בהיותו חסיד אמיתי ותמים בכל מעשיו, הוא היה שפל בעיני עצמו ולא החזיק טובה לעצמו. פ"א בא לפני הרבי, ובדיוק ישב זקני רבי דוד'ל מטאלנא בחבורת חסידים עובדי ה' החפצים להתעלות, ואותו חסיד שבא במלבושיו הפשוטים אפילו לא הלך כחסיד בין החסידים, התבייש לגשת לרבי בפני כל החסידים שהיו נראים כל אחד משכמו ומעלה, ועמד מן הצד בבושה והרגיש עצמו נחות דרגא מהם, ראה אותו רבי דוד'ל זי"ע, קרא לו, ואמר לו בקול שישמעו כולם: אין לך מה להתבייש, זה חסיד במעילו, זה חסיד בזקנו ובפאותיו, זה חסיד בבגדיו וכובעו, ואין זה חסידות! אתה ללא בגדים אבל חסיד אמת, וזה העיקר, אינך מניח דבר אחד שאינך עושה רק על פי עצתי, הנה נסעת כ"כ רחוק כדי לשאול ממני שאלה, וקרבו מאד וענה לו משאלתו, בד בבד שלימד את החסידים הגדולים פרק בחסידות צרופה ואמיתית. (אמרתך חייתני עמ' 310)

וזכורני שלשלהי שנת תשי"ג בעת יסוד החינוך העצמאי, החליטה מפלגה מסוימת להצטרף לחינוך ממלכתי דתי, והובטח להם שירשו להם להכניס בבתי ספר שלהם גוון תורני, ואספו ראשי המפלגה את מנהלי הזרם הרביעי (אז כך היה נקרא החינוך העצמאי) והציעו להם להיכנס לחינוך שתחת חסותם (קרי ממלכתי דתי), קם אחד המנהלים והציע לשאול את פי גדול הדור. קם אחד מראשי המפלגה ואמר "שכהיום אי אפשר לקבל דעה בלתי מושפעת", כשסופרו הדברים לפני מרן החזון איש זצ"ל, ענה על זה בהתרגשות "האם יתכן אפיקורסות יותר גדולה, שיושבים סנהדרין בלשכת הגזית ואומרים שהם מושפעים, הלא אם כן בטלה סנהדרין". עכ"ל. (אמונת חכמים אות י בשם הגר"י רוטר)

ענף ג: הממשלה גם על העליונים

"לי דיבר צור ישראל צדיק מושל יראת אלוקים" (שמואל-ב כג,
א), אמר רבי אבהו ה"ק אמר אלוקי ישראל, אני מושל באדם,
מי מושל בי, צדיק, שאני גוזר גזירה ומבטלה. (פז"ק טז:).

במקורות

הצדיקים פועלים בדוגמת הבורא יתברך

הבורא יתברך השליט את הצדיק על עולמו לא רק בתחתונים, אלא גם
בעליונים, וכביכול גם עליו עצמו, כמבואר בחז"ל:

א' במדרש רבה (דברים י, יג):

זה שאמר הכתוב וכו' "צדיק מושל יראת אלוקים", הצדיקים מושלים
כביכול במה שהקב"ה מושל, כיצד, כל מה שהקב"ה עושה הצדיקים
עושים, כיצד הקב"ה פוקד עקרות, ואלישע פקד את השונמית וכו'. הקב"ה
מחיה מתים ואלישע החיה את בנה של השונמית, הקב"ה קורע ימים,
ואליהו ואלישע קרעו ימים, מנין וכו', הקב"ה מרפא בלא רטיה, ואלישע
ריפא את נעמן שלא ברטיה. הקב"ה ממתיק את המרים, ואלישע המתיק
את המרים, שכך כתיב וכו'. הקב"ה עוצר גשמים, ואלישע עצר את הגשמים
שנאמר וכו'. הקב"ה מוריד את הגשמים, ושמואל הוריד את הגשמים
שנאמר וכו'. הקב"ה מוריד האש, ואליהו הוריד את האש שנאמר וכו'.

אכן בחז"ל בהרבה מקומות מובאים דוגמאות של מעשי צדיקים שפעלו
למעלה מדרך הטבע. בפ"ג דתענית מסופר כמה וכמה עובדות על רבי חנינא

בן דוסא, שהתנור של אשתו התמלא בעיסה כדי שהיא לא תתבייש, ועל בתו שהזליקה נרות בחומץ וגזר שמי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק ועל שכינתו שקורות ביתה היו קצרות וביקש רבי חנינא שיתארכו כפי הצורך. ובבבא קמא (דף ג.) מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול, בואו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא וכו' אמר להם עלתה.

ובתענית (דף כג.) אי' דאפילו לאחר פטירתם היו מבקשים מהם, כדאי' שם על רבי יונה שבנו רב מרי הלך להשטתח על קברו כדי שיציל אותו מהצער של דבי נשיאה, ופעל זאת בדרך נס.

בכל דור נמצאים צדיקים כאלו שהקב"ה עושה ניסים על ידם

בשו"ת הגאונים (סימן צ"ט) בתשובות רבי האי גאון כתב וז"ל:

ודע כי דבר זה היה מקובל אצל הראשונים כולן יחדיו, ולא היה אחד מהם מכחיש בו, כי אומרים היו כי הקב"ה עושה אותות ונוראות על ידי הצדיקים, וכמו שהוא עושה ע"י הנביאים וכו'. כי הקב"ה עושה ניסים לצדיקים ונפלאות גדולות כו', עכ"ל.

והרמב"ן (אגרת הקודש פ"ה) כתב וז"ל:

דע כי בהיות החסידים המדבקים במחשבתם בעליונים, כל דבר שהיו מחשבים בו ומתכוונים עליו באותו שעה היה מתקיים אם טוב ואם רע.

ובספר החינוך (מצוה רל"א) כתב בזה הלשון:

ועל כן ידענו ונראה תמיד כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים כנפש הצדיקים והחסידים ימהרו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו.

וכתב בספר עקידת יצחק (שער ט"ו):

מה שיעשה ע"י הטבע השני ע"י האבות הקדושים ושאר הנביאים והחסידים כו', אשר על ידם יתנועעו כל הנמצאות כו' שימצאו שם בכל דור ודור אנשים מעולים שומרי תמונתם וצלמם שיניעו כל הנמצאות כו'.

ובזה שהצדיקים פועלים דברים למעלה מדרך הטבע מתקדש שם שמים

ויודעים שיש אלוקים בישראל, כפי שאמר המגיד להבית יוסף (הובא בספר מגיד מישרים, פרשת ויצא) וז"ל:

ותזכה להעשות ניסים על ידך כמו שהיו נעשים ע"י הראשונים, וידעו העם
הזה כי יש אלוקים בישראל.

בכל שעת הצורך היו פונים לצדיקים כדי שיוושעו ע"י תפילתם

בילקוט שמעוני (שמואל-ב כא, רמז קנח):

"ויעתר אלוקים לארץ" (שמואל-ב כא, יד) אמר רבי אלעזר למה נמשלה תפילתן של צדיקים לעתר, לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, כך תפילתן של צדיקים מהפכין דעתו של הקב"ה ממידת רגזנות למידת רחמנות.

וכן אי' בגמרא (בבא בתרא קטז):

מי שיש לו חולה בביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים.

ובמדרש רבה (רות ו, ב):

רבי יוחנן אמר לעולם אל ימנע אדם עצמו מלילך אצל חכם לברכו. בועז היה בן שמונים שנה ולא נפקד, כיון שהתפללה עליו אותה צדקת מיד נפקד, שנאמר (רות ב, כ) "ותאמר נעמי ברוך הוא לה". ריש לקיש אמר רות בת ארבעים שנה היתה ולא נפקדה כיון שנשאת למחלון וכיון שהתפלל עליה אותו צדיק נפקדה שנאמר (שם ג, י) "ויאמר ברוכה את לה' בתי". ורבנן אמרין שניהם לא נפקדו אלא מברכותיהם של צדיקים שנאמר (שם ד, יא) "ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' האשה הבאה לביתך כרחל וכלאה".

ובגמרא תענית (ח):

אם ראית דור שהשמים משתכין כנחשת מלהוריד טל ומטר כו', לחש ולא נענה מה תקנתו, ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפילה. וכמסופר (שם כג.) על חוני המעגל ששלחו אליו שיתפלל שירדו גשמים, וכן אצל בן בנו אבא חלקיה.

ובמסכת מועד קטן (ט).

אמר רבי שמעון בר יוחאי לבריה: בני אדם הללו אנשים של צורה הם (פרש"י: כלומר חכמים) זיל גביהון דליברכוך.

בגמרא (מועד קטן כו.) על הפסוק (מלכים-ב ב, יב) "ואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו".

"אבי אבי", זה אביו ואמו, "רכב ישראל ופרשיו" זה רבו שלמדו תורה. מאי משמע, כדמתרגם רב יוסף: רבי רבי דטב להון לישראל בצלותיה מרתיכן ופרשין. שזהו הגדרת החכם שהוא מטיב לישראל בתפילתו.

וכתב בספר בית אלוקים להמבי"ט (שער התפילה פי"ב) וז"ל:

אנו רואים בתורה ובנביאים, כשהיו ישראל נמצאים בצרה היו באים אל הנביא שיתפלל בעדם אל ה' שיצילם מצרתו, כמו שנאמר (במדבר יא, ב) "ויצעק העם אל משה" וגו', ובשמואל (א, יב, יט) "ויאמרו כל העם אל שמואל התפלל בעד עבדיך", וכן ירמיהו שלח לו המלך (ירמיהו לז, ג) "התפלל נא בעדינו אל ה'". וכן רבי יוחנן בן זכאי (ברכות לד:) מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ר' יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של ריב"ז, אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה, הניח ראשו בין ברכיו וביקש עליו רחמים ויחיה. וברבן גמליאל ששלח זוגא דרבנן לרבי חנינא בן דוסא שיתפלל על חולי בנו, עכ"ל.

ובשו"ת אגרות משה להגאון הרב משה פיינשטיין ז"ל כתב (או"ח ח"ה סימן מ"ג):

שענין זה ללכת אצל חכם לבקש רחמים הוא גם לדורות האחרונים שלפנינו, וגם לדורינו ובכל המקומות שהרי הובא זה לדינא ברמ"א. ולא עדיף מלענין הוראה ואיסור והיתר, שגם חכמים בדור זה הוא בכלל.

הצדיקים מתאמצים לעבדות ה' למעלה מדרך הטבע לכן כוחם יפה לעשות דברים שלא כדרך הטבע

כתב הרשב"א בחידושו (חי' אגדות חולין י.) וז"ל:

ממה שנתפרסם פרסום רב בתורה גם בסדר התלמוד כו', מחוייבים להאמין

התחדשות אות נפלא לעת הצורך לעם כולו ע"י הנביא וכו', או אפילו לאחד מן החסידים שבכל דור וכו' כי יומשך הענין מאבות לבנים וכו' וכי יש בכח החסידים בהזבק נפשם כו' ולשנות הטבעים וכו' ולהוציא לגמרי מגדר הטבע כקריעת ים סוף וכו' וזה כולו מפני שהם מתעלים למעלה וכו' והעליון פועל בתחתון, עכ"ל.

ובדרשות הר"ן (דרוש ג' דה"מ ולפי שמצוה) כתב:

וז"ש חז"ל (מועד קטן טז:) ומי מושל בי צדיק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה, כלומר **שלא שעבדתיו לטבע המציאות**.

ובספר העקרים כתב (פרק כ"א):

כי עובד השי"ת אינו משועבד כלל למנהג הטבע כו'. עשיית האותות והמופתים המפורסמים לכל, כדי שיתברר להם כי עובד השי"ת כו' אינו משועבד לדברים טבעיים, אבל כל הדברים הטבעיים משועבדים אליו כו' **היות הטבע משועבד ונכנע לצדיקים ולחסידים כו', עכ"ל**.

הרה"ק האוהב ישראל מאפטא (ליקוטים חדשים) מפרש מה שאומרים בתפילת שחרית של שבת:

טובים מאורות שברא אלקינו וכו', מאורות רומז על הצדיקים מאורי הדור. כח וגבורה נתן בהם, הינו הקב"ה נתן בהם כח. בהם להיות מושלים, היינו שהם מושלים על כל רצונותיהם והתאוות ומדות שלהם. ועי"ז להיות מושלים בקרב תבל, יש להם ממשלה על כל העולם, דצדיק גוזר והקב"ה מקיים.

ובסידורו של שבת (שורש ג' ענף א' עלה ג') כתב וז"ל:

במדה שאדם מודד וכו', אם התנהגותו הוא בדרך טבע העולם, עושה מצות כפי כח גופו וכו', כן הקב"ה מתנהג עמו בדרך טבע העולם וכו', אמנם הירא וחרד וכו' מטריח עצמו בטרחה יתירה יותר מכוחו להשיג איזה מהמצות וכו', גם הקב"ה מתנהג עמו שלא בדרך טבע העולם וכו', ואפי' בדורותינו כמה העין רואה בחוש ניסים שנעשו לגדולי ישראל ולצדיקי אמת, שנתהפך הטבע בפניהם.

ובספר אור לשמים (פרשת וירא): הצדיק מבטל הטבע, וממשיך השפעות שלא כדרך הטבע.

וידוע העובדא שאשכנזי אחד שאל את הרה"ק ר"י מהוסיאטין, היות ושמעתי שכבודו וואנדער רבינער, אדמו"ר בלשון אשכנז, ובכן רציתי לדעת מאי האי, האם כב' מתעסק בעשיית מופתים. והשיב לו שדרך בני אדם לכנות בשמות "רבינער" "אויבר רבינער" "וואנדער רבינער", מה החילוק בשמות. כי "רבינער" הוא זה שיש לו מאה או מאתיים אנשים, ואם יש לו כמה אלפים הוא "אויבער רבינער". ה"וואנדער רבינער" הוא מי שכבש את כל תאוותיו ושולט על עצמו ומתנהג בקדושה וטהרה, כי לעשות דבר כזה להפוך החומר לצורה הוא ממש "פלא".

מי שמסתפק בכח של הצדיקים לשנות הטבע הוא כמטיל ספק בתורה

האמונה בצדיקים שחייבה אותנו התורה (ע"ן פרק ג) כוללת גם את הענין הזה להאמין שהצדיקים שולטים על הטבע ובכוחם לשנות אותה.

וכתב בספר העקרים (מאמר ד' פכ"ב) וז"ל:

שעיקר גדול של התורה ושורש של האמונה, שהוא מסתעף מאמונת ההשגחה, הוא שהשי"ת מכריח הטבע תחת כפות רגלי המאמינים כו', שזה דבר מוסכם מהנביאים כו', שהטבע משתנה על פי הצדיקים כפי מה שירצו, וכל שכן ע"פ הנביאים שהיו הנסים מתחדשים על ידם ככל היוצא מפיהם כו'. ומי שיספק שהשם יתברך לא ישלים רצון הנביא או הצדיק הראוי לכך, הנה הוא כמטיל ספק בתורה ושורש משרשיה.

עוד כתב שם (פרק מ"א):

עובד השי"ת אינו משועבד כלל למנהג הטבע ולא יזיקוהו הטבעים וכו' אבל כל הדברים הטבעיים משועבדים אליו וכו', וזה יסוד גדול לתורה.

ליקוטי רעיונות

הצדיק מתפלל על בני דורו על חוליהם ועל כל צרכיהם

הרמב"ן (פרשת יתרו) מבאר שמושה רבינו ע"ה הסביר לחותנו יתרו שהיה מתפלל על כך שהוא יושב מבוקר עד ערב בצורכי בני, על כך באה התשובה שיש למנהיג הדור שלש תפקידים: הוא צריך ללמד אותם התורה והמצוות ודרכי ה', וגם להתפלל על חוליהם ושאר צורכיהם, ובנוסף לכך גם לשפוט בין איש לרעהו כאשר יהיה להם דין ודברים ביניהם, וכך כתב (שמות יח, טז):

"כי יבא אלי העם לדרוש אלקים". השיב משה לחותנו צריכים הם שיעמדו עלי זמן גדול מן היום, כי לדברים רבים באים לפני, כי יבא אלי העם לדרוש אלקים להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה שיאבד להם, כי זה יקרא "דרישת אלקים", וכן יעשו עם הנביאים כמו שאמר (ש"א ט, ט) "לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלקים לכו ונלכה עד הרואה", וכן "ודרשת את ה' מאותו לאמר האחיה מחלי זה" (מ"ב ח, ח) שיתפלל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו, וכן "ותלך לדרוש את ה'" (בראשית כה, כב) כמו שפירשתי שם. ועוד שאני שופט אותם, "כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי". ועוד אני מלמד אותם תורה, "והודעתי להם את חוקי האלקים ואת תורותיו" (שמות יח, טז).

ועל זה היתה עצת יתרו שהענין של משפט בין אדם לשכנו ניתן להעביר לשרי אלפים ושרי מאות, אך הודה לו ששני התפקידים האחרים אכן יכולים להתבצע רק על ידי מנהיג הדור, וזה לשונו (פסוק יט-כ):

והבאת אתה את הדברים שיבקשו אל האלקים. הודה לו על הדבר הראשון שאמר "כי יבא אלי העם לדרוש אלקים". "וזהרת אתהם את החוקים ואת התורות". ותודיע להם את הדרך אשר ילכו בה על פי התורה והמצוה. שתזהירם אתה מאד, ותלמדם התורה והמצוה. הודה לו גם במה שאמר "והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו". אבל במשפט אשר אמרת

"ושפטתי בין איש ובין רעהו", שים לך שופטים עמך, כי כבוד ממך דבר המשפט יותר מן הכל, וטוב לך ולהם להקל מעליך, ונשאו אתך.

תפילת הצדיק נשמעת גם לאחר גזר דין, כדין תפילת רבים

בספר פרשת דרכים (סוף דרוש י"ג) כתב: מי שרבים צריכים לו דינו כרבים, ואין צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו, ותפלתו נשמעת אפילו לאחר גזר דין.

הצדיק משנה את הגזירה עי"ז שהוא מהפך הצירופים של האותיות

בדגל מחנה אפרים (פרשת אמור) בשם הבעש"ט לפרש פסוק "חמת מלך וגו' ואיש חכם יכפרנה" (משלי טז, יד). כי מפי הקב"ה יוצא אותיות להנהגת העולם, וכשבא לעולמות האותיות מצטרפים לפי המקבלים, הן לטב ולהיפוך חס ושלום, וכשיש צדיק שהוא חכם בעולם ויודע האותיות שיצאו מפי הקב"ה, אף על פי שהם מצטרפים חלילה שלא לטובה, יוכל להפך הצירופים על ידי חכמתו ותפילתו, כמו מן מת תם, ומן נגע עונג, הכל לפי האותיות של הגזר דין.

גם כאשר הצדיק אינו נמלך בקונו על הדבר אשר יעשה, הקב"ה יסכים עמו

הצדיקים יש להם חיבה בשמים, ולכן יכולים לפעול דברים לטובת בני"י ומסתמכים על כך אשר בודאי השי"ת יסכים אתם וימלא את בקשתם, כפי שכתב המבי"ט בספרו בית אלוקים (שער היסודות פרק כ"ב) וז"ל:

אין מספר לגדודי הנסים הפרטיים, וכן לנסים שנעשו אח"כ מאנשי כנסת הגדולה עד עתה לכל החסידים ואנשי מעשה, אין מספר להם אפילו לנגלים

וכ"ש לנסתרים וכו', ולפעמים נעשה נס על ידי הצדיק בלי נטילת רשות מאתו יתברך, כי הוא בטוח בו יתברך שיסכים על ידו וכו'. וזהו מה שאמרו על מה שכתוב (שמואל-ב כג, ג) "צור ישראל וגו' צדיק מושל ביראת אלוקים", הצדיקים כביכול מושלים במה שהקב"ה מושל וכו' אלישע פוקד עקרות, מחיה מתים וריפא צרעת נעמן, הרי אתה רואה שלא הזכירו הנסים הנעשים על פי הקל יתברך, אלא הנסים שעשה הנביא מדעתו. ואמרו מושל במה שהקב"ה מושל, כלומר כי כמו שהוא עושה ניסים לבדו ואינו נמלך במפליא של מעלה, כן הצדיק יש בזה ממשלה שעושה גם מבלי המלכה והוא יתברך מסכים על ידו. ובזה יש לו יתר שאת ומעלה לצדיק על המלאכים, וזהו שאמרו (סנהדרין צג.) גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת וכו' וכשהוא גוזר גם כן יעשה נס זה כו' והקל יתברך מקיים דבר עבדו ועושה הנס וכו'.

כך כתב גם המגיד מקאזניץ זצ"ל (עבודת ישראל אבות פ"ו) וז"ל:

ונהנין ממנו עצה ותושיה (אבות פ"ו מ"א). רצ"ל כי כשהאדם נותן עצה עדיין איננו יודע באם יצליח בה, אבל כשהצדיק מייעץ היא עצה היא תושיה גופא, כי הקב"ה מסכים לעצתו אשר יעץ ובודאי יצליח בה, והיא עצה ותושיה לשון ישועה שנאמר "לי עצה ותושיה" (משלי ח, יד)

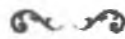
היות הצדיקים שולטים על הטבע, לכן מצינו בהם שעצרו את השמש ומערכות השמים

כתב האור החיים הקדוש בפרשת בשלח (שמות יד, כז) בזה"ל: אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא, ולזה תמצא כמו כן בשמים ובארץ ובכוכבים ובשמש וירח שלטו עליהם הצדיקים יחידים ואין צריך לומר מרובים כאשר חקק ה' להם בעצת הבריאה. עכת"ד.

ובכלי יקר פרשת כי תבוא (כח-ח) כתוב לאמור:

יצו ה' אתך את הברכה באסמך. לפי שנאמר ותגזר אומר ויקם לך כשהצדיק גוזר גזירה הקב"ה מסכים על ידו

כמו שמש בגבעון דום וכמו אליהו שאמר כד הקמח לא תכלה ובגמרא ברבי חנינה בן דוסא איכא למטו כשורה
וכאלה רבים לכך נאמר יצו ה' אתך את הברכה כשאתה מצוה על הברכה אז
יצוה ה' אתך ויסכים על הברכה ועל הציוי שלך

**כח זה שהקב"ה מסר לצדיקים שיוכלו לבטל גזירותיו הוא במידה
כנגד מידה בזה שבנ"י גם הם מבטלים רצונם לשמוע בקול חכמי
התורה**

כתב האדמו"ר מקלונבורג זצ"ל (שפע חיים מכתבי תורה ח"א מכתב סט) וז"ל:
"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים" (שמות ו,
יב). דהנה דרשו חז"ל (ב"מ פה.) מן הכתוב "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה"
(ירמיה טו, יט) דצדיק גוזר והקב"ה מקיים, אבל נראה שזה מדה כנגד מדה לישראל
עם קדוש, שהם סרים למשמעם של חכמי התורה, ומבטלים דעתם נגד דעת
תוה"ק, וככל היוצא מפיהם יעשו, לכן יש גם כח להצדיקים לבטל מישראל
כל גזירות קשות ורעות, ושומעים לאמרי פיהם גם בשמים. אבל אם ח"ו בני
ישראל אינם מאמינים לציווי הצדיקים אז גם בשמים אין שומעים להם, ואין
להם הכח של "כפי תהיה". וזה "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני
פרעה", דאם בני ישראל אינם סרים למשמעותי איך אוכל לבטל הגזירות
מעליהם, "ואני ערל שפתים" דאז אין לי הכח של "כפי תהיה" לפעול במאמר
פי על דרך צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

יש קבלה שצדיקי הדור הם יושבים בבית דין של מעלה

"ובאת וגו' אל השופט אשר יהיה בימים ההם" (דברים יז, ט). בספה"ק 'מעגלי
צדק' להרה"ק רבי מנחם מענדל מדעעש זצ"ל (פר' וארא, בהספדו על ה'כתב סופר')
כתב בזה"ל: "מקובל אצלנו איש מפי איש, דהבית דין של מעלה המה צדיקי
העולם, והמה דנים שם, ודור דור ודורשיו, כי אי אפשר שיהיה דור זה כדורו של

צדיקים הראשונים, ובחסדי השי"ת שיהיה הבית דין של מעלה מהצדיקים המכירים ערך הדור לדונם לזכות, ולא לפי ערך הראשונים.

כיו"ב מובא שאמר הגרש"ז מקעלם זצ"ל בשם הגר"ח מוואלאזין זצ"ל. ראה לב אליהו (בראשית ח"א עמ' קצג), מובא בעץ החיים שבסו"ס נפש החיים (מהדו' ב"ב תשמ"ט, אות קנ).

אם אמנם אינם מחויבים להאמין בכל פרטי המעשיות המסופרים על כל הצדיקים, אבל מחויבים להאמין ביסוד הזה של כח הצדיקים לפעול למעלה מדרך הטבע

וכפי שאמר האדמו"ר מקלונבורג זצ"ל (דברי תורה גליון תקטו עמ' א):

וידוע מצדיקים שאמרו לא מחויבים להאמין שכל הסיפורים המסופרים על הבעש"ט הק' קרו במציאות, אבל מחויבים להאמין שזה היה יכול להיות, ורק מי שדעתו מבולבלת ומטושטשת אומר שהמעשיות מצדיקים מעולם לא היו, כי גדולה אמונת צדיקים שבכוחה יכולים לקרות דברים למעלה מדרך הטבע, אך כל זה רק כשמאמינים באמונה שלימה שצדיק גוזר והקב"ה מקיים, ובכח אמונה זו יכול הצדיק להמשיך ישועות למעלה מדרך הטבע, וכדאי" בספה"ק שאמונה מלשון המשכה מלשון "ויהי אומן את הדסה" (אסתר ב, ז).

פרק ו'

חובת הציות

בו יבואר שהציות לצדיקים וגדולי
הדור אינו רק עצה טובה אלא הוא
חייב מן התורה ועל פי ההלכה.

חובת הציות

"נחית כצאן" (תהלים עז, כא). מה הצאן כל היכן שהרועה מנהיגה היא נמשכת אחריו, כך ישראל כל מקום שהיו משה ואהרן מסיעים אותם היו נוסעים אחריהם שנא' "אלה מסעי בני" (במדבר לג, א) לקיים מה שנא' "נחית כצאן עמך".

(במדבר רבה כג, ב)

"אלה הדברים" (דברים א, א). א"ר שמואל בר נחמן אמר הקב"ה כדבורים היו בני מתנהגים בעולם על ידי צדיקים ועל ידי נביאים. [כמו הדבורים שיש דבורה אחת בכל בוזרת והיא מנהיגה את כולם, כמו"כ ההנהגה הנכונה של ישראל היא שיהיו כולם מונהגים ע"י הצדיקים והנביאים שבתוכם – מפרש].

(דברים רבה א, ו)

במקורות

חיוב דאורייתא לשמוע בקול ההכמים אשר בכל דור

מאחר שהסמיך הקב"ה את הצדיקים וחכמי ישראל להיות המנהיגים של הדור והסמכות הרוחנית, אשר על כן באה האזהרה בתורה שיש חובה לציית לדבריהם בכל אשר יורו. מצוה זו נשנית בתורה כמה פעמים:

מצוה דאורייתא למנות שופטים, שנאמר "שופטים ושוטרים תתן לך" (דברים טז, יח) ובא הפירוש על כך בספר החינוך (מצוה תצא) וז"ל:

שיש לכל קהל וקהל שבכל מקום למנות ביניהם קצת מן הטובים שבהם שיהי' להם כח על כולם להכריחם בכל מיני הכרח שיראה בעיניהם בממון או אפילו בגוף על עשיית מצוות התורה ולמנוע מקרבם כל דבר מגונה וכל הדומה לו, עכ"ל.

ובמצוה של "ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך" (מצוה תצח) כתב החינוך וז"ל: ובכלל המצוה גם כן לשמוע ולעשות בכל זמן וזמן כמצות השופט, כלומר החכם הגדול אשר יהי' בינינו בזמנינו, וכמו שדרשו זכרונם לברכה (ראש השנה כה:): "ואל השופט אשר יהי' בימים ההם" (דברים יז, ט), יפתח בדורו כשמואל בדורו, כלומר שמצוה עלינו לשמוע בקול יפתח בדורו כמו לשמואל בדורו. והעובר על זה ואינו שומע לעצת הגדולים שבדור בחכמת התורה ככל אשר יורו מבטל עשה זה וענשו גדול מאד שזהו העמוד החזק שהתורה נשענת בו, ידוע הדבר לכל מי שיש בו דעת. עכ"ל.

וכן כתב הריטב"א על הגמרא הנ"ל (ר"ה כה:): שמצוה זו נאמרה לא רק על הסנהדרין אלא לכל הדורות וז"ל:

ושמא תאמר זהו בנביאים ובמלכים, ת"ל "ובאת אל השופט". ושמא תאמר אין לי אלא בסנהדרין, ת"ל "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה" (קהלת ז, י), עכ"ל.

עוד כתב החינוך במצוה של "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (מצוה תצו):

אי' בספרי (שופטים קנד): לא תסור, זו מצוה לא תעשה, וכונת המצוה שלא יעשה כל אחד ואחד כפי דעתו שבזה יהי' חורבן הדת וחילוק לב העם והפסד האומה לגמרי, עכ"ל.

ומבואר בחז"ל שחייב זה חל גם במקרה שהוראת החכם נראית כטעות ואומר על שמאל שהוא ימין, כדאי' במסכת ר"ה (כה:): והוא מתוספתא (סוף פ"א דר"ה) שדורשים על הפסוק "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהי' בימים ההם" הא אין לך לילך אלא אצל השופט שבימין. "ועשית על פי הדבר אשר

יגידו לך ימין ושמאל", אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין (ספרי שם).

הציות לגדולי הדור הוא יסוד קיומי ומקיף את כל שטחי החיים

חובת הציות היא יסוד קיומי עבור כלל ישראל, כדברי בעל החינוך שזהו העמוד החזק שהתורה נשענת בו, כי רק הציות למנהיגי העדה יכול לשמור את כלל ישראל מכל הסכנות הרוחניות המתחדשות לבקרים בכל דור ותקופה. בלי הציות הזה, איש כל הישר בעיניו יעשה, וכל נער וזקן יתיר לעצמו את השרץ בק"ן טעמים, וכל פעם שרץ אחר, ויפרצו כל החומות ששומרים על עם ישראל מפני התדרדרות רוחנית.

וכהגדרה הכתובה בהקדמה לספר חיי עולם, מהרב הסטייפלער ז"ל, בזה"ל:

כמו בהוראת איסור והיתר ודיני ממונות וכיו"ב, לא כל אדם מסוגל להורות ולהחליט על ספיקותיו, ועליו לסמוך על גדולי הדורות, כמו כן בכל ענייני אמונה והדת, עלינו להשען על רבותינו הקדושים וכו'. והאמת שבכל דור ודור היה בכל מחוז וכמעט בכל עיר ועיר, יחידי סגולה שנתפרסמו ביותר בהדר גאון עוזם ותעצומות כשרונם וחוכמתם הנפלאה, ומהם במדרגת רוח הקודש וכיו"ב, אשר הקהל ראו בעיניהם קבלו מפי אבותיהם, וכל זה היה עמוד הימיני לחיזוק האמונה אצל שאר עמי דארעא. ופוק חזי מלפני כחמישים שנה, בכל מקום שפקרו ויצאו לתרבות רעה לחרפות ולזראון עולם, תחילת קלקולם היה לבזות ת"ח וגדולי ישראל, ואח"כ הלכו מדחי אל דחי וכידוע לרבים.

ומפורש בדברי הר"ן (דרשות הר"ן, דרוש חמישי) שחייבים להאמין לדברי החכם גם בדברים שאינם דינים וחוקים מהתורה, ומי שאינו מאמין בזה הוא בכלל אפיקורוס. וז"ל:

בסנהדרין בפ' חלק (ק.) יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי זירא ויתיב וקאמר, עתיד הקב"ה להוציא נחל מבית קדשי הקדשים ועליו כל מיני מגדים, שנאמר "ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו לחדשיו יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה" (יחזקאל מז, יב) אמר ליה ההוא סבא יישר, וכן אמר

ר' יוחנן יישר, אמר ליה כי האי גוונא מי מחזי כאפקרותא, והא סיועי מסייע, אלא אי שמיע לך הכי שמיע לך.

כי הא דר' יוחנן הוה יתיב ודריש עתיד הקב"ה להוציא אבנים טובות ומרגליות שלשים על שלשים, וחוקק בהם עשרה על עשרה, ומעמידן בשערי ירושלים, שנאמר "ושמתי כדכד שמשותין" וגו' (ישעיה נד, יב), לגלג עליו אותו תלמיד, השתא כביעתא דצולצילא לא משכחין כולי האי מי משכחין, לימים הפליגה ספינתו בים, חזנהו להנהו מלאכי השרת דקא מנסרי אבנים טובות ומרגליות, אמר להם הני למאי, אמרי ליה עתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים, כי הדר אשכחיה לר' יוחנן דקא יתיב ודריש, א"ל רבי דרוש ולך נאה לדרוש כשם שאמרת כך ראיתי, אמר לו כי הא אם לא ראית לא האמנת, מלעיג על דברי חכמים אתה נתן עיניו בו ועשהו גל של עצמו. והרי מה שאמר כאן רבי יוחנן אינו דין וחוק מחוקי התורה, ואע"פ כן העלו כאן שהוא מדברי אפיקורסות, שהוא בזה דבר השם ית', שאינו מאמין למי שהוא מצווה להאמין.

עיינ עוד לעיל פרק ה' דף קכז מענין זה.

זכיה גדולה לשמוע בקול החכמים ואין התנצלות למי שלא שומע בקולם

חז"ל דרשו בילקוט שמעוני (שמיני רמז תקכח) על הפסוק "ויעשו כדבר משה" (ויקרא י, ז):

קיימו עליהן מצות משה רבן, שבח לתלמיד שמקיים עליו מצות רבו, שבח לבני אהרן שקיימו עליהן מצות משה, וכן הכתוב משבח את ישראל במצרים "וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואת אהרן כן עשו" (שמות יב, כח), וכן הכתוב משבח את ישראל בפרשת שלוח טמאים "ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה" (במדבר ה, ד), וכן הכתוב משבח את יהושע "כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא החסיר דבר מכל אשר צוה משה" (יהושע יא, טו).

ומצינו בגמרא (סוכה לב:) על אמורא שקיים מצוה מן התורה באופן פחות מהודר היות ויצא מפי רבו שהדבר גם כשר, כדאי שם:

היכי דמי עבות, אמר רב יהודה והוא דקיימי תלתא תלתא טרפי בקינא. רב כהנא אמר, אפילו תרי וחד. רב אחא בריה דרבא מהדר אתרי וחד, הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא.

וכן אמרו חז"ל (שבת קל). אמר רבי יצחק: עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר (שמתיר לכרות עצים לעשות פחמין כדי לעשות ברזל למול בו בשבת, אע"פ שהוא מכשירי מצוה שאפשר לעשותם מערב שבת, ורבי עקיבא אוסר זאת) והיו מתים בזמנם (כלומר מחמת זקנה ולא מתו בה צעירים). ולא עוד, אלא שפעם אחת גזרה מלכות (רומי) הרשעה גזרה על ישראל על המילה, ועל אותה העיר לא גזרה.

ותמהו המפרשים מה רוצים חז"ל להשמיע בכך, הרי ההלכה אינה כרבי אליעזר שמתיר אלא כרבי עקיבא שאוסר. ותירץ הריטב"א בשם הראב"ד שבאים להשמיענו אשר בזכות שנהגו כהוראת רבם, אפילו שזה היה קולא והיא בבחינת אומרים על שמאל ימין (שנראה כאינו נכון) בזכות זה זכו לאריכות ימים, וגם ניצלו מהגזירה.

מאידך גיסא, באם אינו שומע בקול החכמים מביא על עצמו את התוכחות של התורה כדאי' בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק "ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה" (ויקרא כו, יד):

ואם לא תיצבון למשמע לאולפן מאלפי אורייתא – [לשמע בדברי חכמים המלמדים תורתך]. ולא תעבדון מן רעותיכון – [אם לא תעשו ברצון טוב ונפש חפצה]. ית כל פקודיא האלן.

וכתב רבי סעדיה גאון (אמונות ודעות, מאמר חמישי אות ח) שאלו שאינם יודעים את התורה עכ"פ צריכים לקבל את ההדרכה של חכמי הדור, ואם אינם עושים זאת, אין להם שום פתחון פה, וז"ל:

ההמונים כלומר אשר אינם לומדים את התורה, אם היה זה מפני שאין ביכלתם, והם מקבלים הוראת חכמי אנשי דורם ויראי שמים שבהם ועושים על פיהם, הרי דתיותם שלמה, כאמרו "שפתי צדיק ירעו רבים" (משלי י, כא), ואם אינם עושין כן אין להם שום התנצלות.

וכתב רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל (יערות דבש ח"א דרוש ג') וז"ל:

ומזה נלמד העיקר, מבלי להמרות פי חכמי הדור, כי תמיד רוח ה' תוסף על חכמי

הדור להורות לעם ה' דרכי ה' ואורחות תמים דעים, ואם כי בעו"ה ראש הדור לא תואר לו והדר במעשים ומדות, הלא מצינו שלפעמים השרה שכינה בסנה מלא קוץ ונחשים ועקרבים, ולפעמים בהרי בשמים שמן משחת קודש, הכל לפי ענין הדור, וברוך שמו כי לחכמתו ועוצם טובו אין חקר, שמעו נא לקול מוכיח המורה חטאים דרך.

חיוב גמור ע"פ הלכה לקיים כל תקנה שימנהיג הקהל מתקן

הציות לחכמי הדור אינו 'הנהגה טובה' או המלצה בלבד, אלא חיוב גמור, וכנפסק בשולחן ערוך ובכל הפוסקים שחכם הממונה על עיר או על קהל בידו לתקן תקנה לבני קהילתו בכל העניינים וחייבים לקיים תקנותיו, עיין ביורה דעה סי' רכ"ח. וכתב החכמת אדם (כלל ק"ב, א) כללו של דבר כמו שמחוייבים לקיים תקנת חכמים שתקנו לנו אנשי כנה"ג תנאים ואמוראים, כך מחוייבים לקיים כל תקנות הקהל שתקנו בעירם.

חיוב זה כ"כ החלטי, שאם אחד יעשה שבועה שלא להכלל בתקנות הקהל, נפסק בשו"ע (יו"ד רכ"ח, ל"ג) שהיא שבועת שוא, מאחר שהוא מחויב ועומד, גם אם אינו רוצה בכך.

והט"ז (יו"ד רכ"ח, מ"ב) כתב לבאר דתקנה שתיקנו הקהל למיגדר מילתא חמור כדאורייתא, שהרי כתיב (ויקרא יח, ה) "ושמרתם את חוקותי", עשו משמרת למשמרת. וכן דעת תרומת הדשן (הובא בש"ך יו"ד רי"ח סק"ג) דחרמי הקהל חמירי כדאורייתא, ובספיקן אזלינן לחומרא.

הגדלות והסמכות של החכם אינם מכח ידיעותיו אלא מכח מעשיו הטובים וצדקתו

ציזוי התורה לנהוג כבוד בחכם ולקבל מרותו אינו מכח הידיעות שלו בתורה אלא מכח היראת שמים והצדקות שהוא השיג ע"י התורה שהוא למד, שזהו התכלית הנרצית, כדברי רבי ינאי שהכריז (שבת לא:) חבל על דלית לי' דרתא ותנעא לדרתא עבד.

אכן הטור (יו"ד סי' רמ"ד) פסק וז"ל: ומי שהוא חסיד ובעל מעשים, הכל צריכים לעמוד בפניו אפילו הגדולים ממנו בחכמה הרבה. והבית יוסף (שם) מביא את

דברי הר"ן שהם יסוד גדול להבנת הענין, וז"ל: נראה לי שכל שמוחזק בבעל מעשים ואין ספק בעניינו כרב יחזקאל, עומדין בפניו, שלא צותה התורה בחכם אלא מפני שהחכמה מביאה לידי מעשים, אלא שלא פרטה תורה במעשה כמו שפירשה בחכמה לפי שאין הכשרת המעשה גלוי כמו שיתרון החכמה נראה לכל. היוצא מדבריו שכל היקר והגדולה שנצטוינו לעשות לתלמיד חכם הוא מפני שהלומד תורה בענין ראוי, מביאתו התורה למעשים טובים ולהיות צדיק וחסיד. אלא שאין לנו כלים למדוד את החסידות והצדקות של האנשים כמאמר הכתוב (שמואל-א טז, ז) "האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב". רק השגת התורה היא זו שנראית לעין וגלויה לכל, ולכן בעל כרחך אנו נאלצים להתייחס למה שעניינו רואות, אבל כוונת הבורא בעיקר הוא על אלו שהשיגו את המטרה הנרצית שהיא להגיע למעשים טובים וקרבת אלוקים, כדברי חז"ל (ברכות יז). תכלית תורה תשובה ומעשים טובים. והם אלו שזוכים למעלות הרמות שחז"ל מייחסים לצדיק.

ובסולם העבודה, המפורט בברייתא של רבי פנחס בן יאיר (עבודה זרה כ:), תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות וכו' לידי טהרה וכו' לידי חסידות וכו' לידי ענוה וכו' לידי יראת חטא, וכו' לידי קדושה וכו' לידי רוח הקודש וכו' לידי תחית המתים.

הרי שמדריגת הצדיק גבוה הרבה מסתם ידיעת התורה, וכך מפורש בגמרא (שבת לא:), רבי סימון ורב אלעזר הוי יתבי, חלוף ואזיל ר' יעקב בר אחא, אמר לי' חד לחבריה ניקום מקמי' דגבר דחיל חטאין הוא, אמר לי' אידך ניקום מקמי' דגבר בר אוריין הוא. אמר לי' אמינא לך אנא דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת לי את דגבר בר אוריין הוא, ופרש"י אנא אמינא לך כו' כלומר אתה מיעטת בשבחך. וכן במסכת קידושין (ג:) שאני רב יחזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל נמי קאים מקמי'.

חובה לנהוג כבוד בגדול שהתמנה להדריך את העדה

היות והציות לסמכות הרוחנית היא קיומית וגורלית לשלימותו של כלל ישראל, לכן ציוותה התורה שיש לנהוג כבוד בחכם הממונה על הציבור, והוא מה שכתוב (שמות כב, כז) "ונשיא בעמך לא תאור", ובא הפירוש על זה בדברי החינוך (מצוה עא) וז"ל:

לפי שכוונת הכתוב להזהירנו על כל מי שהוא ראש שררה על ישראל בין ממלכת מלכות בין ממלכת תורה וכו' ומאחר שהממונה לראש סיבה אל התועלת שאמרנו, הן שהוא גדול להדריכנו בדרכי הדת או גדול במלכות לשמור איש מרעהו שתקיף ממנו, ראוי הדבר וכשר שלא נקל בכבודו וכו'.

זו הסיבה שמוצאים בחז"ל כמה וכמה עובדות מתוקף ההקפדה על כבוד הנשיאות. רבינו הקדוש, עליו נאמר שהיה ענוותן סגי (ירושלמי כלאים ט, א) ובמשנה (סוף סוטה) אי' משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא. עם זאת, כאשר מסר סדרי הנשיאות לבנו רבן גמליאל (כתובות קג:) אמר לו: בני נהג נשיאותך ברמים, זרוק מרה בתלמידים.

בסוף מסכת הוריות (טז.) אי' שרבי היה שונה לשמעון בנו "אחרים אומרים" ולא הזכיר את שמו של רבי מאיר. שאל לו בנו, מי הם הללו שמיהם אנו שותים ושמותיהם אין אנו מזכירים? אמר לו: בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך.

ובמסכת מועד קטן (טז.) מעשה ברבי שמעון ברבי ובר קפרא שהיו יושבים ועוסקים בלימודם והוקשה להם דבר שמעתתא. אמר לו רבי שמעון לבר קפרא: דבר זה צריך רבי! אמר לו בר קפרא: מה רבי אומר בדבר זה, פרש"י אין רבי בעולם היודע דבר זה. הלך רבי שמעון ולפי תומו סיפר הדבר לאביו, והקפיד. כשהלך בר קפרא להראות לפני רבי, אמר לו רבי: בר קפרא, איני מכירך מעולם! ידע בר קפרא שיש בלבו של רבי עליו, ונהג נזיפות בעצמו שלושים יום, כדין נזיפת הנשיא.

וכבר נודע מה שפסק מרן השו"ע בהלכות כבוד ת"ח (שו"ע יו"ד סי' רמד ס"י) וז"ל: אם הוא מופלג בחכמה אפי' אינו רבו דינו כרבו המובהק. עכ"ל. וכתב הרמ"א, מי שהוא גדול הדור ומפורסם בדורו נקרא מופלג בחכמה. ע"כ. וכן כתבו התוס' בפרק שור שנגח, (וע"ע בבית יוסף סימן שלד), וגדולה מזו כתב בשו"ת תרומת הדשן (סימן קלח), שת"ח מופלג בדורו דינו כרבו המובהק, אפי' אם אינו גדול הדור, ולא למד ממנו כלום. ע"ש. וכעין זה כתב המהרי"ל (בהלכות שמחות) בשם רבו המובהק מהר"ש ז"ל, שמי שמופלג וגדול הדור צריך לקרוע עליו אפי' מי שאין שגורים לו חידושים ממנו, עי"ש.

מסמכות המנהיג גם להכריח למי שאינו שומע להוראותיו

כשם שהתורה הקדושה מצוה על מינוי השופטים, כך היא מצוה גם למנות שוטרים, שיהיו אחראים לבצע את ההוראות של השופט ולכוף לכך את מי שאינו עושה אותם מרצונו.

במדרש תנחומא (שופטים ב) א': **אם אין שוטרים אין שופטים!** כלומר, באם לא קיימת אפשרות להכריח את ההמון לקיים את ההוראות של השופטים, שוב אין תכלית יוצאת ממינוי השופטים. אם אין "שיניים לחוק", הרי זה מרוקן מהחוק את כל תוכנו.

זו הסיבה שהתורה הקדושה נותנת סמכות למנהיגי הדור לכוף את גזירותיהם על בני דורם, כפי ראות עיניהם שזהו צורך הדור, ואפילו להעניש על כך לפי הצורך. כפי שמובא בגמרא (יבמות צ:): בית דין מכין ועונשים שלא מן התורה לעשות סייג לתורה כשהשעה צריכה לכך.

אכן מבואר בראשונים ובפוסקים אשר במשך כל הדורות היו נהוגים עונשים מצד הבתי דינים במטרה להכריח את העם להשמע להוראותיהם, כך כתבו הרשב"א, הרא"ש, וביותר הריב"ש וכך מובא גם שולחן ערוך חושן משפט, עיין סימן ב' וסימן תכ"ה.

והבית יוסף (או"ח סי' רס"ג) הביא משבלי הלקט בשם ר"ח וז"ל:

מי שהדליק הנר בערב שבת אחר שקיעת החמה, הרי זה חייב מלקות אם הדליק בשוגג. ואם ידע שזה אסור קונסין אותו, ואם לא יקבל מחרימים אותו, ומנדין אותו, ונמנעין מלדבר עמו אפילו קרוביו, ואם דברו עמו הם שרויים עמו בנידוי עד שיעשו תשובה.

בשו"ת ריב"ש (סי' שנא) הביא על אחד שחטא: ראוי להוסיף ענשו שיהיו מכותיו רעות ונאמנות על בשרו בלי דבר חוצץ, ושיסובב כן כל שכונות היהודים והמבואות הרגילים, הלוך והכות ברצועה.

ובספר חסידים (פרנקפורט, אות תרלא) א' על אחד שהרביץ, שישברו לו את הזרוע "שבירת הזרוע שהכתה".

מטרת העונשים היא כדי לעשות סייג לתורה, ולא לשם ענישה בלבד, ולכן יש ראשונים הסוברים שאין צורך אפילו בעדות של שני עדים, אלא די להסתמך

על עד אחד, עדות אשה, עד מפי עד. בלי להכנס לויכוח ההלכתי בנידון, אנו למדים מכך את החשיבות והנחיצות של גדר מילתא, לעמוד על המשמר של תקנות חכמי הדור.

המשימעת למנהיג היא השמירה של העדה

בכל הדורות ששמרו על המעמד של הרבנים וגדולי הדור והסמכות שלהם, עמד כלל ישראל בגאון ועוז נגד כל פגעי הזמן ונשאר נאמן לה' ולתורתו, ואילו בתקופות ובמקומות ששונאי הדת הצליחו לערער את המעמד והסמכות של המנהיגים, שם נבקעו חומות הדת ונגרם נזק עצום לעם ישראל.

כך היה בזמן של ההשכלה במזרח אירופה, כאשר ראשוני המשכילים הגיעו בשנת תק"ע לאוסטריה והצליחו להשפיע על הקיסר פרנץ יוזף לבטל את הסמכות של הרבנים לגזור נידוי על מי שמפר הוראותיהם. לאחר תקופה קצרה של כחמש עשרה שנים התפרצו המשכילים עם כל "התיקונים" שלהם לפרוץ פרצות בתורת ה' והשמידו חלקים רבים של עם ישראל.

החתם סופר במר לבו זעק זעקה גדולה ומרה על זה שלא השכילו חמש עשרה שנים לפני כן לעמוד על נפשם להשאיר את הסמכות בידי הרבנים, ועתה שאין הכח בידם נבצר מהם כל אפשרות לעמוד בפרץ! עיין באריכות מענין זה בקונטרס "שופטים ושוטרים תתן לך".

לכן, ככל שהנהגה תהי' יותר חזקה והקהל יהי' יותר ממושמע להוראות ותקנות של מנהיג העדה, כך תגדל השמירה עליהם וזה תהי' הערובה להצלחתם ברוחניות ובגשמיות.

בראי החסידות

רבי של חסידים דינו כרבו מובהק

הצדיקים תלמידי הבעש"ט, המלמדים את העם דרכי העבדות ה', ומכניסים בהם יראת שמים קדושה וטהרה, הרי הם כרבו המובהק של כל אחד מחסידיו, וממילא חל עליהם כל הדינים המבוארים בשולחן ערוך יורה דעה, דהיינו חיוב הכיבוד, לשמוע בקולו וכו'.

כך כתב הרה"ק מקאמרנא בספר נוצר חסד (אבות פ"ו מ"ג) וז"ל:

שאם רבו צדיק וחסיד, אזי מקבל ממנו רושם אחד או אות אחת הארה בנפשו ורושם אלקות, ופרה ורבה אצלו הקדושה, עד שמאות אחת שנדבק בנפשו נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק וכו', שבעת שהתלמיד מכניע עצמו להרב בביטול גמור וכו', אזי יתדבקו רוחא ברוחא וכו', ויאצל מן הרוח אשר עליו ונחה על התלמיד, וזה הוא עיקר ענין רב ותלמיד וכו'. וכן קבלנו שהרמב"ם קורא להר"י מיגש רבי, שבעת פטירתו של הר"י מיגש היה הרמב"ם כבן חמש שנים, וקרא אותו וסמך ידו עליו, ונחה רוחו של הקדוש עליו, ועי"ז זכה להשגה עצומה, ובזה נעשה לו רבו מובהק שלמד רוב חכמתו ממנו. עכ"ל.

עוד כתב בנוצר חסד (שם):

ואפילו למד פרק א', מפרקי הנבואה ורוה"ק, או הלכה אחת, של הילוך השפע מחסד וחכמה עליונה שהשפיע עליו מאורו יתברך, או פסוק אחד, להפסיקו בתשובה שלמה מן הרע והיצר הרע, או דבור א', מפום ממלל רברבין דעת גניז בפומא דמלכא כו', שמאיר הרב בתלמיד לעשות אותו כלי מחזיק ברכה, הוי רבו מובהק.

מקור הדברים הוא, ממה שכתב הש"ך (י"ד סימן רמ"ב ס"ק י"ב), דאפילו אצל זה רוב חכמתו במקרא ואצל זה בש"ס כולם הוו מובהקים, משום דרבו בכל אחד מחכמות התורה הוי מובהק. עכ"ל.

ולפי זה רבו בחסידות, המלמדו עניני עבודת השי"ת ויראה ואהבה, ומכניס בו יראת שמים ועל ידי זה חכמתו מתקיימת, כדאיתא באבות (פ"ג מ"ט) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. אם כן הוי רבו מובהק שכל חכמתו הימנו ולא רק רוב חכמתו, דהרי ללא היראה שלמד מרבו, אזי כל מקצוע בתורה שילמד מרבותיו האחרים אינה מתקיימת.

ובמאור ושמש (רמזי קהלת) כתב וז"ל:

הצדיקים האמיתיים שהגם שלא חברו ספרים וכו', עם כל זאת יותר הרבו תועלת בדבריהם אשר הורו לתלמידיהם, והעמידו תלמידים הרבה, כאשר ראינו לצדיקי הדורות שלפנינו אשר נתפשטו תלמידיהם ועשו פרי והצליחו, וכ"א מתלמידיהם הוא ספר מלשון ספירות ובהירות, מפני אשר לבותם צחים ובהירים בעבודת השם.

ובפתחי תשובה (שם ס"ק ט"ו) בשם **שער אפרים**, דהמגייר גרים ומכניסן תחת כנפי השכינה, הוי כמו רבם. ולפי זה הרבי שמטהר נשמתו ומכניס בו הרהורי תשובה, הוא רבו העיקרי והמובהק.

וכן משמע ממ"ש במתניתין סוף פ"ב דבבא מציעא (דף לג.):

אבדת אביו ואבדת רבו, של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא.

ובשו"ת דברי יציב (י"ד סימן קל"א) כתב וז"ל: אחד היה הבעש"ט, אשר ארי משמיא קא נחית ללמד לבני יהודה קשת במלחמתה של תורה, כאשר קיבל ולמד מפי רבו אחיה השילוני. ואצלו ואצל תלמידיו הקדושים אחריו היה שייך המושג של רבו מובהק, כי באור קדושתם האצילו מן הרוח אשר עליהם על תלמידיהם שדבקו בהם, והחדירו בהם קדושה וטהרה, והכניסו בלבם תשוקה עזה ברשפי אש שלהבתיה להלהיב לבם לתורת ה', ועשאום כלי מוכשר שיכנסו דברי תורה לתוך מעיהם. **ודבר זה חידש הבעש"ט הק', שהמעט שלומד הרב עם התלמיד מסוגל להשרות ברכה בלימודו שיתעלה מעלה מעלה, ועד שברוחניות תהא רוב חכמתו ממנו, כיון שעשה אותו לכלי מוכשר כו'.** כי בגודל

קדושתם היה יכולים להשקות ממעינם הבלתי נדלה תורה וקדושה בכמות מרובה תוך זמן מצומצם, וע"ד דמצינו במדרש שמואל (פרשה כב): באותה הלילה שברח דוד מלפני שאול, למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק למד למאה שנה.

חובת הציות לצדיק, כי רצון הצדיק הוא רצונו של מקום

כבר נתבאר (עיין לעיל פרק ג) שאצל הצדיקים השכינה מדברת מתוך גרונו, לכן כל היוצא מפיהם הוא בשליחות הבורא יתברך, וצריך להתיחס לדברים כאילו נאמרו מסיני, וכך כתב המגיד מקאזניץ זצ"ל (אבות פ"ד) וז"ל:

מורא רבך כמורא שמים (אבות פ"ד). רצ"ל שצריך האדם לחשוב בשמעו דברי תורה מפי החכם כאילו שמעה בסיני מפי הגבורה ויחשוב אשר בהחכם הדורש אור אין סוף ב"ה נתלבש בו לומר דבריו אלו בשליחות הבורא יתברך שמו.

וכבר כתב כן החתם סופר זצ"ל (פרשת מטות) וז"ל:

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'" (במדבר ל, ב). "ל כי משה דיבר לבנ"י על ראשי המטות שירגילו בני ישראל עצמם לאמר על דברת ראשי המטות, "זה הדבר אשר צוה ה'" ר"ל כי כל היוצא מפי השופט יהיה בעיני עם ה' כאילו ה' ציוהו לעשות כן, כי מסתמא רוח ה' נוססה ברועה צאן קדשים, וק"ל.

וכן כתב הרה"ק רבי אהרן בעל הבית אהרן מקארלין זי"ע (בספרו סדר היום) וז"ל:

החסיד צריך להאמין שכל מה שרבו אומר לו מסכימים כך למעלה.

גם כאשר דבריו אינם נראים כלל, יהיה לבו סמוך בטוח שמן השמים לא יכשילו את הצדיק לומר דבר שאינו לטובה. וכבר אמר אחד מצדיקי הדור שליט"א ע"פ הידוע שגם הקב"ה מקיים את המצוות, אם כן הוא בודאי מקיים את האיסור שלא לתת מכשול לפני עיוור, ובא הפירוש בחז"ל שלא להשיא לזולת עצה שאינה הוגנת. לכן הצדיק שתמיד נמלך בקונו מה לומר ומה ליעץ, בודאי לא יכשילו אותו מן השמים בעצה שאינה טובה. וזה המקור שחסידים מתיעצים עם רבם בכל עניניהם. וגם אם העצה לא נראית ישרה כפי הבנתם,

הם מאמינים אשר מעצה של צדיק יכול לצאת רק טוב. כפי שכתב הרה"ק רבי אשר הגדול מסטאלין זי"ע (משנת חכמים אות מה):

בזכות קיום דברי הצדיק, גם כשדברי הצדיק נראים לא נכונים, און ס'איז ממש קרום (וזה ממש עקום) אעפ"כ יצא לטובה, "כי ה' יהיה בכסלך" (משלי ג, כו), אפילו דברים שאתה כסיל בהם (ירושלמי פאה פ"א ה"א), מחמת שהוא עושה רצון השי"ת, מוכרח להיות טוב, אם חכם בחכמת העולם הי' עושה השטות הזה אז הי' זה באמת שטות, משא"כ בצדיק.

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מליבאוויטש זי"ע סיכם את הדברים ואמר (שיח פורים תשי"ח) בזה הלשון:

אינני מתירא לומר דבר זה, שהרי מפורש הדברים במכילתא פ' בשלח על הפסוק "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", וכל הרוצה יכול לעיין בפנים ויראה מה שנאמר שם. ובמילא, אין זה ענין שלי, הנני רק מוסר מה שנדפס "בדיו על הספר", שצריך להיות ענין האמונה "במשה עבדו", רבותינו נשיאינו, ובמילא, צריכים למלא את רצונם, ואם לא ממלאים את רצונם, הרי זה נגד רצון ונגד הכוונה העליונה.

ליקוטי דעיונות

התורה החמירה כ"כ בענשו של הזקן ממרא כי הוא מחליש בעיני העם את החשיבות של השופטים הכהנים אשר במקדש, והם יכולים לחשוב שקדושי עליון אינם בני תורה.

החתם סופר (שנת תצד"ק) כתב לפרש דברים נפלאים בעניינו של הזקן ממרא (דברים יז, ט) וז"ל:

"אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם". ונלע"ד אחז"ל (ברכות לב:) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת, ופריך וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפילה תורתן היאך משתמרת, אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת מאליה. והנה בתחילת הפרשה הזהיר שיעלו אל השופט שבימין אשר יהיה בימים ההם פרש"י (פס' ט) 'אין לך אלא שופט שבימין', שלא יאמרו שני הצדדים אנו מחולקים בדבר מי יכריע הלא אלו שבירושלים אינם חשובים נגדנו כלום, על כן הזהיר "אין לך אלא שופט שבימין" וצוה "וקמת ועלית" על כל פנים, אך עתה שכבר עלו ושמעו מפיהם באיזה טענה ימרה הזקן הזה, אי לא שיאמר אני בעל מלאכה אחד עוסק בתורה ומעיין בה יומם ולילה, והכהן הזה וחבריו מצאתים חסידים ואנשי מעשה שוהין שעה אחת ומתפללין ומקריבים קרבנות כל היום וכל הלילה לא יחשו ותורתם מתי משתמרת שיבואו ויכריעו עלי, ולא יאמין כיון שחסידים הם רוח ה' בקרבם ותורתם משתמרת ומכוונים ההלכה אל האמת.

והיינו דקאמר "אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת" וטרוד בשרותו משו"ה יהיה לו טענה לזוד בזדון שלא לשמוע, והנה זה מקיל עבודת ה' בעיני ישראל שארית העם שיאמרו קדושי עליון אינם בני תורה, על כן במיתתו של זה הזקן נאמר (שם פסוק יט) "וכל העם ישמעו" שזה נוגע לכל העם מקצה.

הרבי הוא כמו השולחן ערוך שלנו, שמורה לנו הדרך בכל דבר ובכל פרט

הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע התבטא פעם ואמר:

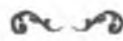
הרבי הוא השולחן ערוך שלנו, מאה פעמים ואחד אנו מעיינים בו בכל יום מלבד הזמנים שאנו צריכים לו במיוחד. (תורת אבות עמ' רלט)

החולק על מנהיג של עדה, גם אם יהי' צודק בטענתו, כבר ראוי לעונש חמור, מפני עצם העובדה שהוא הולך נגד מנהיג בישראל

שמעתי בזה בשם הגה"ק רשכבה"ג מצאנו בעל דברי חיים זי"ע, שאמר עה"כ (בפ' קרח) שאמר משרע"ה "אם כמות כל האדם ימותון אלו ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פי' ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'" (במדבר טז, כט-ל). ומקשים העולם, דאם לא ה' שלחני למה יגזרו מיתה (גם שימותו כמות כל האדם) לקרח ועדתו, כיון שלא ה' שלחני, ואין הצדק למנהיג הדור או העיר, ולא עשה כהוגן, א"כ הצדק עם מריביו ובעלי מחלוקתו, ולמה ענש יענשו. ואמר הה"ק הנזכר כי המרא דאתרא (כן הי' המעשה בעיר א' מה שעשו נגד המרא דאתרא מה שהגיד על זה) גם אם אין הצדק אתו בדבר א', (כיון שהוא בכללותו רב ת"ח ויר"א ורוצה להעמיד ולהרים בעירו דגל התורה ויראה ע"כ) החולק עליו יהי' מי שיהי', ובאיזה אופן שיהי', בע"כ שיהי' לו מפלה ועונש מיתה ר"ל, רק החילוק הוא באם שאין הצדק עם הרב בדבר הזה, (כי האדם עלול לשגיאות גם אם כגובה ארזים גובהו ובפרט במקום מחלוקת וכו'), עכ"ז בעל מחלוקתו החולק עליו ימות ר"ל כנז', רק אז ימות כדרך העולם על מטתו, וז"ש "אם כמות כל אדם ימותון אלו ופקודת כל האדם יפקד עליהם", (אז הראי' כי) "לא ה' שלחני" (ואין הצדק אתי בזה, אך מ"מ ימות שונאו רק אז ימות כדרך כל הארץ כנז'), "ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה וגו'" (היינו שימות מיתה ומפלה משונה ר"ל, אז) "וידעתם כי נאצו האנשים האלו את ה'" (שהצדק אתי בזה ג"כ, ושתים רעות עשו, הא' ללחום נגד המנהיג מרא דאתרא,

וגם ללחום נגד הדבר הזה בעצמותו שהצדק אתי ע"כ נקרא בזה נאצו את ה' כנז', עכ"ד הה"ק הנ"ל, ודפח"ח זי"ע. (דברי תורה מ"ב אות לח)

בצלאל וחכמי הלב שמעו בקול משה לעשות קרשים כבדים שאי אפשר להקיםם בלי שאלות איך יעמידו אותם

בשם הגה"ח רבי ישראל וועלץ דומ"ץ פעסט ז"ל:

"ויביאו את המשכן אל משה וגו' ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו וגו' וירא משה את כל המלאכה" (שמות לט, לג-מג). כ' רש"י ז"ל שלא היו יכולין להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. ולכאורה יש לתמוה על בצלאל ועל כל חכמי לב העושים במלאכה, איך התחילו לעשות קרשים גבוהים וכבדים כאלה ולא עלתה על דעתם שיהי' אי אפשר להקיםם, אכן הם לא חקרו כלל ע"ז בשכלם, ולא בחנו כלל בתבונתם, איך יפול הדבר, רק אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם לעשות כמראה אשר הראה ה' אותו בלי פנות כלל אל דעתם ושכלם, ומעתה שפיר יש שבח גדול בזה, כיון שהי' מקום לשכל האנושי לפקפק ולומר כי לא נכון לעשות כן, כי איך אפשר להקימו, והם לא שפטו לפי שכלם כלל רק בחזק אמונתם ושלא להרהר ח"ו אחר רבם האמינו בה' ובמשה ושפיר מגיע להם שבח אשר כן עשו, ופי' הפסוק כך הוא "ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל" דייקא "את משה" ולא חקרו ולא בחנו כלל בשכלם ובתבונתם איך יפול הדבר, רק האמינו באמונה שלימה בהצדיק משה רבם, ואח"כ "וירא משה וגו' והנה עשו אותה כאשר צוה ה'" שעשו כולו לה' לש"ש ע"י שהאמינו בה' ובמשה, אז ויברך אותם שתשרה שכינה במעשה ידיהם. (לקט ששנ"ה שנה ד' גליון ו)

צדיק הוא בבחינת פרה אדומה, שאין לנו רשות להרהר אחריה

אמר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע אילו הי' חסיד הנוסע לרבי, הי' בוחר לנסוע אל רבו על שבת פרשת פרה. וביאר הגה"ק מהר"ם מבילגורייא זי"ע דבריו,

ואפשר כי יש בכך רמז עמוק כי בפרשת פרה מצינו הענין של "ואין לך רשות להרהר אחריו", וכמו כן אסור להרהר אחר רבו. (כתבי חסידים – בעלזא)

לשנות קצת מהרצון של הצדיק, זה כבר לגמרי לא כפי רצונו

הרב חודוקוב [מזכיר ומשב"ק אצל הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלובאוויטש זי"ע] הודיע שיאמרו לקהל שלא ימהרו ללכת לאחר מנחה. הבנו מכך שמשוהו עומד להתרחש. במנחה, לאחר עלינו, בשעה שאמרו משניות, הרבי [הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלובאוויטש זי"ע] התיישב על הכסא, כולם הבינו שמשוהו קורה, לאחר המשניות הרבי התחיל לומר מאמר "עם זו יצרתי וכו'", מאמר חסידות. מה הרבי דיבר אז, אחת הנקודות שהרבי דיבר אז זהו החילוק בין רצון לשכל. שכל הוא, היום אתה לומד מעט, וכמה שהבנת היום, הבנת. מחר תלמד עוד קצת, אז תבין מחר יותר. מה שלמדת והבנת אתמול, הרי הבנת, זהו שכל, אבל מחר תבין יותר. מהו רצון, זה היה הלשון של הרבי באמצע המאמר: א הארעלע (-כחוט השערה), נקודה אחרת מהרצון, זה כבר לא הרצון. אנדערש ווי רצון איז אינגאנצן אויס רצון (-שונה מהרצון, לגמרי לא הרצון). ברצון אין חלקים, או שזה רצון או שלא, אין כאן חלקים. כל אחד רוצה לעשות את הרצון של הרבי, צריכים לדעת או שזה הרצון של הרבי, אבל באם א הארעלע (-כחוט השערה) אחרת, אז לא הפשט שאני עושה קצת את הרצון של הרבי, לא, אני לגמרי לא עשיתי כפי שהרבי רוצה, זה לא מה שהרבי רוצה. (התוועדות חסידים עמ' 104)

חסיד צריך רק להתמקד לעשות מה שרבו דורש ממנו, וכל שאר צרכיו כבר ידאג הרבי עבורו

האדמו"ר מלובאוויץ רבי מנחם מענדל זצ"ל אמר פעם:

חסיד – הוא כמו עז, שממלאת את תפקידה ליתן חלב, ואינה יודעת שום דאגה למזונותיה, כיון שבעליה דואג לספק לה כל צרכיה, וכך צריך חסיד למלא את התפקיד שדורש ממנו הרבי, ובמילא ידאג הרבי לכל עניניו.

בנסיון העקידה, יצחק אבינו מסר נפשו כדי לקיים מצות חכמים, אע"פ שלא שמע מפי הגבורה

החתם סופר פירש שנסיון העקידה היה נסיון באמונת חכמים, וזכות העקידה עומד רק למי שמאמין בחכמים, וז"ל:

אברהם שמע מפי ה' ויצחק האמין לאברהם הואיל והיה מוחזק, ורגיל אני לומר, משו"ה אמרין ועקדת יצחק לזרעו תזכור, ולא אמרין עקידה שעקד אברהם כמו שאמר בתחלת הברכה שם, אך אאע"ה האמין בתורה שבכתב, היינו מה ששמע מהקב"ה עצמו, אבל יצחק מסר נפשו על מצות חכמים, ויש להאריך ולהסביר הנסיון הגדול הלז, הנה אאע"ה וגם יצחק בנו חכמים גדולים היו, ויצחק לא ידע מאברהם אלא מעצמו השכיל כל מה שהשכיל אברהם מעצמו, וכן יעקב, והיינו דפירש"י "וזכרתי את בריתי יעקב" (ויקרא כו, מב) כל אחד כדאי לעצמו לא צריך לאביו.

והנה האנשים האלה השכילו ענין וסוד הקרבנות, שהיו בונין מזבחות והקריבו קרבנות וידעו עד היכן הדבר מגיע ומה שאפשר להשכיל בו, כי אעפ"י שנתן הרמב"ם במורה טעמים להשקיט לב ההדיוטים, מ"מ בסוף הל' מעילה כתב שהוא חק וסוד שלא נגלה לנו, ומ"מ האבות שבנו מזבחות ידעו, וכמ"ש רמב"ן פ' ויקרא (א, ט), והם ידעו והשכילו שאי אפשר בשום אופן בעולם כלל וכלל שירצה השי"ת בקרבן האדם, שאילו לא (הי') השכילו כן כבר הי' אברהם מקריב ישמעאל בנו או אפילו יצחק, אלא שזה אי אפשר בשום אופן בעולם.

והנה כשאמר לו הקב"ה "קח נא את בנך את יחידך והעלהו לעולה" (בראשית כב, ב), א"כ ע"כ יאמר שטעה בהשכלתו, ומכיון שטעה אפשר כי הכל טעות במה שהתקוטט עם אנשי דורו על האמונה, ולא יעלה על הדעת שמא אמר הקב"ה רק העלהו ולא להקריבו, אין דרכו של הקב"ה חלילה לדבר בלשון שיטעה בו הנביא, ואברהם הבין שלשון העלהו לעולה הוא לשון עולה ממש שהוא כליל לה', ומ"מ בתום לבבו לא הרחרח כלל אע"פ שהיה חוץ להיקש הסוד שהבין מן הקרבנות.

ואין מן התימה על אברהם, ששמע מן הקב"ה עצמו, אבל מהתימה על יצחק שקיבל מאברהם מה שהוא נגד השכלתו ואי אפשר לשמוע כלל, מ"מ לא הרחרח גם אחרי דברי חכמים ושמע ופשט צווארו, והאמת בזה, שבוודאי היה יצחק

עולה כולו כליל, כי בן אדם הנותן נפשו לשחיטה והקטרה בלי שום ציפוי שימלט נפשו ע"ד "אליך ה' נפשי אשא" (תהילים כה, א), הרי נפשו כולו כליל להשי"ת, ולא דמי לקרבן בהמה שצריך הפשט וניתוח וכליל לאישים ואז תעלה נפש הבהמה לריח ניחוח, אבל לא כן נפש האדם בחיים חיותו נדבק בהשי"ת ע"י מחשבתו ובתנאי שיהי' מסירת נפש ממש, וא"כ היינו "והעלהו לי לעולה" והרי העלהו והיה עולה, ואעפ"י שזה דבר פשוט לכל מבין ומשכיל, מ"מ העלים הקב"ה מחשבה זו מאברהם ויצחק אעפ"י שהיו חכמים גדולים, מ"מ כתיב "יצפון לישרים תושי" (משלי ב, ז), כי לולא שהעלים מהם סברא זו לא הי' מסירת נפש שלימה כי ידע שלא ימות, על כן לא הבינו תוכן הדבר עד אחר מעשה.

ולתשלום ענין זה, מה שאמרו חז"ל פרק ר"ע (שבת פח.) מכאן מודעא רבה לאורייתא והדר קבלוהו בימי אחשורוש, י"ל שהקשו תוס' הא הקדימו נעשה לנשמע, תי' הראשונים דעל תורה שבכתב הקדימו נעשה לנשמע אבל על תורה שבע"פ כפה ההר ועל זה קאי המודעא. ונ"ל כי זה מרומז במ"ש במתן תורה "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע" (שמות כד, ז), ובפרשת ואתחנן אמרו למרע"ה "ושמענו ועשינו" (דברים ה, כד), הקדימו שמיעה לעשי', כי מה שהקדימו נעשה לנשמע אמר רבא למינא אנן דסגינן בהמנותא כתיב בן "תומת ישרים תנחם" (שבת שם), פי' אנו מאמינים בהקב"ה ובוטחים בו שלא יטיל עלינו מה שאי אפשר או אין רצונו לסבול, נראה שהכוונה שאין רצונו של הקב"ה שנסבול, על כן אמר' נעשה קודם שמיעה. ואמנם שיהיו מסורים ביד חכמים לא אבו לקבל עליהם דברי חכמים מבלי שיהרהרו ויפקפקו על תקנתם אולי לא ישרו בעיניהם, על כן אמרו למרע"ה ושמענו ואח"כ עשינו, ומ"מ הקב"ה כפה אותם על כרחם לקבל עליהם גזירות חכמים ותובע"פ בלי הרהור אחריהם, והואיל והיה בע"כ על כן טענו מודעא רבה על זה. שוב בימי מרדכי שעשה מעשים אשר לא ישרו בעיני ישראל, וכמ"ש כנסת ישראל אמרה ראו מה עשה לי יהודי דלא הרג דוד לשמע' דמתילד מיני' מרדכי דמגרי בי' בהמן (מגילה יב:), וראו אח"כ אע"ג שבעיניהם לא יפה עשה מרדכי שהי' מתגרה בהמן, ראו אח"כ כי משמיא הסכימו על ידו וגדולות ונפלאות עשה הקב"ה על ידו, אז הבינו כי אין להרהר אחר דברי חכמים כי את הכל עושים יפה בעתו וה' עמהם, על כן הדר קבלוהו ונאמר "קיימו וקבלו", כמו נעשה ואח"כ נשמע כן קיימו ואח"כ קבלו לשון שמיעה וקבלה והאזנה.

בהא סלקינן יצחק מסר נפשו על דברי חכמים במה שהוא חוץ לשכל ולא הרהר אחרי חכמים, משו"ה ועקידת יצחק תזכור להשומעים לתשבע"פ ואינם מהרהרים אחר דברי חכמים ותקנותיהם וגזירותיהם, אבל מי שאינו בכלל זה אין לו חלק בתפלה זו. (שו"ת חתם סופר או"ח סי' רח).

המתנגד למנהיג לפני שהוא מתמנה ניתן לדון אותו שכוונתו לשמים, אבל אחרי שהמנהיג התמנה על העדה, הוא נחשב כמהרהר אחרי רבו ואחרי השכינה

אמר הגה"ח רבי משה פראהאנד אבד"ק מאקאווא זצ"ל: כל המהרהר "אחר" רבו, כאלו מהרהר אחר השכינה (סנהדרין קי), כי כל זמן שלא בא עוד החכם (הרב) לעיר משכנו, ונמצא אחד שמתנגד לקבלתו ואומר שאין חפצו בו, קרוב הדבר שכוונת התנהגותו היא לשם שמים, באשר חושב למשפט, כי הרב ההיא איננו ראוי לאותה איצטלא ואין עטרת הרבנות ומנהיג הדור הולמתו, ואולי ימנע עי"ז את הרב מבוא, (ויבחרו רב אחר), אבל לא כן הדבר אם יעורר על הרב אחרי אשר כבר ישב על הכסא, הוא מן הדין רבי, שמן השמים הסכימו שהוא ישב על הכסא ואין להשיב עוד, אז נראה בעליל שאין כוונת המתנגד והמעורר עוד לש"ש, ואז היא כאלו מהרהר אחרי השכינה, וגורם בהשפלת כבוד הרב, שלא יוכל לפעול עוד בקהלתו, וד"ל. (וילקט יוסף עמ' 38).

מעשה רב

סיפר הר' מאיר לנדשטיין ע"ה מווארשא שפ"א כשנסע יחד עם רבינו **החידושי הרי"ם** זצ"ל לקאצק, ראה בווארשא קודם הנסיעה שרבינו לוקח אתו בין חפציו פנקס א' עב מן כתבי ידיו ובבואם **לקאצק** ראה שרבינו נכנס לחדר מרן הק' זצ"ל והפנקס הנ"ל תחת אצילי ידיו. והי הדבר לפלא בעיניו ואחר אשר שהה רבינו בחדר מרן זצ"ל זמן רב יצא משם והפנקס בידו ופניו היו בוערים כלפיד אש והי נראה כאילו דמעות נוזלים מעיניו ובבואו לחדר אכסניא שלי הדליק כלי מקטרת עשן שלו וסיבב את חדרו הלך ושוב זמן רב, והעמיק במחשבותיו ולא דיבר מאומה והבית כמעט נתמלא עשן, אח"כ אמר לר"מ שיביא איזה קסמי עץ ומעט נפט, וכן עשה והדליק הקסמים על רצפת הבית, אז אמר להר"מ תדע כי זה כמה שנים שאני עסוק בחיבור ארוך על שו"ע חו"מ והחיבור הזה הי' אצלי כבבת עיני כי נחשב אצלי הרבה יותר מכל החיבורים הרבים אשר לי, וממש עמלתי בו בזעת אפי ואינני מרגיש שום צד פני' או קינתור ח"ו בכתיבת חיבור זה, ועפ"י רוב הי' עיקר עבודתי בחיבור זה שנתאמצתי בכל האפשרות להעמיד דברי רבותינו הראשונים וליישב את הקושיות שהקשה עליהם הש"ך ע"י בירור ההלכה בעיון עמוק ונכון בדרך האמת, והנה לקחתי עמי החיבור ההוא והראיתיו להרבי שיחי ועיין בו זמן רב ואח"כ אמר לי חבור זה הוא באמת דבר יקר, אבל אני חושש כי אם יודפס חיבור זה, ייטב בעיני הלומדים והדיינים יפסקו הלכה ממנו והעולם יעזבו את הלימוד בספר ש"ך, ולכן דעתי לבער החיבור מן העולם כי אין זהו מן היושר שחיבור מאוחר כזה ידחה חיבור הש"ך אשר למד תורה לשמה ביגיעה והתמדה.

ונתפעל מאד רבינו זצ"ל ואמר ברגש גדול להר"מ תדע כי כל הון לא ישווה בעיני נגד החיבור היקר הזה ומצדי איני מרגיש גם כעת טעם נכון שאצטרך לבערו מן העולם אבל הלא מצוה לשמוע דברי חכמים לכן אני מבטל דעתי

מפני דעתו שיחי', והבעיר האש בזריזות נפלאה ונתן החיבור על האש בשמחה גדולה ועמד כך אצל המדורה עד שנשרף כולו, **ופניו הקדושים צהלו מרוב חדוה**. וסיפר הר"מ כי בלילה שלאחריו הי' הוא אצל מרן הק' זצ"ל ושאלו אם נודע לו מה עשה רבינו עם החיבור שהביא לכאן וסיפר לו ר"מ שהוא הי' באותו מעמד כאשר שרפו, אז א"ל מרן זצ"ל יש להתפלא על אדם גדול זה ועל מדת טוב עין אשר בקרבו, **כי זהו ענין גדול אשר פעל בנפשו לבטל רצונו מפני רצוני ולשרוף חיבור כזה שנכתב שם ד"ת יקרים ואמתיים ע"ד האמת לשמה בלי שום פניי ותדע כי אור תורתו מתחיל כעת לזרוח ויאיר ממש כל העולם בחכמת תורתו כי חידושיו יתקבלו בכל העולם עכל"ק**. (מאיר עיני הגולה אות רס"א)

מספר החסיד ר' פנחס רייזעס [אחד מגדולי חסידי ה**בעל התניא** זי"ע]: היה חורף קשה מאד ובחול המועד סוכות ירדו שלגים, רוב האורחים החסידים שבאו אז לשמיני עצרת ושמחת תורה לליאזנא, הגיעו מצוננים מאד, ואצל רבים מהם קפאו אצבעות הידים והרגלים, כאשר סיפרו זאת לרבינו הזקן [הבעל התניא], ישב במשך זמן מה סמוך על ידיו הקדושות בדביקות עצומה, וכשפתח את עיניו, אמר בניגון הידוע: על התורה נאמר "אש דת למו", היום שמחת תורה, שיביאו את כולם להקפות, ואש אוכלה אש, האש של שמחת תורה תכלה את אש הקרירות. כל האברכים נרתמו לסייע לחולים להגיע לבית הכנסת, היה זה לילה מושלג קר ורטוב, ורוח קרה חדרה לעצמות. בין החולים היו מסוכנים מאד שמזג האויר בחוץ עלול היה להזיק להם והאברכים עשו כל שביכולתם לסייע להם. אני וחברי ר' אליהו הגענו לביתו של ר' אייזיק, גאון גדול ומתנגד גדול, שבביתו התארח בן אחיו, ר' משה. ר' משה היה זקן וחלוש ושכב קודח מחום גבוה, ורופאו ר' אברהם חשש שגופו לא יוכל להחזיק מעמד, לא שייך כלל להוציא אותו החוצה לבית הכנסת, הרוח הראשונה תחסל אותו. לר' משה היו שני בנים פשוטים, האחד חייט והשני סוחר בכפרי הגוים, אך יחד עם זאת היו חסידים בעלי אמונה פשוטה ותמימה.

הגענו לביתו של ר' משה, בעיצומו של וויכוח לוהט, בין בניו של ר' משה לבין הגאון המתנגד ר' אייזיק, הבנים טוענים: צריכים לקחת את האבא מיד לבית

הכנסת לקיים את ציווי הרבי, אנו מאמינים באמונה שלימה שבאם יקחו אותנו למנין להקפות, יתרפא, ואילו ר' אייזיק צעק: רוצחים, הורגי נפש, זהו נגד התורה הקדושה, באם יוציאו אותנו החוצה הרי זו שפיכות דמים אמיתית. כשניגשתי אל ר' משה ראיתי שוכב כבול עץ, כחול ושחור, בעינים סגורות ובחום גבוה, נחרדתי כ"כ עד שהרגשתי עצמי כאבוד, הייתי מבולבל ולא ידעתי מה לעשות, מצד אחד שמעתי טענותיו של ר' אייזיק וראיתי איך שר' משה שוכב ובוער, ומצד שני שמעתי דיבוריהם המלאים אמונה תמימה של בני ר' משה. **אברכים פשוטים, אך דוקא בהם האירה אמונת צדיקים עד מסירות נפש ממש**, בלי שום התבוננות והכנות כלל. השכל האנושי אומר שר' אייזיק בודאי צודק, חולה כזה אסור להזיזו ממקומו והרוח הקטנה ביותר סכנה עבורו, ובמצב כזה, לא יצליחו להביאו חי לבית הכנסת. ואילו השכל האלקי של הנפש האלקית אומר, שבניו של ר' משה צודקים, מרגע לרגע יותר התפעלתי מתמימות לבם של בניו של ר' משה, האברכים הפשוטים, זוכר אני עד היום את הבושה הפנימית שלי, וכ"כ פעל עלי הדבר, עד שהחלטתי שמוכרח אני להיכנס ליחידות אל רבנו הזקן.

חשבתי אז שאני, ר' פנחס-פינע, בנו של רבי חנוך משקלוב, שלמד אצל גאוני שקלוב ש"ס, פוסקים וחקירה והכרתי גדלותו של רבנו הזקן בהכרה תורנית, כבר השנה השמינית אצל רבינו הזקן, ואעפ"כ החומר שלי מתגבר על הצורה, השכל הטבעי מתגבר על השכל האלוקי. ואילו אצל אברכים פשוטים אלה, שהלכו אל רבנו הזקן רק מתוך יראת שמים של קבלת עול, אינם מבינים את תורותיו של הרבי, ואצלם ישנה התגברות הצורה על החומר, בהם דוקא מאיר השכל האלוקי ברגש של אמונה פשוטה, התבייש לך פינע בנו של רבי העניך, התבייש לך בפני חייט הכפר החסידי וסוחר הכפר החסידי. הרהוריו הנפשיים מלאי הרגש, של אחד מגדולי החסידים שבכל הדורות, מגיע לביטול והשתפכות מוחלטים בפני חסיד פשוט בעל אמונה תמימה ופשוטה. ועוד והוא העיקר, מאורע זה שינה אצל ר' פנחס את כל הלך מחשבתו החסידית.

הסיפור עצמו והמשכו כפי שמובא בליקוטי דיבורים, רווי הרבה מטען חסידי. **והמעניין הוא, שאף אחד לא הציע ללכת לשאול את הרבי אם גם במקרה ספציפי זה יש להביא את החולה לבית הכנסת**, כפי שהיו מציעים כיום

חסידים, חסידים לא שואלים שנית, חסידים חיים עם דברים שנשמעו פעם אחת מהרבי. (אין לנו אלא דברי בן עמרם עמ' 9)

שמעתי מפ"ק של כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז קלויזענבורג זצוק"ל, שהרה"ק [רבי חיים] מצאנז (בעל דברי חיים) זי"ע ישב פעם לפני ברכת המזון בסעודה שלישית כשחל ר"ח ביום א', והתחיל למנות חבל פוסקים שס"ל שצריכים לומר יעלה ויבוא בברכת המזון והביא כמה ראיות לדבריהם, וסיים ואמר: דער אלטער רב האט נישט גיזאגט (כידוע היה מכנה כן להרה"ק מראפשיץ זי"ע), ובירך הרה"ק מצאנז ברהמ"ז ולא אמר יעלה ויבא. ופירש כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [מרן אדמו"ר מצאנז-קלויזענבורג זצוק"ל] בזה מאמר הגמ' בברכות דף ד' שאמר דוד לא חסיד אני וכו' אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבשת רבי, שלכאורה מאי רבותא היא שמציע את ספיקותיו בהלכה לפני רבו, אלא הכוונה שהוא בעצמו בירר מהפוסקים שצריך לעשות אחרת, ככל זאת הכניע עצמו וקיבל את הכרעת רבו, עכד"ק. (מהגה"ח ר' שלום זילבר זצ"ל)

אחר שעברה הישיבה [ישיבת חידושי הרי"ם דחסידי גור] אל הבנין החדש, לקראת חנוכה, רצו חברי ההנהלה שהבחורים ידליקו נרות חנוכה באולם האוכל ולא בחדרי השינה, מחשש שריפה וכיו"ב, וקבלו על כך את הסכמת הרבי הבית ישראל. א' הבחורים שאל אז את הגה"ח ר' גד'ל אייזנר, כיצד יוכל בחדר האוכל לקיים את ההלכה "מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל"? השיבו ר"ג: 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל'. אם הורו לך להדליק כאן, הרי שמעתה, עבורך כאן הוא ה'שמאל'. (מסילות גד עמ' קנו)

דרכו [של הרה"צ רבי יוסף מדילאטיטש זי"ע] היה תמיד לכתת רגליו ולילך לרבותיו הקדושים נ"ע, כמאמר חז"ל על פסוק "והם תכו לרגלך" (דברים לג, ג) אלו תלמידי חכמים שמכתתין רגליהם לילך ללמוד תורה (ב"ב ח). פ"א בהלכו

לקאברין [להרה"ק **רבי משה זי"ע**], פגע בהילוכו בעל עגלה שהובילו משם מליטא לבריסק, ונלוה עמם לחברתם. והלך כל הדרך אצל העגלות אשר נסעו. וקודם ביאתם לקאברין מיהרו נסיעתם בכדי שיבואו אל שבת לבריסק, על כן נסעו כל הלילה. ובאשמורת הבוקר באו למלון הסמוך לקאברין, ועמדו שם לנוח ולהתפלל, והוציא הרב ר' יוסף הנ"ל את לחמו מאמתחתו עם מעט מלח ופרס מפה שלו ונטל את ידיו ואכל פת שחרית כדרכו, כי כן צוה לו מרן מקאברין שיאכל תמיד פת שחרית קודם התפילה, מחמת שהי' לו חולשת הלב, ובהיות שלא היה בידו עוגה ורקיק לפת שחרית, על כן הוא בתומו עשה, **כי מצוה לשמוע דברי חכמים**, היה נוטל ידיו ולוקח פת קיבר עם מלח ואכל.

והבעלי עגלות לא היו קאברניער ולא הכירו אותו, ובראותם כי הוא אוכל קודם התפילה ויקומו עליו והתחילו לחרפו ולגדפו: אתה הזקן, איך תרשה בנפשך לאכול קודם התפילה. ולא ענה אותם דבר, והוא עשה את שלו. ויחר להם מאוד, ויקחו את שוטיהם שמגרשים הסוסים ורצו להכותו אותו. ובתוך כך נכנסה בעלת הבית שהיתה מקאברין מאנשי שלומנו, ותשאל מה הוא הרעש, ויספרו לה את כל המעשה הרע שראו עתה מאיש ישראל. והיא היתה מכרת אותו אשר הוא איש חסיד, ותאמר להם: אל נא אחי תרעו לאיש הזה, כי איש צדיק וחסיד הוא, ותצילהו מידם. ואח"כ נסעו הבעלי עגלות לדרכם, והוא הלך אחרי העגלות ויבוא לקאברין, והיה בבואו למרן ז"ל ורצה ליקח שלום, ויאמר אליו מרן: נוא ר' יאסילע א גוטין פרי מארגין האט איר גיהאט (היה לך אשמורת בוקר טובה). (אור ישירים – תורת משה עמ' פח הערכה כח)

סיפר כ"ק **אדמו"ר מויזניץ** שליט"א על אמונת הצדיקים של החסיד המפורסם ר' מרדכי חנא ז"ל, שהיתה ללא שיור וללא גבול, וסיפר: זקני הק' [הסב"ק בעל **אהבת ישראל** מויזניץ זי"ע] צוה לר' מרדכי חנא שיטעם משהו לפני תפילת שחרית בגלל חולשתו, פעם אחת בשבת ערב פסח, לא היתה אצלו אף לא עוגיה קטנה לאכול, איז ער געווען 'אויס מענטש' (-לא ידע לשית עצות בנפשו). אמר לו ר' יוסף שכטר ז"ל שכוונת הרבי לא היתה לשבת ערב פסח שמתפללים בה בשעה מוקדמת מן הרגיל. אך ר' מרדכי חנא לא נרגע מדבריו, וענה לו: האק נישט און קאפ (אל תבלבל לי במוח), וכי מפרשי הש"ס הנכם, שתוכלו לבאר את דברי הרבי אימתי כן ואימתי לא? אני קבלתי פקודה,

ומחובתי לקיימה ללא כל חקירות! למותר לתאר את שמחתו, כאשר מצא סוף סוף במחסנו של אחד היהודים חתיכת "מזונות". (שיחות ומאמרי קודש ח"א עמ' קו)

הרה"ק [רבי מרדכי] **מלעכוויטש** זי"ע צווה על רבי יחיאל ממוש שלא ילמד קבלה, ולכן לא הי' אומר "פתח אליהו" ולא "כגוונא" בתפילת קבלת שבת, ובספירת העומר הי' אומר "בספירה השייך לאותו הלילה" ולא הזכיר המידות חסד גבורה וכו'. (מזקנים אתבונן ח"ב עמ' קל)

אדמוה"ז [הרה"ק **רבי שניאור זלמן מלאדי**] זי"ע כתב מכתב לא' מחסידיו, והי' ענין סודי, ובסוף המכתב כתב לו אדמוה"ז שאת המכתב יקרע וישרוף, שם בעירו של החסיד, גר עוד חסיד א' מחסידי אדמוה"ז, והוא לא ידע משום דבר, והלך ברחוב העיר ומצא את המכתב, כתב יד קדשו של אדמוה"ז, וקרא אותו, וראה כתוב בו סוד כזה ונבהל, איך זה מתגלגל בחוץ, ובפרט שמצא כתוב שאדמוה"ז מבקש לקרוע ולשרוף זה, והיטב חרה לו על חבירו החסיד שלא קיים דברי הרב, והלך אליו להוכיחו, וסיפר לו חבירו: שבעת שקרא את המכתב, הי' התנור הוסק (גיהייצט זיך דער אויווין) וזרקו לתנור, וכפי הנראה הרוח הוציאו מחוץ לארובת העשן שלם, שלא הספיק האור ליגע בו, וראו איך **שצריכים לדקדק בדברי הרב שכתב לקרוע ולשרוף, ולא להסתפק רק בשריפה.** (שמועות וסיפורים עמ' כ אות י)

הגאון ר' **אהרן קוטלר** זצ"ל הי' אמור למסור שיעור או שיחה בישיבתו בלייקוואד. המודעה בנושא שידובר כבר נתלתה על גבי לוח המודעות שבישיבה, כשלפתע הורה הראש ישיבה להסירה, באמרו שברצונו למסור שיחה בענין אמונת חכמים.

את השיחה פתח במילים אלו: סיפר הרב ציוויאק (א.ה. הרב ר' לייב ציוויאק ז"ל הי' יד ימינו של הגאון ר' אהרן קוטלר בהנהלת הישיבה, בד בבד עם היותו חסיד נלהב ומקורב לאדמור"י גור) מעשה נורא בענין אמונת חכמים,

זקנו הרה"ח ר' יצחק מאיר ציוויאק ז"ל שהי' שו"ב בווישקובה שבפולין והי' שקוע כולו בתורה ובעבודת ה', כששמע שרבו האדמו"ר מגור ר' אברהם מרדכי זי"ע [בעל האמרי אמת] ציווה לקנות את העיתון היומי החרדי "דאס אידישע טאגבלאט" כדי לחזק את העיתון, חגר את אבנטו ורץ מיד לקנות את העיתון כשהוא אומר מצוה לשמוע דברי חכמים, אולם היות והי' זבוק בתורה ולא רצה לבטל זמנו בקריאת העיתון, הרי מיד לאחר שקנה את העיתון השליכו מבלי להביט בו.

הגאון ר' אהרן קוטלר נתפעל כ"כ מעובדה זו, עד שראה לנכון לדחות את השיעור או את השיחה שהי' אמור למסור, ועל סיפור זה בנה את שיחתו. (מבנו הרה"ח ר' יצחק מאיר צוויאק שליט"א)

כשם שנתייגע הרה"ח ר' זעליג שטיצברג זצ"ל במסכתות הש"ס, כך לא פחות ולא בפחות התמדה ושקידה נתייגע וחידש בסוגיה של אמונת חכמים, אמונה פשוטה ללא שיוך, ממנה שאב כל חיותו עד יומו האחרון, בבחי' "וצדיק באמונתו יחיה". לדידיה כל מה שיש לו לאדם, הוא בזכות צדיק הדור, "וברכת את ה' אלוקיך", לרבות בעה"ב, אומר מרן הבית ישראל מגור זי"ע, דהכוונה על צדיק הדור שממנו כל ההשפעות. כשנולדה בתו השניה, אמרו הרופאים כי ח"ו לא תתקיים, ניגש רבי זעליג באותו יום שב"ק אל מרן הבית ישראל זי"ע, הוא מאחל לו מזל טוב, להפתעת הכל, אין הוא שוב יותר אל הבית החולים, אלא עורך "קידושא רבא" גדול. בטוח הוא כי אם הרבי מאחל "מזל טוב", שוב אין חשש, ואכן כך היה.

התקשרות עילאית במדרגה גבוהה ונשגבה, במחשבה דיבור ומעשה. לא רק מה ששומע מפי הרבי, אלא גם מה שמשער כי כך רצון הקודש, קודש עבודו, כאשר היה חולה וממליצים בקודש פנימה כי יתחזק וילך לחנותו, הריהו מתעודד והולך בשמחה, חשובה לו ההליכה לא פחות מלימוד דף גמרא, הוא אומר, כיון שיש כאן קיום רצון חכמים. (זקניך ויאמרו לך גור עמ' 240)

החסיד רבי זעליג (שטיצברג) ז"ל בתקופה האחרונה לחייו, נצטוה ע"י הלב שמחה זצ"ל לאכול בטרם יתפלל, מפני חלישות גופו. יום אחד, כאשר הרגיש

שכוחו איתו, החליט שאינו זקוק באותו יום לאכול לפני התפילה. אולם לאחר מכן נתישב בדעתו שעבר על פקודת רבו, ולא מצא מרגוע לנפשו עד שנכנס בקודש פנימה לבקש מחילה על זה שלא שמע בקול רבו. [לאחר מכן, הלב שמחה זצ"ל סיפר הדבר והתבטא: ראו מה הן "העבירות" שלנו].

בש"ס (לב) גבי הדס רב כהנא אמר אפילו תרי וחד רב אחא בריה דרבא מהדר אתרי וחד הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא (פירש"י מהדר אתרי וחד אע"ג דתלתא בחד קינא כ"ש דכשר הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא) א"ל מר בר אממר לרבי אשי אבא להווא הדס שוטה קרי ליה, עכ"ל הגמרא. ולכאורה יפלא על רב אחא בריה דרבא, דליהדר דוקא על דבר שיש בו חשש פסול במצות עשה דאורייתא (כיון דאמימר קרי ליה הדס שוטה ופסול), והלא גם רב כהנא מודה דמשולש עדיף יותר, ולמה יעשה בזה ליהדר דוקא כדעת רבו להקל. ויובן בזה מה ששמענו מפי אבותינו הקדושים זי"ע עובדות כאלו ובפרט אצל הגה"ק מהרמ"מ מרימנוב זי"ע שהיה אצלו אז מהמסתופפים בצלו הגאון מ' אברהם זצ"ל אבדק דאברימל ועשה אז כהוראת רבו הקדוש מהרמ"מ הנ"ל בדבר חמור שהיה נראה כתמוה בעיני העולם ולקולא, כי היכי דלא ניחלש דעת רבו כיון דנפיק מפומיה להיתר לכתחילה, ועי"ז השיג אז וזכה לברכת רבו הקדוש שלא יוכלו להרע לו שום בן אדם אפילו כגובה ארזים גובהו לא יוכלו לו, ואין ענין האסף פה, ובזה יש לו שורש בגמרא הלז לפי ידיעתי הוא רק פ"א בש"ס בזה דליהדר דוקא לעשות לקולא הואיל ונפק מפומיה דרבו להיתרא אפילו היכא דגם רבו מודה דיש לעשות באופן היותר טוב מה"ת כנ"ל. (דברי תורה מ"ד אות מה)

כ"ק אא"ז [הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע] ציוה פעם בשלחנו הטהור לר' אביש מאיר ז"ל שיזמר, וחשב הוא איזה ניגון לזמר, אמר לו אא"ז: הרבי'ס שלי הי' להם מסירות נפש בהשלחן בשעה שהיו מזמרים אצלם, ואני למדתי מהם, והגם איך בין נישט דערביי, אבער אן אנשטעל מוז מען מאכען, נו אז איך הייס זינגען בין איך דערך "שוין" מוכן דערצו, דלערסטו ערשט א ניגון, בא דעם דאווינען מעגסטו קלערין איין ניגון, אבער בייא א דעם טיש, אזוי ווי איך

היים דיר זינגען זאלסט דו זינגען. [כאשר אני מצוה לשיר, אני כבר מוכן לכך, ואתה רק אז מתחיל לחשוב איזה ניגון לשיר. בתפילה אתה יכול לחשוב איזה ניגון, אבל בטיש, מיד כאשר אני מצוה לשיר תתחיל לשיר]. (חמדה גנוזה עמ' נ).

הרי כבר נוכחנו לדעת כי במקומות בהם שמרו כבוד התורה ושמעו לקול הרבנים, נשארו רבים נאמנים לה' ולתורתו. לעומת זאת במקומות בהם זלזלו בקול גדולי התורה, כמעט שאין בנמצא ביניהם לדאבון לבנו שומרי תורה ומצוות. מסופר על בעל **נועם אלימלך** זי"ע, שאמר לו פעם רבו לעשות דבר שהיה קשה עליו לעשותו, אח"כ כשנתייחדו כמה צדיקים וביניהם הקדושים רבי ר' זושא ובעל התניא זי"ע, אמר הרב מלאדי **שהוא מרגיש שירד ממדריגותיו בגלל המחשבה שהרהר שקשה לו לעשות רצון רבו.** (מקור ברוך שבועות)

אמר הרה"ק **רבי דוד מזאבליטוב** זי"ע על אחיו **התורת חיים** מקאסוב זי"ע: כל העצות שאחי ר' חיימ'ל נותן לאנשיו הם כולם ההיפך משכל הישר, ועל פי דרך הטבע אינם יכולים להצליח, אבל בכל זאת מי שעושה כדבריו הי' מצליח בידו. (הגדה מפי סופרים וספרים, דף לא)

שביעי של פסח תרל"ז סיפר הסבא הרבי **מהר"ש** מלובאוויץ אודות שני חסידים שהכירו עוד את הרב **המגיד ממזריטש** ולאחר מכן היו מחסידי **רבנו הזקן**. חסידים פנימיים. היתה להם הכרה ברבנו הזקן, לא השגה אלא הכרה. הם היו בעלי עבודה מובהקים, גרו ביישוב, בעלי פרנסה בריוח ונתנו לרבנו הזקן סכומים גדולים לענייני ארצנו הקדושה ולענייני הכלל. שני חסידים אלה היו חלוקים בעבודתם. האחד היתה עבודתו מלמטה למעלה והשני היתה עבודתו מלמעלה למטה. האחד הי' מתחיל מהפועל, כל דבר עשה בפועל ממש במסירות נפש ולאחר מכן היתה השגה. השני הי' מתחיל מהבנה והשגה ולאחר מכן בא הפועל.

פעם אחת שלח רבנו הזקן שליח אל שני החסידים האמורים לבקש מהם כסף. השליח בא אל זה שעבודתו מלמטה למעלה ואמר לו: הרבי זקוק לכסף. שאל החסיד כמה? הרבי לא אמר – ענה השליח. אסף אותו חסיד כל אשר הי' תחת ידו ומסר לשליח.

הלך השליח אל החסיד השני וגם אליו אמר שהרבי שלח אותו לקבל ממנו כסף. כמה? שאל החסיד. הרבי לא אמר – ענה שוב השליח. נענה אותו חסיד ואמר אסע לליאזנא, אשאל את הרבי לכמה הוא זקוק וכן אתן.

השליח חזר אל רבינו הזקן והניח על השולחן סכומי הכסף שאסף. שאל אותו רבנו הזקן היכן הכסף של החסיד השני, סיפר לו השליח על תשובתו של אותו חסיד.

התעמק רבנו הזקן במחשבותיו ואמר: **"קודם המעשה או לאחר המעשה?"** למחרת עם אור הבוקר הגיע החסיד הראשון לליאזנא, נכנס אל הרבי, ואמר לו הרבי: צריכים לעזוב מקום המגורים. שב החסיד מיד לביתו – הי' זה עדיין לפני התפילה – מכר את כל אשר יכל למכור מרכושו, ועזב את עיר מגורו עם בני ביתו. למרות שלא ידע היכן לנסוע, אבל אם הרבי אומר לנסוע, צריכים לנסוע – כך אמר. לפתע נהי' מאד חשוך וגשם קייצי ירד במשך 15 רגעים, ומיד פסק. החסיד הגיע לליאזנא, סידר את בני ביתו ונכנס לבית המדרש להתפלל.

החסיד השני קם בבוקר וחשב למה לו לנסוע לפני התפילה, הוא יתפלל ולאחר מכן בשעה שתיים עשרה-אחת יסע אל הרבי. בינתיים פרצה סערה גדולה, הבריק הברק ושרף את כל הרחוב, כך שבקושי הספיק להציל את בני ביתו.

אמר על כך הסבא:

זה ההבדל בין ציות לציות. שניהם צייתו, אצל הראשון הי' אומר ועושה – העשי' הגיעה מיד. ואילו אצל השני הי' מקודם ישוב הדעת ולאחר מכן העשי'. סיפור זה יש לשמעו, הוא נוגע כמו שחסידות נוגעת, כך נוגע הסיפור, כשם שיגיעים על הבנת חסידות, **כך צריכים להתייגע לציית.** (ספר המאמרים ה'תש"י

עמ' 193).

פרק ז'

ההכנעה והביטול לצדיק

בו יבואר שהדביקות בצדיק תלויה
במידת ההכנעה והביטול אליו.

ההכנעה והביטול לצדיק

והזי מתאבק בעפר רגליהם (אבות א, ד) כיצד בזמן שת"ח
נכנס לעיר אל תאמר איני צדיק לו, אלא לך אצלו, ואל
תשב עמו לא על גבי המטה ולא על הכסא ולא על הספסל,
אלא שב לפניו על הארץ, וכל דבר שיצא מפיו קבלהו עליך
באימה ביראה ברתת ובזיע, בדרך שקבלו אבותינו מהר
סיני באימה ביראה ברתת וזיע. (אבות דר' נתן - ו, ב)

במקורות

להתנהג בהכנעה

חז"ל הורונו (אבות א, ד) הוי מתאבק בעפר רגליהם, ובא הפירוש בראשונים דהיינו
להיות נכנע לחכמים ולהשפיל עצמו תחת רגליהם.

לכן מצינו בגמרא (ברכות כז: וברש"י שם):

אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יתפלל אדם לא כנגד רבו [-אצל רבו,
ומראה כאילו הם שוים] ולא אחורי רבו [- נמי יהורא הוא], ותניא רבי
אליעזר אומר המתפלל אחורי רבו, והנותן שלום לרבו [- כשאר כל אדם
שלום עליך ולא אמר לו שלום עליך רבי], והמחזיר שלום לרבו, והחולק
על ישיבתו של רבו, והאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה
שתסתלק מישראל.

ובגמרא סנהדרין (קא:) ומאי "וזה אשר הרים יד במלך" (מלכים-א יא, כז). אמר רב נחמן שחלץ תפיליו בפניו.

וכלשון הרמב"ם (הלכות ת"ת פ"ה ה"ו):

וכן לא יחלוץ תפיליו לפני רבו, ולא יסב אלא יושב כיושב לפני המלך.

וכך כתב האורחות צדיקים (שער ענוה):

יש עוד ענוה טובה מאד, כגון מי שנכנע לפני רבו ולפני חכמים ולפני צדיקים ההולכים בדרכי ישרים, וחושב בלבו אלו הם עבדי ה' ב"ה, משרתיו ואוהביו, ובעבור זה ישפיל עצמו לפניהם ומכבדם. גם זה ענוה טובה, שיחשב, אכנע לפני חכמים כדי שיקרבוני וילמדוני ויכיונוני ויוליכוני בדרכי ה' ב"ה.

הכנעה מוחלטת בהפקדת עצמו וכל אשר לו

אמרו חז"ל (פסחים מט.) לעולם ימכור אדם כל מה שיש וישא בת ת"ח, היינו כדי לקיים מצות "ובו תדבקון", עי"ש בגמ'. מבואר שכדי לזכות לדביקות בחכמים יש להפקיר כל אשר לו, וכדברי החסד לאברהם (מעין ב' נהר ל"א):

לעולם ימכור כל מה שיש לו וישא בת ת"ח, מפני שמצוה זו אין לה שיעור, כי הוא הכלי להתדבק בו ולהתקרב אליו ולכך אין לה שיעור, אם כן כל הון ביתו לאין נגדו, כי שם יתדבק ומקיים מצוות "ובו תדבקון" ממש.

וכלשון המגיד מקאזניץ זי"ע בספרו עבודת ישראל (אבות פ"ב מ"ט):

והאדם הרוצה לקרב עצמו לצדיק, צריך להפקיר עצמו עם כל אשר לו לזה הצדיק, ואז יוכל להתקרב ולהתדבק בו.

ובזהר הקדוש (פרשת צו דף כט.) כתוב לאמור:

עם הארץ בהמה איקרי, ולבתר דייעול גרמיה תחות אדם בתורה יתקיים ביה (תהלים לו, ז) "אדם ובהמה תושיע ה'". אם הוא כסוס דרכיב עליה מאריה, וסביל לי' ולא מבעט במאריה וכו' ואי עם הארץ סביל ליה וכו' ולאתנהגא בפקודין כפום רעותיה, יתקיים ביה "אדם ובהמה תושיע ה'", יושיע ליה משוד וגזילה, יושיע ליה ממלאך המות דלא שליט עליה, וישחט ליה בסכין פגום דיליה.

[עם הארץ נקרא בהמה, ואחר שיכניס עצמו תחת אדם בתורה, יתקיים בו "אדם ובהמה תושיע ה'". והיינו אם הוא כסוס, שאדונו רוכב עליו והסוס סובל אותו ואינו בועט באדונו. ומהו הסבל שהעם הארץ צריך לסבול את התלמיד חכם? אם עם הארץ סובל אותו בכספו ונוהג עמו לעשות רצונו, לשמש אותו, ולהתנהג במצות כפי רצונו יתקיים בו "אדם ובהמה תושיע ה'". יושיע לו משוד ומגזילה, יושיע לו ממלאך המות שלא ישלוט עליו וישחט אותו בסכין פגום שלו].

מתנאי ההכנעה היא היראה מהחכם

ומתנאי ההכנעה היא היראה מהחכם, כאמרם ז"ל (אבות ד, יב) ויהי מורא רבך כמורא שמים, וכדרשת רבי עקיבא (פסחים כב:) מהפסוק (דברים י, כ) "את ה' אלוֹקֶיךָ תִירָא", שהמילה "את" מלמדת לרבות תלמידי חכמים, שאף מהם צריך לירא כמו שיראים מהקדוש ברוך הוא. וכתב האברבנאל שזאת משום שהרב מלמד את התלמיד להדבק בה' וליישר את מעשיו, על כן מורא הרב הוא בכלל מורא שמים.

ועל המשנה (אבות ב, יד) והוי מתחמם כנגד אורן של ת"ח, כתב המאירי וז"ל:

הענין שהוא דימה ההתקרבות לחכמים למדורה, אין להתרחק ממנה יותר מדאי כדי שיהנה מן החום ואין להתקרב לה יותר מדאי פן יכוה. וכן החכם אין להתרחק ממנו יותר מדאי כדי שיהנה מחכמתו ולא יתקרב יותר מדי פן יקל בעיניו ויענש. והוא שאמר החכם לאחד מבניו שנתמנה לעבודת המלך, בני שים לבך לעבודת האדון, אתה עומד לפניו כמדורת אש, אל תרחק ממנה יותר מדי פן ימצאך נזק הקור, ואל תתקרב יותר מדי פן תוקד אש.

וכך כתב המהר"ל (נתיבות עולם ב, נתיב יראת השם פ"ה) וז"ל:

ומאן דדחיל מרבנן הוא עצמו יהיה צורבא דרבנן (שבת כג:). וזה מפני שהירא מן אחר מבטל עצמו לגמרי נגד אותו מי שהוא ירא ממנו, שמחשיב אותו והוא אינו נחשב לכלום, שאל"כ לא היה ירא ממנו כלל, אבל יראתו מורה שהוא מבטל עצמו אל החכמים וכאילו אינו נמצא, ולפיכך מי שהוא ירא

מרבנן ואין מחשיב עצמו לכלום ומוסר עצמו להם לגמרי נעשה ג"כ צורבא מרבנן, ואינו דומה אל שני אוהבים, אף שהם דבקים ומתחברים זה לזה, יש לכאן"א מציאות בפנ"ע, ומאחר שיש לכאן"א מציאות בפנ"ע הרי אינו אותו שהוא אוהב אותו ומחולק בדבר מה ממנו, אבל מי שהוא ירא מאחר הוא מבטל עצמו לגמרי אל אותו שהוא ירא ממנו שהוא טפל ובטל אצלו, ולכך הוא עצמו יהיה צורבא מרבנן מאחר שהוא בטל אצלם לגמרי.

בראי החסידות

רק הנכנע יכול לקבל ממי שעומד מעליו

דרגות רבות ישנם בענין הביטול לצדיק. בפשטות הדברים ההכנעה הכרחית, כי מבלעדיה לא יתאפשר לצדיק להשפיע עליו, כפי שכתב התולדות בספרו **בן פורת** (פרשת חיי שרה) אי אפשר להצדיק להתחבר עם אנשי דורו ולהעלותם **כי אם לרצונם**, כשם שאין האשה מתקדשת אלא לרצונה וכו'.

והדבר דומה לכוס שניתן למלאותו מהבקבוק כך באם הכוס נמצא למטה מהבקבוק, משא"כ באם נמצא באותו גובה אין אפשרות כלל שהמשקה יכנס בתוכו. וכך כתב **התפארת שלמה** (על שבועות) בשם הרב הקדוש מו"ה משה לייב **מסאסוב ז"ל** שפירש הפסוק (בראשית מד, י) "האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהי' לי עבד", כאשר דרך הגביע שהוא כלי המקבל צריך להיות עומד למטה מכלי הנשפך ממנו לתוכו כי אם הוא עומד למעלה אינו יכול לשפוך לתוכו, כן התלמיד צריך להיות שפל בעיניו בדעתו נגד הרב המשפיע לו, ואז יהי' ראוי לקבל ממנו.

באם מתבטל לגמרי, הריהו מתאחד ומתדבק עם רבו

ע"פ תורת הבעש"ט, הביטול לצדיק אינו רק אמצעי כדי להיות מוכן לקבל מרבו, אלא הביטול הוא עצמו הדביקות בשכינה, מאחר שהוא מתבטל לחלוטין לצדיק שהוא משכן השכינה, וכל המחובר לטהור הריהו כמוהו כדמיון שלהבת של נר המתקרבת למדורת אש, שהיא נשאבת ונמזגת איתה.

ובזה יובן מה דאי' בירושלמי (עירובין ה, א) כל המקבל פני רבו כמקבל פני השכינה שנאמר במשה (שמות לג, ז) "והי' כל מבקש ה' יצא" וגו' וכל העומד לפני רבו כעומד לפני השכינה שנא' (מ"א יז, א) "ויאמר אליהו וגו' חי ה' ישראל אשר עמדתי לפניו", מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחי' השילוני רבו כאילו עמד לפני השכינה. הפירוש כנ"ל, מאחר שהצדיק תמיד דבוק בהשי"ת והוא מרכבה לשכינה, לכן כאשר עומד לפני רבו ומתבטל כולו אליו, ממילא הריהו גם כן עומד לפני השכינה.

והרדב"ז בתשובותיו (ח"ג תע"ב) מביא ענין זה, וז"ל:

עוד אמרו בספרי החכמה כי בהיות האדם מתכוון אל רבו, ונותן אליו לבו, תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו, ויהי' לו נפש יתירה, וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחי' שניהם. וזהו שנאמר (ישעיה ל, כ) "והיו עיניך רואות את מוריך", וזהו (במדבר יא, טז-יז) "והתיצבו שם עמך וגו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם". וכן התהלל רבינו הקדוש שאם היה רואה את פני רבו היה מגיע למדריגה העליונה, וכל שכן אם הרב מתכוון גם הוא וקרא זה אל זה להשפיע וזה לקבל וכו'.

דרגה זו אינה מושגת רק כאשר החסיד מבטל את כל הישות שלו, כל דעתו, שכלו, ורצונו לרבו כענין הביטול בששים ובאלף, שהדבר המבוטל כאילו לא קיים כלל.

כפי מה שפירש רבינו יוסף אלאשקר זצ"ל בספרו מרכבת המשנה (פ"א מ"ד) מה שאמרו חז"ל: יהי ביתך בית ועד לחכמים (אבות פ"א מ"ד), כל הגוף שלך יהיה בית ועד לחכמים, ולא תסמוך על דעתך.

הרבי מקאצק זצ"ל הגדיר זאת שצריך האדם להבטל להרבי לגמרי כמו מקוה, שבמקוה צריך להכנס בכל גופו, שלא ישאר בחוץ אף שערה. כמו כן צריך לבטל עצמו להרבי בכל העניינים, הובא דבריו בספר אמרי אמת (פרשת קרח תרפ"ז).

בספר **נתיבות שלום** מבאר באריכות הדרגות השונות בתלמיד לפני רבו (נתיב החסידות, מאמר ד', אות ד') זו למעלה מזו. א) עשה לך רב, שבוחר בחכם כדי ללמוד ממנו דרכים ישרים ולשאול ממנו ספיקותיו, אך עם זאת אינו מקושר אליו באופן תמידי ואינו דבוק בו, רק הוא מציאות נפרדת. ב) יש דרגה של התקשרות, דהיינו קשר תמידי, כדוגמת שני קורות עץ הקשורות זו לזו, שלא שייך להזיז זו בלי זו. אך עדיין אין זה גוף אחד. ג) ויש דרגה גבוהה יותר כדוגמת ענף עץ שמבריכים בתוך האילן, שנהפך לעץ אחד ומציאות אחת, ומהם יוצאים תולדות ופירות. ועל זה הדרך היא מצות דביקות בחכמים, אשר לכן נאמרה בלשון דביקות, שאינה רק קשר בעלמא, אלא התדבקות רוחא ברוחא, דביקות עילאית, מתוך התבטלות גמורה של המקבל למשפיע עד שכל הישות שלו היא בטילה ומבוטלת למשפיע.

ומביא דוגמה על כך מה שאמר הרבי משה מקוברין זי"ע על אחד מהמיוחדים שבאנשיו, כי זה כבר כ"ה שנים שמרוב דביקותו ברבו אפילו מים לא שתה אי פעם בלי לחשוב מקודם מה דעת רבו על זה.

ידאה וביטול מתוך אהבה

דביקות היא בעקרון ענין של אהבה, ואכן הדרך לדביקות בצדיקים היא לעורר אהבה עזה אליהם, כפי שמבואר בספרי חסידות. וז"ל התולדות יעקב יוסף (פרשת יתרו):

כמו שהאמונה בו יתברך הוא הדביקות והאהבה, שזה תכלית השלימות וכל המצוות לא ניתנו אלא כדי שיגיע האדם למדריגה זו, כך האמונה ברועי ישראל העיקר הוא הדביקות והאהבה, ועל ידי זה יכולים לזכות לאמונה שלימה, והאהבה והדביקות בו יתברך.

וכן כתב בספר **שארית ישראל** (פרשת בשלח):

עוד בענין התקשרות לצדיקים, יש אופן התקשרות מחשבה במחשבה, רק שזה האופן נעלה מאד רם ונשגב במעלות הקדושות, אבל מי שאינו במעלת הצדיקים, הדרך הפשוט להתקשרות לצדיקים באהבה לאהוב את הצדיק מאד, וזה גם כן נקרא התקשרות בפשוט.

עם זאת כבר למדנו חז"ל (אבות ד, יב) מורא רבך כמורא שמים, ואין בזה שום סתירה לענין האהבה, אלא אדרבה שניהם כאחד מביאים לביטול גמור והדביקות האמיתית. ע"פ היסוד שכתב רבינו יונה בריש פרק אין עומדין (מס' ברכות) אשר בעבודת ה' שני ענינים אלו אינם סותרים זה את זה, וז"ל:

וגילו ברעדה, במקום גילה שם תהא רעדה וכו' שאע"פ שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והיפכו שבשעה שאדם מפחד מזולתו הוא עומד נרתע ודואג, אבל הקב"ה אינו כן אדרבה כשהאדם מתבונן בגדלותו וירא מפניו, ישמח ויגיל באותה יראה מפני שבאמצעותה מתעורר לקיים המצוות ושש ונעלה בקיומה וכו' ועל שמחה כזו תמצא שאמר בפסוק אחד "עבדו את ה' ביראה" וגו' ובפסוק אחד "עבדו את ה' בשמחה" וכו' עכ"ל.

לכן הזהירו גדולי ישראל שאהבת החסידים לרבים לא יעבירו אותם את הגבול הנחוץ וישארו בביטול גמור ומוחלט, כעפרא דארעא, וכפי שאמר הרה"ק מנדל מרימינוב זי"ע (הובא דבריו בספר דרך פיקודיך, מצוה צ חלק המחשבה אות י').

קבלתי מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש מנחם מנדל זצוק"ל פירוש דברי רבותינו (פסחים קח.) מורא רבך כמורא שמים. פירוש, מורא רבך תלמד מצבאות השמים, היינו ממאורות הגדולים, היינו החמה והלבנה, כי הנה ענין היראה היא רחקות היירא מהמאויים. והנה תראה הלבנה כל מה שמתרחק יותר מהחמה היא מקבלת הארה ממנה ביותר ומאירה, וכל מה שמתקרבת תתחסר קבלתה ומתמעט אורה. כן הוא הענין בקבלת התלמיד מהרב, כל מה שתגדל על התלמיד מורא הרב, יקבל יותר, ובהיפך מובן הענין בהיפוך.

וכך נהגו גדולי עולם כאשר עמדו בפני רבותיהם הקדושים, כפי שכתב באריכות בנתיב מצוותיך (נתיב התורה שביל ב') וז"ל: והנה באמת יש בזה לפעמים קלקול, ואמר הצדיק מורי ורבי מוהר"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא זצללה"ה (בעל אוהב ישראל) יזהרו ה"יונגע לייט" (אברכים) בעת שנוסעים לצדיק כי הצדיק אש שורף גדול, וכשבא נר קטן אצל להבה שלהבת אש נכבה תיכף, לכן יזהרו מאד שיעמדו באימה ויראה וברתת, כי הצדיק מרוב אור וחיות אלוקית שבו, מסביר פנים לכל אדם באהבה יתירה. ואם זה אינו נזהר להתחמם כנגדו הרחק

מרחוק מאורם של חכמים ברתת ובזיע, אז נכבה נרו חלילה ונעשה מתנגד על הצדיק, והחיות שלו, של הטיפש הזה, סר והולך לו. ולזה צריך הצדיק לפעמים להיות רודף את השלום, ובזה יהי אוהב שלום, וכל זה בשביל טפשי עולם ירד הצדיק ממדריגתו.

ויעד עלי יוצר בראשית כי מורי ורבי היה תמיד מחבב אותי ביותר ומימיו לא הקפיד עלי, וכמה פעמים חיבק ונשק אותי על המצח בנשיקין דרחימו, אעפ"כ כשאני שמעתי קול פסיעות רגליו נפל עלי אימה ופחד ובכל אברי אחזני רתת ואימה ופחד כמעט שלא נותרה בי נשמה. וכשהייתי צריך אליו לאיזה ענין, כמה פעמים הייתי עומד על הפתח רבע שעה, ולא יכולתי להכנס מרוב אימה ופחדים שהיה עלי מאימת רבי ומורי, אימת השכינה, ובזה הייתי תלמיד נאמן לפניו עד שאורו מאיר עלי עד היום, לא נכבה נרי ולא כהתה עיני, ואורו מאיר עלי ביתר שאת וביתר עוז, עד שכל גל וגל שעבר עלי לא גרם לי שום נפילה חלילה, כי התקשרתי עמו בקשר אמיץ, עד שנשבע לי בדיקנא קדישא שלו בליל שבת, שלא יעזוב אותי לעולם מלהיות כלי מחזיק ברכה ואור.

אבל נערי בני ישראל אינם יודעים זה, ולכן צריך הצדיק לפעמים להיות רודף את השלום, ולהטיל עליהם אימה, אבל בנחת ובאהבה ושלום. עכ"ל.

כפי הביטול כך ינצל מכל פגעי הזמן ביהדות

כפי גודל הביטול לצדיק, כך מקבל ממנו החיות דקדושה ונהיה הוא עצמו דבוק בשכינה. הן לרומם אותו ולקרב אותו לאביו שבשמים, והן להציל אותו מהמים הזדונים המאיימים להטביע את האדם בעולם הזה, ובכח הדביקות בצדיק יכול להנצל גם במצבים הקשים ביותר אם ברוחניות ואם בגשמיות. כמשל המובא במדרש (במדב"ר יז, ו) משל לאחד שהיה מושלך לתוך הים, הושיט לו קברניט האניה את החבל, ואמר לו תפוס חבל זה בידך ואל תניחחו, שכל זמן שהחבל הזה בידך יש לך חיים ואם תניחחו אין לך חיים! אף כך אמר הקב"ה לישראל וכו' "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום" (דברים ז, ד) וכו'.

והנה חז"ל (כתובות קיא:) דרשו על הפסוק הזה ענין של הדביקות בחכמים, שעל ידם ניתן להיות דבוק בה'. לפי זה גם המשל נאמר על ענין זה של דביקות

בחכמי התורה, שכל זמן שאדם דבוק בהם והחבל הזה בידו אז יש לו חיים. והרבי רבי בונם מפשיסחא כתב על זה המשל (קול שמחה פרשת שלח) שהטובע בים, באשר הוא מבין שכל חיותו תלויה בחבל זה, הריהו תופס את החבל בכל כוחו ובכל מהותו ובשום פנים ואופן לא יתרשל ולא ירפה את אחיזתו, כי זהו מקור חיותו.

כך עלינו לדעת שהדביקות בצדיקים היא ההצלה שלנו בעוה"ז ועלינו להאחז בזה בכל כוחותינו. ובפרט בדורות אלו באחרית הימים, כפי שכותב השפתי צדיק (פרשת לך אות יב) בשם הרה"ק ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שאמר בזו הלשון:

"ווען משיח וועט קומען וועט זיין גרויסע נסיונות אין דיא אמונה, ווער ס'וועט זיך נישט אהן האלט'ן באמונה אין צדיק הדור, וועט איהם זיין שווער זיך צו אן האלט'ן אין אידישקייט" (בעקבתא דמשיחא יהיו נסיונות קשים ב'אמונה', ומי שלא יהיה אדוק באמונה בצדיק הדור, יוקשה לו מאד להאחז בדרך היהדות).

שמעתי מכ"ק אדמו"ר הרה"ק ר' ירחמיאל משה זצוק"ל מקאזניץ, שהרה"ק ר' מאיר'ל [מפרימישלאן] זצוק"ל שמע פ"א ממורו הרה"ק ר' מרדכי מקרעמיניץ זצוק"ל שמי שיעשה עבורו מרכבה עם ריסארין יושע בכל מה שנצרך, ור' מאיר'ל הי' אז מלמד אצל כפרי א', אשר שכנו הי' צריך לבן זכר. וסיפר לו הרה"ק ר' מאיר'ל דברי רבו ודיבר על לבו שיעשה מרכבה כזו עבור רבו ובזה יושע בבן זכר. וציית הכפרי ועשה מרכבה עם ריסארין, ונסע הרה"ק ר' מאיר'ל עם הכפרי והביאו המרכבה להרה"ק ר' מרדכי זצוק"ל, ואמר הפרימישליינער להקרעמיניצער: הנה רבינו הבטיח ישועה למי שיעשה מרכבה כזו, הנה האיש הזה עשה מרכבה זו עבור רבינו, והוא צריך לבן זכר. ויען הקרעמיניצער: לא אמרתי כלום. ואמר הפרימישליינער: אם רבינו אומר שלא אמר, בודאי לא אמר, ומאיר'ל בראווארניק (כך קרא עצמו) הוא בדאי. וסיפר זאת רבינו מקאזניץ ללמדך כמה הי' גדול אמונתו ברבו.

(גן הדסים עמ' מז)

ליקוטי רעיונות

חייב קבלת פני רבו בשבת ויו"ט, מפני שקדושת הגיטע זמנים מסייעת להיות בטל ונכנע

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע כתב שמטעם זה אמרו חז"ל חייב אדם להקביל פני רבו ברגל דבחודש ושבת בעי למיזל (ר"ה טז:), דעיקר הקבלה שיוכל התלמיד לקבל מדבו היא רק כאשר מיכף כייף תחת רבו, וכשיבטל א"ע בביטול גמור יכול לקבל תורה מדבו ולהכניס בלבו קדושת רבו, והביטול הזה הוא דבר קשה וכן נראה לי. וע"י קדושת אור ש"ק ויו"ט ור"ח נעשה בטל, ויוכל להשרות בקרבו קדושת רבו. (ישמח ישראל קדושים)

הביטול הוא כדוגמת הבגד העליון שנהשב כאילו נוגע בגוף האדם

הרה"ק רבי ארי' צבי אבד"ק קאז'יגלוב זי"ע ביאר: מה שאמרו בתדבא"ר (פכ"ה), שכ"א צריך לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הגיד הרר"ב מפרשיסחא ז"ל, דאין הפירוש שירצה להיות גדול כמו האבות, כי זה מעשה טיפש לחשוב כן, אך יבקש שתהא לו נגיעה על כל פנים במעשי אבות, וזה פירוש מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, עכד"ק. נלענ"ד דמי שבטל להאבות, וכן מי שבטל לצדיקים זה חשיב ליה נגיעה במעשיהם בתורתם ועבודתם. ומנא אמינא לה מדברי הרא"ש (פ"ה דזבים מ"א), דאפילו אדם לבוש כמה בגדים, חשיב אפילו בגד עליון נוגע בגוף, דבגד בטל לאדם הלו בשו, עי"ש. הנה דביטול חשיב כנוגע. ומזה יש ללמוד, דמי שבטל לתלמידי חכמים, יש לו נגיעה בתורתם, וזוכה אתו עמו. (ארץ צבי מועדים עמ' רפט)

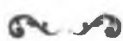
בדורות האחרונים אין אפשרות להשיג דבר מה, כי אם ע"י התבטלות לצדיק

הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור זי"ע האמרי אמת זצ"ל בילדותו בלמדו עם אביו השפת אמת, פירש את המשנה, האיש מקדש בו ובשלוחו (קידושין לט). כלומר, האדם מחויב לקדש עצמו בחייו, וישנן שני אפשרויות להשיג דבר זה, האחת "בו" היינו שתלוי בו עצמו כמה יתייגע ויעמול להתקדש, השנית "בשלוחו" היינו באמצעות שיתקשר לצדיק אמת, שהוא שלוחם של ישראל לסלול המסילה לאלקים. ובגמרא אמרו על זה, השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא, דהיינו "השתא", בזמנים הללו משנתמעטו הלבבות, "בשלוחו מקדש", ע"י התקשרות והתבטלות לצדיק הדור עוד יכולים להשיג קדושה וטהרה, אבל "בו מבעיא", מי שרוצה להשיג מדרגת הקדושה בכוחות עצמו גרידא, "מבעיא", צריך לבקש הרבה רחמים על זה, כי כמעט בלתי אפשרי הוא שישג מה, בלא שיהיה בטל ומבוטל לצדיק אשר יעלהו אל הדרך העולה בית קל. ודברי הילד הסבו לאביו השפ"א קורת רוח מרובה. (ראש גולת אריאל ח"א עמ' ל)

עד כמה שהוא מתכופף לדלות מהבור כך יצליח לדלות יותר ויותר מים

הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז קלויזענבורג זי"ע השפע חיים אמר: שמעתי מהגה"צ [רבי אברהם יהושע] מנאסויד זצ"ל משל למעין ובאר מים שבאים לשאוב מים מתוכו, שכפי מה ששוחים להוריד את הדלי ביותר עומק כך מצליחים לדלות יותר מים, כך כמה שהאדם משפיל עצמו בהכנעה אל הצדיק הוא מצליח יותר לשאוב ממנו מלא חפנים. (שיעור חומש דש"י חיי שרה תשכ"ו)

יסוד היתר נדרים הוא בזה שהוא מכניע עצמו להכם

"וידבר משה אל ראשי המטות" וכו' (במדבר ל, ב). וענין הנדרים שמכניע עצמו להגדול, עוקר את הנדר ע"י כח הכנעה וכו', ונראה שההכנעה מרומז כלפי מעלה כדאי' במדר' ונשבעת ובו תדבק וכי אפשר לידבק בשכינה אלא הדבק בחכמים, וזה ענין התבטלות להחכם ע"ז יכול להיות טובה ממנו. (בית ישראל מטות תשי"ג)

ענין הנסיעה לדבר הוא כדי להכניע עצמו לצדיק, ע"י שמכתת רגליו, פונה מכל עסקיו ומוציא הוצאות

שמעתי מפ"ק זקני מו"ר [החי' הרי"ם] ז"ל על ענין זה חיבור לטהור טהור, וצריך אדם לבטל עצמו וחיותו לצדיק אמיתי, ומפ"ק זקני ז"ל שמעתי שיכולין להיות בטל אל הצדיק אף שאין מכירין אותו מי הוא, ואמר זה הלשון: אל תחשדוני שאני הצדיק הדור, רק אני ג"כ מבטל עצמי אל הצדיק שנושא חן בעיני הקב"ה, והוא מעלה חן הכלל ישראל לפניו יתב"ש, עכל"ק. ונתיישב לי בזה מפני מה בדורות ראשונים לא שמענו ליסע לצדיקים ולישב בשם, כי היה כוחם יפה להיבטל אל הצדיק אף בלי ראות אותו, וראי' לזה בגמ' (חולין צה:) ר' יוחנן שהיה כותב לרב לקדם רבינו שבבבל, אחר פטירתו כתב לשמואל לקדם חברינו שבבבל אמר שמואל לא ידע לי מידי דרבי' אנא שדר לי' תליסר גמלי ספקי טריפתא, אמר ר"י אית לי רב בבבל איזיל איחזיי' אמר לי' לינוקא פסוק לי פסוקין א"ל שמואל מת, ולא היא לא שכיב שמואל, אלא כי היכי דלא להטריח על ר"י הראו לו כן משמים, כי בשמים נודע האמת שר' יוחנן ביטל עצמו למר שמואל כתלמיד לרב, והי' די זה הביטול ולא הוצרך שיבוא בגופו לפניו, ור"י לגודל ענוותנותו חשש שמא אינו בטל כראוי רצה להטריח בגופו לכתת רגליו לפני רבו. וזהו עצה עמוקה מרבותינו הק' נ"ע בדור השפל לכתת רגליו ופונה מעסקיו ומוציא הוצאות ובכ"ז מדגיש עניני ביטול בפועל כולי האי ואולי ישיג שעתא חדא לרכך הלב להכנעה ולשוב בתשובה. (שפתי צדיק מועדים – ליקוטים אות ד).

כפי גודל ההכנעה לצדיק כך ניתן לקבל יותר ממנו

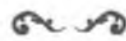
שמעתי מהגה"צ מנאסויד זצ"ל משל למעין ובאר מים שבאים לשאוב מים מתוכו, שכפי מה ששוחים להוריד את הדלי ביותר עומק כך מצליחים לדלות יותר מים כך כמה שהאדם משפיל עצמו בהכנעה אל הצדיק הוא מצליח יותר לשאוב ממנו מלא חפנים. (ועיין דרך פקודיך מ"ע ד' חלק המחשבה אות י')

(כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז זי"ע שיעור חומרש"י חיי שרה תשכ"ו)

מגודל הביטול אינו מסוגל לפתוח פה מו"ל רבו

הרה"ק רבי דוב בער מלובאוויטש זי"ע אמר: מצד תוקף אמונתו שהיה מאמין בו (בהצדיק) בעודו חיים חיותו שהוא איש אלקי קדוש יאמר לו, וכשהיה נכנס אצלו בהיותו בחיים חיותו היה מתבטל ממציאיותו כשנכנס להיכל כבודו וכו', מצד גודל הבושה וההכנעה שמתבושש ונכנע מפני הצדיק עד שנעשה כאבן דומם ממש ולא יכול לדבר וכו', כי זהו אמיתות הביטול. (קונטרס ענין ההשתטחות על קברי הצדיקים).

אלו שאינם מתבטלים לצדיק הם מבלבלים אותו והם נשלחים מצד הסט"א

אמר הרב הקדוש מוהר"ר מנחם מרימנוב, כשיאספו לנו מאה אנשים, או לכל היותר מאתים, אזי חצי נשלח מן השמים, וחצי שולח הבעל דבר, והסימן שמרגיש הצדיק שנשלח לו איזה פניה דקה, אזי בודאי יש אצלו מצד השני, ואמר שכנגד מאה יש בכחו לעמוד, וכשיש יותר אין בכחו להינצל, והשי"ת עוזר דלים, ועכ"פ אם עומדין באהבה להצדיק, אפילו שהם רשעים גמורים, אין מבלבלים המחשבה של הצדיק, אבל אותם הבאים לצדיק בלא ביטול, ובלא הכנעה, הם נושכים כמו נחשים שאין להם לחש, וכל מחשבה הוא קומה שלימה. (נתיב מצותיך נתיב התורה שביל א' אות טז)

הבעל דבר מתאמץ מאד להרבות נסיונות להביא פירוד בין התלמיד לרבו כדי שלא יתחבר אליו ויתבטל לו.

בספר היכל ברכה כתב (בפרשת ראה): ואמר לי מורי דודי [ה"ה הרב הקדוש ר' צבי מזידיטשוב] כי יש הרבה נסיונות העוברות על האדם אם יעמוד באהבת רבו צדיק אמת, כי העיקר הוא אהבה והתקשרות נפש בנפש באהבת רבו ובזה תנוח רוח רבו עליו כמו שנחה רוח אליהו על אלישע, ובזה מתגבר הבעל דבר לעשות פירוד בינו ובין רבו צדיק אמת. וראה בני מה שכ' בספר חזיונות למרן מוה"ר

חיים ויטאל, "אמר לי מורי שיעבור עלי הרבה נסיונות אם אעמוד באהבת מורי או לא". ראה בני, שמרן האר"י מלאך ה' צבקות ממש ולא קם כמותו בנביאים הבעל דבר מתאמץ מאד להרבות נסיונות להביא פירוד בין התלמיד לרבו כדי שלא יתחבר אליו ויתבטל לו.

בספר היכל ברכה כתב (בפרשת ראה):

ואמר לי מורי דודי [ה"ה הרב הקדוש ר' צבי מזידיטשוב] כי יש הרבה נסיונות העוברות על האדם אם יעמוד באהבת רבו צדיק אמת, כי העיקר הוא אהבה והתקשרות נפש בנפש באהבת רבו ובזה תנוח רוח רבו עליו כמו שנחה רוח אליהו על אלישע, ובזה מתגבר הבעל דבר לעשות פירוד בינו ובין רבו צדיק אמת. וראה בני מה שכ' בספר חזיונות למרן מוה"ר חיים ויטאל, "אמר לי מורי שיעבור עלי הרבה נסיונות אם אעמוד באהבת מורי או לא". ראה בני, שמרן האר"י מלאך ה' צבקות ממש ולא קם כמותו בנביאים כמו שהעיד הרח"ו בעצמו, עבר עליו נסיונות לעשות פרוד בינו ובין רבו, מכל שכן היום שהבעל דבר מתגרה מאד ומתקשה שלא יתקשר עצמו באהבת צדיק אמת רבו, ודי בזה. כל זה אמרי צדק מורי דודי זצ"ל.

מדרכי הביטול לא להציע עצות לרבו

"וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו" (שמות יח, כז). הרגיש אא"ז [הרה"ק רבי יחזקל מקאזמיר] זצק"ל הלא זאת לא היה עד שנה שניה ולמה נכתב בכאן, ואמר, מכאן שלא יסתכל האדם לחקור ולשאול בדרכי הצדיק, כי דבר זה מבלבל את הצדיק, ובפרט ליתן לו עצות הגם שהיא נכונה מ"מ בודאי גבהו דרכו של הצדיק ונעלה מאד מערכנו ואין לנו הבנה, והגם שעושה אח"כ כפי עצתו מ"מ היה טוב יותר שהצדיק היה עושה דרכו והילוכו בקודש, וזה שהיה בכאן הגם שיתרו אמר דבר הגון ועצה נכונה ועשה כדבריו, מ"מ היה טוב יותר שהיה משה מתנהג כפי דרכו בקודש, זהו שסמוך לכאן וישלח משה את חותנו, שלא יביט עוד במה שהוא עושה ולא יסתכל בדרכו והילוכו שלא יתן לו עוד עצות, עכדה"ק. (דברי ישראל יתרו)

התורה ניתנה במדבר שממה ללמד לנו שעל האדם להחזיק עצמו כדיק כמו מדבר כדי שיוכל לקבל מהצדיק

הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע אמר פעם: משה רבנו הוסיף יום אחד מדעתו ודחה את מתן תורה ביום שלם, ללמדנו הקדמה לקבלת התורה, דרך ארץ קדמה לתורה, לציית לקול חכמי הדור בלא פקפוק, כל העולם עמד וחיכה למעמד הר סיני למתן תורה, ואת הכל דחה משה רבנו ביום אחד, וכולם שומעים בקולו, זה הדרך מאבותינו הקדושים תלמידי הבעש"ט אשר חידש בה חידושים ויאמינו בה' ביחד עם ויאמינו במשה עבדו, אין תורה בלא אמונת חכמים בתמימות ובפשטות, וכיצד מגיעים לזה, התורה ניתנה במדבר מקום הפקר ושממה שאין בו כלום, אדם האוחז מעצמו שיש בו מה, אינו יכול לקבל מאחרים כמו שצריך, וקשה לו האמונה בצדיק, אבל אם הוא מדבר שממה ואין בו כלום, ניקל לו לקבל מצדיק, ולדעת שאין בו כלום, וצריך הוא להגיע לאחר שיאמר לו מה לעשות, מחשבה זו היא ההכנה האמיתית לקבלת התורה. (אמרתך חיינתי עמ' 411)

השבח של "נעשה ונשמע" הוא שביטלו את ההכנה שלהם לקיים הציזוי לפני ההכנה

כמה פעמים היה [הרה"ק רבי מאיר שלום מפאריסאב-קאלישין זי"ע] מוכיח אותי ליזהר משכליות עצמי, ר"ל ההתנהגות בדרכים שלא היה רצונו כן, ופ"א אמר לי מהו החילוק בין "נעשה ונשמע" (שמות כד, ז) (שנדרש לשבח בכל מקום), ובין "ושמענו ועשינו" (שנכתב במשנה תורה (ה, כד) בין התוכחות), היינו דנעשה ונשמע ביטלו שכליותם לעומת מה שנצטוו, ושמענו ועשינו היינו שעשו לפי שכליותם. (דרך צדיקים פרק ח אות ט)

כל כך חשוב לבטל את דעתו, שגם הצדיק אינו רוצה לפעמים לעמוד על דעתו, על אף שהשואל יכול להפסיד מכך

בשם אדמו"ר הזקן בעל התניא כשאדם מעמיד על שכלו ביותר הוא תחלת אפיקורסות. והביא ראיה ע"ז מאדמו"ר, אף כי דרכיהם דרכים קדושים עומדים ברומו של עולם ונוקבים ויורדים עד התהום, והטעם לזה הוא אף כי יודע שכנים דבריו, עכ"ז אינו רוצה לעמוד ע"ז, ואף כי אפילו יגיע היזק לאיש השואל העצה כשמשנה דבריו, אף כי מסכים לזה. (מגדל עוז עמ' שכג)

אם יודעים שאין רצון רבו בדבר מה, גם אם מתכוונים לטובה אין זה טוב

אי' במד' (ב"ר נט, ט) אמר לו אתה ארור ובני ברוך ואין ארור מתדבק בברוך, הרי אליעזר היה זקן ויושב בישיבה וכל רצונו היה לזכות בחתן טוב וגם אם שגה בזה האם בשל כך צריך לדחותו בלשון בזיון ולקרותו ארור, אלא גם אם הוא מתכוין בכל יכולתו לשם שמים אם יודעים שרצון רבו אינו כך הרי נקרא ארור. (חידושי הרי"ם - עי' אור המדרש במד"ר המפורש פר' חיי שרה)

לא כל מי שנקרא בשם "חסיד" בטל באמת לדבו

הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע אמר ע"ד הלצה, "רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא" (משלי כ, ו). "רב אדם וכו' חסדו", היינו שרוב אנשים אשר יכנו עצמו בשם חסידים, זה בשם חסיד פלוני וזה בשם פלוני, זה יאמר רבי שלי גדול, אבל "ואיש אמונים מי ימצא", איש חסיד שיאמין באמונה שלימה בהצדיק קשה מאד למצוא. (כנסת ישראל עמ' סה).

מעשה רב

כאשר החידושי הרי"ם זצ"ל עקר דירתו מווארשא לגור, קשתה עליו הפרידה מנאמן ביתו משמשו בקודש ר' חיים אליעזר אלטשולר והתבטא כי הוא חש בחסרונו. כאשר שמע מכך ר' חיים אליעזר, נטל מטלטליו ועבר אף הוא להתגורר בגור, להיות סמוך לרבו ולשמשו. מגוריו בגור היו במרחק הגון ממעונו של החידושי הרי"ם והוא התלונן בפניו שסובל מכאב רגליים. אמר לו החידושי הרי"ם: חיים אליעזר, האסט א געזונטן הארץ, לאנג לעבן [=כאומר: אבל לב בריא יש לך, תאריך ימים].

בתקופת לידתו של רבי מנדל פאבניצער בראשית שנת תרל"ח חלתה אמו הרבנית יוכבד רבקה אשת השפת אמת אנושות ונתייאשו הרופאים מחייה. ר' חיים אליעזר בשמעו מכך נחרד אל ליבו ואמר נחרצות: החידושי הרי"ם הרי הבטיח לי אריכות ימים, הריני מוסר את שנות חיי הנותרים עבור הרבנית, כדי שלרבי לא תהיה עגמת נפש. אמירתו של ר' חיים אלעזר הגיעה לאזניו של השפת אמת, אשר הגיב על כך קצרות: געזאגט איז גאזאגט (אמירתו אמירה).

סמוך למעשה זה, נחלה ר' חיים אליעזר ונחלש, וכעבור זמן קצר, ביום י"ד חשון תרל"ח, שבק חיים לכל חי בהיותו בן מ"ה שנים, ואילו הרבנית יוכבד רבקה התאוששה והבריאה, וחיתה עוד קרוב לכ"ג שנים, עד לפטירתה ביום ח"י אב תר"ס.

בימי השבעה כאשר נכנס השפת אמת לנחם את האבלים שלח לשאול את האלמנה למבוקשה, והיא השיבה שבביתה נותרו בן בגיל בר מצוה הזקוק לחינוך (היא היתה אמו החורגת, שטיף-מאמע) וכן בת קטנה הזקוקה לשידוך ביום מן הימים, והיא צריכה סיוע עבורם.

כאשר שמע זאת השפת אמת נטל על עצמו להיות אפוטרופוס על הילדים.

ר' מנדל נכנס לביתו של השפת אמת ושימשו באמונה, ולאחר מכן המשיך לשמש אצל האמרי אמת עד לפטירתו בן ס"ג שנים, ואילו הבת מרת נחמה כאשר הגיעה לפרקה שידכה השפת אמת עם ר' מרדכי מנדל מנהיימר שהוכר לימים בגור כ'מנדל סאדע מאכער', אביו של ר' משה מנהיימר מת"א, כאשר החתן המיועד הוזמן במיוחד להיבחן במעונו של הרבי.

סיפר הרב החסיד המפו' ר' בן ציון אוסטרובער זצ"ל, אשר פ"א השתדל אצל כ"ק הגה"ק [השפת אמת] זצ"ל, על דבר איזה ענין שהיה נגד רצון הגה"ק זצ"ל, ועם כל זאת, לצד השתדלות ובקשת הרב ר' בן ציון זצ"ל להסבירו הענין, נענה למבוקשו לעשותו. ואחר זה אמר אליו מרן הגה"ק זצ"ל: הנה עתה שמעתי לדברך, אבל יותר לא תעשה כן, ליתן לי עצה מה לעשות, וכמו שפירש מרן הה"ק **הרבי רבי בונים** זצוק"ל, מאמר הכתוב, "וישמע משה לקול חותנו" וגו', ואחרי זה נאמר, "וישלח משה את חותנו" וגו' (שמות יח, כד-כז), היינו, שאמר לו משרע"ה, עתה, שנתת לי עצה בדבר הדיינים והשופטים, אני עושה בזה כעצתך, אבל אבקשך, אשר יותר לא תאמר לי עצות עוד. (וילקט יוסף ילקוט רבא עמ' לו אות קי)

האדמו"ר **"שפע חיים"** מקלזנבורג זצ"ל סיפר לשומעי לקחו (נר ב' דחנוכה תשל"ד) מה שהוא ראה אצל **האמרי אמת** זצ"ל, וז"ל: מקום אתי לספר מה שראיתי אצל כ"ק אדמו"ר מגור זצ"ל בחנוכה שנת תרע"ט, שנכנס להדלקת הנרות (כמדומני בשעה שמונה) כשהכל היה מוכן ועומד, ורק ניגש ובירך והדליק ומיד חזר לביתו נאווה קודש, וכידוע שכל צדיק אוהז דרכו בקודש כפי בחינתו. ובכדי לראות את עבודת הקודש הזאת שארכה דקות ספורות בלבד, היו החסידים עומדים צפופים החל משעות הצהרים, והרבה אברכים היו תולים עצמם על ידיהם בחבלים שהיו קשורים אל הגג וכך היו **תלויים ועומדים קרוב לשש שעות**. כך היו **נראים יהודים בעלי אמונת השי"ת ואמונת צדיקים שקיימו בעצמם בכל לבבך פשוטו כמשמעו**. עכ"ל.

סיפר הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע: אצל זקני הרה"ק רבי דוד'ל מטאלנא היו באים על חג השבועות הרבה רבנים וחסידים, חלק היו באמת חסידים נלהבים של הרבי מטאלנא, אבל היו כאלו שבאו מחמת הרבנות שלהם, שבעיר היה רוב מנין ורוב בנין חסידי טאלנא, והיה צריך לפנים לבא לרבי לכל הפחות פעם בשנה, להראות עצמו למען פרנסתו, שהרי כל עירו נוסעת והיכן הוא הרב בעצמו?! שנה אחת עמדו בתור להכנס לרבי ר' דוד'ל שני רבנים לקבל שלום, האחד חסיד אמת, מרדכי שמו, שבכל הזדמנות עזב את עירו ובא נסיעה למורו ורבו, השני היה רב מכובד שבא רק פעם בשנה לחג השבועות. כשנכנס רב זה, פנה אליו הרבי מטאלנא בטענה: הכיצד עוזב רב גדול את עירו ובא לרבי נסיעה, ומה יעשו תושבי העיר כשיתעורר להם שאלות הלכתיות באמצע החג? היה לך, סיים הרבי מטאלנא, להיות מסור לתושבי העיר ולהשאר. הרב היה בתימה גדולה על הרבי, ממתי יש כאן כזו טענה, הנה אך לפניו יצא רבי מרדכי, זה שכל כמה חדשים נמצא כאן, וענה לרבי בשאלה: מדוע אין הרבי שואל שאלה זו את הרב שהיה כאן לפני? אני לכה"פ מגיע רק פעם בשנה, ובחרתי חג עם הכי פחות שאלות הלכתיות, ומה ההיתר של רבי מרדכי הזה? ענהו רבי דוד בחכמה: **מרדכי זה משאיר את "הרב" שם, ומגיע לכאן בטל ומבוטל בתור חסיד אמת**, ומה יש לי לשאול אותו, **אתה באת לכאן עם כל "הרב" שבך בלי ביטול והכנעה כחסיד**, אלא כרב גדול, אם רב אתה מה אתה עושה כאן, צריך אתה להיות שם בעירך. סיפור זה סיפר לפני הרה"ק **הבית ישראל מגור** זי"ע ונהנה מאד מהסיפור, ובאותו מעמד פנה בחיוך לנכדו (ה"ה אדמו"ר שליט"א מטאלנא) ואמר לו: שגם הסבא שלך הרבי מטאלנא עושה אותו דבר בדיוק, הוא משאיר את "הרבי" שלו בבית ובא לכאן בלי שום "רבי", מגיע לכאן כולו מבוטל כחסיד מן השורה (תנחומיך ישעשעו נפשי עמ' 66)

סיפר הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזענברג זי"ע: ענין הפחד מצדיקים ראו אצל צדיקים בדורות הקודמים, כפי שסיפר לי כ"ק אאמו"ר זי"ע על הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא זי"ע, שהיה קדוש עליון ובעל רוח הקודש, והיה רגיל לבוא לצאנז לפעמים עם כשלש מאות מחסידיו, כשעמד בחדר הסמוך לחדרו של זקה"ק, **הדברי חיים** זצ"ל, טרם כניסתו אל הקודש

פנימה, עשה הכנה גדולה שארכה יותר משעתיים, ולפעמים אף כשלש שעות. רבים באו להתבונן ולראות כיצד צדיק וקדוש זה עושה הכנות בעמדו בסמוך לפתח, הוא ניגש אל הדלת, אחז בידית, משך ידו הימנה והתחיל לסדר את פאותיו ואת הדיקנא קדישא שלו, תיקן את בגדיו ופניו היו חוורים כמת ב"מ, אח"כ ניגש עוד פעם אל הדלת, אחז בידית, שוב משך ידו וחזר להכין את עצמו באימה וביראה, בסדרו את זקנו ופאותיו וכל איבריו, עד שבהתאמצות מרובה פתח מעט את הדלת, אז יצא זקה"ק לקראתו וקיבלו בחביבות יתירה והושיבו בסמוך אליו, אלא שהוא לא היה יכול לפצות את פיו מרוב אימה ופחד, ורק לאחר זמן מה התחיל לשוחח עם זקה"ק: (שפע חיים דרשות חורש"י תשמ"ב עמ' נח)

סיפר כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא – ב"פ שליט"א: שמעתי מהרה"ח ר' בן ציון קרינפוס ז"ל, שפעם הגיעו אל הרה"ק [רבי דוד] לזלאטיפאלי קהל גדול על ימים נוראים, וביניהם רבנים ודיינים ושוחטים, ציבור גדול למאד, וגם הגאון רבי מאטיל דיין מחשובי החסידים אצל רבי יוחנן מראחמיסטריווקער, שהי' גדול מאד וגאון עולם, הגיע לזלאטיפאלי, וכל הקהל והרבנים פנו אליו לקבלת שלום, ורבי בן ציון הי' אז בחור כבר ארביסר, וחשב בדעתו – (רבי בן ציון איז געווען א קלוגער איד –) שהנה כל הקהל מתבטלים אל ר' מאטיל דיין שהוא הגדול שבין החסידים, א"כ ברצוני לראות האין רבי מאטיל נכנס אל הרבי, והתחבא רבי בן ציון ליד הדלת, והראשון בין המקבלים שלום הי' רבי מאטיל דיין, וכשהגיעה השעה ופתחו דלת חדרו של הרבי, נפלה על רבי מאטיל פחד גדול מאד, וחשב הרב"צ שהנה הכל מתבטלים אל ר' מאטיל, ועליו נופל פחד גדול כזה בביטול גדול כזה, ונשא ק"ו האין צריכים פשוטי העם לפחד מהרבי, וכשנכנס רבי בן ציון בפעם הראשונה אל הרבי אז מרוב פחד התיירא להושיט ידו לשלום. (כתבי חסידים)

סיפר הרה"ק רבי נפתלי צבי מכאבוב זי"ע: היהודי הקדוש לא עלה לתורה בלובלין במעמד הרבי, ואמר: מרגיש אני שאם אעלה לתורה בפני הרבי יהא כלות הנפש. הלא האומר ברכו את ה' המבורך מזמין לכל הקהל שיברכו את

ה', והם שומעים לו ועונים ברוך ה' המבורך לעולם ועד, ואם הרבי נמצא בבית המדרש בשעה שאני אומר ברכו את ה' המבורך, הכוונה הוא שאני מזמין את הרבי לברך את ה', וחיל ורעדה יאחזני בעשותי זאת וחוששני שיהא כלות הנפש, ולכן לא קראוהו לעלות במעמד הרבי. (בית צדיקים יעמוד ח"ב עמ' קמג)

שמעתי מחסיד א' שהיה עם [הרה"ק רבי יעקב יצחק זי"ע] **הקדוש מפרשיסחא** יחד אצל הרב הקדוש [החזוה] **מלובלין**, והיו רבים מאנשי שלומו אז, עד שהיה דוחקא דציבורא רב מאד, והרב הקדוש היהודי מפרשיסחא היה בין אלו הנלחצים, והיה תחת ידו של החסיד הנ"ל אשר שכב עליו ודחק אותו מאד, וכאשר הסתכל החסיד כי הוא שוכב על הקדוש היהודי, היה נבהל וחרד ונרתע לאחוריו, והרגיש הקדוש כי נבהל החסיד וחרד מאד עליו, אז השיב בנחת: אל תחרד ואל תבהל לבך בני, כי אצל מוריני ורבינו הקדוש כולנו שוים.

(סדר הדורות מתלמיד הבעש"ט עמ' 66)

סיפר הרה"ק רבי **מנחם מענדיל מלובאוויטש** זי"ע: כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר [הרה"ק רבי **הרי"ץ מלובאוויטש** זי"ע] נעשה בן חמש עשרה שנה, לקחו אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע למזכיר בעסקנות הכלל, לאסיפת רבנים מסויימת שהתקיימה אז (כמדומה בקובנה), שלח אדמו"ר נ"ע את כ"ק מו"ח אדמו"ר בתור נציג שלו, כיון שהרבי הי' אז צעיר, בן חמש עשרה שנה, שלח עמו אדמו"ר נ"ע את הרשב"ץ [הרה"ח ר' שמואל בצלאל], הרשב"ץ הי' יהודי פיקח מאד, אבל אדמו"ר נ"ע ציווהו לאמר, שלמרות ששולח אותו עמו, עליו לדעת, שככל שימעט מלהתערב, עדיף יותר. וסיים: ואם אז כך, כל שכן עתה, לשם מה צריכים להתערב בעניניו של הרבי?! אין צורך לתת לו עצות ולא לומר דעות. צריכים לקיים ולמלא את רצונו, וככל שתתמעט ההתערבות עם פירושם, עדיף יותר. (תורת מנחם ח"ב י' שבט תשי"א)

כאשר בא הרה"ק רבי **נפתלי צבי מראפשיץ** זי"ע בפעם הראשון אל הרבי רבי **אלימלך מליזענסק**, לא רצה לקבלו, באמרו לו: איני רוצה בתלמידים מיוחסים.

והתחיל הרה"ק לבכות ולהתחנן לפניו, ואמר לו: וואס בין איך שולדיג אז מיין טאטע איז גיווען א מיוחס (-מה אעשה אם אבי הי' מיוחס), ולא רצה לקבלו. וכאשר ראה הרה"ק מראפשטיץ כי אינו רוצה בשום אופן לקבלו, **נפל ארצה ונתעלף, והתחיל להקיא דם מגרונו, אז קיבל אותו.** (עשר צחצחות מער' 1 אות טז)

מקומו הקבוע של זקני [הרה"ח ר' מרדכי פריעד ז"ל] בשולחנותיו של הרה"ק **רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל**, היה מאחורי כסאו. פעם אחת, כאשר חילק רבי שלום אליעזר שיריים, נדחק זקני יחד עם החסידים כדי לקבל חתיכה מידי הקדושות, ומרוב דוחק נפל ארצה. נענה אליו רבי שלום אליעזר: "ר' מרדכי, מצה מאכט מען פון מעהל און וואסער, אז מ'קנעהט און מ'ארבעט מיט דעם ווערט עס נישט קיין חמץ, אפילו צוויי טעג אויך נישט. א מענטש איז צוזאמגעשטעלט פון שטויב און וואסער, אז ער וואלגערט זיך ביי רבי'ס ווערט מען נישט נחמץ..." (-מצה מורכבת מקמח ומים, אם לשים אותה ועובדים בה, אינה מחמצת. כך גם האדם הוא מורכב מעפר ומים, מי שמתגלגל אצל צדיקים **אינו נחמץ**). (הרה"ח ר' אלכסנדר פריעד שליט"א מרשימות הרב שלמה יוסף מונד הי"ו, "עולמות", ער"פ תשע"ח עמ' 18)

סיפר החסיד הנודע ר' **מענדל פוטרפס ז"ל**: בימי נשיאותו של אדמו"ר **מהרש"ב מלובאוויטש** חי באחד הערים רב חסידי, רב שבנוסף ללימוד הנגלה וההלכה היה כל כולו "מונח" בחסידות. גם מקום כהונתו היתה עיר חסידית, עיר שכל כולה היתה ספוגה בחסידות. אנשי הקהילה היו מרוצים מרבם, הן בלימוד, הן בהלכה והן בהנהגה חסידותית. אך משארע מה שארע, לא היתה ברירה, והרב נאלץ לעזוב את העיר בבושת פנים. ומעשה שהיה כך היה:

אחד מתלמידי תומכי תמימים, תושב אותה עיר, הגיע לגיל ה'נכבדות', והשתדך עם בת תלמיד חכם מבעלי הבתים החשובים שבעיר. ב"שטר התנאים" נכתב כי החתונה תערך בעזרת ה', בשעה טובה ומוצלחת לאחר שיקבל החתן את השחרור מן הגיוס לצבא הרוסי.

להיות חיל בצבא הרוסי לא היה זה דבר קל כלל וכלל, ליהודי שומר תורה

ומצוות בפרט, וקל וחומר לתלמיד תומכי תמימים. היה זה כמעט מן הנמנע להתנהג כיהודי בצבא הרוסי, מה גם שלא בא בחשבון לעזוב את הבית מיד לאחר החתונה למשך כל שנות השרות הצבאי הארוכות ועוד ללא שום ידיעה מן החיל כפי שהיה המצב אז. היו גם מקרים, שהאדם פשוט נעלם ועקבותיו לא נודעו. לפיכך היה זה דבר מקובל, להמתין עם החתונה עד אחרי ההתיצבות לצבא הרוסי, והיה כאשר יקבל החתן את השחרור המיוחל, אז יחוגו את החתונה בשעה טובה ומוצלחת, וכך נהג גם החתן דנן.

אצל הרבי **הרש"ב נ"ע** היה נהוג [וכן היה נהוג גם אצל **כ"ק אדמו"ר מהרי"צ נ"ע**] שלפני ההקפות של שמחת תורה היו נגשים אלו שהיו צריכים להתיצב לצבא ומבקשים ברכה לשחרור, והיו אז הרבה מופתים בקשר לזה.

לרבי היו ג' נוסחאות של תשובה על בקשות אלו, ועל פי תשובתו של הרבי ידעו מה יהיה גורל המבקש.

הנוסח הראשון: "השם יתברך יעזור, שעניניהם [של מפקדי הצבא] לא יביטו בך כלל". כלם ידעו שנוסח זה פירושו "כרטיס לבן" – שחרור ופטור מהיר ומוחלט מהצבא הרוסי, עוד לפני שיספיקו אפילו להביט בו.

הנוסח השני: "ה' יתברך לעזור לך". מי שקיבל תשובה זו ידע שיש לו "כרטיס כחול" דהיינו, דיחוי רפואי למשך זמן מהשרות בצבא.

והנוסח השלישי: "ה' יתברך ישמור אותך בכל מקום בו תהיה". אלו שקבלו תשובה כזו ידעו שיש להם "כרטיס אדום" – הם ימצאו כשרים לשרות ויגויסו לצבא, וברכת הרבי היא, אשר ה' ישמור אותם בכל מקום בו יהיו.

גם החתן דנן נהג כמו חבריו, ונגש לרבי לפני ההקפות לבקש אודות התיצבותו לצבא. הרבי נ"ע ענה לו מיד בנוסח הראשון: "ה' יתברך יעזור שעניניהם לא יביטו בך כלל".

שמח וטוב לב חזר החתן לעירו, ופנה מיד אל אבי הכלה בבקשה, שלא לעכב עוד את החתונה וכבר ניתן להעמיד חופה בשעה טובה ומוצלחת, שהרי הבטחתו של הרבי ברורה בידו – "כרטיס לבן" – שחרור מהיר!

המחותן, אבי הכלה, שהיה מעט יותר "מיושב" ומעט פחות "תמים", לא רצה לשמוע על כך: הרי במפורש כתוב בתנאים שאת החתונה נערוך כאשר תשתחרר מן הגיוס. אם כן, עלינו להמתין עד למועד ההתיצבות. כאשר תעבור את כל התהליך ותקבל בעז"ה לידך את ה"כרטיס הלבן" של השחרור, אזי

נעמיד חופה בשמחה ובטוב לבב, אך כל זמן שאין בידך את פתק השחרור, אי אפשר לערוך חתונה – הרי יודע אתה מה פירושו של דבר אם יקרה משהו ותגויס לצבא הרוסי – איסור חמור הוא לגרום לעיגונה של בת ישראל למשך שנים רבות!" אולם החתן נשאר בשלו, "מכיון שהרבי אמר לי כך, הרי שיש לי כבר "כרטיס לבן", השחרור כבר בידי, ואין טעם לדחות עוד את החתונה!" משראה החתן, שאבי הכלה מתעקש בכל תוקף שלא לקיים את החתונה עד סופו של התהליך, ענה ואמר: "אינני מתכוון לחכות 'סתם' חדשים ארוכים. אם אין ברצונכם לערוך את החתונה עכשיו, בבקשה, זו זכותכם. אחזיר לכם את ה'תנאים', 'אויס שדוך', ואפנה למצוא את הזיווג שלי במקום אחר..."

בשמעו התבטאויות שכאלו, נבהל המחותן, הרי לבטל הזיווג, ח"ו, אין זה מן הדברים הפשוטים, הדבר עלול להזיק לשני הצדדים. לבסוף הוחלט ביניהם, שילכו אל הרב ל"דין תורה".

הרב, כאמור, היה "חסידישע רב", שנוסף ללמודו וידיעותיו בנגלה, למד ולימד חסידות, ונהג בכל אורחותיה ודרכיה. באו השנים אל הרב, כשהחתן טוען בתמימות ש"יש לו כבר טופס שחרור ביד" ואין טעם לעכב עוד את החתונה, ואלו המחותן טוען, שצריך לחכות עד שאכן יקבל שחרור בפועל.

כשמוע הרב את טענות החתן, עלה חיוך בזוית פיו למשמע ה"נאיביות" של אותו חתן, בחור שכל המציאות אצלו היא "מה שהרבי אומר..."

אינני יודע, מסיים ר' מענדל, מה פסק להם אותו רב – אך משנודע בעיר אופן התיחסותו של הרב לטענות הבחור, וה"חיוך" בו ביטל את ה"תמימות" של החתן, התחוללה סערה בעיר.

אמנם רב וחסיד גדול הוא, משכיל ועובד, ירא אלוקים ולמדן וכו' וכו', אבל אם הוא מתיחס ב"חיוך" ובקרירות לאמונה הפשוטה בדברי הרבי אין הוא יכול לשמש כרב בעיר זו. **הסערה הלכה וגאתה עד שהרב הרגיש, שאינו יכול עוד למלא את תפקידו כרב ועזב את העיר...** (ר' מענדל עמ' 97)

סיפר אחד מנכדי רבנו [החידושי הרי"ם] זצ"ל כי פעם אחת נסע רבנו זצ"ל מגור לורשה וגם כמה מנכדיו נסעו עמו יחד בעגלה, ועל הדרך פגשו בכמה חוצבי אבנים שהיו עסוקים בעבודתם לישב המסילה, וביניהם היה גם איזה

יהודים, וכאשר ראה אחד מהם את רבנו נוסע בעגלה השליך הפטיש מידו ורץ אחר העגלה שרבנו יושב בה, אבל בכל התאמצות מרוצתו לא היה יכול להשיג את העגלה אשר נסעה במהירות רב. והנוסעים ראו יגיעתו של האיש הרודף אחר העגלה אשר רץ ממש בכל כוחו, ונכמרו רחמיהם עליו, אבל לא יכלו לעשות לזה כלל כי כולם הרגישו שגם רבנו רואה כל זה ועם כל זה אינו מרמז שהעגלון יעצור קצת מרוצת דרכו, ואיך ירהיבו הם להתערב בזה. ואחר עבור כרבע שעה התאמץ האיש ביגיעה רבה ונגע בעגלה והושיט ידו אל רבנו וצעק "שלום עליכם רבי" ורבנו הושיט לו ידו הקדושה מעט מעט רק כנוגע בראשי אצבעותיו, וכרגע רצה שוב העגלה [נסעה במהירות] בחפזון רב והאיש נשאר מאחריהם. והיה הדבר קצת לפלא בעיניהם. וכנראה הרגיש רבנו בזה כי תיכף אמר אליהם: "איתא בספרים (זוה"ק ח"ג רכ:): כי כשמוליכין את הצדיק אחר פטירתו דרך הגיהנום אז הוא מעלה עמו כמה נשמות מן הנדונים בגהנום, ואין מובן, דלפי זה למה לא יעלו עמו כל הנשמות, דהלא בודאי כל הנדונים בגיהנום רוצים לעלות משם? אבל לא כל אחד יכול לזכות לזה לעלות עם הצדיק, והדבר תלוי כפי מה שהאדם עמל ויגע בכל כוחו בזה העולם להתדבק בהצדיק, כמו כן יוכל הצדיק להעלותו אחר כך בעברו דרך הגיהנום". (מאיר עיני הגולה אות תקעט)

סיפר הרה"ח ר' אלעזר ע"ה מווארשא שבעת שהיה דר רבנו [החידושי הרי"ם] זצ"ל בווארשא ברחוב שילעץ, הלך פעם אחת עם רבנו בשבת קודש לסנדקאות על ברית מילה שהיה במרחק רב מביתו, והלכו דרך כמה רחובות ובבואם למקום שנקרא 'שער הברזל' ישבו שם על הספסל שברחוב איזה אנשים יהודים נושאי סבל [סבלים] ובעברם על פניהם נשארו יושבים על מקומותיהם ולא עמדו לפני רבנו זצ"ל כנהוג. ואמר הרא"ל הנ"ל כי היה נדמה לו כעין השתנות משהו בפני רבנו זצ"ל כאלו יש לו הקפדה על זה. ואחר ערך שעה וחצי כשהלכו חזרה מהברית מילה גם כן דרך אותו רחוב עוד ישבו האנשים ההם באותו מקום וגם עתה לא קמו ולא זעו מפניו.

אז אמר רבנו להרא"ל הנ"ל בזה הלשון: איזה דבר יוציא אותם מהגיהנום אם לא החרדה אשר יאחזם באומרים אוי, ר' איטשע מאיר הולך [וועלכעס דען

וועט זיין ארויס שלעפין אמאהל פין גיהנום אז נישט דער צאפיל וואס זאהל זיין אהן חאפען, אוי, ר' איטשע מאיר גייט]. ואחר איזה רגעים היה נראה כאילו נח דעתו קצת ואמר לרא"ל הנ"ל: כשמוליכים צדיק לגן עדן על דרך הגיהנום, נאחזין בו כמה נשמות, אבל מי שאינו עומד בחייו לפני התלמיד חכם אינו יכול לאחוז עצמו אז בהצדיק. (מאיר עיני הגולה אות ש)

סיפר בעל הפתחא זוטא זצ"ל: הכרתי כמה אנשים שהכירו את מרן הרה"ק מהר"י מבעלז זי"ע, ושני אנשים שרצו לצייר לי הפחד שהי' בבית הרה"ק לפני שהיו נכנסים אצלו, המשילו ודימו למי שהי' צריך לעבור אצל הדוקטור לביקור, אם הוא ראוי לילך לצבא, שזה הי' סכנה לגוף ונפש, שאז הי' פחד נורא, כן הי' הפחד אצל מרן, לא הי' מדברים איש לרעהו, איינער איז ארום געגאנגען צוגעלייגט, דער אנדערער איז געווען בלאס (אחד הסתובב מכונס בתוך עצמו, השני היה חיוור). (כתבי חסידים - בעלזא)

כשהייתי ילד, שמת לי לב שמרן הסב"ק [הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע] אינו הולך עם עטרת כסף בטליתו כמו כל הרבנים והאדמורי"ם ואפילו סתם חסידים מן השורה, שאלתי בבית את הורי היקרים שליט"א ואמרו לי שפעם הלך הסב"ק עם טלית מעוטרת כסף כמו כולם, אדרבה שאשאל אותו. הלכתי למרן הסב"ק שתמיד התייחס כל כך בהבנה ובמתיקות לכל שאלת ילד ולכל דרישת צעיר, ושאלתי: סבא, מה הענין שאין אתה מעוטר בטלית עם עטרת כסף? ענה לי הסב"ק: קיבלתי על עצמי כאן בארץ הקודש את הרבי מגור (בעל הבית ישראל) למורי ורבי, יש לי על זה הרבה סיבות, ודבר אחד אומר לך, כשנכנסים אצלו לא צריכים פירושם לגמרא שיהיה מורא רבו כמורא שמים, שם מרגישים זאת בעצמות, אין פעם שנכנסים אליו ואפשר לשכוח מזה, תמיד זוכרים את המורא רבו. והיות והרבי מגור הוא היחיד בבית מדרשו שהולך בטלית עם עטרה, וכל החסידים אינם הולכים עם עטרה, גם אני הורדתי העטרה, חסיד אני ככל החסידים. (כי חיים הם למוצאיהם עמ' צח)

סיפר הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע: מספרים חסידי ויזניץ על הרבי בעל אהבת ישראל שהסתובב לקהל עדתו בתפילת המנחה בערב שבת ואמר בקול רם הפסוק "בהמתם לא ימעיט", ומה היתה הכוונה שלו בזה, שהחסיד מבטל דעתו ורוצה לקבל כל ההשפעה מרבו ממש כמו בהמה מבעל הבית שלה, ובזה כיוון הרבי מויזניץ "ובהמתם" החסידים המבטלים עצמם לרבי כבהמה, "לא ימעיט" שלא יחסר להם השפע שצריך להם, ועל זה נאמר בפסוק "בהמות הייתי עמך" (תהילים עג, כב). (אמרתך חיייתי עמ' 347)

סיפר הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זי"ע: זקני הק' הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע הי' אוכל את מאכליו כשעוד היו רותחים ביותר, ומי שהי' אוכל ממאכלים אלו היה פיו נתמלא בכוויות וחבורות, ובנוסף לכך הי' מוסיף על המאכלים הרבה מלח ופלפל חריף. הרה"ק בעל הקדושת יו"ט זצוק"ל הי' נוסע בצעירותו אל זקני הק' מצאנז, וזקה"ק הי' מחבבו מאד והי' מושיבו לצידו בשולחנו הטהור שהי' עורך בימות השבוע והיו אוכלים מקערה אחת, פעם כשהתחיל זקה"ק באכילת המרק הרוח רימז לו שיתחיל אף הוא לאכול, ואף שראה הקדושת יו"ט שהמרק רותח ביותר לא ההין לנפח בפיו על המרק לקררו בפני זקה"ק, והוכרח להכניסה לפיו כמו שהוא, וכל פיו נכווה ונתמלא חבורות, ושני שבועות לאחר מכן לא היה יכול לאכול ולדבר כהוגן, והוצרך לקחת סמי רפואה לרפאות את פיו. (כתבי חסידים צאנז)

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלובאוויטש זי"ע: ישנם כאלה ששואלים בנוגע לפרנסה מאין יבוא עזרי, והמענה לזה, "מאין" יבוא עזרי בניחותא: "אין" הביטול, היינו שצריך לבטל השכל הטעם ודעת, ולמלא את הציווי של הרבי, ואז "יבוא עזרי", כיון שהרבי ידאג כבר שתומשך השפעתו של הקב"ה בכל המצטרך לו, לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות. באיזה אופן תהי' ההשפעה אין זה ענינו, אנו צריכים רק למלא את הציווי של הרבי מתוך ביטול "אין", ועי"ז "יבוא עזרי".

מילתא דרבנן עבדינן בה עובדא (עירובין סז:), כאשר שומעים מהרבי דבר מסויים צריכים לקבל ולקיים תיכף ומיד, ללא הקדמת ישוב הדעת. כשרואים

דבר מסויים בספר, אזי יכולה להיות חקירה וישוב הדעת, אבל כאשר שומעים מהרבי, צריכים לקיים תיכף ומיד, ולאחרי כן, מי שרוצה יתייגע להבין הדבר גם בשכלו, אבל אין זה נוגע להקיום בפועל, שצריך להיות תיכף ומיד, ללא נפק"מ אם מבין בשכלו אם לאו. וכלשון הגמרא (שם) בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא, היינו שלכל לראש צ"ל המעשה בפועל, ואח"כ יכולים לשאול שאלות, שקו"ט כו.

ישנם כאלה שגם אם יעשו מה שאומרים להם, מ"מ צריכים תחילה ישוב הדעת, להסביר הדברים לעצמו וכו', ואז יעשו מה שאומרים להם, אבל האמת היא שבדרבנן – בדברי הרבי – עבדינן מעשה, שצ"ל עשיית המעשה תיכף ומיד, ללא הקדמת ישוב הדעת.

כ"ק מו"ח אדמו"ר [הרה"ק הרי"ץ מלובאוויטש זי"ע] סיפר פעם אודות שני חסידים של רבינו הזקן [הבעל התניא זי"ע] שהיו חלוקים באופן עבודתם, אצל א' הי' הסדר מלמטה למעלה, תחילה הפועל ואח"כ ההשגה, ואצל א' הי' הסדר מלמעלה למטה, תחילה הבנה והשגה ואח"כ הפועל, פ"א שלח רבינו הזקן שליח לבקש מהם מעות. שניהם צייתו, אלא שהראשון נתן תיכף ומיד, אומר ועושה, ואילו השני המתין עד שיכנס אל הרבי, והרי אי אפשר להכנס ל"יחידות" רק לאחר הקדמת הטבילה במקוה וכו', לשאול איזה סכום ליתן, ואז יתן כפי שיאמר לו הרבי, ישוב הדעת תחילה ואח"כ הציות. ועד"ז בנדו"ד, הוא אמנם יקיים מה שאומרים לו, אבל תחילה צריך לקלוט את הדברים בעשר כוחות הנפש שלו וכו', ולאחרי שיחדרו הדברים בכל עשר כוחות כפי שכלולים מעשר, מאה כוחות, אזי ילך לטבול במקוה, וימתין עד שהרב חדקוב [המשב"ק] יתן לו להכנס כדי לחזור ולשאול.

ההנהגה הדרושה היא, שכאשר הרבי אומר צריכים לקיים מיד, ללא הקדמת מחשבה וישוב הדעת, ובסגנון האמור, לקיים את דברי הרבי מתוך ביטול, בחי אין, ועי"ז יבוא עזרי. (שיחת וישב תשי"א)

הרה"ק רבי צבי מליסקא זי"ע הסתופף בצל קדשו של הדברי חיים זי"ע, פעם כשהיה רבי צבי בצאנז חילקו להיושבים בשלחנו של הדברי חיים קאשע חם,

ומתחת שלחנו של הדברי חיים היו אנשים שרצו ליקח שיריים, וכשנתנו להם השיריים מהקאשע ניכו מגודל החמימות, והדברי חיים אמר עסט לעבעדיג, ורבי צבי לא היה יכול לאכול הקאשע שהיה חם מאד, ואח"כ התחרט רבי צבי למה לא אכל הקאשע, ואמר: **אם הדברי חיים אמר לאכול היה צריך לחנק ולאכול הקאשע.** (אוצר ישראל מער' הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע אות טז)

כאשר שמענו שפ"א אמר הרב רבי ר' ברוך ז"ל להרב ייבי ז"ל כאשר הדפיס את הקונטרס "מורא מקדש" שלא לדבר בבית הכנסת, אמר לו הרב ר' ברוך: אין אני ירא משום מלאך ושרף, רק אני ירא מהדברים היוצאים מפיכם יותר מאשר כתבתם שלא לדבר בבית הכנסת. (קובץ היכל הבעש"ט ניסן תשס"ה עמ' קיג אות י).

בשבחי רב ייבי מופיע נוסח אחר: בעת אמירת תורתו ברוב התלהבותו כדרכו וכל מגמת חפצו היה לבל ידברו שם בבית הכנסת בעת התפילה, והפליא להגדיל חומר האיסור והביא ראיות מש"ס ופוסקים וספרי מוסר, ואחרי שסיים רב ייבי אמירת תורתו הק', אמר לו הר"ר ברוך: אפילו לא יהי נכתב בש"ס ופוסקים וגם לא בספרי קבלה וספרי מוסר כיון שיוצא מפיו הקדוש הנני ירא ומפחד, ואם מעכת"ה עושה איסור רב מזה יש פחד.

כאשר נתקבל [הרה"ק בעל הפלאה זי"ע] לרב לפפד"מ ונסע דרך בראד, ובא לבראד על שבת, ויצאו כל אנשי העיר לקראתו והכניסוהו בכבוד עצום, כי ידעו מעט מגדולתו. בשבת בקשוהו שילך לבית הכנסת לומר דרוש, והלכו כל גדולי בראד לשמוע הדרשה, ובאו בלבבות נשברים מאד כי הגדולים לא הבינו ולא תפסו עומק חידושי הנפלאים. הגדולים שהיו בקיאים קצת בטובו ורגילים אצלו, אמרו, להבין בפעם ראשון אמרותיו העמוקים, זה אי אפשר גם לגדול, עד שיודיע מקודם באיזה סוגיא יאמר, ואשר ירצו לשמוע ולהבין יסדרו להם היטב את כל הסוגיא עם כל המפרשים וגדולי הפוסקים, ואז אפשר יבינו תורה מפיו.

ביום א' היה נחוץ לנסוע לדרכו, והיה אז היא"צ של אביו הגה"ק מהר"ץ ז"ל

והתענה. ונטפלו אליו מחו' הר"ר זלמן פעריל'ס וב"ב וכל הגדולים והחשובים לבקשו שלא יתענה, יען כי היה חלוש מאד, כידוע מדרכו בקודש שלא הניח עצמו מימיו על מטה לישן, וגם היה צריך לנסוע וטענו עליו כי קשה התענית בדרך. והשיב להם: **כי זה ארבעים שנה שהוא מתענה תענית יא"צ של אביו ז"ל ואין ביכולתו לשנות**, ולא טעם מאומה ונסע לדרכו. ונסעו כמעט כל אנשי העיר ללוותו. ומחו' הג"ר זלמן פערילס וחתנו הר"ר סענדיר חיים ועוד אנשים מב"ב נסעו עמו ע"ד ללוותו דרך כמה ימים, יען כי נוסע לקבוע ישיבתו במקום רחוק כזה.

וכאשר באו לזלאטשוב אמר בפה אני רוצה לעמוד, כי אלק **להרב המגיד הק' מהור"ר יחיאל מיכל** וציוה לנסוע לאכסניא ולבש בגדי שבת והוכרחו גם הם ללבוש בגדי שבת, והלכו עמו והושיב המגיד את הרב אצלו, והם סביב השלחן, ורמז להביא כיבוד, ואמר לו: אני איני יכול לטעום מפני היא"צ. ואמר לו המגיד הק': עם כל זה אני מבקש מכם שתטעמו אצלי. ואמר לו כנ"ל זה ארבעים שנה שאני מתענה היא"צ וקשה עלי לשנות. אמר לו אני מצוה לכם לטעום, ואמר **אתם מצוים אותי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע דברי חכמים ובירך וטעם**. (שמן הטוב אות סד)

רבי **יחיאל מאיר מגוסטינין** היה עני גדול וישב ולמד בבית המדרש של רבי **מנדל מקוצק**. פעם קיבל בשורה שזכה בגורל סך רב, ונכנס בשמחה לבשר את רבו. והרבי הביט עליו בפנים לא שוחקות, ואמר לו: לא אדע מה תבשרני מה תרצה ממני, והבין שהרבי רואה שההון לא תהיה לטובתו, ולקח את כל מה שזכה בגורל וחילק לקרוביו ולתלמידי חכמים עניים. (מעין החסידות עמ' 26)

הרה"ק **רבי יהושע העשיל מקאמרנא** בנו של **הברוך טעם** הסתופף בצל הרבי [הרה"ק **רבי יעקב יצחק החוזה**] **מלובלין**. וסיפר רבינו [הרה"ק **רבי יצחק מסטיטשין** זי"ע] שפ"א נכנס הרה"ק רבי יהושע העשיל להחוזה הק' להפרד ממנו בברכת שלום. אמר לו החוזה: שלשבת פרשת פנחס יהיה בביתו. לא הבין הרה"ק רבי יהושע העשיל את פקודת הקודש שהרי הוא נוסע כבר עתה לביתו.

בדרכו עבר דרך פשיסחא ועלה בלבו לבקר אצל היהודי הקדוש זי"ע שעדיין לא הכירו, הנהגתו בקודש נשאה חן בעיניו והוא נשאר לשבת, ונתעכב עוד שבוע ועוד שבוע, ביום א' פרשת פנחס בא רבי יהושע העשיל לקחת ברכת פרידה מהיהודי הקדוש, ביקשו היהודי הקדוש שישאר עוד, וענה: שאין באפשרותו להענות לבקשתו שכן מזה חדשיים שהוא נעדר מביתו, היהודי הק' הוסיף לבקשו והוא השתמט באמתלאות שונות, אמר לו היהודי הקדוש: הריני מבטיח לך שאם תשאר אצלי עוד לשבת זו אראה לך בשבת בבוקר לפני התפילה את כל השבעה רועים, ענה רבי יהושע העשיל: דער רבי האט מיר געהייסן זיין פר' פנחס אין דעם היים, (הרבי ציוה עלי להיות בבית בפרשת פנחס) זייט מיר געזונט ונפרד ממנו ונסע לביתו. (החכמה מאי"ן עמ' עד)

גסי הגר"י ישראלזון סיפר שבשטיבל הסלונימאי [בבראנוביץ] היה מנהג של קבע בשבתות וביו"ט, שבעלי הבתים לקחו לביתם את כל האורחים והעניים שנקלעו לעיירה, ולא השאירו אף אחד ללא בית וללא שלש סעודות, כדי לראות ולוודא שאכן לא נשאר עני ללא אירוח, קבע בעל הבית אברהם [מסלאנים] מנהג לעצמו, לצאת אחרון מביהמ"ד, והנה אירע פעם שלאחר שיצאו כל החסידים עם אורחיהם התברר שא' העניים נותר לבדו ואף א' לא הזמינו לסעודות היו"ט, בבית החסידים היו באותו רגע רק הרבי, העני וא' החסידים, פנה האדמו"ר לחסיד, ואמר לו: **אורח זה מוטל על הכתפיים שלך**, ללא שהיות רץ החסיד אל העני והזמינו לסעוד על שלחנו, אך בעוד העני מתכוון לקום ממקומו, התכופף החסיד וציווהו לעלות על כתפיו, וכך יישא אותו עד הבית, משסירב העני והסביר לחסיד שכוונתו של הרבי היתה שהוא ידאג לסעודותיו ולא שישאו על כתפיו, ענהו החסיד בלשון פקודה: כיון שהרבי אמר שאתה תהיה על הכתפיים שלי, אין לך ולי כל ברירה אחרת אלא לבצע את ההוראה במלואה. וכך הלכו שניהם ברחוב, כשהעוברים והשבים בסימטאותיה של בראנוביץ **משתהים לנוכח המראה של החסיד, שלא היה צעיר לימים, הנושא את אורחו על כתפיו, כי הרבי אמר. (טובך יביעו חוקת).**

הנה שמעתי מא"א הרב ז"ל, שהיה דר בשידלאווצע הרה"צ המפורסם ר' יחיאל שהיה מתלמידי הרה"ק רבי יצחק מווארק' זצוק"ל, והיה מפורסם שמו ר' יחיאל שידלאווצער מתלמידי רבינו הנ"ל, ולא היה לו בנים, והיה מפציר תמיד ברבו שיתפלל עליו שיהיה לו בנים, ורבינו הנ"ל היה תמיד אומר לו ליסע לראדשיץ להרה"ק א"א ר' בער מראדשיץ זצוק"ל, ולא שמע בזאת, ואמרו לו החסידים תמיד: מפני מה אינו שומע לרבו זאת לנסוע לראדשיץ, ובפרט על דבר זה שיהיה לו בנים, והשיב כך: שאם יסע לשם ולא יהיה לו שום אמונה אין באפשרי להוושע בן זכר של קיימא, רק יהיה מוכרח שיהיה לו מעט אמונה בו ובמעט אמונה שיהיה לו בו היינו להרבי מראדשיץ, יהיה נחסר זאת בהאמונה שהיה לו עד עתה ברבו מווארק', ובאם חלילה וחלילה שיהיה נחסר לו מעט דמעט בהאמונה שהיה לו עד עתה בהרבי מווארק' זצוק"ל למה לו בנים, מוטב לו יותר שלא יהיה לו בנים כלל. כן השיב תמיד אם היו שואלים אותו כך ע"כ, וראה גם ראה עד היכן היה אמונת צדיקים מגיע. (גדולת הצדיקים ח"א אות פד)

נציין דוגמא מהאמונה הפשוטה של אותו חסיד. ר' מיכל מילטער היה חשון בנים ל"ע, ואמרו לו ידידיו: למה אינך הולך לבעלז, להוושע בן זכר? והיה זה בתקופה, שנתפרסם שאצל הגה"ק רבי יהושע מבעלז יכולים להוושע בן זכר, והשיב ר' מיכל בזה"ל: א קינד וואס נישט מיין רבי גיט מיר, דארף איך נישט! (בן שלא הרבי שלי נותן לי, אין לי צורך בו), וכשסיפרו זאת להגה"ק מבלוזשאב, הפליא מאד את הדבר הזה, ואמר בזה"ל: דאס הייסט, אז ער גלייבט אויך אין דער זאך, אז מ'קען דארט געהאלפן ווערן, נאר ער גלייבט באמונה פשוטה, אז א ישועה פאר אים, דארף קימען דווקא דורך זיין רבין, ווען נישט, איז עס נישט פאר אים, אזא סארט אמונה פשוטה וואלט זיך געפאסט אויך פאר א גרעסערן פון אים! (כלומר שהוא אכן מאמין שהוא יכול שמה להוושע, רק שהוא מאמין באמונה פשוטה שישועה עבורו צריכה לבוא דוקא דרך רבו, ואם לא, אין זה עבורו. אמונה פשוטה ברמה כזו מתאימה אפילו לאנשים בדרגה יותר גבוהה ממנו!) ור' מיכל נשאר בלי בנים כל ימי חייו. (מעשה השם ח"ב עמ' תמז הערה כא)

סיפר הרה"ק רבי אברהם מנחם מאלכסנדר זי"ע: אבל באמת קוויטל הקפיד מאד ר' הערשיל פלאוונער לתת רק **לרבי מווארקא**, תקופה ארוכה אחר הנישואין לא זכה רבי הערשיל להפקד בזש"ק, זוגתו נסעה להרה"ק רבי חיים דוד דוקטור זצ"ל, וביקשה ממנו כי תזכה להפקד בזש"ק, לימים כאשר שהה רבי הערשיל בפיעטרקוב, אמר לו ר' חיים דוד: העשריל, דע לך כי ע"פ דרך הטבע אשתך אינה יכולה ללדת, אבל אם תתן לי פתקא ופדיון תיוושע. ורבי הערשיל השיבו: **קוויטעל הנני נותן רק להרבי מווארקא**, וכעבור זמן מה נולד לו בנו הבכור נטע, והטעם בזה, שלא רצה לפגום באמונה של רבו, וע"כ נצמח לו ישועה. (קונטרס זכרון דברים עמ' כו)

דבקתו של הרה"ח ר' רפאל יעקב כהנא-שפירא זצ"ל בכ"ק אדמו"ר בעל **הבית ישראל מגור** זצ"ל, איננה ניתנת כלל לתיאור על גבי הכתב, ביטול מוחלט הי' רבי רפאל יעקב מרגיש בפני הרבי. כששהה הרבי זצ"ל בצפת, והלך לטייל עם כמה ממקורביו וביניהם רבי רפאל יעקב, דיבר אדמו"ר זצ"ל אודות הגמ' (שבת קמד): חמרא דפרוגייתא וכו' ר' אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו וכו', ושאל: רפאל יעקב ווי איז די גמרא (-היכן נמצאת גמרא זו)? רבי רפאל יעקב לא ענה, ועשה תנועה כאינו יודע. כ"ק אדמו"ר זצ"ל הי' נראה כמקפיד קצת, ואמר: כבר דברתי עשר פעמים מהגמרא הזאת. לאחר מכן שאל א' מהמלווים את רפאל יעקב: אמנם אינך יודע היכן הגמ' הזאת. ענה לו רבי רפאל יעקב: אני זוכר את הגמ' הזו ואני יכול לחזור על תיבות אותו קטע מסופו לתחילתו ג"כ, אבל **האם דרך ארץ הוא שאענה לרבי שאני יודע**. וכעין זה סיפר ידידו, שכ"ק אדמו"ר בעל **הלב שמחה מגור** זי"ע קרא פעם לו ולרבי רפאל יעקב ודיבר עמהם באיזה ענין, ובין הדברים שאל מרן הלב שמחה זצ"ל את רפאל יעקב מה דעתו בזה ולא ענה כלום. כשיצאו מהקו"פ שאלו: הלא הרבי קורא לך ורוצה לשמוע דעתך ומדוע לא ענית, ענה רבי רפאל יעקב: רבי זעליג (שטיצבערג) לימדני **שכשנכנסים לרבי צריכים לשכוח מהכל ואין דעה עצמית ולכך לא יכולתי לענות**. (זקניך ויאמרו לך - גור

בשנת תש"ז כששבת מרן הרה"ק רבי יוחנן זיע"א **מסטאלין קארלין** בעיר תל אביב, הגיע הגה"ח רבי חיים מנדלי קאסטרעמצקי ז"ל מירושלים לשבות שם למרות זקנתו וחולשתו, ועל אף שהיה קשה לו ההליכה ברגל, אולם בהגיע זמן ליל שב"ק אחרי תפילת ערבית כשעברו הקהל לפני אדמו"ר זצוק"ל לאמירת "גוט שבת" לא נגש לומר "גוט שבת", כאשר יצא רבינו מביהב"נ פנה אליו ושאלו: ר' חיים מנדל, פארוואס זענט איר נישט צוגעקומען זאגען "גוט שבת", מיר האבען געווארט אויף אייער "גוט שבת", (למה לא באתם לומר לי גוט שבת, הרי חיכיתי לגוט שבת שלכם), ברוב ענוותנותו ענה רבי חיים מנדלי בשברון לב בלשון שאלה: **בין איך זען ווערד צו זאגען דעם רבין "גוט שבת"!** (האם אני ראוי לומר לרבי גוט שבת!) **וחסידים מספרים שבשעת מעשה ראו כל גופו רועד מפחד.** (ילקוט מאמרים - שבת קודש עמ' רפו)

רבנו [הרה"ק רבי חיים מאיר מויזניץ זי"ע] היה מספר, כי בעת שהיה הס"ק [הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע] אומר "שלום עליכם" בליל ש"ק, היה ר' מרדכי חנא עומד בצד על ספסל ומוריד דמעות. באמצע היה מגביה עיניו כרגע ומציץ בפני קדשו של הס"ק, ואמר רבנו: ער האט זיך נישט פארגינט צו געבין א קוק, נאר בגניבה האט ער געכאפט א בליק [הוא לא פירגן לעצמו לתת מבט על הרבי, רק בגניבה הוא "חטף" מבט!]. (נר ישראל ויזניץ עמ' 221)

פעם דיבר רבינו [הרה"ק רבי דוב בעריש אבד"ק טשעבין זי"ע] עם הג"ר שמואל לזנובסקי על הרבי מהוסיאטין, שאלו ר' שמואל אם הוא נוסע אליו, אמר לו רבינו: **האמן לי, לו היו כוחותי עמי הייתי נוסע אליו כל יום**, בדבריו תיאר לו באיזה הכנעה עמד אביו ה'כוכב מיעקב' [הרה"ק רבי יעקב אבד"ק רימילוב זי"ע] אצל הרבי הקודם מהוסיאטין. (שר התורה עמ' 104)

שמעתי מהשו"ב ר' נחום נח ז"ל, שהיה שו"ב בקרעמענצוג ומהמשכילים בדא"ח בטוב טעם ודעת, זה היה, כנראה, זמן קצר לאחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר מורינו הרב שמואל [מלובאוויטש] נ"ע, הוא היה בליובאוויטש, נכנס

אל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ודיבר מה שדיבר. בין השאר אמר לו הרבי ששלח איזו שאלה באמרי בינה [חיבר הרה"ק רבי דובער מלובאוויטש זי"ע] להרה"ח ר' חיים דובער ז"ל ווילענסקי שהתקשה בהבנתה (הרה"ח ר' חיים דובער היה נחשב מהמשכילים הגדולים ביותר), אך לא קיבל ממנו שום תשובה, ולכן ביקשו הרבי לברר אצלו בשמו, מדוע לא השיב לו על שאלתו. הרבי גם הוסיף ואמר כי זה בעיניו דבר פשוט ולכן אינו משיב. השו"ב, עם בואו לקרעמעצוג, לא נסע הביתה, אלא מיהר מיד לביתו של הרה"ח ר' חיים דובער, ומסר לו את כל דברי הרבי מלה במלה. הלה שמע את הדברים ולא אמר לו כלום. אח"כ אמר לו: דו... כמו שאומרים שוטה וואטער - דער רבי שיקט צו מיר שאלות איך זאל עם ענטפערען, ער וויס ניט, און איך ווייס (-) הרבי שולח אלי שאלות שאשיב לו, הוא לא יודע ואני כן יודע(?)! אח"כ גער בו שוב בכעין נזיפה ושלחו לביתו. לאחר מכן אמר השו"ב: רק אז הבנתי איזה שוטה הייתי שלא הבנתי בעצמי טיבה של שליחות זו. מכאן רואים עד כמה היו החסידים הגדולים מחשיבים ומייקרים את גדלות מוחו והבנתו של הרבי, בנוסף לרוב קדושתו - אף בהיותו עוד צעיר לימים. (ליקוטי סיפורים עמ' רנה)

הרה"ק רבי חנוך צבי לוי אבד"ק בענדין זי"ע היה מזהיר: לבטל עצמכם תמיד להצדיקים וליסע בכל פעם להרבי שליט"א, כי אין לשער גודל ענין החסידות והביטול להרבי, א"ז הרב הק' ר' הירש טמשוור זצ"ל, שהי' בעצמו אדם גדול, ואין לצייר גודל הביטול שלו שהי' לו להרבי, כאשר חסידים מספרים. (יכהן פאר - צוואה אות י')

איתא באגרת ר' שלמה שלומיל [בן דודו של ר' חיים ויטאל, וקנה חכמה מתלמידיו ותלמידי האר"י הקדוש. האגרת השלישית]: הרב הגדול מהרח"ו, טרם ביאתו של האר"י ז"ל לארץ הצבי, טרח ויגע מהרח"ו נר"ו טרחה גדולה עד מאד לעשות פרוש על הזוהר, ואזן וחקר ותקן משלים הרבה על פי דרך הקדמות מהרמ"ק [ר' משה קורדובירן] ז"ל. וכאשר ראה הקב"ה את לבבו הנאמן עם אלוקיו, וחשקו הגדול אשר חשקה נפשו להבין סתרי תורה, מיד נגלה עליו ברוח הקודש על איש אלוקים האר"י ז"ל, שכבר הגיע סמוך לעת

השבת פקדון רוחו אל האלוקים אשר נתנה לו, וצוהו שיעלה ממצרים לארץ ישראל, ימסור כל חכמתו לתלמיד חכם אחד ששמו כמוהר"ר חיים יצ"ו, כי הוא ימלא מקומו להחיות שארית בארץ. מיד הכין לדרך פעמיו, ובא לארץ הקדושה הוא ואשתו ובניו וכל אשר לו. והיה יושב ששה חדשים מצפה וממתין אימתי יבוא מהר"ח אצלו ויבקש ממנו שיכניסוהו בחדרי החכמה, כי לא רצה האר"י לרדוף אחריו, לקיים "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ" (שיה"ש ב, ז), וכדין תהיה חביבה עליו, מה שאין כן להיפך.

והרב מהר"ח לא החשיב אותו שהוא צריך ללמוד ממנו, ואדרבא הוא חשב שהוא יותר חכם בחכמת הקבלה ממנו. עד שלאחר זמן הששה חדשים עלה בדעתו לילך אל האר"י ז"ל ולתהות בקנקנו איך יפרש מאמר אחד שכבר היה מפורש אצלו, ותיכף כשבא, אמר האר"י ז"ל זה לא בא כי אם לתהות בקנקני. כיון ששאל אותו מהר"ח נר"ו מאמר אחד, מיד התחיל כמהר"ר יצחק אשכנזי [האר"י] ע"ה לומר בתוכו סודות נפלאים שרמזם הר"י שמעון בר יוחאי בתוכו, אשר לא שמעתן אוזן אדם מעולם. וכיון ששמע כמהר"ר חיים אותן הרזים העליונים, כמעט יצאה נפשו בדברו אתו. אחר כך שאל אותו במאמר אחר, והאר"י ז"ל פתח לו פתחים של אורה, עד שדמה עצמו מהר"ח לפני האר"י כשועל, וכלא חשיבי דמי. אחר כך התחיל לשאול אותו מאמר אחר, השיב האר"י ז"ל עד כאן תחום שבת, ותו לא, אינך ראוי לגלות לך יותר מזה. מיד יצא מלפניו בפחי נפש, ונכנס בביתו ופשט את בגדיו, ולבש שק, והשליך את עצמו מלא קומתו בתוך האפר, והיה מאפר את עצמו באפר, וצעק ובכה בכיה גדולה עד מאד, וביקש רחמים מלפני הקב"ה שיתנהו לחן ולחסד בעיני האר"י ז"ל, שימסור לו סתרי תורה, ולן בתענית ושק, ולמחר בא אל האר"י ז"ל, ונפל על פניו, ונשק לו ידיו ורגליו, והתחיל לבכות לפניו ולהתחנן, ואמר לו, למען השם אלקי ישראל נא אל תשיבני ריקם, ואל תעזבני ואל תרחיקני ממך. אמר לו האר"י ז"ל האפר של אתמול שאפרת בה הועילה לך, ועל מנת כן נתכונתי אתמול שלא לגלות לך עוד, מכאן ואילך אל תפחד כי אני אלמדך הכל בעזרת ה'. וגילה לו מה שנאמר לו במצרים. ומאותו יום והלאה לא מש מתוך האוהל, והיה מוסר לו סתרי תורה שנה תמימה, והיה כותב כל מה ששמע מרבו.

"נבול תבול גם אתה גם העם וגו' עתה שמע בקולי איעצך וגו' ואתה תחזה" (שמות יח, יח-כא). פ"א שאל איש א' עצת הרה"ק רבי משה צבי מסאווראן ז"ל, והשיב לו דעתו. ועמד בשעת מעשה עשיר א', ואמר לו שאם יעשה כך, יהיה יותר טוב. אמר לו הרה"ק מסאווראן ז"ל דצריך להבין מה שאמר יתרו למשה רבינו ע"ה "נבול תבול גו' ואתה תחזה וגו'", והקב"ה הסכים על ידו, והוא פלא, שמשרע"ה יצטרך לעצתו של יתרו, ואם הי' צריך לו, למה שילח אותו אח"כ דכתיב "וישלח משה חותנו" (שם שם כז). רק דהאמת הוא דמשרע"ה לא הי' צריך לעצתו של יתרו, והי' יכול לשפוט את כל העם לבדו, רק כשאמר לו יתרו "נבול תבול", באלו הדברים המשיך המוח שלו מעט, ואז באמת לא הי' ביכלתו לשפוט את העם לבדו, ולכך הסכים הש"י על ידו, והי' מוכרח לעשות כן, אבל על כן "וישלח משה את חותנו", כי לא רצה אותו ליועץ. ואמר הרה"ק מסאווראן ז"ל לאותו עשיר שנכנס בדבריו: פארט גיזינטערהייט [-סעו לשלום]. (אור הגנוז יתרו)

אחר פטירת הרב רבי משה [מקאברין] הי' הרב רבי יהושע [מסאסנאוויץ ואוסטראווע] ז"ל נוסע להרה"צ רבי יצחק ז"ל מנעסכיז, פ"א הי' שם על ש"ק וגם הרב ר' שמואל שיניווער [בעמח"ס רמתים צופים] הי' שם בשבת הזה, וסיפר הה"צ ר' יצחק אל הרב ר' שמואל כי יש לנו אורח הגון על ש"ק הוא הצדיק ר"י מסאסנאוויץ, וגם שאל אותו אם הוא מכיר אותו, ויען הר"ש: הלא אביו ר' שלמה לייב [מלענטשנע] ז"ל הי' רבו מובהק ורוב חכמתו ממנו, וכי עד כעת נעלם מכם שם כבוד אביו של הצדיק מסאסנאוויץ. (כי באותו הפעם הי' הרב ר"י בפעם התשיעי בנעסכיז), ויאמר לו ר' יצחק ז"ל: כי אמנם שאלתי אותו כמה פעמים מי הי' אביו וראיתי כי הוא מכחד תחת לשונו שם אביו לכן דנתי בלבי אולי הי' אביו מפחותי הערך, ואח"כ שאל הרב ר' שמואל שיניווער את הצדיק רבי יהושע: וכי לא לכבוד הי' לכם לספר להרב מי הי' אביכם, ויען לו הצדיק רבי יהושע: כי כן מקובל מזקני וצדיקי הדור כי בעת אשר יסע איש לצדיק הדור יניח את יחושו בביתו (נפלאות הצדיקים עמ' 30,

רבותינו מאורי הגולה עמ' קפא)

על החרדה ויראת הרוממות שאפפה את הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד מפני אחיו מרן האמרי אמת זי"ע, יכלו להעיד כל באי חצר הקודש בגור. רבי משה בצלאל הי"ד נכנס אל אחיו הקדוש במשך עשרות שנים כמעט מדי יום ביומו, אולם אף על פי כן בכל פעם מחדש לפני שנכנס אל הקודש פנימה עמד והחליק שערות זקנו ופיאותיו, חגר מחדש את אבנטו, והתמלא רעדה בכל איבריו, והיה מתקרב אל הדלת באימה ונסוג בו ופוסע לאחוריו, וניגש שנית אחרי הכנה רבתי, ושוב נסוג בו, וחוזר חלילה, וכן עוד כמה וכמה פעמים, הכל מרוב חרדת קודש ומורא אחיו עליו כמורא שמים.

ואכן, שימש הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד דוגמא חיה להתקשרות מופלאה אל ה"רבי", כי הנה איש גדול וקדוש כמוהו הגיע לשיאי השיאים בהתבטלות והכנעה מפני אחיו זי"ע הגדול ממנו בכשנתיים בלבד.

גם הצורה בה ישב אצל ה"שולחן הטהור" של אחיו מרן האמרי אמת זי"ע במורא וברתת, תורה שלימה היתה. פעם הבחין באחד מנכדיו שישב פעם ראשונה ליד ה"שולחן הטהור", אחרי נישואיו, והניח ידיו על גבי השולחן, קרא לו תיכף ומיד לאחר מכן והוכיחו גמרצות: איה מוראך? זה לי יותר משלושים שנה יושב בשולחן, ואף פעם לא הרהבתי לשים ידי על השולחן, ואתה... (ראש גולת אריאל, ח"א עמ' קצא-קצב ובהערה שם)

לפנינו מכתב הנוגע לביטולו המוחלט (של הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד) לדעת אחיו מרן האמרי אמת זי"ע:

יום ג' שמיני, לודז', תרצ"ב

... קבלתי מכתבך... ואמת הדבר כי יש דברים שאין מובנים לי, אבל הנני מבטל דעתי ושכלי לדעת כ"ק אחי מרן שליט"א (-מרן האמרי אמת זי"ע) שדעתו גבוהה ורחבה באלף מדרגות למעלה מדעתינו, והוא איש האמת שאין לו שום נגיעה, לכן גם עליך אהובי לעשות כן, כי זה הוא ענין אמונה - להאמין הגם שדומה שאינו כן, ובזכות האמונה זוכין לראות ולהבין שכן הוא. וברור אצלי כאשר תקיים דבריו... אחר כך יערב ויבושם לך... (שם ושארית דף פז)

כתב הרה"ג מוהר"ר שאול בראך אבד"ק קאשוי זצ"ל: וזה כשלושים שנה שאלתי את הגאון בעל **דרכי תשובה** זצ"ל היות שהקדוש מו"ה **צבי מזידיטשוב** זצ"ל כותב בספרו סור מרע ועשה טוב [הובא למעלה], ולכן אני שואל, איש הנזהר תמיד להתפלל בזמן הקבוע בשו"ע, כשנוסע לצדיק אשר אינו מתפלל בזמן זה, ויש שם ביהמ"ד שמתפללין בזמנו, אם נכון להתפלל שם, ואחר תפילת שחרית ילך לביהמ"ד שבו מתפלל הצדיק, ובעת התפילה והוא מעוטף בטלית יאמר שירות ותשבחות. והשיב לי וזלה"ק: פשוט שכוונת הרב הוא, שלא יתנהג התלמיד בביתו להתפלל בזמן שמתפלל רבו, **אבל בבואו להסתופף בצל הצדיק לקבל שפע קודש טובת הנפש, צריך להתפלל עם הרב הדומה למלאך ה' צבקות, שם בביתו נאווה קודש לא ידקדקו לשנות נגדו, ובהיותי בצאנז הרבה פעמים בכמה שנים עם כ"ק מרן א"א הגה"ק [רבי שלמה ממונקאטש] זצלה"ה זי"ע אף שמרן בעל **דברי חיים** זי"ע הי' מתפלל לעת זקנתו בזמן מאוחר וכו', אעפ"כ תודה לקל ית"ש התפללנו עמו ועליו נסמכנו וח"ו לשנות שם להתפלל בפנ"ע וכיוצא, וכן כל צדיקי הדור וגדולי עולם ז"ל שהי' סרים למשמעתו ומשכימים לפתחו מכל המדינות, התפללו עמו, הגם שבביתם נזהרו מהם הרבה בזמן וכו', וכוונת הסור מרע ועשה טוב רק כמו שכתבתי, עכזה"ק. (מכתב למשמרת קונטרס ג' - תשס"ב אות ו, גבעת שאול עקב אות רעד)**

סיפר **כ"ק אדמו"ר מבאיאן שליט"א**: מ'דערציילט אז ר' דודיא איז אמאל געקומען אין קלויז אריין אין באיאן און ער האט געזאגט אז ער וויל שטעלן תיקון, האט מען איהם געפרעגט: פארוואס, האם ער געזאגט: ער דארף האבן א תיקון אויף דעם וואס ער איז געווען א מהרהר אחר רבו, האט מען זיך געווינדערט ווי קען זיין אז ר' דודיא זאל זיין א מהרהר אחר רבו, האט ער דערציילט: אז ער איז געווען אין צימער ביים רבין און ער האט געזען ווי דער רבי האט געגעבען א דריי מיט די פיאות, האט ער געטראכט ביי זיך אז מסתמא דער רבי האט אינזינען יעצט די כוונה וואס ס'שטייט אין זוה"ק, ער האט זיך גלייך געכאפט וואס האט ער צו טראכטען און צושטעלן וואס דער רבי האט אינזינען, הייסט ער א מהרהר אחר רבו, און דערפאר שטעלט ער תיקון [-ומסופר שר' דודיא נתן פעם "תיקון" ושאלוהו לפשר הדבר, ויאמר שזה "תיקון" על שהרהר אחר רבו, וסיפר שכשהיה אצל הרבי, והרבי עשה

תנועה מסויימת ור' דודיא חשב בלבו שבזה כיוון הרבי לענין ולכוונה הזאת, ונמלך בדעתו מה זאת אשר חושב בנפשו שהשיג את כוונת רבו ומבין את מעשיו וה"ז בכלל המהרהר אחר רבו, וע"ז נתן תיקון לכפרה]. (ליקוט בענייני תורה ותפילה ועבודה פר' צו תשס"ח)

בליל שבת חנוכה תשמ"ב ניהל הלב שמחה זצ"ל שולחן לכבוד השלום זכר של נכדו מורינו הרב שלמה צבי שליט"א (בן כ"ק אדמו"ר שליט"א מגור). בגמר הטיש התחיל הציבור לשיר ולרקוד, ברגע הראשון הלב שמחה זצ"ל נעמד במקומו ולא הצטרף לריקוד, רק כעבור המתנה קצרה, גם הוא התחיל לרקוד. אותו עת עמדתי בבית המדרש ע"י החסיד הישיש רבי משה יוסל חרש ז"ל ולפנינו שני אברכים צעירים, וכאשר הרבי זצ"ל הצטרף לריקוד הם התבטאו כאילו הציבור הצליח "לשכנע" את הרבי זצ"ל לרקוד. הדבר יצא מפיהם, בפני ר' משה יוסל ז"ל התכרכמו וכולו נזעף. לשאלתי על מה ראה ככה, הוא ענה לי שאין הוא מסוגל לסבול את הרדידות הזו של אנשים שמנסים להבין את פשר ההתנהגות של הצדיק, כאשר אין לנו שום מושג למה לפני כן הוא לא רצה לרקוד, ולמה אח"כ הוא כן רקד, ואיך אנשים קרוצי חומר מנסים להגיד הסברים על דברים שהם בהרבה לעבר מהשגתנו. (עדות העורך)

החסיד ר' זעליג שטיצברג ז"ל אמר פעם לנכדו, אדם צריך להכנס לרבי, בלי אייגענע רצונות [בלי רצונות עצמיים] לגמרי, הרבי הרי יודע מחשבות כמו דיבור, הוא אינו צריך שתדבר כדי שידע מה רצונך, לכן אם אדם יכנס עם רצון כלשהו, כמוהו כאומר רבי זה רצוני – וכי למה שיאמר לו הרבי אחרת ממה שהוא עצמו רוצה, פעמים יש באמת שהרבי יאמר לו אחרת אבל לא תמיד, לכן צריך אדם אויס רייניקען דעם קאפ אינגאנצען [לנקות את הראש לגמרי] קודם שנכנס לרבי, לבטל כל רצונו, לגמרי בלי נגיעות, כן רוצה ולא רוצה, הכל לבטל, זיין א ריינע כלי, נאר א כלי מקבל צו זיין [להיות כלי נקי, להיות כלי שרק מוכן לקבל] בלי לרצות שום דבר, אזוי נאך קען מען אריין גיין צום רעבי'ן [כך בצורה כזו יכולים ליכנס לרבי]

הגה"ח ר' בן ציון אוסטרובה ז"ל, אשר עוד נסע לשרף מקאצק והאריך ימים עד התקופה של הנהגת האמרי אמת זצ"ל, ישב פעם בסעודה עם חסידים וכאשר הכניסו סוג מסוים של דג מלוח (הערינג) אשר ריחו היה קשה לסבול, אכל ממנו שוב ושוב, שלא כהרגלו. כאשר נשאל אודות כך, האם אמנם חביב עליו הערינג זה, הפטיר בהאי לישנא: האמינו לי, שכאשר הביאו על השולחן הערינג זה לא יכולתי לסבול את ריחו הלא נעים – אבל אזני קלטו שמישהוא אומר לחברו אשר סוג הערינג זה עולה על שולחן מלכים אצל האמרי אמת זצ"ל...!

צא ולמד דרגת הביטול של גאון וחסיד זה, כאשר רק שמע שדבר מסוים מקובל אצל רבו, השתנו אצלו החושים ומה שהיה מאוס עליו נהפך בין רגע לחביב! (מפי המחנך הדגול רבי גודל אייזנר ז"ל)

הרה"ח מאיר אביש ברנסדורפר ז"ל היה הש"ץ העובר לפני התיבה בחצרו של הדברי חיים מצאנז זצ"ל. פעם כאשר נולד לו בת, נכנס אצל רבו לשאול איזה שם לתת לבתו הנולדה. הדברי חיים זצ"ל היה אז עוסק בלימודו, וכאשר נשאל המשיך בלימודו ואמר בקול: תנו...

ר' מאיר אביש יצא מהחדר וכאשר שב אל ביתו הודיע לבני ביתו שהרבי אמר לתת שם "תנו", כי מרוב ביטולו לרבו הסיק שזו התשובה לשאלתו אודות השם. לעומתו טענה אשתו שאין זה תשובה לשאלתו, רק שהרבי לא רצה לענות כדי לא להפסיק מלימודו, והיות והחסיד לא הסכים לשנות מ"התשובה" שהוא קיבל, נסעה היא בעצמה לדברי חיים זצ"ל, לשאול את דעתו האם אכן היתה זו כוונתו.

הדברי חיים זצ"ל התפעל מהאמונה פשוטה של ר' מאיר אביש, וכך אמר לה: אכן לא זה היתה כוונתי ואין אתם מוכרחים לקרוא לנולדה בשם זה, אבל זאת אומר לכם, שאם תקראו לה בשם זה, אני מברך אותה באריכות ימים ושלא יחסר לה כלום כל ימיה!

הבת הזו אכן נקרא שמה בישראל "תנו", והיא האריכה ימים ושרדה את

מלחמת העולם הראשונה, וגם בזמנים הקשים ביותר, בימי המלחמה, לא סבלה משום מחסור. עד היום ישנם צאצאים במשפחה שנושאים את שמה. (צאצאי משפחת ברנסדורפר, משפחות טשערסקי-ליברמן)

החסיד רבי רפאל יעקב כהנא-שפירא ז"ל ביקש פעם לשנות את מקום מגוריו ואחר חיפושים רבים מצא את מבוקשו, דירה שמתאימה מאד למה שהוא רצה, ובמחיר מיוחד מאד. הוא התכונן כבר לסיים את העסקה, אלא שבדיוק באותו יום ניגש אליו יהודי מחסידי גור ואמר לו שהוא מעונין לקנות דירה מסוימת וכאשר שאל על כך בקודש פנימה אצל **הבית ישראל** זצ"ל, נאמר לו שיתיעץ על כך עם רפאל יעקב כהנא-שפירא (היות והיה "מבין", הרבה פעמים נשלחו אליו אנשים לשאול את דעתו בענייני נדל"ן ועוד). כאשר ר' רפאל יעקב ז"ל הבין שהשאלה היא אודות אותה דירה שהוא בעצמו התכונן לרכוש, מיד החליט ר' רפאל יעקב ז"ל שהיות **והרבי שולח אליו מישוא לשאול על דירה זו**, הרי הוא מבטל מכל וכל את רצונו, ומשך ידו לחלוטין מדירה זו! (מפי בניו שיחי')

פעם כאשר ישב רבינו [הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע] בעת שנפרדו ממנו העולם ממחרת חג השבועות, עבר לפניו איש א', אמר לו רבינו: ראה נא כל אחד מן האנשים העומדים כאן יהיה מוכן לשלם לי הון רב אם אבטיח לו שבקשתו תתמלא, ואני לא מבטיח לכל אחד, והנה לך אני מבטיח רפואה שלימה, אך אתה לא מאמין לי. האיש הופתע מדבריו של רבינו, וענה: בודאי שאני מאמין לדברי רבינו, הקשה עליו רבינו: הרי מעשיך מוכיחים שאינך מאמין בי, **כיון שאחרי שנפרדת ממני בפעם האחרונה לאחר שהבטחתי לך רפואה שלימה, בכל זאת נסעת לאדמורי"ם אחרים.** (תולדות הישמח ישראל ח"א עמ' רח).

פעם, בהיותו בשבת אצל הרבי בירושלים, ניגש לרבי גודל (אייזנר ז"ל) אחד מתלמידיו שנהיה חתן בימים שלפני שבת – לומר לו 'גוט שבת', ור"ג לא זכר שמגיע לו 'מזל טוב'. כאשר העירוהו על כך לאחר מכן, התנצל והוסיף: "בירושלים הרי אין המחשבה פנויה – או שעומדים אחר נטילת שלום מן הרבי [שלום נעמען] או קודם ברכת פרידה [גיזעגענען]..."

סיפר כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א פעם שבת בעיר סקווירא הגה"ח ר' אלטר קאנסטאנטינער ז"ל (שהי' כידוע גאון הגאונים וכל התורה כולה היתה שגורה בפיו ורבים מגדולי אוקריינא הי' תלמידיו), ובליל שבת בא לעריכת השלחן של הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זצוק"ל, והחסיד ר' אלטר שהי' בעל השגה, כשהסתכל בשעת הקידוש בצורת קדשו של רבי איציק'ל נתפעל מאד מזיו הדרת קדשו, אמנם ר' אלטר שהוא כשלעצמו הי' מקושר להרה"ק רבי יעקב יוסף מאוסטראה זצוק"ל, חשש שאם ישאר אצל השלחן יבוא ח"ו להרהר כלשהו על רבו הקדוש, שלא ראה אצלו בחינה זו, קפץ תיכף מהחלון הסמוך, כדי שלא יבוא ח"ו להרהר אחר רבו, שהוא כמהרהר אחר השכינה (מבואו ועד צאתו עמ' קפח).

החסיד רבי גודל אייזנר ז"ל אמר שמה שמקובל אצל רבים מהחסידים עוד מקדמת דנא – שחסידים של רבי אחד אינם הולכים לרבי אחר, זאת מחשש שמא יראו דבר או מנהג שאינם רגילים בו – ועלולים לבוא ח"ו לידי הרהור על צדיק.

הצמח צדיק [מוויזניץ] זי"ע כאשר עמד לנסוע לחתונת נכדו הגה"צ ר' משה משאץ זצ"ל, שלח מברק להרה"ח רבי יודל עביר שהוא זקוק לכסף להוצאות החתונה. הביא לו רי"ע שלשת אלפים ראניש משלו ושש מאות מאת חסיד אחר (היה זה סכום עצום). כעבור זמן, באחת הפגישות הראה הרה"ק **מוהר"י מבלעזא** זצ"ל לאדמו"ר הקדוש הצמח צדיק זי"ע על אחד מחסידיו, כי נתן לו סכום רב של כסף וביקש תמורתו הבטחה בכתב שיזכה לעולם הבא, הפטיר הצ"צ: **יודל עבר שלי כבר נתן לי יותר ולא ביקש הבטחה כזו, לא מבעיא בכתב אלא אף לא בעל פה.** (קדוש ישראל עמ' תקכא).

הח"י הרי"ם היה משבח פ"א את החסידים הראשונים, וסיפר כי פ"א היה חסיד א' חולה בנעשכ"ז, והזכירו לפניו ואח"כ מת החסיד, ואמרו החסידים אל לבם, אם יזכירו לפני הרבי כי מת יצווה לקבורו, על כן ילכו אליו ויצעקו כי סכנת נפשות הוא ומסוכן, וכן עשו, והלכו אל הרבי ברעש, והשיב להם: מה תרצו הלא יוטב לו, וכן היה, כי חי ונרפא. ואמר הח"י הרי"ם, מזה נוכל לראות האמונה שהיה לחסידים הראשונים, **אף שראו שהוא כבר מת, האמינו ברבם והזכירו לפניו**, כי חשבו שיש עוד תקוה ויוכל להחיות מתים. (שיח שרפי קודש, חסידות אות מה).

לכ"ק מוהר"י מבעלזא ז"ל סיפרו פעם מצדיקים שאמרו, שמי שאוכל שיריים שלהם לא ימות בלי תשובה. אמר מרן ז"ל: גם אבי הק' אמר כדברים האלה, שמי שיזדווח על מפתן ביתו לא ימות בלי תשובה, אבל אני מכיר כאלה שהיו מבאי ביתו, ומעולם לא דרכו על מפתן ביתו (איך קען אסאך שטיבעל מענטשן, און זיי האבין קיינמאל נישט איבער געטראטן דעהם טאטינס שוועל). (ספר החסידות מתורת בעלז עמ' רכה).

פרק ח'

העבודה הנסתרת של הצדיק

בו יבואר שהצדיקים מסתירים את עצמם
וזה מקשה להבחין מי צדיק באמת ומה
הם הסימנים של צדיק אמת.

העבודה הנסתרת של הצדיק

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" (דניאל יב, ג). מה כוכבים רמים ומנוטלים על כל באי העולם, כך צדיקים רמים ומנוטלים על כל באי העולם, ומה כוכבים רואים אורם מסוף העולם ועד סופו, כך צדיקים רואים אורם מסוף העולם ועד סופו, מה כוכבים פעמים נגלים פעמים נכסים, כך הצדיקים פעמים נגלים פעמים נכסים, ומה כוכבים כתות כתות שאין להם מניין, כך צדיקים כתות כתות שאין להם מניין. (ספרי עקב מ"ז)

ענף א: יושב בסתר עליון

יש צדיקים שעבודתם נראית לעינים וישנם שעבודתם נסתרת מעין כל ראה ראינו אשר בכל הדורות היו דרכים שונות לכל אחד מהצדיקים, אשר כל אחד אחז דרכו בעבודת ה'. כפי שמצינו כבר אצל האבות הקדושים שאברהם אבינו היה מידתו אהבה, ואילו יצחק אבינו מידתו יראה, כך כל צדיק וצדיק עבד את בוראו והשפיע על דורו באופן שונה, וכולם לפינה אחת פונים אל מול פני המנורה כרצון הבורא יתברך.

היו צדיקים שהיו מופלגים בתורה ותורתם מכרזת עליהם, כאלו שהקימו עבודתם על עמוד התפילה, ואלו אחרים שדבקו במידת החסד להרבות צדקה לכל דכפין, וכן כיוצא בזה. וישנם צדיקים שהסתירו לגמרי את עבודתם מעיני הבריות עד שלא היה ניכר עליהם שום גדלות. וזה שהם מוחזקים בדורם כצדיק הוא רק חסד ה' כדי שיוכלו לקבל מהם, וכפירוש היהודי הקדוש מפשיסחא ז"ל על הפסוק (תהילים כה, יד) "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", היינו

שאצל היראים האמיתיים הקב"ה הוא סוד להם, פירוש שעבודתם מוצנע מאד ואינו ניכר לבני אדם, רק שזאת החסד והברית של הקב"ה להודיעם ולפרסמם לבני אדם שנדע מהם.

גם בזמן התנאים היו כאלו שגדלותם בתורה לא התפרסמה

לא רק בדורות המאוחרים, אלא גם בזמן התנאים והאמוראים מצינו שהיו חכמים שהפליגו חז"ל בגודל צדקתם וקדושתם ולא הזכירו את גדלותם בתורה. ובהקדמת ספר עשר אורות מביא בשם הרה"ק ר' יודא צבי מראזלא זצ"ל שנשאל מהגה"ק מהר"ם א"ש זצ"ל מדוע אין אנו מוצאים חידושי תורה בחריפות ובאסוקי שמעתתא מהבעש"ט. והשיב לו, הנה בש"ס ומדרשים לא ימצאו אותות ומופתים ונפלאות משום תנא כמו שנמצא מרבי חנינא בן דוסא ומרבי פנחס בן יאיר. ועם כל זה בכל הש"ס בבלי וירושלמי לא נמצא דבר הלכה אחד מרחב"ד ורפב"י, ובמקומות במשנה ובגמרא שנזכר בשמם, הוא רק בענין חסידות ודברי מוסר, ובכל זה אין כל ספק שהיו תנאים קדושים וגאונים עצומים.

ובספר דברי תורה (ח"ה אות ע"ה) להגה"ק ממונקאטש זצ"ל כתב דא"י בגמרא (תענית כג.) בחוני המעגל דניים שבעים שנים, וכאשר קם משינתו בא לבי מדרשא, שמעינהו לרבנן דקאמרי נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל, דכי הוי עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרך להו כו'. ויש לדקדק בזה דהא לא מצינו שיהי' כח לימוד החריפות בחוני המעגל יותר מכל התנאים בדורו, ואדרבא הוא רק משובח ומיוחד בחסידותו לבד, ואשר נענה בתפילתו ובמופתיו אשר נענה. ותירץ שם דעל כרחק בודאי נראה כאשר שמענו וראינו ואבותינו הקדושים סיפרו לנו מצדיקים וקדושים תלמידי הבעש"ט הקדוש זי"ע ושלאחריהם, אשר לא היו בטבעם חריפים ומעיינים כל כך בהלכה, עם כל זה כאשר למדו והשיבו לעת הצורך בדבר הקשה, ולמדו ביארו בפשיטות הגמרא, וממילא רווחא שמעתתא וסרו כל הקושיות, כי כיוונו אל האמת בתורה לשמה, ותהי לפלא.

הגדלות בתורה אינה אלא דבר קטן בסולם המדרגות של הצדיק

ובשו"ת מראה יחזקאל (סימן ק"ד) השיב לשואל שראוהו מסתופף בצל הרה"ק ר' מגדל מרימנוב זצ"ל, וכתב לו שאם רבו יתרץ להם קושיותיהם אזי יהא נחשב אצלם לגדול וז"ל: מה שכתב שרבינו יתרץ לו אותן הקושיות, ואז ידע שאין חכם וקדוש כמוהו כו'. וכי מי שיודע לפלפל ולתרץ קושיותיו קדוש יאמר לו, מה זה לפני איש אלוקים כמוהו, כבר אמרו חכמים (סוכה כח.) דבר גדול מעשה המרכבה, דבר קטן הויות דאביי ורבא. וחד ממשמשי קמי דמר יתרץ לו כל ספיקותיו בלימוד הנגלה, שהוא בעיניהם כקליפת השום נגד השכל הנעלם אור צח ומצוחצח הנסתר בפנימיות התורה, אשר לא יושג רק ליחידי סגולה העומדים על אדון כל הארץ, והם כללות בחינת ראשי אלפי ישראל המה, ותנח עליהם רוח חכמה ודעת להשפיע לזולתם וכו'. והעיקר הוא יראתו קודמת לחכמתו וכו'.

סוף דבר, נהרא נהרא ופשטיה, כל צדיק ודרכו המיוחדת לו, אם כאלו שבחרו להראות כוחם בתורה והתפרסמו כגאונים מופלגים, אחרים גילו רוח הקודש ועשו מופתים שלא כדרך הטבע כדי לפרסם שיש אלוקים בישראל, ולעומתם הרבה מהם בחרו בפלך השתיקה וההסתרה, והחביאו את רוחב ידיעתם ובקיאותם בתורה. חלקם שנתגלה זאת רק באקראי, וחלקם שהצליחו להעלים לחלוטין כל ימיהם את דרגתם בתורה, רק מתוך מפעלם המקודש ושגב מעשיהם ניתן לשער גם את גודל אחיזתם בתורה הקדושה, כפי שאמר הגה"צ רבי שמעון מזעליכוב, הובא בספר מנהרי אש (עמוד רל"ח) על אלו שתמהו על הרבי רבי זושא זצ"ל שלא היה ידוע כגדול בתורה, על זה אמר: אי אפשר להגיע אל שליש גדולתו של הר"ר זושא אם לא יהי' נזכר ונחקק במוחו כל התורה כולה, ואיך אפשר להיות בקומה החמישית מבלי להיות מקודם בקומה השלישית!

גם הצדיקים שהתפרסמו כגדולים בתורה או כבעלי רוח הקודש, אין זה אלא ביסוי חיצוני לגדלות הפנימית שלהם

יתירה מכך, גם הצדיקים שהיו מפורסמים כגדולים בתורה או בעבודה אחרת, אין זה אלא כלבוש חיצוני של הצדיק, ואילו הנקודה הפנימית והכח האמיתי שלהם מוסתר מעיני כל חי.

וכך אמר החידושי הרי"ם ז"ל בתחילת הנהגתו (מובא בספר מאיר עיני הגולה, אות תקעא) וזה לשונו:

תדעו כי עיקר הנקודה של הצדיק היא במקום נסתר עין לא ראתה וצריך שמירה לאותה הנקודה שלא תשלוט בה עין, כל הצדיקים הי' להם לבוש שהתלבשו בו להיות כסות עינים שיסתכלו בזה וממילא לא יסתכלו בהפנימיות שלו. וכן לכל עובד ה' אמיתי צריך להיות מכסה שלא יוכלו להביט בהעיקר כי עין יכול באמת להזיק, הרבי מלובלין הי' לבוש שלו המופתים והרוח הקודש, היהודי הק' הי' לבושו הלמדן, כי הפלפולים שאמר בתורה כיסו הפנימיות שלו, והרבי ר' בונים ז"ל הי' החכמה מכסה שלו, ודוד המלך ע"ה ביקש ג"כ מהשי"ת שיתן לו איזה לבוש ומכסה נגד שונאים, שלא יוכלו להסתכל בפנימיותו, ואמר ע"ז "תערוך לפני שלחן נגד צוררי" (תהילים כג, ה) שהעשירות יהי' הלבוש שלו, וסיים ע"ז זהו עצה ישרה להתלבש בעשירות ויצאו עיניהם ע"י הקנאה (לאז זיי די אויגען ארויס פאר קנאה) עכל"ק, ותיכף איזה ימים אח"ז הרויח רבינו זצ"ל סכומי כסף גדולים ונעשה עשיר.

וכן מסופר (הובא בספר אמונת משה, י"ד שבט אות יא) שהרה"ק רבי נח מלעכוויטש זצוק"ל שאל פעם את אביו הרה"ק רבי מרדכי זצוק"ל, כי העולם אומרים שהל"ו צדיקים הם נסתרים, וא"כ נמצא שהצדיקים המפורסמים אינם צדיקים, שהרי אינם נסתרים. והשיב לו אביו הקדוש בזה"ל: א שיינער תכלית וואלט געוועהן אז די צדיקי הדור זאלען זיין בנסתר אזוי ווי בנגלה (-איזה תכלית נאה היה זה, אילו היו צדיקי הדור בסתר כפי מה שהם בגלוי), כי בודאי אף הצדיקים המפורסמים, עדיין רב הנסתר על הגלוי, לאין שיעור וערך, ואף שהם מפורסמים הינם עדיין גם בגדר נסתרים.

כללו של דבר, הפנימיות של הצדיק היא נעלמה מעיני כל חי, כפי שכתב רבי אלעזר מליזענסק ז"ל בשם אביו הנועם אלימלך זי"ע, (במכתב שהודפס בסוף ספר נועם אלימלך) בזה הלשון:

אהובי אחי, אילו הייתי רוצה לכתוב כל מה שאדוני אבי מורי ורבי נ"י אומר על הצדיקים אלו, קצרה היריעה מהכיל, שכך אמר: מה שאתה רואה אותם הצדיקים עובדין שלהם בנגלה הוא כטיפה מן הים נגד הפנימיות שלהם.

בראי החסידות

השפעת הצדיק מכח השכינה שהוא דבוק בה ולכן אינה מוגבלת לדיבורים או מעשים

כבר נתבאר שמעלת הצדיק היא מצד דביקותו התמידית בה' עד שנהפך הוא עצמו למעון השכינה, כמאמר רבי שמעון בר יוחאי (מדרש בראשית פ"ו 1) **בכל מקום שהצדיקים הולכים השכינה הולכת אצלם** (עיין לעיל פרק ד). לכן כח ההשפעה שלהם נובע מקדושתם והשראת השכינה הנמצאים אצלם. כח זה אינו מוגבל למעשים או דיבורים, כי הוא כח שמימי שאינו דומה כלל לכללי ההשפעה המוכרים לבני אנוש, שמצריכים פעולות שונות כדי לשכנע, להלהיב או לרומם את הזולת.

לכן בכח הצדיק להשפיע על בני דורו לא רק בהשמעת דברי תורה או תוכחת מוסר, אלא גם במילים ספורות, אפילו במילי דעלמא, וגם בלי מילים כלל אלא בהבטה בעלמא או כאשר מסתכלים עליהם, עצם המצאותם במחיצתו כבר מכניסה קדושה בסובבים אותו ולא רק אלא אפילו כאשר הם נמצאים בריחוק מקום ביכולתם להשפיע ע"י מחשבתם בלבד. וכבר מוזכר ענין זה בדברי הרמב"ן (אגרת הקודש פרק ה') וז"ל: **בהיות החסידים הקדושים מדביקים מחשבתם בעליונים, כל דבר שמחשבין עליו באותה שעה היה מתקיים אם טוב ואם רע. עכ"ל.**

דרגות שונות בכח ההשפעה של הצדיק

בספר **תולדות אדם** (פרשת דברים) מהר"ק רבי יהושע מאוסטראווע זי"ע מאריך לבאר דרגות שונות בכח ההשפעה של הצדיק, וזה לשונו:

כל צדיק וצדיק יש לו הנהגה מיוחדת שבזה מראה כל כחו וגבורתו להמקורבים אליו להשיבם אליו ית"ש. יש מי שהוא בעל מעשה גדול, שע"י מעשיו הטהורים למדין הימנו כל ישראל, שע"י שלא נח ושקט כרגע מהעבדות שלו בכוחות נוראים, הם חוזרים בתשובה ולבם נשבר בקרבם בראותם מעשיו הקדושים, ויש שהם בבחי' למעלה מזו, שע"י דבוריו המלאים יראת ה' ובחן שפתיו יעורר רוח חדשה בקרב לבות בני", ודבריו היוצאים מקרב לבו הם כמדקרות חרב להפריד מעליהם כח היצר ונכנסים אל הלב ובא להם התעוררות נפלא מדיבוריו בלבד, הגם שאינם רואין ממנו שום מעשה עבודה בהתגלות.

ויש עוד דרך גבוה מאד והוא הצדיק הגדול המקושר תמיד בלי הפסק רגע אחת להשי"ת באהבה נפלאה בכלות הנפש ממש אליו ית' ומשוטט במחשבתו בדביקות נפלא להשי"ת, מצדיק כזה אין צריכין כלל לשמוע מאתו דברי מוסר, כי בראות פניו כראות פני אלקים, ותיכף יתעוררו הבאים אליו ויהרהרו בתשובה שלימה כל איש ואיש מקרב ולב עמוק, בראותם הדר זיו פניו איך שהוא מקושר באהבה ותשוקה ובביטול כל נפשו ורוחו להשי"ת, ועי"ז יתעורר כל נפש מישראל הרואים אותו ביראה ופחד גדול, וזהו המדרגה הגבוה שכולם שע"י הדביקות הנפלא שלו הוא יורה כחץ מהאש המתלקחת בקרבו לכאור"א מישראל, וצדיק כזה אין צריך להראות מעשיו הנפלאים וגם אין צריכים לשמוע ממנו דברי מוסר, והצדיק שאינו במדרגה הלז הוא צריך להרבות בדברי קדושה וטהרה עד שיכניסם בעול תורה ויראת שמים.

עצם הנוכחות של הצדיק משפיעה על הסובבים אותו

לכן מצינו צדיקים שכלל לא היו אומרים דברי תורה ברבים, ומה שהם השפיעו על הסובבים אותם היה מכח עצם נוכחותם, כפי שמבאר הרה"ק רבי אברהם מסאדיגורה זצ"ל, וז"ל:

לפרש ענין הצדיקים שאינם אומרים תורה ברבים, עצם התחברותם עם ישראל הדבקים בהם נותן להם חיות וקדושה, והביא ראיה מהכתוב "מי האיש הירא ורך הלבב וגו' ולא ימס את לבב אחיו כלבבו" (דברים כ, ח), היינו

אפילו אם לא ידבר עמהם כלום משום שלבו נמס בקרבו, ממילא ימס בזה גם לבב אחיו. כמו"כ הצדיק שיושב במסיבה בלב שפל ונשבר, ממילא מכניס שבירות והכנעה באנשים המקושרים אליו. (בישישים חכמה עמ' נב)

גם ביושבו בביתו יכול הצדיק להשפיע מרחוק על יהודי

הרה"ק רבי ישראל מרוזין מבאר גם את הדרגות של הצדיקים שגם בריחוק מקום ביושבם בביתם בכוחם להשפיע ולהכניס הרהורי תשובה ביהודי. וכך פירש מה שנאמר בפסוק (בראשית ה, כד):

"ויתהלך חנוך את האלוקים" ופרש"י צדיק היה וקל בדעתו לשוב ולהרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו קודם זמנו. מאמרו האחרון של זקני הרה"ק מרוזין זי"ע הי' בשבת בראשית, וביאר שישנם ג' בחי' צדיקים, יש צדיק שצריך לדבר עם יהודי, וע"י דיבורו גורם לו לשוב בתשובה. ויש בחי' גדולה יותר בצדיקים, שאינם צריכים לדבר, אלא בכך שעוברים דרך העיר ונמצאים באותו מקום עם היהודי יחד, יש בכוחם להכניס בו הרהורי תשובה. ויש בחינה עוד יותר גדולה בצדיקים, שאפילו בישיבתם בביתם בזה שחושבים על היהודי, גורמים לו הרהורי תשובה. וזהו חנוך צדיק היה וקל בדעתו לשוב ולהרשיע, בדעתו לבד הי' יכול להשיב אחרים מלהרשיע, ולכן סילקו הקב"ה קודם זמנו, לפי שהי' קטרוג שע"ז שבדעתו משיב אחרים מלהרשיע, לא יהי' בחירה שכולם ישובו באופן קל. (עירן קדישין השלם ח"א עמ' טז).

ענף ב': צדיק אמת

העובדה שהצדיק מסתיר את עצמו גורמת קושי לזהות מי הצדיק באמת, וכל זאת כדי שישאר לנו בחירה

עובדה זו שהצדיקים האמיתיים מסתירים את עצמם, ולפעמים אפילו את גדלותם בתורה כאמור, יכולה להקשות לדעת למי ראוי להתחבר, ומה גם שישנם צדיקים פחות ראויים שאצלם נראים דברים חיצוניים שיכולים דוקא למשוך אליהם. אלא שגם זאת מכון ממסבב כל הסיבות בגזירת עליון, היות העולם הזה הוא עולם ההסתרה ובכל דבר חייב להיות מקום לבחירה, לכן גם בענין זה של אמונה בצדיק ניתן מקום לבלבול, כדי שהאדם יתאמץ לבחור באמת.

דבר זה מבואר בדברי הרה"ק רבי ישראל מרוזין זצ"ל (עירן קדישין פרשת וירא) בביאור דברי המדרש (ב"ר נג, ח): "וה' פקד את שרה" (בראשית כא, א), כמה עקרות נפקדו בו ביום ושמחה גדולה היתה בעולם. ולכאורה מה היתה השמחה בכך שנתווספו הרבה גוים בעולם, אמנם הקב"ה רצה שיהי' אז הבחירה ביד אדם, לבחור לו אלוהים אשר יוטב בעיניו, כאשר היה באברהם אבינו ע"ה שבחר לו ה' לאלוקים, אם כן, כשתפקד שרה בעצמה, הלא אז כולם ידעו שאלוקי אברהם אמת והוא אחד ושמו אחד, והוא מנהיג ובורא העולם, ולא יהי' מצד הבחירה רק מצד המופת. מה עשה הקב"ה, פקד בו ביום עוד עקרות אחרות גם כן כדי שיהי' להם אלקות הרבה, כדי שלא ידעו מי הוא אלוהים אמת מצד ראייה ומופת, רק שהי' הבחירה בידם לבקש לו אלוהים יחפוץ ויוטב בעיניו מצד הבחירה שלו.

ומסיים הרה"ק מרוזין זצ"ל: הן הן הדברים אצל הצדיקים שבזמנינו, הצדיק הקטן יוכל גם כן לעשות מופת כמו הצדיק הגדול האמיתי, והוא כדי שלא ידעו מי הוא הצדיק האמיתי, אך בדעתך תבקש לך צדיק אמיתי על ידי הבחירה שלך, עכ"ל.

סימן לצדיק אמת שלא מחזיק לעצמו שום מעלה ומרבה בשתיקה

עם זאת, בספרים הקדושים מובאים סימנים מסויימים שיכולים לעזור לנו

להכיר מי הוא הצדיק האמיתי. הסימן הראשון שאינו מתפאר כלל, כדאי בספר תולדות יעקב יוסף (פרשת שופטים) וז"ל:

כי יפלא ממך דבר למשפט, שלא נודע לך איזה כשר מן התלמידי חכמים כו' כי סימן של יצר הרע כו' דלא ידע כלום שבוחי כו'. ואלו שהם מסטרא דיצר טוב כו', יכלכל דבריו במשפט שלא להשביח ולהתפאר, וירבה בשתיקה.

וכן כתוב לאמור בספר מאור ושמש (פרשת וישב, ד"ה ויאמר) וז"ל:

מצאנו בישראל כמה מיני צדיקים, יש שהם בעלי מידות טובות, ויש שהם בעלי תורה, ויש שהם בעלי צדקות, ולכל אחד מתחברין אליו בעלי אסופות. והנה הגם שבדאי טוב מאד התחברות הלז, אמנם העיקר הוא להתחבר את עצמו לצדיק כזה שיוכל לתקן נשמות ישראל, כי זה הוא הצדיק אם הוא דוגמת צדיק העליון שיחקור את הכל כידוע מספרים הקדושים. אמנם איך נדע מי הוא במדריגת צדיק שלמעלה, יש ב' סימנים בדבר. הסימן אחד שלא יחזיק לעצמו בשום מעלה, רק הוא מקבל ומשפיע לאנשים המתחברים אליו, לא כן שאר בעלי המידות, שהם מחזיקים את עצמם שיש להם המעלה שהוא בה. עכ"ל.

סימן נוסף הוא שמקבלים התלהבות לעבודת ה' כאשר רואים אותו, על אף שאינו מדבר כלום ולא ניכר עליו שום עבודה

הסימן השני שהמאור ושמש כותב (שם, בהמשך דבריו) וז"ל: והסימן השני, שצריך להלהיב את לב המתקשרים אליו שישתוקקו תמיד להתקשר להבורא ית"ש.

ובמקום אחר (שיר השירים ד"ה בגמרא אמר רבי יהודה) מפרט יותר המאור ושמש סימן זה, בזה הלשון:

זה הסימן הוא מובהק מאיזה איש ללמוד תורה מפיהם אם הוא מקבל ממנו עבודת השי"ת אף שלא אמר לו שום דבר ואינו רואה ממנו שום עובדא, רק כשרואהו נתלהב לבו בקרבו לעבודת ה' ילמוד תורה מפיהו, שזאת היא לאות שהוא עובד תמיד את השי"ת במחשבתו באהבה עזה, לכן יכול להדריך במחשבתו את כל באי עולם בדרך הטוב והישר, עכ"ל.

והרב הקדוש ר' וואלף מזיטומיר זצ"ל, כאשר שאלוהו החסידים קודם פטירתו מה נעשה אחר כך, אמר להם: קודם ביאת הגואל יהי' צדיקים נשגבים שלא יהיו מזיזים אצבע קטנה ללא לכוון יחודים עליונים, וכיצד תהיו יודעים מי הוא הצדיק אשר השכינה שורה עליו? היכן שתראו יהודים נדחפים ונדחקים לחזות בזיו פניו של הצדיק, דעו כי עליו שורה השכינה!

הצדיק אמת אוהבים אותו, אע"פ שאינו עושה שום תחבולה שיאהבו אותו

עוד מבואר בספר תולדות יעקב יוסף (פרשת שופטים) וז"ל:

כי התורה מסרה סימנים אשר גם המוני עם ידעו באיזה תלמיד חכם ידבק כו', אינו מחזיק טובה לעצמו (אבות פ"ו מ"ו) ופי' רש"י שאינו מתפאר בתורה, והוא כלל גדול, כי סימני דלא ידע כלום שבוחי גרמיה כמ"ש בזוהר פרשת בלק (דף קצג:). אהוב כו', דסתם לשון אהוב משמע שהוא אהוב בין לעליונים ובין לתחתונים, אז בודאי גם הוא אוהב את המקום ואוהב את הבריות כו'. ובתנאי שיהי' אהוב מעצמו, לא שיעשה תחבולה לזה שיהי' אהוב, והוא החונף שעושה תחבולה שיאהבו וכו', עכ"ל. כלומר שהמשיכה לצדיק תהי' מעצמה, בלי שיעשה השתדלויות ופעולות שיבואו אליו.

הצדיק אמת אינו נמנע מלהוכיח את האנשים

בהמשך דבריו מפרט התולדות יעקב יוסף עוד סימן שיש לצדיק אמת שהוא בבחינת: אוהב את התוכחות, כלומר שאינו נמנע מלהוכיח את האנשים. כי מי שאינו צדיק כראוי חושש לפעמים להוכיח את הבאים אליו, פן יעזבוהו ולא יסתופפו שוב אצלו, מה שאין כן הצדיק האמיתי אינו עושה שום חשבונות של כדאיות, רק בוער בקרבו קנאת ה' צבקות ואינו נמנע משום סיבה מלומר האמת כפי שהיא.

עוד סימן הוא כאשר הצדיק מדקדק מאוד בכל פרטי מעשיו שיהי' בדקדוק עמ"י התורה וההלכה

סימן נוסף בשם הנועם אלימלך מובא בספר מאוד ושמשי: (פרשת שופטים) והוא

כאשר נראה שהצדיק מדקדק במעשיו בתכלית הדקדוק שכולו תהיינה כדת וכדין ע"פ התורה וההלכה, וז"ל:

וכן שמעתי מאדמו"ר איש אלוקים מו"ה אלימלך ז"ל, בי בחר לו צדיק אחד בדור שהיה לו רבו, ואת מי יבחר לרבו וכו'. שיראה צדיק שכל הנהגותיו על פי התורה ואינו מיקל כלום ח"ו, אפילו בדרבנן ובתוך ליבו יקוד אש ביחודים, ובמחשבתו ניכר מתוך מעשיו, זה יבחר לו לרבו, עכ"ל. (מפעלות צדיקים עמ' 62).

כאשר המנהיג נסמך על ידי המנהיג הקודם, בזה יהי' לבו סמוך בטוח כי הוא ראוי להנהיג

בדורות האחרונים, אשר נתמעטו הלבבות ואנו כאזובי הקיר לעומת ארזי הלבנון, אין אנו מתיימרים להיות "מבינים" על צדיקי אמת, מקוצר המשיג ועומק המושג. לכן הטוב ביותר עבורנו, וכך הונהג מזה כמה דורות, הוא להתדבק בצדיקים שקבלו כוחם מקודמיהם, ובזה יהיה סמוך לבנו שהתחברנו לאמת. כי אין בחירה זו מכח "השכל" "ומבינות" הקטנה שלנו, כי אם מכח הסמיכה מדור לדור, שמחברת את הצדיק לשרשים העתיקים. וכפי שכתב המאור ושמש (פרשת ראה) וז"ל:

שדבר זה מפורסם מפי ספרים ומפי סופרים, שיש ביד הצדיקים שהולכים בדרך הנביאים למשוך ברכות מעולמות העליונים למי שרוצים, וכן למשוך קללות על שונאי ישראל, כדמצינו בתנאים ואמוראים ובפרט החברייא החכמי הזוהר תלמידי הרשב"י, וכן מדור אל דור יש צדיקים אנשי מופת שיש בידם זה הכח, כידוע ומפורסם זאת בדורנו. וכן יש כח ביד הצדיק למסור זאת לתלמידו, ואיש אשר נותן דעתו בכל עת ורגע להיות אלקות שורה בו, מוסר לו גם זה הכח שיהי' יכול למשוך ברכות למי שירצה וכן להיפך. וזה ענין סמיכה שהיה סומך משה רבינו ע"ה את ידיו על יהושע בן נון, וכן מדור אל דור. עכ"ל.

ובספר תפארת שלמה (שמיני עצרת ד"ה ויהושע):

ענין הסמיכה הוא דבר הנוהג בכל הדורות מימות משה עד סוף כל הדורות כו', וכל איש הזוכה ללמוד תורה לשמה מתעורר בו כחו של משה כו',

הוא הכח בצדיקי הדור להאיר נשמות כל בני ישראל ולגמור תיקונם כו'.
וזה הענין כח הסמיכה ביד הצדיקים הוא ממש רבינו כמ"ש "ויהושע בן נון
מלא רוח חכמה", מחמת "כי סמך משה את ידיו עליו" (דברים לד, ט).

ומסופר (אדמור"י בעלזא ח"א עמד 209) כאשר רבי שמעון [=מיערוסלאו] הסמיך את
תלמידו הצדיק רבי שלמה זלמן מוויעליפולי, משמשו בקודש לפניו, והטיל
עליו את כתר ההנהגה, הסביר לו: דע כי אני מוסמך מהרבי ר' אלימלך,
שהוסמך מהמגיד, והמגיד מהבעש"ט, והבעש"ט מאליהו הנביא, ומעכשיו
מוסמך אתה מאליהו הנביא, באותה שעה שהסמיכו היו יושבים יחד בעגלה,
ורבי שלמה זלמן עמד לפני רבו, פנה אליו רבי שמעון, ואמר: רד מהר מן
העגלה, שכן נתקדשת במעלתך, ואינך ראוי שוב לשמשני, כי לא לפי כבודך
להראות שפלות.

והרה"ק רבי יואל מסאטמער זצ"ל פירש שזאת היתה בקשתו של משה רבינו
ע"ה שלא יתמנה מנהיג מעצמו ולא ע"י אנשים שאינם מהוגנים, רק מכח
עליון, וז"ל:

והנה כשעמד משה רבינו בתפילתו כאן וביקש "יפקוד ה' אלוקי הרוחות"
(במדבר כז, טז) לא ביקש על המנהיג שיבוא אחריו לבד, כי באמת על זה לא
היה לו כ"כ לבקש, שהרי כבר ניבאו אלדד ומידד, משה מת יהושע מכניס,
אלא ביקש מהשי"ת על מנהיגי ישראל עד סוף כל הדורות, עד דורו של
משיח, שראה ברוח קדשו שפלות הדור בעת ההיא, וראה שיהיו מנהיגים
כאלה שיתמנו על ידי הערב רב, מנהיגים טועים ומטעים את הדור מדרך
הישר, ולכן ביקש אז משה מהשי"ת, "יפקוד ה'", שהשי"ת ימנה המנהיגים
עד ביאת המשיח, ולא שיתמנו על ידי אינשי דלא מעלי מהדור השפל
של לפני ביאת המשיח, כי מנהיגים כאלו לא יצלחו לעם ישראל, וגורמים
הרס והיזק רב ועצום לכלל ישראל. (חד"ת ודרשות מא"י, עמוד קנ"ה)

עוד כתב וז"ל:

וזה שהתפלל מרע"ה אל הקב"ה "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש
על העדה" היינו שרק הקב"ה ימנה מנהיגי ישראל ולא שיתמנו מעצמם,
וז"ש "יפקוד ה'" דייקא "איש על העדה" ולא יהיו ח"ו שוטרים מלמטה
אנשים שאינם הגונים להיות מנהיגי ישראל. (חד"ת פנחס, עמוד שמ"א)

ובספר עבודת פנים (עמ' קפב) כתב:

כשנתגלה הבעש"ט זי"ע, היה העולם מלא מגאונים וצדיקים, מוכיחים ודרשנים ומגידי מוסר, והכל למדו תורה. אמנם הבעש"ט ראה שלבבות בני"י סגורים ואטומים מבלי להרגיש טעם נועם ואור מתיקות התורה והתפילה, ולא יכלו להתקרב להשי"ת בפנימיות הלב. בבחינת "ולבם רחוק ממני" (ראה ישעיה כט יג). וזה חידוש הבעש"ט, בגודל קדושתו ונשמתו הגבוהה המשיך לעולם דרך זו שבדיבור אחד ששומעים מצדיק אמת נפתח לבבו האטום ומתחיל להרגיש טעם בעבודת השי"ת בבחי' "כמו חלב ודשן תשבוע נפשי" וכו' (תהלים סג ו), מה שמקודם הבעש"ט לא זכה לזה רק מי שסיגך עצמו בתעניתים וסיגופים וזיכוך החומר, כמי שיש לו אוצר מלא כל טוב ואין לו מפתח לפתחו, אין לו עצה רק להביא קרדום ולשבור הדלת. אמנם הבעש"ט ראה שיורד חולשה לעולם והתעניתים והסיגופים מחלישים את המוח, הביא לנו מן השמים מתנה גנוזה כזו שע"י התקשרות לצדיק אמת ולקבל ממנו דיבור אמת נפתח הלב כפתחו של אולם ומרגיש אהבת ה' ויראת ה'.

המפתח בא בירושה מדור לדור עד הלעכויצער, והקאברנר קיבל זה מהלעכויצער, בבחי' משה קיבל תורה מסיני, כי הדרך של הבעש"ט נמסר מהרב לתלמידו בחי' קבלת התורה בהר סיני, כמובא בספרים אשר הבעש"ט קיבל מאחיה השילוני בקולות וברקים כמעמד הר סיני.

ליקוטי רעיונות

מי שהוא שלם יותר אין לו צורך להרבות במעשים חיצוניים

הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ל, בעל הבני יששכר פירש וז"ל: כי מי שהוא יותר שלם אין לו צורך להרבות בפעולות, אבל מי שהוא במדרגה שפלה ממנו צריך רבוי תנועות ופעולות ובסבתם ישיג השלמות האפשר לו ולפי"ז די לו למיכאל בטיסה אחת להגעת שלמותו אבל גבריאל צריך לב', כדאי' בגמ' (ברכות ד:): מיכאל באחת, גבריאל בשתים. (אגרא דפרקא אות ל).

הפרסום לצדיקים הוא סם המוות

הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע אמר:
הצדיקים המנהיגים צריכים לירא מאד מפרסום, כי פורסם הוא פור סם. (אור ישרים – מירא דכיא אות כא)

הצדיק מסתיר את עצמו כדי שלא יבחינו בו החיצונים

"מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם" (תהילים לא, ט). שמעתי לפרש דהנה יש ב' גוונים צדיקים. א' הוא ע"פ פשוט ונגלה שכל מעשיו באתגלי', שהוא יושב תמיד על התורה ועל העבודה וממעט מאוד באכילה ושתיה ושינה. ב' הוא להיפך, שכל מעשיו רק בהצנע גדול, והוא מסתיר מאד מעשיו ודביקותו מבני אדם, וכמו שהאריך מזה הרב הק' בעל

המחבר ספר תולדות יעקב יוסף בדברים המתוקים לחיך, כי בוודאי זהו דבר גדול ורבותא גדולה להסתיר מעשיו מבני אדם, כי על אדם כזה אין החיצונים יכולין לשלוט ולאחוז בו ח"ו, כי אין יודעין כלל ממעשיו כל עיקר, ובזה נבין לכוונת מקרא קודש שלפנינו, "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" שנתת להם זה הכח שיוכלו להצפין מעשיהם, "פעלת לחוסים בך נגד בני אדם" פירוש שפעלת בהם זה הכח שיוכלו לחסות בך, אף שהם "נגד בני אדם" ומדברים תמיד עמהם בהווית עולם ודביקות השי"ת הוא צפון ונסתר וגנוז בתוכם, ודפח"ח ש"י. (אור צדיקים עמ' כד).

כפי גדלות הצדיק כך ביכולתו להסתיר את עצמו

שאלו את הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק זי"ע מה ששנינו שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל, אמרו עליו כל עוף שהיה פורח מעליו באויר בשעה שהוא לומד מיד נשרף (סוכה כח.). ומה היתה א"כ גדולתו של הרבי בעצמו, השיב רבינו: הרבי היה מסוגל לעצור בעדו ולא לגלות קדושתו. (עמוד האמת - רבי וחסידים).

שתיקה היא גם אחד מאופני התורה

הרה"ק רבי דוד משה מטשאדטקוב זי"ע היה דרכו בתחילת הנהגתו לומר תורה ולבסוף לא אמר, ושאלו אותו ע"ז, והשיב שיש ע' פנים לתורה ואחד מנהוג הוא שתיקה. (ויקהל שלמה עמ' יז).

לפעמים הצדיק לא יכול לצמצם עצמו בדיבורים

הרה"ק רבי יעקב מהוסיאטין זי"ע אמר: ידוע, כי מנהגו של זקני הרוזיני זצוק"ל היה לאמור תורה וכן נהגו כל בניו ז"ל, חוץ מחו"ז ז"ל (רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין), הוא לבדו לא השמיע ד"ת ברבים, "בלבי צפנתי אמרתך" (תהילים

קט, יא), מובן שאיש לא ההין לשאלו, מדוע, וגם הוא לא הגיד את נמוקיו, ופגשתי שני מאמרים, שבהם אפשר למצוא, לדעתי, הסבר לזה, שהרבה צדיקים ממדרגה גבוהה שהיו יכולים להחיות נפשות בדבוריהם, לא אמרו תורה ברבים. המאמר האחד, מאת המגיד הגדול ז"ל, והשני מאת בעש"ט ז"ל, המאמר האחד נמצא בספר **אור תורה** (קובץ מאמרי המגיד ז"ל, אשר אסף תלמידו ר' ישעי' מדינוביץ ז"ל), יש מדרגה גבוהה שעליה אי אפשר להצטמצם לבחינת הדבור, חו"ז ז"ל היה מרחף תמיד בספירות גבוהות ולפי נשמתו הקדושה קשה היה עליו לרדת מן ההר אל העם, אומרים בשם זקני הקדוש מרוזין ז"ל שנשמה כזאת לא באה לעוה"ז זה אלפים שנה.

המאמר השני נמצא ב**מאור ושמש** (פ' שמיני), ששמעו מפי הרבי ר' אלימלך ז"ל שאמרו בשם המגיד הגדול ז"ל וזה אמרו בשם בעש"ט ז"ל: הדורש (האומר תורה) ברבים נמשל לנוטל מרא וחצינא בידו לנקות את הבית, כי מטרת אמירת תורה ברבים היא לעורר את לב השומעים לתשובה ולזכך אותם מן המדות הגרועות, ובשעת נקוי הבית יש חשש פן תפול קצת אבק על המנקה, אכן תפקיד הצדיק, להכניס יראת שמים בלבבות, היה חו"ז ממלא בקדושתו בלבד, בלי דבורים.

את הפסוק "נורא אלקים ממקדשיך" (תהילים סח, לז), פירש רד"ק יראת אלוקים תבא ללבבות בנ"א ממקדשיך, כי שם מוכן הכבוד, ורד"ק ממשך, "ממקדשיך" ביו"ד, לשון רבים, כי מקדש של מעלה מכוון כנגד מקדש של מטה, ולדעתי מרומז בלשון רבים, א' המקדש במובן הרגיל. ב' הצדיק האמיתי, שהוא ג"כ בבחינת מקדש, ככתוב ב**מאור עינים** פ' האזינו, הצדיק האמיתי גבוה המדרגה, הדבוק בהשי"ת הוא בבחינת מקדש, חו"ז היה בבחינת מקדש והיה מכניס יראת שמים בלבבות בקדושתו. (אהלי יעקב ל"ז בעומר תש"י).

כשם שיש בתורה חוקים בלי טעם, כך ישנם צדיקים שאין לנו בהם שום השגה

כתב בספר **ארץ החיים** (ליברזאהן מערכת י' אות ע"ר): שמעתי מאדוני אבי ר' ישעיה ז"ל ששבת פעם אחת בעיר זוועהיל, ואז היה שם גם הרב הקדוש ר' ישראל

מרוזין זצ"ל, והיה פרשת ואתחנן, פתח פה קדשו ואמר "ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת" (דברים ד, ח), מה זה שייך תיבת צדיקים [כי איך יתכן לומר על חוק ומשפט "חוקים ומשפטים צדיקים"]? אך אני אומר הפשט הוא כך, כמו שיש בתורה חוק שהוא בלי טעם ומשפט שהוא עם טעם, כמו כן יש בהצדיקים, יש צדיק כזה אשר הוא בחינת משפט ורואים את העבודה שלו באתגליא. ויש צדיק כזה אשר הוא בחינת חוק שאין רואים מאומה ממנו. וזה הפשט "חוקים ומשפטים צדיקים", אשר הצדיקים הם כמו התורה, בב' הבחינות חוק ומשפט. וזהו שאנו אומרים בנשמת, בפי ישרים תתרום ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל. כי קדושים עבודה שלהם רק בקרב בל יראו לפני כל.

ובזה מתורץ הגמרא בברכות (י:) שאמרה השונמית "איש קדוש הוא עובר עלינו תמיד" (מלכים ב-ד, ט) ומקשה הגמרא איש קדוש מנא ידעה? ולכאורה אינו מובן מה שמקשה הגמרא, הלא התאכסן שם באכסניה כמה פעמים וראתה עבודה שלו בתורה ותפילה? אך התרוץ הוא כך, לו אמרה אשר הוא או חסיד או צדיק אין קושיא, אך אמרה איש קדוש, וקשה איש קדוש עבודתו רק בקרב, ולזה מקשה הגמרא מנא ידעה.

וכך כתוב בספר אור לשמים (פרשת חוקת) מהרה"ק רבי מאיר מאפטא זי"ע, וז"ל: והנה התורה הקדושה הורה לנו שיש מצות נגלים ומפורשים טעמיהם, ויש מצות סתומות, כגון מצות פרה, וכולן שווין וצריכין אנו לשמור את כולן אפילו אם לא נדע טעמיהם. כמו"כ הצדיק שבדור שמכונה בשם תורה לפעמים מעשיו סתומים ואעפ"כ אסור להרהר אחריו, כי הצדיק הנ"ל כל דרכיו משפט וכל מעשיו לשמים.

ובזה פירש הרה"ק רבי יעקב צבי מדינוב זי"ע (קול יעקב פרשת צו) את הפסוק "ולבש הכהן מדו בד" (ויקרא ו, ג) גם ירומז שהצדיק אינו מראה פנימיותו לשום אדם רק להבורא לבדו, אבל מה שרואין העולם ממנו הוא רק לבוש, וז"ש "ולבש הכהן" שהצדיק שהוא כהן לקל עליון מראה להעולם רק בבחינת לבוש, אבל "מדו" מדתו הפנימית "בד" הוא לבדו.

ענין ה"טויש" שהנהיג הבעש"ט, היא עבודה נסתרת של הצדיק, שהסט"א לא מבהין אשר בדרך כך הוא מכניס קדושה בחסידים

בספר בית ישראל מאטרסדורף (פרשת ויקרא) כתב, דהרה"ק בעל צמח צדיק מויזניץ סעד פעם סעודת ראש חדש בקאלאמייא, ושאלו הגה"ק רבי הלל מקאלאמייא למה אינו אומר מוסר לחסידיו. והשיב לו שהס"מ התקנא באדם הראשון ונתקלקל העולם. אח"כ בא נח וג"כ קלקל הס"מ, שנא' "ויחל נח" (בראשית ט, כ), עשה עצמו חולין. אח"כ בא אברהם אבינו והתחיל דרך חדשה שלא יבין השטן, הכניס אורחים ערביים ונתן להם לאכול ולשתות, ולמדם שיש בורא עולם ויצאו מביתו בעלי תשובה, והרגיש זאת הס"מ והעמיד כנגדו מכניס אורחים אחרים לוט וכדו', ושם אפשר לאכול ולשתות בלי ברכה, והיה צורך לחפש דרכים אחרים להשפיע שילכו בדרך התורה וכו'. וכך היו עושים הצדיקים בכל דור ודור שלא יבין הס"מ, וכשהרגיש בדבר היו צריכים לשנות הדרך וכו'. בא הבעש"ט וסלל דרך חדשה ומחודשת, שהרבי יושב עם חסידיו ואוכלים ושותים ואינו מוכיחם ואינו מייסרם, אבל הצדיק אוכל בקדושה וטהרה, עד שהשולחן ממלא מקום המזבח והאכילה במקום הקרבן והולכים מן השלחן נקיים מכל חטא ועון. וכאשר סיים דבריו עמד הגה"ק ר' הלל ואמר א"כ גם אני הולך ליטול ידי לסעודה.

כעונש על ההתנגדות שהיתה על צדיקים גדולים, נגזר שיהיו שיאמינו בבאלו שאין בהם ממש

פ"א דיבר הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע מעניני אמונה, וסיפר מאביו מרן הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, שאמר שבשביל שהיה בזמן הבעש"ט והמגיד זי"ע צדיקים גדולים וקדושים, והעולם לא האמינו בהם והיה התנגדות גדול עליהם, לכן העונש מהעולם שיאמינו במקלות.

להיות ראש הדור ורבי, הוא רק על פי הדיבור

"ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל" (ויקרא ט, א). פירש"י לזקני ישראל, להשמיעם שעל פי הדיבור אהרן נכנס ומשמש בכהונה גדולה, ולא יאמרו שמאליו נכנס, עכ"ל. והדבר תמוה לכאורה, איך נוכל לחשוד ח"ו את הדור דעה ובפרט הזקני ישראל שיחשידו שאהרן הכהן יקח שררה לעצמו ומאליו יכנס להיות כה"ג. ולפענ"ד עפ"י דמבואר בדברי חיים הקדוש בפ' קרח, דטעות של קרח הי' שסובר שמי שנתקדש מעודו במצות ד' ובמע"ט, יכול להיות מנהיג הדור, וזה טעות, שהן אמת שצריך למנהיג הדור להיות קדוש וצדיק, עכ"ז איש קדוש וצדיק אינו מוכרח להיות ראש הדור, דלהיות ראש הדור הוא רק מה דמן שמיא מוקמי לו, ואפי' ריש גרגיתא משמיא מוקמי (ברכות נח.), דראש הדור הוא רק מי שהמלך מלכי המלכים חפץ ביקרו, יעו"ש היטב בדב"ח והבן. (וכעת ראיתי בחומש הנדפס עם פירוש התורה והמצות (למלבי"ם) בפ' יתרו (יט, ט) בתורה אור, שמביא כן בשם הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ב פל"ב) שיש ג' דעות בנבואה, ודעת הפילוסופים שהנבואה היא שמי שיש לו שלימות, ראוי לנבואה, איש הזה מוכרח להיות נביא. אולם דעת תוה"ק אינו כן, רק שאפשר שיהי' איש מוכן לנבואה וגם יכין עצמו לנבואה, ואפ"ה לא יתנבא כי זה תלוי רק ברצונו יתב"ש שאותו איש יהי' נביא, וחבירו שג"כ קדוש וטהור וראוי לנבואה לא יהי' נביא, יעוש"ה), וזהו שציוה השי"ת לקרוא גם את זקני ישראל, שידעו שרק עפ"י הדיבור אהרן נכנס להשתמש בכהונה גדולה, ולא שיאמרו שמאליו נכנס, היינו מחמת שהתקדש את עצמו בקדושה גדולה את כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו לכן נתמנה כה"ג, כי לו נאה מחמת עבודתו עבודת הקודש, דז"א דלהיות נביא ורבי וראש הדור, הוא רק עפ"י הדיבור, כדעת תוה"ק ולא כדעת הפילוסופים הנ"ל וכטעות קרח שאמר "כי כל העדה כולם קדושים" וגו', והבן, (אמרתי דבר זה לפני איש קדוש צדיק מפורסם (שליט"א) [זצוק"ל] ואמר לי בפיו הקדוש שמאוד הוטבו אלו הדברים בעיניו בעזה"י). (בית פנחס פר' שמיני)

מעשה רב

תלמידים מספרים משמו של הגאון **רבי מאיר שפירא** מלובלין זצ"ל, לעת התכנסה של הכנסיה הגדולה השניה של אגודת ישראל בחודש אלול תרפ"ט, בוינה עיר הבירה האוסטרית, התאספו בחצרו של הצדיק **רבי ישראל מטשורטקוב** זצ"ל, בשבת פרשת כי תצא, רבים מגדולי ישראל, אחרי התפילה בשבת בבוקר הוזמנו האורחים החשובים לקידוש בחדרו הפרטי של הרבי. ראוי לציין כי אבותיהם של חלק מהאדמו"רים שנכחו במעמד זה, הסתופפו בצילו של האדמו"ר **מטשורטקוב**, אחרי שמזגו לו הכוס, נשתררה דומיה והרבי פתח בדברי תורה על פרשת השבוע וכה אמר:

כתיב "כי תצא למלחמה על אויבך" (דברים כ, א), אומר רש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר. אחרי שתיקה קצרה הוסיף, כוונתו של רש"י הקדוש ללמדנו, שעל כל יהודי מוטלת חובה להלחם מלחמת היצר בדברים אשר ברשותו להלחם בהם, היינו שהידים לא יעשו דברים האסורים לעשות, שהרגלים לא ילכו למקום האסור, שהעינים לא יראו דברים האסורים. וכדי להתגבר על כך, יש צורך בסיוע של צדיקי הדור.

כאן הפסיק הרבי מטשורטקוב ולא הוסיף עוד. דממה עמוקה השתררה בחדר, האדמו"רים והאורחים שהסבו סביב השולחן וציפו בכליון עינים לשמוע המשך לדברי אלוקים חיים, התאכזבו, כי אין המשך. א' האדמו"רים צעד על ראשי אצבעותיו, כדי לא להפר את הדממה, ניגש אל רבי מאיר שפירא, ולחש לו באזנו: ואם צדיק הדור יושב סגור בחדרו, ממי לומדים? (כידוע בבית טשורטקוב היו האדמו"רים ספונים בחדרם ולא יצאו את הציבור כי אם בזמנים קבועים). השיב לו רבי מאיר, גם הוא בלחישה: יסלח לי כבודו, ויגש לראש השולחן וישאל את הרבי.

האדמו"ר השואל, שנמנה על האנשים הפקחים בפולין, ואילו לחכמתו של רבי מאיר היו מהלכים בכל העולם, הבין מיד שאין בדעתו של רבי מאיר

לקבל עליו את המשימה הלא נעימה, לשאול את הרבי, והציע שרבי מאיר יצטרף אליו, ואז ייראה הדבר כאילו שניהם שואלים, הסכים רבי מאיר להצעתו, ושניהם יחד נגשו לראש השולחן, להפתעת כל האורחים, שלא ידעו מה מתרחש כאן, והתייצבו ליד הרבי.

פתח רבי מאיר ושאל: רבי! האדמו"ר העומד על ידי רגיל לקבל דברים כמו שהם, הוא שמע שהרבי אמר כי להלחם מלחמת היצר בדברים שהם ברשותו של אדם, יש צורך בסיוע מטעם צדיק הדור, הוא שואל: אם הצדיק מסתגר בחדרו, ממני לומדים ואיך מסתייעים על ידו?

האורחים, כולל בניו של הרבי, הרימו גבה, תמהו והתפלאו על עוז רוחו ואומץ לבו של רבי מאיר, וחיכו בחוסר סבלנות לתשובתו של הרבי, שחיבב במיוחד את רבי מאיר שפירא, ובודאי יזכה אותו בתשובה הוגנת כראוי. אחרי מספר רגעים של תהיה, הגביה הרבי את עיניו הקדושות ונעץ מבט חודר באדמו"ר השואל, ואמר לו: אביכם נסע עוד אל אבי (הוא אדמו"ר **רבי דוד משה**), וזמן רב עמד אחרי הדלת הסגורה, וחיכה שיגיע זמנו להכנס פנימה, ועם כל זאת מה שרצה ללמוד, למד **דוקא בעמדו אחרי הדלת**.

סיפר כ"ק אדמו"ר **מלוצק** שליט"א: שכשבעל התניא הדפיס את ספרו לראשונה ומבין המסכימים לקח הסכמה מהרה"ק **רבי זושא זי"ע** ובעל התניא תיאר אותו בתואר 'הגאון', ושאלוהו על כך, הלא לא היה ידוע בתור גאון, וענה הרב בעל התניא: שכשאחד בקי בדיני גיטין וקדושין נקרא גאון, על אף שבתוה"ק יש על זה רק כמה פסוקים, ורק ההלכות נתרבו מפירושים ודקדוקים וכיו"ב, כל שכן אחד שמושלם באהבת ה' ויראתו שתוה"ק מליאה מהם, וזוהי כל כוונת ותכלית התורה, בוודאי ובוודאי שנקרא גאון. (אמרות קודש משפטים)

חסיד א' בא פעם אל הרה"ק **רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע**, והי' אצלו כמה שבועות, ויהי בהתקרב זמן ומועד הפרידה, חשב החסיד בליבו הן זה כמה שבועות שאני יושב פה ואני כבר חפץ לנסוע לביתי ועדיין לא שמעתי מרבי

הקדוש שום דרך בעבודת ה', ובמחשבה זו הלך החסיד להפרד מרבו, ויהי כאשר נכנס לחדרו של הרה"ק מראפשיץ ראה אותו הולך בחדרו אנה ואנה כדרכו בקודש, ופתח את פיו בחכמה, הנה כתיב בפרשתן "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל" (דברים לא, א), וכי משה רבינו הלך לבית כל אחד ואחד ואמר לו את דבר ה', רק הפי' כך הוא, "וילך משה" היינו שהלך בחדרו אנה ואנה בדבקות, ועי"ז "וידבר אל כל ישראל", שבזה דיבר אל כל ישראל והאיר להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, ובזה הבין החסיד שאע"פ שלא שמע מרבו כלום מ"מ ע"י שמקשר א"ע אל הצדיק בזה מאיר הצדיק לכל אחד ואחד וממנו נקח לעבוד את ה'. (כתבי חסידים)

הי' [הרה"ק רבי **אברהם מסאכאטשוב** זי"ע] קולע ללבם מרחוק זיקי אש מחיות הקדושה על ידי לימודו בקדושה וטהרה בחדרו קודש הקדשים לעוררם אף ביושבם בביתם להתנהג בחסידות ופרישות, וכמו שאמר בפירוש לא' מן המקורבים כשהזכיר פ"א לפניו איך שהאנ"ש יש להם חולשת הדעת ממה שרבינו הקדוש זצ"ל ממעט מאד מאד הדיבור עמהם גם בעת ששואלים אותו עצה וכדומה, עוד יותר ממה שנוהג לדבר עם איש שאינו מאנ"ש כשבא לישאל ממנו עצה. והשיב לו רבינו הקדוש תדע שכל מינוט ומינוט שאני מבטל מן הלימוד שלי כבר חסר זאת להחסידים שלי בביתם כששוכבים במטתם, וע"כ **כל מה שאני מקצר דיבורי עמהם, הוא טובה גדולה עבורם**, וכן אמר לי ידידי הרה"ח וכו' מו"ה חנוך העניך יעב"ץ מדוואהרט נ"י שהוא שמע ג"כ מפיו הקדוש זצ"ל כדברים אלה ממש כנ"ל זיע"א. (אביר הרועים אות קיב)

פ"א נסע מרן הרה"ק בעל **השפת אמת** זצללה"ה מגור לחו"ל, ונסעו חסידים ללוותו, ובאו סמוך לגבול, ולקחו פרידת שלום, והי' בתוכם חסיד א' מקורב, ושאל מהה"ק זצ"ל לעצט געלד כנהוג, וכוונתו הי' להגיד לו איזה תורה. והשיבו הה"ק: ידעת, מה שיש בכח המסילות הברזל להמשיך כמה משאות כבידות, מחמת שעוצר ההבל בתוכו [- ווייל זיא האלט אין זיך דיא פארע], והבן שזה עיקר כח הרבי. (שיח שרפי קודש - חסידות אות ל')

מעשה שסיפר הרה"ג חריף ובקי בש"ס ופוסקים הר"ר יוסף ליב שוואטלע נ"י מקאלביעל, שלאחר הסתלקות הרה"ק מרן ר' יצחק מווארקא זצוק"ל זי"ע ומלאו מקומו בניו הקדושים ה"ה מרן הרה"ק ר' מנחם מענדל זצוק"ל זי"ע בווארקא, ומרן הרה"ק ר' יעקב דוד זצוק"ל זי"ע באמשינאוו. והנה הרה"ק מאמשינאוו היה נודע מתחילה לצדיק וגדול בתורה, אבל הרה"ק מרן הר"מ הנ"ל מווארקא היה אורו טמיר ונעלם מכל אדם, והיה הצנע לכת מאד, ואמר עליו הרה"ג הקדוש מרן ר' יצחק מאיר זצוק"ל זי"ע מגור, שהוא, הר"מ הקדוש מווארקא, קיים בשלימות את מאמר חכז"ל (ברכות יז) לעולם יהא אדם ערום ביראה. והיה איזה אנשים מהרהרים עליו ובתוכם היה איש א' ת"ח מפורסם בשם "חסיד" שנסע תמיד לווארקא אל אביו הקדוש הר"י זי"ע הנ"ל, ואיש הזה היה תמיד מהרהר וחולק עליו, פ"א היה הרה"ג הקדוש מביאלע זצ"ל בווארשא ונכנס אליו האיש חסיד הנ"ל, ואמר לו בקשתי את שאהבה נפשי מצאתיו אחזתיו ולא ארפנו את כבוד קדושתו, עד שיאמר לי הנה כבוד גאונו הוא כעת מהמסתופפים בצל הרה"ק הר"מ מווארקא, איך יפרנס את מאמר חכז"ל (מגילה ו) לא יגעת ומצאתי אל תאמין, ואנחנו לא ראינו מעולם יגיעות בתורה ועבודה אצל מר ניהו רבו של כבוד גאון קדושתו, והשיב לו מרן הקדוש הרד"ב מביאלע זי"ע: **תמה אני איך העזת פניך לדבר נגד אור ישראל וקדושו אשר רבבות אלפי ישראל מסתופפים בצלו, ומצפים ומיחלים להגה היוצא מפיו הקדוש, ובאמת אין אני מוכרח להשיב לך על טענתך כלום, דכתיב "אל תען כסיל כאוולתו" (משלי כו, ד), אך בכדי שבל תהיה צדיק בעיניך, בא ואראך שאין אתה יודע פי' הגמ', דהנה לכאורה קשה מה זה שאמרו חכז"ל האומר לא יגעתי ומצאתי אל תאמין לו, וכי באמונה תליא מילתא, הלא ניתי ספר ונחזה אם מצא אם לא, רק הפי' הוא שלא תאמין לו במה שאומר לא יגעתי, שהרי בוודאי יגע, רק היה הצנע לכת עם ה', וד"ל. ונדחק האיש את כתפיו והלך לו.** (מעשה הגדולים החדש עמ' יח אות יא)

סיפר לי איש חסיד א' אשר אחרי איזה שבועות להסתלקות אדמו"ר הזקן [הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר] זצלה"ה זי"ע נסע בפעם הראשון לרבינו [הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק זי"ע] ובא לאלכסנדר בלילה בר"ת אדר, וכשבא לביהמ"ד לא מצא שום איש, והלך בביהמ"ד אנה ואנה ובמחשבתו

אי שוקל ואי סופר, וכשבא לרבינו הקדוש לקבל ברכת שלום שמח עמו ושאלו על צרכיו, וביקש מרבינו הק' אשר רצונו לקבל פרידת שלום בבוקר השכם, והנה בבוקר ובבואו בקודש פנימה, אך פתח את הפתח א"ל רבינו הק' בוא נא ואראך את **התוס'** במס' ב"ב (דף כ"א ע"א בד"ה כי מציון תצא תורה), וז"ל שם: לפי שהי' רואה קדושה גדולה כהנים עוסקים בעבודה הי' מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה וכדדרש **בספרי** "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך" וגו' (דברים יד, כג) גדול מעשר שני שלו, והי' רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה הי' גם הוא מכוון ליר"ש ועוסק בתורה וזהו "כי מציון תצא תורה" (ישעיה ב, ג). ולפליאה שלא נזכר בדברי התוס' שהי' רואים שעוסקים גם בתורה, אך מציון תצא תורה היינו מקדושת המקום ומעבודת הכהנים כשהי' רואה שהכהנים עוסקים במלאכת שמים הי' גם הוא מכוון לבו ליראת שמים שכשיהיה בביתו יעסוק בתורה ותפילה כראוי, וזהו "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך", ער זאל זיך דא אויס לערנין וויא אזוי אין דער היים מורא צי האבין פאר השי"ת (שילמד את זאת, איך לפחד מהשי"ת גם בשובו אל ביתו). (תפארת ישראל ח"א אות שכח).

אחר הסתלקות מרן הגה"ק איש אלקים וכו' **החידושי הרי"מ** זצ"ל, הי' מסתופף [הרה"ק **רבי אברהם מסאכאטשוב** זי"ע] עוד גם בצל קדושת רבו הגה"ק איש אלקים אדמו"ר הכהן הגדול **רבי ר' העניך מאלכסנדר** זצ"ל, ושמעתי שכשנסע אליו בפעם הראשון, בצאתו מן הקודש פנימה העמיד עצמו על ספסל, ואמר לרבים שהמתינו על צאתו מן הקודש: שידעו שעכשיו ב"ה יש לנו כאן את הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא השני, וגם הי' מפרסם אותו שהרבי הוא ג"כ גאון וגדול בתורת הנגלה כי הי' מפלפל עמו אז באיזה דברי רש"י התמוהים והכיר בו את רב גאונותו בלימוד הנגלה, ואמר ע"ז רבינו הקדוש זצ"ל: שמה שהסתיר עצמו הרבי ר' העניך זצ"ל בענין המדריגות והחסידות, ע"י מה שהי' רגיל לספר מעשיות נאות וכדו' שלא יביטו אחריו כנודע, זהו גם אצלו דבר קל, אך מה שהי' יכול להסתיר עצמו מן העולם גם בלימוד הנגלה, זהו דבר גדול מאד. ובתוך כך שלח הרבי הק' את בנו לקרוא את רבינו הק' שיבוא תיכף אליו לקודש פנימה כי יש לו עוד לדבר עמו בדברי רש"י הנ"ל, ואמר רבינו הקדוש לבנו בטח אביך רוצה לעשות שובר על השטר

הראשון, וכן הי' שאז התחיל הוא הקדוש לומר בדברי רש"י הללו דברים שאין ראויין כלל לכבודו, כמי שאין לו ידיעה גדולה בענין הלימוד, אבל רבינו הקדוש אמר שאינו רוצה בשובר, כי כבר הכיר רב חילו וגאונותו זי"ע. (אביר הרועים ח"א אות צב)

בעת היותו [הרה"ק רבי יצחק מבאיאן זי"ע] במרחצאות החמין לבקש תרופה לנפשו, אחיו הרה"צ ר' שלמה ז"ל בכל פעם שלח אליו מכתבים, פ"א לא היה לו מכתב איזה זמן, והתרעם ע"ז למאד מאד, והיה שם הרב ר' ישעיהו מורה הוראה מקאמיניץ פאדאליען, והליץ טוב ולמד זכות על אחיו הגדול הה"צ ר' שלמה הנ"ל, כי הוא עוסק בתורה ועבודה הוא תפלה, היתכן להאשים אותו על ככה על כי לא בא באגרת שלומים זמן מה, והבין הה"צ ר' יצחק הנ"ל כי הוא נוטה יותר לדרך אחיו הגדול הה"צ ר' שלמה הנ"ל, ואמר אליו בזה"ל: מבואר בספר אמרות טהורות להרב קדוש וברוך ממעזיבו זצ"ל ביאור הפסוק "כי יהיה לאיש שתי נשים האחת אהובה ואחת שנאה לא יוכל לבכר את האהובה על פני השנאה כי לו משפט הבכורה" (דברים כא, טו-יז), וביאר הרה"ק ר' ברוך הנ"ל, שתי נשים, היינו צדיקים (המקבלים שפע הקדושה מהקב"ה כמו נשים מבעליהן), האחת האהובה, היינו דרך תורה ועבודה הוא תפילה אשר אהובה היא בעיני הבריות, ואחת שנאה, היינו אשר לא יבינו הכל אם בקרב קדושים יחול שם שמים בסתר באין נגלות לנו ולבנינו, אזי לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנאה כי לו משפט הבכורה, כי הנסתרות לה' אלקינו דרכם והנה יהיו מנהיגים את בני דורם. כן העיד הרב ר' ישעיהו ז"ל מורה הוראה קאמיניץ פאדאליען אשר שמע כן מפי קדשו והוא כעין חזינן קדוש ונורא אשר גילו אליו מן השמים, ודפח"ת. (שמועות טובות עמ' מו)

סיפר הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זי"ע: שמעתי מכ"ק א"א ז"ל (מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע) שסיפר: כ"ק אבי ז"ל (מרן מהר"י מבעלזא זי"ע) היה דרכו בימות החול שהיה יושב בשעת התפילה ובעת קריאת שמע והיה נראה כאבן דומם, וכמעט שלא ראו שפתותיו נעות, עד כדי כך שכמה פעמים הייתי מתיירא שלא ירגיש בזה איש פשוט שאין לו אמונה, אולם בו בזמן הייתי

רואה בערפו מול צווארו, מקום הקשר של תפילין, שהיה בוער כאש יקוד, "אזוי ווי א פלאם פייער" (כמו להבת אש), עכד"ק. (כתבי כ"ק מהר"ם מבילגורייא זי"ע)

סיפר הרה"ק **רבי חיים מצאנז** זי"ע: הרה"ק **רבי יצחק מראדוויל** התארח פ"א בהיכלו של הרה"ק **[רבי אברהם יהושע] מאפטא** זי"ע וסעד על שולחנו, ובתוך הסעודה נכנס ובא יהודי מחבר שכתב ספר חדש, ואמר: באתי אל רבינו לקבל הסכמה, וכבדו הרה"ק מאפטא לישב, ואח"כ כאשר הרה"ק מאפטא התחיל לומר דברי תורה, נענה האיש המחבר: גם בספר שלי נאמר כך. הרה"ק ר"י מראדוויל ז"ל חרה אפו באיש על כך, וגער בו וגילה לו מה מעשיו, מיד נענה הרה"ק מאפטא ז"ל ופנה אל האיש לבל יצטער על שהעליבו, כי המחותן שלי הוא קפדן, ותיכף מיהר ולקח מידו החיבור וכתב הסכמה למענו, ואף נתן לו מעות וליווהו לדרכו, כאשר חזר מללוותו, פתח ואמר: כך יאה מצדכם, מחותן, שהחילותם לדעת טיבו של מחבר זה רק כשהתחיל מדבר, ואני עוד ברגע שהמחבר נגע בכפות המנעול של דלתי ביתו לילך אלי, כבר ידעתי בבירור איזה מין ברנש הולך ובא אלינו, אלא אם חפצים לנהוג כמותו, מחותן, בהכרח לעשות לעצמו קיטון להתגורר בו תחת כיפת הרקיע, ומשם אין רואים מה מתרחש בעולם, אך מכיון שאנו חיים וקיימים עלי אדמות אנו מוכרחים לראות ולשמוע ולהחריש. (פי צדיק עמ' פב)

סיפר לי הרה"ח ר' יעקב בונים שליט"א ששמע בשם זקנו אדמו"ר הק' זצ"ל, כי בפעם שרבינו הק' [הרה"ק **רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר** זי"ע] נחלה מאוד ר"ל (ואז נתוסף לו שם ירחמיאל), והי' אצלו חסיד א' לבקרו, ושמע ממנו ברכת התורה בבוקר בהתלהבות גדול וברגש קודש, וכשהי' אח"כ החסיד הנ"ל אצל אביו אדמו"ר הק' **[רבי יחיאל מאלכסנדר]** זצ"ל, אמר לו כמדומה לי שהוטב לבנו רבינו הק', ושאל אותו: מאין הוא יודע, והשיב לו: ששמע ממנו ברכת התורה בנעימה קדושה וברעש גדול ונתפעלתי מאד ומוכח לי סימני הטבה, והוא השיב לו: אדרבא מזה אני יודע שעוד לא הוטב לו, כי דרכו תמיד לקיים בעצמו והוי צנוע ואילו הי' בקו הבריאיות על כל חושיו לא הי' אומר בקול שיתפעל מי מזה. (תפארת ישראל אות שעב)

"והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). סיפר בן הרה"ק מבוטשאטש ז"ל, כי הרה"ק רבי ישראל מריז"ין ז"ל סיפר, שנסע אליו למדן א' מפינסק, לשאול אותו, למה אין רואים אותו ללמוד? והשיב לו: וכי כתוב "והגית בה יומם ולילה", הא כתיב "והגית בו יומם ולילה", "בו" פירוש בהקב"ה. (אור הגנוז עמ' כב)

המשמש של הרה"ק רבי אהרן מקארלין (הבית אהרן) זצלל"ה היה שמו הגה"ח ר' יו"ט שמחה [אבד"ק לאהישין ז"ל], והיה דרכו כל יום בבוקר לבא לפני הרה"ק רבי אהרן זצ"ל לסדר ולומר לפניו את הברכות כדי שיענה אמן, ושאל פעם את הרה"ק מקארלין, מה טיבו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל, ומה הרעש שהעולם מרעישים על גדולתו הלא לא רואים ממנו שום גדלות (וגם לא רואים אותו שלומד). ענה הרה"ק מקארלין: הלא הוא שר התורה ולא צריך ללמוד בגלוי.

לעתים קרובות [אצל הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור זי"ע] היתה גם שתיקתו ממלאת תפקיד נשגב, כי לא לכל שאלה השיב תשובה, ומעשה ששאל חסיד בעצתו, ונתעטף רבינו זצ"ל בשתיקה גדולה, עד שהתפלא האיש ולא ידע את נפשו מגודל המבוכה, הסביר לו: כתוב במשה רבינו "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו" (דברים א, יז), לא כתוב כלל שהחזירם מענה כלשהו – משמע, יש לפעמים ענין מוקשה, ואינו טעון כי אם להקריבו אל הרבי שישמעוהו, די לו בזה. (ראש גולת אריאל ח"א עמ' רב)

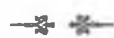
רבינו [הרה"ק רבי אהרן בעל הבית אהרן מקארלין זי"ע] והגאון בעל משכנות יעקב, ור' שאול לעוין הנגיד, הוזמנו לברית מילה אצל בעה"ב שבעיר קארלין, בעל המשכנות יעקב היה כבר זקן בא בימים, ושלח את בנו במקומו, כשחזרו מהברית מילה נוצר דין ודברים בין בנו של המשכנות יעקב לבין ר' שאול הגביר, מי מהם ילך באמצע, ומשורת הדין רצו משום כבודו של בעל משכנות יעקב שילך בנו באמצע, אך אמנם הוא רצה שר' שאול הנגיד יקבל את כבודו, משום שהי' גדול ממנו בשנים ואיש נכבד, וכ"א רצה לכבד את חבירו, עד שהחליטו שרבינו ילך באמצע (ואחריהם הלך הגבאי של רבינו).

ויהי בלכתם כברת דרך, ניגש רבינו לתגרית אחת שעמדה בצד הדרך ומכרה תפוחים, ושאל אותה על מחיר התפוחים עד שהשתווה על המקח, וקנה אצלה התפוחים, ושילם לה בפני כל הקהל, לאחר שכבר קנה את התפוחים קרא לגבאי שלו, וציוה עליו לפרוש שולי בגדו להכניס את התפוחים בכנף מעילו, והזהירו: ווען מען וועט אהיים קומען, וועסטו דאך אויף עסין די אעפיל, זאג איך דיר אן, עם זאל נישט פעלין גארנישט פון די אעפיל! (כאשר נגיע הביתה, הרי תאכל כל התפוחים. אני מזהיר אותך שלא יחסר כלום מהתפוחים) ואח"כ חזר למלווים אותו, בן הרב ור' שאול לעוין וכל הקהל נתביישו מאד.

כשחזר בנו של המשכנות יעקב סיפר לאביו על התנהגותו של רבינו, בשמעו זאת, נענה אליו אביו הגאון ואמר: שוטים, ער האט דאך דעם גאנצען איך, אראפ גינומען פון זיך. (שוטים, הרי הוא גירד מעצמו את כל ה"אני"). (פרי ישע אהרן עמ' רעו)

איש א' סיפר לי כי הי' לו מחלה כבידה והרופאים אומרים נואש, והי' אצל הה"ק [רבי שלום מבעלזא זי"ע] ונתן ידו על כאבו וברכו, ושלח אותו ללבוב אצל הרופא הגדול רפ"פ, ואמר: כי עיר לבוב הוא מסוגלת לרפואה, והרופא הי' ממשמש אותו, ואמר: כי אינו רואה בו שום מום, והראה לו הריצעפטן מכמה וכמה רופאים, שאל אותו מהיכן באת? בלי ספק מן הרבי מבעלז, אמר לו: הן, ענהו, כך דרכו של אותו צדיק הוא מרפא את החולים ואח"כ שולח אותם אלי, וכוונתו למען לא יתראה כי הוא דבר מופת מאתו. (פאר וכבוד, מערכה מהר"ש מבעלזא, אות כ"ח)

שמעתי אומרים בשם הרה"ק רבי מאיר זצלל"ה מפרעמישלאן שפי' המימרא בגמ' בר' אלעזר בר"ש שפגע באדם אחד ואמר כמה מכוער אדם זה, והשיב לו זיל לאומן שעשני (תענית כ:). ופי' עפ"י דברי הרה"ק רבי ר' מיכל מזלאטשוב, שהי' שם חסיד א' עובד ה' באמת בתורה ותפילה, והי' עושה תנועות משונות בעת התפילה, ובנו הצדיק ר' מרדכי מקרעמניץ הי' אז בעת ילדותו ושחק עליו בכל פעם, עד שהכעיס להחסיד והתנצל א"ע לפני אביו הק', וקרא לבנו,

ואמר אליו: בני, מה זה שאתה שוחק על עבודת האיש הזה, והשיב לו: אין זה דרך ארץ לעמוד לפני מלך מלכי המלכים בתנועות משונות כאלו, אז אמר לו אביו: בני, אל תתמה על זה החסיד, **כי בלא תנועות רק בשובה ונחת, אין יכול להתפלל רק מי שיש לו זכות אביו והוא נזדכך מחומריותו מצד אבותיו הק', אבל מי שאין לו זכות אבות צריך לעבודה יתירה כדי לשבר החומריות כנ"ל, ועפ"ז פי' שר"א אמר כמה מכוער אדם זה ר"ל שעושה תנועות משונות באמצע התפילה, והשיב לו זיל לאומן שעשני היינו שאין לי חזקת וזכות אבות ע"כ הוא צריך לעבודה גדולה, ודפח"ח. (רביד הזהב, השמטה לפר' במדבר)**

סיפר הרה"ק **רבי איציק'ל מפשעווארסק** זי"ע: חסידי סאדיגורא שהי' אצלינו ביאשליסק אמרו בשם רבם הרה"ק **מרוזין**, טעם למה התקיעות שופר אצל הרה"ק **מבארדיטשוב** הי' קשה, כי הרה"ק מבארדיטשוב הי' לו הכנה לתקיעות שופר בגלוי ובסתרי, האט זיך דער יצה"ר דערשראקן, (לכן היצה"ר פיוחד), ולכן התנגד לזה, אולם ברוזין הי' הכל בהצנע, מ'האט גארנישט געשמועסט לפני התקיעות, מ'האט געזאגט צום חזן 'זלאז' (לא דיברו כלום לפני התקיעות, רק אמרו לחזן תקע!) (הרה"ק מרוזין לא תקע בעצמו) וואס ווייסט דען דער שטן צי ער בלאזט די יוך, צי ער בלאזט שופר, ולכן עלה לו התקיעות בניקל. (מפיהם ומפי כתבם עמ' יב)

בשם **הרבי ר' בער** [הרב המגיד ממעזריטש] זצללה"ה זי"ע: שהי' אומר על הרה"ק ר' **פנחס מקאריץ** ז"ל שהי' נוהג ברחבות, משל לאדם עשיר שהיה מצפין את עשרו בביתו, והיה לו בתוך עשרו דבר יקר אשר לא היה מקום להצפינו, שהיה מתירא מפני יוקרא של הדבר ורצה להצפין במקום טוב ביותר, והיה ממציא לו עצה להצפין בתוך הר של זבל ואשפה אשר בשם לא יבוקש לשום אדם, והיה אומר הרבי ר' בער זצללה"ה זי"ע על הרבי פנחס הנ"ל שיש לו דברים יקרים כזה אשר לא יוכל להצפין אותו אלא באשפות שבחוצות, וזה גאות. (שיח שרפי קודש - חסידות אות טו)

יש המוונים מרבת בני עמינו, בבואם אל הצדיק להיכלו נאוה, ומדבר אתו, המה תמהים לנפשם באמרם מה יתרון להצדיקים עלינו, הלא אוכלים ושותים כמונו, ומדברים כמונו, והבל יפצה פיהם כדו', כבר אמר על זה הרב הגאון הצדיק המפורסם בדורו הר' שניאור זלמן מלאדי נבג"מ לאיש א' שבא לפניו, והרב הקדוש היה מדבר אתו לפי דרכו של המבקש כנ"ל, ושאל אותו האיש: מהו היתרון והמעלה מהצדיקים על שאר אנשים, והנה נודע לכל העולם חכמתו הגדולה של הרב הצדיק הנ"ל, והיתה תשובתו בזה"ל: כתיב "ויחכם שלמה מכל האדם" וגו' והיה שליט ומושל על האדם ועל הבהמות (עי' מלכים-א ה, יא - יג), והנה כשהיה צריך לדבר עם הסוס היה צריך להלביש א"ע בשכל הסוס לדבר עמו כפי ערכו, וכן כתיב "וידבר על העצים ועל האבנים" (שם), המכוון שהיה יכול לדבר על דברת בני אדם שהם בדמות עצים ואבנים, כך אתה אל תקשה בעיניך שאני מדבר עמך כערכך להאריך בהבלים אשר המה כפי דעתך ושכלך, כי זהו ממש כערך הסוס שהיה מדבר עמו שלמה המלך ע"ה, וכי קטן הוא בעיניך שאני יכול לדבר עם הסוס, והלך האיש הלזה בפחי נפש, ואני הייתי מכיר האיש הזה שהיה נכבד מאד והיה מפליא חכמתו של הרב ז"ל איך שנעשה איש כשר ע"י דבריו הקדושים. (עטרת ישראל נח)

פ"א כשהיה [הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע] בעיר מוש, עמד איש אחד מאנ"ש בעת סעודתו, והי' מחשב בלבו אשר גופו של רבינו הוא כולו אש, ואוכל ושותה כבני אדם, והרגיש בזה, ופתח ואמר: איתא בזה"ק (פנחס דף רכ:.) שהצדיק עובר דרך גהינום בכדי להעלות משם הנשמות שהרהרו בלבם לעשות תשובה ולא הספיקו לגמור תשובתם מכח אל הפועל, וכשהצדיק עובר דרך הגהינום, הנה האיש שהאמין בחייו שהצדיק אינו אוכל ושותה ומוליד בנים כמוני, אלא הכל בכוונות רצויות להשי"ת, ומה הוא עושה עכשיו בגיהנום, אין זאת כי אם להעליני ולעשות לי טובה, אזי מתקשר בהצדיק ועושה לו הצדיק טובה ומעלה אותו, אבל אם האיש אומר שהצדיק אוכל כמוני ושותה כמוני ומוליד בנים כמוני, ובראותו את הצדיק בגיהנום אומר עליו הלא מראש דברתי אשר כל עשיותיו הוא כמוני, כי הלא הוא בגיהנום כמוני, אז נשאר שמה ואין ביכולת הצדיק לעשות לו עוד טובה. (אמרות טהורות, התקשרות צדיקים)

כשהיו שואלים לעתים את הרה"ח ר' אלי' ראטה: מה ראיתם אצל האדמו"ר רבי שלמה'קה מזוועהיל? מה ראיתם אצל האדמו"ר רבי ישראל מהוסיאטין? מה ראיתם אצל האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא? חיצונית לא ראיתי שום דבר! היתה תשובתו חד משמעית, איש פשוט כמוני יכול לומר כי הוא רואה משהו! ידעתי כי אנשי קודש הם ולכן הלכתי אליהם, בלשונו: ס'איז געווען געשמאק צו גיין צו זיי (היה נעים ללכת אליהם). ובפעם אחרת השיב על שאלה זו: אמנם לא ראיתי, אך האמנתי! והאמונה הזאת הביאה אותי אליהם. כשיצא השואל, אמר לתלמידו שישב לפניו: אמנם לא ראיתי, אך הרגשתי היטב שרתחו כיורה רותחת מאהבת ה'. 'עס האט געקאכט ווי א קעסל' הגם שכלפי חוץ לא הבחינו מאומה. ודוקא כאן טמונים כוחותיהם וגבורתם של הצדיקים הללו. (איש חסיד הי' עמ' עח)

פ"א בעת שחזר הרה"ח המופי' ר' זלמן ג"ב ז"ל בשבת קודש לפנות בוקר משולה"ט של מרן אדמו"ר הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זיע"א הי"ד (שהי' אז בארה"ק בא' מביקוריו) ופגש אותו א' ממכריו שהי' אז בדרך להתפלל ותיקין ונענה לעומתו: ר' זלמן איר זענט דאך א קלוגער איד (הרי אתם יהודי חכם) למה אתם הולכים לטיש, הרי הרבי שלכם נישט ער זאגט, נישט ער זינגט (לא מדבר ולא שר), א"כ מה יש לכם לחפש שם. וענה לו ר' זלמן: אדרבה היא הנותנת, אם הרבי היה אומר תורה היה אפשר לומר שאני הולך משום הד"ת, אם הרבי הי' שר יפה, היה אפשר לומר שאני הולך בשביל הניגונים, אבל עכשיו שהרבי אינו אומר ואינו שר, גיי איך צום רבין אליין (אז אני הולך עבור הרבי עצמו!) וסיים דבריו שכמו"כ מצינו שמשה רבינו ע"ה היה כבד פה, ולכאורה הרי הקב"ה הוא כל יכול וא"כ למה לא ריפא אותו הקב"ה, אלא באם הי' הקב"ה מרפא אותו היה אפשר לומר ששמעו לדבריו באשר דיבר יפה והיה פה מפיק מרגליות, אבל עכשיו שהי' כבד פה מוכח ששמעו לדבריו באשר היה משה רבינו. (מנכדו הרה"ח ר' מאיר ג"ב שליט"א)

פ"א בא רבינו הקדוש מרוזין לבית מדרשו ועמד עצמו שם וכל האנשים אשר שם וגם אנכי היינו עוטרין אותו סביב. ופתח רבינו את פי קדשו, ויאמר: הנה אאע"ה רצה להפריד הסט"א מן בני האדם ולקרב לבותם לאביהם שבשמים ית"ש, תיקן תפילה קדושה ארוכה זו תפילת שחרית, אבל ידוע שהרשע מכתיר את הצדיק, ע"כ קינא בזה הס"ם וילמד עצמו את התפילה הקדושה הזו ויעשה לו בה אחיזה, וע"כ יארע שאפילו אם יתפללה האדם, מ"מ יהא הכל חלילה מצדו, ויעמוד אח"ז אבינו יצחק ע"ה ואמר, אבי תיקן תפילה ארוכה כ"כ אשר ע"כ קינא בה הס"ם, אבל אני אתקן תפילה קצרה מזה קטנה בכמותה היא תפילת מנחה, וידמה לו להס"ם שאין כדאי לו ליגע עצמו וללמוד אותה ולאחוז בה, אבל אהה, גם בה קינא ולמד עצמו אותה ואחז בה, עד שגם בתפילה הקטנה הזאת יארע שהאדם מתפללה ויהיה ח"ו מצדו, ועמד אח"כ אבינו יעקב ע"ה ואמר אני אתקן תפילה כזו שודאי ידמה לו להס"ם שאינו כדאי לו ללמדה ולאחוז בה, וזאת תפילת מעריב שאינה חובה רק רשות, כמו שנפסק ההלכה בשו"ע או"ח, רק שהאיזנא קבלוה עליהם לחובה כידוע, וממה נפשך אם ירגיש האדם בעצמו רגש קדושה וטהרה ויתפלל אז לא יכול בודאי הס"ם ליאחוז בה, ואם לאו אל יתפלל, ובדבר רשות מצד הדין ודאי בל יהיה כדאי לו ליגע עצמו וללמדה ולאחוז בה. אולם גם זאת לא הועיל שגם לתפילה זו יגע עצמו ולמדה ועשה לו אחיזה בה, דכיון דמ"מ קבלוה ישראל אליהם לחובה כהנ"ל.

וקם אח"ז האר"י הקדוש זצוקללה"ה ואמר אני אתקן דבר שודאי לא יודע לו להס"ם וממילא לא יהיה בו שום אחיזה, היינו ענין לישיב עם האנשים על שולחן שלא לדבר כלום רק לייחד יחודים להשי"ת, ובאין בזה שום דיבור ממוצא הפה בודאי שלא יודע לו מזה ולא יוכל ללמדה, אולם אהה, שגם בזה חטט ויגע ומצא בה כדי מדתו ותפוס בו אנשים. עד שזכינו שער וקדיש שלח לנו השי"ת מן שמיא הוא רוח אפינו משיח ה' רבינו הבעש"ט זצוקללה"ה ותיקן ענין ודבר שאין עוד שום אופן בעולם להס"ם לאחוז בו וללמדו, וזהו לדבר דברים בטלים למראה עין ולמשמע אוזן אנשים ולייחד בזה באמת יחודים קדושים ונפלאים להשי"ת, וזאת ודאי לא ידע הס"ם ולא ילמדו עד ביאת הגואל צדק בב"א, כי יש לו מקום לטעות שהם חלילה דברים בטלים ממש, וא"כ למה יתפוס בו ודי למבין. וכאשר שמע הרה"ק מהר"א מקאזניץ

זצוק"ל הנ"ל הדברים הללו נתמלא שמחה גדולה, וצוה מיד והביאו לפניו בקבוק מי דבש ישן של י"ח שנים, וכיבד להרב החסיד ר' יחיאל ז"ל הנ"ל המספר, ואמר לו: החייתני בדבריך, כי דרכו בקודש היה לפעמים שבא להתפלל, לבש הטלית והתפילין של יד על ידו הקדושה וקודם הקשירה היה מדבר חדושים מהעולם, שהיו נראים לדברים בטלים חלילה, ובאמת היה מייחד יחודים בזה זי"ע. (תפארת הצדיקים עמ' י)

פ"א סיפר הרה"ח ר' אלי' ראטה: התוועדנו יחדיו בביתו של ההוסיאטינער בעת עריכת שולחנו הטהור. אני, ושני רעי, מבני העליה שבירושלים של מעלה, הגאונים הצדיקים רבי נחום יאסער ורבי נטע צינווירט זצ"ל, היה זה ביומא דהילולא של האר"י הק' זי"ע, לפתע נכנס יהודי פשוט, כמו שמכנים 'מודרני', החליף מספר מילים עם הרבי כאשר אף א' מן הנוכחים לא הבינם, יצא והלך לדרכו, באותה שעה נשתנתה צורתו הקדושה של הרבי מן הקצה אל הקצה, פניו האדימו וכל כולו הפך להבה, ועיניו החלו זולגות דמעות, מיד ברך את הנוכחים ב'לילה טוב' וסיים את השולחן, שלושת החסידים הנוכחים נרעשים היו מהמחזה, וזה לזה שחו: אש להבה יוקדת בוערת כאן, מתרחשים כאן דברים מופלאים שאנו זוכים לראותם בעינינו אם כי אין לנו שום שיג ושיח בהם. בהזדמנות אחרת התבטא בהתרגשות החסיד הותיק ר' נטע צינווירט, עמיתו של ר' אלי', מחבורת קודש ב'חדר' ההוסיאטינער: אמנם, רובו ככולו היה ההוסיאטינער טמיר ונעלם, אולם, באותו זיז כלשהו שהיה מתגלה לעתים נדירות – שם ראו מה נורא וקדוש הוא. (איש חסיד היה עמ' פו)

סיפר הרה"ק רבי ברוך מסערעט ויזניץ זי"ע: מעשה בחסיד זקן בא בימים שראה אברך עומד בתפילה לא נע ולא זע, ניגש אליו ושאלו לפשר עמידתו ללא נוע בשעת התפילה, וענה: דגם הרה"ק מרוזין התפלל כך, אמר לו החסיד אם בתפילה תנהג כמו הק' מרוזין, באכילה כמו הק' מאפטא, ובדיבור כמו הק' מרופשיץ, ותבחר מדרכו של כל צדיק הנראה בעיניך, סופך להיות מפושעי ישראל רח"ל, והאמת הוא שאין אנו מבינים דרכי הצדיקים וכוונותיהם, כמו שפי' הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע "ויברך דוד את ה'"

(דה"י-א כט, י) תפילת דוד להשי"ת היתה בכוונות גדולות, אולם "לעיני כל הקהל", פשוטי העם, "ויאמר דוד", היה נראה כאומר סתמא. (מקור ברוך, שביעי של פסח)

הרה"ק **רבי משה'לע** זצ"ל הי"ד, בנו של כ"ק **מרן מהר"א** זי"ע, תיאר והגדיר את בחינותיהם של רבוה"ק מבעלזא בתורת הנגלה והנסתר, וכך אמר: אצל זקני כ"ק **מרן ה"שר שלום** זי"ע היו תורות הנגלה הנסתר שתיהן "על השולחן" (כלומר, גדלותו בתורת הנגלה והנסתר כאחד היו גלויות ומפורסמות); אצל זקני **מרן מהר"י** היה הנסתר על השולחן והנגלה מתחת לשולחן (כלומר, גדלותו בתורת הנסתר היתה מפורסמת, אבל הצליח להסתיר את כוחו הגדול בתורת הנגלה). אצל זקני, כ"ק **מרן מהרי"ד** זי"ע, היה הנגלה על השולחן ואילו הנסתר מתחת לשולחן, ואצל אבי כ"ק **מרן מהר"א** זי"ע – הנגלה וגם הנסתר מוסתרים מתחת לשולחן! ("הארי שבחבורה" (ירושלים תש"ע) עמ' ע"ח).

ידוע שהרה"ק בעל **השפת אמת** מגור זי"ע נתמנה להנהיג את העדה בגיל צעיר מאד, ובאו אליו קבוצה חשובה מתלמידי זקינו הרה"ק בעל **החידושי הרי"ם** זי"ע, שעוד הסתופפו בצל הרה"ק **רבי מנחם מנדל מקאצק** זי"ע, לתהות על קנקנו, בהיכנסם אל הקודש פנימה הרגיש השפת אמת במטרת בואם, ושאל אותם: האם באתם לתור אותי, מצינו אצל יוסף שאחיו לא הכירוהו והיינו כי חשבו שהוא מצרי כאחד מן המנין, והתמיהה עצומה, וכי איך חשבו על יוסף שהוא גוי ולא נתנו אל לבם להסתכל בפניו הקדושים שבודאי היו פניו מאירים כאור החמה מרוב קדושתו, אלא שצדיק אמיתי יכול כ"כ להסתיר א"ע עד שאף יחשבו עליו שהוא גוי, כששמעו החסידים את דבריו אלו יוצא מפיו וראו פי מי המדבר אליהם נתקשרו אליו מאז בעבותות אהבה וקבלו על עצמם את מרותו. (מפי ספרים וסופרים מקץ).

פרק ט'

השפעת הצדיק בדרכים שונות

בו יבואר שישנם אופנים רבים ומגוונים
של השפעה מהצדיק ולכן כל צדיק
יאחז דרכו במה ואיך להשפיע על
החוסים בצילם.

השפעת הצדיק בדרכים שונות

אודיק רבי מן בזותא וחמא קדליה דר"מ מן אחוריו, אמר לא זכית אנא לאודייתא אלא בגין דחמי קדליה דר"מ מן אחוריו. רבי יוחנן ורשב"ל תרוויהון אמרין אנן לא זכינן לאודייתא אלא בגין דחמינן אצבעתיה דרבי מן גולגיקין דידיה. (ירושלמי ביצה פ"ה ה"ב)

[השקיף רבי מן החלון וראה צווארו של ר"מ מאחוריו. אמר רבי לא זכיתי לתורה להיות מחודד טפי משארי חכמים אלא בשביל שראיתי צווארו של ר"מ מאחוריו. ר"י ור"ל שניהם אמרו שלא זכו לתורה אלא בשביל שראינו אצבעו דרבי שיצא מן בית יד שלו – קדמן העדה]

כל צדיק בדורו עבודתו ותשוקתו לקרב את לבן של בני ישראל לאביהם שבשמים. הדרך הגלויה לכך היא כאשר הצדיק מדבר דברי תורה, מעורר ומלהיב את הלבבות לעבודת ה', מלמד דרכי ה' ונותן עצות והדרכות לכך, מוכיח את האדם כאשר יש צורך, מתקן תקנות נחוצות לשמירת הדת וכל כיוצא בזה.

עם זאת, השפעת הצדיק לא מצטמצמת בכך. ומה גם שישנם צדיקים שכלל לא דברו דברי תורה, כמבואר בפרק הקודם. הצדיקים שכל גופם קודש, כמאמר חז"ל (זה"ק ח"ג ע:), לכן עצם הווייתם מפיצה קדושה, בדרכים רבים ומגוונים כמוכח בדברי חז"ל ומבואר היטב בקדמונים וספרי חסידות.

כל הנחלים הולכים למקום אחד, אבל נהרא ונהרא ופשטיה, וכל צדיק אחז בדרכו לבחור איך להחדיר קדושה ויראת שמים לאלו החוסים בצילו. לא ראי זה כראי זה, אבל כולם ניתנו מרועה אחד, לכולם מקורות מדברי חז"ל

וקדמונים וכולם מועילים למי שמאמין בהם ונותן את עצמו לקבל מרבו באופן שרבו בוחר (ולא ח"ו באופן שנראה בעיניו שהוא היה מקבל יותר, שהרי זה בחינה של מהרהר אחרי רבו) ונפרט חלק מהם כדי לשבר את האוזן ולקבל מושג כל שהוא.

ענף א: הדיבור של הצדיק

במקורות

הכמינו ז"ל הדגישו את החשיבות של השמיעה מפי הרב הצדיק:

במכילתא (בשלח ויסע פרשה א') על פסוק "אם שמוע תשמע קול ה' אלקיך" (שמות טו, כו) מלמד שכל מי ששומע מפי רבו (גי' הגר"א), מעלין עליו כאלו עומד ומשמש לפני חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים.

ובילקוט שמעוני (קהלת רמז תתקפ"ט): השומע מפי חכם כשומע מפי סנהדרין כו', והשומע מפי סנהדרין כשומע מפי משה.

במדרש קהלת רבה (ט, טו): בשעה שחכם יושב ודורש, הקדוש ברוך הוא מוחל לעוונותיהם של ישראל.

בגמרא סוכה (דף כח): אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שעסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף. פירש"י וז"ל: שהיו מלאכי השרת מתקבצין סביביו לשמוע דברי תורה מפיו. עכ"ל. ושמע מינה דקדושה שורה בתורה היוצאת מפי הצדיק.

ובחתם סופר (פרשת מטות) כתב: ביום שהרב דורש ומורה דרך ה' לרבים, ואמר אחד לחבירו אתה תלך לשמוע דברי הרב הדורש ואני אלמוד בביתי ענין אחר,

ואח"כ אלמוד ממך דברי הרב ואני אומר לך הלכה שלמדתי, ויהיה גם שניהם בידינו. אף שאמת הוא, אינו דומה שומע מפי הרב לשומע מפי התלמיד, דמפי הרב הדורש ומוכיח לכבוד שמים אז השכינה מדברת מתוך גרונו, וזה אי אפשר לומר אצל תלמידו וכו'.

ובדדשות חתם סופר (ז' אב דף של"ט) כתב וז"ל: בתוכחת מוסר כגון רב דדריש בפירקא לפני עמי הארץ (חולין טו.) שצריך לשמוע מפי הרב עצמו, אשר לבו כאש בוער לאהבת ה', ולוקח נפשות בדברים היוצאים מלבו דוקא, ואי אפשר לשמוע מאחר.

בראי החסידות

הבעש"ט הק' הביא הוכחה שצריך דוקא ללמוד מרב ולא די לאדם שילמד דרך ה' מתוך הספרים מפסוק "כתוב זאת זכרון בספר ושם באזני יהושע" שידבר עמו פה אל פה, כי העיקר הוא מה ששומעין מצדיק הדור. (הובא בבעש"ט על התורה, פרשת בשלח, מספר מגדל דוד).

יסוד הדברים פירש הבעש"ט כי הדיבור של הצדיק פרה ורבה בתוך האדם ועושה פירות ופירות פירותיהם. וז"ל: (הובא בספר דגל מחנה אפרים, ליקוטים עה"פ משלי: "תורת חיים מקור חיים לסוד ממוקשי מות") על דברי חכמינו ז"ל (אבות פ"ו מ"ג):

"הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד, שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומידעו שנאמר (תהילים נה, יד) "ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי", והלא דברים קל וחומר ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד

או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד".

ולכאורה הרי אין המלמד דומה ללמד, שכן דוד למד מאחיתופל שתי הלכות ומי יימר שגם הלומד אות אחת מחבירו שצריך לנהוג בו כבוד, ותירץ הבעש"ט שאמנם כדי לכבד מי שאינו לומד תורה לשמה זקוקים ללמוד הימנו שתי הלכות, אבל הלומד תורה לשמה אזי אפילו כאשר למדים ממנו אות אחת מחוייבים לנהוג בו כבוד כיון שהברכה מצויה בדברי תורתו ותדיר יתוספו לו חידושים בזכות מלמדו.

ודוד המלך קרא לאחיתופל 'רבי אלופי ומיודעי' כשלמד ממנו שתי הלכות כיון שתורתו היתה שלא לשמה מן השפה ולחוץ (במד"ר פרשה יח, יז), ולא היו דבריו בבחינת מעיין נובע ומתגבר, ומכאן ק"ו ללומד מחבירו הלכה אחת או אפילו אות אחת כשהוא לומד תורה לשמה שבודאי יעשו דבריו פירות ופירי פירות שמחויב לנהוג בו כבוד.

על פי הדברים האלו כתוב בשו"ת דברי יציב (יו"ד סימן קל"א) וז"ל:

אחד היה הבעש"ט, אשר ארי משמיא קא נחית ללמד לבני יהודה קשת במלחמתה של תורה, כאשר קיבל ולמד מפי רבו אחיה השילוני. ואצלו ואצל תלמידיו הקדושים אחריו היה שייך המושג של רבו מובהק, כי באור קדושתם האצילו מן הרוח אשר עליהם על תלמידיהם שדבקו בהם, והחדירו בהם קדושה וטהרה, והכניסו בלבם תשוקה עזה ברשפי אש שלהבתיה להלהיב לבם לתורת ה', ועשאום כלי מוכשר שיכנסו דברי תורה לתוך מעיהם. ודבר זה חידש הבעש"ט הק', שהמעט שלומד הרב עם התלמיד מסוגל להשרות ברכה בלימודו שיתעלה מעלה מעלה, ועד שברוהניות תהא רוב חכמתו ממנה, כיון שעשה אותו לכלי מוכשר כו'. כי בגודל קדושתם היה יכולים להשקות ממענים הבלתי נדלה תורה וקדושה בכמות מרובה תוך זמן מצומצם, וע"ד דמצינו במדרש שמואל (פרשה כב): באותה הלילה שברח דוד מלפני שאול, למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק למד למאה שנה.

עצם הדיבור היוצא בקדושה מפיו של הצדיק מכניס קדושה בלב השומע

בספר זרע קודש (פרשת יתרו) כתב וז"ל:

שע"י דיבור והסיפור שהצדיק מדבר, מעורר בזה את השומעים לתשובה ודבקות גדול, כי ההבל היוצא מפיו בקדושה, מעורר נקודת יראת שמים שבלבם. וזה שמצינו כאן שאע"פ שיתרו ידע הכל מקודם, עם כל זה כו' ויספר משה כו', ומצינו שאז אמר ברוך ה' כו'. משא"כ מקודם הגם שכבר ידע כל הנפלאות, לא נתלהב לבו להודות לה' עד ששמע מפי משה.

ובספר אמרי נועם (פרשת פקודי) כתב וז"ל:

הא דמנהג ישראל שמתאספין אל הצדיק לשמוע תורה מפיו וכו', הגם שיש כמה ספרי מוסר בעולם וכו', אולם אין נחקק כל כך בלב האדם כמו באם שומע תורה מפי הצדיק בעצמו. כיון שדיבורו יוצא בקדושה בגודל דבקות השי"ת ומפיו לפידים יהלכו, ומזה יבער לב האדם לדבק גם כן בתורת ה' ולמנוע עצמו מלחטוא.

ע"י דיבורו, מכניס הצדיק את המידה הטובה שיש בו בתוך האיש השומע

כך מבואר בספר מאור עינים (ליקוטים):

הצדיק שמופרש מגשמיות ותאוות, ומדבר בחיות בהיר וזך הנשפע מאת הבורא ית', יכניס בקרבו הדיבורים ויקשרוהו אל הבורא ית"ש, וכן איזה מדה טובה שיש בצדיקים, המדה ההיא מזוככת ובהירה יכול הצדיק להכניס מדה ההיא בקרב האיש השומע לדבריו.

שמיעת הקול בלבד כבר מועילה גם כאשר אינו מבין כלל

כתב בספר אהבת שלום (פרשת האזינו):

שכשהצדיק מדבר דיבורים הקדושים, הם משיבין נפש השומעים, ואפילו מי שאינו מבין כלל מה שהוא אומר, ואפילו אינו שומע חיתוך הדברים רק הקול בלבד, אעפ"כ הן משיבין נפשו. עכ"ל.

ומזבא בכתבי ר"י שו"ב (מע' הרה"ק ר"א מקאליסק), שהספרדים בטבריה באו לסעודה שלישית לשמוע את אמירת תורתו של הרה"ק ר"א מקאליסק, וכששאלו אותם הרי אינם מבינים את מה שאומר בלשון אידיש, השיבו במליצה בלשון ערבי "כול קילמא מיתל מאסמר" [היינו כל מילה נמשל למסמר הדוקר את חדרי לבנו].

בדגל מחנה אפרים (ליקוטים) כתב וז"ל:

איתא שלשון הזהר הקדוש הוא מסוגל לנשמה אף שאינו מבין כלל מה שאומר, כמשל לנכנס לחנותו של בשם אע"פ שלא לקח כלום מ"מ ריח טוב קלט עמו (פרקי דר"א כ"ה). כן הוא ממש בההולך למקום והיכל שהצדיק בו, אי אפשר שלא יקלוט איזה ריח טוב וכו', אף שאינו מבין כלל מאמירת הצדיק כו'.

הצדיק מדבר ישירות אל הנשמה, ועי"ז מתעורר גם האדם הגשמי

לפעמים האדם שקוע בגשמיות או טרוד בענייניו ואינו יכול להתעורר, אז הצדיק מדבר ישירות אל שורש הנשמה שלו, ועי"ז מתעורר האדם, כדברי המגיד מקאזניץ בספר עבודת ישראל על הפסוק (דברים לב, א) הובא דבריו בלב שמחה (ר"ה תשמ"ג):

"האזינו השמים ואדברה", כי הצדיק אשר רוצה להחזיר את בני דורו למוטב ומדבר וכו' אך דבריו אין נכנסים בלבם כי לבם אבן וכו' עצה היעוצה ע"י שידבר מוסר אל שורש נשמתם וכו', וזה האזינו השמים ואדברה דהיינו אל שורש הנשמות המכונה בשם שמים וממילא תשמע הארץ אמרי פי היינו האדם הגשמי וכו'. דער מענטש איז פארקאפעט ואינו יכול לשמוע מקוצר רוח ומעבודה קשה, העצה לדבר אל הנשמה וזה "האזינו השמים ואדברה".

ענף ב: פעולה של צדיק

במקורות

ע"י פעולת הצדיק, יוצאת גזירת עליון מבח אל הפועל

לא רק הדיבור של הצדיק משפיע אלא כל מעשה של צדיק פועל ויש לו השלכות. ענין זה מקורו בחז"ל **במדרש** (בראשית רבה ח, ו):

רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם **צא וכבוש את הדרך לפני בניך**, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב **"ויהי רעב בארץ"** (בראשית יב, י), בישראל כתוב **(להלן מה, ו) "כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ"**.

והרמב"ן ביארו באריכות (בראשית יב, ו) וז"ל:

אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו.

ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים. ולכן **יעשו הנביאים מעשה בנבואות** כמאמר ירמיהו שצוה לברוך **"והיה ככלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו'"** (ירמיה נא,

סג-טד). וכן ענין אלישע בהניחו זרועו על הקשת (מ"ב יג, טז-יז), "ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם". ונאמר שם (פסוק יט) "ויקצוף עליו איש האלקים ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם". ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו, והבן זה. עכ"ל.

בהמשך מפרט הרמב"ן שכל פעולה ופעולה שעשה אברהם אבינו היה בזה סיוע לצאצאיו בדורות הבאים.

גדולים תלו כל השגתם בזכות פעולה או ברכה של צדיק

גם בספרי הקדמונים מוזכר ענין זה ועובדא זו הביא החיד"א בשם הגדולים (מע' גדולים מ' אות ק"נ), וז"ל:

בשו"ת הרשב"ץ (ח"א סימן ע"ב) כתב, דרמב"ם תלמיד מהר"י ׳ מיגאש, וכ"כ הרמב"ם עצמו בהלכות שאלה ופקדון (פ"ה). אמנם ספר יוחסין כתב דא"א לומר כן, כי הר"י מיגש נח נפשיה בשנת ד'תתק"א והרמב"ם נולד בשנת ד'תתצ"ה, והוה ליה שבע שנים. וראיתי בספר עומר השכחה (פירוש משלי), שכתב (סימן ט"ב) על פסוק "עטרת זקנים בני בנים", וז"ל: כמו שכתוב על הרמב"ם בשעת פטירת הרי"ף ז"ל [בשם הגדולים כתב, דצ"ל הר"י מיגאש], נכנס אצלו ונשק ידו והוא כבן ה' שנים, ואמר שלא זכה למה שזכה אלא באותה נשיקה שנשקו וברכו והאציל עליו מחכמתו.

וכדברים אלו כתב גם הרה"ק מקאמרנא בספר נוצר חסד (אבות פ"ו מ"ג) וז"ל:

שאם רבו צדיק וחסיד, אזי מקבל ממנו רושם אחד או אות אחת הארה בנפשו ורושם אלקות, ופרה ורבה אצלו הקדושה, עד שמאות אחת שנדבק בנפשו נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק וכו', שבעת שהתלמיד מכניע עצמו להרב בביטול גמור וכו', אזי יתדבקו רוחא ברוחא וכו', ויאצל מן הרוח אשר עליו ונחה על התלמיד, וזה הוא עיקר ענין רב ותלמיד וכו'. וכן קבלנו שהרמב"ם קורא להר"י מיגש רבי, שבעת פטירתו של הר"י מיגש היה הרמב"ם כבן חמש שנים, וקרא אותו וסמך ידו עליו, ונחה רוחו

של הקדוש עליו, ועי"ז זכה להשגה עצומה, ובזה נעשה לו רבו מובהק שלמד רוב חכמתו ממנו. עכ"ל.

ובדברי יחזקאל החדש (עמ' ק"ל) מובא, דהרה"ק ר"י משינאווא כשהיה מזכיר את הרה"ק החוזה מלובלין היה קוראו בשם רבו, הגם שלא ראהו מעולם. כי בעת היתה אמו הצדיקת מעוברת עמו זכתה להתברך ממנו, ואמר שכל השגותיו אשר זכה להשיג היה מקורם מברכה זו, וכמו שהרמב"ם ז"ל מזכיר את הרה"ק מגאש בשם רבו, הגם שלא למד אצלו, רק מפני שע"י ברכתו קבל השגותיו. וכעין זה מובא בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תע"ב), וז"ל: וכן התהלל רבינו הקדוש, שאם היה רואה את פני ר' מאיר היה מגיע למדרגה גדולה (עירובין יג:). ומשום הכי א"ר יוסי לא מן הכל אדם זוכה ללמוד כו' (שם מז:). כי בהביט אדם כו' תתעורר נפשו כו', וניתוסף עליו רוח ממרום, עכ"ל.

בראי החסידות

פעולה של צדיק יכולה לנענע עולמות

בתורת החסידות מבואר שאמונת חכמים כוללת גם להאמין בזה שהצדיק אינו עושה שום פעולה, גדולה או קטנה, בלי כוונה. ומכח קדושת הגוף שלהם נצמח תועלת מכל מעשה, וכך אמר החידושי הרי"ם ז"ל (הובא במאיר עיני הגולה אות העה) כאשר הרה"צ רבי פינטשע זצ"ל אמר לפניו כי החסידים הגדולים אמרו בהיותם בקאצק כי בעת שהרבי מניע דלת פתחו אז מנענע עם כל הז' רקיעים. וענה לו החידושי הרי"ם ז"ל בהתפעלות: אין זה מאמר בעלמא, רק כן הוא האמת, ומי שאינו מאמין ברבו כשמנענע במצנפתו מתנענעים כל הרקיעים אינו יכול לקבל טובה מרבו.

הגה"ח ר' יעקב מילר ז"ל הטעים הדבר לשבר את האוזן וסיפר שבילדותו בחצר שליד ביתם היה משרד כלשהוא, ובחלון שנשקף לחצר ראו את היושבים בפנים. 'תמיד צחקנו למראה האנשים המוזרים שיושבים בפנים, מתנועעים ועושים תנועות בידיהם וכו', בקטנות מוחנו כלל לא הבנו שזה לא סתם תנועות ידים, אלא יושבים כאן אנשים ומנהלים עסקים... אותו דבר אנחנו, מדברים ומפרשנים האם הרבי עשה תנועה כזו או אחרת...

זה הענין של נטילת שלום אצל הרבי

הלב שמחה זצ"ל התבטא פעם שזה הענין של נטילת שלום אצל הרבי, שנתנית היד של הצדיק מיישרת את האדם ומזריכה אותה לדרך ישר. ובזה פירש הפסוק (תהלים עה, עב) "ובתבונות כפיו ינחם", שהרבי יכול להנהיג עדה על ידי נתינת ידו.

אכן, חסידים החשיבו כל תנועה של צדיק. ומסופר על החסיד המופלג רבי גודל (אייזנר) ז"ל אשר בצאתו פעם מן הקודש אחר שנפרד מן הרבי (הלב שמחה זצ"ל), פסע לאחוריו ופנה לעבר הדלת שבדרך כלל יצאו דרכה אך הפעם היתה נעולה. הראהו הרבי באצבעו לעבר דלת הכניסה.

בצאתו אמר לתלמידו בקורת-רוח: "דער רבי האט מיר געוויזן א וועג" (הרבי הורה לי דרך)... (במחיצת רבי גודל)

תנועה בלבד של הצדיק יכולה להשפיע לטובה

בזה אפשר להבין גם מה שא"י בספר אגרא דפרקא מבעל הבני יששכר אשר בין החסידים שנסעו אל הרבי ר' בער ממעזריטש זצ"ל, היו חסידים כשבאו וראו אותו לובש מלבוש, היה די להם בנסיעתם! (הזכיר זאת הלב שמחה ז"ל, בשולחנו בחג השבועות תשל"ט).

אכן הובא זה בספרים שניתן לקבל טובה רק מלראות תנועה של צדיק עוד יותר משמיעת דיבורים.

ובאמרות טהורות מהרה"ק ר"מ מקאברין (סיפורים ומאמרים) כתב: בהיות האדם אצל הצדיק, באפשרי לקבל טובה בראותו תנועה מאתו יותר משמיעת דיבורים.

כי התנועה נשארת בלבו ולא תשכח, והדיבורים יכולים לשכוח. וזאת [היינו הדיבור] אך בשכל, והתנועה נשארת לעד בלב הרואה.

הרה"ק מפילץ זי"ע בספרו **שפתי צדיק** (לך לך כג, וירא ג, לח) כתב לפרש מה שאמרו במד' (ב"ר מב ח) למה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברם יושב ועוסק במצות עוגות, ותמיה לקרותו בשם דבר שראה כמו רגע בבית הצדיק, ועוד ואינו מובן הלא עוג חי יותר מאלף שנים, ובשביל שעה קטנה זו שראה אאע"ה נקרא שמו כן אתמהה. ופירש ונראה שנכנס בו התעוררות לטוב כשראה פעולת צדיק לחיים בהתלהבות בהכנה למצות מצה ונשאר בו מעט ניצוץ, ואין הקב"ה מקפח שכר ברי' לכך נקרא בתוה"ק בשם זה. או בסגנון אחר: אכן לשעה א' שראה אצל אאע"ה אפיית מצות הי' לו שעה זו הון נבחר מכל חיותו ונתחדש שם עוג, ע"י שראה אאע"ה בשעה שאפה מצות מצוה בודאי נתפעל הרבה עי"ז והי' זה עיקר חיותו מכל ימיו. והוא לימוד עצום, שהרי מפורש במד' שם שבבוא עוג אל אאע"ה לא נתכוון לשם שמים אלא להרע לו מאד ע"ש, ועכ"ז זכה כל כך בראיה בעלמא אשר ראה עסק אאע"ה במצוה, ונתפעל לבבו כל כך והי' לו מזה חיות וניצוץ קדושה לכל ימי חייו, ואם כן בודאי קל וחומר בן בנו של קל וחומר, אלו הבאים לראות פני צדיקים בלב טהור ובכוונה תחילה לקבל שפע קודש, בודאי יזכו לשלהבת קודש אשר תלהט לבבם כל ימי חייהם.

ודבר נפלא הובא בשם מהרצ"ה מזידיטשוב זצ"ל כאשר הצדיק דופק עם אצבעותיו על השולחן הרי בזה ממשיך פרנסה ליהודים. וכך כתוב בספר תפילה למשה (פרשת נח) וז"ל:

שמעתי מאחי אמ"ו קדש קדשים (שליט"א) [זצוק"ל] על פסוק "כי נחש ינחש איש אשר כמוני" (בראשית מז, טו) אמר דרכו של הצדיק כשמנגן [שפילט זיך בל"א] באצבעות ידיו הוא מוליד ומשפיע על עולם בני חי ומזוני בגבי"ע שהוא י"ג ע"ב.

פעם הגיע הרה"צ מנארול ז"ל עם בנו להזמין את הרבי "הלב שמחה" לחתונת נכדו, והרבי ביקש להעניק דורון דרשה בשביל החתן, אמרו לרבי שהחתן עוד יגיע בעצמו, דחה אפוא את נתינת הדורון עד שיבוא. במהלך השבועות הבאים נפטרה אחות הרבי, מ' מאטיל לוי' ע"ה ובין הפטירה ללויה – נתן הרבי את הדורון לגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל, ואמר שהרי יתכן שהחתן יגיע השבוע לנחם – ובימי האבל לא יוכל לתת בעצמו, על כן נותנו עכשיו עבורו.

בחור סיפר לרבי גודל (אייזנר ז"ל) את דבר המעשה בהתפעלות מכך, שלעת כזאת נתן הרבי דעתו לפרט זה. נענה ר"ג ואמר: "מה הינך מתפעל? אצל צדיק כל תנועה היא תורה. ואם זה תורה – מה שייך אצלו שכחה?! (במחיצת רבי גודל)

ענף ג: ראיית פני הצדיק

במקורות

חז"ל למדו אותנו את החשיבות של הסתכלות בפני הצדיק, כדאי' במדרש (ויקרא רבה פ"כ) על מה שנאמר בדוד (שמואל-א טז, יב) "והוא טוב רואי", אמר רבי יצחק טוב רואי בהלכה, כל הרואה נזכר לתלמודו.

הרי שראיית פני דוד השפיעה על הרואה שיזכר בתלמודו. לכן נאמר בגמרא (הוריות יב.) אמר ליה רב משרשיא לבריה, כי בעיתו מיעל ומיגמרי קמי רבייכו וכו' וכי יתיבתו קמיה חזו לפומיא דכתיב (ישעיה ל, כ) "והיו עיניך רואות את מוריק".

ובגמרא (עירובין יג:) אמר רבי האי דעדיפנא דמחדנא מחבראי, משום דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, ואילו חזיתיה באפיה כל שכן דעדיפנא טפי, שנאמר "והיו עיניך רואות את מוריק" וכו'.

וביאר על כך ביערות דבש (ח"א דרוש יב):

כמו שהרואה פני רשע פוגם בנפשו כו', כן הרואה פני צדיק משיב לנפשו שפע טוב וברכה, כי עליו חל ושורה אור שכינה, ולכן אמרו (עירובין יג:) האי דמחדנא מחבראי דחזיתי לרבי מאיר וכו'. וכ"כ מהרש"א (מגילה כח.) ע"פ חכמי המקובלים, כי הכרת פניהם ענתה בם, שיש בצלם דמות מראה אדם צורה רוחנית לטוב או לרע, כפי מעשיו לצד הטהרה או לצד הטומאה.

והרדב"ז העמיק הענין (שו"ת ח"ו סי' ב' אלפים פח) וז"ל:

דע שלא היה בדורו של ר' מאיר מחודד כמוהו, וכן רבי בדורו, ורבי היה בן גילו של ר' מאיר ונולד במזלו, ואם היה רואה את פני ר' מאיר ולומד לפניו היה ניתוסף בו רוח חכמה וחידוד... ולכן היו החכמים מזהירים לבניהם

להביט אל פני רבם בשעה שעומדים לפניו, וזה נקרא אצלם גלגול מחיים, וזהו שאמר רבי (עירובין יג:) אם הייתי מסתכל פנים בפנים לרבי מאיר כשהייתי גדול וראוי להבין פלפולו, הוה מחדדנא טפי וטפי.

ובתוספת ביאור כתב הרדב"ז במקום אחר (שו"ת ח"ג סימן תע"ב):

בהביט אדם על אוהבו וכו' או לרבו, ודעתו מתרחבת ולבו שמח, ונחה עליו אז רוח ה', כענין שאמרו בנבואה וכו', וזה שנא' "והיו עיניך רואות את מוריק" כו'. וכן אמר רבינו הק' שאם היה רואה את פני הרב היה מגיע למדריגה עליונה.

עוד כתב שם, וז"ל:

עוד אמרו בספרי החכמה, כי בהיות האדם מתכוון אל רבו ונותן אליו לבו, תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו, ויהיה לו נפש יתירה וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם, וזה הוא שנאמר "והיו עיניך רואות את מוריק", וזהו "והתיצבו שם עמך ואצלתי מן הרוח וכו'", כי בהביט האדם אל אוהביו או לקרוביו או לרבו או למי שדעתו נוחה, תתעורר נפשו אל הכוונה השלמה ונתוסף עליו רוח ממרום, וזה דבר שהשכל מורה עליו.

ובדרשות הר"ן (דרוש ח') כתב וז"ל:

ומפני זה הזהירו רבותינו ז"ל (אבות פ"א מ"ו) ללמוד עם מי שגדול ממנו, ואמרו (כתובות ק"א). אינו דומה הלומד מעצמו ללומד מרבו. ומפני זה אמר רבי האי דעדיפנא מחבראי משום דחזיתיה לר' מאיר כו'. כי כפי השפע הנשפע לרב הנראה בפנים, כמו שאמר הכתוב (קהלת ח, א) "חכמת אדם תאיר פניו", יהיה שופע על התלמיד יותר כאשר יקבלוהו.

והחתם סופר (תורת משה פרשת וישלח) כתב וז"ל:

כבר כתבתי במקום אחר אריכות בשם מורי ורבי הגאון בעל הפלאה נ"י, דאסור להסתכל בפני רשע (מגילה כח.), משום שמושך עליו מטומאתו. וההיפך בראיית פני צדיק, "והיו עיניך רואות את מוריק" (ישעיה ל, כ).

ובירושלמי שקלים (פ"ה סוף ה"ב) על הפסוק "והביטו אחרי משה עד בוא האוהלה" (שמות לג, ח) מחמי צדיקאי ומזכי טוביא דזכת למיחמי יתיה. ופירש

הקרבת העדה: כדי לזכות בראית הצדיק הביטו אחריו דזכות גדול הוא שזכו לראות.

עוד מצינו בגמרא על חשיבות ראיית פני החכמים במסכת חגיגה (ה): רבי יעקב איש כפר חיטייא הוה מקביל אפיה דרביה כל יומא, כי קש א"ל לא נצטער מר דלא יכיל מר, אמר ליה מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן "ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו" (תהילים מט, י-יא), ומה הרוואה חכמים במיתתן יחיה בחייהן על אחת כמה וכמה. ובספר כנסת ישראל להרה"ח רא"י ויינברגר זצ"ל, הביא ראייה מגמרא מגילה (כח): שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה במה הארכת ימים כו', אמר לו מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע. ואם כן מדה טובה מרובה דהמסתכל בצדיק מאריך ימים.

והפלגה גדולה אי' בזוהר הקדוש שראיית פני הצדיק נחשבת כראיית פני השכינה כדאי' בזוהר (פרשת בא לח) שדרש על הפסוק (שמות לד, כג) "יראה כל זכורך את פני האדון ה'", מאן פני האדון ה', דא רבי שמעון בר יוחאי, דמאן דאיהו דכורא מן דכרניא בעי לא תחזאה קמי'. וכן מצינו בירושלמי (ביכורים פ"ג ח"ג) "וה' בהיכל קדשו" (חבקוק ב, כ), דא ר' יצחק ב"ר לעזר בכנישתא מדרתא דקיסרין.

ותמהו המפרשים איך שייך לדמות בשר ודם לראית פני האלוקים. ובא הביאור על כך, שהכוונה היא שהשכינה שורה אצל הצדיק, לכן כל המסתכל בו כאילו ראה את השכינה. וכן כתב הרמ"ק (הובא בספר אור החמה על הזוהר שם):

"פני האדון" היינו השכינה שעמו, מכיון שהשכינה שורה על הצדיקים, לכן אמרו חז"ל בירושלמי (עירובין פ"ה ה"א) המקבל פני רבו כמקבל פני השכינה, ובמדרש תנחומא (תשא כז) המקבל פני זקן כאילו מקבל פני שכינה.

עוד אי' בזוהר (תרומה קסג):

ר' יוסי ור' יודא ור' חייא הוו אזלי באורחא פגע בהו ר' אלעזר עד דחמו ליה נחתו מן חמרי כלהו, א"ר אלעזר ודאי אנפי שכינתא חמינא, דהא כד חמי ב"נ צדיקיא או זכאין די בדרא ואערע בהו ודאי אינון אנפי שכינתא, ואמאי אקרון אנפי שכינתא, בגין דשכינתא אסתתרת בגווייהו איהי בסתימו ואינון באתגליא, בגין דשכינתא אינון דקריבון לה אקרון פנים דילה, ומאן אינון אינון דאיהי אתתקנת בהדייהו לאתחזאה לגבי מלכא עלאה.

ראיית פני הצדיק היא תיקון לעיניים

וההסתכלות בצדיקים היא תיקון לעינים, כמבואר בספר ראשית חכמה (שער הקדושה פ"ח) וז"ל:

בהסתכל אדם בפני רבו מצוה היא ותקון לעינים, כי על ידי ההסתכלות הוא מקנה בנפשו הארת הנשמה הטהורה המתראה בפניו, בפרט הקבלת פניו בשבת וברגל, והקבלת פני כל חכם הוא תקון לעינים.

בראי החסידות

ראיית פני צדיק מכניסה בו קדושה ומבטלת ממנו כל המידות הרעות

בתורת החסידות יש משקל רב לענין של הסתכלות בצדיק ויחסו לה מעלות רבות. והבעש"ט הקדוש בצוואתו התיחס לכך, וז"ל:

גם לא יסתכל בפני בני אדם, אפילו כשמדבר עמהם, אם מחשבותיהם אינה דבוקה לבורא יתברך שמו, תמיד, כי יהיה לו פגם בנפשו מחמת ההסתכלות, ובבני אדם כשרים שמחשבותיהם דבוקה בבורא יתברך שמו יסתכל דוקא, ויקנה קדושה בנפשו.

וכך כתב התפארת שלמה (פרשת נצבים) וז"ל:

זה הענין פרסם הבעש"ט ז"ל בעולם שכל מי שמפריד את עצמו מהצדיק ואומר בלבבו מה לי לנסוע לצדיק הדור, לבקש תורה הלא כמה ספרים כתובים במוסר השכל דרושים לכל חפציהם, בתורה ויראת שמים, אבל באמת אין כלום כי ראית פני הצדיק היא מבטלת ממנו כל המדות רעות, דהיינו העצלות ועצבות וכל התאוות רעות רח"ל.

וכן כתב בספר מדבר קודש (פרשת שמות) וז"ל:

"ותפתח ותראהו את הילד וגו' ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה" (שמות ב, ו). ויש לתמוה הלא אביה פרעה הרשע שהיה הורג באכזריותו אלפי אלפים מילדי ישראל כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר א, לד) ששחט ק"נ ילדים בבוקר וק"נ בערב ורוחץ בדמם, ואיך יתכן שבבתו תתעורר מדת חמלה ורחמנות. ונל"פ דכשפתחה את התיבה וראתה את משה רבינו הושפעה לטובה ע"י הסתכלות בו ועלתה בלבה מדת רחמנות, כי כשמסתכלים בפני צדיק מתעוררות באדם מדות טובות. וזה שאמר הכתוב "ותפתח ותראהו" שעל ידי שהסתכלה בפני הצדיק, "ותאמר" – אמירה רכה "מילדי העברים זה" שמיד נתמלאה רחמים עליו.

מביאה את האדם ליראת שמים

עוד כתב התפארת שלמה (פרשת במדבר) וז"ל:

הנראה לרמז בזה גודל מעלת דיבוק בת"ח וצדיקי הדור, כי הם המביאים את האדם ליראת שמים, כמ"ש במשרע"ה (שמות לד, ל) "ויראו מגשת אליו", מחמת שהיו נגשים אליו בראיה בעלמא קני, כשהיו מסתכלים בו, היה בוער בקרבם יראת שמים. וזהו בחי' השקה כמ"ש במתניתין (ביצה פ"ב מ"ג) משיקין בכלי אבן לטהרן, ע"י חיבור מים למים. וז"ש (תהילים צא, יג) "צדיק כתמר יפרח". כי הצדיק הוא כמו האילן, וכל התלמידים הם הענפים המסתעפים בו, וכאשר האילן פורח לעשות פרי, גם כל הענפים יעשו פרי עמו.

וכן אי' בספר מאור ושמש (שיר השירים) בזה הלשון:

מי שזוכה ללמוד תורה לשמה הוא דבר טוב מאד ומכל שכן מי שזוכה ללמד, אך לא זהו עיקר עבודה מה שנראה בעליל לארץ שהוא עוסק בתורה ועבודה אלא גם בעת שאינו עוסק ואינו עושה שום דבר יהיה לבו בוער כרשפי אש אהבה ויראה, ומאיש אשר כזה יכולים ללמוד אהבת ה' ויראת ה' אף כשאנו שומע ממנו שום דבר רק בראיה בעלמא שהוא רואה אותנו אף שאנו אומר לו שום דבר נכנס בו רוח אחרת ונתלהב נפשו לעבודת ה'. וזהו שאנו רואים לפעמים יש חכמים גדולים בתורה ואינם מקובלים

בעיני הבריות ללמוד מהם ויש אנשים אשר הם אינם גדולים כל כך וכולי עלמא אזלי בתרייהו ומשתוקקים מאד לשמוע מהם איזה דבר ושותים בצמא את דבריהם, זהו מחמת שתמיד תוקד בהן אש של יראה ואהבת יוצרם.

דאיית פני הצדיק מוסיפה לאדם בהירות והארה גדולה לעבוד את הש"ת במסירות נפש

כתב הקדושת לוי (פרשת תולדות):

"ראו ראינו כי היה ה' עמך" (בראשית כו, כח), נראה על פי מה שבארנו בפרשת וירא "וירא וירץ לקראתם" (שם יח, ב), שהאירו שכלו, כי כשאדם מסתכל בצדיק נתוסף בהירות על האדם, שעל זה אמרו חכמינו ז"ל (ראש השנה טז): חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. ומחמת זה הבין אברהם שהם צדיקים לזה "וירץ לקראתם" עיין שם. וזהו שכתב כאן "ראו ראינו", כפל לשון, כלומר על ידי ראיה שלך שראינו אותך נתוסף לנו ראיה אחרת, שבהסתכלותנו בזיו קדושתך האיר עין שכלותנו ובהירות גדול נתוסף לנו. ולזה גמר אומר הכתוב "כי היה ה' עמך", שהשראת שכינה עליך לזה האיר עין שכלנו, שהסתכלנו באדם קדוש שקדושת ה' עליו, ומחמת זה באנו לדבק בך בהרגשתנו צדקותיך.

ובספר נועם אלימלך כתב (ליקוטי שושנה ד"ה משנה ס"פ המפקיד):

ביותר יש סייעתא לזה שיבא לו הארה והתעוררות על ידי ראית צדיק בפניו שבעבור שיראתו על פניו אזי המסתכל בפניו מקבל הארה גדולה. וזהו שאמר יעקב אבינו עליו השלום "אמותה הפעם אחרי ראותי פניך" (בראשית מז, ל) דאיתא "ויפול יוסף על צוואריו ויבך" (שם פסוק כט) אבל יעקב לא נפל משום דקרא קריאת שמע ומסתמא התפלל והוצרך לעשות מסירת הנפש בנפילת אפים ואמר "אמותה הפעם" דהיינו שעתה אוכל לעשות מסירות נפש בשלימות אחרי ראותי פניך וקבלתי ממך הארה וקדושה גדולה.

סגולה לגרש את הסט"א

בטעמי המנהגים (אות נ"א בהערה) בשם הרה"ק ר"ש מבעלזא (פרשת חוקת): יש שצריך לבא אל הצדיק, כשיש התדבקות כח הסט"א חלילה, אז הם צריכים לבא אל הצדיק להסתכל בפניו, כמו שידוע שיש נשמות שמזיקים בורחים מאתם, אבל אין הצדיק צריך לעשות שום דבר, רק הקב"ה עושה רצונו. וכ"כ בסידור לב שמח בשם חותנו הנ"ל, על הפסוק בפרשת מצורע "וראה הכהן" (ויקרא יד, ג) שעל ידי הסתכלות הכהן, בזה "והנה נרפא נגע הצרעת".

כנהנה מזיו השכינה

וכתב בספר באר מים חיים (פרשת ויקהל) וז"ל:

נודע מאמר רז"ל כו' שהמקבל פני זקן כאילו הקביל פני שכינה כו'. כאשר היו ישראל עומדין לפני משה, ודאי שלא היה אחד מהם רוצה לצאת מאתו כל עוד שהיה יכול לעמוד אצלו, כי מי ילך מהנאת מראות זיו השכינה. ואפילו בדורותינו אנו רואין, אם אחד בא לקבל פני צדיק הדור, אם היה יכול היה עומד לפניו כל היום לא היה מתייגע, כי זה ממש כראות פני אלקים כביכול, ומכל שכן אור פני משה.

ובספר תפארת שמואל (פרשת בהעלותך):

וזהו שבחו של אהרן שלא שינה, שלא היה צריך לשום פעולה, לשום השתנות, רק במה שהיו מסתכלים בצורתו הקדושה בדבקותו בקדושה עליונה, היה מדליק ומטיב נשמת ישראל ולבם היה בוער בקרבם כשלהבת אש. וכל מי שזכה להכיר ולראות פני הצדיק יסו"ע כמלאך ה' צבקות רבינו הק' מווארקע, יוכל להבין שיש מציאות כזאת לבל יוצרך לשום השתנות לשום פעולה, ומי שהיה רואה ומסתכל בצורתו הק' בצלם אלקים שעל פניו כמלאך אלקים צבקות היה לבו לוחט בקרבו לה', והיו ששים ושמחים לעשות רצון קונם באהבת אחים עד להפליא באהבה ויראת ה', וכנודע זאת לכל הזוכה להסתופף בחצר קדשו.

ובספר שארית ישראל מוילעזניק (שער ההתקשרות ליקוטים) כתב וז"ל:

חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. פירוש כשנתחייב האדם שפגם מאד

ר"ל, התיקון לזה הוא להקביל פני רבו כו', ורק בראייתו אף שלא שמע ממנו דברי תורה יכול להתקן, ואז אפילו "ברגל", מה שפגם בבחינת רגלים, ונשלם כל הקומה שלימה. ומובא בספר עירין קדישין (עמ' תרע"ג) שהרה"ק ר"מ מטשערנאביל אמר לבעל תשובה א', שאין בכוחו לעת זקנתו לתת תיקון לבעל חוטא כזה, ושלחו להרה"ק מרוזין. ואמר לו הרה"ק מרוזין שישגיח על שני דברים, להתפלל רק מתוך הסידור, ואפילו אמירת ברכת אשר יצר, ושישאר אצלו, וכל עת מצוא כעריכת השולחן וכדו' יסתכל בפניו. והעיד הרה"ק רד"מ מטשארטקוב, שע"י ההסתכלות בפני אביו הק', הבין האיש בעצמו מה עליו לעשות כדי לבוא לתשובה שלימה.

ההסתכלות בצדיק מועילה לאדם שיוכל להכיר את מצבו הדוחני

צריך לדעת כי בבוא איש ישראל אל צדיק הדור ויביט בפניו האיש יוכל אז להבחין מצבו ומהותו, כי הצדיק הוא כמו מראה שיכולים להביט ולראות בו את עצמו, וכמו שכתוב (במדבר א, ג) "תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן", ר"ל כי אתם בבחינת "מראות הצובאות" (שמות לח, ח) שיכולים לראות בפניכם, ואז יכירו וידעו מה שצריכים לתקן, הן שלא יתגאה האדם ביחוס אבותיו, רק יראה שמעשיו יהיו טובים כמו שטר שהעיקר הוא החתום על השטר... וכל זה יוכל להיות ע"י שידבק עצמו באמת בצדיקי הדור ויאמין בהם. אך קרח ועדתו לא האמינו בזה, כי חשבו בנפשם שהם גדולים כמו משרע"ה ואינם צריכים להביט בפניו, ולכן כתיב וישמע משה "ויפול על פניו" (במדבר טז, ד). (זר זהב – ליקוטים).

ראיית פני הצדיק מביאה שמחה

כך מוכיח התפארת שלמה (ליקוטים שמואל) מהפסוק שאמר דוד המלך (תהלים קיט, עד) "יראין יראוני וישמחו", מבואר שראיית פני הצדיקים גורמת שמחה לאדם.

בראיה כל דהוא בעלמא ימלא לו הצדיק כל חסדונו

סוף דבר הכל נשמע, ע"י ראייה בעלמא בלבד יכול הצדיק למלא לאדם כל מה שחסר לו, כדאי' בספר נועם אלימלך (פרשת פקודי ד"ה ויעש):

וזהו "עשה לך שרף" (במדבר כא, ח) רוצה לומר בני אדם השורפים בקדושתם וכרשפי אש ההתלהבותם בוודאי הצדיקים הללו עליהם נאמר "ותגזר אומר" וכו' (איוב כב, כח). "ושים אותו על נס" פירוש שתשים את הצדיק הזה לנס לעולם שיבינו הכל שכל פעולותיו ומעשיו הכל מעשה ניסים, וזהו "כל הנשוח" רוצה לומר כל מי שיש לו נשיכה דהיינו שחסר לו איזה דבר הן רפואה והן מזוני חיי בני, "זראה אותו וחי" תיכף בראיה כל שהוא בעלמא ימשיך לו הצדיק הנ"ל.

ליקוטי דעיונות

הקב"ה רצה שאברהם אבינו ילך ממקום למקום, כדי שהאנשים

יביטו בצורתו

כתיב (בראשית יב, א) "לך לך מארצך וכו' אשר אראך". בשם הרב הקדוש הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע שאיתא בספרים הקדושים שראית פני הצדיק מאיר עיני האדם ומוסיף דעת. וזהו הכונה כאן, שאמר הקב"ה לאברהם שכונתו שילך למקום אשר הוא רוצה להראות פניו – פני הצדיק – לאנשים, וזהו תיבת "אראך" היינו אשר אראה אותם את פניך שם. (שיח שרפי קודש, פרשת לך לך).

וכעין זה סיפר השפע חיים זצ"ל, וכך אמר:

הכרתי איש זקן מופלג שהכיר עוד את המגיד מטריסק זי"ע, מעת ששבת פעם במונקאטש וסיפר לי שבהיותו שם ציוה פעם לגבאי שירים את כסאו כדי שהילדים יסתכלו עליו ויהא להם טובה מראית פני צדיק. (שפע חיים, ח"ב, סוכות

– אושפיזא דמשה).

רק מי ששומד על העינים שלו יכול לדאות את הקדושה שעל הצדיק

ועל זה הדרך הוא מה שכתוב בספרי יראים כי ההסתכלות בפני הצדיקים הוא מסוגל לנפש, כי ידוע (זה"ק צו, כ"ט ע"ב) שנשמת ישראל נחצבים מתחת כיסא הכבוד, ואנחנו ישראל חלק אלוקי ממנו, ולכן כששומרים הנפש בטהרה, הקדושה שורה על הפנים ומפני כן הוא מסוגל לנפש. אבל צריכים עינים טובים שלא יתקלקלו בראיה שלא כהוגן, כמו למשל בראיה גשמיות שני בני אדם מביטין בציור נאה האחד שיש לו עינים בריאים הוא נהנה מן הציור שרואה, והב' שיש לו ח"ו עינים חולים אינו נהנה כלום, כן בראיה רוחנית מי שלא קלקל את עיניו עושה לו ההסתכלות בדברים קדושים פעולה טובה. (ברכת משה – ראה).

אם המאור של התורה מחזירה למוטב, ק"ו הת"ז שהוא גדול יותר מהתורה

הסתכלות פני הצדיקים לבד הוא ג"כ דבר גדול מאד, כי ארז"ל שהת"ח הוא גדול מהתורה, כשארז"ל (מכות כב: מובא קצת בשינוי לשון) הני בבלאי טפשאי, דקיימו מקמי אורייתא ולא קיימו מקמי צורבא מרבנן, נמצא שהת"ח הוא גדול יותר מה"ת, ואצל התורה מצינו שאחז"ל (ירושלמי תגיגה א, ז) כי המאור שבה מחזיר למוטב, מכ"ש שאור הצדיק ע"י ההסתכלות בו לבד הוא מועיל קדושה מאד, בוודאי כשזוכים לדבר עמו טוב יותר, אך גם ההסתכלות לבד הוא דבר גדול. (ליקוטי מוהר"ן תנינא עה).

יתרו לא הבין שניתן לקבל מהצדיק רק בלדאותו, בלי שידבר כלל

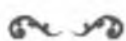
בספר בישישים חכמה (עמ' ש"א) בשם הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב, לפרש מה יתרו שאל למשה "מדוע אתה יושב לבדך" (שמות יח, טו), דיתרו בא למשה ללמוד אצלו תורה, וכשראה שכל העם עומדים ומסתכלים עליו והוא אינו אומר להם דבר, לא הבין יתרו דרך לימוד כזו, ושאלו מדוע אתה יושב לבדך

ולא אומר להם דבר, והשיב לו משה "כי יבא אלי העם לדרוש אלקים" בואם בלבד שהם באים להביט בצורתי זו היא דרישת אלוקים.

כפי שהראיה תהי' יותר עם התבוננות, כך יקבל תועלת יותר גדולה

ידוע כי בהביט אדם בפניו של צדיק (כמובא בשו"ת רדב"ז ח"ג תע"ב) יקבל טובה, אלא שיש הפרש בין ראיה לראיה, כי בשביל לקבל טובה גשמית די בהשקפה מועטת, אך לקבל טובה רוחנית, צריך להתעכב בראייתו, ולהתבונן בבינה יתירה, וזו גם כוונת הכתוב במצות ראיה בביהמ"ק שיבנה במהרה, שאמר (דברים טז, ז) "ופנית בבוקר והלכת לאהליך", כי הראיה אשר צוה לראות פניו ג' פעמים בשנה, היתה לכוונה זאת, אשר ישראל בבואם אל הקודש יקבלו ע"י זה השפעה רוחנית לעבודת ה', אלא שלזה צריכין עיכוב והכנה. ולא תיכף כאשר יבא להראות יפנה משם. ע"כ אמר שיתעכב וילון שמה, ובבוקר יפנה וילך, אז מבטיחו הכתוב כי אם תהיה הראיה ע"ז האופן, אז לא יראה פניו ריקם, אלא יקבלו השפעה רוחנית. (גנזי ישראל, פרשת וירא).

ההסתכלות בצדיק מקדינה את קדושתו על הרואה בענין המסתכל במראה

הקדושה המשתקפת מפניו של הצדיק חוזרת ונדבקת באדם המסתכל כדרך הרואה במראה. כך כתב בספר זרע קודש להרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ (ליל ז' דחנוכה) וז"ל:

מה שאמרו כדרך שבא לראות כך בא ליראות, שע"י שראו בקדושה היה ניכר אור בהירות הקדושה עליהם, ונראה עליהם אור הקדושה, כדרך הרואה במראה מלוטשת שמתראה כמראה הצורה שכנגדה. וכן אמר יעקב שאראה פניו (של עשו), ואולי ע"י שאראה פניו יתראה בו פנים של קדושה שלו, וזה שאמר "ואח"כ אראה פניו אולי ישא פני" (בראשית לב, כא), פירוש ישא על עצמו פנים של קדושה שלי, על ידי שאתראה נגדו תתגבר כח הקדושה ויבוטל כח הטומאה.

ענף ד: הבטה של הצדיק

במקורות

מבט של הצדיק משפיע טובה וברכה

כשם שההסתכלות על הצדיק משפיעה על הרואה לטובה, כך ההבטה של הצדיק נותנת ברכה והשפעה טובה. הרמב"ן בפירושו על התורה מבאר שזאת הסיבה שהקב"ה ציוה למנות שוב את כלל ישראל (בתחילת ספר במדבר) אף על פי שכבר נמנו באותה שנה, כדי שכל אחד מבני ישראל יעבור לפני משה רבינו אהרן הכהן והם ישימו עליהם עינים לטובה. וזה לשונו (במדבר א, מה):

כי הבא לפני אב הנביאים ואחיו קדוש ה', והוא נודע אליהם בשמו יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם, וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן כי ישימו עליהם עינים לטובה, יבקשו עליהם רחמים, ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעט מספרכם, והשקלים כופר על נפשותיכם. עכלה"ק.

רעיון זה נמצא עוד בדברי הרמב"ן מאידך גיסא כאשר ההבטה היא לא לטובה, כפי שכתב בענין בלעם, וזה לשונו (שם כב, מא):

בלק העלה את בלעם לבמות בעל וירא משם קצה העם, כלומר, היה מעלה אותו במקום שיראנו, כדי שיתכוון אליו בקללתו ולא תפרד נפשו מהם, כי אלה מכוחות הנפש להיות דבקה בעת הראיה, כידוע מענין החכמים (ב"ק קיז.) דלו לי גבינאי דבעינא למחזייה, דלו ליה, יהב ביה עיניה ונח נפשיה.

ענין זה מובא גם בספר חסידים (כתב יד רומא סימן ק"ו) שכתב:
כשם שמזיק ראייה לקללה, כך מועיל ראייה לברכה, ולכך משה רצה ליכנס לארץ.

ובמקום אחר (כת"י פארמא סימן תתתרכ"א) כתב וז"ל:
וזהו שנאמר "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" (דברים ג, כה), אם יעבור כדי לזכותם, אבל ראייה למה, אלא משה יהב דעתו לברכם וידע משה רבנו שהברכה שולטת ומועלת בראייה, לפיכך סמך "כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא, וזאת הברכה" (שם לב, נב - לג, א), וכתב "הראיתיך בעיניך (שם לד, ד), למה ראה, אלא כשהצדיק רואה בעיניו ומברך, תועיל הברכה, ובלבד שיהא לבו שמח בעת הברכה.

שתי תועליות בקבלת פני רבו

נמצאת אומר שבקבלת פני הצדיק יש בו שתי תועליות, כפי שמבאר היערות דבש (ח"א דרוש י"ב):

קבלת פני חכמים יש בו שתי תועליות, אחד הרואה אותו מקבל ממנו ברכת שפע וטוב, כמו שהרואה פני רשע, פוגם בנפשו ומשיב רעה לעצמו, כן הרואה פני צדיק משיב לנפשו שפע טוב וברכה כי עליו חל ושורה אור שכינה, ולכך אמרו (עירובין יג:) האי דמחדדנא מחברא, דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה, ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי.

ויש עוד תועלת בזה במה שהצדיק ותלמיד חכם רואה אותו, כאמרם ראייה של צדיק לברכה, כי כמו מן בעל ארס קוי האור היוצאים מן העין מזיקים לאדם, ולכן יש אנשים אשר מזיקים בראותם, ויוצא מתוך עיניהם ארס, וכן בלעם הרשע, קוי עין שלו היו מזיקים (ילקוט מעם לועז, במדבר כג, יא-יג) כן קוי עין היוצאים מן צדיק לברכה וראייה שלהם טובה, וא"כ יש בצדיק שתי תועליות אחת שאנו רואים אותו, והשנית שהוא רואה אותנו.

ובהמשך דבריו כתב עוד:

וענין כזה איתא ברמב"ן עה"פ "עלו ראש הגבעה" (שמות יז, ט) וז"ל: שציוה משה את יהושע להלחם בעמלק כו', ועלה שם כדי שיראה את ישראל

הנלחמים, וישים עינו עליהם לטובה. וכ"כ בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סימן תע"ב):
וכל שכן אם הרב מתכוין וקרא זה אל זה, זה להשפיע וזה לקבל. עכ"ל.

והספורנו על פסוק "ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות" (בראשית מח, י)
כתב וז"ל:

לא יכול לראות היטב כדי שתחול עליו ברכתו בראותו אותם כו', וכענין
"ויראהו ה' את כל הארץ" (דברים לד, א) כדי שיברך אותם.

בראי החסידות

השפעת הצדיק על ידי ראייתו מבוארת בכל ספרי תלמידי הבעש"ט, ולדוגמא
מה שכתב הנועם אלימלך (פרשת מצורע ד"ה א"י זאת) וז"ל:

"ויצא הכהן" (ויקרא יד, ג), פירוש שצריך להטות את עצמו ולירד ממדרגתו
אל מחוץ למחנה, פירוש אל האדם השפל הזה שיצא חוץ למחנה השכינה,
שהפריד את עצמו מהקדושה על ידי חטאיו, "וראה הכהן" היינו הצדיק
בראייתו הקדושה ושכלו ששמים עינו עליו, "והנה נרפא" על ידי הצדיק
המשרה עליו קדושה בראייתו.

ובספר מאור ושמש (פרשת וירא) כתב וז"ל:

יש כמה מדרגות צדיקים, יש שממשיך הרפואה על החולה מחמת
מעשיהם, שמברכים בידיו ממש את החולה ועל ידי זה נתרפא. ויש
שממשיך הרפואה על ידי שרואה את החולה כו'.

ובספר אור תורה להמגיד (ליקוטים) כתב וז"ל:

נתן עיניו בו כו', כי כשהצדיק באהבתו ויראתו והתפארותו להקב"ה, אז
יוכל להמשיך עמו כל האנשים אשר הם קדושים בקדושתו.

וכן כתב השפתי צדיק (פרשת ויצא כז)

"ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו" (בראשית כט, י). כפול ג' פעמים בפסוק אחד שלבן היה אחי אמו, ויש להבין קצת על פי הנודע מספרים הקדושים שראית צדיק עושה רושם, כמאמר חז"ל (שבת לד.) יהב ביה עיניה. ומה לעונש כך קל וחומר למדה טובה מרובה. על כן בראיתו ראשונה כיון בראיתו להכניס קדושה בבת לבן וברכושו, וכן בהשקות את הצאן להטות לצד הטוב, זהו כונת "אחי אמו" להטות ולעורר נקודת הטוב מצד אמו.

ובספר קול נפתלי (לחג השבועות) כתב:

פעם נסע הרה"ק מהר"י מבעלזא בעגלה, והסתכל הרבה בשדות המבורכים בתבואה. ואמר בשם אביו הרה"ק מהר"ש מבעלזא שהצדיקים משפיעים שפע ברכה על הגידולים שבשדות על ידי הסתכלותם עליהם. וזה מרומז בדברי בועז לרות (רות ב, ט) "עיניך בשדה אשר יקצורון", ראשי תיבות הללו הם ר"ת של ד' עולמות, אצילות בריאה יצירה עשיה, רמז שע"י הסתכלות של הצדיק ממשיך עליהם שפע מכל העולמות.

הסתכלות הצדיק מועילה רק כאשר המקבל מכניע עצמו לצדיק

בספר ישמח ישראל (פרשת לך לך) כתב לבאר את ענין שרה והגר בדרך זו, וכך כתב וז"ל:

... כמו שמצינו שההסתכלות בפני הצדיק הוא ענין גדול ומועיל לקדושה. וכמאחז"ל (הוריות יב.) כדגריסנא תסתכלו באפי מוריכי כדכתיב (ישעיה ל, כ) "והי' עיניך רואות את מורין". כן ההסתכלות מהצדיק על פני תלמידיו מועיל לתקן אותם. וכאשר אמרה שרה לאברהם שהגר מזלזלת בכבודה ומיקלת בכבודה, אמר לה אאע"ה, "עשי לה הטוב" (בראשית טז, ו), היינו עשי ותתקני אותה בעיניך הטוב, שתהפכי כל הענינים הרעים שבתוכה לטובה.

אבל האמת הוא שההסתכלות מהצדיק מועיל הוא רק כשהתלמיד והמקבל מכניע את עצמו תחתיו, ובזה הוא מוכשר לקבל קדושת השפעת

הצדיק בהסתכלו עליו, אבל הגר נתגאה, ובאמת הוקל כבוד שרה בעיניה, ודמתה בעצמה שהיא צדקת יותר משרה, וכמאמרם ז"ל (ב"ר מה, ה ע"ש) שאמרה שרה זו אין סתרה כגלויה שלא נתעברה מאותו צדיק והיא נתעברה תיכף, ולזאת לא היה באפשרותה שתקבל השפעת הטוב מראיות שרה, ומזה שהרהרה אחר שרה אמנו נתהפך עוד ראית שרה אמנו בעיניה הטובים לרע, וכמאמר חז"ל (שם פ"ח) שהכניסה בה עין רע, וחלילה לומר על שרה אמנו כן בפשטות, אלא כדברינו שמזה שהגר זלזלה בכבוד שרה ותבז אותה בלבה, באמרה שרה אינה צדקת והיא צדקת, בזה המחשבה המשיכה עליה רע, והפכה עין הטובה שבשרה לרעה.

רק הצדיק הראוי יכול להשפיע ברכה בהסתכלותו

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע כתב לפרש (פרשת וישלח) וז"ל:

"עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צויתי את הנערים וכו'" (רות ב, ט). מרומז כאן דאיתא בזהר (ויקהל ר"ח) על מה שאמר בועז לרות עיניך בשדה אשר יקצרון, שבכל מקום שהצדיק מסתכל שם, הוא מתברך ונמשך לשם ברכה לאין שיעור, וביותר איתא בספרים דהצדיק בהסתכלות העינים שלו יכול למשוך הכל להקדושה, אפילו מצד ההיפך, ואין כל אדם רשאי לסמוך עליו בזה להסתכל באותן המקומות, שלא די שאינו מתקן אלא שמקלקל ג"כ, אלא מי שנשמתו נשלחה מלמעלה לתקן את זה, זה יכול להסתכל ולתקן.

הרב הקדוש מהרי"ד מבעלזא שאל על רש"י בפרשת קרח (במדבר טז, ז) שכתב וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו. שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה [עכ"ל]. וצריך להבין למה הוסיף רש"י ומשה היה רואה? ומבאר על פי דברי הקדושת לוי בפסוק "עיניך ברכות בחשבון" (שיה"ש ז, ה) שבמקום שנותן הצדיק עיניו, ממשיך בו ברכה, אפילו בדבר שבחשבון. עכדה"ק. ומהר"י מבעלזא באר בזה ענין הראה ה' למשה דור דור ומנהיגיו, שעל ידי זה שראם, יתברכו ויתקדשו למנהיגים. עכ"ד הק'. ומעתה מובן מה שכתב רש"י, כי קרח היה

פקח, ואם כן איך חשב שראוי להנהיג, רק שראה את שמואל, וסבר שעל ידי ראיתו הוא שנתקדש, ואם כן הוא ראוי, אך לא ראה יפה, שלא היה לו כח הראיה הזאת, רק ומשה היה רואה דייקא. ועל ידי ראית משה היתה הברכה...

ענף ה: ציור דמות הצדיק במחשבה

ציור דמות הצדיק מסייע להשגת התורה ועבודת ה'

מקור הדבר בירושלמי (שבת פ"א ה"ב) יהי' רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו. וכך מבואר בספר ישמח ישראל (ליקוטים) וז"ל:

ר' גידל אמר כל האומר שמועה מפי אמרה, יהי' רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו. מס' שבת (פ"א ה"ב ובפ' ב' דשקלים) היינו עפימ"ש בספר "מדבר קדימות" (מערכת צ' אות ח') כאשר יצייר האדם בדעתו צורה קדושה הנה הצורה הקדושה שידמה בדעתו ישלים שכלו. וז"ש ר"א בזה"ק (פרשת משפטים) שהיתה צורת ר"ש מצויירת לפניו והי' משיג עי"ז השגה גדולה וכו'. וכ"כ האר"י ז"ל כי כאשר יתקשה בדבר תורה יצייר צורת רבו, וטוב לו להבין הענין. וזה ביאור הירושלמי הנ"ל כאלו בעל השמועה עומד כנגדו.

וכן כתב בספר חסד לאברהם מאזולאי (מעין ב' נהר ל"ג) וז"ל:

כאשר יצייר האדם בדעתו צורה קדושה, הנה אותו הצורה הקדושה היא שידמה בדעתו ישלים שכלו, וז"ש ר' אבא בפרשת משפטים (זוהר ח"ב קמ"ב:) שהיתה צורת רבי שמעון מצטיירת לפניו והיה משיג עי"ז השגות גדולות. וזה טעם "והיו עיניך רואות את מוריך".

וזה סוד שאמרו רז"ל חייב להקביל פני רבו ברגל (סוכה כז:) כי יצטייר עצמו בצורת שכל רבו. וזה שאמר הכתוב "חי ה' אשר עמדתי לפניו" (מלכים-ב ג, יד), דהיינו שעמד בפני אליהו רבו, ועמידתו לפניו גם שיצטייר את צורתו בדעת ושכל אליהו שהוא משמש לפני קונו מרוב דבקותו בנבואה, ונמצא עומד לפני ה'.

סגולה לגרש המחשבות זרות

כתב בספר אגרא דפרקא (אות פ"ו) וז"ל:

מוכח ממדרש רבה (אחרי כ, א) שיש צדיקים אשר כל מי שרואה אותם נזכר לתלמודו, דרש שם כך על דוד שנאמר בו (שמואל-א טז, יב) "טוב רואי", כל הרואהו נזכר לתלמודו. על כן טוב ג"כ בשעת הלימוד לצייר לפניו צורת איזה צדיק ובפרט צורת רבו המובהק, ועי"ז יקבע תלמודו בלבו ולא ישכח. ושם (אות י"ג) כתב וז"ל: כאשר אינו מבין איזה ענין בתורה, או שהוא מסופק באיזה ענין הנרצה לעבודה אמיתית, וכן כאשר רואה שמתגרין בו מצולות ים, הרהורין רדפין אבתריה. יצייר לפניו צורת רבו, והוא להיות הציור בדעת מצייר לפניו דעת רבו ומקיפו בשכלו, אזי נשפע בו דעת רבו, ואפילו אם רבו כבר עלה השמים כו'. והוא מה שאמר אליהו לאלישע (מלכים-ב ב, י) "אם תראה אותי לוקח מאתך".

מובא בשו"ת תולדות יעקב [להג"ר יעקב זאב אב"ד פאסוואל, ונכד הג"ר אברהם אחי הגר"א] (או"ח סימן ל"ג), שאחד הקשה לו על אשר קבלה בידם [של החסידים] סגולה לגרש את המחשבות זרות ורעות, לצייר בעת התפלה דמות רבם הק'. והשיב לו וז"ל: ודיבר מה שדיבר, ואינו יודע מה שח ומה הכעס, לא מצינו כה"ג בירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) דאיתא התם: ר' יונה ור' יוסי עלון קומי ארסקינס [מלך אחד] באנטוכיא, וקם מן קומיהון, אמרין ליה מן קומי אילין יהודאי את קאים לך, אמר לון אפיהון דהני אנא חזי בקרבא ונצח, עכ"ל. הרי אפילו במלחמת הרשות מהני אם יצייר דמות איש קדוש, וק"ו במלחמת מצוה, ואיזהו גבור הכובש את יצרו, ולית קרבא כקרבת היצר, בודאי היא סגולה נפלאה.

סגולה לישועה

בספר לב שמח מהרה"ק מאלעסק ז"ל (בהקדמה) מביא בשם זקינו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע ששמע מצדיקים שאם צריך לישועה או לאיזה דבר, יצייר במחשבתו צורת הצדיק לנגד עיניו, ובודאי יושע.

סגולה לעת פטירתו מהעולם

בספר מעדני מלך (פרשת ויגש) אי' וז"ל:

בפסוק "רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות" (בראשית מה, כח). הנה ידוע מסה"ק דענין נסיעה להצדיק הוא טובה גדולה לעת פטירתו מן העולם, ואם האדם זוכה שיוכל לצייר נגד עיניו הצורה הקדושה של הצדיק כאילו הוא עומד לפניו ממש אזי ינצל מכל פגע רע, וכל עבודת האדם צריך להיות על יום האחרון עם צאת הנשמה מעוה"ז עדה"פ (משלי לא, כה) "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון". וזהו רב "עוד" יוסף חי עו"ד עולה יסו"ד ויוסף הי' בחי' יסוד צדיק וגם "חי" הוא בחי' צדיק כמ"ש בן איש חי רב פעלים, כנ"ל היינו אם יש בעולם צדיק יסוד חי עלמין "אלכה ואראנו בטרם אמות" ר"ל אסע אליו לראותו, כי זה יהי' לי לטובה "בטרם אמות" לעת מצוא והבן.

ענף ו: השפעה שאינה תלויה בדבר

הצדיק פונה אל שורש הנשמה של היהודי

ישנם דרכים רבים נוספים של קבלת השפעה מהצדיק, כגון השתתפות בשולחנות (טיש), אכילת שיריים, נתינת קוויטעל, צדקה לצדיק וכו'.

כל אלו וכן כל המבואר בפרק זה עד הנה, הינם סעיפים ופרטים המסייעים להתחבר לצדיק ולקבל ממנו, כפי שכתב הרמב"ם (דעות פ"ו ה"ב) שיש להתחבר לחכמים בכל מיני חיבורים.

עם זאת, ההשפעה של הצדיק אינה מצטמצמת בכך, כי כוחו של הצדיק הוא מעל המגבלות של המקום והזמן. כפי שכותב האוהב ישראל (פרשת האזינו) שהצדיק פונה ישירות לשורש הנשמה של היהודי וע"י כך ממילא יתעורר גם הגוף הגשמי של היהודי. וז"ל:

כי הצדיק שמדבר מוסריו הקדושים, ועם כל זה אינם נכנסים בלב בני דורו דבריו הנעימים, מחמת כי נטמטם לבם כאבן מרוב התאוות הבהמיות כו', מלמדת לנו התורה הקדושה שידבר הצדיק דברי מוסר ותוכחה אל

שורש נשמתם, שישפיע עליהם שפע טוב באופן שיוכלו לקבל ממנו דברי מוסריו ותוכחותיו הקדושים גם למטה. וזה "האזינו השמים ואדברה" (דברים לב, א), **שאדבר אל שורש נשמתם הרוחני המכונה בשם שמים, ואז ממילא "תשמע הארץ" שהיא גוף הגשמי "אמרי פי"**.

עצם נוכחותו של הצדיק משפיעה קדושה על הסביבה

הצדיקים אינם זקוקים לפעולות או לדיבורים, כי עצם נוכחותם מטהרת את הסביבה והסובבים אותם, כדברי השר שלום מבעלזא זצ"ל שאמר בזה"ל:

דרך המוכיחין לומר דברי אגדה, אבל יש דרך גבוה מזה לגדולי ישראל, שהם משפיעים בכח קדושתם על כל עדתם גם בלי אומר ודברים, כי הם מטהרים את האויר מסביב להם, באופן שכל המסתופפים בצילם מתמשך עליהם שפע קודש ומחשבות קדושות, וראיה מזה מטומאת נגעים ובית המנוגע, שהאויר עצמו טמא, ומידה טובה מרובה, על אחת כמה וכמה שהצדיק משפיע על כל סביביו רוח טהרה וקדושה ובזה הוא מופיע בכל לבות המתחממים לאורו. וזה שאמר רבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא (סנהדרין סז): מה לך אצל הגדה, כלך מדברתיך, לך אצל נגעים ואהלות, שמטמאים את האויר שלהם, ומזה תקח ראיה עד כמה אתה יכול להשפיע עליהם במה שאתה מקדש ומזכך את הנמצאים בקרבתך.

הוכחה לכך כתב הרה"ק רבי אברהם מסאדיגורא זצ"ל (בישישים חכמה עמוד נב) ממה שהתורה כתבה בענין חוזרי המלחמה וז"ל:

לפרש ענין הצדיקים שאינם אומרים תורה ברבים, עצם התחברותם עם ישראל הדבקים בהם נותן להם חיות וקדושה, והביא ראיה מהכתוב "מי האיש הירא ורך הלבב וגו' ולא ימס את לבב אחיו כלבבו" (דברים כ, ח), היינו אפילו אם לא ידבר עמהם כלום משום שלבו נמס בקרבו, ממילא ימס בזה גם לבב אחיו. כמו"כ הצדיק שיושב במסיבה בלב שפל ונשבר, ממילא מכניס שבירות והכנעה באנשים המקושרים אליו.

בעיירה אחת שגרו שם מחסידי הפ"פ [הרה"ק רבי ישראל מסטאלין] זיע"א כשהגיע מאן דהו מסטאלין חגרו כולם חגורתם ובאו לשמוע מהו מוסר מהרבי זיע"א, ותשובתו הי' שהרבי לא אמר כלום או מלה בודדת אבל עכ"ז תמיד חרדו לקראת דה"ק מא' ששהה במחיצת הרבי ובאו לשמוע אפי' הגה הגם שע"פ רוב הי' התשובה "כלום". כמו"כ שמעתי שסיפור ר' נחמן שניידער שאביו נסע להפ"פ זיע"א על כל חודש תשרי, ואמו טרחה עם כל הילדים וכו', וכששב מהרבי שאלו משפחתו וואס האט דער רבי געזאגט, וענה להם בהתלהבות: דער רבי האט געזאגט "א גוט יאהר!" (הרבי אמר: "שנה טובה"!.) (כתבי חסידים).

הצדיקים משפיעים על המחשבות ומכוונים את הרצונות

יתירה מכך, גם בריחוק מקום הצדיקים משפיעים על המחשבות של בני ישראל, כדאי' בספר שפת אמת (שופטים תר"מ) וז"ל:

בפסוק שופטים כו' ושפטו את העם וכו'. פי' שבנ"י נמשכין אחר השופטים שנק' עיני העדה והם הדעת והמוחין של בנ"י. וע"ז מבקשין השיבה שופטינו כו' ויועצינו כבתחילה כי כליות יועצות. וכפי הראשים וצדיקי עולם שהיו מנהיגים של ישראל נמשכו המחשבות והרצונות של כל בנ"י אחריהם.

ובמקום אחר (מטות תרל"ח ד"ה וידבר) כתב השפת אמת:

ומכש"כ ראשי בני ישראל שעל ידי דיבורם וקבלת מלכות שמים שהם מקבלים עושים רושם והטי' לכלל לבות בנ"י לכן נקראו "ראשי המטות" (במדבר ל, ב). וכ' "זה הדבר" כו' שנמסר בידם כח הדיבור שחל על דבריהם שם שמים ביותר כנ"ל.

ובפרשת וילך (תרל"ה) כתב לאמור:

כי טרחת האב ורצונו להמשיך את טפיו לעבודתו ית' הוא גורמת שכר שיתן הש"י הארה לבניו. ודבר זה נוהג בכל פשוטי בנ"י שאין להם שכל ורצון כראוי מ"מ ע"י הביטול לגדולים וטובים ממנו יכול להועיל רצון הצדיק לתת שכר להדביקים בו.

וכן כתב בספר עטרת ישועה (פרשת נשא) כי הצדיק מתקן הרהורי הלב, ועל כן נקרא ראש הדור, שהוא מתקן המחשבה שבראש, עכ"ל.

ובספר פני מנחם (פרשת מטות, תשנ"ב) כתב גם כן לאמור:

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל" וגו', יש לדקדק שאין מצוין בתורה לשון כזה, "ראשי המטות", ואיתא בספרי תלמידי הבעש"ט וכן בתפארת שלמה שבתחילת שליחות משה רבינו ע"ה נאמר לו "מזה בידך ויאמר מטה" (שמות ד, ב), ולשם מה נשאל, וגם נקט לשון מטה ולא מקל כשאר מקומות שבתורה ובפסוקי הנ"ך, מקל שקד וכיו"ב, ומבארים הכוונה שמטה מרמז שיוכל להטות לבות בני ישראל, מטה כלפי חסד, וזה נמסר לצדיקים, הכח להטות לבות ישראל (וי"ל שמשה רבינו ע"ה אמר "והן לא יאמינו לי" (שם פסוק א) ועל זה הראהו הקב"ה שבידו מטה, שיוכל להטות לבם, ואח"כ "ויהי לנחש וגו' ויהי למטה" וגו' שאף אם היה לנחש יוכל להטותו), וכן כאן "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל" היינו הצדיקים בכל הדורות שמביאים בבני ישראל ומטים לבותיהם.

בזה פירשו את מה שנאמר במשנה (אבות ו, א) במי שעוסק בתורה לשמה שנהנים ממנו עצה ותושיה, הכוונה שגם כאשר לא שואלים אותו בפירוש, אבל הוא מיישר את המחשבה שידע מה לעשות, כפי שסיפר הרה"ק בעל ישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע: אספר לך מעשה ששמעתי בעצמי בנעורי מהחסיד הישיש ר' יונתן זאריקער ז"ל, אשר בעת שהיה איש צעיר לימים ובחיי חיותו של הרבי ר' בונם מפרשיסחא ונתהווה לו ענין אשר היה נחוץ לשאול עצת הרבי, ולא היה יכול לנסוע לפרשיסחא, והיה לו צער גדול, וכאשר שהיה אז מקורב להאדמו"ר הזקן מווארקע אשר הוא גם דר בזאריק, הלך אצלו וסיפר לו הכל, וא"ל הרבי מווארקע: הנה בהמעלות שמנו בהמשנה להתלמיד חכם איתא ונהנין ממנו עצה ותושיה, וצריך לכתוב ושואלין ממנו עצה ותושיה, אלא הפי' אשר אם אדם הדבוק בתלמיד חכם אפילו אינו שואל אותו הוא נהנה ממנו עצה. (תפארת ישראל אות שכג).

וכבר הובא לעיל דברי הקדוש מרוזין זצ"ל (עירין קדישין השלם ח"א, עמוד טו) לפרש מה שנאמר (בראשית ה, כד): "ויתהלך חנוך את האלוקים" ופרש"י צדיק היה

וקל בדעתו לשוב ולהרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו קודם זמנו. מאמרו האחרון של זקני הרה"ק מרוזין זי"ע הי' בשבת בראשית, וביאר שישנם ג' בחי' צדיקים, יש צדיק שצריך לדבר עם יהודי, וע"י דיבורו גורם לו לשוב בתשובה. ויש בחי' גדולה יותר בצדיקים, שאינם צריכים לדבר, אלא בכך שעוברים דרך העיר ונמצאים באותו מקום עם היהודי יחד, יש בכוחם להכניס בו הרהורי תשובה. יש בחינה עוד יותר גדולה בצדיקים, שאפילו בישיבתם בביתם בזה שחושבים על היהודי, גורמים לו הרהורי תשובה. וזהו חנוך צדיק היה וקל בדעתו לשוב ולהרשיע, בדעתו לבד הי' יכול להשיב אחרים מלהרשיע, ולכן סילקו הקב"ה קודם זמנו, לפי שהי' קטרוג שע"ז שבדעתו משיב אחרים מלהרשיע, לא יהי' בחירה שכולם ישובו באופן קל. אכן מקובל שרבי אהרן הגדול מקארלין החזיר בתשובה שמונים אלף בעלי תשובה. על זה התבטא הרה"ק רבי אהרן ראטה זצ"ל ואמר שהרי לא שייך במציאות שיהא כן בגשמיות, כי כל ימי חייו היו ל"ב שנה, אלא בכח תפלתו פעל להחדיר הרהורי תשובה בשמונים אלף איש. (אמרי קודש מאדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל פר' חיי שרה, נדברה נא ר"ס).

וראה מה שכתב הגר"ז וילנר לחסידי רבו רבי מנחם מענדל מויטבסק: שמעו ותנו לבבכם להבין אמרי אמת. כי הדברים הללו לא הוצאתים מלבי, אבל שמעתים ממורי ורבי [רבי מנחם מענדל מויטבסק], יודעכם ומכירכם, ועל כתף נושאכם, ואלו הם הדברים הנאמרים בלשונו הקודש: שבעת קראו שמע על המטה, ושב לפניו ית', נגלו לו תעלומות בני אדם הקשורים עמו, ויודע מה עשו בפרוטרוט, ויודע מה בכוחם לעשות, ועד כמה תגדל אהבתם ועבודתם אם ירצו, ועד היכן יגיע, ולהיפך ההיפוך ח"ו, ואם אהבה ביניהם או שנאה לא נעלם ממנו דבר קטון וגדול. ועל כולם עומד לתקן בני אדם הידועים לו, הן בראיית גשמי או רוחני, שנתקרבו אליו פעם אחד בלב באמת, כאילו עומדים לפניו בדמות דיוקנם ומלבושם והכנותם וזריזותם ועצלותם, את הכל ראו עיניו, ורואה בכל יום. והתיקון, יש שצריך הארכת זמן, ויש באותה שעה, בעזה"ת. (יסוד המעלה ח"ב אגרת לב)

התדבקות במחשבה אל הצדיק

אין צריך לומר כאשר יהודי יעורר את מחשבתו לחשוב על הצדיק, בודאי יועיל הדבר להתחבר אליו, כדאי' בספר אמרי פנחס (שער ט' אות ק"ח): שפעם בא א' אל הרה"ק ר"פ מקאריץ ז"ל, ונשא עליו קמיע ואמר לו הרה"ק אל תלך בקמיע, וא"ל מה אעשה עם אותו ענין, אמר לו [האב מיך אין זינען] תחשוב ותהרהר בי ולא תירא.

והרה"ק רבי שמואל מסלאנים (דברי שמואל לפסח) פירש בזה מה שנאמר על יוסף הצדיק וז"ל:

גם אם הוא נמצא במקום שאין שם צדיק, עצתו על ידי התקשרות לצדיק באשר הוא שם. כי בכח זה ינצל מדי יצר הרע. וזו היה דרגת יוסף, שגם בהיותו לבד במצרים ערות הארץ ובא הנסיון לידו עמד בנסיון על ידי התקשרותו ליעקב, כמרומו במאמר חז"ל (סוטה לו.) נראית לו דמות דיוקנו של אביו.

קרבת הלב ולא קרבת מקום

כשתמצא לומר, יתכן שהגוף יהי' קרוב מאד לצדיק אבל בעצם אינו מקושר לצדיק, ומאיזך גיסא ניתן להיות בריחוק מקום ולהיות קרוב ביותר לרבו. הגה"ח ר' יעקב מילר ז"ל מבאר ענין זה בהמחשה הבאה (בספרו עבודת אמת ח"ב, מאמר צדיק מה פעל): דוגמא לדבר, השטריימל שעל ראש הרבי, מי כמוהו קרוב אליו ומלווהו בכל דרכיו, צניף תפארת בראשו. אמנם אין שום קשר פנימי יותר בינו לבין הרבי, מלבד מיקומו הקרוב שעומד על ראשו. לעומת זאת ציפורן רגלו של הרבי, היא הרחוקה ביותר מכל חלקי גופו, ואף מכוסה תמיד לא יראוה, אכן קשורה היא בו בקשר פנימי וחזק, ויונקת חיותה הימנו, וכל אבריו ירגישו בה.

כן יכול האדם להיות במרחק גשמי מהרבי, מאחורי 'השורות', כוחו אינו במותניו להדחק למקום סמוך ונראה יותר, אכן כשמרגיש שחיותו מהרבי ורוצה להלך בדרכיו, אזי הוא חלק ממנו בכל מקום, אף כשמכוסה ונעלם. לעומת זאת אפשר להיות סמוך ונראה, אלא שאין חיותו ודרכיו כאן, אזי

אינו אלא כאותו שטר״מל שמלבד מקום עמידתו אין לו שום שייכות עם נושא׳. עכ״ל.

החסיד רבי נחמן דוד מלבסקי ז״ל, מאריות שבחבורה בשטיבל חסידי גור ברחוב הקישון 33 בתל אביב, סיפר שבילדותו כאשר הלך בפאתי העיר בלוויית סבו שהיה מחשובי החסידים, ולראשונה ראה ביתן של חשמל, שהיה מקור הכח לחשמל לכל העיר (בימים אלו החשמל עדיין לא היה מצוי בכל מקום). כאשר שאל את סבו מה הביתן הזה, ענה לו הסב: זה רבי! וכך פירש דבריו: באם נצמיד מנורה לקיר של הביתן, על אף קרבתו למקור החשמל, עם זאת המנורה לא תידלק, והסיבה לכך, כי המנורה אינה מחוברת למקור. ומאידך גיסא, גם במרחק רב מכאן יכולות מנורות לדלוק מכח החשמל הנמצא כאן, אם אכן הם מחוברות למקור!

וסיפור מבהיל מסופר בספר מאיר עיני הגולה (אות תקפ״ה) אשר יתכן שאדם יהי' יוצא ונכנס ומבאי ביתו של רבו, ועם זאת לא יהי' מקושר מספיק אליו, כפי שסיפר הר' מאיר לאנדשטיין ע״ה מווארשא כי פ״א בא לחדרו של רבינו החידושי הרי״ם זצ״ל בלילה בשעה מאוחרת ורבינו זצ״ל הי' שקוע מאד ברעיונותיו והי' נדמה להר״מ כאלו פני רבינו עגומות מעט. ולאשר הוא הי' אחד מיוחד מן המידעים אצל רבינו זצ״ל והי' אהוב אצלו מאד, לכן הרהיב עוז בנפשו לשאול את פי רבינו ע״ז, ונאנח רבינו זצ״ל קול אנחה גדולה כדרכו בקודש בכל פעם קודם שהתחיל לדבר איזה תוכחת מוסר, ואמר לו בזה״ל: זה עתה הי' אצלי דער הויכער ר' יוסיל ע״ה וביקש ממני שאעשה לו טובה במקום שהוא שם, והי' הדבר חידוש גדול בעיני שיצטרך לבוא אלי לדרוש ממני טובה כי הלא הוא הי' מראשי מקורביו של הרבי ממאגילניצא ז״ל והוא הי' עיקר המשתדל אז להשיבו על כסא רבנותו ולאסוף אליו חסידים ובודאי הנהו מוכן לעשות לו טובה בעולם העליון, ושאלתי אותו כן הלא יש לך בעולם ההוא הרבי שלך ממאגילניצא אשר היית חשוב אצלו ויגעת בעוה״ז הרבה עבורו והלא בוודאי לא יהי' כפוי טובה ויעשה עבורך כפי היכולת ומדוע הוצרכת לבוא אלי. והשיב לי כמתמי' מה אתם אומרים כי הרבי שלי ממאגילניצא כבר נפטר לעולמו הלא לא ידעתי כלל מזה. ונאנח רבינו עוד הפעם ואמר להר״מ צריכים לקבל מזה מוסר השכל שכפי החביבות שלו [וויא היימיש עהר איז גיוועזין] אצל הרבי

שלו. ושם בעולם העליון הנהו כל כך רחוק ממנו שלא ידע כלל עד עתה שכבר נפטר מעוה"ז.

חסידיו קמאי

מובן אשר ככל שהדביקות בצדיק יותר חזקה, כך ההשפעה תוכל להשפיע גם מריחוק מקום, אכן שמענו ואבותינו ספרו לנו אשר בכל הדורות היו חסידים ואנשי מעשה שהיו מקושרים ברבם גם בריחוק מקום.

וכך סיפר הרה"ק רבי שמחה בונם מגור בעל הלב שמחה זי"ע לעת סעודת שבע ברכות של נכדו של הרה"ח ר' חיים בנימין ווירניק ז"ל, הר"ר נפתלי יוסף הי"ו, היה ומצבו של רבי חיים בנימין ז"ל בסיביר החמיר ביותר, דחקו היה גדול, מה יעשה, להגיע לירושלים לרבי, אינו יכול, לפתור בעצמו בעיותיו, גם אינו יכול, עמד ורשם "קוויטעל", טמנו בחללו של עץ ביער, ואמר: רבי יכול לראות גם מרחוק. אמונת חכמים זו, היא היא אשר בכוחה לחשל עוצמתה ועיזוזה של נפש. והוסיף: שגם 'נתק'ה חסיד היה כך, הוא יכול לשמוע ה"שמועס" מרחוק, ואכן רבי יכול לראות מרחוק. (פני לוי עמ' 31).

כן מסופר גם על החסיד רבי מנדל פוטרפאס ז"ל (מגדולי המשפיעים בחב"ד) לאחר כ"ז אדר ראשון תשנ"ב, הזהיר ר' מענדל מפני העצבות, בה לדבריו, לא נכשל לכל אורך ימיו ברוסיה. הוא שח את סיפורו הידוע:

"בעת שבת במאסר, חפצתי לשגר פ"נ (קוויטעל) אל הרבי הריי"ץ, ונזכרתי בדבריו הקדושים בשמחת תורה תרפ"ח טרם צאתו מרוסיה: "כשתחשבו עלי – אחשוב עליכם". שיגרתי אם כן אל הרבי פ"נ במחשבה. כעבור זמן קצר קיבלה זוגתי, שהיתה בצרפת, איגרת מהרבי, המאשרת: "המברק נתקבל". "אף כעת, עלינו לחשוב אודות הרבי והרבי יחשוב אודותינו".

הסיפור הידוע מובא יותר באריכות, כאשר נשאל איך החזיק מעמד במשך ארבע עשרה שנים בגלות סיביר, שם הוגלה עבור כך שהוא עזר ליהודים במסירות נפש, וכך סיפר:

"כיצד החזקת מעמד?"

"התכתבתי עם הרבי", הוא עונה, ובעיניו, שבמעמקיהן גנוזה חכמת הנצח של עם ישראל, מתנוצצת להבת-צחוק.

"לא ממש התכתבתי", שוב מתחייך ר' מנדל, "פשוט במוחי כתבתי לו מעין מברקים. תארתי לו את החיים במחנה, את שעובר עלי פה – ואיכשהו קלטתי גם את תשובותיו. אגב, מסתבר שהרי אמנם קיבל לפחות חלק מן המכתבים ששלחתי לו במוחי".

"כן! נחקק בזכרוני במיוחד מקרה אחד. היה זה לפי הלוח העברי שערכתי לי במוחי, יום ל"ג בעומר. אני שהיתי בצינוק, המתנתי לרגע בו יבואו להוציאני להורג והרגשתי שכוחותי הנפשיים והגופניים הולכים ואוזלים. שלחתי לרבי – מעל גלי דמיוני – מברק. לאחר שנים, כשהשתחררתי, והתירו לי לעזוב את בריה"מ, חזרתי למשפחתי שהיו אז בלונדון. כאשר התחלנו לעבור על כל הדואר שהצטבר במשך השנים מצאנו לתדהמתי מכתב מן הרבי אשר נשלח באותו ל"ג בעומר ובו הוא כותב לי תשובה ל"מברק" ששלחתי לו אני ביום זה!"... (פרופסור ר' ירמיה ברנובר ז"ל "בעין הלב", ירושלים תשמ"ט, עמ' 92).

הרה"ח רפאל יעקב כהנא-שפירא ז"ל היה פעם בבית חולים ע"י מיטת אחד הילדים שלו, ובאישון לילה הודיעו לו שיש צורך לעשות ניתוח דחוף לילד, כחסידי נאמן שלא יעשה כלום בלי הוראת רבו, הוא רץ מהר לדירתו של הבית ישראל זצ"ל ברחוב דוד ילין. השעה היתה אחרי אחד בלילה, ולאכזבתו הודיע לו המשמש בקודש שהדלת נעולה כעת אצל הרבי, ואין שום אפשרות ליכנס. השאלה היתה דחופה ביותר, ומה עושים במצב כזה? ר' רפאל יעקב ז"ל השעין את ראשו על הקיר ע"י דלת רבו והתדבק במחשבתו לקודש פנימה. לא עברה דקה או שתיים, ופתאום הדלת נפתחה והבית ישראל זצ"ל פונה אליו ושואל אותו מה מבוקשו! (מפי המשב"ק ר' שמואל צבי ווייטמן ז"ל).

אחר חג השבועות תרס"ח, התאונן לפניו איש אחד, איך שהנסיעה שלו ושל עוד הרבה אנשים, בא להם ביסורים גדולים ובקושי גדול עד שאין לשער, וכל כוונתם היה להיות על קבלת התורה בחג השבועות אצל אדמו"ר (הרה"ק רבי אהרן מסדיגורא זי"ע) ולא עלתה בידם, הגם שרצו לפזר ע"ז מעות הרבה שיעברו לגבול, ולא הועילו בזה מאומה, וחגגו את חג השבועות מעבר לגבול, ולא זכו להיות

פה בסדיגורה על קבלת התורה אצל אדמו"ר הק'. ענה לו מרן האדמו"ר הק' זיע"א בלשון קדשו: איהר דארפט נישט האבן קיין יסורים מזה, אי איהר זאנט דא גיווען על קבלת התורה [אתם לא צריכים להתיישר ע"ז, כי הייתם פה לקבלת התורה] כי הלא בכריתת ברית על התורה ובקבלת התורה כתיב "כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה" (דברים כט, יד) ולכן באם שבאמת כוונתכם ורצונכם להיות פה על קבלת התורה הלא בודאי אתם פה בעת קבלת התורה, כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים, והכל הולך אחר הכוונה. (עבודת המלך סדיגורה)

פ"א בשבת שובה, בעת שישב כ"ק אדמו"ה"ז מסדיגורה זי"ע בשולחנו הטהור, הושיט פתאום את ידו הק' כמנהגו בעת שתיית לחיים, ובחיוך קל על שפתיו קרא בקול, לחיים יודען. והיה נראה שאומר לחיים לאיזה מקום רחוק, ולא למסובין על שולחנו, וסיים: יש לי שולחן ערוך שמגיע מסדיגורה עד נאויסעליץ, וכל השומעים לא הבינו את דבריו הק'. ולמוצש"ק באו חסידים לסאדיגורה מרוסיה, וסיפרו כי נתעכבו על הגבול כמה ימים, ובערב ר"ה השיגו רשיון לעבור את הגבול, ולא הספיקו לבוא לר"ה, ונשארו בנאויסעליץ, והחסידים שגרו בנאויסעליץ באו אל האורחים לשמחם, באותם היסורים שיש להם מחמת כי נבצר מהם להיות אצל הצדיק, ובתוך הסעודה קם א' החסידים ואמר: רבותי, מדוע יש לכם צער, הלא ידעתם כי בזמן שיש אורחים רבים בסאדיגורה, יושב מרן בקלויז הישן אצל שולחן ערוך, ובהיות הקהל יותר גדול אז הוא יושב בסאלא"ש, בסוכה, ומעמידים שולחן נוסף, וא"כ האם אין זה כבודו של רבינו ששולחנו הק' יהיה ארוך כ"כ מסאדיגורה עד נאויסעליץ, ואני מאמין באמונה שלמה שכ"ק מרן יודע שאנחנו נמצאים בנאויסעליץ, והחסיד הושיט ידו ואמר בקול: לחיים רבי! וכשמעם סיפורם של החסידים הבינו החסידים עתה את דברי רבם בלחיים למרחוק. (נר ישראל מהדו"ק ח"ב עמ' עא)

פרק י'

ההתנגדות לצדיק

בו יבואר אשר לכל צדיק אמת ישנה
התנגדות, מה הם הסיבות שיש התנגדות
לצדיקים ושאיך להתפעל מכך ועד
כמה יש לזהר להתרחק ולברוח
מהמתנגדים.

ההתנגדות על הצדיק

"ויצום אל בני ישראל" וגו' (שמות ו, יג), אמר להם הקדוש ברוך הוא, בני סרבנים הן, רגזנים הן, טרחנים הן, על מנת בן תהיו מקבלין עליכם, שיהיו מקללין אתכם, שיהיו מסקלין אתכם באבנים. (שמו"ד ז, ג)

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (דברים א, יב). מלמד שהיו אפיקורסין, הקדים משה לצאת, אמרו מה דאח בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו. איחד לצאת, אמרו מה דאח בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות דעות וחושב עליכם מחשבות. (ספרי, דברים יב)

במקורות

א. התורה בעצמה מאריכה לבאר את גודל חומרת העוון של החולק על הצדיק.

פרשה שלימה כתבה התורה בענין קורח שחלק על משה רבינו ע"ה. ידועים דברי הזוהר הקדוש (ח"ג קמט:) שהתורה אינה ספר סיפורים, וגופי תורה והלכות

חמורות נלמדות מאות אחת בתורה, כהרים התלויים בשערה, ואלו כאן סיפרה התורה באריכות גדולה ופרטי פרטים את כל מה שקרה לקורח ועדתו.

זאת ועוד, אנו מוצאים בענין זה הפלגות נוראות אשר מבטאים את גודל החטא באופן מבהיל, כאשר לא היה מספיק עבור זה עונש ככל העונשין בתורה, אלא נדרש לברוא בריאה חדשה כדי להענישם, כדכתיב "ואם בריאה יברא ה'", שאפילו בחטאים החמורים ביותר לא מצינו עונש כזה להורידם חיים שאולה. גם לא מצינו בשום מקום אשר בעבור החטא נענשו גם הנשים והטף, עוללים ויונקים, הם וכל רכושם, כדאי' במדרש (במדב"ר יח, ג) "וירדו הם וכל אשר להם" (במדבר טז, ג), שכל חפץ של קרח היה מתגלגל ובא נבלע עמהם. וצריך להבין מה גודל חומרת החטא שנענשו עד כדי כך.

ומבואר בספרים הקדושים שישנם עניינים שהם יסודות התורה ועיקרי הדת, עליהם נשען כל הקיום של עם ישראל. לכן הפגם בזה חמור מאד יותר מהעבירות הקשות שבתורה. מחלוקתו של קרח היא בכלל עניינים אלו והתורה מחשיבה זאת לחטא אשר כמוהו לא נהיתה.

והביאור לכך, כי תכלית כל התורה ותרי"ג המצוות היא להגיע ל"בו תדבק" שהיא המטרה הנכספת אשר השי"ת ברוב חסדיו יעד לאיש ישראל. והדרך להגיע לדביקות זו כפי שהורו לנו חז"ל היא רק ע"י התדבקות בצדיקים. קורח יצא לערער על עקרון זה של דביקות בצדיק וטען שכל יחיד יכול להתקרב לה' בלי צורך להיות דבוק וכפוף לרבו, כאשר אמר (במדבר טז, ג) "כולם קדושים ומדוע תתנשא" גו'. טענה זו היא הרס של כל יסוד אמונת חכמים של כלל ישראל, והיא גורמת חורבן נוראי, כאשר בזה מתנתקים מהשורש ונמנעים להגיע למטרה של ובו תדבק.

זו הסיבה שהתורה מתייחסת לחטאו של קרח בחומרה כל כך מדהימה, שלא היה קיים עונש מספיק חמור לעוון זה עד שהיה צורך לברוא בריאה מיוחדת עבור כך.

הרוצה לפתוח בית מדרש לעצמו כמו רבו הדיהו כחולק על השכינה

מפרשה זו אכן למדו חז"ל (סנהדרין קט.) שכל החולק על רבו כחולק על השכינה, וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה וכל המתרעם עליו כאלו

מתרעם על השכינה וכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחרי השכינה, שנאמר "הוא דתן ואבירם אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח ובהצותם על ה'" וגו' (במדבר כו, ט).

רש"י פירש: מריבה, תגר וקטטה לפטפט נגדו בדברים. מתרעם, אומר על רבו שנוהג לו מידה כפושה ומדת אכזריות. מהרהר, מחפש עליו דברים. חולק, על ישיבתו. וכתב הרמב"ם (ת"ת פ"ה ה"ב) דחולק היינו שקובע לו מדרש. והב"ח (י"ד ס"י רמב ס"א) מאריך לבאר וז"ל:

אע"פ שיש לומר שה' חפץ יגדיל תורה ויאדיר ומה עוון בכך לפתוח עוד בית מדרש להרבות תורה, אבל התורה מפרשת שזה היה העוון של קרח שעיקר מחלוקתו היה על ההתנשאות והשררה שהיה למשה לבדו, שגם הם היו רוצים להחזיק בשררה, מזה אתה למד שמי שלוקח לו שררה והתנשאות על רבו, דהיינו שקובע לו מדרש כמו רבו הוא הנקרא חולק על רבו וכאלו חולק על השכינה. תדע שהרי לבדוק סכין של שחיטה שאינה הוראה כלל אסור משום כבודו של רבו דאין ראוי לתלמיד ליטול שררה במקום רבו אא"כ נטל רשות ממנו. ודברים ברורים ופשוטים הם ולא נמצא במחברים שחלקו ע"ז. ולפיכך גם רבינו (הבית יוסף) סתם דבריו בזה ולא כתבם בשם הרמב"ם מפני שדבר פשוט הוא. גם דברי רש"י ז"ל שפירש החולק על רבו, על ישיבתו, אפשר וקרוב לפרש כן שמי שקובע לו ישיבה בפני עצמו הרי הוא חולק על ישיבתו. עכ"ל הב"ח.

עוד מצינו בחז"ל (עירובין כא:)

אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת.

ובמחזור ויטרי (סימן תקל) כתב:

וכל העובר על דברי חכמים חייב כרת.

ב. העצה היחידה במצב של מהרהרים אחרי דבם, היא להתנתק לחלוטין מהם

נוסף לחומרת העוון, עוד מלמדת אותנו התורה מה צריך להיות התגובה

במקרה של התנגדות על המנהיג. האלשיך הקדוש (פרשת קרח) עומד על כך שמשה רבינו ע"ה שתמיד בכל מצב היה מליץ יושר על בני"י ומבקש עבורם, ואילו כאן כאילו הפך עורו ח"ו וביקש להשמידם במיתה משונה. והתשובה על כך כי נגע ההמרדה נגד מנהיג הדור כ"כ חמור ומסוכן, עד שאין שום ברירה אלא לבערו לגמרי לפני שיתפשט יותר. וז"ל (טז, כח):

הלא כמו זר נחשב, איה רחמנות הרב אשר למשה העומד בפרץ תמיד להשיב חימה? ועתה לא די שלא בקש רחמים, כי אם אדרבה נהפך לאויב. וגם כי גם ענוש לצדיק לא טוב. על כן אומר כי הן זאת כוונתו בפסוק זה, טרם ידבר משפט, לתת התנצלות גדול ורב. והוא משל למיני חלאים המתילדים בקצוות ידיים או רגלים, שטבעם להתפשט עד הלב וימות, וכי יראנו רופא אמן – ימהר יחיש יצו עליו לחתוך היד או הרגל אשר בו הנגע טרם יתפשט יותר. ואם כבר נתפשט עד הארכבה או הזרוע, גם אותם יחתוך טרם אל הלב יגיע, ולא לאכזר יחשב, כי הן הם רחמים גדולים, שעל ידי חתוך יד או רגל ימלט כל הגוף. כן הדבר הזה, כי הנה חולי כפירה במשה רבנו עליו השלום בנבואתו והיות תורה מן השמים נזרק בקרח, והיה מתחיל להתפשט בישראל כאשר זבק במאתים וחמשים אנשים, ששאלו על ציצית שכולה תכלת ובית מלא ספרים וכו'. והיה הולך ומפתה ומקהיל את כל העדה. והנה אם חס ושלום היה מתפשט אל כל ישראל היתה כליה בכולם חס ושלום, והיה העולם חוזר לתוהו ובוהו. והנה אם היה קרח נשאר חי, לא יבצר מהתפשט נגע צרעת כפירתו בהם. על כן אמר משה: אין בעולם רחמים גדולים מהכרת את קרח וחבריו, כי מיתתם היא חיות כל ישראל והעולם, ככריתת היד טרם יעלה הנגע עד הלב.

וזהו מאמרו אל כל ישראל: אל יקשה בעיניכם אשר אני בא להכרית את אלו, כי היא חיותכם, כי הנה בזאת שאעשה תרויחו כי תדעון שה' שלחני לעשות וגו', ככהונת אהרן, וכיוצא בכל נבואתי, כי בזה תלויה כל האמונה וכל התורה. וכיון שכל זה תרויחו טובה היא מיתתם, כי זה חיותכם וקיום העולם.

כך כתב גם הרב שמעון סופר זצ"ל, אב"ד קראקא ובנו של הכתב סופר זצ"ל, שאע"פ שבדרך כלל צריך להיות שמאל דוחה וימין מקרבת לבל ידח ממנו

נידח, אבל בענין זה של הרהור נגד הצדיקים צריך להרחיקו לגמרי מהחברה, כדי שדברי ליצנות שלו לא יזיקו לסביבה, וז"ל (התלמוד ומדעי התבל, עמוד פא):

כוונת חז"ל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת (גיטין נו). בזה לומר, שאם כי דעתם שלא לדחות אבן אחר הנופל, ותהא שמאל דוחה וימין מקרבת לבל ידח ממנו נדח. אבל את המלעיג על דברי חכמים אין לסבול, רק להוציאו מן החבורה כדי שלא יזהם את הסביבה בלגלוגיו ובהתוליו ובלצנות שאם לא תוציאהו מן החבורה, יוכל להזיק כמו צואה רותחת שהיא בגוף, אם לא תוציאה ולא תדחנה מן הגוף תשחית את הגוף ותשקץ את הנפש, כן האיש הזה המלגלג על דברי חכמים בליצנות מסוכן הוא להחבורה, וזהו שכיוונו במליצתם שנדון בצואה רותחת, דהיינו כדין צואה רותחת, והבן ודפח"ח.

המסיתים נגד הצדיק מסתירים את הארס שלהם בתוך עטיפה של צדקות ועבדות ה', וגם אם אין זה הסתה גלויה מחוייבים למחות בהם מכל וכל

החתם סופר מתבטא בחריפות נגד אותם אנשים המעררים את האמונה בצדיקים ומגלה את טלפיהם הטמאות, שהם מופיעים כביכול כצדיקים וחסידים למשוך העם לתורה ועבדות ה' ובתוך דבריהם מטילין ארס כנחש של עכנאי נגד צדיקי אמת, אשר מחלחל בהדרגה ומכלה כל חלקה טובה, וזה לשונו (דרשות ז' אב תקפ"ו):

"יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות אשר אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו" (תהלים יב ד-ה), הנה הקרא לא מיירי מלשון הרע בין אדם לחבירו, הרי מסיים "אמרות ה' אמרות טהורות". אך מיירי מהאפיקורסים ומינים המפתים את חבריהם, ואילו באו להם להדיא כפרו בה' ובמשה עבדו היו הורגים אותם, אך באו כחסידים וצדיקים וממשיכים לבם בתורה, ומטמינים בתוך דבריהם המתוקים ארס סם המוות היורד לתוך חדרי בטן השומע ונושך בו והולך יום יום כארסו של נחש. וכן היה דואג ואחיתופל וקורח ועדתו, והגם שהם בעצמם רשעים גמורים, יש להם מעצר שלא לשלוח לשונם בשילוח, כדי שלא יבין רעהו בתחילתו שהוא כופר, שאם כן היה מתרחק אז ממנו ולא יצודנו במצודתו וכו'. ונ"ל דגם

האי קרא מיירי מהנהו בעלי לשון המפתים אנשים ומתעתעים בנביאים וחכמי ישראל ופושטים טלפים כחזיר שמראים כאילו רוצים להמשיך לאמונה, ובאמת הוא לשון שקר, שמניחים ניצוץ אש אחד וטפה ארס אחת והוא מתחלחל והולך מרעה אל רעה. והנה אם נוותר להרשעים האלו ונאמר הלא איננו מסית להדיא, ודברו רק טוב, והניצוץ הזה הוא רק גרמא דגרמא, אם כן נניח דאשו אינו משום חיציו, נגרום ח"ו שיפקוד הקב"ה חטא עגל בעקידת כל האומה ח"ו, כי הא בהא תליא כמו שכתבנו לעיל, ועל כן תקנו ברכת ולמלשינים בעקירת בעלי לשון אלו טרם על הצדיקים, כי אי לא הא לא מקיימי הא, ואם כן על כרחנו להכרית שפתי חלקות הנ"ל.

ההרהור אחרי רבו הוא נגיף מסוכן ומחלה מדבקת שיש לברוח מפניו

בספר נתיבות שלום, להאדמו"ר מסלונים זצ"ל מאריך לבאר עוד למה היה צורך להשמיד גם את הרכוש של קרח ועדתו, ומה גם את הטף והתינוקות. וז"ל:

ובזה יש לפרש מה שנאמר דוקא בחטא זה: "אל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם" (במדבר טז, כו), וכן מה שכאן אבדו אף יונקי שדים, ואפילו מחט של קרח היה מתגלגל ויורד ונבלע עמהם, שלכאורה אין להבין זאת, דהא כל הנהגת השי"ת היא בדין כמד"כ (ישעיה סא, ח) "אני ה' אוהב משפט", וא"כ למה נענשו יונקי שדים שלא שייך בהם חטא, ומה הענין שאפילו מחט של קרח נבלעה, אלא שהתורה מלמדת בפרשה זו, שענין זה של החולק על רבו הוא כעין מחלה מדבקת רח"ל, שהחולה בה מדביק את סביבותיו בחיידקי המחלה, וע"כ כתיב "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם", לפי שמחלה זו מדבקת כ"כ עד שכל מי שרק התקרב ונגע אפילו בחפץ של קרח היה נדבק מהטומאה של קרח לדבר סרה על משה, וכדי לבער זאת אסור היה שישאר אפי' משהו לשם ושארית מקרח, והיה צריך למחות כל אשר לקרח מעל פני האדמה.

וזהו ג"כ הטעם ל"ואכלה אותם כרגע" (במדבר טז, כא), פי' שצריך לבערם מיד ולא להשאירם אפילו רגע אחד, כדי שלא יפלו חללים נוספים, כי כל מי שרק מתקרב אל אדם הנגוע במחלה זו הריהו עלול רח"ל ליפול ברשת

קרח ועדתו. וע"כ גם טפס נענשו, שאין זה מטעם עונש, שיונקי שדים הרי אינם ברי עונשין, אלא מפני שקרח הכניס בכל סביביו רוח המחלוקת על רבן של ישראל, עד שגם התינוקות נדבקו בקליפה זו ונהיו משחיתים, ולא היה להם זכות קיום, כי א"א היה להשאיר המשחיתים בעולם.

ולכן האריכה התוה"ק בכל מעשה קרח, ללמדנו שהקליפה של מחלוקת היא כמין נגיף רוחני שצריך מאד להזהר ממנו, כל' חז"ל בוא וראה כמה קשה המחלוקת, שהוא דבר הפוגע לדורות, ואפילו יונקי שדים היה הכרח לסלק מן העולם. כי תכלית כל התורה והמצוות היא שיהודי יהיה דבוק בהשי"ת, ומחלוקת על רבו מביאה יהודי להיות חלוק ח"ו מהדבקות בה' שאז חיו אינם חיים, ולאידך המתדבק בחכמים הריהו כדבוק בשכינה בבחי' "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום" (דברים ז, ד).

ג. כך היא המידה בעולם הזה של הסתר שיש מהרהרים אחרי הצדיקים ואין להתפעל מכך

דבר נוסף אנו למדים מפרשתו של קרח, שלא יחשוב אדם כאשר רואה התנגדות על הצדיק שבדורו שזה סימן שאינו צדיק כראוי ולא יתפעל מזה. על כן מלמדת אותנו התורה שגם על צדיק כמו משה רבינו ע"ה שהיה גואלם של ישראל אשר פנים אל פנים דיבר עם ה' והכתוב (דברים לד, י) מעיד עליו אשר "לא קם בישראל כמשה עוד", ועם כל זאת קמו עליו עוררים, ולא סתם עוררים אלא אדם גדול כקרח שהיה מטועני הארון ופיקח היה, ויחד עמו מאתיים וחמישים ראשי סנהדריות, ובמדרש מבואר (י"ח, ג) שבתוכם היו גם הנשיאים של שבטי ישראל, אליצור בן שדיאור ונחשון בן עמינדב וחבריהם שהצטרפו אליהם. ועם כל זאת, התורה מעידה שמשה אמת ותורתו אמת והם בדאים!

על הצדיק הראשון שמוזכר בתורה בתואר זה, והוא נח, ככתוב (בראשית ו, ט) "נח איש צדיק", כבר מבואר בחז"ל שיש דורשים לשבח ויש דורשים לגנאי. ללמדנו בא שזו המציאות בהאי עלמא, עלמא דשקרא, שקיימים הסתרות ומעוררים על צדקת הצדיק.

אין גבול ומידה לרעה הזו של נתינת פגם בצדיק, שהרי אפילו על משה רבינו ע"ה רבן של כל ישראל, העלילו עליו הדברים הגרועים ביותר, כפי שחז"ל

דרשו (סנהדרין ק.) שחשדוהו באשת איש וכל אחד ואחד קינא את אשתו ממשה. כך הוא המידה בכל דור ודור שישנם מתנגדים ובעלי מחלוקת על הצדיקים, כפי שכתב הבני יששכר בספרו אגרא דכלה (פרשת פנחס) ששמע מאת כבוד אדמו"ר הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, רמז הפסוק "ובני קרח לא מתו" (במדבר כו, יא) שהגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עם כל זה בני קרח, תלמידיו בעלי המחלוקת, לא מתו. כי בכל דור ודור ישנם מתנגדים בעלי מחלוקת על הצדיקים שהולכים בתום.

בראי החסידות

ההתנגדות על הצדיקים, כדי שלא תתבטל הבחירה בעזה"ז

בספרי חסידות עמדו על זה למה יהי' כזאת ועל מה ראה שכך יהי' שהצדיק יסבול מהתנגדות, ומה גם שהרי זה יכול לגרום להחליש את האמונה בצדיק ולהתנתקות ממנו. והתשובה על כך, שהעולם הזה נברא באופן שחייב להיות בו בחירה, וכפי שהאמונה בהקב"ה היא נסתרת והבריאה נבראה במציאות כזו שיש למינים מקום לטעות, כך האמונה בצדיקים צריכה להיות באופן שיש מקום לטעות, כדי שישאר מקום לבחירה. וכפי שא"י מהרבי הקדוש ר' משה לייב מסאסוב, בליקוטי הרמ"ל (הנהגות, מבוא המדות טובות ואופן קנייתם אות מח) אם לא היתה מחלוקת על הצדיקים וחסידים, היתה בטלה לגמרי הבחירה, לכן המסית מתלבש באיש לא טוב שיחלוק עליהם.

וכך כתוב לאמור בספר מאור ושמש (פרשת ויצא ד"ה ויצא הא):

העבדות של הצדיק בעירו הוא שיתגלה עבדות אלקותו יתברך שמו בשלימות באמת ובתמים, אבל זה ידוע שלעולם יש התנגדות לצדיק

בעבודתו ית"ש, כי הסט"א אינו מניח שיגלה כבוד שמים בפרהסיא על ידי מעשה הצדיקים, כי יתבטל הבחירה, על כן יש התנגדות גדול על הצדיקים האמיתיים.

וביתר ביאור כתב התולדות יעקב יוסף (פרשת שופטים) בשם הבעל שם טוב וז"ל:

שמעתי ממורי בפסוק "על מה שוא בראת" (תהלים פט, מח) שהוא טענת היצר הרע, והיה התשובה: "כל בני אדם". כי בעת רדת נשמה קדושה מלמעלה לגוף האדם נתעורר הקטרוג מלמעלה מן הס"ם לומר מעתה לא יוכל לפעול פעולתו לפתות ולהסטין, מאחר שזה יחזיר העולם למוטב, ואם כן למה נברא לריק, עד שנותנים לו נגד זה איש בליעל תלמיד חכם שדין יהודאין, שנברא גם כן אשר יתלוצץ מזה האיש השלם, ומי שירצה ידבק בזה או בזה והבחירה חפשית יש שידבק בזה או בזה, כי זה לעומת זה עשה האלוקים ודברי פי חכם חן, עכ"ל.

ובספר נתיב מצוותיך להרב הקדוש מקאמרנא (נתיב התורה שביל א אות יג) כתב וז"ל:

לית בכו מאן דיתער לגבה לרצאה לה לגבי בעלה, צווחין בכל יומא ולילה באורייתא דבעל פה בכמה קושיין בלא לב ולב, וצווחין בה ככלבין, כגונא דגיהנום (תיקונים ס"ס זוהר חדש דף קג, עד) והם הם שדין יהודאין שתורתן מהשפה ולחוץ כדואג ואחיתופל, והם הם הרודפים ומצערים הצדיקים בכל מיני ליצנות והיתול, כמו שהיה בימי מרן, ועד היום, והם הם המעכבים הגאולה, שעושים כל מיני שחוק מדברי צדיקים, והמלעיג על דברי חכמים שבכל דור נופל וכו'. ועוד רשעים העומדים בכל עת על הצדיקים, דורשי יחודו יתברך שמו באור אש להבת שלהבת קה, עד שמרן אלוק הרב ישראל בן אליעזר (הבעל שם טוב זי"ע) אמר שנשמתו לא רצתה לירד לזה העולם מפני הנחשים השרפים שיש בכל דור, שלא יוכל לקום מפניהם חלילה, שלא יחלישו דעתו כל כך עד שיתבטל חלילה. ונתנו לו ששים גיבורים נשמות צדיקים לשמרו, ואחד מהם היה הגאון מאיר נתיבים וכדומה.

וכך מובא גם בשם החידושי הרי"ם בספר שיח שרפי קודש (לך לך) בפסוק "ועמק השדים בארת בארת חמר וינסו מלך סדום ועמורה ויפלו שמה והנשואים הרה נסו" (בראשית יד, י). מביא דברי רש"י ז"ל כיון שיצא זה מן החמר האמינו באברהם למפרע. והרמב"ן ז"ל מקשה אדרבה, הא זה מקטין הנס? החידושי

הרי"ם זצ"ל היה אומר שכל "יהודי טוב" [-גיטער יוד] יש לו התנגדות ופארשטעלעכץ בדבר מה, שאם לא כן היה כייף כל העולם.

היצר הרע מעורר טענות נגד הצדיק כדי שלא ידצו לקבל ממנו

על דרך זה כתב גם החתם סופר (דרשות ח"ג לשבת שובה דף מא) אהא דאי' בגמרא (כתובות קה:) אמר אביי האי צורבא מרבנן, דמרחמין ליה בני מתא, לאו משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא (אם ישנו ת"ח שבני עירו אוהבים אותו, אין זה משום שהוא הגון ביותר, אלא משום שאינו מוכיח אותם בעניני שמים). דקשה כאן ב' קושיות. א' היתכן כי זרע אברהם יצחק ויעקב ישנאו את המוכיח אותם בגלל שמוכיחם. ב' אם אכן גורם לשנאה על ידי תוכחתו הלא אסור לו להוכיח? ומתרץ כי ודאי לא נחשדו ישראל על כך שישנאו את המוכיח להם, אלא שהיצר הרע יודע שאם יהא מוכיח לשם שמים שיעורר לבות בני ישראל, הרי יהא הוא מיותר לגמרי, ואין שום תקוה שיוכל לפתות אי מי, כי המוכיח יישר דרכם וכל עניניהם. לזאת הולך היצר ובכל כחו "דוחף" איזה שנאה וטינה בלב העם על המוכיח הצדיק המעורר אותם, וברגע שיש להם בלבם עליו שוב לא יוכל לעורר לבם בשום אופן. אכן אם הצדיק אינו מעורר את העם לתשובה ומעשים טובים אין סיבה שיכניס בלבם שנאה עליו. וזהו האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא, לאו משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא, כי אם אין להם שנאה אליו הרי זה כי אינו מוכיחם, כי אילו היה מוכיחם כבר היה דואג היצר להפריע איכשהו... עכתדה"ק. כדברים אלו ממש מובאים גם בשם החוזה מלובלין זי"ע (אוצר החיים קדושים עמוד קע"א) שביאר על אמרם האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו וכו' אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא. והקשה ותירץ:

דת"ח אמיתי וצדיק כשאומר דברי תורה ותפילה באור נפלא ודביקות הגדול לאין ערך אותן הדברים היוצאים מעומקא דלבא ונקראים מילי דשמיא הם מוכיחין לכל אדם ונתעוררין כמה רשעים לשוב בתשובה ע"י דיבורים שליו היוצאים כלהבות אש לתורה ועבודה וכו'. מה עושה הבעל דבר נותן בלב אנשי מתא שישנאו את הצדיק וכו' ולהוי ידוע לך אחי, כמו שיש נסיונות גדולות על אדם עד שידבק עצמו לבורא כל, או לפרוש חלילה, כן יש נסיונות על בני אדם רבות וגדולות ע"י פיתוי ס"מ ושלוחיו, אם

לדבוק עצמו על ת"ח וצדיק או לפרוש, והם נסיונות גדולות, כי הס"מ מראה לו קושיות רבות על הצדיק, אשר על זה אמרו המהרהר אחר רבו כאלו מהרהר אחר השכינה (סנהדרין קי.), וכל עיקר כוונת הבעל דבר שיביא בלבו שנאה על הצדיק ת"ח אמת, כדי שלא יבא לו התעוררות בלבו ע"י מילי דשמיא של הצדיק, כי הצדיק אשר מילי דשמיא שלו יוצאין כלהבות אש בקדושה וטהרה, מאיר לכל הדבקים בו ונקשרים בנפשו באהבה ורחימו, ואי אפשר להם לחטוא כלל, ואם יתגבר עליהם הס"מ באיזה חטא, בודאי הצדיק ע"י מילי דשמיא שלו יחזירם בתשובה שלימה, ויעורר לבם שישוב אל ה' אלקיהם בכל נפשם, ולכן עיקר פיתוי הס"מ שיסיר לבו מצדיק אמת ע"י קושיות ופתוים שלו, והוא באמת נסיון גדול ליזבק לצדיק אמיתי.

זה נסיון גדול לא להתפתות אחרי הטענות נגד הצדיק

וכדברים אלו כתוב גם בספר היכל הברכה (ויקרא יט, יח): ליהוי ידוע לך אחי, כמו שיש נסיונות גדולות על אדם עד שידבק עצמו לבורא כל, או לפרוש חלילה, כן יש נסיונות על בני אדם רבות וגדולות על ידי פיתוי ס"מ ושלוחיו אם לדבק עצמו אל תלמיד חכם צדיק או לפרוש, והם נסיונות גדולות, כי הס"מ מראה לו קושיות רבות על צדיק, אשר על זה אמרו (סנהדרין קי.) המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה, וכל עיקר כוונת הבעל דבר שיביא בלבו שנאה על הצדיק תלמיד חכם אמת כדי שלא יבוא לו התעוררות בלבו על ידי מילי דשמיא שלו שיוצאים כלהבות אש בקדושה וטהרה מאיר לכל הדבקים בו ונקשרים בנפשו באהבה ורחימו ואי אפשר להם לחטוא כלל, ואם יתגבר עליהם הס"מ באיזה חטא בודאי הצדיק על ידי מילי דשמיא שלו יחזירם בתשובה שלימה ויעורר לבם שישבו אל ה' אלקיהם בכל נפשם, ולכן עיקר פיתוי הס"מ שיסיר לבו מצדיק אמת, על ידי קושיות ופתוים שלו, והוא באמת נסיון גדול ליזבק עצמו אל צדיק אמיתי.

וכן בספר תולדות יעקב יוסף (פרשת ויקרא ד"ה עוד י"ל ונבאר): ודאי תכלית כל המצוות שיזכו למדריגות "ובו תדבק", כמו שכתבתי במקום אחר בהג"ה בשם עוללות אפרים כי תכלית אדם השלם וכו' שילך למסעיו עד שאר שתדבק בנפשו הזכה בסבה ראשונה יתברך, וכל התורה נקרא דרך כי מדריכה לאדם לעלות

וכו' יעו"ש. רק שזה אי אפשר לכל אדם כמו שדרשו בש"ס וכי אפשר וכו' לכך אמרו הדבק בת"ח שהוא דבוק בהש"י, ואז על ידו יוכל הוא ג"כ לידבק בהשם יתברך. ולפי שזה מעלה נפלאה תכלית הכל, לכך היצר הרע מקטרג שלא יזכה לדבק בתלמיד חכם הדבוק בהש"י על ידי קושיא וספיקות שהוקשה לו על ת"ח שיהיה פירוד בינו ובין הת"ת, לכך צייתה התורה "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז, יא), ודרשו אפילו אומר על ימין שמאל וכו', אין לך אלא שופט שבימין וכו' כדי לסלק הספק. ונראה לי שזהו עשה לך רב והסתלק מספק (אבות א, ו).

כך כתב גם הבית אברהם מסלונים (שבועות) וז"ל:

בדורות אלו מתגבר היצה"ר באופן מיוחד בפרט הזה, אפי' כשנותן לאיש יהודי להתפלל וללמוד כמו שצריך, אבל להתדבק בידידות נאמנה עם עוד יהודי, אינו נותן לו בשום אופן, וגם להתדבק לצדיקים באמונת חכמים הא מתגבר מאד כי הם מהדברים העומדים ברומו של עולם.

והרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע אמר (הובא בספר דברי דוד):

האמת הוא כך, שבהצדיק האמיתי הוא דבר גדול מאד להאמין, כי יש התגברות גדול מהבעל דבר ר"ל, ואינו מניח לאדם להיות לו אמונה בצדיק האמת, כי האמונה הלזו היא אמונת חכמים והוא העיקר הגדול שהעולם עומד בו.

אלו המתנגדים לצדיק, סימן הוא שעזזותיהם גרמו לכך

אמר הרב הקדוש האלוקי הבעל שם טוב ז"ל, אלו בני אדם שמדברים על צדיק עתק בגאווה ובוז, עליהם אמר הכתוב (תהילים נה, כא) "שלח ידו בשלומיו חלל בריתו". פירוש, מי ששולח ידו בשלומי אמוני ישראל, היינו הצדיקים ואנשים כשרים, זהו סימן שבודאי חילל בריתו, והוא מקרה הוא בלתי טהור וכו'. ולזה "אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" (שם נ, טז). (בעל שם טוב עה"ת, פרשת קדושים).

וכן כתב הנועם אלימלך (פרשת קדושים) וז"ל:

ואמר הכתוב "ואוכליו" (ויקרא יט, ח) דהנה יש כמה בני אדם שעומדים על

הצדיקים וכמעט רוצים לאוכלם, "עווננו ישא" אזי ידע נאמנה שעוונותיו משיאין אותו לדבר בהם דברים אשר לא כדת.

והרה"ק רבי דוב בעריש מאושפיצין זי"ע (דברי צדיקים, פרשת ויחי) אמר:

מה זאת שהרבה בני אדם מדברים על הצדיק האמיתי ומגנים אותו, הוא מטעם כי לא יבינו אותו ואת התנהגותו כי הוא רחוק מאד מהם, על כן נדמה להם כי הוא רחוק מדרך הנכון ואתם האמת, והסיבה לזה המה חטאת נעורים אשר הלכו עמו בקרי, ולא עשו תשובה, ועי"ז טח עיניהם מראות האמת ואומרים לטוב רע ולרע טוב.

והרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, בנו של הנועם אלימלך כתב בשם אביו (באגרות קודש בסוף ספר נועם אלימלך):

ומי שיש לו עוד ספיקות וקושיות על עובדי השי"ת, אני נותן לו עצה שישב בבדידות ויפשפש במעשיו, כמבואר לעיל, אף שלא ביארתי אפס קצהו מחמת שקצרה היריעה מהכיל. אתן לו עוד עצה שיתחיל ללמוד תורה לשמה בכל אופנים בלי פניה, ויקום בחצות לילה תמיד לבכות על עוונותיו אשר עשה מנעוריו עד היום במר נפש, וילמוד תורה לשמה, והתורה יזכיר לו כל עוונותיו ותסמר שערות בשרו, והתורה תלמדנו לעשות תשובה, ועבירה שהיה כמצחק בעיניו יעמוד גדולה בעיניו, ותסמר מפחד בשרו, ואז יתרצו לו כל הספיקות ושב ורפא לו ויראה מעלות הצדיקים העובדים את ה' באמת.

המתנגדים לצדיק נראים לפעמים כת"ח ועובדי ה', אבל עדיין לא נטהרו מקנאה וכבוד

לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, וצדיקי אמת הינם מועטים. והצדיק האמיתי מסתיר את פנימיותו, משא"כ אחרים שלא בדרגתם יכולים להראות כלפי חוץ שהם כאלו "יותר צדיקים", כמבואר להלן בפרק י"א לכן יתכן מציאות שאלו המתנגדים לצדיק נחשבים לאנשים חשובים ועובדי ה' מופלגים, אבל האמת היא שבפנימיותם עדיין מקוננים זרעי קנאה וכבוד, כפי שמצינו אצל קרית, דתן ואבירם, דואג ואחיתופל וכו', עיין לקמן פרק י"ב וזה לשונו של היושר דברי אמת (אות כט):

באמת בדור הזה גבר מאד הקליפה ההפוכה המתהפכת בלהטות להט החרב המתהפכת וכו' מקצתם דומים לצדיקים ותלמידי חכמים וחסידים מעוטפים לבנים רק לא נטהרו לבם מכבוד וקנאה, ומקנאתם מטילים מום בקדשים בשקרים וכזבים, ומדברים סרה על עובדי ה' באמת, והכל הוא שנתפתו בפיתוי הנחש שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו וכו'. גם במי שלא ימצאו בו שום דופי ושמץ כמו שהי' ר' מנחם מנדל [מפרעמישלאן] ז"ל היו אומרים עליו המלעיגים שהוא באמת צדיק אבל הוא בעל גאווה גדול, וכדומה אומרים על הרב המגיד [רבי יחיאל מיכל מזאלטשוב] נ"י, והכל מחמת פיתוי הנ"ל.

וכן כתב הבאר מים חיים על מה שנאמר בפסוק (במדבר טז, כו) על עדת קרח שהם "אנשים רשעים" ולכאורה מלת אנשים יורה על אנשים חשובים וראויים כפרש"י בפרשת בלק בפסוק "כולם אנשים" (שם יג, ג) והול"ל אהלי הרשעים האלה. ואמנם כי יש רשעים שהכל קוראין אותן רשעים שמפורסם רשעתם בניאוף או בגזל וגניבה וכדומה והמה אינם נקראים אנשים כלל כ"א רשעים שידוע רשעותם לעין כל, ואולם כי יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים שהם גדולים בתורה ועושין מצות ואכן כי הוא משפה ולחוץ ובלבבם לא דמו כן. וכמאמר דוד המע"ה (תהילים ג, ב) "רבים קמים עלי" ואמרו חז"ל רבים בתורה וכו' כמו דואג ואחיתופל שהיו גדולים בתורה עד מאד כמחז"ל (חגיגה טו:) תלת מאות בעי' הווי' דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר וכו', ודוד עצמו קרא לאחיתופל רבו אלופו ומיודעו אשר יחדיו נמתיק סוד ורעות היה במגורם בלבבם עד שאמרו חז"ל עליהם (ברכה במדבר פ"ג) שאין להם חלק לעוה"ב, ואלה המה נקראו אנשים רשעים כי בעיני הבריות אנשים חשובים הם שהמה אלופים בתורה ובקרבת רשעים גמורים הן כי פקרו ויצאו החוץ, ואף הפוקר בדבר א' נעשה כאילו כופר בכל התורה שכן אמרו חז"ל שמי שאינו מאמין בדבר א' מדברי חכמים נקרא כופר בכל התורה, ולזה אמר משה לעדת ישורון "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה" כלומר אף שהם אנשים חשובים בעין רואה הנה רשעים גמורים הם "ואל תגעו בכל אשר להם" דקדק לומר בכל אשר ולא אמר באשר להם לרבות בא לומר שאף חלק תורתם לא תקבלו ולא תלמדו מהם לא זכות ולא מדה טובה כמחז"ל בר"מ שאין הלכה כמותו לפי שלמד תורה מאחר אף שר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק

וסורו מהם ומהמוניהם לגמרי כי "פן תספו בכל חטאתם" שלא תאמרו שחטאתם אינו גדול כ"כ להצטרך לסור מהם מביתם.

ההתנגדות היא לטובת הצדיק

כל מה דעביד רחמנא לטבא עביד, וגם ההתנגדות על הצדיקים היא טובה עבורם באיזה שהוא צד. **הבעש"ט** הקדוש פירש שזה מועיל שהס"מ לא יתקנא כ"כ בצדיק ויתאמץ להחטיאו, וכך אמר:

פירוש הכתוב "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" (תהילים לא, כ) כי לפעמים מדברים דברי נבלה על הצדיק, וזהו חסד השם יתברך, שרואה שהס"מ מתקנא הרבה בהצדיק ורוצה להחטיאו, לזה עושה השם יתברך שיזכרו בני אדם על הצדיק, וכשרואה הס"מ שהעולם מרננים על הצדיק אינו מתקנא בו כל כך. וזהו שאמר הכתוב "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", רצה לומר שהצפנת והסתרת הצדיקים שלך, שהעולם אינם יודעים שהם צדיקים גדולים ומרננים עליהם וזהו רב טובך, שבזה סרה קנאת הס"מ ודברי פי חכם חן. (בעש"ט עה"ת, במקור מים חיים אות ד').

ואילו הנועם אלימלך זי"ע כתב (ליקוטי שושנה) שהצדיק אשר רודפים אותו יש לו יסורים גדולים ואעפ"כ הוא מתעלם מזה ומתאמץ לעבוד את השי"ת ביתר שאת, עי"ז הוא מתעלה ביותר. וכך דבריו:

ארון נושא את נושאי (סוטה לה.) יש לומר הפרוש, כי דרך בני אדם כשהם רואים אדם המתחיל בעבודת הבורא ברוך הוא הם מדברים בו ומתקוטטים עליו, ויש לו יסורים גדולים מזה. ואף על פי כן הוא אינו משגיח על זה כלל ועובד את הבורא ביתר התאמצות עוד, ועל ידי זה הוא עולה בכל פעם למעלה יתרה. נמצא הם נושאים אותו ומגביהים אותו למעלה יתרה בעבודתו יתברך שמו. ואחר כך כשהוא צדיק גמור אז הוא נושא אותם שמחזירם בתשובה ומשפיע עליהם כל צרכם. והפירוש ממילא מובן, שהצדיק נקרא 'ארון' כאשר בארנו כבר בכמה מקומות, הוא 'נושא את נושאי' רוצה לומר אותם שהיו מנשאים אותו הוא נושא אותם.

ובספר משמרת איתמר (פרשת שמות) כתוב לאמור:

...שהקב"ה רוצה להיטיב לצדיק ולזה מתלבשים הגבורות בליצני הדור

לריב עם הצדיק כדי שעי"ז יעשה הצדיק כלי מחזיק ברכה לקבל כל הטובות וחסדים ורחמים וחיים ושלום.

וכן בליקוטי מוהר"ן (סי' קפא) בז"ל:

... כל הדברים שדוברין על הצדיק האמת ועל אנשיו הם טובות גדולות מאד בגשמי וברוחני.

מאת ה' היתה זאת שהלמדן מתנגד לצדיק, כדי שעי"ז הצדיק מעלה ומתקן את התורה שבפה הלמדן ואת אמונת חכמים אצל המון העם

דע, שעיקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור, וכשהוא מקושר להצדיק והרב שבדור, ממשיך רוח החיים מהצדיק שבדור, אך רשעים הדוברים על הצדיק עתק בגאווה ובוז, והוא בחינת רוח הטומאה, בחינת רוח סערה, ועל כן הרוח שלהם גדול ותקיף לפי שעה כמו רוח סערה שהוא גדול בשעתו, אך שאין לו קיום כלל ולסוף כלה ונאבד, שעל פי הרוב הלומדים חולקים על הצדיקים ודוברים על הצדיק עתק בגאווה ובוז, ולכן הוא תלמיד חכם, ש"ד יהודי, שתורתו להתייר ולקנטר, ותלמיד חכם כזה, נבלה טובה הימנו. וכשלומד בלא דעת נקרא לבן, על שם ערמימות שנכנס בו, ושונא ורודף את הצדיקים, צדיק עליון וצדיק תחתון, וכשהאדם לומד בקדושה ובטהרה איזה דין ופסק, שחידש איזה תנא נעשה בחינת נשיקין, התדבקות רוחא ברוחא, אבל תלמיד חכם שד יהודי, כשלומד גמרא או פסק דין, נעדרות נשיקות שונא, כי התנא אינו יכול לסבול רוחו של תלמיד חכם שד יהודאין, כי מי יכול לסבול לנשק את עצמו עם נבלה, כשאדם כשר לומד תורת התנא, אזי התנא נושק אותו והוא נושק וגורם תענוג גדול להתנא. ודע, שזה מכוון מאת השם יתברך, שהקדוש ברוך הוא מפיל איזה צדיק גדול בפיו של הלמדן, היינו הלמדן דובר רעות על הצדיק, כדי שהצדיק יקח התורה שבעל פה, היינו השכינה מהגלות שבפה הלמדן, ומעלה אותה לשרשה. (ליקוטי מוהר"ן סי' יב).

... ויש צדיקי הדור, שיש לו מחלוקת בשביל העולם וע"י המחלוקת שיש עליו עי"ז מתקן אמונת חכמים אצל המון העם. (ליקוטי מוהר"ן סי' סא).

לוקוטי רעיונות

המתנגדים לצדיק מודים שהיו פעם צדיקים, רק טוענים שבדור הזה אין כבר צדיקים

אין דור ריק מן הצדיקים בכל דור ודור, רק שאין מאמינים רק מי שיש לו נשמה קדושה ולא טנפה בעבירות. הגם שמביאים להם ראיה מן הצדיקים ומדורות הקדמונים, אומרים בזה: "הלא אנו מאמינים בחכמים קדמונים שהיו להם מדרגת רוח הקודש, אבל עתה בדור הזה בלתי אפשר להיות זאת". וכן בכל דור ודור אומרים כך, כמו שמצינו בשאול המלך ע"ה כידוע. אהובי אחי יהי' לבך בטוח כי גם בימי הקדוש האר"י ז"ל היו גם כן מתקוטטין עמו!

(נועם אלימלך, הובא באגרת הקודש שכתב בנו ר' אלעזר ז"ל, נדפס בסוף הספר)

המתנגדים לצדיק תמיד מרננים עליו שהוא היה צריך לעשות הפוך ממה שהוא עושה

הרב הקדוש מרופשיץ זצ"ל אמר על הפסוק "ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה'" (תהילים קו, טז) שתמיד המה מחפשים עלילות וחסרונות על צדיקי הדור. ופירוש הפסוק ויקנאו למשה "במחנה", היינו על משה רבינו ע"ה היו מרננים מה זה יושב סגור ומסוגר בתוך אהליו, צדיק כזה צריך להיות תמיד בתוך המחנה, מעורב עם הבריות ללמדם. ולאהרן "קדוש ה'" ועל אהרן אמרו מה זה הולך מבית לבית לעשות שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, אף עם אנשים הפחותים מאד, והיו מרננים עליו ואומרים צדיק כזה שהוא כהן גדול ועובד לפני ולפנים והוא קדוש ה', צריך להיות פרוש מאנשים ולהיות עובד ה' בהצנע. (אוהל נפתלי אות קסח)

המתנגדים לצדיק בוחרים לדבר עליו דוקא במידה המתוקנת אצלו ביותר

החידושי הרי"ם הגיד בשם הרבי רבי בונם מפשיסחא ז"ל לראות איך המתנגדים על הצדיק בוחרים לדבר עליו דוקא במידה המתוקנת אצלו ביותר. כאשר אמרו "ומדוע תתנשאו" (במדבר טז, ג) והכתוב מעיד "והאיש משה עניו מאד" וגו' (שם יב, ג) עכ"ל. הרי שדוקא מה שאומרים על הצדיק יתכן שהוא מתוקן בזה ביותר. (שפת אמת קרח תר"מ).

הצדיק הוא בעין מדאה, ולדשע משתקף בו את החלק הרע שיש בו עצמו, לכן הוא מטיל דופי בצדיק

הרה"ק רבי דוב בער הרב המגיד ממעזריטש זי"ע ביאר פעם: ראה ודאה הכל אחד (חולין סג), ובגמ' (שם) עומדת בבבל ורואה נבילה בארץ ישראל דצדיק נקרא אספקלריא, שכל אדם שרואה בו רואה א"ע כמו במראה, ולכן אמרו במשה שחשדוהו באשת איש (סנהדרין קי) בפסוק "והביטו אחרי משה" (שמות לג, ח) דבאמת שכל צדיק יש לו כללות מכל העולם ומכל בני האדם, וכל אחד החלק שלו רואה בצדיק, ולכך חשדוהו באשת איש, שהם באמת היו נואפים ערב רב, וראו חלקם בצדיק וחשדוהו, ובאמת חלקם הוא הרע בטל במציאות אצלו נגד הטוב שבו. וזהו רואה נבילה דבר נבל בארציות של ישראל, וזהו מפני שהוא עצמו בבבל, לשון בלבול. (מגיד דבריו ליעקב אות רמה).

צריך למחות ולהשתיק את כל המתלוצצים

כל אנ"ש יחי' יתחזקו בעבותות אהבה להיות שלום ואהבה ואחזה וריעות ביניהם, ולקיים דברי הצוואה הקדושה מא"א אדמו"ר [הרה"ק רבי נתן דוד מפארציווע] זצלה"ה הכ"מ, ויען שרצונו ה' שהחסידות שלנו אשר זה קרוב למאה שנה ב"ה נוהגת כשורה בל תחלש ח"ו, ואדרבה צריכין לגדור ולעמוד בפרץ נגד המהרסים, ולזאת מחוייבים להשתיק בטוב כל המתלוצצים על הנהגותי

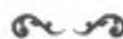
ועלינו שהמה בכלל "משנאי אוהבי מות" כי אז"ל וכבוד רבך כמורא שמים, ולעזור לכל אלו המחזקים החסידות והאמונה ולדאוג בעד הנכנעים ונדכאים, והגאולה בזכות האמונה. (מכתב מהרה"ק רבי משה מלעברטוב זי"ע).

באם פוגעים בכבוד של מישהוא, הרי הוא מתקומם כולו כנגד הפוגע, על אחת כמה וכמה שצריך להתקומם נגד אלו שפוגעים בכבוד שמים

מתפלא אני על קרוביהם ומיודעיהם, שלא די שאינם מתרחקים מהם אלא שכאשר אותם בעלי עבירה עושים איזו שמחה, עוד באים הקרובים והמיודעים לפאר אותה "שמחה" על ידי חלוקת "מצוות" ובכלל משתומם אני שאם מישהו פוגע חלילה בכבוד חברו, מוכן ההוא לדרוס אותו חיים וכאשר ההוא מחלל שמים וחוטא נגד השי"ת – עוד מתחברים עמהם?

זכרו את אשר אני אומר לכם עתה! אל תעלו בדעתכם, כי העבירה שעובר האדם נשאת אצלו בלבד, לא! קמעה קמעה מתפשט החטא גם על האחרים, קרובו או שכנו מחקה אותו עד מהרה, וקרובו של הקרוב לומד שוב ממנו. ובדרך זו מתפשטת הרעה יותר ויותר, כארסו של נחש המתפשט בכל הגוף לאט לאט, אין מגיפה של מחלות שתתפשט ח"ו במהירות כה רבה כמו מגפה העבירות ר"ל, בעל עבירה אחד עלול ללהשחית עיר שלמה, נכון, עונשים בפועל, שנוכל להעניש את בעלי העבירות, אין בכוחנו להטיל היום, אבל יש לנו אמצעי חריף, זה ההרחקה, שאנו חייבים להתרחק ולהיבדל מן החוטא וחבריו. אילו הייתם מתרחקים ממחללי השבת ומשאר בעלי עבירה, כי אז לא היו היום בעלי עבירה כה מרובים. כאשר הללו יסתובבו מופרשים ומבודדים מכל הסביבה. (דוך המלך מהדו' תשנ"ה דרשה לשבת תשובה).

מי שמדבר על הצדיקים מתגלגל בכלב ומודה אה"כ על צדקת הצדיק

כתב הרב הקדוש מקאמרנא בספרו היכל הברכה (פ' נצבים):

אמר מו"ר אה"ק רבנו נפתלי מרופשיץ לאיש אחד שהיה דרכו לדבר סרה על הצדיקים, ואמר לו, איתא שהכלבים אומרים שירה "באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו" (תהילים צה, ו). הענין כי מי שמדבר על הצדיק מתגלגל בכלב כמבואר במקובלים. והטעם, כי מה היה דיבורו על הצדיק? שבעת התפילה הוא מאריך ומרקד ומשתחוה, והוא בעל תאוה וגאווה וישן הרבה וכדומה מן השקרים. ולזה כשמתגלגל בכלב אומר "בואו נשתחוה" [היינו ש]מודה למעשה הצדיקים ודפח"ח.

אלו המפקפקים בצדיק גורמים קריזות לאלו המאמינים, לכן סיבב הקב"ה שהם יצטרפו לקודה, כדי שלא יפריעו לשאר בני"י

במדרש (במ"ר פי"ח ח') והוא ברש"י (במדבר טז, ז) ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר (שם יז, ג) "את מחתות החטאים האלה בנפשותם", וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות זה, ראה שלשלת יוצא וכו'. וצריך להבין מה התירוץ חטאו על נפשותם, דעדיין קשה איך לא יראו בנפשם מאזהרת משה.

ואומר לפי עניננו, הנה הקושיא חמורה, מה ראו לחלוק עם משה, מה להם בזה, בשלמא קרח רצה להיות מנהיג שהוא יעמוד בראש, וזה הסיתו והביאו לידי כך, אבל עדת קרח מה הביאם לחלוק על משה, וכבר אמור במדרש כי אשתו של און בן פלת אמרה מה לך ולהם, לעולם לא תהיה לראש, ומה לך אם תחת קרח או תחת משה תעמוד. וזה יקשה באמת מה ראו לשטות זה לסכן בנפשם ולא חשו לאזהרת משה.

אבל באמת מאת ה' היתה זאת, כי אלו כבר התרעמו על משה רבינו ע"ה והיה בלבם עליו, והיו רעים וחטאים לה', שהיתה כבדה עליהם התורה אשר צוה עליהם משה ואמרו כי הכביד העול ביותר, וכמעשה שהיה שהלבישו טלית שכולו תכלת

ואמרו איך יתחייב זה בציצית, ובית מלא ספרים האיך יתחייב במזוזה, ונראה כי משה מדעתו עשה והוסיף מה שאין בו צורך. אבל היו יראים לגלות עצמן בפני כל, כי היו מועט נגד רובם של ישראל אשר לא כמחשבותם מחשבותיהם, והיה ארסם טמון בלבם, ולא גילו לאחרים רק כי הם מתנגדים למשה, וכל זמן שלא נודע מהם, אם פעם היו מפקפקים על דבר היו דבריהם עושים רושם והיו מסיתים הרבה והמון עם נמשכים אחריהם, וה' נתן אל לבם כי יגולו מצפון לבם ויעמדו בפרהסיא נגד משה ותורתו, כדי שיתוודע לכל מצפוני לבם ושוב לא יעשו דבריהם רושם כלל, כי הכל ידעו כי אלו מעדת קרח ושונאים למשה, אחר שהראו מצפון לבם כי רשעים המה, ועל זה אמר (יחזקאל כ, לח), "וכרותי מהם המורדים והפושעים", וכבר אמרו (אבות פ"ד מ"ד) כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי, והכל כדי שידעו אחרים להיות נשמרים ממנו, והיינו חטאו על נפשותם, דהיינו שכבר היו חוטאים ורעים, ונתן ה' בלבם שיעמדו בפרהסיא לחלוק על משה ותורתו שלא ילמדו אחרים מהם כנ"ל, ואתי שפיר. (כתב סופר, פרשת קורח)

מי שאינו תוכו כברו זאינו ראוי ליכנס לבית המדרש, מן השמים מכניסים לו מחשבה שאין כדאי לו להצטרף לבית מדרש כי הוא גדול מהם

הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע ביאר: כשמינוהו לראב"ע לנשיאות אותו היום סילקוהו לשומר הפתח שהי' ר"ג מכריז ואמר כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לביהמ"ד (ברכות כח.). והקשה הרבי מלובלין צוק"ל מי הי' יכול להיות שומר הפתח שידע מי שאינו תוכו כברו ולא יכניסנו. ותי' כי מדיבורו של רבן גמליאל הצדיק נברא מלאך, והמלאך הוא יודע מי שאין תוכו כברו ולא יכנסנו, ותמה אא"ז [הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר] צוק"ל וכי מי ראה את המלאך שעומד אצל הפתח שלא יכנס, ובפרט זה שאין תוכו כברו בודאי לא ראה שלא יכנס. ותי' שהפ"י הוא כן, שהמלאך הוא רוחני הנכנס בלבות בני אדם, ולזה שאין תוכו כברו פתחו המלאך שאין כדאי לפניו לנכנס לביהמ"ד זה, כי הוא בעצמו יותר למדן וצריך לו רבי גדול ממנו, ע"כ לא נכנס, וד"ל. (דברי ישראל כללי אורייתא אות א ד"ה אין אורו).

וכדבריו כתב גם התולדות יעקב יוסף (פרשת אמור) וז"ל:

בכ"ד מקומות שומרים בביהמ"ק, שענין השמירה הוא שלא יכנס לפנים מי שאינו ראוי, לכך יש לפעמים שפלות בעולם על יראי הש"י ועת לשנוא אותם. ואז מי שאינו ראוי להתחבר אל הש"י ואל יראיו, בורח מהם כמו בריחת השד מפני ויהי נועם, והראוי לכך הוא מתחבר אז אל יראי הש"י.

החולקים על המנהיג נופלים ביצרא דעבודה זרה וביצרא דעבירה

הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע אמר: וקרח נחלק על מצות מזוזה (מדרש תנחומא קרח ב), ע"י שלא האמין במשה ואהרן שבכל דור ודור, ולא נכנע לבו בקרבו, וכמו"כ בכל דור ודור אשר גם לומדי התורה אשר חכמים בעיניהם, וחולקים על ראש עם בני ישראל, ונופל להם כל קושיות עליהם ועל הנהגתם, ועי"ז באו למינות באמונת הבורא ב"ה יצרא דע"ז. גם נחלק על מצות ציצית (שם), רומז ליצרא דזנות המרומז באחרי עיניכם, כי ציצית נאמר בהם "וראיתם אותו" (במדבר טו, לט), וגם הוא מלשון מציץ מן החרכים, כי מצות ציצית מציל מזנות ומהסתכלות רעים, וע"י מחלוקת נופל לכל לבושין הצואין ונעשה שממות העולם, כמו שכתוב "חלק לבם עתה יאשמו" (הושע י, ב). ודברינו אלה נרמזים במאמר דרבה בר בר חנה תא ואחוי לך בלועי דקרח (ב"ב עד). רומז שגם בדוריהם היה נמצא בחי' בלועי דקרח, שנבלעים בעצת קרח להיות נחלק על ראשי עם בני ישראל, "אזלי וחזאי תרי בזעי" רומז לתרין בקיעות תרין חללין שבלב כנ"ל שנטמטמו ונפלו לתרין יצרין, עי"ז "הוה נפיק מינייהו קיטרא" רומז לעשן ואש המחלוקת, אשר גם לומדי תורה יכולים ח"ו להכשל באמונת חכמים ולחלוק עליהם, ועי"ז הוא כל חורבן ושממות העולם וכו', וע"י השלום נזכה למבשר צדק במהרה בימינו כמש"כ "פדה בשלום נפשי" (תהילים נה, יט), להיות שלימות העולם בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן סלה. (ברכת דוד, קרח).

אלו שלא מאמינים בצדיק עלולים להגיע לידי כפירה

הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע אמר פעם בדרך צחות: כי האנשים אשר לא יאמינו בצדיקים לסוף יבואו ח"ו לידי כפירה, שכן מוכח מהגמ' שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע ל"את ה' אלקיך תירא" (דברים י, כ) פירש, אמרו לו תלמידיו, רבי, כל אתין שבתורה מה תהא עליהם, אמר להם, כשם שקיבלתי שכר על הדרישה, כך אקבל שכר על הפרישה, עד שבא ר"ע ודרש "את ה' אלקיך תירא" לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב:). והנה ר' שמעון פירש עצמו שחשש מהמונים, שלא ידרשו לרבות האלילים ויאמרו שיש עוד רשויות, אבל רבי עקיבא מצא לרבות ת"ת, וממילא יסתום פי דוברי שקר, אמנם האלה שאינם מאמינים בת"ח נשאר להם ה"את" של את ה' אלוקיך תירא, ללא דרשה, ואז יוכלו לבוא לידי כפירה ח"ו בזה שידרשו לרבות האלילים, ולכן צריכים אנחנו להאמין באמונת צדיקים ותלמידי חכמים. (גנזי ישראל ח"ב עמ' קצז).

ג' מיני גלות, והקשה ביותר הוא מה שסובלים העובדי ה' מהלומדים שלא לשמה

נ"ל דמצינו (כתובות קיא.) שהקדוש ברוך הוא השביע לישראל שלא ימרדו באומות ויצאו מהגלות, רק יסבלו הגלות עד עת קץ. אמנם שיש ג' מיני גלות, א', גלות ישראל מהאומות, ב', גלות הת"ח מאנשי המוני עם, כמ"ש רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ וכו' (פסחים מט:). ג', גלות שלומי אמוני ישראל עובדי ה', מהלומדים שלא לשמה רק להתפאר ולכבוד, וכמ"ש במ"א "שלום רב לאוהבי תורתך" (תהלים קיט, קסה), היינו הלומדים לשמה, אבל וכו', וזה הגלות קשה מכולם שהיא קשה מכולם, וכמ"ש בזוהר שזהו שאור שבעיסה המעכב עבודת ה', מה שאין כן אינך וכו'. א"כ המוני עם יש להם גלות א', והלומדים ב', והכשרים ג'. (תולדות יעקב יוסף, פרשת מסעי).

בין המתנגדים לצדיקים נמצאים גם רבנים מיוחסים ולומדי תורה

וידעת את אשר מרגלא בפומי תמיד, אין יעקב שלא יפגענו לבן, שמור זה כי הוא אמת ובחון הדברים ותרם אמיתיים, ורצוני כי ברית כרותה כל ת"ח וצדיק המכונה יעקב יש לו מצירים נגדו המכונים לבן, ולא זה בלבד עמי הארץ והמון עם, אלא לומדי תורה ואפילו רבנים וכו'. (שו"ת חת"ס ח"ז ליקוטים סי' נ"ט).

מה שאנו רואים שעל פי הרוב הלומדים חולקים על הצדיקים ודוברים על הצדיק עתק בגאווה ובוז זהו מכון גדול מאת הש"י. כי יש בחי' יעקב ולבן, יעקב הוא הצדיק המחדש חידושין דאורייתא ולומד תורה לשמה ולבן הוא ת"ח שתורתו להתייחר ולקנטר, בקי בגמ' ופוסקים ושונא את הצדיקים. (ליקוטי מוהר"ן – מהדו"ק סי' י"ב).

יש בני אדם המתחילים ללמוד שלא לשמה ונשארים בזה כל ימיהם לעולם ואינם מגיעים כלל להתכלית האמיתי ח"ו, ולא עוד אלא שבאים לגדלות והתפארות מאד ומבזין הצדיקים באמרו ידינו רמה כי מלאו כרסם בתורה הרבה. (דגל מחנה אפרים – פר' לך לך).

יש שמדמה בעצמו לצדיק וסובר שהוא בעצמו צדיק ואינו צריך להיות דבוק לשום צדיק ואינו יודע שמשטין בו. (וע"ש עוד דברים נוקבים) (דגל מחנה אפרים – פר' מצורע).

ידוע שהתורה לא כתבה לנו ח"ו סיפורי מעשיות. רק התורה היא תמידיות ומראה לנו בזה דרך ישכון אור שלא יתעה ח"ו ע"י פיתוי היצה"ר, שיפתה אותו באשר הוא עובד ה' בדביקות ועי"ז נכנס גאווה בלבו לומר אני אמלך ורוצה ליטול שררות לעצמו, ועי"ז גבה לבו לחלוק על צדיקים, מחמת שהוא סובר שהוא בהיר מאד ואסף תורה ומצוות הרבה, ועובד הש"י בדביקות, ויש לו דעת עליון, והוא בן צדיקים, וגם נדמה לו בעיניו שהוא בונה ע"י אלוקית בשכל גדול כמו אבותיו הצדיקים, ומחזק עצמו ע"י שנדמה לו שנעשה על ידו פלאות ואומר ראו אני בן חביב להקב"ה, ועי"ז יש לו קומה זקופה נגד הצדיקים, אבל תדע שזה פיתוי היצה"ר אלא צריך להכניע עצמו לצדיקים וכו'. (מעין החכמה להרה"ק רא"צ מאוסטראה מגדולי תלמידי הר"ב ממעזריטש, ובהסכמת הרה"ק מאפטא כתב כי ידוע שכל דבריו נאמרו ברוה"ק).

קורח רצה להפריד בין למדן לצדיק, כאילו עיקר המעלה הוא בחינת למדן לבד

על פי התורה 'אית לן בירא' הנ"ל יתבאר ענין קרח, כי מבואר שם שצריכין לעבודת הבורא יתברך להיות צדיק ולמדן, כי לא עם הארץ חסיד וכו'. ולהיפך למדן בלא חסיד וצדיק בודאי אינו כלום, כי לא זכה נעשית לו סם מות, כי מצייר אותיות התורה להיפך וכו', כמבואר שם היטב. וזהו בחינת 'ארבעה שנכנסו לפרדס' וכו', עיין שם, מבואר שם, שמי שהוא רק למדן לבד ואינו חסיד וצדיק כלל, הוא בחינת 'אחר שקצץ בנטיעות' וכו', עיין שם.

וזהו בחינת פגם קרח, שהוא בחינת המחלוקת של המתנגדים על הצדיקים והחסידים האמיתיים, שכל כוחם מחמת הלימוד שלהם שלמדו תורה. קצתם לומדים בגמרא פרוש תוספות, ויש שלומדים גם קבלה וכתבים, אבל מעשיהם אינם כהוגן, ויש מהם מקלקלים לגמרי רחמנא לצלן, ויש שאין יודעים מקלקולם כל כך, אבל על כל פנים הם מתרשלים בעבודת השם, ואין מתפללים בכונה וביגיעות, ורודפים אחר ההבל של ממון וכבוד והתנשאות וכיוצא, והם מתגרים בהכשרים ויראים תמימי הדרך ההולכים בתורת השם באמת, העוסקים בתפילה ומעשים טובים בכח ובכונת הלב לשמים, והם עומדים בכל פעם, וחולקים עליהם בכמה מיני רדיפות וליצנות בלי שיעור.

וזה בחינת עדת קרח, כי קרח היה חכם ולמדן גדול, ועקר הפגם שלו שרצה להפריד בין למדן וצדיק, כאילו עיקר המעלה הוא בחינת למדן לבד. וזהו שאמרו (במדבר טז, ג): "כי כל העדה כולם קדושים" וכו'. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא קרח ד): 'כולם שמעו בסיני אנכי השם אלקיך' וכו', היינו שאמרו, מאחר שכולם שמעו אנכי וכל עשרת הדברות שהם כלל התורה, אם כן אין למשה ואהרן שום מעלה והתנשאות כמו שכתוב שם "ומדוע תתנשאו על קהל ה'", וזה בחינת פגם הנ"ל, שסמכו על הלימוד לבד וכפרו בעיקר האמת.

כי עיקר המעלה וההתנשאות אמת של כל אחד מישראל על חברו, הוא רק על ידי מעשים טובים, כי 'לא המדרש הוא העקר אלא המעשה', וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יז.), 'שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטח ברבו ובאביו ובמי שגדול ממנו' וכו'. כי אם היו מאמינים בהאמת, שהעיקר הוא קיום התורה לא היו אומרים 'ומדוע תתנשאו' וכו', כי היה ראוי להם להבין האמת

שמושה ואהרן קדושתם גבוה מאד מאד, והם משוקעים עדיין בתאוות עולם הזה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה על פסוק "את מחתות החטאים" (במדבר יז, ג) וכו' 'הם חטאו על נפשותם' וכו', אבל הם רצו להפריד בחינת למדן מצדיק כאילו העיקר הוא למדן וכו'. וזהו 'ויקח קרח'. ותרגם אונקלוס 'ואתפליג קרח' שחלק למדן מצדיק וכו"ל. (ליקוטי הלכות חו"מ אומנין ה"ד אות לה).

לפני הגאולה יתרבו נסיונות באמונת חכמים

ובאמת יש בדור הזה אנשי לצון וכופרים בחכמים, ומראים עצמן צדיקים, ומלעיבים במלאכי אלוקים בשקרים וכזבים שבודים מלבם בעלי גאווה וקנאה אשר מקנאתם נותנים פגם ומום בקדשים בשקרים וכזבים, וכבר נביאו נביאי אמת עליהם שיהיה כן בדור האחרון. (יושר דברי אמת א).

והוא ללמד לכללות ישראל, שהגם שיהיו נביאי שקר או מנהיגים כירבעם ושאר גדולים, ויראו שנוטים מדרך השם יתברך לפי פשוט, לא ישמעו להם כלל, ואפשר יהיה עוד נסיונות כאלו קודם הגאולה. (ספר הזכות, פר' שלח).

אמר רבינו הקדוש בעל אור המאיר קודם פטירתו שקודם ביאת המשיח יתרבה המינות עד שמשופרא דשופרא יזדרק מפיהם דברי מינות רח"ל, והראה על תלמידיו באצבעו ואמר שופרא דשופרא כמותכם יתפוצץ מפיהם מינות ואפיקורסות רח"ל אם לא יזהרו לנפשם.

[ואפילו אם הוא בזה הרגע צדיק גמור, ברגע אחרת ח"ו יכול להיות בשאול תחתית ח"ו, כי הבעל דבר הוא בעל מקובל, עהר האט טרערין, עהר האט התעוררות עהר האט ענוה]. (שומר אמונים מאמר האמונה פ"ז).

התנגדות לצדיקים היא המקור לכל הגזירות והצרות ולא יזכו לראות בגאולת ישדאל

כאשר בעווה"ר נגזר גזירה בגבולינו, אאמ"ו נ"י אמר שהגזירה הזאת בודאי לא היה כח בידם לגזור כי אם מחמת הקטטות שהיה על הצדיקים והדפיסו אגרות

מכווערים וכו'.

אהובי אחי מנע עצמך מלהסתכל בו כי כך אמר אאמ"ו נ"י מי שמסתכל בו ומשמח בו לא יזכה לראות בנחמות ציון ושמחת לויתן ובחופת צדיקים. (הרה"ק רבי אלעזר בן הנועם אלימלך באגרתו).

בכל עת עומדים הנחשים השרפים ונושכין לצדיקים בחרבות שבשפתותיהם אפי' לצדיק גמור, ועדיין שטן מרקד בינינו, ולדבר סרה על צדיקי אמת, והמקבלו והשומעו והשמח והיושב במסיבתם לא יהיה לו חלק באלוקי ישראל בודאי, ואני ערב לו שלא יראה בנחמת ציון וירושלים. (נתיב מצוותיך – נתיב היחוד ד' ד').

אהה על המבוכה, זאת ראה עם מי מתקוטטים, אהה על נפשינו, בודאי אלולי זאת אין כל אומה ולשון היה יכולים לשלוט בנו מחמת גודל התפילות שלהם במחשבות קדושות, איעצך ברח אל מקומך ועשה תשובה שלימה, ואל תבלבל מחשבתך בדברים אלו כי זה קיצור נפש. (הרה"ק רבי אלעזר בן הנועם אלימלך באגרתו).

וחבי כמעט רגע ותראה נפלאות מחמת שהשקר אין לו רגלים וצדיק באמונתו יחיה, ורק שתשגיח היטב למען לא תהיה מכת מסמים עיניהם ח"ו. (הרה"ק רבי אלעזר בן הנועם אלימלך באגרתו).

שדין יהודאין הם הם הרודפין ומצערים הצדיקים בכל מיני ליצנות והיתול, והם הם המעכבים הגאולה שעושים כל מיני שחוק מדברי הצדיקים. (נתיב מצוותיך – נתיב התורה א' י"ג).

הת"ה שנוטלים גדולה לעצמם נדמה להם שזה לשם שמים, אבל באמת לא שייך לקבל מהם תועלת בעבודת ה' וצריך להשמר מאד לא לתת להם תמיכה

המתנגדים המבזים והמחרפין יראי השם, זה מחמת שמקבלין תורה מת"ח שדין יהודאין שכל דיבורם דרך משל ומליצה וטעמים נפלאים ואנשים חושבים

שיבואו לאיזהו תועלת על ידם, שיבואו לדעת את ה' איך לעבוד, והם האנשים אין משיגים כלום תועלת כי תורתם של אלו התלמידי חכמים אין לה כח להדריך את האדם בדרך הטוב ועי"ז את יראי ה' לא יכבדו ומחרפים ומביישים אותם וכו'. (ליקוטי מוהר"ן – מהדו"ק סי' כ"ח).

בדורותינו זה, הגם שהאדם אינו מבין זה ונדמה לו שעושה הכל לשם ה', אבל באמת שקר וכזב הוא, כי ע"י גבהותו ונצחונו בקל יכול לכפור בה' ובתורתו ובחכמיו וצדיקיו ויעמוד בחזקה בכל מאמצי כוחו ובכל ממונו שלא ינצחנו אדם. (באר מים חיים – פר' שלח).

ויש מנהיגים שנוטלין גדולה לעצמן להנהיג, וצריך לראות שלא להסמך אותם שלא ליתן להם תוקף ועוז שלא יהיו מכונים בשם רבי, כי הם עצמם אינם חייבים כ"כ כי יש להם יצה"ר גדול להנהיג, אך צריך לשמור מאד שלא ליתן להם תוקף ועוז, כי אלו הנותנים להם תוקף ועוז ונסמכים על ידם שיהיו נק' בשם רבי הם עתידין ליתן את הדין. (ליקוטי מוהר"ן – סי' סא ב).

מעשה רב

סיפר הרבי האבני נזר זצ"ל שפעם הלך עם חמיו הרבי הקדוש מקאצק זצ"ל ורצו אחריהם שנים שהיו פניהם שחורים כשולי קדירה והאבני נזר התיירא מאד בחשבו שהמה חלילה מלאכי חבלה רחמנא לצלן. ואמר לו חמיו הקדוש מקאצק מדוע אתה מתיירא, וגילה לו שהם שני אנשים נפטרים שהיו בהאי עלמא אנשים גדולים, אלא לפי שהיו חולקים עליו בחייהם, הגיע להם עונש זה ולהיות נע ונד ואין להם עדיין מקום מנוחה, לכן רצים אחריו. (אביר הרועים אות שי"א)

האדמו"ר הפני מנחם זצ"ל שאל פעם לאחד מאנשיו "האם עשית את החשבון" בענין מה שרצו דתן ואבירים להעליל על משה רבינו ע"ה שהמן ירד בעיצומו של שבת, כדי לסתור את דבריו. הרי בכל יום ירד לכל אחד עומר לגלגולת של מן, דהיינו שיעור חלה, שהוא כמות הנעה בין 1.8 ק"ג ל-2.4 ק"ג. אם רגלי הגברים היו כששים ריבוא, הרי אם נחשיב גם הנשים והטף והזקנים מעל גיל ששים, הרי מדובר לפחות בכארבע-חמש מליון נפשות (בשיטה מקובצת מובא דיעה שכלל ישראל היו עשרים מליון נפשות). לפי חשבון זה ירד כל יום כמות של לפחות 10 מליון ק"ג מן! דתן ואבירים שפזרו פתיתי מן, גם אם נאמר שפזרו כמאה ק"ג או יותר, עדיין אין לזה שום השוואה ודימיון לכמות שירדה בכל יום! אם כן מה מקום כלל לטעות כאילו ירד בשבת מן? הפטיר הפני מנחם: כנראה שכדי לדבר נגד הצדיק מספיק עלילה כל דהיא, אפילו שאין בה שום הגיון! (מפי השומע)

המגיד מקאזניץ זצ"ל היה פועל ישועות בענייני הדיבוקים רח"ל שהיו שומעים לו להיפרד מהם, והיה הדבר פלא בעיני כל רואיהם. והיה אומר בזה

הלשון: זה אינו חידוש שהם שומעים ומצייתים לקולי, כי בשמים ממעל המה יודעים כח הצדיק כפי דברי **הזהר הקדוש** (ח"ב ק:): שמכריזים בכל יום הבו יקר לדיוקנא דמלכא. אבל בעולם הזה נמצאו כמה רשעים קשי עורף אשר מאנו לקחת מוסר. (תפארת שלמה, ריש פרשת האזינו)

האור החיים זצ"ל סבל כל ימיו מכאובים וצרות, כפי שהוא מרמז על כך בהקדמות שכתב לחיבוריו. בין השיטין הבליע בעל אוה"ח הקדוש את העובדה המכאיבה, שהיה סובל מרורות גם מבני ברית, יחידים וצבור. "קרובים ורחוקים אשר דרשתי שלומם". אינו מפרט מה היו סבלותיו אלה אפילו ברמיזא. ברם, זכר לדברים יש למצוא בכתבי מהרי"א מקאמרנא זצ"ל (נתיב מצוותיך - נתיב האמונה א' ט') המבאר כי בראות היצר הרע וחילותיו שהצדיק מתעלה ואור עליו זורח עליו, מיד מעמיד עליו אנשים רעים קליפות ערב רב אשר יקטרגו עליו ויבזהו "כמו שעשו לרבנו חיים ך' עטר שביזה אותו איזה ארור וכו' וכן עד היום טפשי וחסרי הדעת של בני מדינתו מבזין אותו וכו'. ועוד שהעמידו נגדו מפלפל אחד חריף והיו כל התלמידים דבקים וקשורים אליו וכו'". אפס כי רבנו חיים בצדקותו לא השיב לחורפיו מאומה, והי מאוהביו ית"ש הנעלבים ואינם עולבין, מוחל בלב שלם על בזיונו וכיוצא, וגומל טובה לחייבים.

ר' אלי' (ראטה ז"ל) ראה בצדיק את הכהן המכפר על בני ישראל, ואת שולחנו הטהור כמזבח עליו מקריבים קרבנות לנחת רוח ולריח ניחוח. התבטלותו לצדיקים נדירה היתה, וקשה למצוא לה אח ורע. כל תנועה, נדנוד וזיז כל שהוא של הצדיקים, פעלה על נפשו פעולה. מבט אחד של רבו הרב הקדוש **רבי שלמהקה מזוועהיל** החרידו והצמידו לספר תהילים למשך שעה בקול ובבכי. אמירת 'לחיים' פשוטה שיצאה מפי רבו **הרב הקדוש מהוסיאטין**, הבעירה אש בעצמותיו, וזמן רב עבר עד שחזר לעצמו.

וספר איש אמונו ר' פנחס רוזנבוים: רבות שוחחתי עם רבי אלי' מענין אמונת הצדיקים החיים כיום לאוי"ט, והגם שבדרך כלל נוסח דיבורו היה שלו ורגוע,

אך בנושא זה בער כלפיד אש וכל אבריו רתנו. היה פעם קבוצה בקהילה אחת, שבקשו לערער ולזלזל בענין אמונת צדיקים לחלוק על הרבי. רבי אלי לא נח ולא שקט, **ובא בעצמו יום אחר יום לחזק את האברכים מהקהילה לבל יתפתו לאותה קבוצה**, למרות כי רבי אלי לא היה שייך כלל לקהילה זו, ואף הפסיד מכן אישית, בהיות שמקבוצה זו היו לו תומכים, אך הוא לא שת לבו לדבר, והמשיך לחזק את ענין זה.

סיפר הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע: זקני הרבי ר' דוד'ל מטאלנא היה הרבה שנים ללא פרי בטן, ושלחו אביו המגיד הגדול מטשרנוביל לקבל ברכת האוהב ישראל מאפטא זי"ע, ואמר אז זקני: שכדי לקבל טובה וברכה מצדיק צריך להתבטל אליו בכל רמ"ח האיברים ושס"ה הגידים, ולבטל כל הרצונות וכל ההשגות שהכל יהיה ע"י הצדיק, לכן קודם נסיעתו פעל בעצמו להיות חסיד אפטא ואז נסע וקיבל את ברכתו ובאמת נושע בזרע של קיימא, ועד כדי כך החזיק עצמו לחסיד, **שלא רצה לשבות שבת בעיר שעשו שם צרות לרבי מאפטא, אפילו שעברו מאז כ"כ הרבה שנים**. (אמרתך חייתני עמ' 347)

סבא (הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זצ"ל) הי' מתפלל הרבה בבקרים באמשינוב. והי' שם משמש א' שדיבר תמיד נגד הבית ישראל. ופעם סבא שמע אותו מדבר, סבא נחרד ונתן לו סטירה, ואח"כ ניגש לר' מאיר'ל הצדיק מאמשינוב ודרש ממנו שיסלק את המשמש מאמשינוב. ר' מאיר'ל אמר שהוא לא יכול לשלח אותו כי הוא עושה בשבילו הכל. סבא אמר לו שהוא יותר לא יבוא לאמשינוב. וכך הוה, סבא עזב את אמשינוב. אחרי כמה ימים ראה ר' מאיר'ל שסבא נחרץ בדעתו, אזי הוא עלה לבית של סבא עם המשמש, והמשמש הבטיח שיותר לא ידבר על הב". ואז סבא חזר לאמשינוב.

האדמו"ר מאמשינוב לא הי' חסיד גור וגם המשמש לא, וסבא דרש ממנו שיסלק אותו בגלל שהוא דיבר על הרבי שלו – של סבא. אנחנו רואים כמה סבא הי' תקיף בנושא רבי. אפילו שבדברים אחרים הוא הי' רך כקנה, כידוע. (מפי נכדו הרה"ח לייבל ויינברג שליט"א)

פעם סבא (הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זצ"ל) הי' אצלנו ברח' פישל שבועיים. והסדר היה שבבוקר ליויתי אותו לזכרון משה. ומשם המשכתי לכולל ברח' דוד ילין. ובצהרים חזרתי לזכרון משה להביא את סבא חזרה אלינו הביתה. סבא הי' גומר את שחרית כשכבר היו מגיעים למנחה.

באחד הימים באתי לזכרון משה ואני רואה מחזה משונה. סבא הולך אחרי אברך ירושלמי מחדר לחדר במנינים של מנחה ואומר לכולם: את האברך הזה **אסור לצרף למנין**. והאברך מתרגז על סבא ואומר תעזוב אותי. וסבא לא מוכן וממשיך, עד שהוא ברח משם.

ואני תמה, סבא, מה קורה פה. זה סבא הצדיק שאוהב כל יהודי, ומוכן להישבע בכותל שאיזה יהודי חצי גוי שה' אוהב אותו יותר ממנו (מסבא). ואז סבא סיפר לי בזעזוע כולו נסער. חילקתי תפוז (או תפוח) שקיבלתי **מהרבי הלב שמחה**, לאלו שהתפללו איתי, והאברך הזה עבר שם ושאל: זה מעושר?

סבא לא נרגע הרבה זמן. הפגיעה והזלזול בקודש הקדשים הוציאה את סבא הצדיק והנינוח משלוותו. (מפי נכדו הרה"ח לייבל וינברג שליט"א)

הרבי **האמרי אמת** זצ"ל נצטער צער רב בגלל מספר אנשים מחוגי החרדים שלא עמדו אפילו על תחילת דעתו [בפעולותיו למען ביצור חומות הדת], ומשום כך הפריעו להתפתחות של אגודת ישראל ופרסמו ברבים כל מיני שמועות פורחות שנקשרו בשמו, לרבות דברים שהיו לגמרי מחוץ לשיטה... בשיחה עם ידידו הטוב **האדמו"ר מנובומינסק** זצ"ל בעל **תפארת אי"ש**, השיח פעם הרבי **האמרי אמת** זצ"ל לפניו שמצטער בגלל המתנגדים האלה. נענה האדמו"ר מנובומינסק ואמר: יש לי קורת רוח מזה... הרדיפות נגדו גורמות לי שמחה... "ברגע זו חורו קמעא פני **האמרי אמת** זצ"ל, אך הרבי מנובומינסק הוסיף בנשימה אחת: "כי קבלה בידינו מהבעל שם טוב הקדוש, שכל צדיק שאין עליו בעולם הזה שום התנגדות, לא יוכל להאריך ימים... עכשיו שיש מתנגדים למר יזכה בודאי לאריכות ימים..."

ואמר אז הרבי **האמרי אמת** לאדמו"ר מנובומינסק שעל פי הקדמה זו יש לפרש את דברי המדרש (ב"ר ל, ט) בנח "יש דורשין אותו לגנאי", ולמה, אפשר

שעשו זאת כדי שיאריך ימים, ואמנם חי נח אחר המבול עוד כ-350 שנה אף שביציאתו מן התיבה היה גונח וכוהה דם כדבריהם ז"ל. (ראש גולת אריאל, ח"ב עמוד שצ"ח)

סיפר הר' בונים משמש ע"ה מווארשא, כי פ"א נסע עם רבינו [החידושי הרי"ם] זצ"ל מעיר ווארשא לביתו לגור, וכאשר הגיעה העגלה בערך ב' פרסאות סמוך לעיר גור, ראה הר' בונים כי איש א' רץ מאחורי העגלה והוא מתאמץ בכל כחו להשיגם, והדבר הי' לחידוש קצת בעיני הר"ב, כי האיש לא הי' מלובש כדרך החסידים רק בלבוש מגוהץ וקצר, ובראותו כי האיש יגע בכל כחו במרוצתו ונטפי זיעה נוטפים מעל פניו, הי' לו רחמנות רב בלבו על האיש, ונפל במחשבתו לחפש איזה עצה לרמוז לעגלון שיעצור קצת מרוצת הסוסים בהליכתם למען יוכל האיש להשיגם, אבל תיכף באותו רגע אמר לו רבינו זצ"ל: מהו זה שהעגלה הולכת כ"כ לאט, ונכון לזרז את העגלון לדפוק את הסוסים, והוכרח הר"ב למרות חפצו לעשות כן, ואחר עבור רבע שעה ראה הר"ב כי האיש עודנו רץ אחריהם בכל שארית כוחותיו, ועל פניו נראה אותות יגיעה ועייפות מאד, ונכמרו רחמי הר"ב עליו ורמז בחשאי לעגלון שיעצור מהלך העגלה מעט, תיכף אחר איזה רגעים א"ל רבינו זצ"ל: למה הנך מתרשל מלזרז את העגלון בנסיעתו, והלא תדע כי הנני אוהב ליסע במהירות, ולא יוכל עוד הר"ב להתאפק, ואמר לפני רבינו זצ"ל: הנני מוכרח להודות על האמת כי עוד להיפוך עשיתי כי צויתי ליסע בנחת, כי זה איזה זמן שאני רואה איש א' רץ בכל כוחו אחר העגלה, וכפי שהנהו מוסר נפשו כ"כ להשיג אותנו, בודאי יש אתו ענין נחוץ מאד לדבר בפניהם, והי' לי רחמנות רב עליו, וענה לו רבינו בסגנון חזק קצת: מה לך להשגיח על דברים כאלה, הלא הנני רוצה ליסע במהירות, ואז הוכרח הר"ב לעשות כן ואמר לעגלון ליסע במהירות יותר, ואחר זמן קצר ראה הר"ב כי האיש הנ"ל מהתאמצות מרוצתו נפל לארץ ובקושי רב עמד מנפילתו, ובאין אונים הנהו מתאמץ לרוץ גם עתה אחר העגלה, ומרוב רחמנות על האיש הרהיב עוז בנפשו ואמר עוד הפעם לפני רבינו זצ"ל: שיש רחמנות על האיש הרץ אחרינו, כי כבר נפל על הארץ מחולשת כחו ע"י מרוצתו, אז א"ל רבינו זצ"ל בהקפדה בזה"ל: טיפש, מי שואל ממך עצה אינך בעל רחמנות יותר ממני ואמור לעגלון שיסע במהירות

רב כפי שיוכל, ועשה הר"ב כן, ופליאתו גדלה מאד בלבו על כל הענין בידעו היטב טבעו הרך של רבינו זצ"ל אשר לא נראה כמוהו רב סבלנות ורחמנות על כל איש יהי מי שיהי. וכאשר באו לגור ורבינו זצ"ל ישב על הכסא לנוח מעט כדרכו, אמר להר"ב: **בודאי הנך תמה על האכזריות אשר ראית ממני על הדרך**, אבל תדע, שזה האיש הרץ אחרינו נפטר זה כבר לעולמו, וכמה פעמים נותנים בשמים רשות לאחד שירוץ אחר צדיק הדור, וכשהנהו רץ אחרינו ואינו משיגו, **זה תיקון גדול על מה שעיוות בחייו שלא שמע לדברי תוכחה של אותו צדיק שהוכיחו**. (מאיר עיני הגולה אות תקפח)

זקה"ק בעל **ישמח משה** זי"ע אמר פעם שהוא זוכר יציאת מצרים ואיך שהיה עובד בחומר ובלבנים ואף זוכר איך שדירתו במצרים היתה נראית, ועוד חרות בזכרונו מראה המטבח שבדירתו והיה זוכר היכן היה מונח כל כלי הבית כאילו ראה זאת אמש. ואמר עוד שזוכר את הנוגש שעינה אותו ואף אם היה רואה אותו כהיום הזה בין הרבה גוים היה מכירו. [ומזה ראינו שגם במצרים כבר היה משוטרי ישראל, שהרי הנוגשים היו ממונים על השוטרים] ואמר שזוכר גם איך שהלכו למתן תורה וכל מה שעבר עליהם במדבר.

שאל אותו נכדו הוא זקה"ק בעל **ייטב לב** זי"ע האם הוא זוכר גם את מחלוקתו של קרח, השיבו זקה"ק בוודאי, אני זוכר זאת כאילו היה ביום אתמול כי יעבור. שאל אותו הייטב לב איך היה המחלוקת, אמר הישמח משה שהיו שם שלש כתות כת אחת החזיקה עם משה רבינו, והם אמרו משה אמת ותורתו אמת (ב"ב עד) וכת אחת החזיקה עם קרח, וכת אחת היתה שלא התערבה כלל במחלוקת, ואמרו אי מר מלכא ליהוי אי מר מלכא ליהוי ולא רצו להתערב על ריב לא להם. שאל שוב הייטב לב ומאיזה כת היית אתה – השיב הישמח משה – מן הכת שעמדו מן הצד. שאל הייטב לב היתכן שראית איך שחולקים על משה רבינו ולא תבעת עלבוננו, השיב לו הישמח משה, בני, הדברים הם למעלה מהבנתך ועדיין אני יכול לגלותם לך. [ואף שאחז מאד מנכדו הייטב לב ולא הסתיר ממנו מאומה, והרי הייטב לב היה בעל רוח הקודש גמור וגאון אמת, מ"מ זאת לא אבה לגלות לו].

ואולם – המשיך הישמח משה – **בסופו של דבר נענשתי בעבור זה ונגזר עלי**

שכל יוצאי חלצי במשך הדורות יהיה עליהם מחלוקת. וסיים עלה זקה"ק בעל ייטב לב ואף אם אשכון בדד ביער שאין שם אנשים, יריבו עמי עצי היער. ודבר זה נגזר עליו כבר מדור המדבר. (האדמו"ר מקלונבורג זצ"ל שיעור חורש"י קרח תשל"ז)

בספר "מעשי חייא" לאחד מגדולי בגדד (הובא בליקוטי אבות על אבות) מסופר כדבר הזה: מעשה באברך אחד, בנו של גביר מופלג, שהקדיש כל עיתותיו רק לתורה, שוקד היה על דלתות התורה יומם ולילה, לא ימיש מתוך האוהל, סגור ומסוגר היה בתוך ביתו. והנה ביום מן הימים ביקר הקיסר בעיר קראקא, ותהום כל העיר לקראתו, ואברך זה כדרכו בקודש, לא מש מתוך אהלה של תורה, והמשיך לשקוד על לימודו, רק כאשר רכב המלך ברחוב העיר, הציץ מחרכי חלונו לברך "אשר חלק מכבודו לבשר ודם". והנה באותו זמן נפלה אבן מכיוון ביתו של האברך על סוסו של המלך, מיד עטו השוטרים על ביתו לראות מי העז לפגוע בחייו של הקיסר, ולא מצאו בו אלא רק את האברך, כמובן שהאברך טען שידו לא היתה במעל, אך ללא הועיל, והמלך גזר עליו פסק דין מוות. כל יהודי העיר לא נתנו שינה לעיניהם כי הכירוהו מקרוב וידעו בו שהוא צדיק ומה לו ולמעל הזה, שיגרו מכתבים לשרי המלוכה, ועשו כל שביכולתם. בשמוע המלך דברי אנשי עירו, החליט לשאול את פי הרב דמתא וכפי שיורה כן יעשה.

להפתעת הכל, שתק הרב, ולא דיבר לזכותו מאומה, ופסק הדין בוצע. לאחר ביצוע פסק הדין, ביקש הרב להביא את מיטת ההרוג אל בית הכנסת, וכאשר עמדו נושאי המיטה ליד בהכנ"ס, ניגש הרב אל המת ויען בקול גדול, מצווה אני עליך בגזירת התורה קום ועמוד ויוודע לעם סיבת מיתתך למען לא ירננו כל העם והשיכות מעלי את תלונות בני ישראל.

ולתדהמת הכל, ישב המת במיטתו לעיני כל הרואים, ואמר: "אנכי נשמת פלוני שזרק את האבן הראשונה על ירמיהו הנביא ולכן שולחתי לעולם השפל הזה כבר עשר פעמים כדי לתקן את אשר עותתי, ובגלגול הזה תיקנתי הכל ונשארה נשמתי זכה ונקיה, לכן חשב הרב מחשבה לבל ידח ממנו נדח, וצפה ברוח הקודש ולא לימד עלי זכות למען הביאני אל מקומי בשלום".

הדרו"ק מקאמרנא - נתיב היחוד שביל ד'

ואחריו קם רבינו הקדוש, קודש קדשים, רבינו דוב בער, המאיר לארץ, והיו לו שלש מאות תלמידים, כולם בעלי רוח הקודש אמיתי, ועליו עמדו נחשים ועקרבים בלי שיעור עד שהסיתו גם לגדולי ישראל, והיה ריב ומחלוקת, מה שלא היה בזמן קרח, וכל זה הסיבה הוא שעל ידי שהצדיק הולך בכל יום ממדריגה למדריגה, עומדים עליו נחשים, ועל ידם נקרעו כל הדינים ממנו, עד שנתגלה לו אור עליון, מעין עולם הבא, לילך מעולם ועד עולם מדריגות גדולות, כי בודאי מי שהולך עם זבל וקש ותבן, לא יעמדו עליו ליסטים, והולך בשלום עם זבל שלו המסריח, אבל ההולך באבנים יקרות, כמה רוצחים וליסטים עומדים עליו. ועדיין השטן מרקד בינינו, לעשות פירוד לבבות ושנאת חנם, ולדבר סרה על צדיקי אמת, להאריך עלינו הגלות המר, והמקבלו והשומעו והשמח והיושב במסיבתם, לא יהיה לו חלק באלקי ישראל בודאי, ואני ערב לו שלא יראה בנחת ציון וירושלים.

פרק י"א

גודמי ההפרעות להתחבר לצדיק

בו יבואר סיבות שונות שעלולות לגרום
לחלושי הדעת לא להתחבר לצדיק ובכל
שתתחזק ההכרה שהצדיקים הם למעלה
מהשיגתנו כך יעלמו כל ההפרעות.

גורמי ההפרעות להתחבר לצדיק

לא יאמר אדם, איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא, בני, אין אתם רשאים לומר כך, אלא כל מה שגוזרים עליכם, תהיו מקימין, שנאמר "ועשית על פי התורה אשר יורוך" (דברים י, י-יא). למה? שאף על דבריהם אני מסכים, שנאמר, "ותגזר אומר ויקם לך" (איוב כב, כח). תדע לך, שהרי יעקב בשעה שבירך מנשה ואפרים, מה כתוב שם? "וישם את אפרים לפני מנשה" (בראשית מח, ב), עשה הקטון קודם לגדול. וקיים הקדוש ברוך הוא מנשה. מניין? ממה שקראו בענין "ביום השמיני נשיא לבני מנשה". (מדרש תנחומא, נשא כט)

ענף א': התמיהות למיניהם

התורה הקדושה מצוה לנו "ובו תדבק" הדבק בחכמים, והיסוד וההקדמה להיות דבוק בצדיק היא האמונה, כי כפי גודל האמונה, כך יצליח האדם להתבטל לצדיק ולהיות דבוק בו.

אמונה, מעצם הגדרתה, היא דבר שאינו נתפס בשכל והיא מעבר להבנה הרגילה של בני אנוש. וככל שהאמונה יותר חזקה, כך ממילא נופלות כל הקושיות ולא מפריעות כלל למאמין. ככל שתתחזק ההכרה שהצדיקים הם מעבר להשגה שלנו, כך יעלמו כל הקשיים והבלבולים העלולים להרפות את הקשר והדביקות לצדיק (ויבאר להלן באריכות בענף ג).

בפרק זה נתמקד בתופעות שכיחות העלולות להפריע למי שאמונתו עדיין לא מספיק ברורה וחזקה, כדי לעורר על כך ולתת כיוון חשיבה להתעלות ולהתעלם מהם.

א. זה שרואים את הצדיק מתעסק בדברי עוה"ז כדרך כל הארץ מטעה את ההמון עם

מדרך ההמון עם לשפוט לפי הנגלה לעיניהם, ולפי קט השגתם הם מזמיינים שהנהגת הצדיק היא כל כולה רק בתורה ותפילה ולא יחשב בעיניהם צדיק אא"כ פרוש לחלוטין מעסקי חולין, ואין דעתם משגת שיתכן עבודה להשי"ת גם בדברים גשמיים הנראים כלפי חוץ כדברי חולין. ולזאת כאשר רואים אצל הצדיק שהוא מתנהג כאחד האדם באכילה ושינה, טיול ודיבור, הרי ערכו יורד בעיניהם וכבר לא נחשב בעיניו להבטל אליו ולהתדבק בו. וכפי שהתבטא פעם בהיותו בליטא הבית אהרן מקרלין זי"ע: אך אין וי"א איז צו אייער מוטער, ווען איהר זאלט זעהן דער רבי גייט קרוע און בלוע, און פאסט משבת לשבת, און עהר איז באקליידעט מיט די גרעסטע יסורים פון די וועלט, וואלט איהר אפשר גלייבן אז דאס איז א רבי, אבער אז איהר זעהט דער רבי עסט און טרינקט אזוי ווי א מענטש, און גייט נאך אן געטאהן א מלבוש, קענט איהר נישט פארשטיין אז דאס איז א רבי. (באם תראו רבי שהולך קרוע ובלוע, וצם משבת לשבת, והוא מעוטף ביסורים הכי גדולים בעולם, הייתם אולי מאמינים שזה רבי, אבל כאשר אתם רואים שרבי אוכל ושותה כשאר האנשים ומלובש כראוי, אינכם יכולים לקלוט שזה רבי!)

אולם זאת לדעת שעבודת הצדיקים היא גבוה מעל גבוה, וגם במעשיהם הנראים כפשוטים הם עובדים בזה לבורא יתברך, וכבר הזכיר טעות זו הר"ן בדרשות (דרוש הששי) וז"ל:

וזהו הדבר המטעה ההמון, וזה הטעות הוא נמשך בכל הכוונות, כי ההמוני, כשרואה האנשים הטובים והחסידים מתעסקים בעניני העולם, כמו שאנו רואים האבות שהיו עושים עיקר מהזריעות והמקנה, ואמרו רז"ל (חולין צא.) "ויותר יעקב לבדו" (בראשית לב, כה), שנשתיר על פכים קטנים, וכשהמוני רואה זה, אומר בלבם, (הנני רואה החסידים עם כל חסידותם משתדלים בעניני העולם), אעשה כן גם אני, ואוי להם לבריות רואות ואינן יודעות מה רואות, כי (הם) אינן רואים רק חצוניות הדברים, לא פנימיותם, כי הצדיקים עושים כל דבריהם לתכלית טובה וכראוי, ויתר האנשים תכליתם ללא דבר. ומה מאד דומה לזה מה ששאל אבוקר"ט בספר הנהגת (החידוש) [המידות], למה לא יכירו ההמון בין הרופא הטוב והרע, והשיב כי באותן

הדברים בעצמם שמתעסק בהן הרופא הטוב במשקים ומרקחות ומשיחות ואבקים, הרופא הסכל משתמש בהם ומתעסק ג"כ בהן, אלא שהרופא החכם עושה בכוונה ודבר בעתו, והסכל בלא כוונה ובלא עתו, כן עניני המצות והענינים ההמוניים בשוה, החסיד וההמוני מתעסקים בהם, אך הטובים כל ענינם עבודה שלמה מפני הכונה השלמה בהם, והאחרים גם כשעובדים את ה' אין עבודתם שלמה, כי הכוונה היא העיקר במצוות.

וכתב הרה"ק רבי שלום תאומים זי"ע, תלמיד הדגל מחנה אפרים זי"ע (אור התורה, פרשת מצורע):

ולפעמים הצדיקים אף שלפי הנראה לאדם המוני שהוא מדבר דברים בטלים ודרך גוזמא ודברי הבא"י, ועושה איזה מעשה שלפי ראות עין האדם שהמעשה ההוא הוא מעשה גשמי, אבל באמת כל דבריהם וכל מעשיהם הוא באמת מעשה אורג כפי תחרא ביחודים גדולים ודברים עליונים, ואף שהם למטה בארץ ראשם מגיע השמימה, והם תמיד בסוד "החיות רצוא ושוב" (יחזקאל א, יד) ע"י ההל"ל והשב"ת והשי"ר שמהללין ומשבחין ומשוררים למלך חי וקים, ועושים פריחה בכל העולמות ותיכף חוזרים להוריד שפע וברכה כאשר ביארנו למעלה בסוד "והחיות רצוא ושוב". וא"כ הצדיק הזה נגלה ונסתר, מצד הנגלה הוא דומה כאיש המוני בכל תנועותיו, ובנסתר הוא עולה במעלות הסולם עד רום רקיע השמימה, כאשר שמעתי מפי מור"י זלה"ה שאמר "ויברך דוד את ה'" (דה"א כט, י), ר"ל דכל מעשה ודיבוריו הכל היה לה', אלא "לעני כל הקהל" היה דומה להם "ויאמר דוד", שמספר אליהם ספורי מעשיות כאיש המוני. וכן מצאתי בתשובת מנחם עזריה (סי' ע"ג) שאמר על דברי הבא"י שבגמרא שהם נוט' "ה'נה ב'רכו א'ת ה'" (תהילים קלד, א) והם ממש דברי מור"י ז"ל. וא"כ הצדיק הוא עושה שני פעולות, א' הוא מעלה נפשות בעלייתו דרך העמוד הידוע אשר הוא עולה בהסתרה שיוכל לעמוד כנגדו באיזה קטרוג כי הוא נסתר מכל המקטרגים, ב' הוא פועל ישיעות בירידתו.

וכן אי' בשם הרבי רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע (בוצינא דנהורא, פרשת בשלח) שאמר: כי מעשה הצדיקים קדושי עליון אשר מנהיגים את עצמן בדרך כל הארץ, אוכלים ושותים וישנים ומתפללים מעט, ורוב דיבורם הוא בעניני עסקי העולם, ובמדות הללו המה עובדים את ה', אין לבן אדם ליקח ראי' מהם,

מחמת שהצדיק אשר מילדותו הוא קדוש וטהור, וכל מחשבותיו המה רק להשי"ת, ואין צריך לו כ"כ מלחמה עם היצה"ר, ובעבור זה אפילו בעבודה קלה כזאת הוא מדבק ומקשר מחשבתו הטהורה בהשי"ת, אבל זה הצריך לתקן מעשיו, אם יראה מהצדיק וירצה ג"כ לעבוד את ה' בעבודה כזאת, ידחה אותו היצה"ר, כי צריך לו התחזקות גדול לפדות מעשה הרע שלו.

ב. לפעמים הצדיק עובר את השי"ת בבחינת קטנות

מין הבעש"ט הק' זי"ע פירש (כתר שם טוב, עמוד יח):

הזהר בגחלתן שלא תכוה וכו' שכל דבריהן כגחלי אש וכו' (אבות פ"ב י'), והקשה ממ"נ אם גחלת סתם פי' לוחשות, למה לי כגחלי אש, ואם סתם גחלת משמע עוממות, קשה מה שכתב הזהר בגחלתן שלא תכוה, הלא סתם גחלת הם עוממות. ואמר ז"ל כי הנה לפעמים צדיק גמור נופל ממדריגתו ועובר להשי"ת בקטנות, דהיינו שאינו מתפלל בכוונה גדולה וגם הולך בטל לפעמים, יהרהר אדם הרואה את הצדיק במדריגה כזו ושאיין תורתו ותפילתו ולימודו כ"כ בכוונה, שגם הוא יעשה כן, מה אם זה שהוא צדיק וחסיד עושה כך, מכ"ש הוא, ולזה הזהיר התנא שלא ידמה א"ע לת"ח וצדיק, כי צדיק זה כשיתעורר ממשנתו ויתחיל ללמוד ולהתפלל בכוונה עצומה, יעלה כל הדברים בטלים שדיבר וכל המעשים שעשה עד הנה, כידוע מסוד העלאת ניצוצין אף מדברים בטלים, אבל אתה אדם הרואה אדם פשוט שאינך יודע כלל מסוד עבודת הבורא ית', איך מלאת לבך לדמות את עצמך אליו, וזהו "הזהר בגחלתן" ר"ל בשעה שנפל ממדריגתו ונקרא אז גחלת עוממות, דהיינו שמדבר דברים בטלים ושאר מעשיו, הזהר שלא תלמוד מהם "שכל דבריהם" אפילו דברים בטלים שלהם "כגחלי אש" כנ"ל.

כך כתב גם נכדו הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסאדליקוב זי"ע, בספרו דגל מחנה אפרים (פרשת במדבר):

"ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו" (במדבר ד, כ). י"ל הרמז בזה ע"ד ששמעתי מן אא"ז [מין הבעש"ט הק'] זללה"ה, שיש לפעמים שבא אחד אצל הצדיק כדי ללמוד ממעשיו, והצדיק הוא אז בבחינת קטנות והוא

מקבל ממנו כך ולא ידע לאזדהורי ביה, וכמו שאירע שבא אחד אל הרב המפורסם מורינו הרב נחמן [מהארדענקא] זללה"ה וראה ששתה אז קאווע בטלית ותפילין, ונסע לביתו והתחיל לנהוג ג"כ כך, וזהו אזהרה "ולא יבואו לראות" היינו בשביל לראות את מעשיו ולקבלם תיכף, "כבלע את הקודש" היינו שיש לפעמים שהוא בימי הקטנות ונבלע אז הקדושה בו, ולכן "ומתו" היינו שנפלו ממדריגתן, לא יבואו לקבל זה כי אם שיראה זמן הגדלות ויקבל ממנו, והבן זה, כי קצרה דעת השומעים ולא הבינו, ויש בזה דברים טובים, ואם ירצה ה' כשיזכה ה' אותי ואהיה בריא עדיף אפרש.

ג. יש ונראה למראית עין אשר מה שהצדיק עשה אינו טוב

עיקר האמונה היא בדבר שיש בו מקום לטעות. לכן אצל כל הצדיקים יש דברים שנראה לפעמים שאינו טוב, ואעפ"כ צריך להאמין שהצדק איתם וכל מעשיהם כראוי.

והרה"ק רבי אשר הצעיר מסטאלין זי"ע (בית אהרן, אבות פ"ו) דיבר בצדיקי דורותינו האלו, ואמר:

כי בכל דרכי הצדיקים יש מקום לטעות, והראיה מהמעשה בחסיד אחד שהובא בגמרא ששאל לתלמידיו במה חשדתני וכו' (שבת קכז:), ובודאי היה יכול לבקש אופנים אחרים שלא יהיה מקום לטעות ולחשדו, אלא שעיקר האמונה הוא אם יש מקום לטעות. ומי שזוכה יאמין באמונה פשוטה בכל דרכי הצדיקים שהם אמת.

וכך כתב הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל, אבות פ"ו):

והתורה נקנית במ"ח דברים ואלו הן וכו' באמונת חכמים בקבלת היסורין (אבות פ"ו מ"ה). י"ל צירוף שני דברים אלו, דהנה אחז"ל כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה (סנהדרין קי.), דהנה הצדיק האמיתי אי אפשר להבין כל דרכיו ועשיותיו, אבל אם רואין שהולך עפ"י התורה והעבודה, אם לפעמים רואין ממנו איזה דבר אשר לאו כל אדם זוכה להבין מדוע ככה יעשה, ויש לו מזה יסורין, צריך לידע כי שכלו גדול משכלו ובודאי עושה הדברים לשם שמים, לכן אמר באמונת חכמים צריך לזה קבלת היסורין שלא יהרהר אחרי רבו כנ"ל.

ואילו **הבית ישראל** ממאטערסדארף זי"ע (בית ישראל ח"א, עמוד רכט) ביאר את המשנה:

ומורא רבך כמורא שמים (אבות פ"ד מט"ו). נ"ל לפרש דכשם שצריך אדם לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, שלמראית עין נדמה לו שאין זה כך, כן צריך אדם לקבל עליו מורא רבו ולא להרהר אחריו, אף אם אין מעשיו נראים בעיניו, וכדאיתא בסנהדרין (ק:) כל המתרעם על רבו כאלו מתרעם על השכינה וכו', כל המהרהר אחר רבו כאלו מהרהר אחר שכינה. וכשהייתי במרחץ קרלסבד עם האדמו"ר מויזניץ ר' ישראל זי"ע, אמר לי: טעם שקוראים החסידים לרבים "גיטער יוד", בדרך הלצה, כי החסידים אומרים: כל מה שהרבי עושה איסט אלעס גיט (הכל טוב!).

הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע פירש בזה את דברי חז"ל:

הנה בגמרא אמר רבי, האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה (עירובין יג:). ולכאורה קשה, אם גדול כ"כ הרב ליתן כח לתלמידו הרואה אותו, למה לא הביט בפניו ואז היה יכול לקבל השפעתו עוד יותר. אלא נראה לי שיש כוונה אחרת במאמר הזה, כי הענין הוא, שאמרו חז"ל כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה (סנהדרין ק:), ואם רוצה לקבל מרבו תורה וחכמה וכל דבר, צריך קודם להאמין בו, וכל אשר עושה ייטב בעיניו ולא לבקרו במעשיו, שזה יפה, ודין לא הניין לי, ואז יכול הרב להשפיע וליתן עליו מהודו.

והנה, הפנים מרמזים למעלות, והאחור לדברים אשר לא נאותים. והנה התלמיד, אף שיראה פעמים דבר מרבו אשר לפי דעתו אינו טוב, עכ"ז יאמין שמאת רבו בודאי לא יצא דבר שאינו מתוקן, אלא שהוא לא יבין ולא ישיג את זאת, תלמיד כזה רב כוחו לקבל את השפעת רבו, בלי די, והנה רבי הוא דמספר "חזיתיה לר' מאיר", כי כ"כ האמין בר' מאיר ובכל דבר, אף בדברים שנקראים "אחוריים", ראה באותם המעשים את ר' מאיר והאמין שהמה טובים ויפים, ולכן היה בכוחו לקבל מתורתו של רבו הרבה מאד. (גנזי ישראל ליקוטים רות).

שורש הענין הוא, כאמור, ההכרה שאין ביכולתנו להבין את עומק כוונת

הצדיק, ולכן מעשיו הם לפעמים בעינינו כחוק בלי טעם כמו שכתב הרה"ק רבי בנימין מזאלוויץ זי"ע (בספר תורי זהב, פרשת קרח):

מה ראה קרח לחלוק עם משה פרה אדומה ראה (מדדש פליאה). ובנידון זה גם בדורינו אנו רואים שיש צדיק שעובד להשי"ת באהבה גדולה ומזכך חומרו ויש לו שכל זך ושלם, ולפעמים עובד להשי"ת באיזה עבודה שכל העולם אינם מבינים טעם הדבר, אלא שהצנועים תולים בחסרון ידיעתם, ודנים אותו לזכות, ושואמרים שודאי שיודע הצדיק זה מה שעושה וראוי לו שיעבוד להשי"ת בתנועה זו או במנהג זה, ואינם מקשים עליו ואינם חולקים עליו, ויש מאנשים שאינם הגונים שמקשים עליו מה העבודה הזאת, הואיל שהשכל שלהם אינו מחייב מנהג זה, וחולקים עליו כמחלוקת קרח ועדתו שאינו לשם שמים, וזה ממש כפרה אדומה, שלמשה גילה יתברך טעם הפרה ולאחרים חוקה, כן הדבר הזה שאצל הצדיק שכלו הזך מחייב דבר זה, ולאחרים חוקה שאינם מבינים טעמו, והנה הצדיק הוא בחינת משה שהוא הדעת בבחינתו, כמשה שהיה הדעת של כל ישראל ומי שחולק עליו הוא בחינת קרח.

וזאת אמר "מה ראה קרח" ר"ל זה שהוא בחי' קרח לחלוק על משה על צדיק זה שהוא בחי' משה שהוא הדעת, הא כל העולם רואים שהוא צדיק, ומה לו לחלוק עליו, לזה אמר "פרה אדומה ראה" ר"ל שרואה בו איזה מנהג שאינו מבין טעמו, והוא ממש דומה לפרה אדומה, שמשה שהי' הדעת ידע והבין טעמו ולאחרים הי' חוקה, כן הדבר זה שאצל הצדיק הוא משפט, שהשכל שלו מחייב להתנהג לפעמים לפי העת במנהג הזה וכיוצא בו, ואצל הקרח הוא חוקה, ואם לא הי' קרח, הי' דן אותו לזכות כפי יכלתו ומהסתם שיתר מעשיו הם ג"כ לשם שמים, ויודע מה שעושה ובודאי שיפה עושה, ואם הי' רואה את עצמו והי' מפשפש במעשיו של עצמו באמת ותמים, הי' רואה שאין בו שום מדה טובה ממדותיו של הצדיק זה, והגם שלומד ועושה כמה מצוות, הוא מלא פניות ואין לו שום מצוה כראוי, מה לו לחלוק על צדיק. ושמעתי מפי הצדיקים דזה כלל גדול שכל החולק על הצדיק בודאי שהוא פגם ברית המעור, לכך חולק על מי שהוא צדיק שהוא מנגד עליו שהוא פגם במדות הצדיק וגוררת שיפגם ג"כ ברית הלשון בלשון הרע ובהטיל מום בקודש רח"ל מעונשו של זה.

ד. גם אם נראה שהדבר שהצדיק עושה הוא שלא כדן וכדת תורה

התולדות יעקב יוסף, בספרו צפנת פענח (עמוד קז): מבאר הענין וז"ל:

ביארתי במקום אחר כי סמים הממיתים כגון שקר וכזב מדות היצה"ר, רשאי החכם להשתמש בו להחיות הנפשות, כמו אהרן ששינה מפני השלום (אבות דר"נ פ"א מ"ב), משא"כ להמוני עם צריך לבער מדת היצה"ר מן העולם.

הרה"ק רבי פנחס חיים הורוויץ אבד"ק קאסוב גראסווארדיין זי"ע (בית פנחס – קונטרס דרושי חפץ אות כ) כתב:

ומה יומתק מליצת אמו"ר הרב מוה"ר ר' אברהם זאב זלל"ה במה שפירש הפסוק "על כן לא יקומו" וגו' (תהילים א, ה) וז"ל: "על כן לא יקומו רשעים במשפט", מה שהרשעים טוענים תמיד בעת הדין והמשפט לאמור "חטאים בעדת צדיקים" כי מצאו עוונות וחטאים בין הצדיקים, כי כן דרכם תמיד שמבקשים עוונות, כמו ביטול עונת ק"ש ותפילה וביטול תורה כידוע, לא יקומו במשפט, "כי יודע ה' דרך צדיקים" אם שנראה לעיני קצרי הראות שח"ו יוצאים לפעמים ממה שמבואר בשו"ע, יודע ה' דרך הצדיקים וכוונם הטובה כי אך טוב הם עושים, "ודרך רשעים" אף שנראה ונדמה שהוא דרך טוב, "תאבד" כי תוכו מלא פניות ושקרים, עכ"ד ודפח"ח. ועיקר אמונת חכמים אי אפשר להיות רק באמונה בחכמי אמת שגם מה שנדמה שאין דבריהם מוצדקים, הוא מאמין שכל דבריהם אמת וצדק, דאם נאמר דאמונת חכמים הוא על דבר שניכר בצדק ידברו, ע"ז לא שייך לשון אמונה, כי על מה שהשכל מחייב אין צריך אמונה, ועיקר לשון אמונה הוא רק על דבר שאינו משיג וכו', א"כ בודאי אמונת חכמים הוא העיקר להאמין גם במה שאין השכל מחייב, כיון דמעלת שכלם וקדושת תורתם הוא למעלה מן השגותינו.

לדוגמה, מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מבאיאן שליט"א שאביו אמר לו שהוא שמע מחסיד קאפישניץ ת"ח גדול, ר' יענקל טייטלבוים, שהוא סיפר מעשה שהיה בעיר וויען אצל האדמו"ר השני מטשארקוב רבי ישראל זצ"ל, והוא היה נוכח בשעת מעשה. האדמו"ר מטשארקוב נטל ידיו לסעודה ובצד עמד רב צעיר שראה כאשר הטשארקובר נטל ידים והיה נדמה לו שאיננו מקפיד

לעשות שיפשוף כפי הצורך, כך חשב בשעת מעשה. לאחר שהטשארקובער רבי עשה ברכת המוציא ואכל כזית, הוא הסתובב לצד הרב ואמר לו: יונגערמן, שפשוף הוא מדרבנן, אבל מהרהר אחרי רבו הוא דאורייתא! (ליקוט בענייני תורה ותפילה ועבודה, צו תשס"ה).

בספר אמת ויציב (ח"ד עמ' קכז) מובא:

פעם אחת תקע [הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע] בר"ה תקיעות שהי' רק קול דממה דקה נשמע, עד שכמעט שלא נשמע, ואחר התפילה אמר להרבנית שלו: שמעת היום התקיעות שלי שהיו בוקעים כל הרקיעים, וגם היא השיבה במליצתה: אמת כדברך, ועבור זה צויתי לאיש א' לתקוע עבורי אחר התפילה כי לא שמעתי מקודם כלל. והשיב לה רבינו ע"ה: כי התקיעות שלו היו כ"כ טובים עד שהיו בוקעים כל המחיצות, יען המקטרג לא שם לבו להם בחושבו שאינם עפ"י דין ולא יצאו ידי חובתו, ועבור זה הלכו ביושר בלי שום מסטין והיו בוקעים כל הרקיעים ולא היה מי שימחה בידם, ולכן היו התקיעות טובים עד אין שיעור, עכד"ק. ונודע שמה שאומרים בשם צדיקים, ובשופר (אם ע"י איש) גדול יתקע, (אז אפילו) קול דממה דקה ישמע, (אפילו הכי) ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה וכו'.

עוד כתב שם (עמ' קלא) וכעין זה סיפר לי נכדו של הה"ק החכם מ' אלעזר מקאזניץ זצ"ל:

בשנה האחרונה שנת תרכ"ד לא הי' זקינו הק' בעצמו תוקע (ותמיד היה בעצמו תוקע) והעמיד איש אחר לתקוע, והוא זצ"ל היה המקריא, והיה מקרא לפניו בדרך שהיה נדמה שמדבר עמו בדרך מליצה, שאמר לו: נוא מאך זשע מיר איין תקיעה (נו, תעשה לי כבר תקיעה). גם היפך לפניו הסדר שבמקום שהיה צריך להקרות שברים אמר תקיעה או תרועה וכדו'. ואחרי התפילה אמר הרה"ק זצ"ל: נוא האב איך עהם גוט אויס גינארט, עכל"ה. (נו, הצלחתי היטב לרמות אותו!)

ובקונטרס יזל מים (עמוד עו) הביא:

סיפר הרה"ח ר' יקותיאל זלמן הוכרמן ז"ל ששמע מהרה"ח ר' אליעזר קנר מחשובי האברכים דחסידי טשורטקוב בקראקא, שהרה"ק רבי אהרן משה

ממילניצא, אשר נתגדל בבית הרה"ק רבי משה'ניו מבאיאן – קראקא, הרהיב פעם בנפשו לשאול את הרה"ק רבי משה מדוע אינו משתתף בעצמו בפועל בעשית הסוכה שהיא מצוה, ועל זה השיב לו הרה"ק שיעיין בנועם אלימלך בסוף פרשת קדושים.

[ולהבין רמזי דבריו הק' נצטט בזה את האמור שם: כי האדם צריך לקדש איבריו וגידיו בעובדין טבין, ולייגען במעשים טובים, שיהיו האיברים מקודשים בדביקות הבורא ב"ה ולעבודתו, ומזומנים שלא יעכבו כלל במחשבת רוממות האל יתברך, ולזה נצטוונו במצות העבודה בידים ובכל הגוף למען התקדש גופנו שיהיה מוכן לעבוד הבורא האמיתי, וכו'. וכשהאדם נגמר בעבודתו וכל אבריו הגשמיים כבר מקודשים ומוכנים לעבודה לדבקה בו באמת בלי שום מניעה מהם כלל, אז אין צריך כלל לעשות המצוה בגופו ממש, דהיינו למשל לעשות סוכה בידיו ממש כדי לייגע גופו בעבודה, כי כבר גופו מקודש, אלא צריך לקיים המצוה ההיא לישיב בסוכה, ותעשה המעשה המצוה על ידי מי שצריך עדיין לקדש אבריו, או לטחון חיטים לפסח הטחינה גופא אינו צריך על ידי צדיק גמור, כי אם קיום המצוה ההיא בלא העבודה. והעבודות המעשה של המצוה נקרא פרט, לשון פרטיות. וזו היא "ופרט כרמך" (ויקרא יט, י), פי' כשאתה במדריגת כרם המרומז לדביקות כנ"ל, "לא תלקט" הפרט שבה, כי אינך צריך לזה כבר. "לעני ולגר תעזוב אותם" הם המדריגה השפלה ממך, הנכנסין לעבודה ולא נתקדשו אבריהם עדיין כל צרכם, הם יתנהגו כך, כדי שיבואו אל הדביקות העליון הולך ואור עד נכון היום].

ובספר ויגד יעקב (במדבר בהקדמה) כתב:

ושמעתי מכ"ק אאמו"ר זצ"ל שפ"א בא הגה"ק [רבי יחזקאל] משיניווא זצ"ל למקום א' בערב שבת, וראה בתפילת שחרית שאין אומרים תחנון, ושאל אותם למה אין אומרים תחנון, והשיבו שכך ראו אצל הגה"ק מזידיטשוב זצ"ל, ואמר להם הגה"ק משיניווא ז"ל אני אפרש לכם טעמו, הוא הי' מכוון בנפילת אפים כוונה של מסירת נפש, והי' מוכן ומזומן שתצא נפשו בעת אמירת תחנון, ובע"ש לא רצה להטריח את העולם בהתעסקות עמו, ע"כ לא אמר תחנון, אבל אצליכם דאין שייך טעם זה אין לכם לנהוג כמותו בזה.

וכן אם לפעמים רואין מצדיק שאמר תיבות התפילה במהירות גדול, לא ניתן ללמוד לנהוג כמותו שלא לדקדק באמירת התיבות בדקדוק המבואר בשו"ע, דהצדיקים יש להם בעת התפילה התפשטות הגשמיות, ע"ד המבואר בטור או"ח סי' צ"ח, וכיון דמחשבתן שוטטות בעולמות העליונים א"א להם לצמצם עצמם על אמירת התיבות, וכן יארע לפעמים להיפוך שאין יכולין להפרד מתיבה אחת וכופלין אותה הרבה פעמים מחמת דביקות, וכל אלה וכיו"ב אינו לימוד לנהוג כן.

ומספרין שהגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצ"ל בא פ"א בר"ה לתקיעת שופר ובבואו לפתח ביהכ"נ פתח ואמר למנצח, ורץ אל הבימה ובבואו על הבימה סיים הברכה לשמוע קול שופר, ואמר בנו הגה"ק בעל דברי יחזקאל זצ"ל אל העולם אל תטעו לחשוב ששיטתו של אבא הוא שלא לומר המזמור ז' פעמים, אלא שלבו הי' בוער כאש לקיים המצוה עד שלא הי' אפשר לו לעצור עצמו עד שיאמר המזמור ז' פעמים, כך שמעתי מאאמו"ר זצ"ל.

כמו כן יש צדיקים ששורשם ממדת החסד ודרכם ללמד זכות אף על עוברי עבירה (ע"ד שדרשו במדרש רבה פרשת וירא פ' מ"ט) על פסוק "אהבת צדק" (תהלים מה, ח) אהבת לצדק את בריותי, "ותשנא רשע" מאנת לחייבן, עי"ש דדרשוהו על אברהם שלימד זכות על סדום, הנה המון עם כששומעין דבריהם לפעמים טועין וסוברין שדעתם שלא להתרחק מהם, אבל באמת אם שואלין אותם האיך דעתם גם הם אומרים להתרחק מהם (ואברהם אבינו שלימד זכות על סדום מ"מ לא רצה לדור אצלם) וע"כ אמרו אם הרב דומה למלאך ה"צ יבקשו תורה מפיהו דייקא כלומר תשאל את פיו איך להתנהג ולא לנהוג כמותו מבלי שאלת פיהו.

לכן כתבו חז"ל על הצדיק הראשון שמוזכר בתורה בתואר זה, והוא "נח איש צדיק", שגם עליו היו שדרשו לגנאי, דהיינו שהיה מקום למצוא פגמים בהתנהגותו, ואעפ"כ הכתוב מעיד עליו שהיה צדיק, כך הובא בשם רבי יעקב יצחק מבלענדוב זצ"ל (אמת ליעקב נח):

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו" (בראשית ו, ט). פירש"י ז"ל יש דורשין אותו לשבח כו' ויש דורשין לגנאי כו'. ולכאורה קשה למה

לנו לדרוש אותו לגנאי כשיש לדרוש אותו לשבח, הלא מצוה לדון את כל האדם לכף זכות. ונראה לפרש דאין כוונת הדורשים אותו לגנאי ח"ו לגנות את הצדיק, רק להורות לנו שאף אם אנו רואים לפעמים איזה עובדא מצדיק הדור אשר לפי עכירת שכלנו יש לדרוש אותו לגנאי, עכ"ז ח"ו להרהר אחריו, כי אף אם לפעמים פגם ח"ו באיזה דבר כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, עכ"ז בודאי תקון, כי גם נח אף שיש לדרוש אותו לגנאי עכ"ז הכתוב מעיד עליו "איש צדיק תמים".

ה. יש נשמות שאינם יכולים להתקן אלא ע"י טעות של צדיק

הרה"ק רבי ישראל דוב מווילעדניק זי"ע (שארית ישראל שער התקשרות דרוש ז עמ' נב) כתב:

"והמכשלה הזאת תחת ידיך" (ישעיה ג, ו). ואיתא אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן (גיטין מג.). וזהו תמיה גדולה, האין יעלה על הדעת שהתורה יכשילהו בכיון. אך באמת הפי' הוא, מצד הצדיק הלומד לא היה אירע לו שום מכשול בהתורה שלומד או שאומר, אך הצדיק רוצה לפעול טוב בתורתו עבור ישראל, ויש נשמות שאינם יכול להתקן אם לא על פי טעות הצדיק, וזהו סימן שהצדיק לומד לשמה באמת, כשאירע לו איזה טעות ולבסוף יבוא על האמת, וזהו חסורי מחסרא והכי קתני, כי יש נשמות שפגמו מאד, ואינם יכולים להתקן עפ"י התורה, רק ע"י חסורא מחסרא, שנחסר מתחלה, אז והכי קתני, יש להם תיקון, ולכן אסור להגיה בספרים, כי לכל טעות יש שורש, כיון שבא באותיות הספר, ואפילו טעות דמוכח אסור למחוק כי אם לכתוב מן הצד שזה טעות הדפוס, וזהו "טיעת עצי נשמה" (בסדר הושענות אדם ובהמה), שע"י "הטעותין" של הצדיק, יש תיקון אפי' "לעצי נשמה" הינו אפילו אותם הנשמות שהם כעצים יבשים, נשמה, שהם שוממים ונעים ונדים ח"ו, הכל יש להם תיקון, ויתהווה מטעות (טיעת) לשון נטיעה, והכל ע"י הצדיק וכו'.

עוד אמר, שכוונת התפילה שלפעמים מתפללים שלא בזמנה, הוא כי יש נשמות ישראל שאם היה הצדיק מתנהג עפ"י דברי תורה לא היה יכול להעלותם, לכן מזמנים להצדיק מניעות שיעשה לא עפ"י דברי תורה כדי שיהיה להם עליה ג"כ, כי הצדיקים האמיתיים הם מוסרים נפשם בעד כלל

ישראל, ותורתם ועבודתם אינם נחשבים אצליהם למאומה והם שפלים וענויים ביותר, והם רוצים רק להמתיק הדינים מכלל ישראל: ובזה כתב לפרש (עמוד מד) מה שאמרו חז"ל:

כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק (ברכות ט). שבשעת הדחק יש צדיקים גדולים מתנהגים לפעמים שלא על פי דין תורה, ויש בזה ענינים עמוקים.

ו. לפעמים הצדיק צריך להגשים את עצמו באיזה דבר גשמי כדי שלא יתבטל ממיאדותו מרוב דביקות

המאור ושמש (פרשת וירא) מבאר בזה הלשון:

כי הנה ידוע מספרים קדושים, גם בעיני ראיתי זאת מצדיקים בעת שבאו לדביקות גדול והיו מדבקים עצמם בעולמות עליונים עד שכמעט היו מתבטלים ממיאדותם, ולא היו יכולים כמעט להשאר בזה העולם, עד שהיו צריכים להגשים את עצמם באיזה דבר גשמי, שיביטו על איזה דבר או חפץ להשתעשע בו, או שיסתכלו באיזה איש, ובזה יתגשמו עצמם מעט, ויוכלו להוריד עצמם מדביקותם להשאר בזה העולם, ובאם לא היה מצוי להם דבר להתגשם בו, הוצרכו לילך חוצה להביט על איזה דבר, אף על איזה דבר טמא.

ז. מה שהצדיק כועס לפעמים על האדם הוא טובה גדולה עבורו להמתיק מעליו הדינים

אם הרב כועס על התלמיד נקל לשער שזה קשה עבורו. אבל אם יתחזק באמונה שתמיד כוונת הצדיק היא לטובה הוא יעמוד בנסיון וזה לא ישפיע עליו להתרחק ח"ו. כפי שנאמר בשם הקדוש מרוזין רבי ישראל זצ"ל (הובא בספר תפארת ישראל, עמוד יז):

שמעתי מאדמו"ר הקוה"ט [רבי מנחם נחום מבאיאן] מטשרניוויץ זלה"ה, בשנת תרצ"ה כשהייתי בקודש, אמר לי בלה"ק: דיא ווייסט זיך אז דער זיידע דער ריזינער זלה"ה האט גיזאגט, אז דער צדיק ווערט ברוגז אויף

דעם חסיד זאהל ער זיך גארניט שרעקין, דער עיקר דער חסיד זאהל ח"ו ניט ווערין ברוגז אויף דעם צדיק: (ידוע לך מה שהסבא מרוזין זצ"ל אמר: כאשר הצדיק הוא ברוגז על החסיד, אין לו מה להבהל מכך, העיקר שהחסיד לא יהי' ברוגז על הצדיק).

הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע (אריך אפים סי' א הערה ט) פירש:

"שופך דם האדם באדם דמו ישפך" (בראשית ט, ו) שפי' כן, שהצדיק יכול להיות שופך דם האדם לתוך האדם, ר"ל שימשיך לתוך האדם חיות חדש שהוא מכונה בשם דם, כדכתיב "כי הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג), צדיק כזה יכול לשפוך דמו של האדם ר"ל שיביישו ברבים בשביל תועלת האדם, כי בזה ממתיקין דינים מעל האדם ופועלין לו טובה, לכן אין להקשות עליהם ולא ללמוד מהם בענין זה.

ובשם החוזה מלובלין כתב הרה"ק רבי יהושע אלכסנדר מאלטשטאט (ישועות ישראל חידושי תורה עמ' ד):

ע"כ אחי ראו כמה צריך האדם לשמור עצמו מהכעס ואל יביא ראי' מן הצדיקים הקדושים שנראה לפעמים שמראים כעס על איזה אדם, כי במקום גדולים אל תעמוד, וכמו ששמעתי אומרים בשם הרב הקדוש מלובלין זללה"ה פי' הכתוב "רפאים יחשבו אף הם כענקים" (דברים ב, יא). שהצדיקים נקראים בחינת "רפאים" מחמת שמרפאים נפשות ישראל, "אף הם" פי' הכעס שלהם, "יחשבו כענקים" מלשון העניק תעניק שמשפיעים בזה כל טוב והשפעות טובות לישראל, ומה מתוק לחיך דבריו הקדושים זי"ע.

ובספר בוצינא דנהורא מביא:

אשר פעם אחת היה [הרה"ק רבי ברוך ממעזיבז זי"ע] יושב בסעודה, ומצד אחד ישב אצלו מחותנו הה"ק ר' אברהם דוב זצללה"ה מחמעלניק, ומצד השני ישב מחותנו הה"ק ר' יוסילי מיאמפילי, ובא להבית עשיר אחד וחירף וגידף אותו הרב רבי ברוך וצוה לאנשיו שידחפו אותו לחוץ, ותיכף דחפו אותו. ואמר אליו מחותנו הרב אברהם דוב הנ"ל מה נעשה עם הגמרא המלבין פני חברי ברבים, מיד החזיר הרב ר"ב את פניו אליו ואמר לו מה אומר הלמדן המלבין את פני חברי ברבים מפני מה אינו מסיים את

המאמר אין לו חלק לעוה"ב, היתכן כאשר ראיתי ששורה עליו דינים, ובזה שבזיתי אותו ביטלתי מעליו את הדינים, לא אפקיר את העוה"ב שלי עבור בר ישראל. מיד השיב לו שלא ידע מזה, ואמר אליו הרב ר' יוסילי הנ"ל גם לי הי' קשה הדבר אבל ידעתי שאין לשאול למחותני ע"ז כי מסתמא יודע מה עושה.

ובספר תולדות הנפלאות (אות קב) כתוב לאמור:

אשר פעם אחת היה [הרה"ק רבי חיים יחיאל ממאגלניצע זי"ע] בחוץ בתחילת הלילה, ושמע אשר שני בני הנעורים החסידים הולכים ומדברים זה עם זה, כי ודאי גם מרן ז"ל הסכים להתפלל בזמן מאוחר, כי הלא כמה פעמים הוא עצמו מתפלל בשעה מאוחר, וגם כמה חסידים מאנ"ש מתאחרים כמה פעמים מלהתפלל. ויהי בבוקר בא מרן ז"ל לביהמ"ד והקפיד מאד על דבריהם, ואמר שיחקרו וידרשו מי המה האנשים הללו, עד שא' מהם בא אל מרן ז"ל, ואמר: אני הוא אשר דיברתי כן עם פלוני, ואז דיבר מרן ז"ל אל כל אנ"ש העומדים סביבו, וגם אני הייתי בתוכם, וכן היה אומר: תדעו כי ח"ו אני המסכים להתפלל בשעה מאוחר, תדעו כי ממני אין ראיה כלל, כי יש הרבה זמנים שאני פטור לגמרי מהתפלה מסיבת מחושיי אשר לי, ועוד אני אומר לכם, כי תדעו כי כאשר אדם רואה ברבו איזה הנהגה אשר אינו עפ"י הדין והלכה, אסור ללמוד ממנו שיעשה גם הוא כן, כי הלא אתם רואים כי כמה פעמים אשר אני מלבין פני איש ברבים, וכי תלמדו ממני דבר זה, וכי אין אתם יודעים כי המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב (אבות פ"ד מ"א), וכמה פעמים אשר אני מדבר לא טוב על מי, וכמה פעמים אשר אני ממלא פי שחוק, אשר אסור לאדם למלאות פיו שחוק בעוה"ז כדאי' בגמ' (ברכות לא). ועוד סיפר מעשה מפ"א שעשה בימי נעוריו אחר התפילה. ואמר וכי גם אתם תעשו כן, תדעו כי אנכי כאשר הייתי רואה דבר במורי ז"ל שלא היה כפי הדין, לא למדתי ממנו דבר זה, רק להרהר אחר רבו אסור, וצריך לידע שודאי יש טעם במה שרבו עושה כן, אבל רק לעצמו, אבל לא ללמוד ממנו דבר זה.

ובספר תפארת ישראל (אות רצ"ג) מביא:

אשר פעם אחת אמר [הישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע] לאברך מופלג אחד

שהיה בלי יראה הקודמת לחכמתו וכו' והגיד לו דברים אשר תסמר שערות ראש, ואמר להעומדים אל תתפלאו כי אני מלבין פני חברי ברבים ולא יהי לי חלק לעוה"ב, שתדעו בעת אשר ישבתי על הכסא הפקרתי את חלק עוה"ב, ובל תדמו מפני שאיננו חשוב ויקר אצלי ח"ו, רק אם אני לא אומר הרי אני כגונב נפשות.

ח. מה שהצדיק לפעמים משבח את עצמו אינו לשם התנשאות ח"ו

הנועם אלימלך (פרשת קדושים) כתב בזה הלשון:

לפעמים הצדיק מספר בשבח עצמו ופורט את מעשיו הטובים, וכונתו בזה כדי להשפיע לעולם השפעות רחמים וברכה שהוא כמלמד זכות על עצמו לפני הבורא לומר שהוא צדיק וכך טוב עשה ועבור זה ראוי למלאות משאלותיו להשפיע לישראל כל טוב, נמצא כוונתו אינו להתנשאות כי אם להביא ברכת טוב על ישראל, והשם הטוב חוקר לב ובוחן כליות עשתנותיו וגומר בעדו לטובה לכל דבריו ומחשבתו הקדושה כדי לתמוך ולסעד את איזה אדם בדבריו ליראת השם הנכבד והנורא או לאיזה צורך שעה ודברים כאלו מי יתן דבר ידבר.

לכן כתב הדברי ישראל ממודזיץ זי"ע (כללי אורייתא אות ש' ד"ה שיחת):

שיחת ת"ח צריכה לימוד (סוכה כא:). פי' שיחה לשון הכנעה, מלשון שוחה באבות (ברכות לד.). ור"ל שיחת ת"ח צריכה לימוד היינו ההכנעה שלהם צריכה ללמוד מהם ולא ההתנשאות שלהם. שלפעמים יגבה לבם בדרכי ה' זאת אין צריכים ללמוד וליקח ראי' מהם, והבן.

ובספר פקודת אלעזר פאלטישאן, (שיח"ק עמ' קיג) מביא:

שמעתי מהחסיד ר' יוסף משמשו של זקני הרה"ק ממאגרוב זצ"ל שבהיותו בזידיטשוב, אצל הרה"ק מארי"א זצוק"ל, שמע ממנו שאין דעתו נוחה מאלו המביטים אחרי רבם, והקפיד מאד שלא יסתכלו עליו הרבה, באמרו: "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש" (במדבר ד, כ) שלא יבואו כבלעם לראות את הקודש. גם דיבר אז מעצמו דיבורים נשגבים ומדריגות גדולות, עד שאמר שהוא ראוי להיות משיח, והזכיר שאצל משיח כתיב

(זכרי' ט, ט) "עני רוכב על החמור", ופירשה על עצמו: הגם שאני עני בדעת, אבל בכל זאת הנני רוכב על החמור (החומר). תוך כדי דיבורו הגיע לשם הרה"ק מקאמרנא זצוק"ל, וכששמע מה שמדבר הרבי, העיד ששמע מדודו הרה"ק מהרצ"ה זצוק"ל בעל עטרת צבי, שאמר בשם הרבי (הכוונה על הרה"ק החוזה מלובלין) לפרש הפסוק "למטה אבותם" (במדבר א, מז), דכשמגיעים למדת הענוה ומחזיקים א"ע למטה, אז מותר לדבר גבוהה ולומר על עצמו ענינים נשגבים אפילו למעלה מאבותם, כששמע זאת הרה"ק מהרי"א חזר על הדברים, והוסיף שהרבי הולך בזה לשיטתו, דפעם אחת הציץ הרבי הקדוש מלובלין דרך החלון, וראה את הצדיק רבי זכריה מדאזא מתהלך בחוץ, כשמלבשו העליון פתוח, וצמיד עליו מראה שעות עם שלשלת זהב תלויה, כדרך ההולכים בזחות הלב, ואמר הרבי מלובלין: ראו האיך שצדיק זה מסתיר את שפלותו בתוך הגאווה, [וכוונתו היה ג"כ על הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב שמסתיר את שפלותו בתוך הגאווה].

ט. כאשר מבקש דבר ישועה מהצדיק ואינו נענה צריך להאמין שיזאת היא טובתו

האדם יראה לעינים, לכן כאשר נצרך לאיזה ישועה הוא מצפה שרבו ישפיע לו ישועה זאת שנראית שהיא טובה עבורו. ובאם לא יענה, עלול הדבר לקרר אותו מאמונתו בצדיק ח"ו. אבל באם יבין שקצרה דעתו של האדם להבין מהי הטובה האמיתית, ממילא יהי' סמוך לבו בטוח בצדיק שמשפיע עבורו מה שהוא באמת טוב עבורו.

להבהרת הענין נביא כאן מעשה שהתרחש אצל הרב הקדוש רבי אברהם המלאך זי"ע, כי בעיר אחת היו לו שני חסידים עשירים שהיו מקושרים אליו והיו רגילים לנסוע אליו ביחד בזמן אחד. והנה כל אחד מהם סבל יסורי הנפש והדעת מדבר אחד שהעיק תמיד על לבם, כי לאחד מהם היתה אשה רעה וחפץ מאד לגרשה והמלאך הק' מנעו תמיד מזה, והשני היה לו נחלה שוה מאה אלף זוז והוא היה בעל חוב על עשרה אלף זוז ולא רצה לסבל נגישת הבעל חוב ורצה למכור מאחוזתו כדי להשקיט הבעל חוב, וגם אותו לא נתנו המלאך זי"ע לעשות זאת.

פעם אחת כאשר הצר לו מנגישת הבעל חוב התובע ומכר מאחוזתו, ואת פי המלאך הק' לא שאל כי כבר ידע שהוא לא ירשה לו למכור. והיה כאשר מכר מאחוזתו נחלה ונפל למשכב על ערש דוי.

ויהי כאשר הגיע הזמן הקבוע להם לנסוע יחדיו לקבל פני המלאך הק' בא זה שהיתה לו האשה הרעה אל זה שמכר מאחוזתו לשאול את פיו אם יסעו יחדיו כנהוג, והשיב לו הרי רואה אתה כי נחלתי והנני שוכב על ערש דוי, רק זאת אבקש ממך עשה עמי אות לטובה והנה לך פדיון נפשי, ותיכף בבואך אל המלאך הק' תזכיר אותי לפניו ותבקש ממנו שיתפלל בעדי שישלח לי ה' יתברך רפואה שלמה בקרוב.

ויהי כאשר דרך בעל האשה הרעה על מפתן בית המלאך הק' שאל אותו המלאך זי"ע איה חברך מדוע לא בא אתך ביחד? והתנצל בעדו באומרו שהוא חולה ונתן בידי קויטל ופדיון נפש שאזכיר אותו אצל האדמו"ר שיתפלל בעדו שישוב לאיתנו. תיכף אמר המלאך הק': אוי ויי בודאי מכר מאחוזתו... והתחיל בעל האשה הרעה להמליץ טוב בעדו בהתנצלות כי היה מוכרח למכור כי הבעל חוב נקש על דלתות ביתו כפעם בפעם מאין הפוגות.

ויען המלאך הק' ויאמר, אלו הדברים הם כבשי דרחמנא [פרש"י במס' ברכות דף י'. סתרים דהקדוש ברוך הוא] ואין דרכי לגלות דברים כאלו, אבל ההכרח לא יגונה למען תדעו כי לפעמים עונה הצדיק נגד רצון השואל ועם כל זה מוכרח לשמוע לדברי הצדיק ואל ישנה. כי הנה כתיב (איוב לג, כט-ל) "הן כל אלה יפעל קל פעמים שלוש עם גבר, להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים", ואיתא בזוהר הקדוש שאדם שחטא ומת בלא תשובה רחמנא לצלן שולח אותו ה' יתברך בגלגול עד ג' פעמים לתקן עיותו, וכאשר עברו ג' פעמים ולא תיקן שוב אין תקנה ח"ו עיין בזוהר הקדוש (פר' פנחס רטז ריש ע"א) דמסתמך שם על פסוק זה. וכן רמזו בפסוק (עמוס ב, ו) "כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו", וזלה"ק שם: בתר דקלקלו גרמייהו תלת זמנין ולא זכו אתדנו בגיהנום במשחית אף וחמה [ע"כ]. אבל הרי ה' יתברך הוא בכל זאת בעל הרחמים ומרחם על הבריות ורצונו הוא לבלתי ידח ממנו נדח, על כן הוא עושה חסד חנם עם האדם ושולח אותו עוד פעם רביעית לזה העולם כדי שיתקן מה שקלקל בגלגולים הראשונים, ובאמת האיש הזה אין לו הזכות לחיות בזה העולם פעם ד', מה עושה בעל הרחמים ית"ש הוא נותן לו חיים

כאלה שתהיה לו אשה רעה או נושים הרבה שחיינו אינם נחשבים כחיים, כי הנה אמרו חז"ל (עירובין מא:): ג' אין רואים פני גיהנום דקדוקי עניות חולי מעיים והרשות [- פירש רש"י ז"ל מי שיש עליו נושים] ויש אומרים אף מי שיש לו אשה רעה, שבודאי יסורי הדעת שנגרם להם ממאסים עליהם את החיים בכאן, אבל מחמת זה גופא הם יכולים לזכות שיחיו בכאן לאורך ימים בחיים כאלה ואין לשום מקטרג שום טענה עליהם.

וסיים המלאך הק': אתם שניכם מאותם הגלגולים, ובאתם לזה העולם על מנת שלא יהיה לכם מנוחה בחיי נחת ועל ידי זה תוכלו להאריך ימים על האדמה ותוכלו לתקן את אשר שחתם בגלגולים הראשונים, וזה רוצה לקח מנוחה לנפשו? (הגש"פ שלחן הטחור דף כ:).

הגה"ח המחנך הנודע רבי גודל אייזנר ז"ל (אשר בעצמו לא היה לו ילדים) נשאל פעם ע"י אברך בנוגע לחברו אשר זה לו שנים שטרם נתברך בילדים, האם ילך הלה למקובל שאומרים עליו שהוא פועל ישועות? הגיב הגה"ח ר' גד'ל אייזנר: מדוע הינך שואל אותי דייקא? כי ברצונך לדעת מה היה בעבר (פארצייטנ'ס), אם כן אין בידי לענות לך, כי בעבר לא היו שאלות כאלה. לאחר מכן, התייחס לדברים שבלב השואל ודיבר אליו בחידות: בכל זאת, יש לי הצעה עבורך, אם יש לך שאלה, שמא תכנס אל הרבי ותשטח את השאלה בפניו!?

למשמע דבריו, חיך הלה במבוכה, ור"ג הוסיף לומר לו: בוש אתה לשאול לרבי שאלה כזאת, שתגלה את שהינך סבור, שהרבי אינו יכול וההוא יכול, ואיך לא תיבוש לחשוב כך? כזה חסיד אתה?! למחרת סיפר ר"ג את הדבר לבחור מתלמידיו, והפטיר בהאי לישנא: פועל ישועות... אם יש אמונה ברבי, אז מנין שהישועה היא שיהיו לו ילדים אולי הישועה היא שלא יהיו לו ילדים, [אז מ'האט אמונה אין רב'ן, ווער זאגט אז די ישועה איז ער זאל האבן קינדער, אפשר איז די ישועה ער זאל נישט האבן קינדער]. (במחיצת ר' גד'ל עמ' שא).

וכמעשה שהיה אצל החידושי הרי"ם שסיפר הרה"ח ר' ליפמאן ז"ל מראדאמסק, שהי' לו חבר וידיד מנעוריו אברך חסיד א', שהיו תמיד יחד בקאצק ובגור, ואח"ז ירד האיש ההוא ממעמדו כי נתהפך עליו הגלגל ונעשה

עני גדול ל"ע, והי' לו בחו"ל קרובים עשירים גדולים, ושאל עצת רבינו [החידושי הרי"ם] זצ"ל אולי נכון שיסע אליהם לחו"ל לדרוש עזרה מהם אולי יוכל להתפרנס מהכסף אשר יתנו לו, אבל רבינו זצ"ל לא הסכים לו ע"ז. אז אמר לפניו האיש הנ"ל בלשון פשוט: א"כ אכתוב להם מכתב לתאר להם רוע מצבו למען ישלחו לי איזה סכום כי הנם נדיבי לב והש"י יצליחני בזה, וענה לו רבינו זצ"ל: גם על זה איני מסכים שתעשה כן, והדבר הי' לפלא בעיני האיש ההוא, ולאשר מצבו לא הוטב מאומה, לכן כשנסע עוד הפעם לגור, שאל שוב לרבינו כנ"ל וגם אז לא הסכים לו, וכן הי' כמה פעמים, ותהי צרת האיש גדולה מאד כי עוללים שאלו ללחם וביתו ריקן, והוא בעצמו מפאת מחסור וכפן הורע גם מצב בריאותו והי' לו כאב לב, ואשתו הציקתהו תמיד מדוע לא יחוס על נפשו ונפשות ביתו בעת אשר יוכל לפנות אל קרוביו העשירים להצילם מלחצם, וכאשר נסע שוב לגור בכה מאד לפני רבינו זצ"ל, ואמר בלשון של התנצלות כבר איני רואה שום עצה בדרך הטבע רק לפנות לחו"ל לקרובי העשירים שיתמכו בי, ורבינו ענה לו רק בזה"ל: מה אעשה לך.

והאיש ההוא לא יכול להתאפק עוד, ויכתוב מכתב לקרוביו לחו"ל, והדבר עשה פרי כי שלחו לו תיכף סכום כסף הגון ונתרחב ממצוקתו, ואח"כ שלחו לו עוד איזה פעמים מעות בלי דרישה מצדו, אבל תיכף אח"ז נחלה האיש חולי גדול ובכל יום ויום הורע מצב בריאותו ולא הי' יכול לרדת שוב ממטתו, וגדל צערו מאד שלא הי' יכול ליסע לגור להתנצל לפני רבינו זצ"ל, כי התחיל לשוטט רעיון במחשבתו אולי בא לו כל זה על שעבר על דעת רבינו זצ"ל בענין הנ"ל של קרוביו העשירים, והודיע כל מצוקתו לחברו וידידו ר' ליפמאן ז"ל, ונסע ר' ליפמאן תיכף לגור והזכיר אותו לפני רבינו זצ"ל כי הנהו חולה מאד וצריך רחמים גדול, ורבינו שתק איזה רגעים ולא ענה אותו דבר, ואח"כ א"ל בזה"ל: תדע ליפמאן, כי לפעמים כשנגזר על א' רח"ל מיתה יש עצה בשמים להסיר ממנו הגזרה ע"י יסורים, ומה אוכל אני לעשות לו אם הוא דחה בעצמו (האט אליין אוועק גישטיפט) את היסורים מעליו, עני חשוב כמת לכן ע"י דחקות הי' יכול עוד לחיות, ועתה כשקרוביו הסירו הדחקות ממנו שוב נפסק החיות עכ"ל, והר' ליפמאן נסע תיכף מגור אל החולה ולא השיגו בחיים כי כבר נפטר לעולמו ושבק חיים לכל ישראל. (מאיר עיני הגולה אות תקסא).

ובספר בית ישראל חסדי דוד (אות לא) מביא:

הגה"ח ר"י קאפלער מזאלישטיק ז"ל, שבת פ"א אצל אדמו"ר [הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב] זי"ע בשבת פר' ואתחנן, ובשבת על השולחן אמר אז אדמו"ר זל"ה תורה על פסוק "רב לך" (דברים ג, כו), ואח"כ פנה אל החסיד ר' יוסף הנ"ל, ואמר: כשהאדם בא אל הצדיק, והצדיק רואה ששורה עליו דינים ר"ל, אכן הצדיק רואה אשר תכלית הדינים היא לטובה עבור האיש, ואינו רוצה לבטל הדינים ממנו, אכן גם צר לו מאד על הרעה שיסבול האדם, מה עושה אז הצדיק מתפלל להשי"ת וממעט ממנו הדינים על דינים קלים, האדם הפשוט שאינו מבין את זאת, יוכל ח"ו ליפול מהאמונה, והחסיד ר' יוסף הנ"ל הרגיש בזה שעליו הדבר סובב, ואחר שבת החיש בנסיעתו לביתו, וכשבא סמוך לביתו נודע לו שהי' לו היזק גדול במסחרו, שהי' לו עצים על פני המים והפסיד כמה אלפים, ונתן תודה לה', כי בטח הי' תלוי עליו דינים רעים יותר מזה, ואדמו"ר זי"ע הקל עליו להפסד ממון.

ולפעמים רק אחרי זמן רב יוכל להתברר שאכן היתה זאת טובה נגלית. לדוגמא, מעשה היה אצל הרבי האמרי אמת בשנת תרצ"ד. ר' נפתלי הערץ רוטנברג [מצאצאי הרב הקדוש ר' פינטשע מפילץ זצ"ל], הרופא אמר לזוגתו שאם יולד בנה תמות היא ללא ספק. וכיון שהיו בעלי יכולת שילמו כסף והלכו לשאול לפרופסור מומחה גדול יותר, וגם הוא אמר שכן הוא ללא ספק. ר' נפתלי הערץ הלך לשאול בעצת הרבי זצ"ל, אך הרבי לא יחס חשיבות לדברי הרופאים ובטלם באומרו שאין צריך לעשות מאומה.

בני המשפחה חששו מאד לחיי האם, בהיותה אמא לשמונה ילדים קטנים, וכאשר הרופאים אומרים בפירוש על גודל הסכנה הודאית פחדו מאד, ואמרו לבעלה כי אולי לא שאל כראוי ולא הובנו דבריו כהוגן בקדש פנימה ולזאת שמא צריך לשאול שוב ולהסביר את גודל הסכנה, אך הוא לא רצה לשמוע מכלום, והיה ברור אצלו כי אם הרבי אמר אין מה לשאול שוב. ויהי היום, ובליל שבת נולדה התינוקת, ו...האמא נפטרה... הצרה היתה גדולה עד לב השמים. בעלה ר' נפתלי הערץ נשאר עם התינוקות ועם שאר ילדיו כספינה שאבדה קברניטה, וכמעט יצא דעתו מרוב הצרה הגדולה. ולא הובנו הדברים,

כיצד זה נאמר להם שלא לעשות מאומה לאמא. עברו שש שנים ופרצה מלחמת העולם השנייה, וראה זה פלא: מכל המשפחה לא שרד איש זולת אותה ילדה בת שש שניצלה בדרך פלא למרות שהיתה צעירה מאד והיתה כל שנות המלחמה במחנות ההשמדה.

פעם כשכבר היתה עומדת אצל הקיר והרוצח ספר כבר וירה בכולם, הבחין בה וקרא בשמה 'חיה, מה את עושה כאן', ונתברר שגרמני הזה היה בקשר מסחר עם אביה קודם המלחמה, ובאחת ממסעותיו לקח את בתו עמו, והכירה, ושמר עליה שנתים במקום שהוא התאכסן, כדי שלא יאונה לה כל רע. (מפי בן אחיו ר' שלמה חיים רוטנברג שי' מאמריקה).

ובספר מגדל עוז (עמוד שיא) פירש:

כתיב "ותשועה ברוב יועץ" (משלי יא, יד). והצדיק נקרא רב, כמ"ש משה איידי דנפיש זכותיה כרבים דמי (חולין ז). גם אם מקבל עצת הצדיק, אף שאח"כ לא עלתה לו יפה מעצתו, אזי יודע שהיה רק מהשי"ת, אך אם לא היה מקבל עצת הצדיק, היה אפשר שתגיע לו רעה בלי גז"ד שלמעלה, רק שהוא עצמו משך על עצמו, כמ"ש "אולת אדם תסלף דרכו ועל ד' יזעיף לבו" (משלי יט, ג), אך אם קיבל עצת הצדיק יודע שהוא רק עפ"י משפט שלמעלה.

י. לפעמים אינו משיג ישועה מדבריו כי אמונתו אינה שלימה, ואעפ"י שכלפי חוץ זה נראה שהוא בטל לגמרי

אדמו"ר [הרה"ק רבי יצחק מנעסכין] זצוקלה"ה היה אומר לפרקים, מה שפלוני נוסע פעמים רבות ויושב פה זמן רב ואיננו נושע, זהו מחמת שאמונתו מקולקלת, והיה הדבר לפלא לאנשי ביתו, כי היה נראה שיש לאותו אדם אמונה גדולה, ופ"א נטפל א' מאנשי ביתו לאותו פלוני וסיפר לו זה בשם מרן, והשיב אותו פלוני: שהדבר אמת, אבל איני יכול לכוף את לבבי, ונסע מזה בלי ישועה. (זכרון טוב ח"ב – טענת ברכותיו אות כו).

יא. יש שהאדם מתאונן שלא הרגיש ולא ראה אצל הצדיק מה שהיה מצפה לראות ואינו מרגיש תועלת

הקדוש מרוזין רבי ישראל זי"ע עמד על נקודה זו וכך אמר (נר ישראל ח"א, עמוד קס"ח):
יש שהאדם מתאונן שלא הרגיש ולא ראה אצל הצדיק מה שדימה בנפשו לראות, ידע האדם שהחסרון נובע מצדו ולא ח"ו מהצדיק, ומשל למה הדבר דומה, לאחד שיוצא בתקופת תמוז בשעה שהשמש זורחת בכל עוצמה והכל מוצף אור מסביב, והוא סוגר את עיניו ואומר שחושך יכסה ארץ, כמובן שכל אחד ילעג למו, דמי חייב לו שסגר עיניו מלראות, וכמו"כ בנידון דידן, האמת הוא ד"אור זרוע לצדיק" הצדיק זורע בכל מקום את האור הטוב, אך מי אשם בדבר שבני אדם מכסים את עיניהם לבלתי ראות את האור, אם לא הם בעצמם.

והוא על דרך מה שפירש האמרי אמת (אמור תרצ"ב) בענין המלגלג שלא ראה שהלחם הפנים חם ביום הלקחו, כי היה בו קרירות ולכן לא ראה את החמימות. וז"ל:

איתא גבי לחם הפנים שמגביהין אותו לעולי רגלים וכו' ראו חיבתכם לפני המקום וכו' סילוקו כסידורו שנאמר (שמואל-א כא, ז) "לשום לחם חם ביום הלקחו", הראו לעולי רגלי שישנם חמימות ואהבת המקום לא נתקררה וכו' (חגיגה כו:). כתיב "ויצא בן אשה הישראלית וגו' בתוך בני ישראל" (ויקרא כד, י), וברש"י רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא. לגלג ואמר "ביום השבת יערכנו" (שם פסוק ח), דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, או שמא פת צוננת של תשעה ימים. והלא הלחם היה חם ומה שאל הרשע. ומוכרח מזה שלא כל אחד הרגיש החמימות, ורק כפי מה שהיתה חמימות אצל כל אחד בתוכו כן היה מרגיש, והרשע הזה לא הרגיש, המגדף היתה בו קרירות, צינון, הוא היה מקולקל ולא התעורר בו החשק ולכן לא ראה החמימות ולא הרגיש בה, הוא ראה שהלחם צונן, הוא היה מנותק מהשורש.

כך כתב גם רבי מאיר מדזיקוב זצ"ל (אמרי נועם, פרשת ויצא) וז"ל:

יאמר כי מדרך העולם בענין נסיעה אל צדיקי הדור, אזי יש מהם כאשר באים אל הצדיק, אינו מרגיש כלל שום הטבה לשאוב איזה יראה ועבדות, הגם שהוא יודע שהוא איש צדיק, עכ"ז מהרהר בלבו מה לי לצדקתו ומה

טובה יצמח לי ולמה לי לכתת רגלי על לא דבר, וכאשר בא אל הצדיק ומצא שמה אסיפת ידידים יראי ה' אשר שואבים מים חיים, הוא לפלא בעיניו מה אתם עושים על לא דבר, כי כמדומה לו כמו שהוא אינו מרגיש כמו"כ גם המה, אמנם באמת תוכן הענין הוא, כי כל זה מצד המקבלים, כי הליכות דרכי הצדיקים הוא דבר סגור ומסוגר הצנע לכת, והוא כמו באר סתומה, רק מי שלבו שלם ורוצה באמת בעבדות ה' ומחשבתו לקבל דרכי ישרים מזה הצדיק, אז בזה הוא פותח פתח כחודו של מחט והצדיק פוחת לו כפתחו של אולם, אבל מי שבא ברוח גסה לנסות את הצדיק אם ישא חן בעיניו או לא, ואינו פותח שום פתח בלבבו שירצה להיות מקבל, אז לעומת זה הצדיק הוא סגור ומסוגר לפניו.

בשם האוהב ישראל מאפסא מובא (שפתי צדיקים דינאוויץ כי תצא):

והנה לצדיק אינם רשאי לנסותו, אמנם יש בני אדם שבאים לנסותו ורוצים לשמוע דברי תורה מפיו, ובזה יבחנו ויבינו תוכו מה הוא, אמנם באמת טועים הם בזה, כי כל אחד שומע לפי מדריגתו, וכפי מה שצריך לו לשמוע, וכפי מה שיש בו רצון ותשוקה, כן הוא שומע ומשביע עצמו בדברי תורה ששומע מפי הצדיק, ולזה יש לו להאדם להניח אמונתו על החזקה במי שבני אדם תופסין לצדיק, ועל בינתו לא יסמוך, ועל מחשבתו המכונים בשם כלים.

ובשם המגיד מקאזניץ זי"ע נאמר (הערת ישרש יעקב בספר שמע שלמה יתרו):

שמעתי מזקני הרה"צ וכו' ר' ירחמיאל ז"ל מאסטרואוצא בשם המגיד הקדוש מקאזניץ ז"ל, שאמר בזה"ל: כאשר בא אלי איש א' ועמו קושיא אחד עלי, אזי יצא ממני בעשרה קושיות, ובאם יבוא אלי ותירוצ אחד עמו, הוא יצא ממני בעשרה תירוצים.

כך כתב גם הרה"ק רבי משה יהודה מקאזמיר זי"ע (דברי משה לך לך):

והנה אמרו ז"ל (חגיגה ד:): כשם שבא לראות כך בא ליראות, ויובן זה ע"פ משל לאדם שיש לו אוהב נאמן דאז בודאי אינו רואה עליו שום חסרון אפי' אם יש בו חסרונות, ומשא"כ השונא רואה תמיד חסרונות, וזה הכוונה כשם שבא לראות בתחלה בביאתו כך בא ליראות בצאתו ממנו, וכדרך ששמעתי בשם דודי זקני הקדוש רבינו ר' שמואל אלי' מזוואלין זצ"ל זי"ע

אשר פ"א באו אליו שני אנשים חסידים בראשונה, היינו שעדיין לא הי' אצלו, והרגיש באחד שבא לנסותו ולראות רק קושיות, ואמר להם הגמרא הנ"ל כשם שבא לראות כן בא ליראות עכלה"ק, ר"ל בזה הרעיון שבא לראות את הצדיק כן הצדיק מתראה לו, מי שבא לראות רק קושיות, הצדיק נראה לו מלא קושיות, ומי שבא לראות המעשים טובים של הצדיק, אינו רואה שום קושיא רק מעשים טובים, וד"ל.

הצדיק רבי ישראל מרוזין זצ"ל ביאר הענין כך (עירין קדישין תניינא שבועות):

פ"א בשבועות פתח ואמר כתיב (שמות לג, ח) "והביטו אחרי משה שחשדוהו באשת איש (סנהדרין קי). וכי שייך להעיד זה על מרע"ה, אך האמת שקודם חטא אדה"ר היה הטוב מופרד מהרע לגמרי, ולא היה שום תערובות טוב ברע, אכן אחר החטא נעשה תערובות רע בטוב, ואין דבר שאין בו תערובות טוב ברע, ולכן בכל דבר אפילו בהצדיק הדור אמיתי יש בו טוב ורע, הטוב נקרא אצלו פנים והרע נקרא אחור, והצדיק בכל עשיותיו מפריד הרע מהטוב, ולכן כשאדם בא להצדיק יוכל ח"ו לראות אותו בבחינות הרע הנקרא אחור, מאחר שיש בו ג"כ רע, ע"כ אם זה האיש הבא באמת להתקשר א"ע בהצדיק ולהביט היטב בהצדיק אזי עוזר לו השי"ת שיראה את הצדיק רק בהטוב שלו בבחינות פנים והאיך שהוא מפריד הרע מהטוב, אכן אם בא להצדיק ואין בלבו להתקשר אליו, יוכל להזדמן שיראה אותו בבחינות אחור ח"ו, כי כמו שבא לראות כך בא ליראות (חגיגה ב.), ואז ח"ו יוכל לחשוך את הצדיק, וזהו שנאמר "והביטו אחרי משה" היינו שהביטו בו בבחינות אחור מלמד שחשדוהו באשת איש, וד"ל.

יב. יתכן שעיונותיו הם שגורמים לו שיהי' לו ספיקות ברבו ואינו מצליח להתחבר אליו

הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע פירש (נחמד מזהב ליקוטים לפרשת ואתחנן): "ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד" (דברים י, טז). הנה עיקר הקושיות והספיקות שיש לאדם על רבו הוא משום שעדיין לא תיקן את עצמו כראוי. אבל אם זוכה למול באמת ערלת לבבו לתקן את נפשו אז אין רואה שום קושיות

על רבו, אדרבה רואה שכל דרכי רבו הם מיושרים במסילה העולה בית אל. וזהו הפי' "ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם" כאשר תזכו למול את ערלת לבבכם וערפכם, אז "לא תקשו עוד" לא יהי לכם שום קושיות.

כך הובא גם בשם הבעש"ט שמה שהאדם שקוע בארציות זה מונע ממנו להרגיש אור הצדיק, כדאי' (בעש"ט עה"ת פרשת נח) על הפסוק (דברים א, י) "והנכם היום ככוכבי השמים" וגו', פירש"י מהו "והנכם היום" הנכם משולים כיום קיימים לעולם כחמה וכלבנה וכוכבים, כתיב (משלי ד, יח) "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום", היינו כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשוה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא מחמת הארץ המפסקת בין בני אדם ובין השמש, על כן אין האור מתפשט כל כך בתחלת היום, רק מקצת מקצת עד שמתפשט על הארץ, כן הצדיק, הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים, והמניעה הוא גם כן מחמת הארץ המפסקת, היינו העולם הזה, כי בני אדם משוקעים בעולם הזה, ועל כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק, הוא ענין שאמרו בגמרא (עירובין כא.) על פסוק (זכריה ה, א) "מגילה עפה", כד עייפת לה וכו' כד קלפית לה וכו', נמצא כל העולם כולו כזרת אחד מג' אלפים ומאתים בתורה, נמצא שהתורה גדולה ורחבה, רק שהזרת קטן שהוא העולם עומד בפני מאור העינים, ומונע מלראות אור הגדול של התורה, אף שכל העולם הזה הוא רק זרת קטן נגד התורה, שהוא גדולה מאד ורחבה מני ים, ולכאורה קשה איך יוכל דבר קטן כזה, להפסיק ולחצוץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים כמותו, כי כל העולם הזה כולו קטן מאוד כנגד התורה שגדולה כנגדו אלפים פעמים.

אך הוא כמשל המובא, כמו מטבע קטנה אם תחזיק אותה נגד עיניך ימנע מלראות הר גדול, אף על פי שההר גדול אלפים פעמים כמו המטבע הקטנה, אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, על כן חוצצת בפני ראיית העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים, כן כשמגיע ובא אל העולם הזה נשאר שקוע שם בהבלי עולם, ונדמה לו שאין טוב מזה, והעולם הזה הקטן והמועט מונע אותו מלראות אור גדול ומופלג של התורה, שהוא גדול כמה אלפים פעמים כנ"ל, והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כמה פעמים כמו הארץ, והוא כמשל הנ"ל כמובן.

וזהו "ואורח צדיקים כאור נוגה", כאור נוגה ממש, כמו השמש שמאירה תמיד,

רק שהמניעה מחמת שהארץ מפסקת כנ"ל, אף שהארץ קטנה נגד השמש וכמשל הנ"ל, כן הצדיקים מאירים תמיד, רק שהארץ היינו העולם הזה, מפסיק מלראות אור הגדול שלהם, ואף שאורם גדול מאד, והעולם הזה כולו בכלל הוא קטן ופחות מאד, נגד אורם הגדול, עם כל זה הוא מפסיק, ומונע מלראות אורם כמשל המטבע הנ"ל.

וכל זה מחמת שהעולם עומד בפני עיניו וחוצץ בפניו, עד שאינו רואה אור התורה והצדיקים הגדול ממנו אלפים פעמים, אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהיינו שיטה עיניו מן העולם ולא יסתכל על העולם, רק ירום ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק וחוצץ, אזי יזכה לראות אור הגדול והמופלג של התורה והצדיקים, כי באמת אורם גדול אלפים ורבות פעמים מכל העולם הזה והבליו כנ"ל, רק שעולם הזה עומד לפני עיניו, ואינו מניח אותו כלל להטות עיניו, להסתכל למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקטנה הנ"ל ממש, העומדת בפני העינים, ומפסקת מלראות הר גדול וכו' כנ"ל, אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותיכף יראה ההר הגדול ממנו, כמו כן ממש לענין העולם והתורה, שבהעברה בעלמא יכול להעביר העולם מנגד עיניו, ואז יזכה לראות אור הגדול של התורה והצדיקים, המאירים בכל העולמות כולם באור גדול מאד, והבן.

וכן שמעתי בשם הבעל שם טוב, שאמר אוי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים, והיד הקטנה עומדת בפני העינים ומעכבת מלראות אורות גדולים.

וכן כתב המאור ושמש (פרשת פנחס) וז"ל:

כשנולד לאדם ספקות על צדיקי הדור וכן הקושיות, הם מאחיזות קליפות שיש בהאדם שהוא ע"י שלא בירר עדיין מדותיו הרעות ועדיין הוא משוקע בתאוות הגשמיות.

יג. לפעמים נדמה לאדם שרבו אינו מתמסר אליו מספיק ואינו שם לב אליו

הרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ זי"ע (ליקוטי מהר"א חוקת) פירש את הפסוק: "ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן" (במדבר כ, ב). לפעמים

כאשר יפול חסיד ממדריגתו, ידמה בעיניו שזאת גרמה לו אשר הרבי שלו איננו משגיח עליו בעינא פקחא תמיד להשפיע לו קדושה ועבדות ומדריגות, לכן נפל ממדריגתו, אבל באמת זהו עצת היצה"ר המסיתו לזה בכדי לקרר אותו מרבו, כי הצדיק איננו חלילה גרמא בניזקין, אדרבה הוא משגיח תמיד על אנשיו המסתופפים בצילו לבל יפלו חלילה בשום רשת, ויותר מה שהעגל רוצה לינק וכו', אך החסרון הוא מן החסיד שהתרשל בעבדות ה' ואיננו משגיח על עצמו היטב, וזאת גרמה לו. וכל זה נרמז בפסוק "ולא היה מים לעדה" מים רומז על תורה ויראת ה', כמאמר הכתוב "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה, א) וכדברי חכמינו ז"ל (תענית ז.) מיד "ויקהלו על משה ועל אהרן" ותלו החסרון ברבם ולא בעצמם, ובאמת החסרון מצדם ולא מרובם וכו"ל, והבן.

מה שיכול לגרום הרגשה מוטעת זו, במקרה שהוא מצפה לברכה חמה ומפורטת מרבו ומתאכזב לקבל מענה קצר, צריך לדעת שאין לנו שום הבנה במעשיהם של הצדיקים, ולהאמין שתשובה זו היא הטובה ביותר בשבילו, כמו שביאר הרבי נפתלי מרופשיץ זי"ע שהצדיק מקצר בברכתו כדי שהמקטרגים לא ירגישו בה ולא יפריעו לה. וז"ל (זרע קודש, פרשת בשלח):

"ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי" וגו' (שמות יד, טו). ופרש"י למדנו שהיה משה עומד בתפילה. והנה לא מצינו שום תפילה שהתפלל משה, רק שיש עיתים שצריך הצדיק לעשות באופן זה, שלא יתפלל בפירוש, כמו שאנו רואין בצדיקי הדור שכשבא אדם לפניו ומבקש מאתו שיתפלל עליו בענין הצטרפותו, ומשיב לו הצדיק בהעברה בעלמא, השי"ת יעזור לך וכדו', ומי שהוא צדיק גדול פועל בדיבור זה תיכף, כי זה הדיבור בעצמו תפילה לו ית"ש, רק שהוא בהסתר, מפני שרואה הצדיק שעת לירא מקטרוג, וצריך להסתיר תפילתו שלא ירגישו כלל המקטרגים והמסטינים שהוא מתפלל, וכן משה כאן ראה שישראל נדונין בדין כמשאחז"ל, ולכן הסתיר תפילתו, וזה עצמו שאמר לישראל "התיצבו וראו את ישועת ה' וכו'", זה עצמו היתה תפילה לו ית"ש, רק הסתיר בהסתר וכו'.

בדומה לזה כתב גם הנועם אלימלך זצ"ל (פרשת וישלח) וז"ל:

הנה דרך הצדיק בדברו עם אנשים לדקדק בדבריו שיהיו דבריו נשמעים בשני חלקים, האחד דברים כפשוטן לאיש המדבר עמו, ועוד הוא מסתיר

באותם דיבורים שיהיו עניני תפלה ותחנונים לפני המקום ברוך הוא וברוך שמו, וטעמא דמילתא הוא למען לא יבין המקטרג את כונתו בדבריו, ושמכניס בהם תפלה, ולא יקטרג עליו כי אינו יודע שבזה הוא מתפלל.

גם כאשר לא מקבל מענה לשאלתו, החסיד יודע ומאמין שהענין נפעל בעצם הגשתו לרבי ודי בכך. כפי שביאר פעם הרבי מנחם מנדל מלובאוויטש זצ"ל (פנחס תשיא) וכך אמר:

כאשר החסיד שואל אצל הרבי, מתמסר אליו וסומך עליו, כך שמצדו אין שום מניעות, אזי מקבל את ה"מענה" של הרבי גם כאשר הרבי אינו אומר לו בפירוש. גם כאשר הרבי (משה רבינו שבדור) אינו אומר לו מה לעשות, צריך לשאול אצל הרבי, וע"י השאלה אצל הרבי וההתמסרות אליו, יכין לדעתו של הרבי גם בענינים שלא נאמרו בפירוש. גם כאשר הרבי אינו אומר לו בפירוש מה לעשות, אם משום שזהו ענין שהרבי אינו יכול להורות לו משום שזהו ענין ש"הבא לימלך אין מורין לו", או משום שרצונו של הרבי שיבוא לענין זה בכח עצמו, הרי ע"י השאלה אצל הרבי וההתמסרות אליו, ידע ויכיר ("וועט ער דערהערן") דעתו של הרבי גם בענינים שהרבי אינו אומר לו בפירוש. וע"ד שמצינו בנוגע לפדיון נפש [קוויטעל], כידוע אצל חסידים שכאשר כותבים פדיון ושולחים אל הרבי, נפעלת כבר הפעולה גם אם הפדיון לא הגיע עדיין לידי הרבי ובמילא לא ראהו בעיני בשר. על החסיד לעשות את שלו, להתמסר אל הרבי ולסמוך עליו, וכאשר הוא עושה את שלו ומצדו אין שום מניעות, אזי נפעל כבר הענין ע"י הרבי.

ומסופר שאצל האמרי אמת מגור זצ"ל הגיע פעם חסיד ששטח לפניו בקוויטעל רשימה ארוכה של צרות בתחומים רבים. האמרי אמת זצ"ל שהיה ידוע בקיצורו, העיף מבט על הקוויטעל ופטרו לשלום בלי אומר ודברים. אותו חסיד שהיה מאד מצפה לשמוע ברכות מפורשות הרחיב דעתו וביקש שהיה רוצה לשמוע ברכה. ענה לו האמרי אמת זצ"ל שמשא רבינו ע"ה אמר: "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו" (דברים א, יז), ולא נאמר שמשא רבינו יענה על כך, רק די בזה שהצדיק שומע. (ראש גולת אריאל ח"א עמ' ר"ב).

כשתמצא לומר, שורש הדבר הוא שהאדם קרוץ מחומר, ומקונן בתוכו רצון לקבל יחס מהזולת. וככל שההוא חשוב יותר, כך היחס מצדו יותר יקר בעיניו,

אין פלא אם כך שהיחס של רבו מאד קוסם לאדם, אבל בסך הכל זו חולשה אנושית וחס מלערב שיקולים קטנוניים כאלו כאשר אנו ניגשים אל הקודש. המטרה עבודה אנו באים לצדיק היא כדי להגיע להכרת ה' ולהתקרב אליו וליראתו, וכאשר ממוקדים במטרה, אז שוב לא חסר כלום ולא מפריע כלום. אכן ראו אצל חסידים אמיתיים שלא חיפשו שום "קירבה" אצל רבותיהם והעדיפו לעמוד מרחוק. כפי שהיה רגיל רבי גודל אייזנר ז"ל לומר: אצל רבי לא "מסתובבים", וכי רצונך לגדול רבי? רצונך לגדול חסיד ולצורך כך צריך "להסתובב" אצל חסידים. רבי הוא כמזורת אש, עומדים מרחוק ומתחממים!

כך ראו גם אצל הרה"ח ר' אלי ראטה ז"ל שהיה נאמן ביתו של צדיקים ומעולם לא התגדר והתהדר ב"קשריו" ההדוקים עם הצדיקים. השתיקה היפה, יפה היא פי כמה בעינינו נעלים אלו, כאשר שאלהו א' מתלמידיו אם האריך אי פעם בשיחה עם הרה"ק רבי ישראל מאוסיאטין, שהרבה לבקר אצלו. "לא הארכת עמו בדיבור", היתה תשובתו נחרצת, "לא רציתי להיות חבר שלו, הוא היה רבי" (איך האב נישט געוואלט זיין זיין חבר, ער איז געווען מיין רבי). הוא טרח להדגיש שכל התקרבותו לצדיק לא היתה אלא בכדי ללמוד איך להגיע להתקרבות נכונה ודבקות בה', ולא לצורך נגיעות ופניות עצמיות ופיתוח "קשרים". (איש חסיד היה עמ' עח).

בעת שעמד נכדו לנסוע לש"ק בצל הרבי הלב שמחה זצ"ל בערד עם אביו (קודם נישואיו), ה' לר' זעליג (שטיצברג ז"ל) חשש שיהי' לו איזה קירוב שם, ראה לנכון להקדים שיחה ארוכה להכינו לנסיעה זו, וכה היו דבריו: בספרי (פ' עקב יג) "ולדבקה בו" וכו' היאך אפשר לו לאדם לעלות במרום ולהדבק בו והלא כבר נאמר "כי ה' אלוקיך אש אוכלת הוא" (דברים ז, כד) אלא הדבק בחכמים ובתלמידים ומעלה אני עליך כאילו עלית למרום ונטלתה וכו' "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם" (תהלים סח, יט) - אדם בא לרבי, אם הוא מרגיש היימיש, אפי' איזה נקודה של הימישקייט - קרבה יתרה, ומגיס דעתו אפי' במעט, ה"ז יותר גרוע מאש אוכלת, אדם חושב, כאילו עלית למרום, הוא כבר גבוה, כבר קרוב, אבל למעשה הוא מקבל כויה, אש אוכלת הוא, אם מתקרב ולא משגיח נכוה, ומקלקל הכל, כל מה שמקבל מתקלקל, עהר נעמט אלעס אוועק. וכה המשיך והרבה במוסרו לבנות בלבן חומת ברזל של אש לידע להיות בבחי' "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק" (שמות כ, טו).

יד. היצר משכנע את האדם שהמשמשים והגבאים "מבלבלים" את הצדיק

האור החיים הקדוש מפרש בעניינו של קרח, שהוא לא פקפק על כך שמשה רבינו ע"ה מינה את אהרן הכהן על פי ציווי של הקב"ה. רק טענתו היתה שאמנם הקב"ה ציוה על המינוי, אבל זאת היתה עקב המלצתו של משה רבינו ע"ה למנות את אהרן. וזהו חטאו של קרח!

רבי גודל אייזנר ז"ל היה מסביר את דברי האור החיים הקדוש, כי גם אם נאמר אשר אכן משה רבינו המליץ על מינויו של אהרן, אם בסופו של דבר הקב"ה קיבל את המלצה זו, אם כן מה לך להלין על כך. כמו כן, היה מוסיף, אם בעיני הרבי התקבלה המלצה מסוימת, הרי אם בעיניו יישר איך לא יישר בעיניך, ומה זה עניינך מי ואיך הביאו את הרבי להחלטה זו?

וכך היה המחנך הדגול מחנך תלמידיו ואומר (מסילות גד, עמוד קנו):

הן הרבי העביר את הדבר ברעיונו והסכים לו, הרי שישיר הוא בעיניו, ומאי נפקא מינה אם הרבי אמר לו, או שהוא אמר לרבי והרבי הסכים. והרי גם בדברים אחרים כן הוא, נכנס אדם לרבי, ושואל על שידוך שהוצע לו. והיה כאשר הרבי הסכים לדבר ונתן את ברכתו, אע"פ שהשואל הוא זה שהציע את הדברים, מכאן ואילך נחשב הענין שהוא על דעת הרבי ("א רבי'שע זאך") לכל דבר. וכן אמר פעם לתלמידו: הרי יודע אתה שאצלי אין הבדל בין אם הרבי אמר לי או שאמר לאחר לומר לי, אם הרבי אמר לו או שהוא אמר לרבי, והרבי הסכים.

הגאון רבי מאיר שפירא, ראש ישיבת חכמי לובלין זצ"ל היה אומר (כרם חמד, קורח) בדרך צחות:

דאע"פ שכמו קרח עצמו כבר לא יהי', כדכתיב "ולא יהי' כקרח" (במדבר יז, ה), אבל הבליעה של קרח עדיין בעולם, דבלועי קרח אומרים משה אמת ותורתו אמת (ב"ב ע"ד), דהרבנים הם אמיתיים, אך "והם" היינו המשמשים בדאים, כלומר שכל דבריהם של גדולי ישראל הם בעצת משמשיהם, והמשמשים בדאים, וכל הטוענים כך מהראוי שידעו כי דבר זה מירושתו של קרח הוא.

המשפיע רבי מנדל פוטערפאס, מגדולי חסידי חב"ד, פירש בזה:

מה שאמרו על המהרהר אחרי רבו שהוא כמהרהר אחרי השכינה, שהפירוש הוא שמהרהר בלבו ש"אחר רבו" שמה שנאמר בשם הרבי אינו אלא מאלו שעומדים מאחורי הרבי, המשמשים והגבאים גם זה נחשב כמהרהר אחרי השכינה.

והאדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל זצ"ל התבטא על כך בחריפות, כפי שהעיד הרה"ח ר' יצחק בלאנק שליט"א, וכך אמר:

אבי ז"ל היה מן הלוחמים בשביל היהדות החרדית ולא נסחף מן הזרם שהיה אז, והוא שימש להאדמו"ר הזקן [רבי שלמה] מזוועהיל זצוק"ל במסירות נפלאה, ובזמן שפרצה המלחמה העולמית השניה והמצב היה נורא ואיום והרבה ימי תפילות היו אז, וגזרו צום, וכשיצאו שני בתי דינים וקבעו ימים שונים לתענית. נמצאו מרננים על א' מהצדיקים שבאו אנשים מבית דין האחר ובלבלו את מוחו למשוך אותו לצידם, לחתום בהכרזת יום התענית שלהם. ואבי מורי מכח חסידותו אמר [להרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע]: שבלבלו את הצדיק, והאדמו"ר הזקן [מזוועהיל] שמע מאבי ז"ל המילים, הקפיד ע"ז, ואמר לו: א צדיק פארדרייט מען נישט די קאפ (לצדיק לא יכולים לבלבל אותו לפתות אותו).

הדרך הנכונה שחז"ל מורים לנו בזה הענין, הוא שיש לכבד את השליחים של הגדולים, מאחר שהם נתנו בהם את אמונם, הרי הם כידם האריכתא. כמבואר בספר הזהרו בגחלתן:

כך קבעו חז"ל: "שלוחו של אדם כמותו" (קידושין מא:), כי מפיו של המשלח חי השליח, ואמרו חז"ל עוד (גיטין סד.) חזקה שליח עושה שליחותו. שאם נתן בו המשלח את אמונו, ודאי יעשה ככל אשר יושת עליו. ומכאן יש ללמוד מהו גדר שלוחא דרבנן, שבכל מקום אשר תדרוך כף רגלו דומה כאילו רבנן משלחו הם שם, ופיו כפיהם. והדברים אמורים אפילו בשליחות כל שהיא בענייני יחיד, כל שכן וקל וחומר בשליח לענייני כלל ישראל, אשר סמכו זקני העדה את ידיהם עליו, ובודאי שלא יעמידו פרנס שאינו הגון. ויש לנהוג בו כבוד, שזה עצמו כבוד התורה, כי היכי דלשתמעון מיליה. והדבר הזה פשוט וברור בכל הדורות כולם, כחוק בל יעבור.

והכי איתא במס' קידושין (יב:) רב מנגיד מאן דמצער שלוחא דרבנן. וכן בגמ' לקמן (ע:) ופרש"י ביזה את שלוחו לפניו חייב מלקות. ע"ש. (ועי' בגליון מהרש"א, ובמפרשים). ופסק הרמב"ם בהלכות סנהדרין (פכ"ה ה"ה-ו) אסור לנהוג קלות ראש בשליח בית דין. והרי השליח נאמן כשנים לענין הנידוי שאם אמר פלוני הקלני (מלשון קלות ראש) או הקל הדיין וכו' משמתין אותו על פיו. ואין שליח בית דין חייב באמירת דברים אלו משום לשון הרע, וכל המצער שליח בית דין יש לבית דין רשות להכותו מכת מרדות. עכ"ל. ע"ש.

ובשו"ת מהרי"ט (ח"ב יו"ד סימן כט) הביא שאפי' אם מבזהו שלא בשעת שליחותו, ואפי' באופן שלא נגרם כתוצאה מכך בזיון לתלמיד חכם המשלחו, אפ"ה, המבזהו משמתין אותו. וגדול עווננו מנשוא. ע"ש. ואין זה דוקא בשליח ב"ד ממש, אלא אפי' בשליח ת"ח שאינו ב"ד, כמבואר במס' קידושין (ע:) גבי עובדא דר' יהודה, שר' יהודה נידה את זה שביזה את שלוחו. ע"ש. וכ"ש אם מדבר במבזה את שלוחיהם של גדולי הדור, שדינם כב"ד, בודאי לא ינקה מדינה של גיהנום, והרי הוא מבזה את גדול הדור, בזה שמבזה את שלוחו. עכ"ל.

לאלו שהיו טוענים שיתכן שהשליחים בדו הדבר מלבם ולא יצא זה כלל מפי הרבי, היה רבי גודל (אייזנר) ז"ל מביא לעומתם את מאמר חז"ל (עדות פ"ה מ"ו) מוטב יהי' שוטה כל ימיו ואל יהי' רשע שעה אחת לפני המקום. וכך היה מפרש: אמנם יתכן שמה שהשליח אמר אין זה הוראה מהרבי, כך שאינך מחויב לקיים את ההוראה, ואם כך הנך בבחינת "שוטה" שאתה שומע בקול השליח בזמן שאינך מחויב בכך. אבל הרי יתכן גם שההוראה כן יצאה מהרבי עצמו ובמקרה כזה מי שאינו מקיים ההוראה הוא בבחינת "רשע". ע"ז הורו לנו חכמים מוטב יהי' שוטה כל ימיו, ותמיד יציית לכל ההוראות המתקבלות מהשלוחים של הרבי, בפשטות ובתמימות, כדי שח"ו לא יכשל פעם אחת שלא יציית למה שרוצים ממנו שיציית, ולא יהי' ח"ו אפילו פעם אחת רשע בזה שלא ציית.

ודברים כדורבנות כתב הכתב סופר (פרשת קרח) שכל מינוי שיתמנה ע"י הצדיק שהקב"ה מינה, ה' מסכים על ידיו ואין להרהר אחרי מינוי זה. וז"ל:

"ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו" (במדבר טז, ה), צ"ל כפל הלשון וגם תחלה אמר "והקריב" ואח"כ אמר "יקריב" לשון עתיד. וי"ל הנה מרע"ה רצה לעשות שלום ע"י שיתברר כי ה' בחר באהרן להיות הוא כה"ג ולא אחר ועדיין יתהוו מחלוקת ע"י שיראו שאהרן בוחר בזה יותר מבאחר וגם יתן וימנה לנשיא אחד מן ישראל יחרחרו ריב על מי שאהרן בחר בו וכמו שהתרעמו על משה שהתמנה. ולכן הקדים משרע"ה שידעו כי מי שיבחר ה' בו ויקדשו לעבדו שוב גם מי שהוא יבחר בו ה' מסכים על ידו וזה כונת הקרא ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו היינו מי שיבחר בו הקדוש אשר נבחר מאת ה', יבחר אליו יבחר ה' אליו ויסכים על ידו ואין להרהר אחר מדותיו וכל המהרהר כאלו מהרהר אחר שכינה כנ"ל וק"ל.

יש אנשים אשר כלפי חוץ משבחין את הצדיק אבל בעומק לבם מתנגדים אליו

הרב הקדוש מרוזין אמר: יש אנשים מתנגדים כאלה, שמשבחין את הצדיק ודברי תורתו ואף על פי כן שבע תועבות בלבם לדבר סרה וכו'. והענין היא כל צדיק הדור נקרא משה והחולקים עליו הם בחי' קרח ועדתו, ואיתא באגדה דרבה בר בר חנה אמר ליה האי טעיא תא ואחוי לך בליעי דקרח, ושמע שהיו אומרים משה אמת ותורתו אמת 'והם' בדאים (בבא בתרא עד.), וקשה דהוה ליה למימר 'ואנו' בדאים? אלא הפירוש הוא כן, שהטייעא רמז לו על אלו האנשים המתנגדים לצדיק שבכל דור ודור, ויש בהם 'בליעי קרח', דאף על פי שכלפי חוץ הם אומרים בפיהם משה אמת ותורתו אמת, אבל השקרנות נשאר בלבבם ובלוע בהם מדותיו של קרח, וזהו 'והן בדאין', כלומר הם אומרים רק מהשפה ולחוץ, אבל בלבם לא כן יחשבו, וזהו 'והן' בדאין – אלו שאומרים כן.. ודי למבין. (עייין קדישין תנינא כא).

בשהותו [המשפיע החסיד ר' מענדל פוטערפאס ז"ל] בלונדון, התוועד ר' מענדל לעיתים תכופות. בין השנים תש"ל תשל"ה, התוועד במשך כמה שבועות בהמשכים בנושא כשהוא מבאר ומעמיק את מאמר חז"ל (סנהדרין קי.) כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה. בהתאם לסיפור הידוע עם א' מחסידי אדמו"ר הצמח צדק ששהה אצל רבי ישראל דב מוילעדיניק, ובאותה העת הרהר החסיד שהוילעדיניקער אינו רבו, אלא 'אחר' – מישהו אחר – הוא רבו, התבטא ע"כ הוילעדיניקער שהמהרהר אחר רבו מי שחושב שאחר הוא רבו, הרי הוא כמהרהר אחר השכינה, חשב אותו חסיד שעמד מאחורי הוילעדיניקער, שאין הכוונה אליו, אמר שוב הוילעדיניקער המהרהר אחר רבו – מי שמהרהר והוא עומד אחר רבו – מאחורי גבו – כמהרהר אחר וכו'. ועל משקל זה העמיק והעשיר ר' מענדל את מארז"ל זה וביאר זאת באופנים שונים, ומהם:

א. כל המהרהר אחר רבו, כל מי שקיבל מענה או הוראה מחברי מזכירות כ"ק אדמו"ר (מהגבאים ומשמשים בקודש), ומהרהר בליבו, שהוא קיבל תשובה מאלו העומדים אחר רבו, ולא מהרבי בעצמו ולכן הוא מבטלם, הרי הוא כמהרהר אחר השכינה.

ב. כל המהרהר אחר רבו, כל מי שמהרהר במעלותיו של כק אדמו"ר שהוא למדן עצום, ששיחותיו מרתקות ועיונית וכיו"ב, מעלות שהם אחוריים לבחינתו האמיתית של רבו, וחושב שזהו כל מהותו של רבו, הרי הוא כמהרהר אחר השכינה.

ג. כל המהרהר, כל מי שיש במחשבתו ובלבו מחשבות זרות והרהורים רעים הוא נמצא 'אחר רבו', הוא מוציא את עצמו מ'פני' רבו.

ד. כל המהרהר, שהוא 'אחר רבו', שהוא נמצא בדרגא גבוהה, אמנם לא כ"כ גבוהה כמו רבו אבל לכל הפחות הוא לא כ"כ רחוק ממנו, הוא אחר וסמוך, הרי הוא כמהרהר אחר השכינה.

ה. כל המהרהר, וחושב שהוא 'אחר רבו', שהוא עומד מאחורי גבו של הרבי, והרבי לא יודע את מהותו האמיתית ואת מצבו הרוחני, הרי הוא כמהרהר אחר השכינה.

א' מחסידי פולין שהשתתף בהתוועדות שאל את ר' מענדל: מה יהיה ח"ו לאחר וכו' [פטירת רבו], השיב לו ר' מענדל: כל המהרהר אחר רבו, מי שחושב ומהרהר מה יהיה ואיך יהיה אחר רבו, הרי הוא מהרהר אחר השכינה. (ר' מענדל עמ' 111).

טו. גם אם נדמה לו שהצדיק לא יודע ולא שומע, ידע נאמנה שהצדיקים רואים ויודעים הכל

פעם אחת, בעת קידושא רבה שב"ק בבוקר, בחלקו [הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע] לעקין אחר קידוש, ועמדו שלשה מבני הנעורים אחורי כסא שלו, ויושט להם בידו אחורי כתפיו, ופניו הקדושות היה אל השולחן ולא חזר עליהם, וא' מהעומדים יצא מביניהם ולא היה, ויושט גם עבורו, ולא היה מי שיקבל, והוא החזיק ידו עם הלעקין לאחוריו, ויחוס א' מהשנים שעמדו שמחזיק ידו זמן, ואין האיש הנותן עבורו, ויקח הוא את הלעקין בכדי שמשיב ידו, אז החזיר פניו אליו ויבט עליו, ויאמר: קבלת שנית. ויען ויאמר: כל החסרון שלהם שמדמין בנפשותם אשר אנחנו אינם רואים, אינם שומעים, אינם יודעים. ומראים אנחנו ועושים את עצמם כאיננו רואה, שומעים אנחנו ועושים כאיש לא ישמע, יודעים אנחנו ועושים עצמם כלא יודעים. (אור ישרים, תורת משה עמ' קפח).

החסיד הנודע ר' גד'ל אייזנר ז"ל אמר פעם אחת לבחור ביום הולדתו, שיסע לירושלים להכנס לקודש פנימה לקבלת ברכה. הבחור התפלא, היות שלא היה זה מדרכו של ר"ג. [לתלמיד ששאלו פעם אם לנסוע לרבי ביום הולדתו, השיב: "איני יכול ללמדך דבר שלא למדתי..."] הבחור שאלו על כך ור"ג גילה שיש לו בזה כוונה שהרבי יברכו גם בענין שידוך. הבחור הסס בפניו היות שבעבר לא נכנס לרבי ביום הולדתו, אינו רוצה עתה שיהא נראה כאילו כוונתו להתאונן על זה שעדיין אינו חתן. השיבו: "הרי אין כוונתך להתאונן והרבי הרי יודע זאת, אין אצלו 'יהא נראה'.

הרה"ח חנינא שיף ז"ל משב"ק של הבית ישראל זצ"ל, כתב עליו כדברים האלו:

אחרי שהתחיל להנהיג העדה פגש יום אחד בשני בחורים שהלכו ברחוב, קרא להם ואמר להם: "מה אתם עושים כאן, הנני יודע, ורואה הכל"...

כמו"כ זכיתי לשמוע ממנו הרבה פעמים: "אילו ידעו האברכים שאני יודע את התנהגותם בביתם היו מפחדים להסתכל בפני"...

מעיד אני עלי שמים וארץ שראיתי בעליל הרבה פעמים שהכיר על כל אחד מעשיו. תמיד הסתיר ידיעתו והנהגתו זו תחת איזו עובדה או מסווה, אבל ידענו האמת. זכורני, פעם נכנס אליו אחד עם כובעו שמוט על מצחו. אמר לו הרבי זצ"ל: "גם כשכובע על המצח אני מכיר עליך מה שאתה עושה"... (המודיע, עשר שנים להסתלקותו)

ראיתי בכתבי הגאון הקדוש המפורסם מהר"ש מבעלז זצ"ל, וז"ל:

צדיק הדור יכול להכיר את האדם הבא אליו איזו נשמה יש לו ומה הם המעשים שלו, וזה צריך כל אדם להאמין שהצדיק יודע, וכשהייתי פעם ראשונה בלובלין אצל אדמו"ר [הרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין] זצלה"ה הייתי מאמין באמונה שלימה שהוא יודע כל מחשבותי, וראיתי ג"כ שהוא יודע זה, ולכך אחר שהייתי אצלו ונתן לי שלום ודיבר עמי כמה דיבורים, אחר זה הלכתי מאתו לבית מלון שלי ושפכתי שיח לפני ד' כל לבי, וזה הוא השורש מהיראה, כשהוא יודע שהצדיק יודע, ממילא הוא ירא לעשות שום דבר. (טעמי המנהגים עניני שמחות עמ' תפו (כט)).

נז. המצב הבריאותי של הצדיק אינו מעכב ממנו להשפיע לחסידים כל מה שהם צריכים

אמר לי בפירוש כ"ק אדמו"ר [הרה"ק רבי שמחה בונים] זי"ע מפרשיסחא, שתדע שבצדיק האמת אין בו שום שינוי, הגם שהוא חלילה בעל יסורים ואין בכוחו לדבר, קל וחומר להשביע רעבים מתורתו וקדושתו, אבל בינו לבין עצמו אין בו הפסק מדביקותו ועבודתו, וכן ראיתי בעיני. (רמתים צופים תנדבא"ר פ"ה אות צד). ויאירו בזה דברי האגרת אשר כתב הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל זי"ע לעת

זקנתו אל צאן מרעיתו, כאשר תש כוחו ונבצר ממנו לצאת ולבוא לפנייהם כמקדם, וכה דבריו:

"הבאים בצל קורת, הלא 'בראייה בעלמא קנה' כל הטוב בעזרתו ית"ש, כי גם בעתים חשות, קול דממה דקה ישמע, אנא ה' הושיעה נא והצליחה נא... ובכוחי להוסיף התחזקות בלב כל אנשי שלומי, שלא יהיה לבם נוקף על אשר כוחי עתה אינו ככוחי אז, להשיב ולתמוך כל איש בדברי ידידות אהבה כראשונה... ולא תאמרו שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי הלא החכם עיניו בראשו לראות שהימים האלה טובים המה לה' ולישראל, למלאות משאלותם גם באין אומר ואין דברים כלל... גם אם יחיו כימי מתושלת, לא ידעו ולא יבינו גם שאחד מאלף מאשר היטבתי להם, בעזר הא-ל המושיע תשועת עולמים..."

הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע אמר פעם:

יש אברכים שמרגישים חסרון באמונתם ברבי, היות ואינו חש בטוב ואינו מגיב ומשתתף בכל הדברים כמו בימים שהיו, הדבר הזה פסול מעיקרו, וח"ו לחשוב כך, מי שמאמין אמונת אומן ברבו, יודע שאין שום השתנות בגוף קדוש ביכולת שלו לעזור ולהשפיע, שהרי מי שדוקא רוצה לכפור יכול הרי גם להרהר אחרי רבי בריא ושלם, מי אומר שכל דבריו אמת, ומי יודע שמה שאמר לי אני צריך לקיים, אלא מאי צריכים חינוך של אמונה בצדיק שדרכו יש לנו הדרך והשביל, א"כ מה זה משנה לנו לפני עשר שנים או היום, בודאי צריכים כסדר לייחל ולהתפלל לרפואתו של הרבי, ובודאי יש הבדל גדול כשהרבי בריא ושלם ומתפקד בכל מאשר שהוא חולה, אבל לענין מתן תשובות ולהאמין ביכולת שלו, הכל אותו דבר בלא שום שינוי. (אמרתך חיתני עמ' 251).

ובהזדמנות אחרת אמר:

העיקר להאמין שהרבי... יודע מעשינו וצריכים כסדר לעשות רצון צדיק בכל העבודה שלנו, יש כאלו שנהיו חלשים באמונתם, יש היום הרבה משמשים, הרבי חלש ואינו בקו הבריאות, צריכים לשנן מה שנאמר על יוסף הצדיק "ולא ידעו כי שומע יוסף כי המליץ בינותם" (בראשית מב, כג), השבטים ראו את מנשה מתרגם כל דבר להם ללשון הקודש, הבינו שיוסף

יודע רק מצרית ואינו מבין כלום, והאמת לא היה כך, שהבין כל מילה בלשון הקודש רק המתרגם הטעה אותם, כן בדיוק היום יש מתרגמים, משמשים, הרבי חלוש, אבל הוא נשאר מרכבה לשכינה בכל מעשיו ודיבוריו, לשונו מדבר משפט לכל אחד מה שצריך גם אם יש מליץ בינותם. (אמרתך חייתני עמ' 283).

עד כדי כך התבטא האדמו"ר מטאלנא זצ"ל שאם בזמן שרבו אינו בקו הבריאות נחלש אמונתו, סימן שגם מקודם לא היה חסיד. וכך דבריו:

מי שמאמין שגם עכשיו יכול להושע ולקבל את הצטרפותו מהצדיק, חסיד הוא גם לפני עשר שנים. אבל מי שאומר וחושב שעכשיו אין לו כ"כ ישועה ותשובה מהצדיק, כי הרבי אינו מרגיש טוב, גם לפני עשר שנים לא היה חסיד, זה לא חסיד אמיתי, החסיד האמיתי יודע ערך הצדיק שהוא מרגלי המרכבה, ומה לו כך או כך, שכינה מדברת מתוך גרונו ממש. (כי חיים הם למוצאיהם עמ' לה).

יז. גם אם רואה שדרכי הצדיק אינם מצליחים ואויביו גוברים עליו, אין זה אלא נסיון וצריך להתחזק באמונה יתירה

איתא בסה"ק דברי שמואל מהרה"ק מסלונים זצ"ל:

בזמן הסתר כמו בימינו, צריך לעשות כמו תיבת נח, שכל היהודים הכשרים יתאחדו ויתקשרו באהבת חברים אמיתית. הנה איתא במדרש כי בימים שלפני הגאולה האמיתית, כאשר יצטרכו להקים את בית המקדש, יתפלגו בני ישראל לשני צדדים, הכשרים באמת יחפצו באותו כהן גדול שהם יבחרו בו כמתאים לעטרה זו. ואילו הפורקי עול יאמרו שהם היהודים האמיתיים, והם הם צריכים לבחור את הכה"ג כפי הבנתם. ויכריעו ביניהם כמו שעשו בימי אליהו הנביא ז"ל, שמי שיענה באש מן השמים סימן שהאמת אתו, והנסיון הגדול יהיה שהאש תרד מהשמים לצידם של הללו הרחוקים מהתורה, והם יצליחו במלחמתם. אך זה יהיה הבירור האחרון, כי הכשרים באמת לא יתבטלו אפילו בפני המופת הזה. העצה לכל יהודי להחזיק מעמד במצב נורא כזה, שיהיה מקושר לצדיקים וליהודים כשרים המקושרים לתורה, כי התורה היא נצחית ובכח זה אפשר להחזיק מעמד בכל העתים והמצבים.

מעשה רב

מעשה שבאו חסידים בימות החול **להרבי הקדוש מלובלין זי"ע**, וגער בהם על שלא באו על ש"ק, הענין בזה הוא, משום שאצל הצדיק רואים דברים שנגלה לעין כל קדושתם ועבודתם לה', ויש דברים שהם נראים מעשי חול בעיני בני אדם, וקדושתם טמורה ומכוסה, וזוהי היתה כוונת הרבי הקדוש מלובלין זי"ע, שחסידים צריכים להסתכל אך על מעשי הצדיק הנגלים לעין כל קדושתם המרומזים בשם ש"ק, ולא על מעשי החול של הצדיק, כי אז יש מקום לטעות ולהרהר ח"ו אחר רבם. (בינת ישראל, ליקוטים)

סיפר לי הרה"ח ר' וואלף לאנדא ז"ל (נכד סטריקוב, שגר בלאדז', ואח"כ גר בתל אביב), הי' לי בנות שהגיעו לפרקן ולא יכולתי למצוא עבורם זיווגים (היה כבר בא"י). חשבתי שאחזור ללאדז' ושם הלא מכירים אותי וממילא אמצא להם זיווגים, אמנם קודם נסיעתי רציתי ללכת לאיזה גוטער יוד לשאול מה דעתו בזה, הלכתי אל הרה"ק **רבי ישראל מהוסיאטין** וסיפרתי לו שבדעתי לנסוע בחזרה ללאדז', אבל לא הסכים לדברי, אמרתי לו שכבר ארזתי את חפצי [איך בין שוין איינגעפאקט], אמר לי: פאקט מען צוריק אויס, אמרתי להרה"ק: שקניתי כבר כרטיס, אמר: מחליפים אותו בכסף, כשראה שאני מתעקש לנסוע, אמר לי בקול רם, אני מצוה עליך שלא תיסע [איך הייס אייך נישט פארן] ולא נסעתי, כי חשבתי בדעתי, אם שואלים צריכים לציית, וארבע שבועות אח"כ פרצה המלחמה העולמית השניה. (שיח זקנים ח"ד עמ' ל)

סיפר הרה"ר מו"ה מרדכי שווארץ ע"ה מעיר נאסויד יצ"ו, כי בעת אשר ההבערה ללהב יצא בענין השו"ב מק"ק סענשארץ יצ"ו, אשר כידוע הרעיש

רבינו (מנאסויד) נגד השו"ב הנ"ל ורצה להעבירו, ופ"א בעת סעודה השלישית התמרמר מאד והטיח דברים נגד איש מפורסם שהי' מן המסייעים לצד שכנגדו, ויהי כשמוע את דבריו הק' אשר דיבר בקודש באש להבה, הרהר בלבו הלא רבינו הוא איש גדול וקדוש, ואיך יאמר דברים כאלו, כהנה וכהנה חשב במחשבתו כמהרהר אחר רבינו זי"ע, והנה אחר ברכת המזון קרא אותו רבינו, ואמר לו שרבינו הק' בעל **דברי יחזקאל** זי"ע מפרש בענין מ"ח דברים שהתורה נקנית בהן באמונת חכמים, בקבלת יסורים וכו', ומדייק שם דלכאורה האיך צירף שני דברים אלו, ומפרש שם דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין קי.) דכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה וגו', והדבר הוא דהנה הצדיק האמיתי אי אפשר להבין ולהשיג את דרכיו ותהלוכותיו בקודש, והעיקר הוא אם רואים שהולך עפ"י דרכי התוה"ק אשר דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום, ואם לפעמים רואים אצלו דבר אשר לא כ"א זוכה להבין ולירד לסוף דעתו מדוע הוא עושה ככה, ועי"ז יש לו חלישת הדעת, אז צריך לידע בנפשו כי שכלו של הצדיק גדול משכלו, ובודאי כל מעשיו לשם שמים, לכן אמר באמונת חכמים, שצריך לזה גם קבלת יסורין וחלישות הדעת, שלא יהרהר אחרי רבו עכ"ל. ויהי כאשר שמע כ"ז יוצא מפורש מפי רבינו, אז הבין תיכף ומיד על מה דבריו ירמוזון, איך שתפס מחשבתו אשר חשב, ומני אז לא הרהר אחר מעשיו ותהלוכותיו, רק האמין באמונה כי כל דבריו ומעשיו הן המה יסודתם בהררי קודש. (גדולת יהושע נאסויד ח"א עמ' נ אות ט)

פעם בעת עריכת השוה"ט ליל ש"ק אצל רבינו [הרה"ק **רבי חיים מאיר מויזניץ** זי"ע], בתל אביב, שם רבינו חתיכת חלה לתוך המרק ועל ידו עמד יהודי א' שראה זאת, מיד כשהתחיל רבינו לאכול ועדיין לא חילק שיריים לאף אחד, קרא לאותו יהודי שעמד ליד השולחן והגיש לו שיריים מן המרק, היהודי הזה מאד נבהל והיה מאד מרוגש, ניגש אלי ואמר: תאר לך מה שאירע לי עכשיו. בעת שרבינו שם חלה לתוך המרק הרהרתי, הלא אסור לשים חלה לתוך מרק חם, רבינו הרגיש כנראה בהרהורי לבי ונתן לי לטעום מן המרק הקר, שלא אהיה מאלו שמהרהרים אחר רבם. (עדות חיה עמ' 361)

שמעתי מהרה"ק אספקלריא המאירה הרבי מלובלין שהיה דרכו בתוך התפילה לשאוף אבק הטאביק, ושאל אותו החר"ף ר' משה ר' זלמנ'ס משם: הלא אין ראוי להפסיק. והשיבו: במשל למלך גדול שהלך בשוק וראה א' מזקני עניים משורר ופורט בכנור, והיה נראה לו, עד שמגודל חשקו בשיריו ציוה אשר הוא יהיה משוררי ביתו, והנה בכל יום נכנס אל המלך להשמיע קול כנורו, והנה בכל פעם נתקו מוסרות הכנור עד כי באמצע השיר הוכרח המלך להמתין איזהו שעות, ואוהב המלך שאל את הזקן המשורר הנ"ל הלא אתה מורד במלכות לצער אותו הלא ראוי לך להכין הכל מקודם. והשיב לו הזקן הלא ת"ל יש להמלך כמה משוררים כתות יודעי נגן בתרועה, וא"כ יש לו די לשמוח בהם, אלא שמשמע רק בכנור א"כ ודאי רצונו לסבול דרכי, כי לולי זאת לא היה לוקח אותי ולהניח הכלי זמר שלו. וכמו"כ הלא יש לו כמה רבבות מלאכים ומניחים ולוקח אותנו א"כ יש לסבול ג"כ ההפסק שלנו, עכדה"ק. (רמתים צופים תנדא"ר פ"ו אות יג)

מעשה והגיע יהודי לבעלזא לפני מרן מורינו הרב יהושע [מבעלזא] זי"ע ושפך לפניו את לבו אודות שידוך של א' מבניו שעשה לאחרונה ושלא הצליח, בתוך הדברים סיפר, שבדרך כלל אינו עושה דבר מבלי לבוא לפני כן אל הקודש לשאול חוות דעת קדשו של רבינו, ובדאי שעושה כן לפני כל שידוך שבא לקבל ברכת רבינו, ורק אחר בואו אל רבינו וקבלת ברכת קדשו גומר הוא השידוכין, גם בפעם הזאת, ממשיך היהודי לספר, כשהציעו לו שידוך זה, שהיה נראה לו הגון מאד, אמר להשדכן שמאחר ועליו לנסוע לבעלזא לקבל ברכת קדשו של מרן זי"ע, ועכשיו תקופת הגשמים והשלגים וקשה מאד לנסוע, לכן יש לדחות את גמר שידוכין עד שיעברו השלגים ויוכל לנסוע לקבל ברכת מרן זי"ע, אך השדכן לא ויתר, ושאל אותו: כשאתה בא לבעלזא האם אתה מקבל עצה מעשית איך לפעול ומה לעשות בענין השידוך? והשיב לו שדרכו של מרן זי"ע היא לומר מאך וויא דאס הארץ באגערט (תעשה כפי שלבך נוטה), ומאציל מברכתו ברכת הצלחה לשידוך ואינו מייעץ מה לעשות. אז טען כנגדו השדכן: הרי יכול אתה לגמור עכשיו את השידוך, ובהזדמנות ראשונה תיסע לבעלזא לקבל ברכת הצלחה, וכאן כיון שהרבה השדכן להפציר קיבל את טענתו וגמר את השידוך מבלי שהקדים לבוא ולבקש ברכת הצלחה.

פתח מרן מהר"י מבעלזא, והשיב לאותו יהודי: שנינו במשנה כל העוסק בתורה לשמה וכו' נהנים ממנו עצה ותושיה (אבות פ"ו מ"א). ויש להבין למה לא אמרו נותן עצה ותושיה ומהו הלשון 'ונהנים'. אלא מכאן שהצדיקים הלומדים תורה לשמה ממשיכים בברכתם שפע ברכה והצלחה על המתברך, שזוכה לסייעתא דשמיא להבין ולהשכיל האיך לפעול ולעשות כפי העצה הנכונה באופן שלא יכשל. וזה הפי' המשנה ונהנים ממנו עצה ותושיה, **כי גם ללא שיתנו במפורש עצה כלשהיא אלא רק יאצילו ברכתם** על הבא בצל קורתם זוכים המתברכים לעצה נכונה והראויה. (עזר מקודש עמ' 21)

סיפר הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זי"ע: שמעתי מהרה"ק מנאסויד זצ"ל ומעוד צדיקים שסיפרו מעשה נורא מהרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע, כי פ"א בשבת פרשת בא התפלל לפני התיבה, ואחר חזרת הש"ץ פתח באמירת הלל בדביקות עצומה, ומאות המתפללים שהיו אז בביהכנ"ס אנשים נשים וטף כולם כאחד ענו ואמרו עמו את ההלל, כי הגביה את מעלת נשמותיהם כ"כ עד כי חשבו שאכן פסח היום רק לאחר שגמרו את אמירת ההלל נזכרו הקהל בזה כי יום זה אינו אלא שבת קודש פרשת בא ואינו פסח, וזאת מסוגל ורשאי לעשות רק צדיק אמת ונביא. והענין מובא בכתבים לתרץ הסתירה שבמקום א' מצינו שהעקידה היתה בר"ה ובמקום אחר מצינו שהיתה ביוהכ"פ, ותירצו שהאבות הקדושים ידעו להמשיך את האורות הקדושים השייכים לכל חג וחג במועדו, ועי"ז זכו להרגיש את קדושת המועד, וכמו"כ יכלו להמשיך באותו יום שני האורות הללו גם יחד. ומעין זה סיפר לי אאדמו"ר זי"ע שהי' נוכח אז בשעת מעשה, שפ"א חל להיות שמחת תורה ביום ו' והמנהג הי' בצאנז שבכה"ג שחל שבת מיד אחר יו"ט אין מזמרים שלום עליכם ואתקינו סעודתא רק מזמרים אשת חיל בניגון של שלום עליכם כמו בשבת חוה"מ, וזקה"ק לאחר אמירת אשת חיל נטל הכוס בידו לקדש ופתח באמירת סברי מרנן בניגון של יו"ט, וכולם ציפו לראות מה יקרה הלאה, ואז לחש לו א' מחתניו שהי' רגיל להעיר לו ולומר לו דעות על כל דבר, יום השישי, וכולם כעסו עליו למה עשה כן, ואז הניח זקה"ק את הכוס מידיו, ואמר בתרעומת: כבר ביקשתי ממנו אלפי פעמים שלא יזכיר לי תמיד מה עלי לעשות, ושוב לקח את הכוס בידיו והתחיל

באמירת יום השישי, וכנראה שהי' לזקה"ק ענין שרצה להמשיך והוא הפך לו הכל. (כתבי חסידים - צאנז)

בהפסקה שבין שתי התפילות [מנחה ומעריב] היו באים לפרקים, יהודים "אשכנזים" מסוימים, מתושבי גאסווארדיין לספר למרן [הרה"ק בעל **אהבת ישראל** מויזניץ] זצ"ל על המתרחש בתבל, רבנו אמר פעם על שיחות אלו: זהו תיקון הנפש שלי. אירע פעם, כי יהודי זר אשר נקלע לשם, עמד משתומם ומהרהר, היתכן שהרבי אינו לומד בשעה כזו, אלא משוחח עם "אשכנזים" כאלה. כאשר הכריזו על "שיר המעלות" של ערבית קרא אליו הס"ק את אחד האשכנזים וסח לו דבר מה, מעשה זה הקניט עוד יותר את האורח הזר, ואמר בלבן, אם כבר החלו להתפלל, מה יש לו לרבו לספר עוד, וכי לא יכול היה להמתין עד תום התפילה. בסיום התפילה, כשנכנס רבנו לחדרו, עמד אותו יהודי במקום המעבר, פנה אליו הס"ק בשאלה: חז"ל אמרו (סנהדרין קי) כל המהרהר אחר רבו, כאילו מהרהר אחר שכינה, לכאורה קשה מדוע ציוו לחסיד שלא יהרהר, מוטב הוה להזהיר את הרבי שלא יעשה דבר המעורר עליו מחשבות, ברם, אולי מפני שהרבי אינו מציית, על כן ציוו לחסיד שיהיה פקח ואל יהרהר. הלה הבין כי הס"ק תפס את מחשבתו והשפיל עיניו בכלימה על הרהוריו. (קדוש ישראל עמ' קכו)

אבי זצ"ל הרה"ח ר' שמעון זאב עהרענרייך ז"ל השתדל בכל עוז להיות ראש השנה בצל הרה"ק אדמו"ר **מהר"א מבעלזא** זיע"א, ואם שלא הי' יכול להיות בשחרית הלך לשמוע תקיעות שופר ומוסף, פ"א הלך ופגע בו איש א', ושאל: להיכן הולך, ענה לו: לאדמו"ר מבעלזא, שאלו: בשביל מה הולך, הלא אינו יודע אם יוצאים בתקיעות שופר שלו, ובמוסף מתפלל במהירות כידוע, מה טעם יש לו להיות שמה, הלא בר"ה צריכים לשמוע תקיעת שופר כהלכתו ולהתפלל כראוי וכיאות, ענה לו: אמשול לך משל לאיש א' שיש לו משפט ודין קשה, ובדרך כלל לוקחים עורך דין, ויש כמה מיני עו"ד כדי לצאת זכאים במשפט, יש הוא בידידות עם השופט ומדבר עמו לפני המשפט, ולאחר המשפט נותן לו מעט שוחד, ויש עו"ד שאין צריך כלל לדבר עם השופט, רק

מרמז בשעת המשפט בעיניו, והוא יוצא זכאי בדינו, וסיים: **הבעלזער רב הוא עו"ד טוב והוא בידידות נפלא עם השופט כל הארץ וברמז קטנה יוצאים זכאי.**
(מבנו הרה"ח ר' טובי' עהרענרייך שליט"א)

הגה"ק **המנחת אלעזר** זי"ע שמע רבות על גודל הכנסת אורחים שנוהג הרה"ק **רבי ישעיה מקערסטיר** זי"ע, והשתוקק מאד להכירו. באחת השנים בז' אדר, יומא דהילולא דהרה"ק **רבי יצחק אייזיק מקאליב** זי"ע, באה הזדמנות לידו להכיר את רבי ישעיה, בבוא שניהם להשתטח על הציון הק'. לאחר העליה לציון, ערך רבי ישעיה במקום טיש לכבוד האי יומא דהילולא. הרה"ק רבי ישעיה נטל את ידיו לסעודה, ותוך כדי הנטילה הבחין בהגה"ק ממונקאטש, ומאחר שלא יכל להפסיק בדיבור, הורה לו באצבעו שישב לצידו. ברך רבי ישעיה ברכת המוציא, בצע פרוסה מהפת, והחל מסיר בעזרת הסכין את החלק הקשה אשר סביבות הפרוסה סביב סביב. המנחת אלעזר אשר היה עז ותקיף בשמירת ההלכה, ולא חת מפני כל, מיהר ומחה בן, באמרו: נו, הפסק! אך רבי ישעיה לא שעה לדבריו, והמשיך להפריד את הקשה מן הרך, ובסיימו קם ממקומו ופרוסת הלחם הרכה בידו, ניגש בריצה לקצה השולחן, ומסרה לאדם היושב בראש השולחן שכנגדו, ואז חזר למקומו וטעם מיד משארית פרוסת המוציא. אח"כ פנה רבי ישעיה למנחת אלעזר, ואמר לו: במחילת כבוד תורתכם, בעת שברכתי ברכת המוציא, הבחנתי בזקן העני חסר השיניים היושב מולי, והוא מורעב מאד עד שכמעט פרחה נשמתו, לכן לא יכולתי לטעום מן הפת, בטרם נתתי לו את הפרוסה להחיות את נפשו. וסיים ואמר: נו זאגט מונקאטשער רב, וואס איז הארבער? הפסק אדער רחמנות? (אמרו נא, הרב ממונקאטש, מה חמור יותר? הפסק או רחמנות?) האם זה גרוע מגביל לתורא שאין זה הפסק, ומותר אפילו בין המוציא לטעימה.
(רשומים בשמך עמ' שסא)

מעשה ברבי משה בנו של רבי פנחס מקוריץ, ובניו רבי שמואל אבא, ורבי פנחס, שהתאמנו והתמחו במלאכת הדפוס, ויעצו אותם לייסד בעיר סלאוויטא בית דפוס, ולהדפיס שם את כל ספרי התלמוד כולם, בהוד והדר, כמו שנאמר: (שמות טו, ב) "זה אלי ואנוהו" התנאה לפניו במצוות. ספר תורה

נאה ודיו נאה בלבד אומן וכו' (שבת קלג). כשניגשו רבי משה ובניו לעבודת קודש זו, פנו לגדולי הדור ממזרח וממערב לכתוב להם הסכמה שבמשך עשר שנים מיום סיום הדפסת התלמוד בעיר סלאוויטא, לא יוכל שום אדם להדפיס את הש"ס, כי יהיה בזה משום השגת גבול. וכן הסכימו גדולי הרבנים, ומתוכם, **החתם סופר, והגאון רבי עקיבא איגר** ועוד רבנים, ואז זכו רבי משה ובניו והדפיסו את כל התלמוד בהידור רב, במשך כחמש שנים. ורבו הקופצים הקונים את הש"ס, ובמשך שנים אחדות נמכרו כמעט כל העותקים. רבי משה ובניו שהיו שותפים למפעל ההדפסה, חשבו לחזור ולהדפיס את התלמוד בדפוס שלהם, אך נודע להם כי רבי מנחם מן, מעיר וילנא, אבי משפחת ראם, ניגש גם הוא להדפיס את התלמוד בוילנא, אף שעדיין לא מלאו עשר שנים מיום גמר הדפסת התלמוד בסלאוויטא. מדפיסי סלאוויטא פנו אל גדולי הרבנים, ובתוכם גם להגאון רבי עקיבא איגר, בדרישה שיכריזו איסור על יסוד הסכמתם הראשונה על דפוס וילנא, והגאון רבי עקיבא איגר, אשר למוצא פיו היו מייחלים כל בני הגולה, ודבריו נשמעים כדברי האורים, אחר ששמע טענת שני הצדדים, פסק הלכה למעשה, כי מאחר שמדפיסי סלאוויטא מכרו כמעט את כל העותקים של התלמוד שהדפיסו, ואחר שהמדפיס של וילנא הביע את נכונותו לקנות את כל העותקים הנשארים בדפוס סלאוויטא, במחיר אשר יושת עליו, אין מדפיסי סלאוויטא יכולים לעכב את ההדפסה בוילנא, והרשות ביד משפחת ראם להדפיס מחדש את כל התלמוד בוילנא, להגדיל תורה ולהאדירה. אמנם היו כמה רבנים שהצדיקו את מדפיסי סלאוויטא, אבל דברי הגאון רבי עקיבא איגר הכריעו את הכף לטובת מדפיסי וילנא.

אך רבי משה ובניו, בראותם שיש רבנים שעמדו לימינם, שגו ושמעו לעצת אנשים בלתי מהוגנים, ופרסמו ברבים, שאין לסמוך על ההיתר של רבי עקיבא איגר למדפיסי וילנא, כי הוא כבר זקן בא בימים, (אז היה הגאון רבי עקיבא איגר בגיל למעלה משבעים שנה), וכל מעשיו על פי רצון בנו הגאון רבי שלמה איגר, דברים אלו הכעיסו מאד את הגאון רבי עקיבא איגר והוציאוהו מגדר ענוותנותו, והביע דעתו הברורה במכתב (מיום ד' טבת תקצ"ו) וז"ל: **מאד הומה לבי על העזות והחוצפה של מדפיסי סלאוויטא, ודבריהם דברי נאצה הם, לא בלבד על בני הגאון נר"ו שהטה את לבבי, אלא גם עלי, שיכולים לפתות אותי לפסוק שלא כדין, ובאמת שבכל ההסכמות ששלחו אלי מדפיסי**

סלאוויטא, לא מצאתי שום ממש לזכותם, אפילו על אחד מאלף, ומה הם רוצים ללכת בחזקה, אינני מוחל להם כלל וכלל, כי על בזיון התורה אי אפשר למחול. הק' עקיבא בהרב משה גינז ז"ל. ואז עמד מול היכל הקודש, ואמר מתוך צער ועוגמת נפש, רבונו של עולם, תורתך אני לומד, ועל פי תורתך אני פוסק, אפילו אם אני מוחל על כבודי, על כבוד תורתך אתה לא תמחול! והוי כשגגה היוצאת מלפני השליט.

בימים ההם אירע דבר נורא ואיום, ומעשה שהיה כך היה, פועל אחד שהיה כורך ספרים במקצועו, והיה עוסק בכריכת ספרי התלמוד של סלאוויטא, מתוך שכרותו וקלות דעתו, תלה את עצמו בבית הדפוס, ומת, המשכילים שהיה דפוס סלאוויטא כשיכים בעיניהם, כי שם נדפסו כל מיני ספרי קודש, השתמשו במקרה זה במלשינות, ואכלו קורצא בי מלכא, שהפועל נתלה באשמת האריס בעלי הדפוס, שלטונות רוסיא ראו את המציאה ונפלו עליה מרוב שנאת ישראל שלהם, והם אסרו באזיקים את האחים, (את הרב רבי משה לא אסרו מפני זקנותו המופלגת), עם חקירה מסועפת יום יום, במשך שלוש שנים, כשהם מוטלים בבית הסוהר עם שודדים ורוצחים, ובעינויים קשים ומרים, ולבסוף ניתן פסק דין אכזרי מבית המשפט של רוסיא, שהאחים יעברו בין שתי שורות של חיילים רוסים שכל אחד שוט בידו, ועל האחים לקבל מיד החיילים אלף וחמש מאות מכות בשוטים, ואם ישארו בחיים יוגלו לסיביר כל ימי חייהם.

בערב ראש חודש אלול תקצ"ט בוצע פסק הדין האכזרי הלזה, על כיכר הרחבה עמדו שתי שורות של חיילים, שורה מול שורה, וכל שורה בה מאתיים וחמישים חיילים, ובידם מאתים וחמישים שוטים, ובתוך המעבר הצר שבין השורות צריך היה כל אחד מהאחים לעבור שלש פעמים, ולספוג את המכות וההצלפות, השוטרים נגשו אל אחד האחים פשטו את מלבושיו, ואף את כותנתו לעורו, רק כיפתו הלבנה נשארה על ראשו, זאת היתה בקשתו היחידה אשר מילאה הרשות הרוסית, ובלחש הפקיד את רוחו ביד אלהיו, ידיו אסורות, גופו ערום, ואת גבו נתן למכים. והשוטים הורמו והורדו והוצלפו על גבו הערום. ופתאום עמד מלכת והשבטים מוסיפים להצליף לו על גבו, כיפתו הלבנה צנחה מעל ראשו, וידיו כבולות באזיקים ואינו יכול להרימה, ובגילוי ראש אסור ללכת, שבטו של אחד החיילים פגע בעינו הימנית, ונשאר תבלול

על עינו הימנית כל ימי חייו. הרגיש אחד מן החיילים בדבר הרים לו את כיפתו וחבשה לראשו המוכה ואז הלך הלאה, שלש פעמים עבר דרך שורות החיילים, ונשאר בחיים. ואחר שלקחוהו לבית החולים, העבירו את האח השני, אשר גם הוא קיבל אלף וחמש מאות מכות בשוטים, גזירה זו על האחים החישה את קיצו של אביהם, ובשנת ת"ר הלך לעולמו. ואחרי השתדלויות רבות ושוחדים שונים מצד חסידי קוריץ וסלאוויטא, קיבלו האחים חנינה מאת ניקולאי העריץ שם רשעים ירקב, וגלות סיביר הוחלפה במאסר עולם במוסקבה, ורק אחר מותו של ניקולאי ימח שמו, כשעלה אלכסנדר השני על כסא מלכות רוסיה, בשנת תרט"ז, קרא לאחים דרור.

והאחים הללו הצדיקו עליהם את הדין, **שקיבלו את העונש על שפגעו בכבודו של הגאון רבי עקיבא איגר**, והיו חוזרים על המשנה: (אבות פ"ב מ"י) "והוי מתחמם כנגד אורם של חכמים, והוי זהיר בגחלתם שלא תכוה, שנשיכתם נשיכת שועל, ועקיצתם עקיצת עקרב, ולחישתם לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש" (קונטרס הזהירו בגחלתן).

מכתב של מופת הדור הגאון **רבי יצחק אלחנן ספקטור** זצ"ל מקובנא, משנת תר"ן (הובא בספר אמונת חכמים עמוד 77) וז"ל:

אחי ועמי השתתפו בצערנו על תורתנו העלובה מבני אדם באומות... שאין זה דרכי וכבודי לכנותם בכינויי הגנאי שהם ראויים להם. הנה חז"ל יספרו לנו (תענית יח.) שפעם אחת גזרה המלכות גזרה שלא יעסקו בתורה נטלו עצה ממטרוניא אמרה להם צאו הפגינו אי שמים לא אחים אנחנו לא בני אב אחד אנחנו וכו' ובטלום, ראינו גם רשעי גויים הקדמונים נכמרו רחמיו לתחנוני בני עמנו ועתה בעתים הללו בעוה"ר שאלה הטוענים עלינו בעצמם אנוסים לקרוא לחזוק הדת, וכי הם מתאכזרים עלינו המתחננים אליהם בעד עסק התורה שאנו נותנים נפשנו עליה, שיסלקו ידיהם ופיהם מאתנו עד שמתנקמים מאתנו בלי חמלה, שלא היה די להם הלגלוגים והליצנות ששפכו על כל העוסקים בכינוס של ת"ח הקדוש ברבים, ובכל ההפחדות הבזויות עד שחבלו מזימה מנוולת כל כך המפרכת את כל גופי ונפשי. **לבדות ברבים עלי,** כי אני כאדם שאין בו דעה לעצמי, טוב המזג ורך הלבב, הנני נגרר אחרי

אנשים רעים נוכלים וצבועים הנמצאים בביתי ומשתמשים בי ובשמי לכל מה שלבם חפץ וכו', לא עוד אלא שהמתנכלים הללו עוד התכחשו לי לכתוב כחולקים כבוד לשמי ומקנאים קנאת כבודי. יזהירוני ויפחידוני להרוס את אשר בניתי בעמל רוחי ונפשי. ת"ל זה לי כמה עשירות שנים שזכיתי לשמש ברבניות חשובות לאלפים בכל מקצועות שבהוראה, מכל ארצות פזורינו השבותי להלכה ולמעשה בעז"ה. ובכמה ענינים נכבדים בצרכי הציבור היותר גדולים באומתינו פונים אלי כל פינות עמנו הקרובים והרחוקים וחליפות דברים לי עם ראשי אומתינו השועים הגדולים והנכבדים ולא קרה שיהרהר אחד בהם אחרי שמא לא מדעתי אני נושא ונותן עמם.

ועד כמה חוצפא יסגא שהחציפו להגיד לי בפני וברבים שהנני בלי דעה ואנשים רעים שבביתי משתמשים בי להוות נפשם וכו' איה הבושה ואיה רגש הכבוד והיושר שהם מתפארים בהם, אוי לי שעלתה לי בימי זקנה אלא להתאונן בדברי דוד המלך ע"ה, "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה" (תהלים קכ, ז) גדול השלום, ומנעורי ועד עתה הנני מתאמץ בעז"ה ונותן דעתי על השלום עד שכמה פעמים אני מקבל תרעומת רבים על שמעלים עין מכמה ענינים, שהם באמת כמדקרות חרב בלבבי רק למען השלום שלא ליתן יד למחלוקת. בהיותי שוקל כל ענין בדעתי ומקבל הרע במעוטו עד עתה שבאו לגזול את מחמד עיני כינוס ת"ח בעסק התורה שחיי נפשי רוחי ונשמתי קשורים בזה, ועודם מעידים לגנוב את דעתי בכבוד מדומה שהם חולקים לי בשלילת הדעת חלילה ממני.

ועל כן הנני קורא ומעיד עלי את אמונתי ויושר לבי בשם התוה"ק העלובה, **כי מעולם לא עשיתי דבר שלא הקיפה ידיעתי אותו מתחלה ועד סוף, ולא העבירני אדם מדעתי בדבר שהתבוננתי היטב שאינו ראוי להסכים עליו לא ישבו בקרב ביתי עושי רמיה, והנני מתרחק מן הכיעור, וכדברי דוד המע"ה אמר, "עיני בנאמני ארץ" (שם קא, ו) וכו' אנשי סודי הם תמימים וישרים. וכו'. עד כאן לשון קדשו.**

מכתב גלוי של גדול הדור בעל החפץ חיים - פורסם בטבת תרפ"ט

שמעתי, כי בהעתון "מאמענט" נדפס מאמר מכותב אחד, שמתפלא עלי, איך לא נזהרתי במכתב מחאתי בדבר הרבנות בוויילנא: באיסור לשון הרע ומחלוקת והלבנת פנים, אשר הנני בע"ה עוסק בזה כל ימי חיי, ואשר גם עתה בודאי נזהרתי בזה.

גם הוציא מזה משפט שקר ומעוקל, כי לא מדעתי נעשה זאת ובהשפעת אחרים עלי נעשה. ע"כ הנני מודיע בזה בשער בת - רבים שבמקום הריסת וחורבן הדת - נעשה כל זה כהלכה, כאשר בארתי במחאתי, מצוה רבה וחובה גדולה לעשות כל מה שביכולת לתקן הדבר לגדור גדר ולעמוד בפרץ, ואין בזה שום חשש איסור.

ופליאה לי על כל גדולי ישראל, המחשים בזה ואינם יוצאים במחאה גלוי. ובדרך כלל אודיע, כי כל הענינים היוצאים מתחת ידי בחתימתי, נעשים תמיד על ידי עצמי מדבר גדול עד דבר קטן, ויש לסמוך עליהם בע"ה. ומאד מאד מתרעם אנכי על אשר בודים ומחפים עלי דברים, אשר בשקר יסודם כדי לבלבל דעת השומעים לדברי.

ומבקש אני מכל העתוננים שידיפסו את מחאתי הראשונה ומכתבי זה. דברי המיצר בצרת המוני ישראל ומצפה לישועת ד' במהרה ויתרומם קרן התורה הק'.

ישראל מאיר הכהן מראדין

הבית ישראל זצ"ל אמר בשם ר' **חיים מקוסוב**, דאיתא ברש"י ובמדרש: י"א ארורים יש כאן כנגד י"א שבטים ושבט שמעון לא רצה לקללו לפי שלא בירכו. ולכאורה צריך להבין, דאדרבה אם לא רצה לברכו עאכו"כ שהיה עליו לקללו כאן? ופירש לפי מה דאיתא בגמרא (מו"ק ט:): א"ל (רשב"י) לבריה בני אדם הללו אנשים של צורה הן כו' זיל גביהון דליברכוך אזל כו' אמרו ליה יהא רעוא דתזרע ולא תחצד תעייל ולא תיפוק כו', כי אתא לגבי אבוה א"ל לא מיבעיא דברוכי לא בירכו אבל צעורי ציערון, א"ל מאי אמרו לך, הכי והכי אמרו לי, א"ל הנך כולהו ברכתן נינהו, תזרע ולא תחצד, תוליד בנים ולא ימותו כו'. וזה גם **מדוך הצדיקים לברך ברכה מוסתרת בלשון קללה**, וכ"כ: "ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה" (דברים כג, ו), וזה"פ כאן, דשבט שמעון, לפי שלא רצה לברכו, ע"כ גם לא קיללו כאן, היינו כזאת קללה שתוכנה היא ברכה.

והוסיף ע"ז **הבית ישראל** זצ"ל אלפי שנים אח"כ גם ראו כך, אצל **מרן מקאצק**, שאמר לפעמים שארפע ווערטער כגון: גיי צי אלע שווארצע יאהרן, אודער גיי אין דער ערד אריין [מילים חריפות, כגון שיהי' לך שנים שחורות, תקבר באדמה], וכן אצל ר' **יענקלע מראדזימין** שהיה רשכבה"ג משיירי כנה"ג מתלמידיו של **הר"ר בונם זיע"א**, והוא גם היה מקלל לפעמים, אולם כוונתו היתה לברך. וספר לי לייבל משה'ס, הוא היה יהודי פקח זקן ונמרץ, א שארפע גערע חסיד, הוא היה עוד בתחילת ימי **השפ"א** ואולי עוד גם קודם, גם אצל החידוה"ר, ופ"א נסע דרך ראדזימין, והיתה לו שליחות ממישהו שישאל את ר' יענקל' בקשר לשידוך, ואחרי ששאל א"ל הרבי מראדזימין: גיי צי אלע שווארצע יאהרן. ר' לייבל שהיה יהודי פקח ושארפע גערע חסיד האט זעך נישט גילאזט [לא נתן את עצמו], ואמר לר' יענקיל, איך בין א גערע חסיד, אין איך בין נישט אהער געקומען צי הערען קללות [אני חסיד גור, ולא באתי לכאן בשביל לשמוע קללות]. הרגיעו ר' יענקיל שלא יבהל, והיה לו לר' יענקיל משמש שקראו לו צבי או משה, הוא היה משכמו ומעלה גבוה מכל העם, עהר איז גיווען הויעך אין ברייט [הוא היה גבוה ורחב], ור' יענקיל קרא לו: הערש קים אריין [הערש, תיכנס], וכשנכנס המשמש שאלו ר' יענקיל, זאג מיר, וויפאל קללות האסט די היינט געקריגען פין מיר? [תאמר לי, כמה קללות כבר קיבלת היום ממני] וענה, צוואנציג אין אפשר נאך מעהר, אהן א שיעור קללות [עשרים או אפילו יותר, קללות ללא גבול], והמשיך ר' יענקיל

ושאלו: נו, ס'האט דיר עפעס גישאט, ניין, ביסט וייטער אזוי הויפֿעך אין ברייט
[נו, האם זה הזיק לך, אתה עדיין גבוה ורחב], ולך לייביל זה גם לא יזיק,
ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה.

שמעתי מהרה"ח ר' אברהם איסקאלסקי ע"ה שהי' מזקני חסידי סלונים
באמעריקא, שפ"א הי' אצל האדמו"ר **הבית אברהם** מסלונים זי"ע והי' יו"ט
מוצש"ק והרבי אמר קידוש, וביקנה"ז החליף משהו ולא אמר כסדר שנוהגים.
ואחר הטיש, כשיצא ר' אברהם הלך יחד עם הגה"ח ר' **משה מידנער** (שהי'
גאון ולמדן מובהק מותיקי חסידי סלונים, גם הי' מפורסם אצל כמה גדולי
ישראל כמו הגר"ח מבריסק ור' אלחנן וואסערמאן ועוד) ודיבר כמעט לעצמו
"לפי איזה שיטה אמר הרבי קידוש"? ובשעת מעשה חזר לעצמו כל פרק ערבי
פסחים הסוגיא של היקנה"ז. ואמר לו ר' אברהם: אולי הי' זה כפליטת פה
של הרבי? וענה לו ר' משה בהתרגשות: ניין ניין ניין!! אז דער רבי זאגט איז
דאס תורה [אם הרבי אמר כך, אז זה תורה!] נאר מ'דארף וויסען לויט
וועלכער שיטה איז דאס (רק צריך לדעת לפי איזה שיטה). (מאבי מורי הרה"ח
ר' ישראל גולדהבר שליט"א)

שעות ארוכות שהה ר' משה ליפשיץ ז"ל אצל ר' חיים ליברמן בעל אהל רח"ל
ז"ל. ויותר משהיה משבחו על ידיעתו בספרים, היה משבחו על אמונת חכמים
שבו. וכה סיפר: באחת הפגישות הליליות שקיימו, שנסתיימה עת הגיע זמן
ק"ש של שחרית, השתתפו יודעי ספר רבים וביניהם ר' משה שיינרט, ר'
אליעזר כצמן ועוד רבים. טרם כניסתם הזהירם ר' משה לא לעורר את ענין
הגניזה החרסונית, בידעו את רגישותו של ר' חיים לנושא. א' הנוכחים טעה,
וחשב שר' משה ביקש להעלות את ענין הגניזה החרסונית. כשהוזכר הנושא
סיפר להם ר' חיים שהכיר היטב את הזיפן, שהוצרך למעות וכדי להתפרנס
זיף את המכתבים.

כאן התערב הלז ושאל א"כ כיצד אמר על זה הרבי הריי"צ זצ"ל דא"ח? ר'
חיים לא התבלבל, ואמר: המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה, **אין לי
שום שאלה על הרבי בנושא זה, אמנם יודע אני שהמכתבים מזויפים, והכרתי**

אישית את הזייפן, אך מי אני ומה אני זבוב קצוץ כנפים, להשיג ולהכיר למה עשה הרבי כך, ומדוע אמר כך. הרבי היה דבוק בה' יתברך בכל רגע מעת לעת, אם אמר זאת, סימן הוא שכך היה צריך להיאמר, ואלו הם דברי אלקים חיים. שנים רבות עברו מאז ששמע ר' משה דיבורים אלו, אך לדידו לא נס ליחס, הוא חזר עליהם שוב ושוב, לפני הבחורים והאברכים שהסתובבו בצילו, ללמדם איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, גם כשהוא מחטט בספרים ובספריות. (ספר הזכרון לר' משה ליפשיץ עמ' קמ)

הגה"ק מרן מ' שלום רוקח זצ"ל אבד"ק בעלזא, בימי חורפו הי' מסתופף בצ"ק רבנו הקדוש הרבי מלובלין ז"ל, ולא הי' לו שום עסק בביתו ממה להתפרנס, ורבנות לא רצה לקבל עליו בשום אופן בראשונה, רק רצה לעשות לו מסחר ומו"מ להתפרנס בנקיות, וכאשר נשאר עוד באמתחתו איזו סכום מהנדן, החליט בדעתו ליקח שותף אשר הוא בקי בטוב מו"מ ויסחרו בשותפות, כדי שהוא יהא פנוי ולא יבטל מתורה ותפילה, ובחר לו אברך א' בקי במו"מ ועשו שותפות, אבל לא רצו להתחיל במו"מ עד שיסכים לזה ויברכם רבם הקדוש מלובלין זי"ע, וכן הוה, שנסעו ללובלין ונכנסו אל הקודש כל אחד בפני עצמו לשאול עצת הרה"ק, וכשנכנס הרה"ק מהר"ש הסכים עמו הרבי שיעסוק בשותפות עם חברו הנ"ל, וכשנכנס חברו ושאל, אמר לו הרבי: שבל יעסוק בשותפות עם הר"ש ז"ל, וכשספר כ"א לחבירו תשובת רבם הק' היה בעיניהם כחידה סתומה ולא ידעו פשר דבר, וישבו שמה איזו שבועות וכשרצו לנסוע הביתה, הלכו עוד הפעם זה שלא בפני זה כנ"ל, והיתה עוד הפעם תשובתו כנ"ל, לזה אמר שלא יעסוק בשותפות, ולהרה"ק ר' שלום זצ"ל אמר שטוב לסחור בשותפות עם משנהו, והיו נבוכים ולא ידעו כדת מה לעשות.

ובאותו פעם בא ללובלין הרה"ק רבינו היהודי מפרשיסחא זי"ע והלכו שניהם לקבל שלום וספרו לו כל המאורע, ואמר להם הה"ק היהודי ז"ל: שיעסקו בשותפות, אף שהשותף הי' מגמגם אעפ"כ שמע לעצת הרב היהודי ז"ל, ונסעו לביתם שמחים וטובי לב, והתחילו לעסוק במו"מ ולא היה ימים רבים שהפסידו כל העסק ולא נשאר לשניהם אף פרוטה אחת, ונסעו ללובלין והמתינו עד שבא הה"ק היהודי זצ"ל וספרו לו המאורע, ואמר להם: פירוש דברי הרבי, כי הרבי ראה באספקלריא המאירה כי תפסידו כאשר תעסקו

בשותפות, לזאת אמר להשני שלא יעסוק, ולהרר"ש זצ"ל צוה לעסוק, כי יודע הרבי שכאשר יפסיד ממונו יוכרח לקבל רבנות, ואשר זה הוא לטובתו, וטובת הכלל ישראל שהדור צריך אותו, וכל זמן שהי' לו מעות לא רצה בשום אופן לקבל עליו משרת הרבנות, ואני ראיתי שחברך לא ירצה לעסוק לזאת דברתי על לבו לשמוע תשובתו הראשונה של הרבי כי לטובת הכלל ולצורכי רבים דוחה הכל, וכדאי הוא שהשותף יפסיד איזו מאות זהובים כי הוא צורך הדור וטובת כלל ישראל, אח"כ נסע לביתו והתחיל להתנהג ברבנות. (תפארת היהודי אות קכא)

רבנו [הרה"ק רבי ישראל מוויזניץ זי"ע] נסע פעם ברכבת ולפתע הוציא מטבעות מארנקו וחילק למלוויו, פרט לא' שעליו דילג ולא נתן לו, רצו חסידים להזכירו לס"ק, אבל אחרים דחו זאת, באחת התחנות ירד הלז מהרכבת. לאחר רדתו, סח מרן זי"ע לעומדים סביבו: הנכם מבינים, לעתים רואים כי שורים דינים על יהודי ויש צורך להמתיקם, **פעם היו מתלמידי מרן הבעש"ט זי"ע שקיללו, אחרים הכו, ובזה המתיקו את הדינים המרים.** אך מה עושה מי שאינו יכול לקלל ולהכות, מחלקים יין ליד השלחן ולהנדון אין נותנים, ההוא מצטער על זה, ובכך נמתק דינו, אבל אם נוסעים בדרך ואין יין, וצריך להמתיק הדינים תיכף, מה העצה לזה, מחלקים מטבעות ולנדון אין נותנים. הבינו המלווים כי כוונת רבינו היתה על היהודי שירד מהרכבת. א' הנוסעים, ר' וועלוויל שמשוביץ, התעניין אחרי כן ונודע לו כי אשתו של הלה חלתה והיתה בסכנה גדולה וכחלוף זמן קצר החלימה. (קדוש ישראל ח"ב עמ' שז)

חסידים הגידו בשם החסיד המפורסם רבי מרדכי חנא פוקס זצ"ל שאמר על סיפור זה: מה יעשה החסיד שלא קיבל יין מרבו, אם לא ישים אל לבו כלל ולא תפריע לו עובדא זו כלל, הרי לא הועילו חכמים בתקנתם מאומה, מאידך אם יחשוב מדוע עשה הרבי ככה, הרי הוא מהרהר אחר רבו, אם כן על כרחו עליו להסיק מכך שהוא באשמתו גרם שלא יקבל אבל ח"ו להרהר אחרי רבו, והפטיר "איז עס א ארבייט" (אכן זהו עבודה קשה). (מפי ספרים וסופרים ח"ב עמ' שס)

סיפר המשפיע הרה"ח ר' מענדל פוטערפאס ז"ל: באחד הירידים, נזדמנו כמה סוחרים עשירים לפונדק אחד. כולם היו חסידים מחצרות שונות, וכמובן שכל אחד מהם סיפר תהילות ותשבחות על הרבי שלו, החליטו ביניהם כי כל אחד יספר 'מופת' מרבו, וכך עשו. כל אחד סיפר לחבריו סיפור מדהים על גדולתו ורוממותו של רבו, אשר הוא למעלה מהגבלות הטבע, וכאשר הוא גוזר מקיים זאת הקב"ה וכן יקום. בין הסוחרים היה גם החסיד ר' שמואל ע"ה גורארי, שהיה חסיד ומקושר לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב [מלובאוויטש] נ"ע, כשהגיע תורו לספר מגדולת רבו, נעמד במקומו ופתח: הציעו לפני עסקה גדולה בתחום מסחר היערות, עסקה זו דרשה השקעה כספית מרובה ואמורה להניב רווח גדול אם הכל ילך למישרין, אך דא עקא, ההימור הכספי הוא גדול, באם תתעורר בעיה כלשהיא, כל ההשקעה עלולה לרדת לטמיון, סיכוי גדול הכרוך בסיכון גדול, כמובן ששאלתי בעצתו של הרבי, אשר הורה לי לבצע את העסקה. לא עברו ימים רבים, ארע אשר ארע, וכל ההשקעה ירדה לטמיון.

המאזינים, אשר הקשיבו בדריכות וציפו להמשך המסעיר בו יראו את ה'מופת' של הרבי, נותרו מופתעים כאשר בזאת סיים ר' שמואל את סיפורו ונתיישב על מקומו, היכן כאן המופת? שאלו בתרעומת, הרי במעשה זה אין רואים כלל גדולתו של רבך, אדרבה, רואים אנו שהוראתו ועצתו הביאו לתוצאות בלתי רצויות? ענה להם ר' שמואל: המופת הוא שאני המשכתי להיות חסיד נכנע לרבי כמו קודם ואין זה השפיע עלי כלל! ואם חושבים אתם שזהו מופת שלי - ממשיך ואומר ר' שמואל - אינכם אלא טועים, אמונה זו הנטועה בי אינה כלל וכלל משל עצמי, אין זו אלא האמונה שנטע בי הרבי, **אמונת צדיקים טהורה ופשוטה, גם כשלא רואים שהדבר מתממש כפי שציפיתי תחילה על פי דברי הרבי.**

בטוח אני שעסקה זו היתה לטובתי - הרי הרבי אמר לי במפורש להשקיע את הכסף, והרבי בודאי ובודאי לא יאמר דבר שאינו לטובתי! יתכן שהרבי ראה איזו גזירה שנגזרה עלי או על משפחתי מן השמים, והוא המתיק את הגזירה ע"י עסקה זו, בה הפסדתי סכום כה גדול, או אולי יש לכך הסבר אחר, כך או כך, ברור לי שסיפור זה מתחילתו ועד סופו אינו אלא מופת של

הרבי, וכדבר החסידים בדורו של רבינו הזקן: וכי יש לך מופת גדול מלקחת גולם של בשר ולעשות ממנו בן אדם. (ר' מענדל עמ' 103)

רב גדול א', שהיה ג"כ בנש"ק, סיפר שבנעוריו עת התיגע בשקידה רבה בלימוד גפ"ת עם תלמידים, עלה פ"א על רעיונו להתקנאות באיזה צדיקי דורו, אשר אין להם יגיעה זאת עם תלמידים ויושבים במנוחה בכל יום כמה שעות בעישון הלילקע ציבעך ומיחדים יחודים. וחשב הג' הנ"ל אעשה כן גם אנכי, אמנם נתיישב כי להתחיל דרך חדש אין נכון בטרם יסע מקודם להתייעץ עם רבו הרה"ק ר' אשריל מראפשיטץ זי"ע, ויהי בבואו לראפשיטץ ונכנס לבית רבו, והנה הוא שוכב על מטתו, כי לא הי' בקו הבריאה והאנשים עוטרים אותו סביבותיו, מובן כי לא הי' עת מוכשר לפרש שיחתו מענין הנ"ל, ואמנם הרה"ק ברגע שנתן לו שלום, פתח פיו ואמר אל הרב הנ"ל: אגיד לך דבר תורה, כתיב (בראשית ו, ט) "אלה תולדות נח", "אלה" הוא עבודה זרה לשון "אלה אלהיך ישראל" (שמות לב, ד), "תולדות נח" מי שהוא נח ואינו יגע ועמל בתורה הוא תולדה דעבודה זרה, "נח איש צדיק" אם יקשה לך כי תראה צדיק גדול ג"כ נח לפעמים מהתורה ויושב בעישון הלילקע ציבעך, "תמים הי' בדורותיו את האלקים התהלך נח", פירוש במנוחה שלהם ג"כ יש דביקות עם השי"ת, אבל אתה בל תעזוב דרכך בקודש להתמיד יום ולילה בלימודך עם תלמידים, ודפח"ח. (זר זהב, נח)

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זצ"ל נסע להסתופף בצ"ק הרה"ק [רבי ישראל] מרוזין זצ"ל, ותמיד כשחזר לביתו, הביע תמיהתו לבני ביתו במה שראה שמה אצל הרה"ק, אשר הסוסים שהיו שייכם להרה"ק מרוזין העמידו בחצר סמוך אל בית מדרשו של הרה"ק, ותמה בזה הלא חצר הרבי מקום רחבת ידים היא, ולמה בחרו את מקום הסוסים ליד הביהמ"ד דוקא. פעם כשחזר משם הרה"ק מליסקא, אמר: שהנו כבר מבין טעם העמדת הסוסים סמוך לביהמ"ד דוקא, כי מקול דפיקת עקבי הסוסים יכולים להבין - מי שראוי לזה - כמה ענינים העתידים לבוא, ולזה בחר הרה"ק מרוזין את מקומם שם דוקא,

כדי לשמוע באמצע תפילתו קול דפיקתם, ולהבין מזה הגזירות וכדו' העתידין לבוא, ולהתפלל על זה. (מפיהם ומפי כתבם עמ' יא)

פעם ישב האדמו"ר [הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע] בשולחן ונטל נטילת ידים לסעודה ולא שיפשף ידיו. והרב הגאון רבי שלמה אב"ד סקולה (בעמח"ס בית שלמה וישרש יעקב) שישב בראש המסובים הרהר במחשבתו הלא לפי הלכה צריך לשפשף את הידים (כמובא בשו"ע או"ח סי' קס"ב סו"ס ב', לכתחילה ולא לעיכובא כ"כ בדרישה שם), כה הרהר, עד שאחרי ברכת המוציא ואכילת כזית, פתח האדמו"ר ואמר: **הרבי רבי ברוך ממעזיבוז** זצ"ל היה קפדן, ומשמשו שחשש מפקידתו נהג תמיד לשאול בעצתו על כל פרט ופרט בהנהגת הבית, ובמיוחד היה לו ענין בסעודת שחרית, וכל בוקר בא לפניו משמשו לשאלו מה לבשל ולהכין אותו בוקר לסעודה. פעם קרה שהרבי לא ענה לו על שאלתו, ולכן חיכה משמשו עד שיאמר לו מה לעשות, הרבי הלך לבית הכנסת, והוא אחרי מציפה לתשובתו. הרבי הניח טלית ותפילין והתחיל להתפלל, וכיון שהגיע לברוך שאמר ולא אמר כלום, התיימש המשמש מתשובת הרבי וישב מודאג בלי שידע מה לעשות. אולם כאשר הגיע הרבי ר' ברוך לברכת יוצר אור, נפנה למשמשו ורמז באצבעו, המשמש שהבין את הרמז הלך בשמחה להכין את הסעודה.

משסיים האדמו"ר הזקן את סיפורו, פנה אל הגאון מסקולה, ואמר לו: מה דעת כת"ר האם הולמת דרך זו את ההלכה? הרב מסקולה התפלא מאד על כך שהאדמו"ר הרגיש את מחשבתו בדבר שפשוף הידים כנ"ל, וסיפר עובדה זו ברבים. (דורש טוב עמ' קנג)

סיפר הרב ר' יוסלי מאפאלין, אחר פטירת הרב המגיד מטוריסק זצלה"ה נסע לולאדאווקע לאדמו"ר [הרה"ק רבי מרדכי] מקאזמיר זצלה"ה על ש"ק, ובליל שבת קודש, בסעודה הראשונה התחיל לדבר דברים בטלים, והוקשה לו מאד, והלך אחרי לביתו, ושאל אותו: ילמדנו רבינו הלא בשבת קודש אינם רשאים לדבר דברי חול כאשר איתא רב לא שח שיחת חולין מימיו, וענה לו אדמו"ר זצלה"ה: הנה יש צירופים קדושים ויחודים קדושים, יחודים יכולים לעשות כל

הצדיקים, אבל צירופים קדושים אינו יכול רק מי שהורתו ולידתו בקדושה ועוד מי שיש לו קבלה מאבותיו הקדושים זללה"ה. (היחס מטשרנוביל עמ' 75)

פעם קיבל האדמו"ר הרה"ק ר' יוחנן נ"ע מרחמסטרניבקה, אנשים רבים לפני התפילה, כל אחד מקבוצת אנשים זו, שפך את מרי לבו מסאת היסורים שגדשה אותו, כך שארכה השעה והאדמו"ר טרם יצא לתפילה. מקורביו שהמתינו להתפלל עמו בציבור נכנסו ללחץ והביטו כל הזמן על השעון, הרה"ק הבחין בעצבנות ההולכת וגוברת אצל חסידיו, פנה ואמר להם: איך ווייס ניט וואס איז באם אייבערשטן טייערער, צי מיין דאווענען, צי דאס אויסהערן די שווערע הערצער פון יידן. (איני יודע מה חשוב יותר אצל הקב"ה, האם התפלה שלי או להאזין ללבבות הנשברים של יהודים). (על אבותינו ועל יחוסם עמ' 128)

כמו ששמעתי מכ"ק אאמו"ר [הרב המגיד מקאזניץ זי"ע] שסיפר לי מהרב הקדוש בוצינא קדישא מוהר"ר לוי יצחק זצ"ל אב"ד דק"ק בארדיטשוב, שהיה לבוש בטלית ומוכתר בתפילין, וסיפר עם כל בני אדם מענייני העולם וענייני ארצות, מה שלא יאות לא' מעמי הארץ ופשוטי העם לעשות כמוהו. ובודאי שלא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, להכניס ראשו בין הרים גדולים, ללמוד ממעשה הצדיק הקדוש עליון כמוהו, שהיו לו מוחין קדישין והיה עושה כל מעשיו בהתקשרות ודביקות הבורא ב"ה, ולא היה מפסיק מדביקותו ית' אף רגע כמימרא, בודאי שהוא היה במדריגה זו להעלות כל הדיבורים מפשוטי העם אל השורש העליון. (באר משה, קאזניץ ויקרא)

אחרי שעברו זמנים והריזינער [הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע] קבע דירתו בעיר סאדיגער שכל הרבי ר' מאיר'ל [מפרימישלאן] שליח מיוחד עם מכתב להריזינער וציוה להשליח שיחזיק המכתב במנעלו ולא יתן המכתב לשום אדם רק להריזינער בעצמו. וכשיבוא לבית הריזינער יחלוץ את מנעלו ויקח המכתב ויתן להצדיק, וכן עשה. בבואו לסאדיגורא ואמר שיש לו מכתב מפרימישלאן ביקשו ממנו הגבאים ליתן להם המכתב, ולא רצה, והניחו אותו

ליכנס לבית הרב וישב שם על הארץ וחלץ מנעלו ולקח המכתב ונתן להריזינער, ושם כתוב הן היום הקדוש חג עצרת ממשמש ובא ומחויבים לאכול מאכלי חלב ואינו יודע איך להתנהג עם הלביבות אם לאכול אחת הוא מעט, ושנים הוא זוגות ושלושה הם הרבה לפניו. והשיב הריזינער להשליח שיעשה עבורו אחת שהיא גדולה כשתים ובזה יהי יוצא לכל הדעות.

אל תתפלא אחי על ענינים כאלו מהנהגות המא"ר עיני ישראל, כי נודע היות שפ"א בשבתו על שולחנו הטהור בסעודה אחת, והי' שם למדן א' מופלג ומתנגד על חסידים והי' זר בעיניו עניני התנהגות ושיחות של הרה"ק, עד כי נפל במחשבת הלמדן מאמר הכתוב מה שנא' "כי בשגעון ינהג" (מלכים-ב ט, כ). והרגיש הרה"ק בזה, ואמר אז להיושבים על שולחנו הגידו נא לי התרגום של הפסוק במלכים "כי בשגעון ינהג" ולא ענו כלום, אז נענה הוא הרה"ק ואמר: אני אגיד לכם מה מתרגם בזה התרגום ארי בחכמותא, כי הי' נראה רק לעיני העומדים שמה כי הוא מתנהג בשגעון, אבל באמת היו הדברים בכוונה גדולה ונפלא לא הי' מנהג בשגעון, אז הבין הלמדן הזה כי הרה"ק הוא אשר רוח אלקים בו. (עשר עטרות מער' הרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן אות ז-ח)

כ"ק מרן אדמו"ר [הרה"ק רבי יוחנן מסטאלין קארלין] זיע"א בעת שבתו בעיר לוצק הי' נוהג להתפלל מנחה מאוחר מאד, פ"א העיר לו א' ע"ז למה אינו מתפלל בזמן, ואמר לו כ"ק: שמחר בעת שיגיע הזמן לתפלת מנחה ידפוק בדלתו ויצא, ואכן למחרתו בעת שהגיע הזמן לתפילת מנחה דפק הלה בדלתו של כ"ק, ואכן כ"ק התלבש במעילו וכובעו ויצא מחדרו כדי ללכת לביהמ"ד, אך מיד כשיצא מחדרו בא לפניו הזכרה ממקשה לילד, ובשמעו זאת פשט כ"ק מעילו וחזר לחדרו, וכ"ק נשאר שם זמן רב עד שגמר, וכשיצא פנה לעברו של אותו אחד, ואמר לו: זעסט אז מיר קענען נישט דאווענען פריה. (הנך רואה שאיני יכול להתפלל מוקדם). (כתבי חסידים)

כתב בס' זאת חקת התורה, וז"ל: ודע כי הרב האלקי כמהאר"י זלה"ה הי' אוכל ביצים צלויים ולא הי' חושש אל הדם הנמצא לפעמים בהם, אבל אומר

אני לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול ראוי מהרב זלה"ה, כי מה שהוא לא הי' חושש לדם, כי אלו הי' דם בתוך הביצים שהי' בידו בודאי הי' יודע, כי לא הי' נעלם ממנו שום דבר גדול או קטן אשר נעשה בשמים ממעל ומתחת לארץ, כ"ש שהי' יודע במה שהיו בידו, לכן לא הי' חושש, אבל אינש דעלמא מי שהוא בעל נפש יזהר בהם, עכ"ל. (שרף פרי עץ חיים עניני סעודה פ"ח)

היה [הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע] מתרעם מאד וקורא תגר על האנשים שהיו מאחרים זמן התפילה, והיה אומר על אלו שהביאו ראיה למעשיהם מהרה"ק היהודי הקדוש מפשיסחא שהיה מאחר, כי הוא היה מסכן את גופו בכל יום ויום וטבל ש"י טבילות בהמקוה הקרה שבאפטא, וזיכך עצמו עד שגופו הגשמי נתהפך לרוחני ממש כמו מלאך, והיה השגתו למעלה מן הזמן, הלכך ע"פ הלכה היה יכול להתפלל אימת שרצה, אבל אנו אין לנו רשות לעשות כמעשיו שהם שלא ע"פ דין, אף שהוא היה עושה כשורה. (תפארת היהודי עמ' קנב)

הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק [בהרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע] היה עושה כל טצדקי כדי שלא יכתירוהו כרבי, והחסידיים עשו בהכרח את רצונו. בערב יום הכפורים חשש פן יהיה מי שמאימת יום הדין יעלה ויגיש לו קוויטל או יזכיר עצמו לפניו, לכן היה יושב לסעודה עם הרבנית, ומושיבה לצידו – והיה רבינו [הרה"ק רבי יצחק מסטיטשין זי"ע] אומר על כך הרי אפילו חוכר פשוט אינו נוהג כן, לשבת בסעודה ליד אשתו, ואנשים שהגיעו להזכיר עצמם לפניו וראוהו יושב כן, שבו לאחור. (החכמה מאי"ן עמ' קסב)

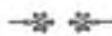

באמצע החורף היה [הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצע זי"ע] ב' שבועות בראדום, והיה הרב מראדום שהיה נכד בעל נודע ביהודה נכנס אליו בכל יום לבקרו, פ"א שאל אותו, ואמר: רבי, יאמר נא כבודו האיך רשאי מר לכנוס בכל יום למקוה, כי ודאי הוא ממש פיקוח נפש למר, ואמר לו מרן ז"ל: הלא יודע כבודו שהיו נביאים בעולם, והנביא היה רשאי לעבור על ד"ת ע"פ

הוראות שעה כשהיה צריך לכך, כן יש צדיקים בכל דור אשר רשאים לעבור כשהשעה צריכה לכך, ואני יודע כי העולם צריך למקוה שלי, ואם רוצה כבודו להאמין יאמין. (תולדות הנפלאות אות צד)

סיפרו מהמגיד הקדוש ממעזריטש נבג"מ זי"ע, שישב בסעודה עם חברי קדישא דיליה והיה בחדוה רבה, ואכל פירות בלי בדיקה מתולעים, גם שתה משקה בלי סינון, ואמר לחברייא דילי, אתם תמהים עלי, תאמינו לי שהתולע ירא ממני פן אבלע אותו, והמשכיל יבין, כי התולע הוא הסט"א וכל כת דילי, ומאכלו ומשתהו של ת"ח היא בבחי' עולה ונסכים דבר יום ביומו. (אילנא דחיי, וירא בהערה)

פ"א באה אשה א' לפני הרה"ק [רבי יעקב יצחק החוזה] זצלה"ה מלובלין וכשהלכה, הלך הרבי זצלה"ה וליווה אותה עד הפרוזדור, וכשחזר, אמר לתלמידיו: אל יקשה בעיניכם שבגמ' אמרו אחורי ארי ולא אחורי אשה (ברכות סא), כי מי שיודע סוד הלוויה יודע לשמור את עצמו מזה ג"כ איך להתנהג. (נפלאות הרבי אות טז)

הרה"ח ר' פנחס סקלאר הלך פעם עם הקארלינער [הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע הי"ד] אונטער וועגנס (בדרכים) וכשהי' צריך להתפלל, התפלל במהירות מאד, ור' פנחס הרהר במחשבתו האיך יתכן במציאות להתפלל כ"כ מהר, ואח"ז נענה הקארלינער: "השולח אמרתו ארץ" (תהלים קמז, טו) אז מ' ווארפט אוועק ביים דאווינען די ארציות (באם משליכים את הארציות בשעת התפילה), "עד מהרה ירוץ דברו", וד"ל. (כתבי חסידים)

במזכרת שם הגדולים - קדושת אהרן - איתא מעשה נורא מסיבת הסתלקותו של ר' אהרן הגדול מקרלין זצוק"ל. הרה"ק הנ"ל היה אצל רבו המגיד ממעזריטש קודם פסח ורצה לנסוע לביתו על החג. וילך לקבל רשות פרידת

שלום מרבו הק' לנסוע לביתו ונתן לו הרב המגיד רשות. אך אחרי אשר יצא מהר"א מהרב המגיד אמר לתלמידיו בבקשה מכם ראו שלא תניחו את הר"א לנסוע לביתו. ותיכף הלכו התלמידים להר"א ודברו עמו שיחוג פה חג הפסח. אך הוא סרב. בראותם כי הוא מתעקש דוקא לנסוע לביתו אמרו לו החברים דע כי רבנו ביקש אותנו שלא להניח אותך ליסע לביתך! ויאמר להם הר"א: למה לא אמר לי, הלא אם היה רוצה שאשאר פה על חג הפסח לא היה בוש מלהגיד לי. עם כל זה הלך הר"א להרה"מ ואמר לו נחוץ אני מאד לנסוע לביתי, ועתה אמרו לי החברים בשם רבנו כי הרב רוצה שאהיה פה חג הפסח? ענה לו הרב המגיד אנכי איני מעכב אותך, אם רצונך ליסע לביתך תסע לשלום. אך שוב קרה שבצאתו אמר לתלמידיו "ראו שלא תניחו אותו לנסוע..." וירוצו החברים עוד הפעם להר"א והרבו לדבר על לבו כי אין זה דבר פשוט כי רבנו ביקש אותנו עוד הפעם שלא להניח אותך ליסע לביתך. אבל הר"א לא שמע להם ואמר להם "מפני מה לא אמר לי?" הקיצור שבעוונותינו הרבים נסע לביתו ונפל למשכב, וביום ג' דחול המועד פסח (י"ט ניסן תקל"ב) עלה למרום ושבק לנו החיים... וכאשר שמעו החברים נתאבלו עליו מאד כי ידוע לכל שהר"א היה קדוש עליון נורא מאד אשר אמרו עליו כי היה נשרף מיראת הבורא ב"ה וב"ש.

התלמידים הבינו מיד כי המגיד צפה זאת ברוח הקודש, ולזאת שאלו להרב המגיד: "למה לא הגיד לנו רבנו קודם נסיעתו לביתו שיסתלק, ואז בכל מאמצי כוחנו לא היינו מניחים אותו לנסוע אף בלי רצונו?" ויען להם הרב המגיד: "למה תתפלל, כתיב על משה רבנו (במדבר יב, ז) "בכל ביתי נאמן הוא", ומה שייך נאמנות בבית ה'; הלא אין שם שום דבר גשמי שיוכלו לגנוב אותו? אך הפרוש הוא כל מה שראה לא גילה לשום אדם, ועל זה שייך נאמנות ודי למבין, ואך למען דאגתי על הר"ר אהרן שלא רציתי שיסתלק אמרתי לכם שתעצרו אותו פה על חג הפסח ואז היה בת דינא בטל דינא (סנהדרין צה). [פרוש: כיון שלן דינא - בטל הדין].

כתב **אביר הרועים** (אות קיב): **האבני נזר** היה קולע ללבם מרחוק זיקי אש מחיות הקדושה על ידי לימודו בקדושה וטהרה בחדרו קודש הקדשים

לעוררם אף בישבם בביתם להתנהג בחסידות ופרישות, וכמו שאמר בפרוש לאחד מן המקורבים כשהזכיר פעם אחת לפניו איך **שאנ"ש יש להם חולשת הדעת**, ממה שרבנו הקדוש זצ"ל **ממעט מאד מאד הדבור עמהם גם בעת ששואלים אותו עצה וכדומה**, עוד יותר ממה שנוהג לדבר עם איש שאינו מאנשי שלומו כשבא לשאול ממנו עצה. והשיב לו רבנו הקדוש תדע שכל מינוט ומינוט [=דקה ודקה] שאני מבטל מן הלימוד שלי כבר חסר זאת להחסידים שלי בביתם כששוכבים במטתם, ועל כן כל מה שאני מקצר דבורי עמהם הוא טובה גדולה עבורם... וכן אמר לי ידידי הרה"ח מו"ה חנוך העניך יעב"ץ מדוואהרט נ"י שהוא שמע גם כן מפיו הקדוש זצ"ל כדברים אלה ממש כנ"ל זיע"א.

הגה"ח ר' אריה אלטר בנו של הפני מנחם זצ"ל, היו רבים נועצים בו, להבין פשר דברים קצרים שנאמרו ברמיזה בקדש פנימה אצל מרן הלב שמחה. תשובה בלתי צפויה שנתנה לאברך פלוני הותירה בלבו ספק שמא לא נשמעה שאלתו בברור... הוא מציע הרהוריו בפני רבי אריה, שואל אם כדאי להציג שנית את השאלה. אילו היה בכוחי – מזדעזע רבי אריה – הייתי מסיר את השטריימל מראשך על דברים כאלה שאמרת, כיצד תסיק אדעתך שאדמו"ר אינו מבין שאלתך, הלא תדע כי בנגעך בקצה ידית דלתו, רואה הוא נכוחה כל מעשיך, מעודך ועד הנה?!... (פרי ביכורים פרק ח', פרקי תולדות)

הגה"ח ר' יעקב מילר ז"ל ברוב רגישותו למידת ההכנעה והביטול לרבותיו, הרי שגם לפני שליחיהם ביטל את דעתו ורצונו וקיבל את דבריהם. זאת למרות היותו בר דעת בעל דעה ודרך מגובשת בכל נושא וענין, ואף הכיר היטב את טבעם של בנ"א ומהותם, מ"מ בדבר זה נהג בתמימות מופלאה ללא כל תהייה, וכך אף חינך את תלמידיו ובני משפחתו.

הכל ראו שכאשר ידידו מו"ה הרה"ח ר' אברהם יוסף אירנשטיין שליט"א ניגש אליו בשיבה, כיצד קם לפניו מלוא קומתו, וכאשר אחד תמה באוזניו 'עד כדי כך'... השיב לו בפליאה 'הן הלוא הוא שלוחא דרחמנא... ה'לב שמחה' זי"ע שלחו להיות משגיח בשיבה! אכן מעידים תלמידיו הקרובים, שגם בדברים

שכרוכים במאמץ גדול בעבורו, ושבתחילה נתבקש על כך מפי אחרים וסירב, אולם כאשר נתבקש על ידו הסכים על אתר לבקשתו.

ענף ב': אותות ומופתים באדמת בני חם

"צדיק מושל ביראת אלוקים" (שמואל-ב כג, ג), דרשו חז"ל (מו"ק טז:) שהצדיק גוזר והקב"ה מקיים. ואכן יש כח בצדיקים לפעול ישועות למעלה מדרך הטבע. הצדיקים משתמשים בכח זה כדי להביא ישועות ליהודים כמידת הצורך, ולפעמים גם כדי להשריש אמונה בלבבות בני ישראל, למען ידעו שיש אלוקים בישראל.

אולם ההשפעה של ראיית מופתים אינה דבר של קיימא ולא זו הדרך אשר דרכה ישפיע הצדיק ידיעת ה' ויראת אלוקים בקרב בני ישראל, וכך כתב הבת עין (פרשת תרומה) וז"ל:

וכן היה ביציאת מצרים, בתחלה היה להם בחי' ראיית המופתים כדי שיוקבע בלבם בחי' אמונה, ומחמת שאין לבחי' זו קיום חזק, לכן אמר ה' למשה "דבר אל בני ישראל" (שמות יד, טו), פי' שידבר להם דיבורים קדושים היוצאים מן הלב, כדי שיכנס בלב כל ישראל תוקף בחי' אמונה, שיוכלו להגיע לבחי' קשוטין בחי' יראה ואהבה שיוכלו לקבל התורה בקדושה וטהרה.

אכן בחינה זו של עשיית מופתים אינה תופסת מקום רק אצל ההמון, אבל חסידים ואנשי מעשה יודעים שאין זה ענין כלל ואין אמונתם תלויה בכך, כפי שכתב הדברי ישראל ממודז'יץ זצ"ל (פרשת שמות):

"ויען משה והן לא יאמינו לי" (שמות ד, א). והוא דכתיב "הקהל את העם האנשים והנשים" וכו' (דברים לא, יב) ופרש"י האנשים ללמוד והנשים לשמוע. ופרשו בסה"ק האנשים היינו הגדולי ערך, באים ללמוד תורה ויראת שמים, והנשים וההמון באים לשמוע, היינו לשמוע מופתים עיי"ש. ובאמת זהו שאנו רואים החסידים שלומדים תורה מרבם מאמינים בלא מופתים, והנשים וההמון הם צריכים מופתים.

הרה"ק רבי יצחק מווארקע זי"ע אמר (אוהל יצחק ח"א, אות קמ"ט) וז"ל:

לפאר הרבי עם מופתים הוא כמו להלל את הגביר ר' בערקי מווארשא שיש לו לאקשין ברעט [- משטח עץ לרדידת אטריות].

הרה"ק רבי משולם שרגא פייבוש מברעזאן זי"ע (שפת אמת, לך לך) ביאר את הסכנה בזה כי לפעמים לא יראה מופתים ועלול ע"י כך להתרחק מרבו וז"ל:

והנה החילוק בין המתקרבים אל הצדיק בלי שום סיבת מופת או סיבה אחרת, רק מחמת אהבה הפשוטה, ע"י בחי' חן, אשר כל מי שיש [עליו] חן בידוע שהוא ירא שמים, כמאמר חז"ל (סוכה מט:), החילוק הוא כן, כי אותן המתקרבים ע"י סיבה או מופת שרואין מהצדיק ממילא הוי אהבה התלויה בדבר ובטל הדבר בטל אהבה, כי לפעמים אינם רואים המופת מהצדיק כמו שרצונם לראות, או בהסתלק הסיבה שעל ידה נתקרבו, כגון שהיה להם פחד מהצדיק שראו שהם בידו להרע להם ועי"כ נתקרבו אליו, א"כ בהסיר הנ"ל הם מתרחקים מהצדיק וא"כ אין זה דבר המתקיים, ממילא אין זה בבחי' הרכבה שיוכלו להרכיב עוד את אחרים בבחי' אור זרוע לצדיק וכנ"ל כי אף אצלם אין מתקיים האור ומכ"ש לאחרים. אבל האנשים המתקרבים להצדיק בלי שום סיבת יראה ממנו או סיבת ראיית מופת רק ע"י אהבה פשוטה מלב ונפש בבחי' חן א"כ אין אהבה זו תלויה בדבר.

כך כתב גם הרה"ק רבי אליקים געץ מאורזישטשוב זי"ע (אמרי אמת, ויצא)

ואמונתו בהצדיק צריך להיות לא מפני שרואה ממנו אות ומופת רק מפני שרואה אותו עובד ה' וירא ה' ואוהב ה' וסר מרע בכל האופנים אפילו מגדנוד קל ח"ו, כי אם אמונתו בהצדיק הוא מפני מופתיו כי לא כל העתים שוות כי יש בזה כמה ענינים ויכול האדם ח"ו עי"ז לפול ממדריגתו ואמונתו ח"ו, רק האמונה צריך להיות בפשיטות, ועי"ז יכול הצדיק להאיר לו, וז"ש (שמות יד, לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", היינו שהאמונה בהצדיק צריך להיות בפשיטות כמו בה' ב"ה, לא מפני אות

ומופת, "אז ישיר משה ובני ישראל" וכו', וע"י התקשרות הצדיקים יכול האדם לבוא לאמונת הבוב"ה.

לכן הדרך הישרה היא לא להתעסק כלל בעניני מופתים אצל רבו, אלא לבוא ללמוד אצלו דרך ה', וכך כתב הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זי"ע (אמרי יוסף, שמות):

"ויאמן העם וישמעו" וגו' (שמות ז, לא). ומכאן תוכחת מגולה לאותם המאמינים שבזמנינו ג"כ, שאינם רוצים להאמין להצדיק עד שיראה להם אותות ומופתים ואומרים לו תנו לנו מופת, ואם אינו משנה להם סדרי בראשית להראות להם מופתים ואותות אין רצונם להאמין ולשמוע בקולו, ובעוה"ר טח עיניהם מראות איך שהפסוק מראה לנו באצבע דרך ה' להאמין בלי שום אות או מופת גשמי, רק אם יראה שהצדיק הוא עובד ה' ומיישר אורחותיו עפ"י התורה, ומאיר בתורתו ויראתו בלבבות האנשים הנלוים אליו, לטהר נשמתם ולקשרם בשרשם העליון, ולהמשיך להם בהירות המוחין להאיר גם את מעשיהם הטובים ותורתם ועבודתם, וכמו שאמר כאן "ויאמן העם וישמעו", ר"ל שלא האמינו על האותות שראו רק שהאמינו לו על השמיעה, ר"ל על המשכת המוחין שהמשיך להם.

וכדברים אלו גם כתב הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב זי"ע (עטרת יהושע, וארא)

"כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת כו' קח מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין" (שמות ז, ט). הנה מדרך פשוטי עם אינם מאמינים בצדיקים רק כשיתנו להם אות או מופת להצליח במעשיו הגשמיות, ואינם משגיחים ללמוד מדרכיו הקדושים והטהורים ללכת בדרכי התורה ויראה והם קטני השכל, אבל בעלי השכל והמדע חסידים ואנשי מעשה אינם משגיחים על מופתים רק ליישר דרכם ומעלליהם, כי כשהם יושבים בביתם יכולים לדמות בנפשם אשר הם נקיים מכל שמץ חטא ודופי, ויצה"ר מפתה אותם ליתן גאות בנפשם ואינו מרגיש בעצמו שום חטא ועוון, וע"כ נוסעים אל הצדיק בכדי שיתבטל בפניו ואז ירגיש בעצמו אשר מכף רגל ועד ראש אין בו מתום.

הרה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמארנא זי"ע התבטא בחריפות על כך ואמר:

"ונתן אליך אות או מופת, ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים" (דברים יג, ב-ג). כי עיקר התקשרות אל הראש והצדיק שיתוסף לו אהבה ויראה ודביקות ויראה, וזהו "ונתן אליך אות או מופת", תיכף יתן לך אותות ומופתים, "ובא האות והמופת", אז תדע שזה הוא "לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים", כמו שהיה לכת ארורה שיצאו מן הדת רח"ל, כי צדיק גמור אינו נותן אותות, אלא ממשיך לבם של ישראל אל אהבה ויראה ותפלה ולימוד תורה לשמה באמת, וממילא לצורך אהבת ישראל יפעול השי"ת על ידו ענינים נפלאים ונוראים כדי שיקדש שם שמים על ידו, כמו שאמר המגיד למרן הרב בית יוסף (עי' מגיד מישרים פר' ויצא), וכמו שעשה מרן הקדוש הריב"ש טוב וכן אחריו כל הצדיקים. (היכל הברכה ראה).

האדמו"ר מלובאוויטש הרבי מנחם מנדל זצ"ל הסביר פעם (תורת מנחם, ח"א, תש"י, עמ' 43):

עיקר ההתקשרות אינה קשורה עם עניני מופתים וכדומה, ולא עוד אלא שאין צורך ותועלת בזה בשביל ההתקשרות – ובשתי הקצוות: ראית מופתים אין בה כדי להוסיף, והעדד ראית מופתים (אם עובר יום, שבוע או חודש, ולא ראה מופת מהרבי) אין בה כדי לגרוע מאומה. האמת היא, שאם ירצה יראה שכ"ק מו"ח אדמו"ר [הריי"ץ מלובאוויטש זי"ע] התנהג עמו גם בעניניו הטבעיים באופן שבכל יום ויום היו עניני מופתים, אבל אין צורך בזה כלל, וגם לא צריך להתפעל מזה.

ואילו האדמו"ר מטאלנא זצ"ל התבטא ואמר (אמרתך חייטני, עמוד 411):

יש חסידים שמתפעלים בעיקר ממופתים ומסיפורי ניסים מאת צדיקי הדור, הדבר העיקרי שיש להתפעל ממנו, זה הצדיק שלוקח על עצמו דברים עבור עדת מרעיתו "וזה גדול יותר מכל המופתים" צדיקים המכניסים עצמם באחריות ובסיכון עבור חסיד, צדיקים מוכנים להיכנס לגיהנום עבור חסיד שלהם.

מעשה רב

פ"א בשב"ק כשישב רבינו הקדוש [רבי אברהם מסאכאטשוב] זצ"ל בשלחנו הטהור בסעודתא תניינא, והחסידים עמדו סביבו, התעורר פתאום באמצע דביקותו ואמר ברגש קודש: איני יודע מה זה היום שהחסידים מרבים לספר ממני מופתים, אין קאצק האט מען זיך נישט אב גיגעבין מיט מופתים א מאהל [אז בקאצק לא התעסקו במופתים], ואני הייתי בקאצק כמה שנים ביחד ולא ראיתי מופתים רק לפעמים אחת או שתיים, וכעת מספרים ממני החסידים כ"כ מופתים, וסיים רבינו הק', ואמר בזה"ל: אפשר גם לפקוד עקרות וכיו"ב נחשב אצלם למופת אבל לא כן הוא שזה יכול לפעול גם איש נושא מים (בלשונו הק' דאס קאן א וואסער טרעגער אויך) עכלה"ק. (אביר הרועים ח"ב אות רלט)

סיפר הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלובאוויטש זי"ע: בנוגע להתקשרות אל הרבי, פעם שאלו אצל חסיד א' אם יש לרבו רוח הקודש, והשיב: מה זה נוגע כל כך? אני יודע שהוא רבי, וממה נפשך אם רבי צריך רוח הקודש – יש לו. ואם לאו – מהי ההתפעלות מרוח הקודש. וע"ד מ"ש הרמב"ם בנוגע לאמונה במשה רבינו – שלא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, כי אם במעמד הר סיני שענינו ראו ולא זר וכו'. כ"ק מו"ח אדמו"ר [הריי"ץ מלובאוויטש זי"ע] סיפר שבקטנותו, כשלמד בחידר, שאל אצל המלמד ר' שמשון, היתכן שלאחרי שהראו לפרעה מופתים ונתנו לו מכות, לא הועיל, והי' חוזר ומתחרט? המלמד אמר לו תירוצים שונים, ולא נתקבלו אצלו, לבסוף אמר לו המלמד: פרעה לא האמין, ולכן גם כשראה מופתים, הרי כשהיתה הרוחה חזר לסורו, לטבעו ומקומו הקודם. (משיחת פר' חיי שרה תשי"א)

סיפר המשפיע הרה"ח ר' מענדל פוטערפאס ז"ל: פעם ישב החסיד ר' אשר שו"ב מניקולייב ולמד בחיות רבה מאמר המשך תרס"ו, באמצע לימודו נכנסו האחים החסידים ר' בנימין ור' אליהו חיים אלטהויז, וסיפרו לו בהתלהבות רבה מופת מהרבי הרש"ב [מלובאוויטש], הפטיר ר' אשר לעברם: **הסתלקו מכאן אתם והמופתים שלכם! אפשר לחשוב, כביכול שלולי המופתים הוא היה אויס רבי** (שוב לא היה רבי). (ר' מענדל עמ' 104)

סיפר הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלובאוויטש זי"ע: אל כ"ק אדמו"ר הצמח צדק באה פעם עגונה עם בן אלם כדי לבקש ברכתו, ולא יכלה בשום אופן להכנס להצ"צ, וגם לאחרי שהפצירה בהרבנית – כפי שעשו כל הנשים שבאו להצ"צ – לא הועיל. יעצו לה החסידים שתכתוב שאלתה בכתב, ותתן ביד בנה, ובשעה שאין איש, יכנס בנה ויתחבא תחת השולחן בהחדר שבו מקבל הצ"צ ליחידות, וכשיכנס הצ"צ, יתן לו הפתקא. וכך הוה. וכשנתן הפתקא להצ"צ, א"ל הצ"צ: לך ואמור לאמך שאביך נמצא במקום פלוני, ונושעו שניהם, הבן התחיל לדבר והאשה מצאה את בעלה. וכשסיפרו להצ"צ בהתפעלות שהבן האלם פתח את פיו באמרו לאמו את המענה של הצ"צ, נענה ואמר: וכי מנין הי' לי לדעת שהבן הוא אלם?!

כשהרבנית של הצ"צ שמעה סיפור זה, לא התפעלה, וחזרה על דברי זקנה אדמו"ר הזקן [בעל התניא זצ"ל]: **במעזריטש התגלגלו מופתים מתחת לשולחן, אבל, לאף א' לא הי' פנאי להתכופף ולהגביהם.** (תורת מנחם ח"א תש"י עמ' 43).

ענף ג: למעלה מהשגתנו

לדעת שהצדיק הוא למעלה מהשגתנו

סוף דבר, היסוד שהכל עומד עליו הוא ההכרה שהצדיק הוא למעלה מההשגה של אנשים רגילים, כדברי הרבי רבי זושא זי"ע שאם הרב דומה למלאך ה' יבקשו תורה מפיו, הכוונה היא שכמו שאין לנו השגה מה זה מלאך, כך אין לנו מושג בדרגות של הצדיק. וכל השאלות ותמיהות שהיצר יכול לעורר בענין הצדיק הם מבוססות על פי ההבנה האנושית שאנחנו מכירים וחיים איתה. ואילו הצדיק חי ומתנהג בעולמות אחרים אשר בהם כל הכללים האנושיים האלו אינם תופסים כלל.

אין אפשרות לאדם רגיל להבין זאת, כפי שביאר הבעש"ט, והביא את דבריו תלמידו התולדות יעקב יוסף (פרשת בא) וז"ל:

שמעתי בשם מורי [מרן הבעש"ט הק' זי"ע] פי' הפסוק "ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו וגו' אין נבון וחכם כמוך" (בראשית מא, לח-לט). ופי' רש"י הנמצא, אם נלך ונבקשנו הנמצא כמוהו. ומאי בעי רש"י בזה. ופירש הוא, כי להבין מעלת ומדרגת צדיק או חכם, צריך הוא עצמו להיות במדרגה זו להיות מבין מעלת מדרגת חכם ונבון, ומאחר שאף אם נלך ונבקשנו לאותו איש חכם ונבון שיעמוד על מדרגתך שאתה חכם ונבון, לא נמצא, כי אין נבון וחכם כמוך, א"כ אין מי שיעמוד על מדרגת חכמתך וכו', ודפח"ח.

כל תמיה שיש לאדם על צדיק מקורה בכך שהוא חושב שלפי ההבנה שלו הצדיק היה אמור לעשות אחרת, להגיב אחרת, לדבר אחרת, להתייחס אליו אחרת וכו'. כל זה מבוסס ע"פ ההבנה של שכל אנושי כמוהו. אבל כאשר יפנים שהצדיק נמצא במקום אחר לגמרי ואין לאדם מן השורה שום הבנה בתגובות שלו, יפוגו כל השאלות, או יותר נכון לא יתחילו להיות כלל!

המהות של הצדיק היא אחרת לחלוטין משאר בני אדם, כך שאין שום אפשרות לאיש הרגיל לקבל מושג כל שהוא במהות זו, וכפי שאמר הרה"ק רבי זאב מזיטומיר זצ"ל, בעל אור המאיר (הובא בספר אור הגנוז, עמוד נ"ט) וז"ל:

כשאיש ישראלי שומר את עצמו מגזילה גניבה ולשון הרע, אזי הוא נקרא "אייך ערליכער", וכשמקיים כל התורה מבראשית עד לעיני כל ישראל במחשבה דיבור ומעשה, אז הוא נקרא "ערליכער יוד", "א גיטער איד" (כינוי למה שקוראים היום "רבי") אי אפשר לי לצייר לכם.

הדרגה של הצדיק לא נמצאת בכלל באותו סולם

הענין הזה הסביר באריכות הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זצ"ל. (ספר בקדושתו של אהרן ח"ב עמוד תל"ז) וכך אמר:

לבאר טעותו של קרח, מובא בספרים על א' הצדיקים שאמר פעם לחסידיו אל תהיו סבורים שהרבי והחסידים עולים באותן מדרגות בסולם העולה בית קל, ומעלת הרבי היא בכך שזכה להתעלות פי כמה דרגות לעומת החסידים, ולכן נעשה עליהם לראש. לא כן הדבר, כי הרבי הוא מהות ומושג אחר לגמרי לעומת החסידים, ואינו עומד עמהם כלל בסולם אחד. טענתו של קרח היתה, "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'" (במדבר טז, ג), והיינו כי אף אמנם שזכה אהרן הכהן להתעלות בעבודת ה' יותר ממנו, אבל גם הוא מטפס ועולה באותן דרגות בעבודת ה', שהרי כולם קדושים – כולם עומדים על אותו סולם במעלות העבודה, וא"כ – "ומדוע תנשאו על קהל ה'" – בעוד שכל אחד מהם הוא קדוש, רק אחד במדרגה זו והשני במדרגה אחרת. ועל כך באה תשובת משה רבינו – "בוקר ויודע ה' את אשר לו" (שם פסוק ה), ורמז לו בזה, שכמו שמצינו שגבולות חלק הקב"ה בעולמו, ואי אפשר להפוך בוקר לערב, שהרי נאמר "ויבדל אלקים בין האור ובין החושך" (בראשית א, ד) – וההבדל ביניהם הוא הבדלה תהומית ומהותית, כי אין שום שייכות בין האור ובין החושך, כך "ויבדל אהרן להקדישו" (דה"א כג, יג) – קדושה נבדלת שאין שום קשר בין קדושתו של אהרן לבין קדושתו של קורח, כי אין מדובר בסולם מדרגות השווה לשניהם, כי אם בהבדלה מהותית וקדושה אחרת לגמרי היא. (ובסיום ביאור הדברים הוסיף רבינו בפנקסו שורה אחת המקפלת בתוכה הרבה, וז"ל: ויש להמליץ על כ"ק אחי שליט"א [הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע] "ויבדל אהרן להקדישו" קדושה נבדלת, לא דרגות, לאורך ימים ושנים טובים).

הרבי הלב שמחה זצ"ל מגור, עם עלותו על כס הנהגה, השמיע באזני הגה"ח ר' נתן לובארט, את אמרתו הידועה של הרב הקדוש רבי העניך מאלכסנדר זצ"ל, אותה אמר בראשית ימי הנהגתו – שלו לאמור: "לשעבר, סבור הייתי כי 'רבי', הנה דרגה עילאה יותר של 'חסיד', ברם, משנהייתי רבי, רואני, כי מדובר במשהו שונה לחלוטין ובמדרגה אחרת לגמרי – כהבדל שבין חצי לבנה לפרסת הסוס, שתיהן דומות, אכן, בצורתן, אך מה רב ועצום ההבדל בינותן..." והוסיף הרבי הלב שמחה משפט קצר ומפעים: "ידעתי את אמרתו של הרבי ר' העניך, אך עד כדי כך לא שערתי!"

גם בשנים מאוחרות יותר, נשמעו מפיו רמזים מסוג זה, פעם, פתח הרבי ואמר: "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'" (במדבר טז, ג), לשם מה צריכים בכלל רבי?! אזר אחד מן הנוכחים עוז והשיב, כי רואים, אכן, שם בתורה, שהטענה לא היתה מקובלת. נתהרהר הרבי בדומיה, ולאחר דקות אחדות אמר: "ככל שהחולה אנוש יותר, זקוק הוא לרופא גדול יותר!" (לבם של ישראל, ח"ב עמוד מט)

אין יתכן שאדם פשוט ינסה להבין דברים שהם מופלאים ממנו

ככל שיסוד זה יהי ברור כך לא ינסה האדם הפשוט להבין דרכי הצדיק ולא ידרוש במופלא ממנו, כפי שכתב השפת אמת זצ"ל (ליקוטי יהודה, פרשת פנחס) וז"ל: כל המסתכל בשלשה דברים עיניו כהות בקשת ובנשיא ובעה"ב וכו', בנשיא דכתיב (במדבר כז, כ) "ונתת מהודך עליו" (חגיגה טז). כ"ק אא"ז מרן אדמו"ר [בעל השפת אמת] זצ"ל מגור דקדק, הא אמרינן בגמרא (עירובין יג:) שצריך לראות את רבו דכתיב (ישעיה ל, כ) "והיו עיניך רואות את מוריך". ותירץ דהכוונה דלא תעמוד על סוף דעתו, ולכן לא תחקור אחר עיקרו ושרשו, כמו שלא תוכל להביט בשמש בשעה שמאירה.

משל על כך הביא התולדות בספרו כתונת פסים (עמוד ז) וז"ל:

שמעתי בשם המנוח החסיד מוהר"ר נחמן קאסווי, שרצה מלך א' לצייר בסממנים היכלי המלך, ונתאספו אומנים מכל מדינות המלך לראות מי יצייר יותר חידוש, וצייר אחד שבולת שעומדת בשדה ועליו עוף קטן, ותמחו על חידוש זה, ובא ערל א' מפחותי ערך ונתן דופי, כי בשדה תמיד מתנונע השיבולת וכאן עומד על עמדו. והצייר עמד וצייר צורת המחרישה

והפועלים הולכין אחריו, והוטב למלך ושרים, והערל הנ"ל נתן דופי, מה שראוי להלוך בימין צייר הליכתו בשמאל ונתבייש הצייר, כך כמה פעמים, עד שבאחרונה צייר נערה המשרתת ומקשטת למלכה בחדר הפנימי, והאיש הנ"ל נתן ג"כ חסרון, אז הכהו מכה רבה איך אתה נותן דופי בנערות המלך בחדרי חדרים שלא ראית מימך אותם, והנמשל מובן, ודפח"ח, מי שנותן דופי בשלומי ישראל הם המקשטים הכלה עליונה, מה שאין יודעים כלל ראוי לנזיפה, ודפח"ח.

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב התבטא פעם בחריפות ואמר בזה הלשון (בארת המים באר לחי ראי, משפטים):

פעם אחת ביום ש"ק פתח בתוך הסעודה ואמר: אנשים צעירי ימים, שלחו לי עתה דיבורים מהשמים, להגיד לכם שהעיקר הוא לשמור פיו ולשונו ואח"כ פתח את פיו הק' ואמר בהתלהבות גדולה: אמרו במס' ע"ז (יד:) גמירי ע"ז דאאע"ה ת' פרקי הוי ליה. והפ"י הוא כך, כי הנה הצדיק הוא בכל פעם מוסיף והולך בדרכי העבודה, וכאשר יזכהו משמים ויגלו לו דרך בהעבודה היותר גדולה מהקודמת לה ואוחז בה ועוזב את אשר לפניה, אזי נקראת אצלו אותה העבודה שעזבה בחי' ע"ז, וזה אומרם גמירי וכו', היינו תי"ו פעמים היה גדולה ואותן העבודות שעזב היו נחשבות אצלו כע"ז, עד שבא להעבודה היותר גדולה האמיתית, וא"כ איך יהין איש לומר כי הוא מכיר להצדיק, הלא ניתנה לב להבין מי הוא נקרא צדיק, הלא הוא האיש אשר עובד ה' מנעוריו, ובכל יום ויום ובכל פעם ופעם הוא מוסיף והולך בדרכי עבודתו מדרגא לדרגא, כמ"ש (ויקרא כו, ג) "אם בחוקתי תלכו" ולא תעמודו אף רגע אחת, וא"כ איך אפשר לומר כי עמד על דעתו של הצדיק אם הצדיק הוא בבחי' הולך והוא עומד על מקומו, אולם זה שנראה לו שמכיר להצדיק הוא רק מחמת שמכיר להלבוש והחיצוניות של הצדיק.

הרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ זי"ע (הובא בליקוטי מהר"א, מקץ) פירש בזה את הפסוק: "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו" (בראשית מב, ח). הפסוק מרמז לנו דרכי העבודה, דהנה ידוע שהצדיק הדור נקרא יוסף, שהוא צדיק יסוד עולם המשפיע כל טוב, ומרמז הכתוב שהצדיק מכיר את אחיו המה עם קדוש

הבאים בצל קדשו ומתאחים אליו, תיכף בבואם מכירם מה שעשו אפילו בחדרי משכיתם וכל פעולתם, והם לא הכירוהו, **שהאנשים המסתופפים בצילו אין להם שום השגה בהצדיק באפס מה.**

זה פחיתות לנסות להבין את הצדיק ויש בזה סכנה

היומרה לנסות להבין את כוונת הצדיק מצביעה על חלישות הדעת, כפי שביאר זאת הרה"ק **רבי ישראל מגראדזיסק זי"ע** (בינת ישראל, פרשת זכור):

"והי' כאשר ירים את ידו וגבר ישראל" וכו' (שמות יז, יא). בגמ' וכי ידיו של משה עושות מלחמה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים היו נוצחין וכו' (ר"ה כט.), ענין השייכות של הרמת ידי משה לשעבוד לבם של בני ישראל לאביהם שבשמים, יובן ע"פ שאיתא ברלב"ג ע"פ "ויזנב כך כל הנחשלים אחריו" (דברים כה, יח), שעמלק שלט אך על אנשים קטני הדעת והם נקראים זנב, והאמת כן הוא, שבני אדם חסרי הדעת חושבים שהם מבינים ומשיגים הכל, ואינם מבטלים את עצמם אפילו לגדולי ישראל, ועי"ז באים ח"ו לכפור בה', כי מעצת היצר להרחיק את האדם מאמונת ה' ע"י שמטעהו לחשוב שכל בני אדם שוים בחכמה ובדעת, ומה שהוא אינו משיג גם הגדול ממנו אינו משיג, ועי"ז הוא מהרהר אחר גדולי ישראל, ובא עי"ז להרהר גם אחר מעשי ה' והנהגתו עד שבא לידי כפירה גמורה ר"ל, כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין קי). כל שמהרהר אחר רבו כאילו הרהר אחרי השכינה, ובאמת זוהי שטות גדולה שאדם שהוא בבחינת זנב רוצה להשיג את האדם שהוא בבחינת ראש, כי אין כל האנשים שווים בדעתם ובהשגתם, כמ"ש הרמב"ם ז"ל שבענין פנים ואחור אין כל אנשים שווים, ומה שאסור לאיש בעל דעה נמוכה מותר לאיש שלם הדעת.

יש לזהר לא להגרר אחרי עצת היצר להרהר אחרי מעשיהם של צדיקים, כי יש סכנה בדבר ח"ו להכוות בגחלתן כפי שכתב הרה"ק **רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמארנא זי"ע** (נוצר חסד פ"ב מ"י):

נר קטן נכבה לפני אור גדול, ולכן עמוד ביראה ופחד ואימה, והוי זהיר בגחלתן, בעת שהצדיק הוא בגחלת בקטנות ועוסק בדברים פשוטים, ויש

תלמידים קטנים נחשים מהרהרים אחר הצדיק ועי"ז מקטרגין עליו אף שאינם משיגים אפילו עפר שתחת כפות הצדיק, וכמה וכמה נאבדו מעוה"ז ומן העוה"ב עי"ז ומתו בקצרות שנים, עיני ראו ולא זה, ומימי לא עבר עלי שום הרהור על צדיק אמת.

זה יסוד היסודות אצל חסידים

הענין הזה היה יסוד היסודות אצל חסידים, וכך היה רגיל להסביר האדמו"ר רבי יוחנן מטאלנא זצ"ל (אמרתך חייתני, עמוד 312) וז"ל:

הדברים נכונים גם כשרואים צדיק עוסק בענייני עוה"ז הגשמי, וחושבים שהוא עושה מעשים ככל אדם, ואינו כן, הכל מתחת בוער באש קודש להקב"ה, וזה יסודות החסידות. זקני החסידות היו דורשים ואומרים, כל חסיד שבחיים חיותו בעוה"ז כשהסתובב אצל רבו האמין באמונה שלמה שהרבי שלו בודאי אוכל, אבל בודאי אינו אוכל כמוהו, אלא הכל לשם שמים, הרבי שלו ודאי שותה, אבל בודאי לא כמוהו, הרבי שלו ישן, אבל בודאי לא ישן כמוהו, אלא הכל לשם שמים, רבו מוליד בנים, אבל בודאי לא כמוהו, אחרי מאה ועשרים כשיעלה אותו חסיד לבית דין של מעלה, גם אם יראה את מורו ורבו לצידו בגיהנום, ימשיך להאמין באמונה שלמה שמורו ורבו אינו כמוהו, וכל מה שבא לכאן כדי להצילו מרדת שחת ולפדותו משם, וכך יהיה באמת וינצל בזכות הצדיק שבא לפדותו מגיהנום, ויעלה למקומו הראוי לו בזכות אמונתו.

אבל החסיד החלש באמונה תמימה בעוה"ז ואומר וחושב שרבו אוכל ושותה בדיוק כמוהו, ישן ומוליד בנים בדיוק כמוהו, בסופו של דבר שיעלה לפני בית דין של מעלה ויזכה לראות את רבו שם, יעלה במחשבתו מחשבת זדון פרי מעלליו בעוה"ז, הנה כפי שאמרתי תמיד, סופו של רבי כמוני וגם הוא נידון כאן לגיהנום, יהיה לו באמת כך, שלא יזכה שהצדיק שבא וניסה להעלותו לא יצליח בכך וישאר לדיראון עולם בשאול תחתית. וזה דבר מבהיל ביותר, וכיצד יכולים לחשוב שאין על מה לבוא נסיעה לבית המדרש, הרבי חי וקיים וכל כולו אש קודש בעבודת ה' גם בימי חוליו וימי הסגירה שלו, מבעד לדלת הסגורה הכל בוער כלפיך אש כבימים ימימה.

איך אנשים קרוצי חומר שעדיין משועבדים לתאוות עזה"ז יכולים להתומר להיות "מבין" על צדיקים?!

סיפר כ"ק אדמו"ר מקאפיטשניץ שליט"א: לאחר פטירת הס"ק מרוז'ין, כשישבו האחים הק' בפאטיק, נסע לשם החסיד רבי שעפטיל מבארדיטשוב לתהות על קנקנם, כדי להחליט למי להתקשר, ובעש"ק הי' מנהג החסידים לקיים טועמיה חיים זכו בבשר הנקרא "ראסעלה פלייש", והר' שעפטיל חיפש בהויף (-בחצר הק') לטעום חתיכה מבשר זה, כשעבר ליד אדמוה"ז משטעפינעשט שאלו אדמוה"ז: האם אתה יודע על אדם המחפש לטעום "ראסעלה פלייש", וענה: שהוא בעצמו מחפש לטעום, תוך שהוא משתהה על רוח הקודש הגלויה, נענה אדמוה"ז משטעפינעשט: אזוי, די ביסט טועם ראסעלה פלייש, און די ווילסט זיין א מבין אויפ'ן טאטענס קינדער? (- ככה, אתה טועם ראסעלה פלייש, ואתה רוצה להיות מבין על הבנים של אבי). (כתבי חסידים).

מעשה רב

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב סיפר, שהגה"ק ר"ד בער ז"ל (שנתפרסם אח"כ כמגיד ממזריטש) באשר היה חולה ברגליו, היה רגיל ליסע מידי שנה בשנה לקארלסבאד, כי מים ההם מרפאים גם כאב הרגל, ונסע תמיד דרך פפד"מ להתראות עם הפני יהושע ז"ל. וכאשר הי' גאון גדול, תמיד כשבא לפני יהושע הי' ביניהם פלפולים גדולים כמה שעות, ואח"כ הי' רגילים ביחד שני הגאונים להקשות קושיות על הבעש"ט הק' זי"ע. ואח"כ כשנעשה תלמידו של הבעש"ט הק' אמר, שעוד פ"א יסע לרפאות לרגליו, ומקוה שיהי' לו רפואה בפעם הזה ועבר ג"כ דרך פפד"מ, ופלפל בתורה כמה שעות עם הג' פני יהושע ז"ל, ולאחר הדברי תורה שתק ולא הקשה שום קושיא על בעש"ט הק', שאלו הפנ"י: אם כבר נעשה חסיד, ולמה אינו מקשה עוד, והשיב הר"ר בער ז"ל: שעד שלא הכיר את הבעש"ט הק' וסבר שהוא ילוד אשה בן אדם הקשה עליו קושיות, אבל עתה זכה להכירו ורואה שהוא מלאך, ועל מלאך אין להקשות קושיות. (אלף כתב אות תקיא)

בבני ברק התגורר יהודי יקר בשם רבי יששכר קופה, פעם זכה להצטרף לטיולו היומי של אדמו"ר רבי ישראל מהוסיאטין, תוך כדי הטיול עישן הרבי סיגריה והאפר לא נפל, והתבטא אז הרבי בביטוי סתום: כאשר הסיגריה משובחת האפר לא נופל, בסיום הטיול נתן לו הרבי את המקטרת של הסיגריה, בהזדמנות הקרובה כשנסע לרבינו [הרה"ק רבי דוב בעריש אבד"ק מטשעבין זי"ע] היות וידע שרבינו חסיד הוסיאטין לקח איתו את המקטרת והביאה, באומרו שהוא רוצה לתת לרבינו במתנה את המקטרת, וביקש שיבאר לו מה התכוון הרבי בשיחת החולין שלו. ענה לו רבינו: שאפילו כשיודעים לומר כוונות בדברי הרבי לא אומרים, כי אם לא מכוונים בדיוק הרי זה כמועל

סמוך אחרי שנסתלק אביו הקדוש האדמו"ר רבי ישראל מרוזין, התבטא בנו **רבי משה דוד משטארטקוב זצ"ל**, בהיותו בעיר פאטיק, וכך אמר: לאבי ז"ל היה אנשים חשובים, גיטע יודען וחסידיים. אבל רק החסידים הכירו אותו. למה כי האנשים החשובים והגוטע יודען דמיינו לעצמם שיש להם איזה שהיא השגה במקצת בו, והאמת היא שלא היה להם בו שום תפיסה. והחסידים הרי אמרו שהרבי כ"כ גדול שאין לנו שום תפיסה בו, ואכן כך היה באמת! לכן רק הם הכירו באמת. (דברי דוד, ליקוטים עמ' קנ"ה)

כ"ק מרן **[רבי אהרן מבעלזא]** זי"ע, נהג מידי שנה, במוצאי יום הקדוש להכנס במיוחד אל היכל התפילה – כמנהג אבותיו – ולשהות בתוכו שעה קלה. היושבים וחשובי החסידים קראו לעבודת קודש מופלאה זו: צו זאמען נעמעהן די תפילות (להעלותן לפני כסא הכבוד).

זימנא חדא בעת נוהגו בקודש של כ"ק מרן אדמו"ר **מהרי"ד מבעלזא** זי"ע, להכנס אל היכל הבית הכנסת במוצאי יוהכ"פ, לגשת אנה ואנה ולהתעכב בכמה וכמה מקומות. הרהיבו עוז בנפשם כמה מגדולי 'היושבים' לברר צדיק מה פעל, ולשאול את פי בנו הקדוש מרן עט"ר מהר"א זי"ע, אודות פשר נוהג זה של אביו. והנה, כ"ק מהר"א זי"ע השיבם במתק לשונו טהור: **זעם טאטענ'ס ענינים קען מען נישט משיג זיין!** אבער פשטות קען מען זאגען א טעם, איין איד דאווענט מיט קאלטע טרערן, און א צווייטער איד דאווענט מיט ווארעמע טרערן, מישט ער דאס אויס צוזאמען. (הענינים של האבא לא יכול אף אחד להבין, אבל בפשטות אפשר לומר טעם, הרי יהודי אחד מתפלל בדמעות קרות, והשני עם דמעות חמות, לכן מערבבים את זה). (ביתו נאזה קודש - חודש הרחמים והסליחות עמ' רטו-רטז)

א' מן המשמשים שאל אותו [הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע] אם הכיר את **הרבי הפני מנחם מגור** שנפטר השנה, ענה הסב"ק: לא, שאל המשמש שוב היתכן כדבר הזה, הרי הייתם אצלו כמה פעמים, ורק עכשיו נפטר, נתן לו הסב"ק סטירה קטנה ככועס, ואמר: **אתה לא מתבייש לשאול כדבר הזה, אם אני מכיר את הרבי מגור, כמו שאין לנו מושג בהקב"ה בכבודו ובעצמו וכן**

במעשיו, כך אין לנו מושג ברבי ובמעשיו, מלאך ה' צבקות הוא, בודאי יודע אני מי הוא, אבל להכיר אותו, זה שאלת חסיד, חסיד יודע שאין לו מושג ברבו. (כי חיים הם למוצאיהם עמ' פט)

אם דומה הרב למלאך ה' צבקות יבקשו תורה מפיו וכו' (מו"ק יז). ומי מכיר מלאך ה' לידע אם הרב דומה לו. אולם, מעשה היה בתלמידי הרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ל, ששוחחו פעם במעלותיו של רבי, זה אמר כך וזה אמר כך, נענה א' מהם, ואמר: ששמע, שמי שאינו מאמין שכאשר רבו מנענע בכובעו, הריהו מנענע הז' רקיעים שבשמים, אין לו אמונת חכמים, ובאותו הרגע נכנס הרבי ר' בונם זי"ע, ושאל לבני החבורה במה עסקו, וסיפרו לפניו הדברים, אמר להם: איתא בגמרא, אם דומה הרב למלאך ה' צבקות וכו', וקשה כנ"ל, אולם הפירוש הוא, שכשם שאדם יודע שאין לו השגה במלאך ה', כך צריך הוא להאמין שאין לו השגה ברבו, ואז יכול לקבל ממנו תורה וחסידות. (אמרי אמת ליקוטים מס' מועד קטן).

פ"א שאל א' את הרה"ח המופ' ר' ניסן פילטשיק ז"ל על אודות איזה דבר ששינה אדמו"ר ממנהגו, והיו כמה שאמרו סברות לכאן ולכאן, זה בכה וזה בכה, ושאל אותו לחוות דעתו בזה, וענה לו: תאר לעצמך שנוסע ספינה באמצע הים, ולמעלה יושב לו הקברניט (רב החובל) ורואה למרחוק מכל הצדדים, וחוזה בכוכבים, ומרגיש הרוחות שמנשבות, ואילו למטה בעומק חמש קומות בתחתית הספינה, עומד לו פועל פשוט ומנקה את הרצפה, ובאמצע עבודתו מרגיש הוא שהספינה משנה כיוון, האם יצעק מלמטה ויאמר: אתה מלמעלה למה אתה משנה כיוון הספינה? הלא לשוטה יחשב! כמו כן האני אחשוב מה הרבי עושה. (זקניר ויאמרו לך אות קא).

פרק י"ב
הפגם
בשדשדת
הדורות

בו יבואר אשר מאז ומתמיד כל
הקלקולים והצרות שהיו בעולם מקודם
מחסרון באמונת חכמים.

הפגם בשרשרת הדורות

מה אמרה חוה בדעתה: הדברים שפקדני רבי מתחילה שקר הם, לפי שאין חוה קוראה לאדם הראשון מתחילה אלא רבי. מיד נטלה והאכילה וכו'. (אבות דרבי נתן, פרק א, ז)

חז"ל למדונו (חגיגה יב:) שכל העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו. מובן מכך אשר ככל שהיסוד חזק ואיתן, כך העולם כולו עומד יציב ומתנהג כראוי, וכל פגיעה וערעור במעמדו של הצדיק גורר אחריו זעזוע וקלקול בעולם. אכן ההתרחשויות בדברי הימים, מאז בריאת העולם, מוכיחות עד כמה יסוד זה נכון.

חטא עץ הדעת

החטא הראשון שהיה בעת הרת עולם היה כתוצאה מחוסר אמונה מצד חוה באזהרת אדם הראשון, שהיה אז בבחינת רבי, כי הוא היה הסמכות הבלעדית בעולם, כפי שמפורש באבות דרבי נתן (פ"א, ו).

כך מבואר גם בספר עבודת פנים (עמוד עב) וז"ל:

מה אמרה חוה בדעתה, הדברים שפקדני רבי מתחילה שקר הם, לפי שאין חוה קוראה לאדם הראשון מתחילה אלא רבי, מיד נטלה והאכילה וכו'. מכאן מבואר שהחטא הראשון בעולם נגרם, ממה שהטיל בה הנחש ספק באמונת חכמים, ע"כ צריך להתחזק מאד, לבטל עצמו חכמתו ודעתו לגמרי לדעת רבו המורה לו דרכי עבודת ה', ולידע אינש בנפשי, כי חכמת עצמו מרובה ממעשיו ורוח באה ח"ו ועוקרתו, אבל כשמבטל עצמו להצדיק, אז נחשב מעשיו מרובין מחכמתו, וגם עפ"י דעת עצמו אינו יכול לזכות למדת התמימות והשפלות האמיתי, כי

נדמה לו שיודע ומבין, ואף שבודאי צריך להיות ערום בדעת, צריך להשים עצמו כבהמה בביטול לצדיק, בבחי' בהמתן של צדיקים שאין הקב"ה מביא תקלה על ידן (כתובות כח:). ובזה יזכה שישמרהו השי"ת ממאכלות אסורות, שבזה יובן מה שהוצרך הנחש לעקור מן חוה אמונת חכמים, כי מתחילה היתה בבחי' בהמתן של צדיקים שהקב"ה שומרן ממאכלות אסורות.

דוד המבול

חז"ל עמדו על כך (בזוהר ובמדרש) שנח לא הציל את הדור שלו, ואי' בספרים שהסיבה לכך מכיון שלא רצו לקבל את מרותו ותוכחתו, כמבואר במדרש (ב"ר לא, ג) שעליהם נאמר (עמוס ה, י) "שנאו בשער מוכיח" לכן לא הועילה תפילתו עליהם. ובאם היו מתבטלים לצדיק הדור, היה ביכולתו לתקן אותם ולהחזירם בתשובה. כך מובא בשם הרה"ק רבי נתן נטע מחעלם (נטע שעשועים, פרשת מקץ, הובא לקמן בענין מכירת יוסף). וכן בספר בית ישראל בשם אביו האמרי אמת זצ"ל בזה הלשון:

ואי' בזוהר ובמד' שנח לא התפלל עליהם ואי' שהי' מוכיחם, אבל הדור הי' מלוכלך בחטאים כבדים, ולא הועיל תפלתו, והם לא הטו עצמם אליו, כדאי' "שנאו בשער מוכיח", ולא רצו לקבל התוכחה, ועי"ז נדחו, עפ"י דברי כ"ק אאז"ל שאף שהי' חטאים כבדים עכ"ז אם הטו עצמם וביטלו אליו הי' יכול להעלותם שהצדיק הדור יכול לתקן אותם אף שהם לא יכלו לעשות תשובה, אבל כשלא הטו עצמם אינם נקראים תולדותיו עפ"י דברי השפ"א (ליקוטים בהעלותך ד"ה האנכי) "האנכי הריתי" (במדבר יא, יב) כו', בשנת שש מאות מתפתחין תרעי דחכמתא, אבל הם לא קיבלו, וזה "שנאו בשער" אותו השער, שנאו הפותח שער לדופקי, ובזה נפסלו, והלימוד לדורות כפי שמטה עצמו לגדול יכול לעשות לו טובה.

לוט

גם אצל לוט מצינו את החשיבות של דביקות בצדיק, כי כל זמן שהוא היה

מחובר לאברהם אבינו ע"ה היה מתנהג כשורה, אבל כאשר נפרד ממנו הוא התנתק גם מה'. וכך כתב הבית ישראל זצ"ל (לך לך תש"כ) וז"ל:

ואמונת צדיקים נרמזו בענין לוט, כאשר היה מקושר באברם הלך עמו, וכאשר נפרד ממנו אמר אי אפשר לא באברם ולא באלקיו (בר"א מא, ז), כי אם ניתק מאמונת הצדיק נותק ג"כ מאמונת ה'.

ובספר דברי ישראל (פרי וירא) כתב וז"ל:

ואחר שראה [לוט] בעצמו שכבר הגיע לאיזה מדרגות, נכנס בו רוח שטות לחשוב בעצמו שהוא גם כן רבי, והתחיל להרהר אחר רבו אברהם אבינו ע"ה, עד שנעשה חולק על רבו ועשה מריבה עמו, כמו שנאמר (בראשית יג, ז) "ויהי ריב" וכו', עד שהופרד ממנו לגמרי כמו שנאמר (שם פסוק יא) "ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו", והלך לסדום ונעשה שם רבי בסדום, כמרומו בפסוק (שם יט, א) "ולוט יושב בשער סדום" פירש רש"י מינוהו שופט עליהם, היינו רבי, ואמר בלבו אברהם צדיק במקומו ואני צדיק במקומי, כפירוש רש"י שאמר הקב"ה רואה מעשי והייתי נראה צדיק וכדאי להנצל. ובפרט אחר שנענשו אנשי סדום כשנסובו על ביתו והוכו בסנורים, תלה זאת בעצמו וצדקתו, והתנשא עוד בעצמו שהוא בעל מופת גדול להעניש את בני אדם, כי עשה מופת גדול כזה שהכו בסנורים מקטן ועד גדול.

ומחמת שטותו וגאותו כאמור וכדאיתא בילקוט ראובני (ירושלים תשנה וירא אות ק) "גש הלאה" (שם פסוק ט) 'גש' ראשי תיבות ג'אה ש'וטה, עי"ש, מחמת זה לא יכול עוד להכניע את עצמו ליסע אל אברהם אבינו, והמלאכי רחמים בקשו אותו "המלט על נפשך, ההרה המלט" (שם פסוק יז) אצל אברהם ברח וטוב לך, "ויאמר לוט ואנכי לא אוכל להמלט ההרה" (שם פסוקים יח-יט), פי', לא אוכל עוד להכניע את עצמי ליסע אל אברהם להיות כפוף אליו, כי גם אני רבי במקומי כנ"ל, ואם סדום יהפך, "הנה נא העיר הזאת קרובה" (שם פסוק כ) ואהיה רבי בצוער, ומה עלתה לו, שנעשה שיכור ובא למה שבא ר"ל. ואלמלי היה חוזר ומכניע את עצמו לפני אברהם אבינו והיה נוסע אליו לא היה בא לכל זה כמובן, וכל זה נצמח יען שהתחיל להיות מהרהר אחר רבו כנ"ל, ודו"ק והבן.

הגר

אך נקדים ענין שרה והגר, ונבין חומר הענין האפיקורסות ר"ל, "ותיקל גבירתה בעיני" (בראשית טז, ד), אמרה שרה זו אין סתרה כגלוי מראה עצמה כאלו צדיקת ואינה צדיקת, ולכן אמר לה אאע"ה עשי לה כטוב בעיניך, אם היא מקלקלת אמונה ע"י דיבורה עתק על הצדיקים, יש לה דין אפיקורסית ומותר לעשות עמה כל מה שתרצה וכן עשתה והיתה רודפת כל מה שבכוחה, לכן יבין כל בר ישראל גודל הפגם שעושה הנבל באמרי פיו שדיבר סרה על צדיקי הדור, כי כל כוונותיהם להכניס אמונה בלב הישראלי והוא מקלקל במאמר פיו אמונת הצדיקים, ולכן הרשעים הללו אין להם עצה בעוה"ז ובעוה"ב רק לקבל נזיפה בפני ת"ח עצמו ולפייסו שימחול לו, הדין אם ביזה בפרהסיא אסור לת"ח למחול על כבודו, כי זה נוגע לכלל ישראל, ולהשי"ת. והשי"ת יצילנו מיד הקמים עלינו, ויעשה כולם אגודה אחת לעשות רצון אבינו שבשמים. (שיח שרפי קודש ח"ג דף נח).

עשו

בספר פני מנחם (תולדות תשנ"ה ס"ג) מבואר שאם עשו היה מתבטל ליעקב, גם הוא היה זוכה ולא היה נדחק מהקדושה, וז"ל:

"ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים" (בראשית כה, כז), יעקב אבינו היה יושב ולומד בהצנע ולכך לא עמדו על אמיתת מעלתו וחשבו שהוא בטלן, אולם עשו היה להיפך, ששאל היאך מעשרין את המלח, היאך מעשרין את התבן, כאותו שהוא פושט טלפיו כלפי חוץ להראות שהוא טהור, שהראה בחיצוניות דברים טובים. ובאמת כוחו של עשו לא היה דבר של מה בכך, שהיה בנו של יצחק אבינו, איתא בשפת אמת שעשו היה מוכן להיות ההכנה ליעקב אבינו ולפיכך קדם ליעקב, ואילו היה משכיל להבין שעליו להכין הדרך ליעקב ולבטל עצמו ליעקב היה זוכה, אלא שהתגאה והיה סבור שיש בו השלימות ומיאן להתבטל ליעקב והתנגד לקדושה, ועל ידי זה הוכרח שיהיה בירור ביניהם, "ולאום מלאום יאמץ" (שם פסוק כג), "אמלאה החרבה" (יחזקאל כו, ב), אם מליאה זו חרבה זו וכו' (מגילה ו.).

מכירת יוסף

בחז"ל מודגש את חומרת העוון של מכירת יוסף, שהוא הגורם לצרות רבות בכלל ישראל גם אחרי הרבה דורות, וכן מבואר בספרים הקדושים, חטא זה גם כן שורשו בהעדר אמונת חכמים, וכן מבואר בספרים הקדושים. כי השבטים אע"פ שהיו צדיקים גדולים בפני עצמם אבל עליהם היה להתבטל ליוסף שהוא היה צדיק הדור, כך פירשו בספרי חסידות, וזה לשון ספר נטע שעשועים (פרשת מקץ) מהרה"ק רבי נתן נטע מחעלם זי"ע:

"ויאמרו איש אל אחיו אבל א'שמים א'נחנו" (בראשית מב, כא). איתא בספרים שהשש אלפין רומזים על שיתא אלפי שנין מה שעברו על בני ישראל הוא בשביל מכירת יוסף עי"ש, ביאור זה שבכל דור ודור יש מכירת יוסף היינו שיש צדיקים בעולם, ובני אדם אינם מאמינים בהם ומתנגדים עליהם, ובאם שכל העולם היו מתדבקים בצדיקים, היו מביאים את העולם לתכלית השלימות והיתה תקומה בעולם. וזה בכל שית אלפי שנין, אפילו דורו של נח בכלל, לפי שבדור ההוא היה המבול, ואם היו מאמינים היה נח הצדיק מדריכם בדרך ישרה, והבן.

ובספר בית ישראל (וישב תש"ט) כתב:

"וישאלהו האיש לאמר מה תבקש" (בראשית לז, טו), מקודם כתיב שאמרו לו "המלך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו" (שם פסוק ח), כי [היו] חושבים שיוסף רוצה להתנשאות עליהם כעין הכתוב "ומדוע תתנשאו על קהל ה'" (במדבר טז, ג) ואי' שבגיאאות אין אני והוא יכולין לדור ביחד, וע"ז התנגדו השבטים אבל באמת יוסף היה הצדיק יסוד העולם והשבטים היו צריכין להבטל אליו, וע"ז אמר לו המלאך לאמר "מה" תבקש שתבקש ה'מה' בחינת הענוה כדאי' "ונחנו מה" (שמות טז, ז), וזהו "לאמר" להם "מה", שאתה אינך רוצה בהתנשאות רק בחינת הענוה, "ויאמר את אחי אנכי מבקש" (בראשית שם, טז) שרצה להגיד להם זאת אבל הם עוד בטרם יקרב אליהם "ויתנכלו אותו להמיתו" (שם פסוק יח) שלא רצו להמתין אולי יתנצל אצלם רק בטרם יקרב אליהם שלא יהי' להם התקרבות אליו ונתרחקו עוד יותר ונגרם המכירה. מרע"ה המנהיג גם יוסף המנהיג כל הפורש ממך כפורש מחיים.

חרטומי פרעה

חרטומי פרעה אמנם הגיעו להכרה אלוקית ואמרו (שמות ח, טו) "אצבע אלוקים הוא", עם כל זאת עדיין לא האמינו בצדיקים, לכן נענשו במכות נוספות. כך היה מרגלא בפומי של החסידים, כדאי בספר סימן טוב (עמוד לב):

ארשום למשמרת מה שאמר הרה"ח הישיש ר' חיים נטע כץ ז"ל בשם היושבים בבעלזא, דבמכת כינים נאמר "ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלקים הוא" (שמות ח, טו), א"כ יפלא למה הוכו החרטומים במכות נוספות, אחרי שכבר אמרו "אצבע אלקים הוא". ותירצו את פשר הדבר לפי דברי התרגום יונתן עה"פ הנ"ל ואמרו איצטגניני פרעה לא מן כח גבורת משה ואהרן הוא אלהן משתלחא מן קדם ה' היא, נמצא שהחרטומים כיחשו בענין של אמונת צדיקים, לכן למרות שאמרו "אצבע אלקים הוא" שוב הוכו במכות נוספות.

ארבע הומשי מבני ישראל שלא יצאו ממצרים

"וחמושים עלו בני ישראל ממצרים" (שמות יג, יח) דרשו חז"ל שרק אחד מחמישה, ולפי שיטה אחרת אחד מחמישים, זכו להגאל ממצרים, והשאר לא זכו לכך. בסיבת הדבר למה לא זכו לצאת לחירות ולקבל את התורה, מבואר בספר פרחי אזור (עמוד מז) שהיה מפאת חסרון באמונה במשה רבינו ע"ה, ומשום כך שוב אינם ראויים לקבל את התורה ולהמנות על לגיונו של הקב"ה, וכך כתב:

בצאת ישראל ממצרים לעבוד את האלוקים על ההר הזה ולקבל את התורה לכה נא ונוכחה אמר ה' אל משה, נלך ונראה אם מאמינים בך באמונה שלמה, דבלאו"ה אינם כדאים עוד לקבל את התורה אשר על ידך תנתן להם, והאבן הבוחן תהי' שתדבר אל העם "וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (שם יא, ב), דבר שהוא מתנגד אל שכל האנושי להאמין דבאלה חפצתי נאום ה', ואם בכ"ז יאמינו לך וישמעו בקולך, בזאת תדע שראויים הם לקבל התורה על ידך, ועל פי התורה אשר תלמדם ועל המשפט אשר תאמר להם יעשו,

והתוה"ק מעידה באמת שרק אחד מחמשה או מחמישים יצאו והאחרים נסוגו אחור משום דברים לא אמון בם היו, וענו ואמרו שמשה בדה כל זאת מלבד למען הרבות כסף וזהב ולא ה' ציוה כל זאת, וממילא לא הלכו אחריו ולא שמעו בקולו.

פרעה

אמרו במכילתא פרשת בשלח, "זפרעה הקריב" (שמות יד, י) הקריב את ישראל בתשובה לאביהן שבשמים. והנה פלא גדול לומר כן על פרעה הרשע. והגיד הרה"ק ר' ישראל מסאדיגורא זצ"ל (אור ישראל פר' בשלח) כי פרעה רצה לעקור את ענין האמונת צדיקים מבני ישראל, כי אז היו היהודים דבוקים במשה רבנו, שהלכו אחר עצתו אף על פי שהענין לא הלך ואמרו 'אין לנו אלא דברי בן עמרם', וזאת לא היה פרעה יכול לסבול, לכן דאג להקריב לבן של ישראל ישירות לאביהן שבשמים, ובלבד שלא יהיו מקושרים על ידי הצדיק... אכן לא פעל מאומה, שהרי מקרא מפורש מצינו בקריעת ים סוף (שם פסוק לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו"...

התערומות לפני קריעת ים סוף

בתורה מוזכר אשר לפני קריעת ים סוף הושמעו טענות קשות, "ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים וגו' מה זאת עשית לנו" (שמות יד, יא) וגו'. והרי בני ישראל כבר ראו את יד ה' בהיותם במצרים ועשו קרבן פסח במסירות נפש, ומה פשר המרידה הזו. ומובא ביאור על כך שהמרידה לא היתה כלפי שמיא אלא כלפי משה רבינו. וזה לשון ספר סוכת דוד (ח"ב מקראי קודש, עמ' שכח):

גבי קרי"ס שהיו מהם שאמרו אל משה "המבלי אין קברים במצרים וכו' מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים הלא זה הדבר אשר דברנו אליך לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים וגו' ממותנו במדבר" (שמות יד, יא-יב), והלא הם עשו הפסח במסירות נפש כדכתיב "הן נזבח תועבת מצרים ולא יסקלוננו" (שם ה, כב), ומה זה עכשיו מרדו "מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים", והלא רצו שיצאו משעבוד מצרים. וצ"ל דהם

לא יכלו להבין דכיון דה' הוציאם מתחת שעבוד מצרים ולילך במדבר, א"כ למה זה הרדיפה עלינו, שג"כ מן השמים ראו את שר של מצרים אחריהם כמו שפירש"י שם, והם לא יכלו להבין את זה, ולכן פקדו בדברי משה שהוציאם אל המדבר וחשבו שזהו ההוצאה זהו רק מדעת משה שרוצה למלוך עליהם, ולכן אמרו מה שאמרו והם האמינו רק שה' הוציאם מתחת השעבוד מצרים, לא ליצא אל המדבר וללכת ולכבוש ל"א מלכים של ארץ כנען. ולכן כאשר ראו אח"כ שהיתה הרדיפה טובה להם שמתו משעבדיהם בים סוף ונהיו עכשיו בני חורין ממש בפועל, שתו לא היו מי שירדוף אחריהם כלל עליהם אז נוכחו שג"כ משה אמת ותורתו אמת ונעשו הם מאמינים ג"כ בדברי חכמים וצדיקים וזהו ויאמינו בה' וג"כ במשה שהוא עבדו של ה' ולא יאמר דבר מפיו ורק של ה'.

ומענין לענין באותו ענין דיבר פעם הרה"ק רבי מנחם מנדל מלובאוויטש זי"ע (התועדות חסידים, עמוד 91) וכך אמר:

"אח! מדוע שואלים שאלות, למה לא עושים כפי שאמרתי, לו היו עושים הכל היה בהצלחה, מה אתה חושב, כשבני ישראל נגשו לים סוף – כך אמר הרבי – היה באפשרות של משה רבינו להעביר את בני ישראל על המים כמו שהולכים על היבשה, ולא היו צריכים לשום דבר ולא היו צריכים ל'נטה את ירך' ואת המטה ושה' יוליך את הים ברוח קדים כל הלילה לבקוע את הים, וקריעת ים סוף, כל הדברים האלו לא היה צורך בהם. אם בני ישראל היו מאמינים במשה רבנו, אז כשמשה רבנו מצוה ללכת אל הים – לא צריך להגיע לנחשון בן עמינדב ולא צריך את - 'נטה את ירך'. היהודים היו צועדים על המים כפי שצועדים ע"ג היבשה.

מדוע שואלים שאלות, אצל משה רבינו התחילו עם שאלות, "ויצעקו בני ישראל" (שמות יד, ט), מי צריך את ה'ויצעקו', כשמתחילים עם 'ויצעקו' צריכים למצוא עצות אחרות".

הרבי אמר, שאם בנ"י לא היו שואלים שאלות בים סוף, שום שאלות שום צעקות, משה רבנו אומר שצריכים לעבור את ים סוף, הולכים על המים כמו

שהולכים על היבשה, כשהתחילו שזה צועק, זה שואל וזה טוען וכו' אז צריכים לחפש עצות איך לעשות את זה. מה אומר הרבי, הרבי אומר פשוט, הרבי הוא משה רבנו, וכמו שמשה רבנו יכול להעביר את בני ישראל על המים באם לא היו שואלים שאלות. יש כאן דבר שלעינינו, לעיני בשר, זה נראה כמו דבר של מים, דבר קשה, והרבי אומר לעשות זאת, אז צריכים לעשות את זה. מה הפירוש מכל זה, הרבי מדבר לפעמים והרבי יודע שהחסידיים חושבים ומדברים על הרבי כמו שמדברים אויף וואס העכער (- על הדבר הכי נעלה).

עמלק

המלחמה של עמלק על ישראל התאפשרה רק אחרי שהם התרשלו מאמונתם במשה רבינו ע"ה, כי כל זמן שהם האמינו בו לא היה בכוחו של עמלק להלחם בהם. וכך פירש הרה"ק רבי יצחק מווארק'י זצ"ל (אהל יצחק ח"ג אות נא):

על רש"י "וישמע יתרו" מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (שמות יח, א). וקשה כששמע קריעת ים סוף וכו' למה בא למשה, אם הי' רוצה לעשות תשובה כששמע מהניסים הי' יכול לעשות תשובה בביתו. ותי' שהי' קשה ליתרו על עמלק, הלוא גם הוא שמע הנס הנורא מקרי"ס, ואיך העיז לילך להלחם עם ישראל, ותי' לעצמו, דמתחילה כשהיו מאמינים שנא' "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שם יד, לא), זכו לקרי"ס, אבל אחר זה שנא' "וילונו על משה" (במדבר יד, ב), בא עמלק להלחם בישראל, וראה יתרו שהכל תלוי באמונה ברבם משה לכן בא.

חטא העגל

הרה"ק רבי אברהם אביגדור נחום מסטריקוב זי"ע אמר פעם (דברות קודש, תולדות תשס"ח):

על ענין חטא העגל שזה נצמח מזה שעם ישראל הלכו בגדלות לחקור אחר הנסתרות ולא הלכו באמונה פשוטה, וכדאיתא במדרש (בר"ר יח, ו)

שנאמר (שמות לב, א) "וירא העם כי בושש משה" כי באו שש שעות ולא בא משה, והיינו ששאלו קושיות על משרע"ה, ולא הכירו בעצמם שאין להם כלל השגה והבנה במשרע"ה וזה נרמז במש"כ בפסוק "כי זה האיש" וגו', דהיינו שהם ראו רק את חלק האיש שבו ולא ראו שהיה בו גם חלק האלוקים. וכדאי' (דב"ר יא, ד) ד"א מהו איש האלקים א"ר אבין מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלוקים, ואם מסתכלים על המנהיג רק כמו איש, מתחיל מזה כל הקושיות, אמנם אם היו יודעים שמשרע"ה הוא איש האלוקים בודאי שלא היה מתחיל אצלם שום קושיות.

חטא המרגלים

רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל, בספרו יערות דבש (ח"ב דרוש יב) מאריך לבאר שחטא המרגלים מקורו בחסרון באמונת חכמים, וכך כתב:

מעולם לא ירהר אדם אחר מעשה גדול, היינו אפילו אמר לך על ימין שמאל, ובפרט לאיש שמוחזק בתורה ויראת ה' נוססה בקרבו, כמו משה, ראה בכל התורה מה קרה תמיד בהרהורים אחר משה, וכן כל דור יפתח בדורו וכו' (ר"ה כה:), אין ראוי כלל להרהר אחריהם כי ה' בקרבם, והכל לפי הדור, אם הדור הגון למאד, מנהיגם כעומד לנס עמים כולו מחמדים, ואם אין הדור הגון, פני הדור כולו קמשונים, כמו שנראה קב"ה למשה בסנה, ומכל מקום רוח ה' בקרבם, וראו ענין מרגלים היה באמת לכאורה מקטני אמנה ממש וסייעתו כי כבר היתה להם הבטחה מה' לכבוש ארץ ישראל, ומאי נפקא מינה בחקירה כזו אם חזק הוא הרפה וכדומה לזה, ה' שובר ארזים וכו'.

וכדברים אלו כתב גם הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע (דברי מנחם, פרשת שלח):

כי אם נשים לב אל הענין הזה של מרגלים, נראה שהתחלת העון זה מן דבר קל מאד, והיינו מה שאמרו "נשלחה אנשים" (דברים א, כב) כו', ובאמת לא היה בדיבור זה חטא ועון, הראיה שגם הקב"ה הסכים לדבריהם שנאמר (במדבר יג, א-ב) "ויאמר ה' אל משה שלח לך אנשים", אך שעם כל זה לא היה להם לומר זאת, רק להאמין לדברי משה ולא

להתחכם עליו. ועתה צא וראה מה נמשך מזה, ועד היכן הגיע להם הדבר, הרבה רעות וצרות להם ולבניהם אחריהם, שע"ז חרבה עירנו וכו', כמו שפרש"י (תהילים קו, כז) שגרמו בכיה לדורות, נמצא מזה יכול כל אדם ללמוד שלא להתחכם על רבו ח"ו ולא יצא מדבריו.

דתן ואבירם

המגיד הקדוש מקאזניץ זצ"ל היה רגיל לומר בל תדמו בנפשכם כי דתן ואבירם היו מיושבי קרנות ואנשי השוק, לא כן. רק היו מלבושים מלבושי כבוד כמו מנהיגי הדור בלבוש קאפטען וסטראקיס, והיו מעוטפים בטליתות יפים ובתפילין נאים ומהודרים, והבט נא וראה אחריהם! אמנם קוטב דבר אמת הוא, אשר אפילו אם אדם עוסק בתורה ובהתמדה רבה מאוד, הוא מלא וגדוש בש"ס ופוסקים ובספרי קבלה, והוא בעל צדקה וגומל חסדים בגופו ובממונו, אעפ"כ אם אינו נכנע לצדיק, הרי מוכן הוא לגיהנום. כך העיד נכדו רבי יחיאל מאיר ממאגליניצע זצ"ל, כמובא בשמו בספר עבודת יששכר (פרשת וילך).

קזרח

"כי כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו על קהל ה'" (במדבר טז, ג) מביא רש"י דברי המדרש, ומה ראה קרח לחלוק עם משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (תנחומא א), מה עשה עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות והלבישן טליתות שכולן תכלת (דרשו מהסמיכות לפ' ציצית, שפ"ח), באו ועמדו לפני משה אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם חייבת, התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה. ובמדרש (פ"ח) הוסיף עוד, בית מלא ספרים מהו שיפטור את המזוזה? אמר להן חייבת.

מסביר המהר"ל מפראג בספרו תפארת ישראל פכ"ב, שקרח חשב שודאי יאמר משה, שפטורה מן המזוזה, ומן הציצית. בזה חשב לנצח את משה רבנו ע"ה, שכמו כן כל העדה כולם קדושים, ואין צריכים למנהיג וכהן גדול.

ברם, בטענה זו היתה טעותו ותחילת מפלתו, שמשה רבינו הוכיחו, שגם טלית שכולה תכלת חייב בחוט אחד של תכלת, שיהא נפרד ולא מן הטלית, וכמו כן בית מלא ספרים חייב במזוזה.

וגם אם כל העדה כולם קדושים, חייבים במנהיג, שיוריד להם שפע מן השמים. כמש"כ (דברים ה, ה) "אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם את דבר ה'". וחייבים בכהן גדול להיות שליח ציבור, לקרב תפילתם ועבודתם.

וכן כתוב בבית ישראל (תש"כ מ"א) חז"ל אמרו "ובו תדבק" (דברים יא, כד) ופרש"י מספרי וכי אפשר לידבק בשכינה והלא אש אוכלה הוא, אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם (ועי"ז יבוא להדבק בשכינה) וזה היה טעותו של קרח שניתק עצמו ממשה רבנו ע"ה, אשר היה שושבינא דמלכא להוריד את השכינה לבני ישראל, ואז היה "בתוכם ה'". אבל כאשר ניתק עצמו ממשה רבנו ע"ה צדיק הדור לא היה לו יותר דביקות בה' ית', ובזה נכשל ונאבד. גם טעה במה שאמר כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ה'. אבל טעה שהכל היה על ידי כוחו של משה רבנו ע"ה. וכמ"ש "ויתן אל משה" (שמות לא, יח), משה קיבל תורה מסיני ומסרה. וכאשר חשב שבעצמו קיבל לא היה טוב. פעם אחרת הוסיף הב"י זצ"ל שחסידים אמרו בשם החי' הרי"ם זצ"ל, שכל טעותו של קרח "ויקח קרח" הער האט גימיינט אז מ'נעמט זיך אליין, [חשב שאדם לוקח בעצמו], ולא ידע שכל כוחותיו הכל ממשה רבנו ע"ה, אליין נעמט מען זיך נישט [לבד לא לוקחים].

כעין זה ברש"י תהלים (קלט, יז-יח) "ולי מה יקרו רעיך קל מה עצמו ראשיהם", פרש"י שכנסת ישראל אומרת: מה נכבדים בעיני הצדיקים שבכל דור ודור. "אספרם מחול ירבון", אם באתי לספור את טוב מעשיהם, מחול ירבון. "הקיצותי ועודי עמך", הנני באתי עתה לקץ הדורות... ועוד דור זה עמך וביראתך ולא נטיתי מאחריך (שאם בנ"י מחזיקים מעמד, בחבלי משיח ובכל הנסיונות שעברו עליהם, זה רק בכח הצדיקים שבדורות שבכוחם ובזכותם בנ"י מחזיקים מעמד ודבקים בהקב"ה). (יגדיל תורה פר' קרח).

עדת ישראל בזמן של קרח

הרמב"ן בפירושו על התורה (במדבר טז, כא) מאריך לבאר שלא רק קרח וחביריו חטאו במרידה שלהם, אלא גם על כל כלל ישראל התעורר קטרוג באותו מעשה, על זה שנכנס בהם פקפוק במשה רבינו ע"ה לראות דברי מי צודקים, והם כמהרהרים אחרי רבם. וזה לשונו:

"הבדלו מתוך העדה הזאת" (במדבר טז, כא). יש לשאול, אם ישראל לא חטאו ולא מרדו ברבם למה היה הקצף עליהם לאמר "ואכלה אותם כרגע", ואם גם הם מרדו כקרח וכעדתו, איך יאמרו משה ואהרן "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" וכו' (שם פסוק כב). אבל הטעם, כי מתחילה היה לב העם אחרי משה ואהרן, וכאשר לקחו קרח ועדתו איש מחתתו וישימו עליהם קטרת ועמדו פתח אהל מועד עם משה ואהרן, אז קרא קרח לכל העדה ואמר להם כי בכבוד כולם הוא מקנא, וייטב הדבר בעיניהם ונקהלו כלם לראות אולי יישר בעיני האלקים ותשוב העבודה לבכוריהם, וזה טעם "ויקהל עליהם קרח את כל העדה" (שם פסוק יט). והנה נתחייבו כליה שהיו מהרהרים אחרי רבם, והם כמהרהרים אחרי השכינה ומוותרים על נבואת נביא בלבם, וחייבין מיתה בידי שמים. ומשה ואהרן למדו עליהם זכות, שלא חטא במעשה אלא קרח, והוא הגורם והוא המפתה אותם, וראוי הוא שימות לבדו לפרסם ולהודיע ענשו לרבים.

בני אהרן

גם אנשים גדולים בעלי מדריגות זקוקים לכח הצדיק ואינם יכולים להתקרב לה' בלי אמצעותו, והלימוד לכך מבני אהרן, כפי שכתב הקדושת לוי (פרשת אחר) וז"ל:

השם יתברך ברא מחיצות מחיצות, וכל מלאך שנכנס לפניו ממחיצתו נשרף, וכן בישראל, השי"ת צמצם שכינתו במשה רבינו ע"ה, וממשה לאהרן, ומאהרן לבניו, ומבניו לזקנים, ומהם לנביאים, ומהם לכל ישראל, ובני אהרן רצו לעלות יותר מצמצום שלהם, ולא שאלו את משה רבן ויקריבו עצמן לפני ה', שהם יקבלו מהשם יתברך, ולא על

ידי משה, וממשה לאהרן, ואהרן להם, נתבטלו ממציאותן ונשרפו. הוא הדין בכל ישראל, ובכל דור ודור, השי"ת צמצם שכינתו לגדול הדור, וממנו לתלמידיו ומהן לכל ישראל, והמורה הלכה בפני רבו, ורוצה לעלות ממדריגתו ומצמצום שלו ללמוד בעצמו ולהתקרב בעצמו להשם יתברך שלא על ידי המשכת הצינורות מרבה חייב מיתה.

דורו של משה

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע אמר (בארת המים – באר לחי ראי שבועות):
כתיב "ויעבוד ישראל את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים" וכו' (יהושע כד, לא). וקשה מדוע לא ראינו שיהיו נאמרים דברים כאלו בימי הרעיא מהימנא מרע"ה. והיה מתרץ כי בימי מרע"ה היו רובם אנשים זקנים באו בימים, ומחמת גאותם ורוב התנשאות היו מעיזים פניהם לנגד רבם ולא היתה עבודתם זכה וברורה. אך בימי יהושע רובם היו אנשים צעירים לימים, אשר מיומין זעירין נכנסו תחת כנפי השכינה מפאת המילה אשר נימולו שנית, ולא היה בהם התנשאות ועזות, ורק היו בהכנעה יתירה לפני רבם יהושע, ולזה יוכלו לעבוד את ה' באמת ובתמים.

שאול המלך

הרבי מלובלין ז"ל בספרו זכרון זאת (משלי ד"ה שמים לרום) מבאר שאם שאול המלך היה מאמין בשלימות לשמואל הנביא ועושה כדבריו היה נאבד עמלק לגמרי, וז"ל:

והנה איתא (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב, ד) "וצדיק באמונתו יחיה", ופירשנו שיאמין האדם גם בהצדיק כמו בנביא אמת, כדאיתא ברמב"ם ז"ל, וכן לחכמי כל דור, וזה כולל כל התורה והאמונה וכו', ואם היה שאול מאמין כ"כ בשמואל הנביא, היה נאבד עמלק כי היה די האמונה הראוי לגמרי, ואפשר שהיה הגאולה בא.

כדברים אלו מובא גם בספר משנת חכמים (אות מח) בשם הרה"ק רבי אשר הגדול מסטאלין זי"ע, וז"ל:

סכנה גדולה לעבור על דיבור של צדיק, בנטי' כל שהו אפשר לעוות הרבה, והראיה משאול, שמואל אמר לו שיחכה עד שיבוא (שמואל-א י, ח) וזה לא כתוב בתורה, רק מצות נביא, וחז"ל מסמיכים זה אלאו ד"לא תסור" (דברים יז, יא), ומה יצא מזה. עס איז חיות עובר זיין א תנועה קטנה או דיבור (זה ענין של חיים לעבור תנועה קטנה או דיבור), אפילו נדמה שזה לא ישר, והראיה מלחמת פלשתים, אע"פ שהי' צר להם, אעפ"כ היו צריכים לחכות, ומן הסתם הי' יוצא טוב בזכות קיום דברי הצדיק, גם כשדברי הצדיק נראים לא נכונים, און ס'איז ממש קרום (וזה ממש עקום) אעפ"כ יצא לטובה, "כי ה' יהיה בכסלך" (משלי ג, כו), אפילו דברים שאתה כסיל בהם (ירושלמי פאה פ"א ה"א), מחמת שהוא עושה רצון השי"ת, מוכרח להיות טוב, אם חכם בחכמת העולם הי' עושה השטות הזה אז הי' זה באמת שטות, משא"כ בצדיק.

גיחזי

השם משמואל (תזריע-מצורע תרע"ד) מבאר שתחילת חטאו של גיחזי היה מחמת חסרון באמונת חכמים, וגם בסופו שלא חזר בתשובה היה מסיבה זאת שלא האמין מספיק בדברי אלישע, וז"ל:

הנה נראה שראשית החטא של גיחזי הי' חסרון אמונת חכמים, וחשב שאלישע לא יתודע מזה, וזה משכו והביאו לכזב ולישבע לשקר ומרעה אל רעה יצא עד שחטא והחטיא את הרבים, ואלמלי היתה לו אמונה באלישע לא הי' בא לכל אלה, וע"כ כשרצה אלישע להכניס בו הרהורי תשובה על כל מה שעשה, לא הי' יכול טרם ישוב על השורש, וע"כ כשאמר לו חזור בך, היתה כוונת אלישע שמעצמו ישים אל לבו, שאף שמקובל ממנו שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, מ"מ אין לו אלא דברי אלישע, ואפי' ידמה בעיניו שאומר לו על שמאל ימין, "אליו תשמעון" כתיב (דברים יח, טו), ואם הי' משיב אל לבו כדברים האלה הי' תיקון על שורש החטא, ואז הי' יכול להכניס בו הרהורי תשובה, אבל הרשע הזה עוד החזיק ברשעתו הראשונה, וע"כ לא הי' יכול להכניס בו הרהורי תשובה כלל, ואפי' יתוכח עמו ויאמר לו את הפירוש האמתי שבלשון

אין מספיקין, מ"מ הרי איננו עושה מפאת אמונת חכמים אפי' שיאמר על שמאל ימין, וא"כ שוב לא הי' יכול לעזור לו.

דואג ואחיתופל

החידושי הרי"ם כתב שדואג ואחיתופל היו אנשים גדולים, אבל מכיון שהם נכשלו בהרהור אחרי צדיק הדור הם נאבדו לגמרי, וז"ל (רמתיים צופים תדב"א רבה, פ"ג אות לד):

בא וראה בקרח דתן ואבירם כו', שהיו צדיקים גבוהים מאד נעלה, שהיו ביציאת מצרים, ובים, ובמתן תורה, ועכ"ז נכשלו בזה שלא היו דביקים במרע"ה שהיה בדורם, ובודאי תחילה היו באיזהו צד הרהור בדקות גדול על מרע"ה, ובאו לכל זה. וכן דואג ואחיתופל, שלא נמצא בהם שום נדנוד ח"ו, ודואג ידוע שהיה נעצר לפני ה' לקבל דביקות וקדושה מביהמ"ק, והיה תמיד דואג בלבו על יראת שמים ונכשלו בהרהור דקה על דוד המלך ע"ה, צדיקו של עולם הוא משיח כו', ועי"ז באו למה שבאו. ואתה דע לך, שאין להרהר על שום צדיק, וידבק עצמו בו ובכל הצדיקים, בלבו ומוחו ונשמתו, ויקבל קדושה אף אם אינו נוסע אליו בגופו ממש, וכן יקיים 'ואהבת' כו', "ועמך כולם צדיקים" (ישעיה ס, כא).

ירבעם בן נבט

רבי גודל (אייזנר) ז"ל אומר היה בשם ה'אמרי אמת' זצ"ל על מעשה ירבעם בן נבט שהעמיד עגלים ועיכב את ישראל מלעלות לביהמ"ק באומרו "אלה אלהיך ישראל רב לכם מעלות ירושלים" (מלכים-א, יב) - שיש בכך רמז שהחליש והניא את דעתם מן הנסיעה לצדיקים, באומרו שיש בזה טלטול הדרך - ביטול תורה וביטול - תפילה, והרי עדיף להשאר בבית, לעסוק בספרי יראה, סידור של"ה, סידור האר"י, ללמד את בני הבית מידות טובות - אולם זה אינו... 'משהו' כחוט השערה אצל הרבי ("איין האר באר'ן רבי'ן") חשוב יותר מהכל. [במחיצת רבי גודל]

רבשקה

הצדיק הקדוש רבי שלמה מקארלין ז"ל פעם אחת למד בעין יעקב מענין רבשקה (מלכים-ב פרק יח), אמר זצ"ל להעומדים לפניו שכל כוונת רבשקה היתה לנתק אותם מאמונת חזקי', כי כל כוונתו הי' כי חזקי' הי' צדיק יסוד עולם, והי' רוצה לנתק אותם ממנו, וכיון שהי' מנתק ממנו הי' לוקח אותם לעצמו. (בית אהרן לך לך עמ' כז).

גזירת המן ואחשורוש

בגמרא מבואר שמרדכי הצדיק הזהיר את העם שלא ישתתפו בסעודתו של אחשורוש, אלא שלא שמעו בקולו, ואכן עבור שנהנו מאותה סעודה נגזרה עליהם אותם גזירה. נמצאת אומר שגזירת המן היא תוצאה מפגם באמונת חכמים, כי באם היו נשמעים לדברי מרדכי לא היתה נגזרת גזירה זו, וכן אי' בספר זכרון מנחם (על מדרש פליאה, עמוד ר"ד אות צח):

"כשמוע עשו את דברי אביו" (בראשית כז, לד), ואיתא במדרש (בר"ר סז, ד) זעקה אחד הזעיק את אביו ונפרע לו שנאמר "ויזעק זעקה גדולה ומרה" (שם). ותמי' השייכות, נ"ל בזה דהנה מה שזכה עשו אף לאחר שבירך יצחק ליעקב אעפ"כ זכה לאיזה ברכות, הוא מטעם שהיה לו אמונה בצדיק אביו יצחק וד"ל, והנה שם במעשה של המן ואחשורוש כל הקטרוג על ישראל היה מפני שנהנו מסעודה של אותו רשע, וכל זה הי' מפני היראה, ובאמת מרדכי הצדיק הזהיר לעם שלא יהנו מאותו הסעודה, ואילו היה להם אמונה בו ולא היו נהנים מסעודתו לא היה למדת הדין מקום לקטרג על ישראל ולא היה שום שליטה להמן הרשע על ישראל. ע"כ זה שאמר המד"ר בשביל זעקה אחד שהזעיק לאביו שיברכו והאמין באביו הצדיק שבכוחו לברכו עוד איזה ברכה, זכה שב"ב המן הזעיק על ישראל זעקה גדולה ע"י שלא היה להם אמונה במרדכי הצדיק. עד שאח"כ ציוה להם מרדכי ואסתר הצדקנית להתענות ולתקן מה שפגמו, ובזה זכו שהיה לו כוח למרדכי הצדיק להמתיק הדינים למעלה ונעשה כולו רחמים על ישראל שראו מפלתו של המן, כן יאבדו כל אויביך ה' אס"ו.

חודבן בית המקדש

חז"ל גילו לנו (גיטין נו.) שבית המקדש נחרב בגלל שהבריונים לא רצו להכנע לרומאים, ולא שמעו בקול החכמים שהיה דעתם שיש להכנע ובכך להציל את בית המקדש. הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע אמר פעם אחת (בית ישראל עמוד יב, אות ב):

מה אתם סוברים? אשר הריש בריוני הנזכרים בש"ס (גיטין נו.) היו אנשים קלי דעת?! לא! האנשים האלו היו גדולים, רק הי' חסר להם אמונת חכמים, ולא רצו לשמוע להם, והיו ב' כיתות, כת אחת יצאה לתרבות רעה לגמרי, כת הב' לא הרשיעו כל כך, אבל נעשו מתנגדים נגד צדיקי הדור, ונפסק דינם במרום, אשר קודם קץ הימין יבואו בגלגול לעולם, ויהיה להם תיקון. וב' הכיתות נמצאים כעת בעולם, כת הא' המה האנשי חיל הנלקחים למחנה הצבא, והכת הב' חאפין זיך אן א שטעקין ומאמינים בו (הם נתפסים על "מקל" ומאמינים בו).

אכן הגמרא אומרת (שבת קיט:) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהשוו בה קטן וגדול, ופירש הרה"ק רבי משה יחיאל מאוזרוב זצ"ל (באר משה פר' בשלח מאמר ב) בזה"ל:

תדע שאמרו (שבת קיט:) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהשוו בה קטן וגדול, היינו בדוגמת חטאו של קורח, שהכל היו שוים בעיניו, וטעות זו היא שגרמה לחורבנה של ירושלים, משום שכשנחלשה אמונת חכמים והשוו בה קטן וגדול, הרי שעל כרחך רפתה האמונה בהשי"ת, וממילא אירע מה שאירע. ונחזי אנן מה שאמרו (ספרי דברים) עה"כ "ותקרבו אלי כולכם" (דברים א, כב) בערבוביא, ולהלן הוא אומר "ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם" (שם ה, כ), ילדים מכבדים את הזקנים, וזקנים מכבדים את הראשים, וכאן הוא אומר "ותקרבו אלי כולכם", ילדים דוחפים את הזקנים, והזקנים דוחפים את הראשים, נמצא שבמתן תורה הכירו הכל את מקומם ומקום חבירם, והיה בזה שלימות של אמונת חכמים, ואילו בשילוח המרגלים היה היפוכו של דבר.

פרק י"ג

המעבר מפרנס לפרנס

בו יבואר שהנהגת מנהיג חדש אינה
בהכרח דומה להנהגת קודמו ומאת
ה' היתה זאת להחליף את ההנהגה לפי
צורך הדור.

המעבר מפרנס לפרנס

"אתם נצבים" (דברים כט, ט) מפני מה עשאו משה מצבה,
מפני שמשותמים מדעת לדעת, מדעת משה לדעת יהושע
וכו' ואף יהושע עשאו מצבה וכו' ואף שמואל וכו'. (מדרש
תנחומא, נצבים פ"א)

כל מנהיג מחדש דרך חדשה לפי צורך הדור

הנה ידועה התחלקות העבודה של האבות הקדושים, אשר אברהם אבינו היתה
עבודתו במידת החסד ואילו יצחק אבינו במידת הגבורה ויעקב אבינו במידת
אמת. ומעשה אבות סימן לבנים אשר בכל דור ודור כל צדיק אחז דרכו
המיוחדת לו, ואינו דומה עבודתו של זה לעבודתו של אחר.

כל המאמין ברועה נאמן מאמין גם כן באמונה שלימה שהקב"ה ממנה בכל
דור צדיק שידע להנהיג את הדור בהתאם לצורך הדור, ולכן אינו דומה הנהגתו
של הצדיק בדור הזה להנהגתו של הצדיק הקודם, והכל עשה אלוקים יפה
בעתו.

כך מובא בשם הרה"ק רבי אריה לייב הנקרא שפאלע זיידע זצ"ל:

בספר נר ישראל (ח"ג פרשת מטות) בשם הרה"ק מאוזירענא, לבאר הענין של
נסיעה והתקשרות לצדיקי אמת. על פי מה שאמר הרה"ק משפאלי זי"ע,
דהאבות הקדושים כל אחד היה לו דרך אחרת, אברהם אבינו מדת החסד
ויצחק אבינו מדת הגבורה ויעקב אבינו מדת התמימות, כי בכל דור צריך
לחדש תכסיסים נגד היצר, ובדור שלאחריו היות והיצר למד התכסיסים,
הוצרכו לחדש דרך אחרת כיצד לנצחו. ולכן לא די בספרי מוסר שיש בהם
עצה איך להתגבר על פתויי היצר, כי אין מובטח שינצח עי"ז, רק צריך
להתחבר לצדיקי אמת שבדורו שסוללים להם דרכים חדשים בעבודת ה'.

ובזה הלשון כתוב בספר דגל מחנה אפרים (פרשת פנחס ד"ה יפקוד):

"יפקוד ה' אלקי הרוחות" וכו' (במדבר כז, טז). תפילת משה רבינו ע"ה היה שיהיה להם ראש ומנהיג כדי שידבקו בו והוא ינהלם וידריך בדרך ישרה, ושיוכל להעלות נשמותיהן בעת הצורך, והנה ידוע ראשי הדור הם לפי הדור, ולפי שורש נשמותיהן כן שולח הקב"ה היודע שורש נשמות של כל ישראל תמיד בכל דור ודור ראש ומנהיג להם כפי אותו הדור, וכפי מה שצריך אותו הדור בכדי שיוכל הראש הצדיק להעלות כל בני דורו לשורשן ולקרבת לפני ה', ולכך אי אפשר שיתמנה ראש על הדור על ידי אדם כי אם על ידי הקב"ה שהוא מקור המקורות ונשמה לכל הנשמות ויודע שורש נשמות של כל דור ודור כן הוא שולח ראש ומנהיג להם לפי מה שצריכים.

רבי צדוק הכהן ז"ל (פרי צדיק נצבים אות ג) מפרש שזה הכוונה של המדרש תנחומא הנ"ל (נצבים פ"א) וז"ל:

"אתם נצבים" (דברים כט, ט). במדרש תנחומא (נצבים פ"א) דבר אחר מפני מה עשאן משה מצבה מפני שמשתמשין מדעת לדעת, מדעת משה לדעת יהושע וכו', ואף יהושע עשאן מצבה וכו', ואף שמואל וכו'. הענין הוא שכל שופט ומנהיג הדור יש לו דרך וסדר מיוחד בהליכתו ובהנהגתו בהקדושה.

ובמקום אחר (מחשבות חרוץ אות ז) כתב בזה הלשון:

יפתח בדורו כשמואל בדורו (ר"ה כה): ששמעתי בשם ר' בונם הקדוש מפארשיסחא ז"ל דרצה לומר מי שפותח שער חדש בעבודת השי"ת בדורו הוא המנהיג האמיתי כשמואל בדורו, דבכל דור יש התחדשות, ופתיחתו הוא על ידי מנהיג הדור.

והרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע פירש על מאמר חז"ל בתנא דבי אליהו (רבה כ"ה):

חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, היינו כמו שהם חידשו כל אחד עבודה מחודשת בבחי' אחרת, זה בחסד, וזה בגבורה, וזה בתפארת, כן נחדש חדשות באור התורה ועבודה, והיינו תעשה ולא מן העשוי.

כמו בענייני עוה"ז כל הזמן מתחדשים דברים, ק"ו ברוחניות בודאי מתחדשים דרכים חדשות

בזוהר הקדוש מובא (ח"ב טו:) שכל מה שקיים בעוה"ז הוא כדי ללמוד מזה דרכי ה'. והנה עינינו רואות אשר בענייני גשמיות העולם שואף תמיד להשתנות ולפתח דברים יותר טובים ויותר מועילים אשר מתאימים יותר לצרכים של הדור הזה. אם כן איפוא אין פלא שגם ברוחניות הצדיקים מחדשים תמיד דרכים בעבודת ה', בהתאם לצורך של הדור ולמצב של אנשי הדור. וכך כתב הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע (דרכי הישר והטוב, עמוד לו) וז"ל:

והנה בודאי אין כוונתי להורות לפניו את הדרך כי מי אנכי, אבל יאמין לי באמונה שלמה שדרכי החסידות והנהגות שבזמנינו הם בנויים על קו האמת והצדק, ואשרי למי שבחר בהם ובמשנתם, כי אותן הצדיקים שבזמנינו אשר בחרו בזה הדרך היו בעלי רוח הקודש בלי ספק ובלי פקפוק כאשר בעיני ראיתי בעינא פקיחא ממש, והם יודעים בטוב שעכשיו צריך העולם להתנהג בזה הדרך לא באופן אחר, ובהם אנו נסמכים ועל פיהם אנו עושים, וכבר דבר זה שגורה בפי, ולא תהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטלה שלהם, ובענין עוה"ז אנו רואים בכל עת חדשות, ע"כ בודאי בעבודת השם הוא ג"כ כזאת והדרך עבודת ה' הוא בכל זמן באופן אחר חדש, וזה הראה למשה מה שתלמיד וותיק עתיד לחדש, וכבר העיד האר"י ז"ל שמיום שנברא העולם עד עכשיו לא הי' יום א' שזומה לחבירו.

יסוד אמונת חכמים הוא להאמין בצדיק של הדור הזה בדוקא

סוף דבר הכל נשמע, עיקר אמונת חכמים היא להאמין בצדיק של הדור הזה דוקא. וכאשר מן השמים מחליפים את ההנהגה, סימן הוא אשר כעת בשמים רוצים הנהגה אחרת, והכל בהתאם להשתנות הזמנים וצורכי הדור.

וכבר התבטאו הרבה צדיקים, כאשר נשאלו על שינוי בהנהגה לעומת מה שהיה בעבר, ועל זה באה התשובה כי אם בשמים היה הרצון בהנהגה הקודמת, לא היו מחליפים את המנהיג.

זה היסוד של אמונת חכמים, כדברי החתם סופר (דרשות ז' אדר, עמוד קכ"ז) וז"ל:

הנה עיקר אמונה אומן ה' הוא אמונה בחכמיו, דור דור ודורשיו, ולהאמין בשופט אשר יהיה בימים ההם, כי לא יטוש ה' עמו, ויהיה עם השופט ההוא, כאשר חכמים הגידו בפרק קמא דמגילה (יא.) על הפסוק "ואף גם זאת בהיותם" (ויקרא כו. מד), עיין שם, וזהו כלל גדול שכל קוטבי התורה סובבים עליה.

וכבר דיין כך הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (בספר אור ישרים, תורת משה עמ' פ"ב) מהלשון של י"ג עיקרי האמונה וז"ל:

"אני מאמין באמונה שלימה שכל התורה המצויה עתה בידינו היא הנתונה למשה רבינו עליו השלום", מהו הלשון "עתה"? האם קודם היתה חס ושלום תורה אחרת? אלא בודאי צריך להאמין באמונה שלימה שהתורה שבעל פה על ידי חז"ל תנאים ואמוראים ושחידשו הגאונים ובעלי התוספות הכל ניתנה על ידי משה רבינו ע"ה, אכן אפילו מי שמאמין כנ"ל, אך חלילה לא יאמין בדברי צדיקים חכמי הדור בדור הזה אשר אנחנו נמצאים בו שזאת התורה דברי צדיקי הדור נתונה על ידי משה רבינו ע"ה, האינו מאמין הוא אפיקורוס גמור, כי אם צריך להאמין באמונה שלימה שכל התורה הנמצא עתה בידינו בדור שלנו על ידי צדיקי הדור המורים אותנו היא הנתונה למשה רבינו ע"ה.

זה "טעות גוי" לחשוב שההנהגה החדשה צריכה להיות כמו הקודמת

בספר שיח שרפי קודש (לך לך) כתב בשם החי' הרי"ם זצ"ל:

תמוה פרש"י שפרש דאברהם מגייר את הגרים וכן שרה, דלא מצינו בתורה ישראל רק בני אברהם יצחק ויעקב, והיכן כל הני גרים ולאן הלכו? ואמר כך, דכל זמן שאברהם היה חי היו דבוקים אצל אברהם והיו ישראלים, אבל כשמת אברהם והתחיל לנהוג יצחק את העולם ולהורות להם דרכי ה', נפרדו ממנו ולא היו רוצים להיות דבוקים אצלו, כי לא נראה להם דרכו, לאשר כי לא נהג כדרך אביו רק בדרך אחר, כידוע דאברהם חסד ויצחק גבורה, ולזאת כאשר לא נראה להם דרכו בקודש לאשר לא נהג בדרך אביו היו סבורים שאיננו גדול כאברהם אביו, והלכו ממנו ונעשו אנשים פשוטים מעט מעט עד שחזרו לסורן ונעשו גוים גמורים.

וסיים: מזה נראה שאין לאיש לנסוע רק לצדיק דורו, אף כי לא נראה לו דרכו, דאי לא, יפול ממדרגתו, וגם ממה שהיה לו מהרבי הראשון והבן. וכן שמעתי שאמר הר"ר העניך מאלכסדר זצ"ל בתחילת הנהגתו: הנה הרבי מגור היה יסוד לעבודת ה' יתברך, אמנם יסוד לבד אינו כלום אם לא יבנה להקיפו חומותיו וגג, כי אז גם היסוד נרקב ולא נעשה כלום, כאשר עינינו רואות, וצריך תיכף ומיד לבנות סביב היסוד חומותיו.

הרבי רבי בונם מפשיסחא זי"ע פירש בדרך זה גם את הטעות של אבימלך בענין הנהגת יצחק אבינו, וכך אמר (מאמרי שמחה אות עח):

"ויאמרו ראו ראינו כי היה ה' עמך" וכו' (בראשית כו, כח). הקשה הרבי רבי בונם [מפארשיסחא] זי"ע, לכאורה, איזו תשובה היא זו על שאלת יצחק "ואתם שנאתם אותי" (שם פסוק כח). ואמר, כי אבימלך אמר, שהיה רגיל לראות את ה' בבית אביו אברהם, כמבואר ברש"י שם, ועל אאע"ה הבין שהוא 'רבי' וצדיק גדול, כי ביתו היה פתוח מד' רוחותיו להכניס אורחים, וגם עכו"ם באו לביתו, וקרבים, ונתן להם לאכול ולשתות, וציוה להם לומר נברך לאלקיננו. לא כן יצחק, שהיה פחד יצחק, ולא כולם יכלו לגשת אליו, וכשבא איש רע מעללים ורצה להכנס אל יצחק, השיבו בני ביתו שהוא באמצע לימודו או באמצע תפילתו, ואי אפשר להכנס אליו, ודרך תקיפה וחדשה כזו, לא הבין אבימלך, ובודאי לא האמין ולא הבין שאפשר להיות 'רבי' גם במדה זו, אבל כאשר התעמק, אמר "ראו ראינו", היינו עכשיו הוא הבין שגם במדת 'פחד' אפשר להיות 'רבי' ומנהיג הדור, ולכן עתה היה ישר בעיניו גם רבי כזה.

כך כתב גם הרה"ק רבי יחזקאל משינאווע זי"ע (דברי יחזקאל פרשת תולדות) וז"ל:

"ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד, וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם, וישב יצחק ויחפר את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו" (בראשית כו, טז-יח). דהנה ידוע שאאע"ה היה עבודתו בבחי' חסד ואהבה, ויצחק אבינו ע"ה היה עבודתו בבחי' גבורה ויראה (זוה"ק ח"ג דף שב:), וכאשר נסתלק אאע"ה, ובנו יצחק אע"ה התחיל להנהיג את בני דורו, אמרו לו "לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד", היינו

שדרך עבודתך הוא בחי' גבורה ועצומות, שאין זה דרך אביך הקדוש, אך האמת הוא כי אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד (סנהדרין פט.), והכל עולה בקנה אחד, כל אחד מהם כוונתו ומגמתו רק לעבוד ה' אלקי צבקות ולהורות לאנשי דורו דרכי תורה והעבודה. וזהו "וישב יצחק ויחפור את בארות המים" היינו דרכי וצינורי הקדושה העליונה, "אשר חפרו בימי אברהם אביו" שגם אביו הקדוש הלך בדרכים הקדושים הללו, "ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם" היינו שהם אמרו שיצחק נטה לדרך אחרת, וסתם מעיינות הקדושה שפתח אביו הקדוש, על כן כתיב "ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להם אביו" היינו שכעת נגלה לכל העולם כי שקר בפי האומרים כן, כי הכל עולה בקנה אחד, ודרכיו הקדושים המה מתאחים ומתאימים יחד לדרכי אביו הקדוש.

גם לרפואת הגוף משתמשים בתרופות חדשות כפי השתנות הזמנים

האדמו"ר הקדוש אהרן מסאדיגורא זי"ע הבהיר רעיון זה לאחד מהחסידים ממקורביו בקודש (הובא בספר עבודת המלך עמוד סט):

כאשר בא בפעם בפעם לקבל פני רבו הקדוש ולחזות בנועם זיו קדושת אדמו"ר אור ישראל זצוקלל"ה, שאל אותו בזה"ל: האם לומד ומעיין אתה היטב בשקידה בצוף נועם אמרי קודש של אאמו"ר הקדוש [הרה"ק רבי ישראל מסאדיגורא זי"ע] אשר המה חיים למוצאיהם, אני אומר לך אשר אם אמנם ישנם ספרים קדושים מתקיפי קדמאי עמודי החסידות צדיקי דור ודור מתלמידי הבעש"ט הקדוש והמגיד הגדול זצוקלל"ה אשר לאורם אנו הולכים ומפיהם אנו חיים, עם כל זאת, מחוייבים שלומי אמוני ישראל די בכל דור ודור ללמוד ולעיין בשקידה ועמקות בדברי תורה ואמרי קודש של צדיקים אמיתיים החיים עמם בדורם.

והמתיק זאת במשל נפלא, הלא באלף אלפי הבדלות, היו רופאים מומחים בדורות שלפנינו והשאירו אחריהם לימוד ספרי הרפואה, שעליהם מיוסדים חכמת הרפואה, האם יוכלו כעת לרפאות רק מתוך אותם ספרי הרפואה, הלא כידוע יש השתנות הדורות והטבע (וכמבואר בתוס' מו"ק יא. ד"ה כוורא), בענין רפואות המובאים בתלמוד שאסור בדורות הללו להשתמש בהם, כי נתחלפו

ונשתנו המזגים) ורק מוכרחים להשתמש בשיטות הרפואה שהמציאו בכל דור ודור לפי טבע הדור ההוא. כן הוא הנמשל בענין רפואת הנפש ושלמותה שאם אמנם צריכים ללמוד ולהעמיק בספרי המוסר והחסידות של הצדיקים הקדושים, תקיפי קמאי זצ"ל שהם היסודיים והעיקריים, אבל צריכים ומוכרחים לצרף עליהם וללמוד בעיון היטב גם בדברי תורה והזרכות היוצאים בקדושה וטהרה מפי הצדיק המובהק, שליח ה' צבקות שבאותו הדור, אשר בקי ומכיר היטב את דורו ויודע איך ובמה לרפאות את נגעי נפשותם לפי שורשם, והוא מבין באיזה לבושים להורות דרך האמונה הטהורה.

היצה"ר מכיר כבר בדרך הקודמת, לכן מההכרח לחדש דרך אחרת

כך ביאר הרה"ק רבי אריה לייב הנקרא שפאלער זיידע זצ"ל אשר מזאת הסיבה מוכרח לחדש דרך אחרת כי כבר נודע ליצה"ר עצות נגד הדרך הקודמת, הובא בשמו בספר בך יברך ישראל (פרשת מטות מסעי):

כתיב "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן" (שה"ש א, ח). זה נקראים צדיקי הדור, כל צדיק בדורו עושה לו סלולה חדשה לעבודת השי"ת, כי הדרך שהי' בדור שלפניו כבר נודע לו להיצה"ר ויש לו עצות לזה, ואם תעשה היום מה שעשו בדור שלפניך לא עשית כלום, ע"כ הענין מהרה"ק שפאלער זיידע זצקל"ה בקיצור נמרץ.

וכעין זה גם אי' בספרים בשם הרה"ק ר' אברהם מפוריסוב זצ"ל:

על זה שכתוב ביהושע שנצטוה מפי הגבורה "עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית" (יהושע ה, ב), למה ומדוע אין די בחרבות צורים של משה רבנו ע"ה דאיתעביד בהו מצוה? אלא כאן הודיע הקב"ה, שכל מנהיג בדורו צריך להתקין לעצמו חרבות צורים חדשות לגמרי. דהיינו, עצות ותחבולות איך למול את ערלת לבבם של בני הדור, ואינו יכול להשתמש בקודמיו – הכל בהתאם לצרכי התקופה.

וכאשר הזכיר פעם הבית ישראל זצ"ל אימרה זו, הוסיף ואמר:

"אלמלי המשיך אבא [האמרי אמת] ז"ל בהנהגה בזמן הזה, בודאי היה גם כן עושה כמוני".

עיקר הנסיון לאלו שהכירו צדיק אחד שהתנהג אחרת

בכל פעם שההנהגה מתחלפת, היצר הרע מנסה "להרויח" ולקרר אנשים מאמונת חכמים, בתואנה שהרבי החדש אינו גדול כמו הרבי הקודם, והנהגתו פחות טובה, כפי דל הבנתם. אולם צריך לדעת שזה עצת היצר, ובאם יתפתה לכך עלול ח"ו במשך הזמן לאבד את הכל, כמו שהמציאות הוכיחה ל"ע בהרבה מקרים לאורך השנים. וכך אמר הרבי רבי העניך מאלכסנדר ז"ל (עשר נפלאות, אות ק):

אנו רואים בחוש הרבה מעשיות כאלה אשר אחרי הסתלקות הצדיקים שמקודם, אם החסיד הוא איש חכם ומקרב א"ע תיכף להצדיק שאחריו, אזי נאה ויפה לו, ואם הולך בדמיונות ואומר שלאחר רבי כזה שהיה לו מקודם, לא יוכל להכניע א"ע תחת רבי אשר לפי דעתו אינו גדול כמו הראשון, אזי ידע שעצת יצה"ר היא כי רוצה לקרר אותו מחסידות מכל וכל, כמו שראינו בעינינו בעוה"ר הרבה שלא יפה עשו בזה, כי צריך להאמין אשר כל צדיק הוא לפי דורו ומסתמא לדור זה צריך צדיק כזה. כמו ששמעתי אומרים מגדול א' שאמר על מה שנאמר בזמר אליהו הנביא במוצאי ש"ק איש דורות שנים עשר ראו עיניו, דהפירוש הפשוט הוא שחי הרבה שנים עד שראה שנים עשר דורות, וקשה הלא שם רק נזכר שבחים של אליהו הנביא ומה שבח הוא זה שהי' לו אריכות ימים, הלא זה מתנה מהשי"ת, רק הפשט היא שהי' אצל שנים עשר רעבי"ס, והנה עפ"י סדר העולם הראשונים היו גדולים יותר, אעפ"כ הכניע א"ע לפני כל אחד ואחד והיה תלמיד שלהם, וזה היא באמת שבח גדול וזכה לכל אלה.

כך כתב גם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (הובא בספר דברי ישראל, פרשת תולדות) וז"ל:

"ראו ראינו" (בראשית כו, כח), ופרש"י "ראו" באביך "ראינו" בבך. פי' כי מי שלא הכיר מעולם איזה צדיק אזי כשבא להצדיק מיד מתדבק בו כי נכנס עבודתו בתוך לבו, אבל מי שכבר הי' דבוק באיזה צדיק ואח"כ בא להתדבק בצדיק אחר הוא דבר קשה, כי כיון שכבר נשרש בתוך לבו דרכו והילוכו בקודש של הצדיק הראשון, ע"כ הוא נשרש בתוך לבו שאין דרך לילך בקודש כי אם ע"פ דרך זה, ולכן כשבא להצדיק אחר ודרכו של

הצדיק השני הוא בדרך אחר, ולפעמים לגמרי להיפוך מן דרך הראשון, אינו יכול להאמין כלל שגם זה הוא בקודש כיון שנשרש בלבו דרך הראשון, עד שצריך עי"ז להביט היטב ולהיות לו הבנה יתירה שהכל הולך אל מקום אחד, ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

טעות זו נובעת מחסרון בהבנה באמונת חכמים

תופעה זו שיתקשה משהוא לקבל הנהגה חדשה שאינה כפי הקודמת היא תוצאה מחסר באמונת חכמים. חסיד שיודע ומאמין שאין לו שום השגה בדרגות של הצדיק, לא בצדיק הקודם ולא בצדיק החדש, ממילא לא יפלא בעיניו שום דבר, אין לו שום קושיות והוא מקבל כל דבר בתמימות. וכך התבטא פעם הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע (נר ישראל ח"ג דף עט) כאשר פעם אחת באה לו אגרת וכו' (כנראה עם הערות מסוימות) והשיב לו מכתב ע"י משמש הר' משה דוד. ובבואו משם אמר אדמו"ר הק' בזה"ל:

זי"א זאללין וויסין דאס התנהגות וואס הצדיק הדור דארף זיך מתנהג זיין וואלטין זי"א גאהר קיין טענות ניט גיקאנט האבען. א צדיק הדור דארף איבער גיין אלע עבודות פון אדה"ר ביז איהם אין האף טיעהן נייעס. (-אם היו יודעים ההתנהגות שצריך להיות להצדיק הדור, לא היה להם בזה כל טענות, צדיק הדור צריך לעסוק בכל העבודות מאדה"ר עד אליו ולהוסיף עי"ז חדשות).

וכך מסופר על אחד מזקני החסידים שזכה להסתופף עוד אצל גדולי עולם כמו הבית אהרן מקארלין זצ"ל והמשיך להיות נכנע ובטל גם אצל צאצאי צאצאיו ונשאל על כך.

ומעשה שהיה (הובא בכתבי הרה"ח ר' מאיר ברנשטיין ז"ל): שאדמו"ר ז"ל מפרנקפורט [הרה"ק רבי ישראל מסטאלין זי"ע], נכנס פעם אחת לבקר את הרה"ח ר' יו"ט שמחה [אב"ד לאהישיין] ע"ה, וציוה להעומדים שיצאו משם, ואח"כ כשהלך משם, סיפר לבנו ששאל אותו באיזה כח התחזק א"ע ועמד על עמדו אצל אא"ז [אדמוה"ז בעל הבית אהרן מקארלין] ז"ל, ואצל א"א [הרה"ק רבי אשר הצעיר מסטאלין] ז"ל, ואצלו (כידוע שהחסידים הכתירוהו לאדמו"ר אחר הסתלקות אדמו"ר הצעיר קודם היותו חמש שנים), וכאז כן היום מקושר, בזמן

שהרבה בני גילו התמוטטו עצמם ונפלו מעט מעט מא"א ז"ל ואח"כ ממנו, והשבתי לו: כשהייתי אצל אא"ז ז"ל [אדמו"ר הזקן], הייתי יודע שאיני מבינו כלום, ומה שאני שומע ורואה איננו כמו שאני רואה ושומע בפשטות, וכמו"כ אצל א"א [אדמו"ר הצעיר] התחזקתי באופן זה, וכן אצלכם אני מאמין באופן זה.

באשר מן השמים מחליפים את ההנהגה, מי שאינו נכנע למנהיג החדש כמוהו בחולק על מה שהקב"ה עושה

הרה"ק רבי יחזקאל פאנעט מקארלסבורג זי"ע אמר בזה הלשון:

הזהרתי לאותם הסרבנים ומתלוננים אחר עשייתי ותיקוני וירגנו באהליהם, הנה ידוע שכתוב (דה"י א-כט, יא) "המתנשא לכל לראש" אפילו ריש גרגיתנא מן שמיא מוקמי ליה (ב"ב צא:), וא"כ כיון שהוכרז בשמים שאנכי אהיה רב פה ואנהיג אתכם, כל המהרהר ומסרב אחר עשייתי הוא חולק על הקב"ה וילך לדין עם הב"ד של מעלה למה מינו פרנס שאינו הגון כמוני, באמת אמרו דור דור ושופטיו שהשופטים כפי הדור המה (ערכין יז.), וזהו ג"כ מרומז במקרא דפ' זו, "שופטים ושוטרים תתן לך" כו' (דברים טז, יח), ואל תסרב אחרי עשייתם, כי הלא "אשר ה' אלקיך נותן לך" מה שהקב"ה ממנה אותם עליך הוא לשבטך, כפי הדור כפי צרכתם הוא בורר להם ראשים, וכ"ש וק"ו כשרואין שעשייתם הוא לשם שמים באמת לאמיתו ואין שום פניה בדבר. (מראה יחזקאל שופטים).

מי שהתפרסם ומוחזק בעולם כצדיק, הרי זה בגזירת עליון ובזדאי הוא באמת צדיק ואסור להרהר אחריו

הרה"ק רבי משולם פייבוש מברעזאן זי"ע פירש על הפסוק "ונקי וצדיק אל תהרג כי לא אצדיק רשע" (שמות כג, ו). אך לא תטעה מזה להיות מהמבקרי מומין בבני אדם הכשירים ומפורסמים בחזקת נקי או בחזקת צדיק, לחפש גם בו לראות את השקר ולומר שאינו עדיין במדרגת האמת, ותשנא גם אותו מחמת זה לדבר עליו רע, ע"ז באה האזהרה "ונקי וצדיק אל תהרוג", היינו איש שמוחזק בעיני העולם לנקי או לצדיק אותו אל תהרוג, היינו שתשנא אותו ג"כ

ותדבר עליו לשון הרע ההורגת שלשה כדברי חז"ל (תלמוד ירושלמי פאה פ"א ה"א), והטעם אני אומר לך, שדבר זה לא שייך לך ואין אתה אדון בדבר זה, אלא לי שייך דבר זה, ואני מבטיח לך "כי לא אצדיק רשע" היינו שבודאי לא יצא ממני דבר כזה לפרסם לאחד שהוא צדיק אם הוא עדיין רשע, אלא מסתם כשהוא מפורסם לצדיק וע"כ דבר זה יצא ממני בגזירתי, כמאמר הש"ס אפילו ריש גרגותא משמייא מקמו לי' (ברכות נח.), א"כ אם אני פרסמתי אותו שיהי מוחזק בפני העולם לצדיק, מסתמא הוא צדיק ולא רשע, לכן חדל אתה מלדבר ולהרהר אחריו לחפש בו מומין, רק בך אני מתיר ומזהיר לך שתחפש בך תמיד למצוא את השקר ושתחזיק אותוך שעדיין אינך בהאמת כראוי. (שפת אמת משפטים)

הרה"ק רבי אברהם איש הורוויץ מפראג זי"ע אמר וז"ל: "לא תסורו מן הדבר אשר יגידו לכם ימין ושמאל" (דברים יז, יא). ר"ל אפילו אם יהיו הדברים בעיניכם כמחליף הימין בשמאל אפ"ה תעשה כמצותם, כי יש לכם לחשוב שהם אומרים על ימין שהוא ימין, כי רוח ה' על ראשי העם ומנהיגיו, ולא יעזוב את חסידיו, לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול, ואמרו ז"ל הראה הקב"ה לאדם הראשון דור ודור ודורשין, דור דור ומנהיגיו וכו' (סנהדרין לח:), ואמרו רז"ל על "ומתנשא לכל ראש" (דה"א כט, יא) אפילו ריש גרגותא מן שמיא מוקים לה (ברכות נח.). ובמדרש (שמו"ר ב, ה) מאי דכתיב "אמרת אלהים צרופה" (תהילים יח, לא), אין הקב"ה נותן גדולה לאדם עד שבדקו בדבר קטן ואח"כ מעלהו לגדולה וכו', ולפי"ז יהיה פי' מילת 'אמרת אלהים' מלשון את ה' האמרת, וה' האמירך (דברים כו, יז-יח), כלומר שאין הקב"ה נותן גדולה מעלה ושררה לענין פרנסת הדור, עד שבדקו מקודם, וא"כ הואיל ומנהיגי הדור הם בהסכמת המקום ב"ה, מחייבים אתם לשמוע להם ככל אשר יצוו עליכם, ותתלו הטעות בכם. (יש נוחלין פ"ט אות ה').

מי שאינו מתבטל להנהגה החדשה, סימן שגם לפני זה לא היה לו ביטול

כשתמצא לומר, באם משהוא לא מתבטל, להנהגה חדשה, מתברר למפרע שגם אצל רבו הקודם לא היה לו ביטול, סוף מעשה במחשבה תחילה כי מה שקיבל מרות מהרבי הקודם כי הנהגה זו "מצאה חן בעיניו" ואין זה בגלל ביטול והכנעה אלא כי הדברים היו מקובלים על "שכלו" "והבנתו". לכן כאשר משתנה

ההנהגה והיא אינה כפי ראות עיניו, לכן מתקשה הוא לקבלו. כי באם הקבלת מרות הקודמת היתה נובעת מאמונה פשוטה שאין לנו שום השגה בגדלות הצדיקים, ולא מחשבותיו מחשבותינו, לא היה שום קושי להתבטל להנהגה אחרת, כי בין כך אין אנו מבינים לא זו ולא זו.

אכן ראינו אצל חסידי קדמאי שהתכופפו לרבותיהם מדור לדור בביטול גמור, כדוגמת החסיד הרב בן ציון אוסטרובר ז"ל שעוד זכה להסתופף בצל קדשו של השרף מקאצק ז"ל, והמשיך אצל החידושי הרי"ם ז"ל, הרבי רבי העניך מאלכסנדר ז"ל השפת אמת ז"ל ובערוב ימיו עוד התכופף מלוא קומתו אצל האמרי אמת ז"ל על אף השינויים המפליגים שחלו מהתקופה של קאצק עד התקופה של האמרי אמת ז"ל, אשר כידוע גם הוא עשה הרבה שינויים בהנהגה ממה שהיה מקובל אצל אביו השפת אמת ז"ל, בנוסף לכל מה שקודמיו גם שינו ממה שהיה נהוג בקאצק.

שורש הדבר הוא האנוכיות והחשבה עצמית

מה שמקשה על האדם להתבטל הוא ההרגשה של חשיבות עצמית, וכל זמן שאין האדם מבטל את הישות שלו אינו יכול לזכות להכנע באמת לצדיקים, ולא רק שלא יתבטל לצדיק אלא גם יחשוב בעצמו שהוא אדם שלם ואין בו חסרון. וכך כתב הרה"ק רבי אברהם מנחם מאלכסנדר זצ"ל (קונטרס זכרון דברים עמוד כ"ז) וז"ל:

בכל הדורות היה זה הנסיון אצל זקני החסידים לאחר ההסתלקות של רבם, שהיה קשה להם במיוחד האמונת צדיקים וההתקשרות בהכנעה באמת לממשיך דרכו דהם החשיבו עצמם, ורק ע"י הכנעה וביטול אפשר לזכות לביטול הדעת לרבי, ועי"ז זוכה לאמונת צדיקים. משא"כ אם נשאר עוד אצל האדם האנוכיות לא שייך להיות מאמין באמת. וע"י שמקשר עצמו לצדיק אז יראה ויבין אמיתת מצבו וחסרונותיו וידע מה לתקן. אבל מי שאינו מקשר א"ע לצדיק, אפשר לו לעשות עבירות ולא רק שלא יעשה תשובה אלא אפי' יחשוב שהוא אדם השלם ולית ביה חסרון.

קל להאמין בצדיק שאינו חי כי אינו מוכיחו ואינו תובע ממנו, משא"כ הצדיק אשר בחייו אינו רוצה לשמוע תוכחתו

טבע האדם לחפוץ לעשות כל הישר בעיניו, ועבדא בהפקירא נחא ל'. והרבה פעמים זו הסיבה שמסתתרת תחת המניעה להתבטל למנהיג החדש. וגם אם ימציא טיעונים והסברים למיניהם להצדיק את מה שהוא לא מקבל ההנהגה החדשה, כאשר נעמיק יתברר ששורש הדבר הוא למען ילך בשרירות לבו. כך כתב גם הרה"ק רבי יהושע מדז'יקוב זצ"ל (עטרת יהושע, פרשת יתרו) וז"ל:

יש הרבה אנשים שאינם מאמינים בצדיק הדור ובכל זאת כאשר הצדיק נסתלק והולך בדרך כל הארץ אז לובשים עצמם אדרת שער למען כחש ואומרים אוי לנו כי לא ידענו כמה גדול כח הצדיק הזה ועכשיו אנו מכירים שהי' באמת צדיק, כאשר רמזנו בפסוק "זאת התורה אדם כי ימות באוהל" (במדבר יט, יז), דהיינו, שכל אחד ואחד מחבב ומנשק את הס"ת מחמת שעומדת בארון הקודש ורואה כל מעשה בני אדם ואינה מוכיחה את שום אדם, אבל את הצדיק וראש הדור המה שונאים מחמת שיראים מפניו לעבור עבירה כי הוא מוכיח אותם, וע"ז אמרו ז"ל הני בבלאי טפשאי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבא (מכות כב:) (ושם איתא כמה טפשאי שאר אינשי). רק אם הצדיק נסתלק והוא ג"כ מונח בארון בקבר הם נעשים לו אוהבים ומחזיקים אותו לצדיק גדול מחמת שאז אינו מוכיח אותם והוא כמו הס"ת. וזה פירוש הפסוק "זאת התורה", היינו הס"ת, דומה ל"אדם כי ימות" שמונח "באוהל" בקבר, כי אז הם שוים שכל אחד מחבב אותם, אבל אם הוא בחיים חיותו הם שונאים אותו.

אמנם אין זה דרך האמת, כי צריך איש המתחסד כאשר ישמע שצדיק אחד נתעלה וישב על כסא כבודו אזי תיכף יסע אליו ויחקור וידרוש על טוב מעשהו, ואם בפ"א לא ימצא חן בעיניו יסע עוד פעמים ושלש ובודאי ירגיש ויטעום מטוב מעשהו. וזהו הי' ביתרו המעלה מה שמועה שמע ובא, היינו, תיכף בא אליו ולא המתין כלל. וזהו שאמר מכירו הייתי 'לשעבר', היינו, עד עתה הייתי מכיר בצדיקי הדור רק לשעבר, כשהצדיק נסתלק ועבר מן העולם אז תמיד הכרתיו שהי' צדיק, וכל זמן שהצדיק הי' בעולם הזה לא הכרתיו כלל. אבל ועכשיו 'ביותר', שיש יתרון שהכרתי להצדיק בעת שהוא עכשיו בעולם הזה, וזהו ועכשיו ביותר, והבן.

וכך אמר החסיד רבי גודל (אייזנר) ז"ל כאשר פעם שאלו אחד התלמידים האם לנסוע לגליל להתפלל על ציוני התנאים – אמר לו ר"ג בצחות, שפעם ביום כיפור עמדה אשה אחת כל היום בעזרת נשים, בתפילה ובתחנונים בדמעות שליש. באמצע תפילת נעילה, סגרה לפתע את המחזור והלכה לביתה. כאשר נשאלה לפשר הדבר, השיבה שעתה נזכרה פתאום שיש לה אחות עשירה באמריקה...

כמו"כ – אמר – אם הרבי יאמר לך פעם איזו הערה או מלה שאינה מוצאת חן בעיניך, היזהר לבל תחשוב שיש לך רבי טוב בגליל, שאינו אומר לך דבר שלא כרצונך...

ליקוטי רעיונות

אברהם אבינו ע"ה לא רצה ממשיך דרכו באליעזר שהוא רק דולה ומשקה מתורת רבו ואינו מחדש דרך חדשה

השפתי צדיק, הרה"ק פנחס מנחם מפילץ זצ"ל פירש: "ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר וכו'. והנה בן ביתי יורש אותי" (בראשית טו, ב-ג). פרש"י ז"ל דמש"ק נוטרי דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, וקשה הלא אאע"ה התנצל בזה לפני השי"ת, שאין לו בן לירש אותו רק עבדו דמשק, ואם כפי פרש"י ז"ל שהי' דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, א"כ הוא תלמידו מובהק הרי הוא כבנו. ואמר שאאע"ה היה רוצה שישאר ממנו זרע, בן שידריך ישראל לעבודת השי"ת, ולחדש דרך חדש כפי הזמן, כמו שראינו שכל צדיק יש לו דרך בפנ"ע, והצדיקים הממלאים מקום אביהם אין מדריכים את העולם באופן שהנהיג אביהם הק', רק ידריכם כפי הזמן וכפי ראות עיניהם להנהגת ישראל, וזה הפי' שדמשק אליעזר הוא לא היה מחדש שום דבר מעצמו, רק דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, ואאע"ה היה רוצה שיעמוד תחתיו בן שיחדש מעצמו ויוסיף על תורתו, כמו שהיה באמת שיצחק אבינו ע"ה היה לו דרך חדש בעבודת השי"ת, והבן. (שיח שרפי קודש, פרשת לך לך).

אליעזר עבד אברהם לא יכל להבין את זאת שדרך יצחק אבינו יהי שונה מזו של אברהם אבינו

כמו שאמר אדמו"ר הרה"ק רבן של כל ישראל הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, כי כאשר היה אאע"ה 'רבי', היה מנהיג העולם במדת החסד. והיה ביתו פתוח לרוחה ד' פתחים, והי' מכניס אורחים ונתן להם כל טוב, ועי"ז היה מגלה שמו הגדול בעולם. אבל אח"כ כשיצחק אע"ה נעשה רבי, והתחיל לנהוג העולם,

הלך לחנות, וקנה יתידות ברזל, וסתם כל הדלתות. והוא הלך לפניו מחדר, ועסק בתורה יומם ולילה. ורוב עבודתו התבודד מבני אדם. וזרק פחד ויראה גדולה לכל חסידיו והמסתופים בצלו, וכל מי שירצה לבוא ולדבר עמו, מרוב הפחד אחזו חיל ורעדה. ועי"ז היה מגלה שיש דין ומשפט בעולם. וכאז"א שראה את צורתו, היה עושה תשובה באמת, עכ"ל הרבי ר' בונם זי"ע. והוסיף הרה"ק ר' יעקב יהודה מנאדרזין זי"ע לבאר (ישרש יעקב מילואים אות ו), נמצא העבד של אברהם, אליעזר שהי' דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים בוודאי הי' אהוב אצלו דרך רבו אאע"ה כמו כל חסיד שמחבב אצלו דרך רבו, ובפרט אליעזר שהי' דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים בוודאי הי' חביב אצלו רק דרך רבו אאע"ה, וכאשר ראה התנהגותו של יצחק שיתחיל לנהוג ההיפוך הי' מיצר מאד והי' חושב בלבו האם דרך רבי אברהם יבטל ח"ו. אבל באמת כל העבדות של אברהם במדת החסד וכל העבודת יצחק במדת הגבורה הי' רק לבוא למדת יעקב התפארת עמודא דאמצעותא.

באם אינו ממשיך להתבטל להנהגה חדשה, הוא דומה לענף שנקצץ מהעץ אשר גם אם הוא יפה מאד, בעל כרחך הוא יתיבש מיום ליום

הרה"ק רבי אברהם בעל יסוד העבודה מסלאנים זי"ע התבטא: ואפילו זה אשר כבר שימש תלמיד חכמים אילו אינו נהנה אחר הסתלקותם הוא רק כמו ספיחים ממה אשר כבר שמע וממילא נעשה ישן נושן, ובהתמעטות האור במיעוט אחר המיעוט ר"ל, ומו"ר הרה"צ מוה"ר נח זי"ע אמר בזה"ל: מי שהיה משמש צדיק ואח"כ פסק, ואינו רואה א"ע להיות חוזר וניאור לאור העומד להקים אחריו, הרי זה כענף טוב רענן ויפה מאד ואך שהוא נקצץ מהאילן והרי זה הולך ונתיבש בכל יום ויום וגם אינו עושה פירות, ומשא"כ הענף העומד בשרשו הטוב גדול באילן הגם שאירע שהענף נתיבש, מ"מ אחר שהוא מושרש באילן כשבא עת רחמים אשר שורש באילן נתברך במי הארץ והתהום וגוף האילן נתמלא רטיבות המי ברכה אזי גם הענף הזה חוזר ונתמלא מים חיים ונעשה ענף רטוב מלא ברכה ועושה פרי תנובה, ודבריו אלו רמוזים באר היטב בפרי עץ חיים בכוונת ראש חדש וחידוש הלבנה (פ"ג ד"ה והנה) יעו"ש. (אור ישרים אשל אברהם עמ' רנח).

זו סכנה להרהר אחרי המנהיג שאינו כקודמו

זהר כשנוסע לאיזה צדיק על איזה צורך, שלא ירהר אחריו, שרבו הראשון הי' שלם וזה אינו שלם, או שאר עניינים כיוצא, דנושך בזה להצדיק כנחש ועקרב, והצדיק מורידו לשאול תחתית, אלא ישב בהכנעה ובאהבה, ונפשו קשורה בשורשו הראשון. (נוצר חסד להרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע פ"ו אות ו').

אלו שאינם מתבטלים למלא מקומו של הצדיק נכנסים בכלל "רשעים"

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע התבטא בחריפות ואמר: כשהצדיק נסתלק מן העולם והחסידים אינם יכולים לדבק עצמם אל הצדיק אשר נשאר למלא מקום של הצדיק הנ"ל, ע"ז כתוב "וימנע מרשעים אורם" (איוב לה, טו), וויא אזוי קען מען זאגין אויף חסידים רשעים, נאר מיט דעם דאזיגען זענין זיי רעכטי רשעים. (איך יתכן לומר על חסידים שהם רשעים, רק שהעובדה הזו שאינם נכנעים לממלא מקום הופך אותם לרשעים אמיתיים). (תפארת ישראל עמ' יד טו"ד).

עצת עמלק היא זאת להאמין רק במנהיג הקודם

הרה"ק רבי מאיר שלום מפאריסאב קאלשין זי"ע אמר נגד המאמינים רק בצדיקים הקודמים ולא בצדיקים שבימיהם, שע"ז נאמר "מלחמה לה' בעמלק מדור דור" (שמות יז, טז), שמלחמת עמלק (היינו קליפת הכפירה ר"ל כדכתיב "אשר קרך" שאומר שהכל מקרה) לה' מדור דור, לעשות חילוק מדור הקודם לדור זה, ולאמר תמיד עד הנה היו צדיקים גדולים אבל עתה כבר אפס ואין. (דור צדיקים פ"ה אות לו).

הפסוק משובח את בני"י שהם נכנעו למנהיג החדש יהושע

הרה"ק רבי יעקב יהודה מנאדרזין זי"ע כתב: "ויהושע בן נון וכו' וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר ציוה ה' את משה" (דברים לד, ט). ולכאורה מה ציווי ה' כאן ומה העשייה. אך הכתוב מספר השבח של ישראל, אף שהי' קשה לפנייהם מאד אחר פטירת רבן הגדול משה רבינו להדביק עצמן ביהושע, עכ"ז ויעשו וקיבלו עליהם מאהבה כאשר ציוה ה' את משה קח לך את יהושע בן נון, ואם הרצון השי"ת כך, הוא כך. (ישרש יעקב, זאת חנוכה).

לפעמים דוקא צדיק בדרגה פחות גבוהה יכול להמליץ על דור חלש

צריך האדם להתאבק בעפר רגליו של הצדיק אשר הוא בדורו פן יאבד חלילה, יפתח בדורו כשמואל בדורו, וכן אמרו ז"ל (ר"ה כה:): שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לכאורה קשה הלשון קלי עולם, אמנם הנה הצדיקים הראשונים בהיותם במעלה הגבוהה מאד מאד, הנה היו מחמירים על דורם, אמנם הצדיקים אשר אינם במדריגה גבוהה ההיא, המה מקילים על בני דורם להמליץ טוב בעדם למחול על עונותם לכל חטאתם, כי מתנצלים לפני השי"ת על כובד הגלות וגודל העניות. וזה שאמר הכתוב (בראשית א, טז) "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים" רמז לב' מיני הצדיקים הראשונים והאחרונים, "את המאור הגדול לממשלת היום" שהיו בדורות הראשונים והיה כוחם לבטל מבני"י כל גזירות קשות, "ואת המאור הקטן" הוא הצדיק שבדור הזה "לממשלת הלילה" בגלות המר הדומה ללילה, וגם לו הכח להתפלל כמו בשנים קדמוניות על הראשונים והאחרונים דבר טוב. (תפארת שלמה פ' בראשית ד"ה ויעש).

בני ישראל טעו בזה שהם חשבו שהבאד שהיה בזכות מרים לא יכול לחזור בזכות משה ואהרן

איתא בגמרא (תענית ט): 'רבי יוסי ברבי יהודה אומר, שלשה פרנסים טובים

עמדו לישראל, אלו הן, משה ואהרן ומרים, ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן, באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה, מתה מרים נסתלק הבאר... וחזרה בזכות שניהן'. והנה המון העולם סוברים כשהיה איש צדיק מופת הדור בדורו, כשנסתלק סוברים שאי אפשר עוד לצדיק אחר לעשות כמעשהו, אבל באמת הוא טעות גמור וחסרון האמונה, כי אין מעצור לה' להושיע ברב או בקטן מן הראשון...

והנה ישראל ידעו שהבאר בזכות מרים, והבאר היה סלע והיה מתגלגל עמהם בכל מקום שהולכין כפירוש רש"י, והנה כשמתה מרים פסקה הבאר, "ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ואהרן" להוציא להם עוד מים, "וירב העם עם משה וגו' ולמה הבאתם את קהל ה'" וגו' (במדבר כ, ב-ד), כי היו סוברים שאי אפשר עוד למשה ולאהרן להוציא להם עוד מים, שאין בכחם הדבר הזה רק מרים הנביאה היה אותו מדריגה בה אבל לא להם, על כן רבו עם משה רבינו ע"ה וצעקו "למה העליתנו ממצרים". (מאור ושמש פרשת חוקת).

להלן מפרש ה"מאור ושמש" שמשום כך רצה משה רבינו להוציא להם מים מסלע אחר, ולא מהסלע של מרים, משום שכל צדיק וצדיק יש לו שורש אחר... כי רצה הוא בזכותו ובזכות אהרן לפתוח להם שער חדש... שיהיה להם מים מסלע אחר שיבחרו לפי דעתם, שלכל צדיק יש לו שורש אחר לעשות הנס שעשה הצדיק מלפניו, לא באותו שורש ודרך של הצדיק הראשון". עי"ש באריכות.

בכל צדיק נמצאים הכוחות של כל הקודמים בשולשלת

רבות שוחחתי עם הרה"ח ר' אלי' ראטה מענין הצדיקים החיים כיום, מספר תלמיד, והגם שבדרך כלל נוסח דיבורו רגוע היה, אך בנושא זה בער כלפיד אש וכל אבריו רתחו. הוא עשה 'עסק' גדול מהכניסה אל הצדיק ומהשהייה בקרבתו. כשאני נכנס לצדיק, היה אומר, מתקדם אני במספר שלבים. א. כשאני אווז את הידית. ב. לאחר מכן שאני עובר את מפתנו. ג. וכשאני נכנס לפני ולפנים, האם יש לנו השגה מה זה להיות במחיצה אחת עם צדיק בן קדושים זה.

יתר על כן, אינני נכנס רק לצדיק זה, אני חש בעצמי שאני מתקשר כעת בשלשלת הזהב הזאת של הצדיקים הקדושים והטהורים שבכל דור ודור, השייכים לשושלת זו עד הבעש"ט זי"ע ועד בכלל. ובשעה שהיה אומר זאת, היה מתלהב מאד, כאילו הוא עומד להכנס אל היכל הבעש"ט, פניו האדימו, וכל כולו אמר חרדת קודש. לאנשיו שעקבו אחר הנהגתו זו הבטיח: כשתכנסו לצדיק, לאיזה צדיק שיהיה, באופן כזה, תושעו מיד. כשמושיטים יד לרבי לאמירת "לחיים" – היה ר' אלי' חוזר ושונה בהזדמנויות שונות – הושטה זו היא גם לאבותיו וזקניו מייסדי השושלת ועד תלמידי הבעש"ט ולמעלה בקודש. וכאשר מגישים "קויטל" לאדמו"ר, הרי זה כאילו נותנים את הקויטל להאדמו"ר הראשון של השושלת, כי המשך רוחני אין לו שום הגבלות גשמיות של מקום וזמן. כן הדבר בקבלת ברכה או עצה מפי האדמו"רים החיים עמנו כיום, שלא רק מכוח עצמם הם משפיעים אלא גם מאבותיהם וזקניהם. וכשמתקרבים לדלת הרבי, צריך לחשוב כאילו דלתו של הרבי הראשון עומדת להפתח לפניו. (איש חסיד היה עמ' עב).

לפני התמנות מנהיג חדש הזהיר מושדע"ה את בני" שיתבטלו לגמרי למנהיג ולא יהיו מזרים את מוריהם

בספר הקדוש בית ישראל (פינחס תש"י) "ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים כו' כאשר מריתם פי וכו' וידבר משה אל ה' יפקוד" (במדבר כז, יב-טז), הסמיכות שהוזכר "כאשר מריתם פי" להתמנות מנהיג חדש, אף שבאמת לא הי' למרע"ה אפשרות להנהיג את ישראל בא"י כי מעלתו הי' גבוה ממדירגתם שיוכלו לקבל ממנו, אבל נרמז "כאשר מריתם פי" כדכתי' (תהלים קו, לב) "ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם", כשאמר "שמעו נא המורים" (במדבר כ, י) שוטים המורים את מוריהם, ולזאת נזכר כאן "כאשר מריתם פי". וביקש מרע"ה "איש על העדה", כאשר הגיד כ"ק אאז"ל בשם שבט מוסר "אשר יצא לפניו ואשר יבוא" כו' (שם כז, יז) שלא יהי' שום חילוק מה שיעשה. ואולי הכוונה עפ"י דא"י בס' בשם הר"ר זושא זצ"ל על הפס' (מלאכי ב, ז) "כי שפתי כהן כו' ותורה יבקשו כו' כי מלאך ה'", ודקדק הלא [לא] מכירים את המלאך. ופי' הוא שהמנהיג

הרבי יהי' אצל המקבל כמו מלאך שידעים שיש מלאך אבל אינם מכירים אותו ואין מהרהרים אחריו כן יהי' הרבי ואז "תורה יבקשו מפיהו", וזאת ביקש מרע"ה "איש על העדה" בידעו כי סבל מזה הרבה כשהיו מורים את מוריהם, וזה נסמך אחר "כאשר מריתם פי" שבא ע"י שהורו את מוריהם. עכל"ק.

כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע התבטא פעם שהוא מקנא בהאדמו"ר בעל הצמח צדיק מויזניץ זי"ע בשלושה דברים, הא' בכח התפילה שלו, הב' במידת הצדקה שלו, והג' שיש לו חסיד כמו ר' יודל עביר. (קדוש ישראל ח"ב עמ' תקכ"א).

על החסיד הותיק ר' יודל עביר רוזנברג מסופר, כי אף שזכה להסתופף בצל התורת חיים, הצמח צדיק, והאמרי ברוך זי"ע, נקשר אל רבנו הסב"ק [הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע] והיה עומד לפניו בהתבטלות גמורה, כפי שעמד לפני זקנו התורת חיים. עד כדי כך, שלא הלך להשתטח על ציון רבותיו הקודמים, באומרו "יש לי רבי חי". בקנאה היה אומר לפרחי החסידים: אתם, אברכים, עוד תזכו להיות במחיצתו של הרבי שנים רבות, לא כן אנחנו, הישישים, אשר יומנו הולך וקרב. דעו לכם: הוסיף לומר, כל שראיתי אצל רבותינו הקדושים התורת חיים, הצמח צדיק והאמרי ברוך, רואה אני פה, ואף מעבר לזה, במקום שהם סיימו, רבנו ממשיך. (נר ישראל ויזניץ עמ' 138)

כל צדיק בדורו הלכה כמוותו

שמעתי בשם הגה"ק הרי"מ זצ"ל דכל צדיק הדור הוא הלכה, וע"כ אין להקשות עליו ממה שהיה לפני זמנו, כי מעיקרא הי' הלכה כך, ועתה ההלכה כך, ע"כ שמעתי. (שו"ת ארץ צבי אור"ח סי' כ"ד).

מעשה רב

סיפר הר' בונים משמש ע"ה שבתחילת ימי בואו של **החידושי הרי"ם זצ"ל** לעיר גור הלך עמו פעם אחת בחודש אלול בבוקר לטבול במקוה, וכאשר יצא מחדרו שמע שמתפללים בציבור בבית המדרש תפילת שחרית, וכאשר בא חזרה לא נשמע עוד קול המתפללים. ואמר להר"ב 'כנראה כבר סיימו תפילתם, וקול שופר לא נשמע אחר התפילה', ואמר לו שילך להתוודע אם לא שכחו לתקוע בשופר. והלך ר"ב ונתוודע שלא תקעו. ובא בחזרה ולא הגיד כלל לרבינו (החידושי הרי"ם) שום תשובה, רק כמו שחוק קל ניכר על פניו, בידעו כי עד עתה לא היו נזהרים חסידי קאצק בזה. והבין רבינו שלא תקעו בשופר. ונתלהבו פניו הקדושים ואמר לר"ב שילך לבית המדרש לצוות שיתקעו בשופר, ואמר בזה הלשון: 'הלא צריכים להבין, **באם היה גם על להלאה הרצון בשמים להנהיגה הקודמת אם כן מדוע לקחו את המנהיג...**' (מאיר עיני הגולה, אות תקמ"ג)

שמעתי מחסידי בעלזא שבשעה שקיבל עליו בנו של אדמו"ר הקדוש **שר שלום** מבעלזא ר' **יהושע זצ"ל** להיות ממלא מקומו של אביו הנז', אז הביע לו א' מהחסידים המפורסמים בשם כל החסידים הנאספים אז להכתירו בכתרו של אביו, את הברכה שיזכה ללכת בדרכיו של אביו הק' וכו', ועל הברכה הזאת השיב רבינו הק' יהושע זצ"ל תשובה קצרה עליה נשתוממו כל העומדים, והוא 'חלילה'. ובראותו איך מתפללים הנאספים על תשובתו, פתח ואמר: אברהם אבינו הי' לו שני בנים יצחק וישמעאל, במות אביהם בחר לו ישמעאל לחקות את דרכי אביו ותוצאת של דרכו זו הלא נראה שנשאר ישמעאל כאשר היה (עי' בזוה"ק בלק דף קצב: פנחס דף רמז:), יצחק אבינו בחר לו דרך לעצמו להוסיף פרסום של אלקי אביו ולא לחקות סתם דרך אביו נעשה הוא

אב', וכן הוא אצל יעקב ועשו, עשו חיקה אף את תנועותיו של אביו, ובכל זאת נשאר הוא עשו כאשר היה, יעקב בחר לו דרך חדשה בענין פרסום אלקותו שעסקו בו אביו ואבי אביו, ותוצאות דרך זו נראה שנעשה 'בחיר האבות' (עי' זוה"ח תולדות דף כו:), וגם אנכי סיים הממלא מקום הצעיר לא אחקה את דרכי אבי הק' כי אם אשתדל להסיף ולהרחיב את הדרך הקדושה בה הלכו אבותי הגדולים לא בתורת חיקוי כי אם בדרך עצמית.

ובזה מובן אמר הוא הסיום של הספר שני של התהילים "כלו תפילות דוד בן ישי" (עב, כ) אף שהרבה תפילות אמר דהע"ה עוד אחר כך, אבל הכוונה היא, שהספרים הראשונים אף שהרבה מן המזמורים הנאמרים שם אמרם דוד, אולם היות שישי כפי שאמרו חז"ל (שבת נה:) הוא נמנה בין האנשים שמתו בעטיו של נחש, כי חטא עצמו לא היה לו, לכן המזמורים של הספרים הראשונים אמר דהע"ה בכוחו של אביו ישי, אבל מכאן ואילך "כלו תפילות דוד בן ישי" כלומר מני אז לא נאמרו תפילות שלו רק בכוחו של ישי אביו, כי אז היה לו כבר הכוח לומר מזמורים בעצמו ולא היה צריך להשען על כוחו וקדושתו של ישי אביו. (לקוטי בתר לקוטי אגדות הש"ס ח"ב עמ' קטז)

שאלו אותו (לבני יששכר זצ"ל) מדוע הוא משנה בכמה ענינים ממנהג רבו, הגאון הקדוש רבינו מוה"ר רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, והשיב: כי גם בזה הוא נוהג כמנהג רבו, שגם הוא לא עשה הכל כמנהג רבו, כפי מה שהבין לצורך עבודה, כפי שורש נשמתו וצורך הדור, וכיוצא, עכד"ה. (דברי תורה ח"א אות פד)

סיפר מרן הרה"ק מוה"ר ר' משה מקאברין זצוק"ל, אשר אחר הסתלקות מורו [הרה"ק רבי מרדכי] ז"ל מלעכוויטש, נסע לבנו הקדוש הנ"ל [הרה"ק רבי נח מלעכוויטש זי"ע] שבע שנים באמונה פשוטה בלא שום הרגש הארה, והיצר לו מאד [עד] כי פ"א בליל שבת אחר השולחן, התמרמר מאד והשעין ראשו על ידו ויבך בכי גדול, כי אין לו שום הרגש והארה מעת הסתלקות מורו ז"ל, עד כי נרדם, וירא את מורו הקדוש ז"ל, ויאמר לו: בני, מה אתה בוכה, ויאמר לו: איך לא אבכה אשר זה שבע שנים מעת אשר בסתר עליון שמתם מעונכם

מאז לא ראיתי אור, ויען לו מורו ז"ל: **באם הייתי עתה בעולם גם אנכי הייתי מנהל כסדר הזה, כוף עצמך וייטב לך.** (אור ישרים - אמרי חן עמ' סט)

החסיד הנודע ר' גד'ל אייזנר ז"ל, כשנפטר הרבי **הבית ישראל** זצ"ל לא היתה נוחה דעתו מכך שיסעו הבחורים בשבת ה'שבעה' לירושלים, אמר: "הרי עתה העת לכל יחיד לפשפש בלבו על העבר, וכשנפגשים עם רבים אזי עלול יותר שיבואו לדבר על עתיד ההנהגה"... והתבטא על זה: "ס'איז נישט אונזער'ס א זאך, ס'איז א הימל זאך" [= אין זה ענין שלנו, זהו ענין שמימי].

ואמר: בחטא העגל, כשהראה השטן לישראל את מטתו של משה רבנו עליו השלום, אם היו עוסקים אז בחשבון הנפש ובבכיה אחריו – אדהכי היה משה שב ולא היו מגיעים לידי חטא, אלא שמיד עסקו כבר בלחשוב על הלאה... (במחיצת רבי גודל)

הרה"ק **רבי דוב בעריש מביאלע** זי"ע נהג לערוך את שולחנו הטהור מידי יום ביומו, באחד הימים אחרי הסתלקות אביו הגה"ק **רבי אברהם מטשכנוב** זצוק"ל, נסעו שני חסידים, ר' ישעיה ברקוביץ מטשנסטשוב ור' אברהם גאנק ז"ל דרך העיר ביאלע, ונכנסו לבית מדרשו של הרבי בשעת עריכת השולחן הטהור. נעמד ר' ישעיה בקצה השולחן והרהר בלבו, עכשיו אראה אם הוא רבי, תיכף ומיד שאל הרבי מביאלע זי"ע: **מי הוא זה שבא לנסותי, הוציאו אותו החוצה,** ור' ישעיה ברח משם תיכף. (בישישים חכמה עמ' קיד)

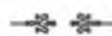

תיכף אחר הסתלקות חמיו רבינו **קדוש האלקי מקאצק** זי"ע הרכין הרה"ק **רבי אברהם מסאכאטשוב** (האבני נזר) זי"ע את ראשו תחת מרן הגה"ק שר התורה איש אלקים קדוש וכו' **החידושי הרי"מ** זצ"ל מגור, ונסע אליו לקבל עליו מרותו וכו', ובנו של רבינו הקדוש זצ"ל הגה"ק בעל **שם משמואל** זצ"ל, אמר לחסיד א' אחר פטירת אביו הקדוש זצ"ל, שסיפר לו שכשנסע אל הרבי מגור זצ"ל **בנסיעות הראשונות לא הי' לו מהם כלום, ואדרבה הי' מרגיש כיסורי מות רח"ל בכל נסיעה,** כי הי' קשה לו להכניע א"ע תחתיו כראוי אחר

הרבי הגדול מקאצק, אבל לא השגיח על כ"ז, ונסע הרבה פעמים, כי ידע שעכשיו הוא הוא הרבי שלו, ועי"כ ממילא הי' יכול אח"כ להכניע עצמו תחתיו כראוי, ואז שוב קיבל גם ממנו בכל נסיעה הרבה. (אביר הרועים אות פ)

כשהתחיל הנשיאות של רבי וואלף מסטריקוב זי"ע, היה חסיד א' שנסע עוד להרבי מקאצק זי"ע, והיה תקיף מאד, ולדעתו אינו רבי עם אמת, כי מי יכול להיות רבי אחר הרבי מקאצק, ולא רצה להכניע עצמו אליו, כעבור איזה זמן נחלה החסיד הנ"ל ל"ע, והרגיש שהמצב לא כ"כ טוב, שלח את בנו להזכיר אותו לפני רבי וואלף, וכשהגיע לסטריקוב אמר לו הרבי: שיבוא הוא בעצמו, ואם אינו יכול לילך יביאו אותו במיטה, והסכים החסיד הנ"ל שיביאו אותו לרבי וואלף, וכשהגיע לסטריקוב, אמר לו רבי וואלף: בטח ידוע לך שיש פרשה בתורה שקורין אותו פרשת מצורע, וכידוע שמצורע באה עבור העבירה של לשון הרע, ולכאורה הלא הבעל לשון הרע מסתובב כל היום ומדבר רק אמת, כי לשון הרע הם רק דיבורי אמת, ועבור אמת כזה מענישים אותו בצרעת, ואתה יודע מהו התיקון של האיש בעל אמת כזה, שיבוא לכהן שכל היום אינו מדבר אמת, כל היום משנה מפני דרכי שלום, וכשמכניע עצמו תחת הכהן זהו רפואתו, הבנת הענין, והחסיד התחרט תיכף על התנהגותו וקבל מרות והכנעה. (אוצר ישראל ח"א מער' הרה"ק רבי וואלף מסטריקוב זי"ע אות א)

הגאון מטרנופול כשבא בצעירותו לבעלזא בימי מלכות אדמו"ר מורינו הרב יהושע מבעלזא זצ"ל, פעם ניגש אליו בביהכ"נ איש א' שהי' מחסידי זקנו הרה"ק שר שלום זצ"ל, ואחרי פטירתו לא הלך אחרי אדמו"ר מהר"י זצ"ל. איש זה שראה את העילוי הגאון הצעיר מתלהב ומתדבק מאד כששומע תפלת הרב, רצה לקררו, התחיל לספר לו: אתה יודע מה הי' אצל רבינו זצ"ל, כשהי' רבינו פותח פיו בברכת השחר, נזדעזע הרב הגה"ק ר' שלום מקמינקא, חסידו ואיש בריתו, וכשרבינו המשיך בברכותיו ראו את הרב מקמינקא רועד מרוב אימה ופחד, ונסוג אחור, וכשעמד רבינו לסיים הברכות צעק הרב מקמינקא אוי אוי, והחזיק ידיו על ראשו, וכבר עמד בפתח בית הכנסת מגודל היראה, אתה שומע אברך מה שהי', ממשיך הזקן - אבל היום. משיבו העילוי

הפקח: הגידו נא האתם הייתם נוכחים בזה, אמר: הן, והאם גם אתם נזדעזעתם, השיב: לא, האם אני הרב מקמינקא. ענהו, אם כן מאין לוקחים כעת חסידים כהרב מקמינקא ירעדו גם הם, ודפח"ת. (אוצרות ירושלים חלק י"ט קונטרס קדושת אהרן עמ' רצו)

הרה"צ [רבי אשר הגדול] מסטאלין דרכו בקודש הי' לסדר הדגים על ליל ש"ק בפנ"ע ועל יום ש"ק בפנ"ע עפ"י סוד, ואחרי הסתלקותו נתן הרה"צ הבית אהרן הדגים לר' יהושע מטוראוו לסדרם, והיפך הסדר מיום על לילה כדי לנסות את רבו הק' אם נרגיש בזה. ואמר הבית אהרן ז"ל: געזונד זאלין זיי זיין, זיי פריוון מיך נאך אלץ, ווי לאנג נאך וועלין זי ימיך פריוון. (שיהיו בריאים, הם עדיין מנסים לבדוק אותי, עד מתי הם ימשיכו לבדוק אותי?! (כתבי הרה"ח ר' מאיר ברנשטיין ז"ל)

סיפר ר' בעריש אורטנר ז"ל: לאחר פטירת כ"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל, בעת שממלא מקומו כ"ק מהר"א עבר לפני התיבה, הוא שינה את סגנונה של תפילת אביו ולא התפלל באותו נוסח לו היו רגילים. דבר זה לא נעם לחסידים. קשה היתה להם ההסתגלות לכך, בזכרם את ההתלהבות בתפילת כ"ק מהרי"ד. הם נכנסו לרבנית של מהרי"ד, השיחו את הגיגיהם לפניה ובקשו לעורר את הדבר לפני בנה: היא מלאה את מבוקשם. ויהי כאשר מסרה את תלונתם, השיב 'האם ברצונם שכבר נשכח את אבא זי"ע'. אמנם תשובה זו עדיין לא הניחה את דעתם של כל החסידים. רק ביום א' של פסח בשמעם את דברי התורה של הרבי בעת ה"שולחן" נסתתמו טענותיהם. בהתעכבו על הפסוק בהפטרה "בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית" (יהושע ה, ב) הקשה הרי המלה "שנית" הוא לשון שינוי. ה' אמר ליהושע שוב מול. אבל אל תעשה בדיוק כמו שעשה רבך משה, אלא עשה שינוי מכפי שנהג רבך... והבינו כולם את הרמז והכוונה שבדבריו הקדושים.

בתחילת רבנותו (של **החידושי הרי"ם זי"ע**) הי' א' מחשובי החסידים בקאצק ולאשר הורגל תמיד בדרך החסידות של אדמו"ר מקאצק זצ"ל, הי' קשה עליו מאד להשתנות ולהתרגל לדרכו של רבינו זצ"ל, ובא בעצמו לפני רבינו ז"ל והתנצל לפניו ע"ז כי אינו יכול לקבל עליו דרך החדש שלו כי אין נכנס בלבו, ואמר לו רבינו זצ"ל בזה"ל א גוטער יוד איז דיא הלכה, עס קימט א נאייער גיטער יוד איז די הלכה אזוי, נאהר מען דארף דאס אלטע גוט איין ציא פאקען, און ווען דאס אלטע איז נישט גוט איין גיפאקט, געפעלט נישט דאס נאייע (-) **רבי של חסידים זהו הלכה, וכשבא רבי חדש הרי ההלכה כמותו**, אך צריכים לארוז היטב את הישנות, ובאם אין עושים אין החדשות מוצא חן), והבן. (מאיר עיני הגולה אות תפד)

מסופר כי זקני החסידים שאלו פעם את מרן אדמו"ר [הרה"ק **רבי מרדכי שלמה מבאיאן**] זי"ע מדוע אינו מכה ב"טאבאק פושקע" על השולחן כמנהג אביו הרה"ק **הפחד יצחק מבאיאן** ואדמו"ר בית רוז'ין בעת ניגון הדביקות, והשיב: אני עושה הכל מה שאבי הק' היה עושה, מין טאטע האט קיינעם נישט נאך געמאכט, און איך מאך אויך נישט נאך קיינעם (-) אבי לא חיקה אף אחד וגם אני איני מחקה אף אחד). (ליקוט בעיני תפילה ועבודת ה' משפטים תש"ע)

בין חסידי האראדנא הי' גם הרה"ח המפורסם ר' משה, מקודם היה מסתופף בצל הצדיקים הקדושים, הלא המה **הרב המגיד מקאז'ניץ, והרבי מלובלין**, ואח"כ הי' מסתופף בצל הסבא קדישא הרה"ק **רבי אשר הגדול מסטאלין**, ואחר הסתלקותו נסע לבנו הרה"ק האדמו"ר הזקן [הרה"ק **רבי אהרן בעל הבית אהרן מקארלין זי"ע**], והי' חשוב מאד בעיני הרבי מלובלין, והי' הנוהג בלובלין שבר"ה קודם התקיעות, היו הקהל מזכירים את עצמם לפניו, אך הרה"ח ר' משה מהאראדנא הי' ירא לגשת אליו להזכיר את עצמו, ואחר שכל הקהל הזכירו כבר את עצמם, אמר הרבי: כולם כבר הזכירו את עצמם, פרט ר' משה בן הינדא (בן בלימא) עדיין לא הזכיר את עצמו, והזכירו, ולעת זקנותו הי' נוסע לקארלין לאדמו"ר הזקן.

פעם נסע רבינו בחזרה מקארלין לסטאלין, מהשתטחות על ציון אביו וזקנו זי"ע, ובנו הרה"ק [רבי אשר הצעיר מסטאלין זי"ע] נסע עמו יחד, והרה"ח ר' משה רץ אחריהם ותרמילו על כתפיו, וביקש אדמו"ר הצעיר את אביו הרה"ק, שיקח גם את ר' משה על המרכבה, וענה לו אביו: פאר עם טויג נישט צוא פארין (עבורו אין זה טוב לנסוע), אך בנו הרה"ק שהי' בעל מזג רך ועדין, לא הי' יכול לסבול שהזקן הזה ירוץ אחריהם, וביקש עוד הפעם את אביו שיעלה אותו על המרכבה, והסכים רבינו ומילא רצונו, וציוה להעגלון שיעמוד ויחכה על ר' משה, וכשעלה על העגלה פרק את החבילה מעל כתפיו, ועדיין עמד ברגל אחת על המדריגה, ורגל אחת מרחפת באויר, ועמד בפחד גדול, ופנה אליו רבינו, ואמר לו: ליבער הארציגער ר' משה, איהר זענט דאך גיפארין צו אזעלכע גרויסע צדיקים, דערציילט אונז עפס פון זיי (ר' משה אהובי, נסעתם לצדיקים כ"כ גדולים, תספרו משהו מהם), ומרוב פחד לא יכול לדבר, ואמר אליו עוד הפעם שיספר איזה ענין מהצדיקים הקדושים, והתחיל לדבר בפחד גדול, ואמר בזה"ל: וואס זאהל איך אייך זאגין, איך בין גיווען בא דעם קאזניצער מגיד, און בא דעם רבין פון לובלין, און בא אייער טאטין, איך האב פאר קיינעם נישט גיהאט קיין מורא וויא פאר אייך (מה אגיד לכם, הייתי אצל המגיד מקאזניץ, אצל הרבי מלובלין, אצל אביכם, מאף אחד מהם לא פחדתי כמו שאני מפחד מכם!). וציוה רבינו שירד מהעגלה, עבור מה שהגיד את הדברים האלו, ואח"כ אמר לבנו הרה"ק: איך האב דיר גיזאגט אז פאר עם טויג נישט צוא פארין (אמרתי לך שאין זה עבורו לנסוע). (ברכת אהרן עמ' 10)

באתדבקותא רוחא דהרב הנ"ל [הרה"ק רבי אהרן מזיטאמיר זי"ע] בקוב"ה קודם הסתלקותו, בכו אז תלמידיו בכיה רבה מאד, קרא הרב אותם, ואמר להם: מה אתם בוכים, סוף כל אדם למות, אמרו לו: היאך לא נבכה ולא נכה ראשינו כי תעזוב אותנו אדמו"ר ונשאר אנחנו בלא מנהל ואין מחזיק בידינו, והצדיקים אחרים אשר בדורינו עבודתם מוסתרת מאד, ולא נראה מהם שום התגלות העבודה כאשר הורגלנו אצל אדמו"ר, ואז ניחם אותם ודיבר על לבם, ואמר להם בזה"ל: **תדעו שהצדיקים שיהיה באחרית הימים בעקבות דמשיחא יהיו יותר גדולים ממני ואף בקחתם המפה לקנח צואת האף גם בזו ייחדו**

יחודים יותר נוראים ממה שהיינו מיחדים בתורתנו ותפלתנו זי"ע. וכן קודם ההסתלקות דהרב הצדיק והקדוש ר' זאב מזיטאמיר בכה לפניו תלמידו וחתנו הרב הצדיק ר' שניאור, ואמר לו הרב הנ"ל: מה לך לבכות כ"כ, הצדיקים שיהיו אחרינו בזמנים הבאים יהיו גדולים מאד. וזה לך האות והסימן למי שישתוקקו לראות ולהביט בפניו סימן היא שהשכינה שורה עליו זי"ע ועכ"א. כן שמעתי מפי מגידי אמת ששמעו באזניהם ממש מפה קדשם. (מפעלות הצדיקים עמ' 62)

הרב מטארנופול אמר על מרן [הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע]: שבענייני קדושה וטהרה הוא חד בדרא, אצלו אפשר למשמש את הקדושה בידיים יותר מאשר אצל אביו וזקנו. היה שם איש אחד, וכששמע את הרב מפליג בגדלותו וקדושתו של מרן מהר"א, אמר: שהצדיקים הראשונים היו גדולים יותר מהצדיקים של היום. התרגש הרב ואמר: הלא כתוב (קהלת ז, י) "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה", ולפי פירוש התרגום, אל תאמר שהצדיקים הראשונים היו יותר גדולים, והוסיף: זהו כבר האדמו"ר השלישי שאני נוסע אליו ומרגיש היום אצל מרן מהר"א כמו אצל סבו, אצלי אין שום הבדל, להיפך היום ממשמשים את הקדושה הרבה יותר. (אדמור"י בעלז ח"ד עמ' פה)

בפתיחת הקוויטל הנודע - הנקרא "קאצקער קוויטל" - מגולל החסיד את תמצית תולדות הסתופפותו בצל קדשם של הרבי מקאצק והחידשי הרי"ם, רבי חנוך העניך מאלכסנדר והשפת אמת, אחר כל זאת מציין בפני האמרי אמת שזה עתה עלה על כס ההנהגה, כי מעתה 'אנוכי היום כקטן שנולד' וכו'. ואמר הגה"ח ר' גד'ל אייזנר ז"ל: זה אשר כבר קיבל מארבעה רבותיו ועתה בא לכאן כאילו ריק, כך שהכל מתחיל עכשיו מהתחלה, זה נקרא קאצקער חסיד. (במחיצת ר' גד'ל עמ' רצט)

בימי השבעה על הבית ישראל זצ"ל, הי' העולם כשומם, החסידים לא מצאו מקום לעצמם, ונשתבשו סדרי בראשית גם בישיבות. הי' רגיל אז בפיו של החסיד ר' זעליג שטיצברג ז"ל, דער יצה"ר איז נישט געשטארבען, גייץ

לערנען. ואף השתדל ודאג שבישיבה לצעירים (בה הי' חבר הנהלה) יאמרו שיעורים בעיצומם של ימי השבעה, שיחזרו כולם למסלול. ובכלל כל הנהגתו בימים ההם היתה במבט עילאי, 'מדארף וייטער גיין' (צריכים להמשיך הלאה), פניו היו אל העתיד. ותיכף ומיד התחיל לעמול עם עצמו להתבטל מחדש. להכניע א"ע בלי שיור אל ההנהגה החדשה. כך נהג בעצמו וכך דרש מאחרים. עוד ביום הראשון כבר שלח לעורר לכמה על הצורך להכין א"ע לקבלת מרות בהכנעה וביטול. וכך הגיב בתקופה זו כאשר שמע את אחד מטובי המחנכים שהתרפק בערגה על הימים שהיו, ובגעגועים אמר לסובביו הרבי כבר חוזר, לא יתכן, עוד מעט ויחזור הרבי, הרי אי אפשר בלעדיו, וכיו"ב אמירות כדוגמת זו. א"ל רבי זעליג ע"ה, לא! אל תדמה בעצמך, הרבי לא ישוב, **מדארף וייטער גיין, צריך להתבטל מחדש**, אל תשגה בזכרונות וגעגועים ותבטל את צו השעה. כך פעל בעצמו וכך הזהיר לסובביו, ויהי להם לעמוד אור בעלטה הגדולה, בימים של צער.

סיפר הרה"צ ר' ברוך סטוטצינער זצ"ל מטשיזווע כי פ"א בהיותו חולה דרש ברופאים ואמרו לו שישתה מי קארלסבאד ולא רצה לסמוך עליהם ונסע **לקוצק** ושאל את אדמו"ר זצ"ל והסכים לדברי הרופאים לשתות מי קארלסבאד, וכן עשה והוטב לו על מחלתו. ואח"כ בתחילת ימי רבנותו של רבינו זצ"ל **החידושי הרי"ם** חזרה עליו המחלה ודרש שוב ברופאים ואמרו לו גם אז שישתה מים הנ"ל ושאל פי רבינו זצ"ל ולא הסכים לזה שישתה המים ואמר לפניו הרר"ב עוד הפעם כי הרופא הוא מגדולי הרופאים שבווארשא גם אמר לפניו כי לפני איזה שנים היה לו כן ושאל אז עצת אדמו"ר ז"ל בקוצק והסכים ג"כ לשתות מים הנ"ל והועיל לו שנתרפא. ואחר ששמע רבינו זצ"ל כל דבריו לא הסכים לזה ואמר לו בזה"ל **כעת אני המנהיג** [היינט דזשאנדזשע איך]. (מאיר עיני הגולה, תקכ"ד)

הגה"ח ר' **יעקב מילר** ז"ל למרות היותו קשור באופן מיוחד ל"בית ישראל" זי"ע, לא היה מרבה לדבר אודותיו, וגם כאשר דחקו תלמידיו לשמוע עליו, התחמק באמתלאות שונות. באחד הפעמים האיר את עיני נכדו בסיבה לכך

באומרו, 'איני רוצה ליצור רושם שכביכול הייתי חסיד של ה'בית ישראל' זי"ע ואין בלתו, אלא יפתח בדורו כשמואל בדורו (עיין ר"ה כה:), בכל דור יש מנהיג הדור אליו צריך להתבטל, דור דור ודורשיו...

והגיד כלפי אלו שרגילים להתאונן ולומר, פעם היתה אווירה, פעם היה כך וכו', שאליבא דאמת אותם אלו שאומרים, הם לא. הרגישו בזמנו שום תחושה שונה מהיום, רק שהיום הם מספרים שאז היה...

פעם שאלו בנו מדוע הפסיק לבוא למקום מסוים שדעתו היתה נוחה בו כל השנים, תחילה ניסה להתחמק בתירוצים שונים, וניכר היה שאינו אומר את הסיבה העיקרית, עד שלבסוף הגיד 'היות וקרה כמה פעמים ששמעתי מן הסובבים שם איזה דיבורי חסרון באמונת צדיקים, מרוב כאב ועוגמת נפש החלטתי שאמנע מלדרוך שם'.

חסיד זקן ונכבד עוד מימי קאצק, שאל היכן נוסעים החסידים אחר הסתלקות החידושי הרי"ם מגור, והשיבו לו שהחסידים נוסעים לרבי ר' העניך מאלכסנדר. שמע וקבל ונסע גם הוא לאלכסנדר. כשהגיע לאלכסנדר, ראה את הרבי ר' העניך בצאתו מבית המקוה, והוא לא ידע שזה הרבי, רק זכרו בשמו הקודם כ"רב מפראשניץ", ושאלו החסיד "הרב מפראשניץ, גם אתה נוסע לאלכסנדר?" מאוחר יותר סיפר הרבי ר' העניך את הספור לחסידים.

הרבי הפני מנחם זצ"ל היה אומר כי את הספור הזה שמע מאחיו הלב שמחה, ששמעו מאביהם האמרי אמת, ובודאי יש כוונה גדולה בסיפור זה, שכן רבותינו לא ספרו דברי הלצה. והכונה שספרו את הסיפור היתה ללמד על דרכם של חסידים קדמונים, שמיד ששמעו שיש מנהיג על העדה לא שאלו שאלות, אלא כופפו את עצמם בהכנעה לאדמו"ר החדש, בלי לדעת אפילו מי הוא. רק ביטול בתכלית ואמונה תמימה... (עולם

החסידות מנחם אב תשס"ז עמוד 16)

הגה"ח רבי בנציון מאוסטרובה

הימים חולפים ועוברים, במיטב שנותיו הסתלק האדמו"ר רבי אריה לייב מגור (השפת אמת זצ"ל), בנו בכורו האדמו"ר רבי אברהם מרדכי (האמרי אמת זצ"ל) ממלא את מקומו, שוב יצא משמר ונכנס משמר אחר במקומו, רבי בנציון ממשיך לנסוע לגור, בלהט, בהתלהבות, זה לו מורו החמישי, החסיד המתקרב לגבורות. **בעיני המונים הוא "רבי בנציון הגדול" ובעיני עצמו חסיד פשוט הזקוק למורה ולמדריך, חסיד השותה בצמא כל מלה היוצא מפי האדמו"ר.**

לגור נוהרים רבבות, מתאבקים בעפר רגלי האדמו"ר, דבקים בו בכל לבם ונפשם, מקבלים תורתו כנתינתה מסיני, בחרדת קודש הם נדחקים לשולחנו, מטים אוזנים בהתלהבות דקדושה לכל מילה שמשמיע האדמו"ר הגדול. סביב לשולחנו יושבים גדולי החסידים, רבנים ואנשי מעשה, צפופים ומלאי הכנעה, וביניהם רבי בנציון, הנה מתחיל האדמו"ר בדברי תורה, אלפים הופכים לגוש אחד העוצר נשימתו, מזכיר האדמו"ר מדבריהם של מאורי החסידות, גדולי הדורות, את הבעש"ט ואת החוזה מלובלין, את היהודי הקדוש מפשיסחה ואת הרבי ר' בונם, את האדמו"ר הזקן מקוצק ואת האדמו"ר הרי"מ, מלאכי מעלה אשר מזה דורות, עלו לשמי רום והשאירו מתורתם להאיר עיני דרי מטה, ופעם הוא מתחיל: "...בנציון אומר..."

ורבי בנציון יושב ליד השולחן כחסיד בין החסידים, הדבר אינו משפיע עליו מאומה, הוא נשאר את אשר הנהו כל ימיו, חסיד אמת, הנכנע לרבו בכל לבו ונפשו, ויש ובחג השבועות, אחרי שסיים האדמו"ר את ניהול שולחנו הריהו יוצא לטיול קצר לגן שליד ביתו, הצמוד לבית המדרש הגדול, ליד חלון, בחדר הפונה לגן עומד רבי בנציון וחסידים אחרים, מביטים לעברו של האדמו"ר, הניגש לפתע לחלון וקורא לרבי בנציון. החסיד הישיש, היודע כבר מחלה וכאב אינו סר לדלת המרוחקת קצת כדי לצאת לגן, אלא קופץ כילד קטן דרך החלון לגן, מתייצב בפני האדמו"ר כעבד בפני רבו... הרה"ח רבי יהודה ליב לוינ ז"ל, "אוסטרוב-מאזובייצק" (ת"א תשכ"ו), עמ' 82. (וכך שמעתי גם ממנו"ר רבי גודל אייזנר ז"ל)

שמעתי ממו"ר הגה"ח רי"ד מאוסטרובה ז"ל, ששמע מרבו הגה"ח רב"צ ז"ל, שעבר בחייו חמש הנהגות, קאצק, חי' הרי"מ, הרר"ה מאלכסנדר, שפ"א ואמרי אמת. ואמר שחסידים התפללו הרבה שיזכו לקבל את ההנהגה החדשה בכל חילופי הנהגה, **שעלול בסטיה קלה לאבד שני עולמות ח"ו**. הרה"ח רבי משה לודמיר שליט"א **"יגדיל תורה"** (י-ם תשס"ח), ח"א ע' קי"ז

תוכן ענינים מפורט

אקדמות מילין.....א

מבוא לתורת החסידות

בו יבואר שהאמונה והדביקות בצדיקים וכן כל תורת הבעש"ט מקורה בתורה ובחז"ל והחסידות רק חידדה והעמיקה את גודל נחיצותה.....ה

הרקע של תקופת הבעש"ט | החסידות לא המציאה שום דבר חדש | החסידות מגלה את הפנימיות של כל דבר | האמונה והתבטלות לצדיקים כולה מיוסדת על דברי חז"ל

פרק א'- צדיק יסוד עולם

בו יבואר שהעולם נברא עבור הצדיק וכל קיומו של העולם אינו אלא בזכות הצדיק וכל ההשפעות הן בגשמיות והן ברוחניות באים מכוחו.

במקורות.....יא

מטרת הבריאה עבור הצדיק | כל הבריאה מיועדת לשרת את הצדיק | קידוש ה' הוא זה שהעולם ניזון בזכות הצדיקים | גם ברוחניות השפע עובר דרך הצדיקים

בראי החסידות.....טז

בזכות הצדיק אנו חיים וקיימים | אמונת חכמים פירושה שצריך להאמין שהשפע האלוקי אינו יכול להגיע ישירות לכל אחד, רק מושפע לצדיקים שהם ראשי הדור ומהם הוא עובר לכל יחיד | הסיבה שהשפע עובר דרך הצדיק כי הוא רב מדי שההמון יוכלו לקבלו ישירות | סיבה נוספת כי ההמון לא תמיד זכאי לקבל השפע, משא"כ הצדיק שזכותו רב וגדול | נשמת הצדיק היא נשמה מיוחדת הכוללת הרבה נפשות ולכן בכוחה להשפיע לכל הנפשות הקשורים בשורשה | מנהיג הדור הוא בחירה שמימית, אשר מלכתחילה ניצוק בו נשמה מיוחדת עבור תפקיד זה, ולכן אי אפשר שיתמנה על ידי אדם

ליקוטי רעיונות.....כב

ארבעה מיני תועלת מגיעים מהצדיק לבני דורו | גם עבודת הכהן גדול ביום כיפור

היתה בזכות צדיק הדור | כל הנמצאות בעולם הבריא מופעלים ומתנוועים ע"י צדיק הדור | הצדיקים בוראים עולמות חדשים ע"י עבודתם, אשר שם לא נגזרו הגזירה, ומעלים לשם את אלו שזקוקים לישועה | הצדיק מעלה ומתקן את כל ניצוצי הנשמות הקשורים בשורשו | הצדיק מרגיש את הכאב והצער שיש לכל אחד שהוא מקושר אליו | יש להקב"ה חיבה יתירה לצדיקים, לכן כל המהנה את הצדיק חשוב מאד הדבר בשמים

פרק ב' - בכל דור ודור

בו יבואר שאין דור שאין בו צדיקים גדולים וגם בדורות האחרונים אין כוחם נגרע משל הדורות הקודמים

במקורות כט

חז"ל מעידים שאין דור שאין בו צדיקים גדולים כראשונים | הגדלות של הצדיקים אינה כפי ערך הדור

בראי החסידות לב

בכל צדיק נמצא כוחו של משה רבינו ע"ה | נשמות הצדיקים הם מדורות קודמים | לצדיק של הדור הזה יש גם את הכוחות של הצדיקים שקדמו לו | לדור הלש נדרש צדיק יותר גדול | בדורות האחרונים יחזרו שוב צדיקים כבראשונה, כעין גלגל החוזר | לדור יותר חלש לפעמים יש יותר טובה מצדיק יותר קטן שמלמד זכות עליהם | מי שאינו מאמין שגם בדורות שלנו יש צדיקים גדולים, אין לו אמונה גם בה'

ליקוטי רעיונות מ

המגיד מקאזניץ זי"ע העיד אשר בזמנו נמצא הכח של השלש אבות | זהו דרך הבעש"ט להאמין שגם בדורינו ישנם צדיקים גדולים כמקדם | מה שחז"ל אמרו שהראשונים כמלאכים, הכוונה שבכל דור יש בחינת ראשונים שהם ראשי העם | כפי שהתורה ניתנה בסיני ע"י סרסור, כך בכל דור אי אפשר לקבל את התורה רק ע"י סרסור הצדיקים | הצדיקים אשר בכל דור מביאים גאולה רוחנית לנשמות של בני ישראל | גם לפי קט שכלנו שאין לנו השגות גדולות בנסיעה לצדיק, אם לא היינו מחזיקים עצמינו אצל הצדיק מי יודע איך היינו נראים

מעשה רב מד

פרק ג' - האמונה בצדיק

בו יבואר החובה להאמין בכח וגדלות הצדיקים שהם למעלה מהשגתנו
וכפי גודל האמונה כך תגדל התועלת מהם

במקורות.....נג

האמונה בה' כרוכה באמונה בצדיק | אמונת חכמים ראויה להיות היסוד הראשון
לקיום התורה | המפקפק באמונה בצדיק הוא כמטיל ספק וככופר בתורה | אמונה
הוא ענין שאינו נראה לעין ואין עליו הוכחה | האמונה בחכמים פירושה להאמין
שהם למעלה מההשגה שלנו

בראי החסידות.....נז

האמונה היא למעלה מהשכל | ההכרח להאמין בצדיקים כי ישנם דרגות שפשוטי
בנ"י לא מסוגלים להשיג ורק ע"י שהם מקושרים לראשי הדור יש גם להם שייכות
לזה | כפי גודל האמונה בצדיק, כך יוכל לקבל תועלת ממנו | כפי חוזק האמונה
בצדיק כך יהי' מוכן גם לקבל את תוכחתו והדרכתו | צריך לדעת שאין לנו שום
השגה בגדלות של הצדיק | השכינה מדברת מתוך גרונו של הצדיק | היות והצדיק
שליחו של המלך, הוא אינו אלא מעביר דבריו של המלך | צריך להאמין להצדיק
גם בדברים שנראים נגד השכל | להאמין בצדקת הצדיק גם כאשר עושה דבר
שנראה לכאורה שזה נגד רצון ה' | מי ששופט את הצדיק לפי ראות עיניו, סופו
שיבוא להרהר גם אחרי השכינה, מאחר שאינו מוכן להשלים עם כך שישנם דברים
שהם מעבר להשגה שלו

ליקוטי רעיונות.....סז

צריך להתפלל על כך שלא יהי' לו שום ספיקות באמונה בצדיק | עיקר האמונה הוא
כאשר יש מקום לטעות | האמונה התמימה של פשוטי העם בכוחה לגבור על כל
הרוחות הזרות | מי שאין לו אמונה בצדיקים, סימן שחסר לו באמונה בה' | האמונה
פשוטה ללא עוררין של אנשים פשוטים | אם ישים יהבו על צדיק נוסף, בזה מרחיק
עצמו מרבו | גם האדם בתוך עצמו לפעמים חצוי באמונת חכמים, שאינה שלימות |
הצדיק יכול לעשות טובה גם בעולם העליון למי שהיה קשור אליו בחייו | הצדיקים
בעולם האמת ממשיכים לעורר הלבבות כמו בחייהם | השונמית המשיכה להאמין
בצדיק גם כאשר ראתה שאין הוא יודע מה מצב הבן, ובזכות אמונה זו זכתה לתחית
המתים | אפילו אם האמונה בצדיק היא עם פניה לצורך דברים גשמיים, גם זה
נחשב לאמונת צדיקים, ומתוך שלא לשמה יבוא ללשמה. | הקב"ה עוזר גם למי
שלא מאמין אבל הצדיק יכול לעזור רק למי שמאמין ביכולתו | כפי גודל האמונה
כך הישועה גדולה יותר, ולפעמים גם אם הוא טועה בדברי הצדיק | אם נמצא

בקרב מקום עם אדם שאינו מאמין בצדיק, הרי זה מפריע גם למי שמאמין שלא יוכל להוושע | אצל צדיקים צריך להאמין שאין הדבר כפי שנראה לעינים | מדרגת אמונת חכמים יותר קשה להשיגה מאמונה בה', לכן היא חשובה יותר | השמחה בבית השואבה עבור כך שזכינו לקיים כ"כ הרבה מצוות בחודש תשרי שנעשו על פי אמונת חכמים | החסידים שיש להם ספיקות ברבם לא יספיקו להחזיק בצדיק כאשר יעבור להוציא אותם מהגיהנום | הדרך להתקשר לצדיק ע"י ריבוי הנסיעות אליו | מקובל אצל חסידים אשר מושכל ראשון של הצדיק הוא רוח הקודש ולא ינסה להטות את הדברים | אמונת חכמים צריכה להיות כאילו שמע בעצמו מפי הקב"ה

מעשה רב פב

פרק ד'- ובו תדבק

בו יבואר שיש חיוב מן התורה להיות דבוק בצדיקים
כדי שנוכה על ידם להיות דבוקים בשכינה

במקורות קג

הצדיק דבוק בתמידות בה' והוא מעון לשכינה | ע"י התקרבות לצדיק מתדבקים בה' גם שאר העם | ההתדבקות לצדיקים היא חיוב גמור מן התורה | מצוה זו היא נצחית בכל הדורות

בראי החסידות קח

אחד היסודות של תורת הבעש"ט | אי אפשר להתעלות מעל התאוות הגשמיות אלא ע"י התדבקות לצדיק | הצדיק מטהר את הנשמות של בני"י | בלי הצדיק אי אפשר להבין את התורה על בוריה | הצדיק מעלה את התורה והמצוות שהם שלא לשמה | כל הרהורי התשובה שיש בדור הם מכח הצדיק | עיקר העבודה היא להשיג שיש אלוקים וליראה מפניו, וזאת אפשר ע"י הצדיק | מהיראה שמרגישים אצל הצדיק יוכל להשיג יראה מהשי"ת מקל וחומר

ליקוטי רעיונות קטז

הצדיק מתקן את פגמי האדם במידת היסוד להיות בבחינת חי' | כאשר הצדיק עוסק בענייני גשמיות, הוא נותן כוחות לשאר העם שלא יתגשמו ע"י מעשיהם הגשמיים | סוד השולחנות (טיש) שעורכים הצדיקים | מותר לבטל מהלימוד עבור התועלת של הנסיעה לצדיק | הרצונות של הצדיק מעלים את הרצונות של הדבקים בו | מי שהוא דבוק ברבו, הרי הוא כל כולו כמוהו | התיקון השלם רק ע"י הצדיק | המורא מהצדיק היא עצמה מורא שמים

פרק ה'- כח וגבורה נתן בהם

בו יבואר שהקב"ה מסר את ההנהגה של אנשי הדור לצדיקים ולחכמים
אשר באותו הדור והשליט אותם אפילו על העליונים וכביכול גם על עצמו

ענף א': הנהגת הדור בידי הצדיקים

במקורות קכג

הצדיק הוא הממוצע בין ישראל לאביהם שבשמים | הנהגת הדור נמסרה לצדיק |
דפוס קבוע לדורות | סמכות רוחנית | לא רק בפסיקת דינים, אלא בכל שטחי החיים

ליקוטי רעיונות קכח

אע"פ שהנבואה בטלה, אבל החכמים יודעים את האמת מכח הרוח הקודש שבהם |
מפורש בתורה שלא מספיק במה שכתוב בספרים אלא צריכים לשמוע גם
מהצדיק | הגם שכל יהודי רוצה לקיים מצוות ולא לעשות עבירות, אבל בלי ההדרכה
של הצדיק היצה"ר יכול להראות לו על עבירות שהם מצוות ומצוות שהם עבירות |
אי' בזוהר אשר בלי צדיקי הדור אי אפשר להבין דבר מה בתורה על בוריו ומצוה
אחת על אמיתתה | כח היצר בעוה"ז כ"כ חזק שאדם לא יכול לסמוך על עצמו
וחייב ללכת לצדיק הדור

ענף ב': עצה ותושיה גם בענייני העולם

נהנים ממנו עצה ותושיה גם בענייני גשמיות | הצדיקים לא רק יועצים אלא גם
פועלים למען הצרכים הגשמיים של היהודים קלב

ליקוטי רעיונות קלד

העצות שהצדיק נותן למבקשי פניו הם חשובות עוד יותר ממה שהוא מלמד
תורה | מה שמן השמים מסובבים שבאים להטריד כל הזמן את הצדיק בשאלות
בענייני עוה"ז, הוא כדי שלא תפרד נשמתם מגוויים | מקובל אצל החסידים שניתן
לשאול עצות גם בענייני גשמיות אצל הצדיקים מתלמידי הרבי רבי אלימלך זצ"ל

מעשה רב קלז

ענף ג': הממשלה גם על העליונים

במקורות קמב

הצדיקים פועלים כדוגמת הבורא יתברך | בכל דור נמצאים צדיקים כאלו שהקב"ה
עושה ניסים על ידם | בכל שעת הצורך היו פונים לצדיקים כדי שיושעו ע"י
תפילתם | הצדיקים מתאמצים לעבדות ה' למעלה מדרך הטבע לכן כוחם יפה

לעשות דברים שלא כדרך הטבע | מי שמסתפק בכח של הצדיקים לשנות הטבע
הוא כמטיל ספק בתורה

ליקוטי רעיונות קמח

הצדיק מתפלל על בני דורו על חוליהם ועל כל צרכיהם | תפילת הצדיק נשמעת
גם לאחר גזר דין, כדין תפילת רבים | הצדיק משנה את הגזירה עי"ז שהוא מהפך
הצירופים של האותיות | גם כאשר הצדיק אינו נמלך בקונו על הדבר אשר יעשה,
הקב"ה יסכים עמו | היות הצדיקים שולטים על הטבע, לכן מצינו בהם שעצרו את
השמש ומערכות השמים | כח זה שהקב"ה מסר לצדיקים שיוכלו לבטל גזירותיו
הוא במידה כנגד מידה בזה שבנ"י גם הם מבטלים רצונם לשמוע בקול חכמי
התורה | יש קבלה שצדיקי הדור הם יושבים בבית דין של מעלה | אם אמנם אינם
מחויבים להאמין בכל פרטי המעשיות המסופרים על כל הצדיקים, אבל מחויבים
להאמין ביסוד הזה של כח הצדיקים לפעול למעלה מדרך הטבע

פרק ו'- חובת הציות

בו יבואר שהציות לצדיקים וגדולי הדור אינו רק עצה טובה
אלא הוא חיוב מן התורה ועל פי ההלכה

במקורות קנה

חיוב דאורייתא לשמוע בקול החכמים אשר בכל דור | הציות לגדולי הדור הוא יסוד
קיומי ומקיף את כל שטחי החיים | זכיה גדולה לשמוע בקול החכמים ואין התנצלות
למי שלא שומע בקולם | חיוב גמור ע"פ הלכה לקיים כל תקנה שמנהיג הקהל
מתקן | הגדלות והסמכות של החכם אינם מכח ידיעותיו אלא מכח מעשיו הטובים
וצדקתו | חובה לנהוג כבוד בגדול שהתמנה להדריך את העדה | מסמכות המנהיג
גם להכריח למי שאינו שומע להוראותיו | המשמעת למנהיג היא השמירה של העדה

בראי החסידות קסה

רבי של חסידים דינו כרבו מובהק | חובת הציות לצדיק, כי רצון הצדיק הוא רצונו
של מקום

ליקוטי רעיונות קסט

התורה החמירה כ"כ בענשו של הזקן ממרא כי הוא מחליש בעיני העם את החשיבות
של השופטים הכהנים אשר במקדש, והם יכולים לחשוב שקדושי עליון אינם בני

תורה. | הרבי הוא כמו השולחן ערוך שלנו, שמורה לנו הדרך בכל דבר ובכל פרט | החולק על מנהיג של עדה, גם אם יהי' צודק בטענתו, כבר ראוי לעונש חמור, מפני עצם העובדה שהוא הולך נגד מנהיג בישראל | בצלאל וחכמי הלב שמעו בקול משה לעשות קרשים כבדים שאי אפשר להקימם בלי שאלות איך יעמידו אותם | צדיק הוא בבחינת פרה אדומה, שאין לנו רשות להרהר אחריה | לשנות קצת מהרצון של הצדיק, זה כבר לגמרי לא כפי רצונו | חסיד צריך רק להתמקד לעשות מה שרבו דורש ממנו, וכל שאר צרכיו כבר ידאג הרבי עבורו | בנסיון העקידה, יצחק אבינו מסר נפשו כדי לקיים מצות חכמים, אע"פ שלא שמע מפי הגבורה

מעשה רב קעו

פרק ז'- ההכנעה והביטול לצדיק

בו יבואר שהדביקות בצדיק תלויה במידת ההכנעה והביטול אליו

במקורות קפט

להתנהג בהכנעה | הכנעה מוחלטת בהפקרת עצמו וכל אשר לו | מתנאי ההכנעה היא היראה מהחכם

בראי החסידות קצב

רק הנכנע יכול לקבל ממי שעומד מעליו | באם מתבטל לגמרי, הריהו מתאחד ומתדבק עם רבו | יראה וביטול מתוך אהבה | כפי הביטול כך ינצל מכל פגעי הזמן ביהדות

ליקוטי רעיונות קצח

חיוב קבלת פני רבו בשבת ויו"ט, מפני שקדושת הגיטע זמנים מסייעת להיות בטל ונכנע | הביטול הוא כדוגמת הבגד העליון שנחשב כאילו נוגע בגוף האדם | בדורות האחרונים אין אפשרות להשיג דבר מה, כי אם ע"י התבטלות לצדיק | עד כמה שהוא מתכופף לדלות מהבור כך יצליח לדלות יותר ויותר מים | יסוד היתר נדרים הוא בזה שהוא מכניע עצמו לחכם | ענין הנסיעה לרבו הוא כדי להכניע עצמו לצדיק, ע"י שמכתת רגליו, פונה מכל עסקיו ומוציא הוצאות | מגודל הביטול אינו מסוגל לפתוח פה מול רבו | אלו שאינם מתבטלים לצדיק הם מבבלים אותו והם נשלחים מצד הסט"א | הבעל דבר מתאמץ מאד להרבות נסיונות להביא פירוד בין התלמיד לרבו כדי שלא יתחבר אליו ויתבטל לו | מדרכי הביטול לא להציע עצות לרבו | התורה ניתנה במדבר שממה ללמד לנו שעל האדם להחזיק עצמו כריק כמו מדבר

כדי שיוכל לקבל מהצדיק | השבח של "נעשה ונשמע" הוא שביטלו את ההכנה שלהם לקיים הציווי לפני ההכנה | כל כך חשוב לבטל את דעתו, שגם הצדיק אינו רוצה לפעמים לעמוד על דעתו, על אף שהשואל יכול להפסיד מכך | אם יודעים שאין רצון רבו בדבר מה, גם אם מתכוונים לטובה אין זה טוב

מעשה רב רה

פרק ח'- העבודה הנסתר של הצדיק

בו יבואר שהצדיקים מסתירים את עצמם וזה מקשה להבחין מי צדיק באמת ומה הם הסימנים של צדיק אמת

ענף א: יושב בסתר עליון רלה

יש צדיקים שעבודתם נראית לעינים וישנם שעבודתם נסתר מעין כל | גם בזמן התנאים היו כאלו שגדלותם בתורה לא התפרסמה | הגדלות בתורה אינה אלא דבר קטן בסולם המדריגות של הצדיק | גם הצדיקים שהתפרסמו כגדולים בתורה או כבעלי רוח הקודש, אין זה אלא כיסוי חיצוני לגדלות הפנימית שלהם

בראי החסידות רלט

השפעת הצדיק מכח השכינה שהוא דבוק בה ולכן אינה מוגבלת לדיבורים או מעשים | דרגות שונות בכח ההשפעה של הצדיק | עצם הנוכחות של הצדיק משפיעה על הסובבים אותו | גם ביושבו בביתו יכול הצדיק להשפיע מרחוק על יהודי

ענף ב': צדיק אמת רמב

העובדה שהצדיק מסתיר את עצמו גורמת קושי לזהות מי הצדיק באמת, וכל זאת כדי שישאר לנו בחירה | סימן לצדיק אמת שלא מחזיק לעצמו שום מעלה ומרבה בשתיקה | סימן נוסף הוא שמקבלים התלהבות לעבודת ה' כאשר רואים אותו, על אף שאינו מדבר כלום ולא ניכר עליו שום עבודה | הצדיק אמת אוהבים אותו, אע"פ שאינו עושה שום תחבולה שיאהבו אותו | הצדיק אמת אינו נמנע מלהוכיח את האנשים | עוד סימן הוא כאשר הצדיק מדקדק מאוד בכל פרטי מעשיו שיהי בדקדוק עפ"י התורה וההלכה | כאשר המנהיג נסמך על ידי המנהיג הקודם, בזה יהי לבו סמוך בטוח כי הוא ראוי להנהיג

ליקוטי רעיונות רמח

מי שהוא שלם יותר אין לו צורך להרבות במעשים חיצוניים | הפרסום לצדיקים הוא סם המוות | הצדיק מסתיר את עצמו כדי שלא יבחינו בו החיצונים | כפי גדלות הצדיק כך ביכולתו להסתיר את עצמו | שתיקה היא גם אחד מאופני התורה | לפעמים הצדיק לא יכול לצמצם עצמו בדיבורים | כשם שיש בתורה חוקים בלי טעם, כך ישנם צדיקים שאין לנו בהם שום השגה | ענין ה"טיש" שהנהיג הבעש"ט, היא עבודה נסתרת של הצדיק, שהסט"א לא מבחין אשר בדרך כך הוא מכניס קדושה בחסידים | כעונש על ההתנגדות שהיתה על צדיקים גדולים, נגזר שיהיו שיאמינו בכאלו שאין בהם ממש | להיות ראש הדור ורבי, הוא רק על פי הדיבור

מעשה רב רנד**פרק ט'- השפעת הצדיק בדרכים שונות**

בו יבואר שישנם אופנים רבים ומגוונים של השפעה מהצדיק
ולכן כל צדיק יאחז דרכו במה ואיך להשפיע על החוסים בצילו

ענף א: הדיבור של הצדיק**במקורות ערב**

חכמינו ז"ל הדגישו את החשיבות של השמיעה מפיו הרב הצדיק:

בראי החסידות רעג

עצם הדיבור היוצא בקדושה מפיו של הצדיק מכניס קדושה בלב השומע | ע"י דיבורו, מכניס הצדיק את המידה הטובה שיש בו בתוך האיש השומע | שמיעת הקול בלבד כבר מועילה גם כאשר אינו מבין כלל | הצדיק מדבר ישירות אל הנשמה, ועי"ז מתעורר גם האדם הגשמי

ענף ב: פעולה של צדיק**במקורות רעז**

ע"י פעולת הצדיק, יוצאת גזירת עליון מכח אל הפועל | גדולים תלו כל השגתם בזכות פעולה או ברכה של צדיק

בראי החסידות רעט

פעולה של צדיק יכולה לנענע עולמות | זה הענין של נטילת שלום אצל הרבי | תנועה בלבד של הצדיק יכולה להשפיע לטובה

■ ענף ג: ראיית פני הצדיק

במקורות רפג

ראיית פני הצדיק היא תיקון לעיניים

בראי החסידות רפו

ראיית פני צדיק מכניסה בו קדושה ומבטלת ממנו כל המידות הרעות | מביאה את האדם ליראת שמים | ראיית פני הצדיק מוסיפה לאדם בהירות והארה גדולה לעבוד את השי"ת במסירות נפש | סגולה לגרש את הסט"א | כנהנה מזיו השכינה | ההסתכלות בצדיק מועילה לאדם שיוכל להכיר את מצבו הרוחני | ראיית פני הצדיק מביאה שמחה | בראיה כל דהוא בעלמא ימלא לו הצדיק כל חסרונו

ליקוטי רעיונות רצא

הקב"ה רצה שאברהם אבינו ילך ממקום למקום, כדי שהאנשים יביטו בצורתו | רק מי ששומר על העינים שלו יכול לראות את הקדושה שעל הצדיק | אם המאור של התורה מחזירה למוטב, ק"ו הת"ח שהוא גדול יותר מהתורה | יתרו לא הבין שניתן לקבל מהצדיק רק בלראותו, בלי שידבר כלל | כפי שהראיה תהי' יותר עם התבוננות, כך יקבל תועלת יותר גדולה | ההסתכלות בצדיק מקרינה את קדושתו על הרואה כענין המסתכל במראה

■ ענף ד: הבטה של הצדיק

במקורות רצד

מבט של הצדיק משפיע טובה וברכה | שתי תועליות בקבלת פני רבו

בראי החסידות רצו

הסתכלות הצדיק מועילה רק כאשר המקבל מכניע עצמו לצדיק | רק הצדיק הראוי יכול להשפיע ברכה בהסתכלותו

■ ענף ה: ציור דמות הצדיק במחשבה רצט

ציור דמות הצדיק מסייע להשגת התורה ועבודת ה' | סגולה לגרש המחשבות זרות | סגולה לישועה | סגולה לעת פטירתו מהעולם

■ ענף ו: השפעה שאינה תלויה בדבר שא

הצדיק פונה אל שורש הנשמה של היהודי | עצם נוכחותו של הצדיק משפיעה

קדושה על הסביבה | הצדיקים משפיעים על המחשבות ומכוונים את הרצונות |
התדבקות במחשבה אל הצדיק | קרבת הלב ולא קרבת מקום | חסידי קמאי

פרק י'- ההתנגדות על הצדיק

בו יבואר אשר לכל צדיק אמת ישנה התנגדות ומה הסיבות לכך,
ושאין להתפעל מכך, ועד כמה צריך לזהר להתרחק ולברוח מהמתנגדים

במקורות שיג

א. התורה בעצמה מאריכה לבאר את גודל חומרת העוון של החולק על הצדיק |
הרוצה לפתוח בית מדרש לעצמו כמו רבו הריהו כחולק על השכינה | ב. העצה
היחידה במצב של מהרהרים אחרי רבם, היא להתנתק לחלוטין מהם | המסיתים נגד
הצדיק מסתירים את הארס שלהם בתוך עטיפה של צדקות ועבדות ה', וגם אם אין
זה הסתה גלויה מחוייבים למחות בהם מכל וכל | ההרהור אחרי רבו הוא נגיף מסוכן
ומחלה מדבקת שיש לברוח מפניו | ג. כך היא המידה בעולם הזה של הסתר שיש
מהרהרים אחרי הצדיקים ואין להתפעל מכך

בראי החסידות שכ

ההתנגדות על הצדיקים, כדי שלא תתבטל הבחירה בעוה"ז | היצר הרע מעורר
טענות נגד הצדיק כדי שלא ירצו לקבל ממנו | זה נסיון גדול לא להתפתות אחרי
הטענות נגד הצדיק | אלו המתנגדים לצדיק, סימן הוא שעוונותיהם גרמו לכך |
המתנגדים לצדיק נראים לפעמים כת"ח ועובדי ה', אבל עדיין לא נטהרו מקנאה
וכבוד | ההתנגדות היא לטובת הצדיק | מאת ה' היתה זאת שהלמדן מתנגד לצדיק,
כדי שע"ז הצדיק מעלה ומתקן את התורה שבפה הלמדן ואת אמונת חכמים אצל
המון העם

ליקוטי רעיונות שכט

המתנגדים לצדיק מודים שהיו פעם צדיקים, רק טוענים שבדור הזה אין כבר
צדיקים | המתנגדים לצדיק תמיד מרננים עליו שהוא היה צריך לעשות הפוך ממה
שהוא עושה | המתנגדים לצדיק בוחרים לדבר עליו דוקא במידה המתקנת אצלו
ביותר | הצדיק הוא כעין מראה, ולרשע משתקף בו את החלק הרע שיש בו עצמו,
לכן הוא מטיל דופי בצדיק | צריך למחות ולהשתיק את כל המתלוצצים | באם
פוגעים בכבוד של משהוא, הרי הוא מתקומם כולו כנגד הפוגע, על אחת כמה וכמה
שצריך להתקומם נגד אלו שפוגעים בכבוד שמים | מי שמדבר על הצדיקים

מתגלגל בכלב ומודה אח"כ על צדקת הצדיק | אלו המפקפקים בצדיק גורמים קרירות לאלו המאמינים, לכן סיבב הקב"ה שהם יצטרפו לקורח, כדי שלא יפריעו לשאר בני | מי שאינו תוכו כברו ואינו ראוי ליכנס לבית המדרש, מן השמים מכניסים לו מחשבה שאין כדאי לו להצטרף לבית מדרש כי הוא גדול מהם | החולקים על המנהיג נופלים ביצרא דעבודה זרה וביצרא דעבירה | אלו שלא מאמינים בצדיק עלולים להגיע לידי כפירה | ג' מיני גלות, והקשה ביותר הוא מה שסובלים העובדי ה' מהלומדים שלא לשמה | בין המתנגדים לצדיקים נמצאים גם רבנים מיוחסים ולומדי תורה | קורח רצה להפריד בין למדן לצדיק, כאילו עיקר המעלה הוא בחינת למדן לבד | לפני הגאולה יתרבו נסיונות באמונת חכמים | התנגדות לצדיקים היא המקור לכל הגזירות והצרות. ולא יזכו לראות בגאולת ישראל | הת"ח שנוטלים גדולה לעצמם נדמה להם שזה לשם שמים, אבל באמת לא שייך לקבל מהם תועלת בעבודת ה' וצריך להשמר מאוד לא לתת להם תמיכה

מעשה רב שמא

פרק י"א- גורמי ההפרעות להתחבר לצדיק

בו יבואר סיבות שונות שעלולות לגרום לחלושי הדעת לא להתחבר לצדיק וככל שתתחזק ההכרה שהצדיקים הם למעלה מהשגתנו כך יעלמו כל ההפרעות

ענף א': התמיהות למיניהם שנא

א. זה שרואים את הצדיק מתעסק בדברי עוה"ז כדרך כל הארץ מטעה את ההמון עם | ב. לפעמים הצדיק עובד את השי"ת בבחינת קטנות | ג. יש ונראה למראית עין אשר מה שהצדיק עשה אינו טוב | ד. גם אם נראה שהדבר שהצדיק עושה הוא שלא כדין וכדת תורה | ה. יש נשמות שאינם יכולים להתקן אלא ע"י טעות של צדיק | ו. לפעמים הצדיק צריך להגשים את עצמו באיזה דבר גשמי כדי שלא יתבטל ממציאיותו מרוב דביקות | ז. מה שהצדיק כועס לפעמים על האדם הוא טובה גדולה עבורו להמתיק מעליו הדינים | ח. מה שהצדיק לפעמים משבח את עצמו אינו לשם התנשאות ח"ו | ט. כאשר מבקש דבר ישועה מהצדיק ואינו נענה צריך להאמין שזאת היא טובתו | י. לפעמים אינו משיג ישועה מרבו כי אמונתו אינה שלימה, ואעפ"י שכלפי חוץ זה נראה שהוא בטל לגמרי | יא. יש שהאדם מתאונן שלא הרגיש ולא ראה אצל הצדיק מה שהיה מצפה לראות ואינו מרגיש תועלת | יב. יתכן שעוונותיו הם שגורמים לו שיהי' לו ספיקות ברבו ואינו מצליח להתחבר אליו |

יג. לפעמים נדמה לאדם שרבו אינו מתמסר אליו מספיק ואינו שם לב אליו |
 יד. היצר משכנע את האדם שהמשמשים והגבאים "מבלבלים" את הצדיק | טו. גם
 אם נדמה לו שהצדיק לא יודע ולא שומע, ידע נאמנה שהצדיקים רואים ויודעים
 הכל | טז. המצב הבריאותי של הצדיק אינו מעכב ממנו להשפיע לחסידים כל מה
 שהם צריכים | יז. גם אם רואה שדרכי הצדיק אינם מצליחים ואויביו גוברים עליו,
 אין זה אלא נסיון וצריך להתחזק באמונה יתירה

מעשה רב שצ

■ ענף ב': אותות ומופתים באדמת בני חם תיג

מעשה רב תיז

■ ענף ג: למעלה מהשגתנו

לדעת שהצדיק הוא למעלה מהשגתנו | הדרגה של הצדיק לא נמצאת בכלל באותו
 סולם | אין יתכן שאדם פשוט ינסה להבין דברים שהם מופלאים ממנו | זה פחיתות
 לנסות להבין את הצדיק ויש בזה סכנה | זה יסוד היסודות אצל חסידים | איך
 אנשים קרוצי חומר שעדיין משועבדים לתאוות עוה"ז יכולים להתימר להיות
 "מבין" על צדיקים?!

..... תיט

מעשה רב תכד

פרק י"ב- הפגם בשרשרת הדורות

בו יבואר אשר מאז ומתמיד כל הקלקולים והצרות שהיו בעולם

מקורם מחסרון באמונת חכמים תלא

חטא עץ הדעת | דור המבול | לוט | הגר | עשו | מכירת יוסף | חרטומי פרעה |
 ארבע חומשי מבני ישראל שלא יצאו ממצרים | פרעה | התערומות לפני קריעת ים
 סוף | עמלק | חטא העגל | חטא המרגלים | דתן ואבירם | קורח | עדת ישראל בזמן
 של קרח | בני אהרן | דורו של משה | שאול המלך | גיחזי | דואג ואחיתופל |
 רבשקה | גזירת המן ואחשוורוש | חורבן בית המקדש

פרק י"ג- המעבר מפרנס לפרנס

בו יבואר שהנהגת מנהיג חדש אינה בהכרח דומה להנהגת קודמו

ומאת ה' היתה זאת להחליף את ההנהגה לפי צורך הדור.....תנא

כל מנהיג מחדש דרך חדשה לפי צורך הדור | כמו בענייני עוה"ז כל הזמן מתחדשים דברים, ק"ו ברוחניות בודאי מתחדשים דרכים חדשות | יסוד אמונת חכמים הוא להאמין בצדיק של הדור הזה בדוקא | זה "טעות גוי" לחשוב שהנהגה החדשה צריכה להיות כמו הקודמת | גם לרפואת הגוף משתמשים בתרופות חדשות כפי השתנות הזמנים | היצה"ר מכיר כבר בדרך הקודמת, לכן מההכרח לחדש דרך אחרת | עיקר הנסיון לאלו שהכירו צדיק אחר שהתנהג אחרת | טעות זו נובעת מחסרון בהבנה באמונת חכמים | כאשר מן השמים מחליפים את ההנהגה, מי שאינו נכנע למנהיג החדש כמוהו כחולק על מה שהקב"ה עושה | מי שהתפרסם ומוחזק בעולם כצדיק, הרי זה בגזירת עליון ובודאי הוא באמת צדיק ואסור להרהר אחריו | מי שאינו מתבטל להנהגה החדשה, סימן שגם לפני זה לא היה לו ביטול | שורש הדבר הוא האנוכיות והחשבה עצמית | קל להאמין בצדיק שאינו חי כי אינו מוכיחו ואינו תובע ממנו, משא"כ הצדיק אשר בחייו אינו רוצה לשמוע תוכחתו

ליקוטי רעיונות..... תסה

אברהם אבינו ע"ה לא רצה ממשיך דרכו כאליעזר שהוא רק דולה ומשקה מתורת רבו ואינו מחדש דרך חדשה | אליעזר עבד אברהם לא יכל להבין את זאת שדרך יצחק אבינו יהי' שונה מזו של אברהם אבינו | באם אינו ממשיך להתבטל להנהגה חדשה, הוא דומה לענף שנקצץ מהעץ אשר גם אם הוא יפה מאד, בעל כרחך הוא יתייבש מיום ליום | זו סכנה להרהר אחרי המנהיג שאינו כקודמו | אלו שאינם מתבטלים למלא מקומו של הצדיק נכנסים בכלל "רשעים" | עצת עמלק היא זאת להאמין רק במנהיג הקודם | הפסוק משבח את בני"י שהם נכנעו למנהיג החדש יהושע | לפעמים דוקא צדיק בדרגה פחות גבוהה יכול להמליץ על דור חלש | בני ישראל טעו בזה שהם חשבו שהבאר שהיה בזכות מרים לא יכול לחזור בזכות משה ואהרן | בכל צדיק נמצאים הכוחות של כל הקודמים בשולשלת | לפני התמנות מנהיג חדש הזהיר משרע"ה את בני"י שיתבטלו לגמרי למנהיג ולא יהיו מורים את מוריהם

מעשה רב..... תעב

לעילוי נשמת

אבי מורי הרב יהודה אריה ליברמן ז"ל

ב"ר פנחס הכהן ז"ל

שו"ב ומו"ץ

נלב"ע ח' אדר תשנ"ג

ואמי מורתי מרת מירל ע"ה

ב"ר יהודה טרייטל ברנדסדורפר ז"ל

נלב"ע כ"ג תשרי תשס"ז

גידלו צאצאיהם לתורה ויראת שמים

במסירות נפש בארץ נכר

נתרם ע"י נכדם היקר

הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד

הרה"ח פנחס ליברמן שליט"א

ברוקלין

לעילוי נשמת

מו"ח הגאון

הרב אברהם יצחק ליכטנשטיין

ז"ל

ב"ר יהודה אריה לייב ז"ל

ראש כולל דרכי תשובה

ורב דביהח"ס רמת אהרן - ב"ב

מראשי מציבי חומת הכשרות בארץ הקודש

נלב"ע ז' שבט תשע"א

ת.נ.צ.ב.ה.

ספר זה יוצא לאור
בסיוע הנדיב של משפחת פלר

לעילוי נשמת אביהם ז"ל
עטרת ראשם
איש חסיד ישר וירא אלוקים
הרה"ח אליעזר שלום ז"ל
ב"ר שמואל אהרן ז"ל

נלב"ע י"ג אייר תשע"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכר ולעילוי נשמת

האי גברא רבא ויקירא

חסיד דבוק מבוטל ומקושר לרבוה"ק

מגדולי מעתיקי השמועה

ומנחיל מורשת רבינו ה"בית ישראל"

הגה"ח רבי **נחום קרנביסר** זכרנו

לברכה

בן הרה"ח ר' ישראל משה ז"ל

מראשי ישיבת חידושי הרי"מ

נלב"ע כ"ח אייר "חסד שבמלכות" תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

**הרה"ח ר' חיים ב"ר פנחס ז"ל
גרוס**

**זו' מרת חיה פייגא רבקה בת
ר' יהודה אריה (לייבל) ז"ל**

**הרה"ח ר' יהודה אריה (לייבל) ב"ר
דב ז"ל ליפל**

וזו' מרת דאנא בת ר' שלמה

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכרון עולם בהיכל ה'

לע"נ

הרה"ח ר' דוד מנדלקורן ז"ל

בן הגאון החסיד

רבי יוסף מנדלקורן זצ"ל

נלב"ע ו' אלול תש"פ

ת.נ.צ.ב.ה.

נודב ע"י נכדו נ"י